ख्यातिं गमयति सुजनः सुकविर्विदधाति केवलं काव्यम् ॥
पुष्णाति कमलमम्भो लक्ष्म्या तु रविर्नियोजयति ॥

—भोजप्रबन्धः

સામાજીક આવૃત્તિ.

રાયચંદ્ર-જૈનકાવ્યમાલા.

પ્રાચીન ગુજરાતીજૈનકાવ્યસાહિત્યનો સંગ્રહ.

ગુચ્છક ૨ જો.

સંગ્રહ કરી પ્રગટ કરનાર,

મનસુખલાલ રવજીભાઇ મેહતા.

પહેલી આવૃત્તિ.

અમદાવાદ,

'સત્યવિજય' પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં સાકલચંદ હરીલાલ શાહે છાપ્યું.

ઇ૦ સ૦ ૧૯૧૩. સંવત્ ૧૯૭૦.

કિમ્મત રૂપિયો એક.

"સારો કવિ તો માત્ર કાવ્યનેજ રચે છે, પણ તેને પ્રખ્યાતિ પમાડનાર તે સુજન જ છે. જળ કમળનું પોષણ કરે છે, પણ તે કમળને પ્રફુલ્લિત કરવું એ સૂર્યનું કામ છે."

—ભોજપ્રબન્ધ.

અર્પણ.

શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરી,

એમ૦ એ૦ એલ્‌એલ્‌. બી.

જજ, સ્મોલ કૉઝીસ કોર્ટ,

મુમ્બાઇ.

પૂજ્યારાધક ભાઇશ્રી;

આપનો અને મારો પરિચય સહજ કારણવશાત્ થયો હતો, બહુજ થોડા સમયમાં એ પરિચયમાં સ્નેહભાવ–વાત્સલ્ય ભાવ અંતર્ગત રહેલો પરસ્પર અનુભવમાં આવવા લાગ્યો. એ અનુભવ નૈસર્ગિક જણાયો–કુદરત કળાની કૃતિરૂપ જણાયો. શાસ્ત્રકારોની પરિભાષામાં જેને 'સ્નેહાનુબંધીય સ્નેહ' કહે છે તે સ્નેહ એ હોવાયોગ્ય છે કે કેમ એ મારો રોજનો મન-પ્રત્યે પ્રશ્ન છે.

જે વિશેપણપૂર્વક હું આજે આપને સંબોધું છું તે વિશેષણ જૂના જૂના વખતથી આપણા પૂર્વજોએ નિશદિન ગાયું છે–ગોખ્યું છે. 'પૂજ્ય-આરાધકતા' એ વિશેપણ આપને યોગ્ય છે એમ મને લાગ્યું. 'વેદવાતા-વરણ' માં ઉછરેલ વ્યક્તિ 'જૈન વાતાવરણ' માં ઉછરેલ વ્યક્તિના પ્રયત્નો પ્રત્યે પ્રમોદ ભાવ શા કારણે ધરાવી શકે એનો ખ્યાલ કરતાં મને એમ ધ્યાનમાં આવ્યું કે જો તેમાં 'પૂજ્ય આરાધકતાનો ગુણ હોય તો તેમ થઇ શકે. જૈન મહંતોની કૃતિઓ પણ પૂજ્ય હોય તો તેને આરાધવાયોગ્ય ગણી આરાધવીજ જોઇએ એવો ભાવ આપને વિષે સ્થિર થયેલો દેખી, આપને આજે તે વિશેપણથી સંબોધી પ્રાચીન જૈન મહંતોની કૃતિઓના આ એક સંગ્રહની સાથે આપને પૂછ્યા વિના અર્થાત્ શિષ્ટાચાર સાચવ્યા વિના આપનું નામ જોડું છું. આ સંગ્રહના પ્રથમ ગુચ્છક સાથે આપના અંગત મિત્ર અને ગુજરાતના એક સુન્દર પુત્ર સદ્‌ગત ગોવર્ધનરામભાઇનું નામ મેં જોડ્યું હતું. આ બીજા ગુચ્છક સાથે આપનું નામ જોડું છું. મને તેવી સંકલના ગોઠવવાનું ઠીક લાગ્યું એટલે મે તેમ કર્યું.

મનસુખલાલ.

પ્રસ્તાવના.

આ પ્રાચીન જૈન કવિઓની કૃતિઓના સંગ્રહના બીજા ગુચ્છકની પ્રસ્તાવના ટુંકમાંજ લખવાના હું સંયોગોમાં છું.

આજથી પાંચ વર્ષપર પ્રાચીન જૈન કવિઓની કૃતિઓને પ્રકાશન આપવાનો વિચાર મેં કર્યો ત્યારે મારા મનને એમ હતું કે, આ દિશામાં હું કંઇક ઠીક રીતે પ્રયત્ન કરી શકીશ; પણ મનુષ્ય ધારે છે કાંઈ અને થાય છે કાંઈ. અનુભવી પુરૂષોએ ઠીકજ કહ્યું છે કે,

માણસ જાણે મેં કરૂં, કરતલ બીજા કોય;
આદર્યાં અધવચ રહે, અને હરિ કરે સો હોય.

ગુર્જર જૈન કાવ્યોના પ્રકાશનના મારા આ વિચારને મારી શરીરપ્રકૃતિએ ધીમે ધીમે ધક્કો મારવા માંડયો; એટલે સુધી ધક્કો મારવા માંડયો કે, મને એક વખત એમ પણ અનુભવરૂપ લાગ્યું હતું કે, આ બીજો ગુચ્છક કદાચ્ જગત્ આગળ નહીં પણ આવી શકે; તો પણ પ્રભુ કૃપાએ એટલું સારૂં થયું કે, શરીરપ્રકૃતિએ કાંઇક અનુકૂળ દિશા ગ્રહણ કરી; અને તેથીજ આ ગુચ્છક જગત્ આગળ આવે છે. આ દિશામાં ભવિષ્યમાં મારાથી પ્રયત્ન થઈ શકશે કે નહીં તેની મને મારી હાલનીં શરીરપ્રકૃતિ ખબર દે તેમ નથી.

પ્રથમ ગુચ્છકમાં શ્રીમાન્ આનંદઘનજીનું ચરિત્ર મેં ભાષાદૃષ્ટિએ આપ્યું હતું. જે સમાજમાં સારા અંશે રસોત્પાદક થયું હતું એમ મને ખાત્રી મળી હતી. એજ શૈલીએ આ બીજા ગુચ્છકમાં મારે શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજીનું જીવનચરિત્ર આપવા તીવ્ર ઇચ્છા હતી. આ ગુચ્છક લગભગ ચાર વર્ષ થયાં છપાઈ પડી રહેલો હતો, છતાં શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી વિસ્તૃત ઐતિહાસિક અને માનસશાસ્ત્રીય જીવનચરિત્ર લખવાની આકાંક્ષાથી આજ સુધી બહાર પાડયો નહોતો. ચાર વર્ષ સુધી પ્રબળ આકાંક્ષા રાખવા છતાં મારી શરીરપ્રકૃતિએ શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજીનું તેવું ચરિત્ર છેવટ સુધી લખવા યોગ્ય બળ ન આપ્યું શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજીનું આવું ચરિત્ર લખાવાને માટે મારી પાસે જે વિચારો એકત્રિત થયા છે તે ઉપરથી મને ભરૂંસો હતો કે, મારૂં લખેલું ચરિત્ર સમાજને કદાચ્ કાંઇક નૂતનતા દર્શાવનાર થઈ

પડશે; છતાં જ્યારે નજ લખાયું ત્યારે પછી છેવટે મારે આ ગુચ્છક વિના વિસ્તૃત ચરિત્રે બહાર પાડવો પડે છે.

આમ છતાં, રા. ભાઈ મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઈ બી. એ. એલ-એલ. બી. એ શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજીનું જે સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર લખ્યું છે તે આમાં દાખલ કરૂંછું. ભાઈ મોહનલાલે એ મહત્પુરૂષના જીવનની જે લઘુરૂપ રેખા દોરી છે તે અવશ્ય ઐતિહાસીક માર્ગદર્શક તો છેજ. ભાઇ મોહનલાલની પેઠે આપણા જૈન સંતાનો આવી લોકોપકારક દિશાઓમાં પ્રયત્નો કરવાં તત્પર થાય એટલું જ હું ઇચ્છું છું.

મારા તરફથી પ્રકટ થયેલ ગુર્જર જૈન કાવ્યોના સંગ્રહરૂપ "રાયચંદ્ર જૈન કાવ્યમાલા" ના ગુચ્છક ૧ લાની અંદર ગુજરાતી ભાષાના જન્મ સાથે જૈનિયોનો સર્વથી પ્રથમ સંબંધ છે એવી મારી માનીનતા મેં ચર્ચી હતી. મારી આ માનીનતા રાજકોટ ખાતે મળેલી ત્રીજી ગુર્જર સાહિત્ય પરિષદ્માં અને જાહેર વર્તમાનપત્રોમાં ચર્ચાઈ હતી. મારી આ માનીનતા હજુ કાયમ છે; એટલુંજ નહીં પણ મારી તે માનીતતા દૃઢ કરાવનારાં કેટલાંક કારણો મને ત્યાર પછી મળ્યાં છે.—જો કે એ ખરૂં છું કે મેં જેમ પ્રથમ ગુચ્છકમાં કહ્યું હતું કે " ગુર્જર ભાષાનો જન્મ જૈનિયોથી હોવા યોગ્ય છે," એમ મારે કહેવું જોઇતું નહોતું. મારે એમ કહેવું જોઈતું હતું કે તેની ખીલવણીમાં જૈનિયોએ સૌથી પ્રથમ અને મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો છે.

સદ્ગત ગોવર્ધનરામભાઈ તથા શ્રીયુત કેશવલાલભાઇએ જે દૃષ્ટિએ જૈન ગુર્જર સાહિત્ય અવલોકયું છે તે દૃષ્ટિએ જો અવલોકવામાં આવે તો મારી આ માનીનતા સત્ય જણાયા વિના નહીં રહે એમ હું અત્યાર સુધી માનું છું. મારે મારી આ માનીનતા સંબંધમાં આ પ્રકાશનની સાથેજ વિશેષ ઉહાપોહ કરવાની ઇચ્છા હતી. પરંતુ મારી તે ઇચ્છા અત્યારે તો ઇચ્છા-રૂપેજ રહી છે—અમલ રૂપે બહાર આવી નથી.

આ ગુચ્છકમાં જે પુરૂષોના કાવ્યોનો સંગ્રહ દાખલ કર્યો છે તેના સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્રો તથા કઠણ શબ્દોનો કોષ અને સમજુતી આપવાની મારી ધારણા હતી તે પણ શરીરના કારણથીજ પાર પડી નથી તે માટે દિલગીર છું.

મનસુખલાલ રવજીભાઈ મેહતા.

તા. ૧-૧૨-૧૯૧૩,

જૈનકવિતા.

શ્રીયુત મનસુખલાલ રવજીભાઈ મહેતાની જૈનસાહિત્યસેવા સાક્ષર વર્ગને સુવિદિત છે, "સનાતન જૈન" ના તંત્રી તરીકે સમગ્ર જૈનકોમને હિતકર થઇ પડે એવા લેખો લખી સમગ્ર જૈનકોમની સેવા બજાવવાને વ્યાજબી રસ્તો બીજાં જૈનપત્રોને તેમણે બતાવ્યો છે. માગધી ભાષાના અભ્યાસની અને યુનિવર્સિટીમાં જૈનસાહિત્ય દાખલ કરાવાની ચર્ચા પ્રથમ તેમણે ઉપાડી હતી. જૈન કાવ્યદોહન પ્રગટ કરવાની પહેલ પણ તેમણેજ કરી છે. શરીર આરોગ્ય નહિ હોવા છતાં તેઓ જૈનસાહિત્યની બની શકતી સેવા બજાવ્યે જાય છે એ નજરે જોયા પછીજ આટલું લખવાનું મન થયું છે. તેમના તરફથી પ્રગટ થતા જૈન કાવ્યદોહન માટે જૈનકવિતા વિષેના મારા આગલા વિચારો કે જે વિચારોમાં હજી ફેરફાર થયો નથી તે આ નીચે દર્શાવું છું.

જૈનસાહિત્ય વિષે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ્‌ના પ્રમુખ સ્થાનપરથી સાક્ષરમંડનમણિ ગોવર્ધનરામભાઈએ તેમજ સાક્ષર શિરોમણિ કેશવલાલભાઈ ધ્રુવે યોગ્ય વિવેચન કર્યું છે. એવા નિષ્પક્ષપાત ત્રાહિત વિદ્વાનોના અભિપ્રાયને લીધે જૈનેતર વિદ્વાનો જૈન સાહિત્યપ્રતિ સહાનુભૂતિ બતાવવા લાગ્યા છે અને એ સાહિત્ય તરફ જરા જરા ડોકીઉં કરવા લાગ્યા છે એ માટે જૈનો ઉક્ત બંને વિદ્વાનોના આભારી છે.

કવિ દલપતરામે કાવ્યદોહનની પ્રસ્તાવનામાં જુદા જુદા કવિઓના સંબંધમાં કંઇક કહ્યું છે. તેમનાં નામ માત્ર પણ સંભાર્યાં છે. ત્યારે જૈન કવિઓ સંબંધી એક અક્ષર પણ લખ્યો નથી. કાવ્યદોહનના ૧ લા ભાગમાં જ્યારે ત્રીશ કવિની કવિતાઓ લીધી છે ત્યારે તેમાં માત્ર એકજ જૈન કવિતા દાખલ થવાને ભાગ્યશાળી થઈ છે. તેજ પ્રમાણે કાવ્યદોહનના બીજા ભાગોનું સમજી લેવું. આપણે એમ માનીએ કે જૈન કવિની કવિતાઓ કે ગ્રંથોની કોઇ પણ વિશેષ હસ્તલિખિત પ્રતો તેમના હાથમાં આવી નહિ હોય; પરંતુ તેમ નથી. તેઓશ્રી કાવ્યદોહનના પૃ ૬૫૩ મે જણાવે છે કે "બીજા હિંદુઓ કરતાં જૈનના જતિઓએ રચેલા ગુજરાતી ભાષાના

ગ્રંથો ઘણા છે પણ તેમાં માગધી ભાષાના તેમ બીજા તરેહવાર શબ્દો આવે છે માટે અમે ઝાઝી કવિતા તેઓની લીધી નથી, ” આ લખાણ એમ બતાવે છે કે જૈન કવિની કવિતા સમજવા તે વખતે વિશેષ પ્રયત્ન થયો નથી.

જૈન કવિઓ સિવાય બીજા કવિઓનાં કાવ્યોમાં અન્ય દૃષ્ટિએ તરેહવાર શબ્દો હોવા છતાં તે કાવ્યોના સંશોધકોએ એ કાવ્યોને પ્રસિદ્ધિ આપી એનું કારણ એ હોઇ શકે કે એ કાવ્યો તેમના ધર્મને લગતાં અગર પરિચિત હતાં. એ સંશોધકોમાંથી કોઈ જૈન નહોતા. વળી એ પણ બનવા જોગ છે કે “ જૈન ” પોતાનો કુળધર્મ ન હોવાથી પોતાના સ્વાભાવિક ધર્મ સંસ્કારોને લીધે ઝટ લઇને ન સમજી શકાય એવાં જૈન કાવ્યોની એ સંશોધકોએ કદાચ્ ઉપેક્ષા પણ કરી હોય.

સાહિત્યના ઉપાસકોએ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે પ્રાચીન કાવ્યમાળા અને અન્ય કાવ્યદોહનાદિમાં જૈન સિવાય બીજા જે જે કવિઓનાં કાવ્યો પ્રગટ થયાં છે તેમાં શબ્દાદિ પરત્વે સમયોચિત ફેરફાર સંશોધકોએ કર્યો છે; તેવોજ ઉચિત ફેરફાર સંશોધકો ધારત તો જૈન વિદ્વાનોને આમંત્રી તેઓની સહાયતા વડે કરી શકત.

કવિશ્વર દલપતરામ એમ પણ એક ઠેકાણે લખે છે કે “ ચારસેં વરસ ઉપરના અને આ વખતના (સને ૧૮૭૨ ના) ગુજરાતના કવિઓની ભાષામાં કંઈ વધારે ફેરફાર થયલો નથી, પરંતુ સ્વ. સાક્ષર નવલરામભાઇ લખે છે કે “ ઘણાના ધારવામાં એમ છે કે ગુજરાતી ભાષા હાલ જેમ બોલાય છે તેમ નરસિંહ મહેતાના વખતથી બોલાતી આવે છે. પણ એ દેખીતીજ ભૂલ છે. એટલાં વર્ષ સુધી ભાષા વિકાર ન પામે એ જનસ્વભાવ અને સઘળા દેશની ભાષાઓના ઇતિહાસથી ઉલટું છે. ” સંશોધકોએ નરસિંહ મહેતાનાં કાવ્યો સુધારીને પ્રગટ કર્યાં જણાય છે.

રાણકદેવી અને રાખેંગારના બોલાતા દુહાઓમાં મૂળ કરતાં કેટલો બધો ફેરફાર થઈ ગયો છે તે નીચેના દુહાઓ પરથી જણાશે. જો કે મૂળ દુહા પણ સં૦ ૧૩૪૬ માં રચાયેલા એક ગ્રંથમાંથી લીધા છે. તેથી ઈ૦ સ૦ ના ૧૧ મા શતકમાં બોલાતા ખરેખર દુહા તો તેથી પણ જૂની ભાષામાં બોલાતા હશે.

રાણા સવ્વે વાણિયા, જે સહુ વડુહ સેઠિ;
કાંહુ વણિજડુ માણ્ડિઉં, અમ્મીણા ગઢ હેઠિ
તઇં ગડુઆ ગિરનાર, કાંહુ મણિ મત્સર ધરિઉ;
મારીતાં રાખેંગાર, એક્ક સિંહરૂ ન ઢાલિઉ.

હાલ બોલાય છે તે–અમારા ગઢ હેઠ, કોણે તંબુ તાણિયા;
સધરો મોટો શેઠ, બીજા વર્તાકે વાણિયા.
ગોઝારા ગિરનાર, વળામણ વેરીને કિયો;
મરતાં રાખેંગાર, ખરેડી ખાંગો નવ થયો.

આચાર્યશ્રી શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યના અપભ્રંશ ભાષાના વ્યાકરણમાંથી ઉદાહરણ લઇએ.
ઢોલ્લા મઇં તુહુ વારિયા, મા કુર દીહમાણુ;
નિદ્દએ ગમિહિ રત્તડી, દડવડ હોહિ વિહાણુ.
પભણે મુંજ મૃણાલવઈ, જુવ્વણુ ગિઉ મઝુર;
જઇ સક્કર સયખંડ થિય, તોય સમિઠ્ઠી ભૂરિ.

સંશોધકે એ દોહા સમજાય તેવી ભાષામાં નીચે મુજબ લખ્યા છે.
ઢોલા મેં તને વારિયો, મા કર લાંબું માન;
નિદ્રાએ રાત્રી જશે, ઉતાવળું થશે વહાણું.
મુંજ ભણે હે મૃણાલવતિ, જોબન ગયું ઝુરેમાં;
જદિ સાકર શતખંડ થઇ, તોય ઘણી મીઠી.

અનભ્યાસ, જિવ્હાદોષ, સરળતા તરફ વલણ ઇત્યાદિ કારણોથી ભાષા વિકાર પામતી જાય છે અને વિશેષ વિકારે જ્યારે જૂનું લખાણ કે કવિતા સમજી શકાય નહિ ત્યારે તેમાં સંશોધકો કે વાચકો દેશ કાળ મુજબ યોગ્ય સુધારો કે ફેરફાર કરે એમાં નવાઇ નથી. એવો ફેરફાર ઉપર આપેલા દુહાઓમાં આપણે જોયો. તો જો કોઇ વિદ્વાને જૈન કવિતા હાથમાં લીધી હોત ને જૈનોને તેનું સશોધન કરવાને બોલાવ્યા હોત તો શું આજે ગુજરાતી સાહિત્યનું એક અંગ જે જુદું પડી ગયું જણાય છે તે શું એકત્ર સાહિત્યમાં ભળી ગયા વગરનું રહેત કે ?

ગુજરાતમાં જ્યારે કાવ્યદોહનાદિ પુસ્તકો રચાયાં ત્યારે જૈન કવિઓએ ગુજરાતી ભાષાની બજાવેલી સેવા સંબંધે કદાચ્ અજાણપણે ઉપેક્ષા દાખવ્યા છતાં આપણે સારી રીતે જોઇ શકયા છીએ કે ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિષદ્‌ની બંને બેઠકોમાં માનવંત પ્રમુખ સાહેબો તરફથી જૈનોની યોગ્ય કદર થઇ છેજ.

સ્વ. સાક્ષરશ્રી ગોવર્દ્ધનરામભાઇના ભાષણમાંથી ઉતારો કરિયે.

" શતક ૧૪ મું–ગુજરાતમાં તેજસિંહના એક ગ્રંથ વિનાના સર્વ ગ્રંથો માત્ર જૈન સાધુઓના રચેલા છે. એ ગ્રંથો પણ મોટા ભાગે ધર્મ-સાહિત્યના અને સંસ્કૃત સાથે પ્રાકૃતમાં પણ છે. એ સાધુઓએ તેમના ગચ્છોનો આશ્રય પામી આટલો સાહિત્યવૃક્ષ ઉગવા દીધો છે " ઇત્યાદિ.

" ગુજરાતી સાહિત્યનું મૂળ પ્રથમ રોપાયું તે વેળા દિલ્હીના બાદશાહો, ગુજરાતના સુબાઓ અને નાના સરદારોનો વિગ્રહ આ યુગના આરંભથી ૧૩૫૦ સુધી ચાલ્યો અને તેનો ક્ષોભ ઝાલાવાડ, જુનાગઢ, ગોંડળ વગેરે કાઠિયાવાડના ગામોમાં અને બાકીના ગુજરાતમાં ચાલી રહ્યો હતો. તેવામાં જૈન ગચ્છોના ચાર પાંચ સાધુઓ ઉક્ત ગુજરાતી સાહિત્યના એકલા આધારભૂત હતા. તે પછીના પચીશેક વર્ષમાં........પણ બીજા પાંચેક જૈન સાધુઓ એવા આધારભૂત હતા. "

" જૈન સાધુઓ જેટલી સાહિત્યધારા ટકાવી શકયા તેનો કાંઇ અંશ પણ અન્ય વિદ્વાનોમાં કેમ ન દેખાયો ? તેઓ કયાં ભરાઈ બેઠા હતા. "

" જૈન ગ્રથકારોની ભાષા તેમના અસંગ જીવનના બળે શુદ્ધ અને સરળ રૂપે તેમના સાહિત્યમાં સ્ફૂરે છે, ત્યારે આખા દેશના પ્રાચીન ભીલ આદિ અનાર્ય જાતિઓ અને રાજકર્ત્તા મુસલમાન વર્ગ એ ઉભયના સંસર્ગથી બ્રાહ્મણ વાણિયાઓની નવી ભાષા કેવી રીતે જૂદું ધાવણ ધાવી બંધાઇ એ પણ તેમના આ ભ્રમણના ઇતિહાસથી સમજાશે. એ સાધુઓની અને આ સંસારીઓની ઉભયની ગુજરાતી ભાષા જુદે જુદે રૂપે બંધાવા પામી. "

" શતક ૧૫ મું (ઉત્તરાર્ધ). પાટણ નગરમાં જૈન સાધુઓ પ્રથમની પેઠે પાછા સંસ્કૃત–પ્રાકૃતમાં સાહિત્યને રચાવા લાગ્યા હતા અને રાજકીય સ્થાન મટી એ પણ તે કાળે તીર્થ નહિ તો તીર્થ જેવુંજ આ સાધુઓએ કરેલું જણાય છે. "

Imperial Gazetteer of India ની ૧૯૦૭ ની આવૃતિમાં Jainism વિષે નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

" જૈન ધર્મ સંબંધી સાહિત્ય વિશાળ તેમજ ગહન છે. તેની શોધ બહુ થોડી થયેલી છે અને તે પણ થોડુંક થયાં એટલે તે ધર્મ સંબંધી ઇતિહાસ યોજવા પૂર્વે ભાષાંતર અને શોધખોળ રૂપે હજુ ઘણું કરવાનું છે. એ સાહિત્ય એક તો વિશાળ રહ્યું, બીજું ગહન રહ્યું અને એ અંગે જોઇતી શોધખોળો અધુરી એથી એમાં તત્ત્વોનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ શું છે એ સંબંધી અજ્ઞાનતા રહે એ સ્વાભાવિક છે. તેથી પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોની શુભ લાગણી જૈન સાહિત્ય જીતી શક્યું ન હોય તો તેમાં આ અજ્ઞાનતા કદાચ્ એક કારણ ગણી શકાય.

બીજી સાહિત્ય પરિષદ્‌ના વિચારવંત અને વિદ્વાન્ પ્રમુખશ્રી કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવેશ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય વગેરે જૈન પંડિતોના સાહિત્ય વિષે જે યોગ્ય ઇસારા કર્યા છે તે તો હજી તાજા છે. તેથી વિસ્તારભયથી અહીં નહિ ઉતારતાં સર્વ સામાન્ય તેઓનાં થોડાંક શબ્દો આપીશું તે બસ થશે.

" વાસ્તવિક રીતે ગુજરાતી ભાષાના ત્રણ યુગ છે: ઇસ્વીસનના ૧૦ મા ૧૧ મા શતકથી ૧૪ મા શતકે સુધીનો પહેલો યુગ; ૧૫ મા શતકથી ૧૭ મા શતક સુધીનો બીજો અને તે પછીનાં શતકોનો ત્રીજો. પહેલા યુગની ભાષાને અપભ્રંશ કે પ્રાચીન ગુજરાતી નામ આપવું ઘટે છે. બીજા યુગની ગુજરાતી...ને મધ્યકાલીન ગુજરાતી કહેવી યોગ્ય છે. ત્રીજા યુગની ગુજરાતીને અર્વાચીન ગુજરાતી સંજ્ઞા આપવામાં મતભેદ હોયજ નહિ. પહેલાં પાંચ શતકોની ભાષા ગુજરાતી છે તેની પ્રતીતિ સારૂ કાલક્ષેપનો ઉપાલંભ વ્હોરીને પણ શતકવાર ઉદાહરણ આપવાની જરૂર છે. એ પાંચ શતકના સાહિત્યને ગેરઇનસાફ થયો છે. કેમકે મધ્યકાલીન ગુજરાતીનેજ પ્રાચીન કાવ્ય ત્રિમાસિક અને પ્રાચીન કાવ્યમાલાના અભિમત તંત્રી ગુજરાતી ગણવા ના પાડે છે, ત્યાં પ્રાચીન ગુજરાતીનો તો ઘડોજ થવો કેવો ? માતપિતા મોટાં છોકરાંને ઇનકાર કરી નાવારસ ઠેરવે ને ન્હાના બાળકનેજ કબુલ રાખે તેના જેવું આ તો થાય છે. અવમાનિત સાહિત્યની શોધખોળ થતી નથી. અભ્યાસ થતો નથી, ચર્ચા થતી નથી ને ગુજરાતી અગુજરાતીની યોગ્યતા તપાસાયા વગર અવળું વેતરાયાં જાય છે. વગર ઓળખ્યે અથવા ભૂલમાં ભુટકાઇ અજ્ઞાનના અંધારામાં પ્રકાશની રાહ જોયા વગર આપણે આપણા સાહિત્યવડની જમીનમાં ઉંડી ઉતરેલી વડવાયઓ વાઢી નાંખવા પ્રવૃત્ત થઇએ છીએ. "

જૈન કવિઓએ ઘણે ભાગે રાસ, સજ્ઝાય, સ્તવનો લખ્યાં છે. આશરે સાડા ત્રણસે રાસ તો હાથ આવ્યા છે. એથી વિશેષ જે હજી ભંડારમાં પડયા હોય ને પ્રસિદ્ધિમાં ન આવ્યા હોય તે તો જૂદા. આ બધા રાસ વડે કેટલાં કાવ્યદોહનનાં પુસ્તકો ભરાય તેનો વિચાર કરવા યોગ્ય છે. અત્યાર સુધી ગુજરાતી ભાષા જાણનારાઓ એમ માનતા હતા કે ગુજરાતી ભાષામાં પ્રથમ કવિતા લખનાર નરસિંહ મહેતો એકલોજ હતો. પરંતુ બંને પરિષદ્‌ના માનવંત પ્રમુખ સાહેબોનાં ભાષણો ઉપરથી સર્વેના જાણવામાં આવ્યું હશે કે નરસિંહ મહેતા પહેલાં પણ અમુક શતક સુધીની ભાષાને ગુજરાતી ભાષા કહી શકાય છે અને તે શતકોમાં બીજા કવિઓ તથા લેખકો થઇ ગયા છે.

થોડી મહેનતે સમજી શકાય એવી જૈન સાધુની જૂનામાં જૂની જે કવિતા અત્યારે મળે છે તે મુનિશ્રી વિજયભદ્રની છે. કદાચ્ વિજયભદ્ર એ સંક્ષિપ્ત અથવા પર્યાયવાચક નામ પણ હોય. વિજયભદ્ર પહેલાંની કેટલાક શતકની ગુજરાતી કવિતાનાં થોડાં ઉદાહરણો શ્રીયુત કેશવલાલ ભાઈ તરફથી આપવામાં આવ્યાં હતાં. સં. ૧૩૨૭ માં રચાયેલા “સપ્તક્ષેત્રી રાસ” કે સં. ૧૩૪૭ માં રચાયેલા “ પ્રબંધ ચિંતામણિ ” ગ્રંથ કે તેજ અરસામાં રચાયેલા રત્નસિંહસૂરિનાં “ઉપદેશમાળા” નામે ગ્રંથમાંથી કંઇ ઉદાહરણો આપી શકાય. અહીં વિજયભદ્ર મુનિથી જૈન રાસોની શરૂઆત ગણી વિશેષ ભાગે રાસો વિષે કંઈક કહેવા ઇચ્છું છું, વિજયભદ્ર કે ઉદયવંત મુનિ નરસિંહ મહેતા પહેલાં આશરે સોએક વર્ષ ઉપર થયા હતા. નરસિંહ મહેતો જ્યારે સં. ૧૫૦૦ માં હતા એમ કવિ નર્મદાશંકર કહે છે ત્યારે વિજયભદ્ર મુનિ સં. ૧૪૧૨ માં હતા એમ **ગૌતમરાસ** કહે છે.

કવિતાઓના જે જે ગ્રંથો છેલ્લાં પાંચ સાત શતકોમાં જૈન કવિઓએ લખ્યા છે તેમાંના ઘણાખરાને તેમણે “ રાસ ” નામ આપ્યું છે. ‘રાસ’ શબ્દ પ્રથમ શ્રીમદ્ ભાગવતમાં જોઇ શકાય છે. રાસમાં જૂદી જૂદી નીતિની અને ધર્મની વાતો સમજાવવા માટે મહા પુરૂષોનાં ચરિત્રો કથારૂપે આપ્યાં છે; પરંતુ પોતાની કવિતાના ગ્રંથોને રાસ કહેવાનું શું ખાસ કારણ હશે તે વિચારવા જેવું છે; હાલના પુષ્ટિમાર્ગ વૈષ્ણવ ધર્મમાં ‘રાસ’

શબ્દ પરિચિત છે. રાસ શબ્દના પરિચય વાળો એ પુષ્ટિમાર્ગ તો ગુજરાતમાં ઉત્તર હિંદમાંથી ૧૬ મા સૈકાની આખરે આવેલો જણાય છે. નરસિંહ મહેતા જે વૈષ્ણવ ધર્મ પાળતા હતા તે તો વિષ્ણુસ્વામિવાળો વૈષ્ણવ પંથ હતો એમ કવિ નર્મદાશંકર કહે છે. ત્યારે જૈન કવિઓએ કવિતામાં કરેલાં મહા પુરૂષોનાં વર્ણનોને રાસ નામ શા વાસ્તે આપ્યું હશે તે વિચારવા જેવું છે.

જૈન કવિઓના રાસોમાં જૂદે જૂદે સ્થળે નજર કરતાં નવરસયુક્ત વર્ણનો જોવામાં આવે છે. કોઇ કોઇ સ્થળનાં વર્ણનો રસ અને અલંકારથી, છલકાઈ જાય છે. રસનાં આલંબન, ઉદ્દીપન, વિભાવ, વગેરે સાધનોનો જ્યાં જેવો ઘટે તેવો ઉપયોગ કરી એ વર્ણનો વાંચવામાં આનંદ આવે એવાં રસભરિત કર્યાં છે. આવાં રસવાળાં રસિક વર્ણનોને તેમણે રાસ નામ આપવાનું યોગ્ય ધાર્યું હોય તેમ અનુમાન થઈ શકે છે. કાવ્યનો આત્મા રસ છે અને તેથી રસિક કાવ્યને રાસ નામ આપવું એ યોગ્ય પણ છે. સાહિત્ય શબ્દનો ખરો અર્થ આપતી વેળા ઉદાહરણ તરીકે એક કોષમાં રસાલંકાર વગેરે એવી મતલબે લખવામાં આવ્યું છે. તો તે અર્થ લક્ષમાં રાખવાથી સ્પષ્ટ જણાશે કે જૈન કવિતાઓને ગુજરાતી ભાષાનું સાહિત્ય કહેવું એ એક આવશ્યક બાબત છે. સાહિત્યનો ખરો અર્થ એમાં સાર્થક થાય છે.

પ્રેમાનંદ વગેરે અન્ય કવિઓએ જૂદાં જૂદાં આખ્યાન કે કથાવર્ણનો લખ્યાં છે. તેવાં વર્ણનોથી ભરપુર તેના પહેલાં સામાન્ય રીતે લખાયેલા આ રાસાઓ પણ છે. મૂળ એક વાતને લઇ વિસ્તારથી તેનું વર્ણન કરી અનેક ભવ્ય તથા ચમત્કારિક પ્રસંગોનાં વર્ણનો આપી, અંતે નીતિધર્મનો વિજય સ્થાપી, પાત્રોનું પરમ મંગળ સમાપ્તિમાં દાખવી રાસ પૂરો કરવામાં આવે છે.

જૈન રાસોની કવિતા વૃત્ત કે છંદમાં લખવામાં આવી નથી, પણ અમૂક મેળમાં તાલ સહિત ગવાય અને તેમાં કોઇ રાગ રાગિણીની છાંયા આવે એવી દેશીઓમાં રચાયેલી હોય છે. પ્રેમાનંદે જ્યારે કડવાં અને દયારામે જ્યારે મીઠાં એમ લખ્યું છે ત્યારે જૈન કવિઓએ પ્રથમથી તે આજ સુધી ઢાળ એ એક શબ્દ વાપર્યો છે. કડવાં પછી જેમ વલણ

આવે છે તેમ ઢાળ પૂરી થતાં કેટલાક રાસમાં દોહરા કે સોરઠી દોહરા આવેલા હોય છે.

મંગળાચરણમાં પ્રથમ દરેક રાસમાં જિનેંદ્રદેવની, પછી સરસ્વતી દેવીની તથા ગુરૂની સ્તુતિ કરી કોનો રાસ લખાય છે ને ધર્મનીતિની કઇ બાબતનો મહિમા બતાવવા લખાય છે તે જણાવ્યું હોય છે. ઘણું કરીને દરેક ઢાળમાં છેડે કવિનું નામ આવે છે. રાસ પૂરો થતાં કેટલાક રાસમાં તો તે રાસ કવિએ કઈ સાલમાં કઇ તિથિએ કયે વારે કયા ગામમાં રહી રચ્યો તે તથા કવિના ગુરૂઓનું પેઢીનામું પણ આપવામાં આવ્યું હોય છે.

ગુજરાતમાં મુસલમાની રાજના આરંભનો કાળ તદ્દન અંધાધુંધીનો ને જુલમ ત્રાસનો હતો. એ કાળમાં લોકો સંસ્કૃતાદિ ભાષાઓ ભણે કે ઉંચું તત્વજ્ઞાન મેળવવામાં વખત ગાળે એવી કશી જોગવાઇ કે શાંતિ નહોતી. ધર્મ પુસ્તકો ભંડારામાં ભરી સંતાડી મૂકવામાં આવ્યાં હતાં. એવા વખતમાં સામાન્ય જીવોના હિતને માટે રાસ રચવામાં આવ્યા હોય એમ જણાય છે. અંધાધુંધીના વખતમાં પણ જૈન સાધુઓ જાગ્રત રહ્યા હતા એવું એ રાસો આદિની રચનાથી જણાય છે. એ રાસોમાંના ઘણા મોટા ભાગનું વસ્તુ (plot) મૂળ સંસ્કૃત કાવ્યો કે આગમ સૂત્રો કે એ સૂત્રોની ટીકા ઉપરથી લીધેલું એ તો નિઃસંદેહ લાગે છે. અંધાધુંધીના વખતમાં જૈન લોકોએ જોયું કે સામાન્ય જીવો મૂળ માગધી કે સંસ્કૃતનો અભ્યાસ કરી તે ઉપરથી ધર્મબોધ લઇ શકે તેમ નથી. માટે તેઓ સમજે અને સરળતાથી શીઘ્ર બોધ પામે તો સારૂં. એવી સ્વપર હિતબુદ્ધિએ, ઘર-બાર તજી ત્યાગી થયેલા એ સંયમીઓએ સંસ્કૃત કાવ્યો તથા સૂત્ર ટીકા-માંની–આખ્યાયિકાઓને રાસ રૂપે દેશ ભાષામાં ઉતારી.

જૈન ઉપાશ્રયોમાં આજે પણ ચોમાસાના દિવસોમાં તેમજ ઉનાળાના લાંબા દિવસોમાં બપોરે ઘણે સ્થળે સાધુ, આર્યા કે શ્રાવકો રાસ લલકારીને વાંચે છે અને શ્રોતાઓ ધ્યાન દઈને સાંભળે છે. સામાન્ય જીવોના લાભ માટે ધર્મનીતિનું શિક્ષણ આપનારા આવા રાસો દેશ ભાષામાં રચનાર સાધુ મુનિઓએ છેલ્લાં પાંચ શતકનો સમય જોતાં શ્રાવકસમૂહ ઉપર બહુ ઉપકાર કર્યો છે.

કવિતા જેવી ચીજ સારા રાગથી ને હલકથી ગવાતાં ઘણાને પ્રિય

થઈ પડે છે. ગાયન એ પાંચમો વેદ ગણાય છે. ગાયનથી ચિત્ત લય પામે છે. તો કવિતા તરફ રૂચી કરાવી નીતિને રસ્તે દોરવાનું કામ રાસો વડે કરવોને જૈન લેખકો લલચાય તેમાં નવાઈ નથી. કેટલાક રાસમાં કવિઓએ તર્ક અને કલ્પના શક્તિને સારી રીતે સરાણે ચડાવી હોય એમ જણાય છે. કોઈ કોઇ રાસમાં એવું પણ જોઈ લેવાય છે કે વાર્તા કથનમાં ચમત્કારિક અને મંત્રતંત્રની કે દેવતાઈ વાતોનાં વર્ણન કરવા જતાં પાનાં ને પાનાં ભરી દીધાં હોય છે અને તેમાં રાસનો વિશેષ ભાગ રોકાઇ જવાથી સુબોધક ભાગ કાં તો દબાઇ જાય છે ને કાંતો અલ્પ ભાગમાં આવે છે. દરેક રાસમાં મુખ્ય પાત્ર સંસાર છોડી સાધુપણું અંગીકાર કર્યાની વાત આવે છે; અને છેલ્લે તેણે સ્વર્ગ મોક્ષના સુખની પ્રાપ્તિ કર્યાનું રાસ ઉપરથી જોઈ લેવાય છે. મોક્ષના મોતી જેવા મહાપાત્રનેજ કવિ મૂળ ગ્રંથોમાંથી મુખ્ય પાત્ર તરીકે રાસમાં પસંદ કરે છે. ખરેખરા સદ્દવર્તનશાળી ચિત્રોનેજ જનસમૂહ આગળ ખડા કરી તેના દૃષ્ટાંતથી શ્રોતાઓને સદ્દગુણી બનાવવાનો એ કવિઓનો શ્રમ સ્તુતિપાત્ર છે.

ગુર્જરી કવિતાના પવિત્ર પ્રદેશમાં જૈન કવિઓ સારી રીતે દીપી ઉઠ્યા છે. તેમની કવિતાઓએ અનેક દાખલા દૃષ્ટાંતો આપી દાન, શીલ, તપ, ભાવના, અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય વગેરે બાબતોનો મહિમા વધારવા સારો શ્રમ લીધો છે. એકલું અમુક દેવનું વર્ણન કે અમુક ધામનું વર્ણન કે અમુક અવતારનું વર્ણન લઈ માત્ર તે માટેજ રાસો રચાયા હોય એવું જણાતું નથી, પણ ધર્મનીતિના સિદ્ધાંતો તરફ જનસમૂહને વાળી શકાય તેવાં પાત્રો પસંદ કરી તે તરફ શ્રોતાઓને વાળવાની તજવીજ કરવામાં આવી છે. રાસાનું સામાન્ય સ્વરૂપ એ પ્રમાણે છે. બાકી તેમાં કોઈ કોઈ અપવાદ પણ છે.

વિમળ મંત્રીનો રાસ, કુમારપાળનો રાસ વગેરે રાસો વાંચવાથી કેટલુંક ઐતિહાસિક જ્ઞાન પણ થાય છે. વલ્લભીપુરના રાજા શિલાદીત્યના દરબારમાં પણ જૈન પંડિતો વાદવિવાદ કરતા. વનરાજ ચાવડાથી માંડીને ઠેઠ વિશળદેવ વાઘેલા સુધીનો ઇતિહાસ તપાસીએ તો તેમાં પણ જૈન સાધુઓ અને જૈન મંત્રીઓ થોડે થોડે કાળે દર્શન દેતા જણાય છે. પોતાના પ્રબળ સમયમાં તેમણે સાહિત્યની અભિવૃદ્ધિ માટે ને ધર્મનીતિના સિદ્ધાંતોના પ્રસાર માટે શ્રમ લીધો સ્પષ્ટ થાય છે.

અસલનાં બધાં લખાણો સળંગ લીટીમાં ને બાળબોધ જૈન લિપિમાં લખાયેલાં છે. દેવનાગરી કે બાળબોધ અક્ષરો અને જૈન (માગધી) અક્ષરોમાંના થોડાક અક્ષરો વચ્ચે કેટલોક તફાવત છે. આશરે અક્ષરોની ૩૪ સંખ્યા તદ્દન મળતી છે. જોડાક્ષરોમાં પણ કોઇ કોઇ સ્થળે તફાવત જણાય છે. તેથી જૈનના રાસ તથા શાસ્ત્રો વગેરે જે લિપિમાં લખાયેલા છે તે લિપિને જૈન લિપિ કહેવી એ વધારે ઠીક લાગે છે.

લોલ, હાં, હો રાજ, લલના, સલુણાં, રેલાલ, આ છે લાલ વગેરે પાદપૂર્ણાર્થે શબ્દોનો જૈનોએ દેશીમાં જરૂર પડતાં બહુ છુટથી ઉપયોગ કર્યો છે. રાસો સિવાય જૂદા જૂદા ધાર્મિક ને નૈતિક વિષય ઉપર સઝાય, સ્તવન, લાવણી ઇત્યાદિની રચના પણ જૈનોએ કરી છે. કવિતા તરફ તેમનું વલણ વિશેષ છે. એક વિદ્વાન કહે છે કે "એકલા કાવ્યમાં સાહિત્યનો સમાવેશ થતો નથી છતાં કાવ્ય એ એક સાહિત્યની સુંદર કલા છે. તેનો પ્રદેશ અતિ વિસ્તીર્ણ છે. કવિઓનાં જીવન કવિતામય હોય, કવિતામાં આસક્ત હોય, રસમાં ઝબકોળાયેલાં હોય છે. કવિઓના હૃદયભાવોના ઝરણોનું વહન સાહિત્યના પ્રદેશને ફળદ્રુપ કરે છે... મધ્યકાળના ગુર્જર કવિઓએ આપણી પ્રજાનાં જીવન રચવામાં, તેમજ પ્રારબ્ધ ઘડવામાં કેટલી બધી અસર કરી છે?" કાવ્યના આવા માહાત્મ્યને લીધે જૈન કવિઓએ રાસોને પ્રથમ પસંદગી આપી જણાય છે.

એમ૦ એ૦ ની પરીક્ષામાં "ગુજરાતી" લઇ પાસ થનારા વિદ્વાનોને માટે જે જે ગુજરાતી પુસ્તકો પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં, તેમાં જૈન કવિ નેમવિજયનો રચેલો "શીલવતીનો રાસ" પણ હતો. તે રાસ યોગ્ય પ્રસ્તાવના સહિત રા. બા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાએ પ્રાચીન કાવ્યમાળાના એક અંક તરિકે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. તેવા વિશેષ અંકો નીકળ્યા હોત તો અથવા ઐતિહાસિક ગદ્ય ગ્રંથો જે રાસાને નામે ઓળખાય છે તેનો સંગ્રહ કરવામાં ફોરબસ સાહેબ જેવા ઉત્સાહી યુરોપિયન ગૃહસ્થનો જોગ મળી ગયો હતો તેવો જૈન રાસોની પ્રસિદ્ધિમાં તેવો કોઇ જોગ મળ્યો હોત તો આજે જૈન સાહિત્ય તરફ ગુજરાતના તથા બીજા દેશના સાક્ષરો કાંઈ જુદીજ ખુબીથી જોતા હોત.

"સનાતન જૈન" માસિકમાં જૈનોનાં જૂનાં ગદ્ય લખાણોના

મેં ચાર નમુનાઓ પ્રગટ થયા છે. તે સિવાય તે પત્રના વિદ્વાન્ તંત્રી અને આ સંગ્રહના પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા રા૦ મનસુખભાઈ તરફથી શ્રી "રાયચંદ્ર જૈનકાવ્યમાળા" નો પ્રથમ ગુચ્છક બૃહત્ કાવ્ય દોહનની શૈલીએ પ્રગટ થયો છે. આ સિવાય કોઈ કોઈ ગ્રહસ્થો તથા જૈન સંસ્થાઓ તરફથી જૈન સાહિત્ય પ્રગટ થતું રહે છે. શ્રાવક ભીમશી માણેક મુંબઈવાળા તરફથી એ દિશામાં સ્તુતિપાત્ર પ્રયત્ન થયો છે. તથાપિ કહેવું જોઇશે કે જૈનોનો પ્રયત્ન બીજી કોમના પ્રમાણમાં કંઈજ નથી ને તેથી જૈન સાહિત્ય તરફ બીજાઓનું લક્ષ ન ગયું હોય તો તેમાં જૈનોનો કાંઇ ઓછો વાંક નથી. જૈનો પણ ઠપકાપાત્ર છેજ. ઉધઇને ભંડારો ભળાવી દઈ પુસ્તકો છુપાવવાનો આ કાળ નથી.

સ્થાનકવાસી જૈનોના મુનિ ધર્મસિંહજી, જેઠમલજી. ખોડીદાસજી, તિલકચંદજી ઉમેદચંદજી વગેરે કેટલાક મુનિઓએ રાસ તથા કવિતા લખ્યાનું જણાય છે. પરંતુ સ્થાનકવાસી શ્રાવકોનો શાસ્ત્રો, ગ્રંથ કે તેવાં લખાણો પ્રકાશમાં લાવવાનો કશો ઉત્સાહ જોવામાં આવતો નથી. સાહિત્યવિષયમાં તેઓએ પોતાની શક્તિ દેખાડી આપવી જોઇએ.

શાસ્ત્રી વ્રજલાલ કાળીદાસ લખે છે કે "હમણાં જૈન લોકો જૂની ગુજરાતી ભાષા પ્રમાણે બોલતા નથી, પણ એમનાં ધર્મપુસ્તકોમાં તો જૂની ગુજરાતી ભાષા પ્રમાણે લખાય છે, કારણ કે તેઓ જૂનાં પુસ્તકોનો ઉતારો કરતાં નવાં પુસ્તકોમાં ભાષા બદલતા નથી...જૂની ગુજરાતીના લેખમાં જૈન અને વેદધર્મી લોકોએ એક ધારા પ્રમાણે પુસ્તકોમાં દેવનાગરી લિપિ લખી છે; પણ નવી ગુજરાતીમાં વેદધર્મી લોકોએ લેખમાં ભેદ પાડયો છે, જૈન લોકો તો અદ્યાપિ પ્રાચીન ધારા પ્રમાણે લખે છે" શાસ્ત્રીજીના લખવા મુજબ રાસનું લખાણ લખાયેલું જોઇ લેવાય છે.

હાલ આપણે જેને ગુજરાત દેશ કહીએ છીએ તે અસલનો ગુજરાત દેશ નથી. સાક્ષર શ્રી દેવદત્ત ભાંડારકર કનોજ એ અસલ ગુજરાતની રાજધાની હતું એમ કહે છે. ઉત્તરમાં ગુજરાતનો વિસ્તાર વિશેષ હતો. અમદાવાદથી તે ઉત્તરમાં ઠેઠ વિકાનેર સુધી ચાતુર્માસ કરનારા તે કાળના જૈન સાધુઓએ રાસોનો વિશેષ ભાગ રચ્યો જણાય છે. વિકાનેર, સોજત પાલી, મારવાડ, મેડતા, સાદડી, નાગોર, પાલણપુર, અણહિલપુરપાટણ, અ-

અમદાવાદ, ખંભાત વગેરે ગામોમાં રહી રાસ રચ્યાનું અમુક અમુક રાસમાં કવિઓ જણાવે છે. બિકાનેર સુધી ગુજરાતી ભાષા તે કાળે સારી રીતે સમજાતી એમ તે ઉપરથી જણાય છે.

મેજર ઉપેંદ્રથાથ બાસુ પોતાના નિબંધમાં જણાવે છે કે "ઉત્તર હિંદમાં બોલાતી ભાષાઓમાં ગુજરાતી જેટલી કોઇ પણ હિંદુસ્તાનની બીજી ભાષા તેટલાજ જુદી જુદી જાતના લોકો તથા જુદા જુદા ધર્મ પાળનારા માણસોમાં બોલાતી નથી......હિંદુ, પારસી, મુસલમાન અને જૈન એ ચાર સંપ્રદાય પાળનારા લોકો ગુજરાતીનો ઉપયોગ કરે છે. માત્ર સંસારી વિષય નહિ પણ તેમનાં ધાર્મિક પુસ્તકો સુદ્ધાં એ ભાષામાં લખાયેલાં છે તેથી જુદા જુદા લોકોને હાથે ગુજરાતી ભાષાની જુદી જુદી રીતની મૂર્ત્તિ ઘડાઇ છે."

કેટલાકો વિદ્વાનો એમ કહે છે કે જૈન ગદ્યપદ્ય તો માત્ર તેમના ધર્મનેજ લગતું હોવાથી તેમના તરફ ભાષાના અભ્યાસીઓનું લક્ષ ખેંચાયું નહિ. મેજર ઉપેંદ્રનાથ બાસુ લખે છે કે "ગુજરાતમાં ઘણા જૈનો વસે છે......એક વખત એવો હતો કે જ્યારે જૈન સંપ્રદાયીઓને સંસ્કૃત ભાષાનું બહુ સારૂં જ્ઞાન હતું. તેમનાં બનાવેલાં સંસ્કૃત પુસ્તકો હજુ સુધી પ્રચલિત છે. તેમાંના ઘણાઓ ગુજરાતીમાં કવિતાઓ બનાવી અમર થઈ ગયા છે. પરંતુ તેમની બધી કવિતા તેમના ધર્મને લગતી હોવાથી તેના નમુના અત્રે આપવાની જરૂર નથી," હું નમ્રતાપૂર્વક પૂછવાની રજા લઉં છું કે શું નરસિંહ મહેતાની, દયારામની કે ભાલણની કવિતાઓ ધર્મવિષયક નથી ? મેજર સાહેબ પોતાના ઉપલા લખાણના વિરોધાભાસ જેવું એક લખાણ તેજ નિબંધમાં આપે છે " ઘણું ખરૂં સંસ્કૃત કવિઓનું અનુકરણ કરી અસલના ગુજરાતી કવિઓ પોતાની કવિતા રચી ગયા છે અને તેમાં ઘણો ભાગ **ધર્મ સંબંધી** છે. આપણા દેશમાં ધર્મભાવનું પ્રબળ હોવાથી જેઓ ધર્મ સંબંધી કવિતા લખે છે તે બધાને પ્રિય તથા પૂજ્ય થઈ પડે છે. એટલુંજ નહિ પણ તેથી તેઓ અમર થઇ જાય છે." આ લખાણ વાંચ્યા પછી સ્પષ્ટ જણાશે કે ધર્મવિષયે લખાયેલી જૈન કવિતાઓને કોઈ પણ રીતે ગુજરાતી ભાષાના સાહિત્યમાંથી બાતલ કરી શકાય તેમ નથી.

કોઇ પણ સંમાન્ન વિદ્વાને જૈન ગુજરાતી સાહિત્યને અત્યાર સુધી પૂરતો ઇનસાફ આપ્યો નહિ તેથી તે બાબત જનસમૂહનું લક્ષ ખેંચાયુંજ નહિ, સર્વને બદલે સવિ, નગરીને બદલે નયરી વગેરે શબ્દપ્રયોગો જોઇ જૈન સાહિત્યનો ગુજરાતી ભાષાના સાહિત્યમાંથી બહિષ્કાર કરવો એ કોઈ પણ રીતે ન્યાયી ગણાશે નહિ. આજે થોડું ભણેલાઓ અથવા તો ગુજરાતી પાંચ ચોપડી ભણી ઘેર ને નિશાળે કે કૉલેજોમાં બધો વખત ઇંગ્રેજી શીખેલા મોટી ઉપાધિ ધારણ કરનારામાંના કેટલાક, હાલના લેખકોનાં અઘરાં લખાણો સમજી શકતા નથી, તેથી શું આપણે એ લખાણની ભાષાનો ગુજરાતી સાહિત્યમાં બહિષ્કાર કરીશું? બેશક, આપણે તેને સંસ્કૃતમય ગુજરાતી કહીશું; પણ તે ગુજરાતી નથી અને તેને હાથ પણ અડાડવો નહિ એમ તો કહીશું નહિ. સંસ્કૃતમય ગુજરાતી કરતાં તો જૈન ગુજરાતી ઝટ સમજાય તેવી છે, તો તેનો મારા મત મુજબ સાહિત્યમાંથી બહિષ્કાર થઈ શકે નહિ.

પંડિત વિલ્યમ જોન્સન સંસ્કૃતમાં શેકસપીયર જેવાં નાટકો હોય એમ પ્રથમ માની શકતોજ નહોતો, પણ પ્રયત્નથી જ્યારે તેના જાણવામાં આવ્યું ત્યારે તે છકજ થઈ ગયો. તેમ 'જૈનોની કવિતા તો સમજાય તેવી નથી, તેમાં પ્રેમાનંદ કે દયારામ જેવી ખુબી ક્યાંથી હોય' એવી ભ્રમજનક વિચાર પદ્ધતિને જો સાક્ષરોના શિરોભાગમાં સ્થાન નહિ મળે તો તેઓને જૈન સાહિત્યમાંથી ઘણું જાણવાનું મળશે.

આજથી આશરે સવા છશેં વર્ષ ઉપર ૫૪૦ ગાથાનો ઉપદેશમાળા નામે ગ્રંથ છપ્પય છંદને ઢાળે રચાયો છે. તે વખતની ભાષા કેવી હતી? જૂની ગુજરાતી કેવી હતી તે બતાવવા અને રાસોમાંની ભાષા તેવી નથી પણ આજની ગુજરાતી જાણનારા સહેલાઇથી સમજી શકે. કેવી છે (ને ઘણા ખરા રાસોની તો સાધારણ ગુજરાતી ભાષા) એવું કહેવા માટે એ ગ્રંથનો પહેલો ને છેલ્લો છપ્પો આ નીચે આપેલ છે.

વિજય નરિંદ જિણિંદ, વીર હત્થિહિં વય લેવિણુ.
ધમ્મદાસ ગણિ નામિ ગામિ નયરિહિં વિહરઈ પુણું.
નિય પુત્તહ રણસીહરાય પડિબોહણ સારિહિં,
કરઈ એસ ઉવએસ માલ જિણ વયણ વિયારિહિ,

સય પંચ ચ્યાલિ ગાહારયણ મણિકરંડ મહિયલિ મુણઉ.
સુહભાવિ સુદ્ધ સિદ્ધંત સમ સવિસુસાહુ સાવય ગુણઉ. ॥૧॥

બેશક આવી કવિતા સમજવી મુશ્કેલ પડે એ ખરી વાત, પણ રાસોનો જે સંગ્રહ હાથ લાગ્યો છે તેમાંના ઘણા ખદા ૧૬ માં ૧૭ મા કે–૧૮મા સૈકામાં લખાયેલા હોઇ તે સૈકાની ગુજરાતી ભાષામાં સરળતાથી લખાયા છે.

ઉપલા છપ્પાનો અર્થ એવો થાય છે કે વિજય નામના નરેંદ્રે વીર-જિનેંદ્રના હાથથી વ્રત લીધું (દીક્ષા લીધી). ત્યાર પછી તેમનું નામ ધર્મદાસ ગણિ પડયું. તેઓ ગાંમ, નગર સર્વે ઠેકાણે વિહાર કરવા લાગ્યા પોતાના પુત્ર રણસિંહને પ્રતિબોધવા (સમજાવવા) સારૂ તેમણે જિનવચન વિચાર મુજબ આ ઉપદેશમાળા રચી. મણિરત્નના કરંડીઆ જેવી ૫૪૦ ગાથા રચી તેનું સર્વે સાધુ તથા શ્રાવક શુદ્ધ સિદ્ધાંત સમ તેને જાણી વિશુદ્ધ ભાવથી શ્રવણ કરો. હવે છેલ્લી ગાથા તપાસિયે.

ઇણિ પરિ સિરિ ઉવએસ માલ કહાય,
તવ સંજમ સંતોષ વિણય વિજ્જાઇ પહાણય.
સાવય સંભરણથ્ય અથ્થ પય છપય છંદિહિં,
રયણસિંહ સૂરીસ સીસ પભણઇ આણંદિહિં,
અરિહંતઆણુ એણુ દિણુ ઉદય ધમ્મ મૂલ મથ્થઈ હઉં.
ભો ભિવિય ભત્તિ સત્તિહિં સહલ સહય લચ્છી લીલા લહાઉં,

આનો અર્થ એવો થાય છે કે આ પ્રમાણે શ્રી ઉપદેશ માળા કથાનકમાં તપ, સંજમ, વિનય, વિદ્યા પ્રધાનક વાતો શ્રાવકો સાંભળે માટે અર્થ પદ છપ્પય છંદમાં રત્નસિંહ સૂરિના શિષ્યે આનંદથી કહ્યું ઇત્યાદિ.

જૂની ગુજરાતીનું મૂળ સ્વરૂપ બતાવનારો આ ગ્રંથ છે. તેની સાથે તથા આજની ગુજરાતી સાથે વિજયભદ્ર મુનિના ગૌતમ રાસને સરખાવતાં ગૌતમ રાસને ગુજરાતી ભાષાના પહેલા રાસ તરીકે ગણવો એ વધારે ઠીક થઈ પડશે. ગૌત્તમ રાસની ભાષા બતાવવા અર્થે થોડીક કડીઓ અહીં લઇએઃ–

તાંણ પુત્ત સિરિ ઇંદભૂઈ ભૂવલય પસિદ્ધો,
ચઉદહ વિજ્જા વિવિહ રૂવ નારિ રસ વિદ્ધો;

વિનય વિવેક વિચારસાર ગુણગણુહ મનોહર,
સાત હાથ સુ પ્રમાણુ દેહરૂપે રામાપર.

*　　*　　*　　*

દેવે સમવસરણુ તિહાં કીજે, જીણુ દીઠે મિથ્યા મતિ ખીજે;
ત્રિભુવન ગુરૂ સિંધાસણે બેઠો, તતખિણુ મોહદિગંતે પંઇઠો.
ક્રોધમાન માયા મદપુરા, જાએ નાઠા જીભ દીને ચૌરા;
દેવ દુદુંભી આકાશે વાજે, ધર્મ નરેસર આવીઓ ગાજે.
કુસુમ વૃષ્ટિ વિર ચે તિહાં દેવા, ચઉસઠ ઇંદ્રજ માંગે સેવા;
ચામર છત્ર શિરો વરિ સોહે, રૂપે જીનવર જગ સંમોહે.
ઉપસમ રસ ભરભરિ વરસંતો, યોજનપાણિ વખાણુ કરતા:
જાણિએ વર્ધમાન જીન પાયા. સુરનર કિનર આવે રાયા.

*　　*　　*　　*

તવ ચડિઓ ધણમાણુ ગજે, ઇંદ્રભુઈ ભૂદેવતો;
હુંકારો કરી સંચરિઅ, કલણસુ જીનવર દેવતો.
યોજન ભૂમિ સંમોસરણુ, પેખે પ્રથમા રંભતો;
દહ દિસે દેખે વિવિધ વધુ, આવતી સુર રંભતો.
મણિમય તોરણુ દંડધજ, કોસીસે નવ ધાટનો;
વયર વિવર્જીત જંતુ ગણુ, પ્રાતિહારજ અ:ઠતો.
સુરનર કિંનર અસુરવર, ઇંદ્રિ ઇંદ્રાણી રાયતો;
ચિતે ચમક્કિય ચિંતવે એ, સેવંતા પ્રભુ પાયતો.
સહસકિરણુ સમવીર જીણુ, પેખવે રૂપ વિશાલતો;
એહ અસંભવ સંભવે, સાચો એ ઇંદ્ર જાળતો.
તવ બોલાવે ત્રિજગગુરૂ; ઇંદભૂઇ નામેણુતો;
શ્રીમુખે સંશય સામિસવે, ફેંડે વેદ પયેણુતો.
માન મેલ્હી મદ ઠેલી કરી, ભક્તિએ નામે શીસતો;
પંચ સયાં શું વૃત લીઓએ, ગોયમ પહેલો સીસતો.

*　　*　　*　　*

જીમ સહકારે કોયલ ટહુકે, જીમ કુસુમહવને પરિમળ મહકે,
જીમ ચંદન સોગંધ નિધિ;

જીમ ગંગાજળ લહેરે લહકે, જીમ કણયાચલ તેજે ઝળકે,
તીમ ગોયમ સોભાગ નિધિ.
જીમ માનસ સર નિવસે હંસા, જીમ સુરવર શિરે કણયતવતંસા,
જીમ મહુયર રાજીવ વને;
જીમ રયણાયર રયણે વિલસે, જીમ અંબર તારાગણ વિકસે,
તીમ ગોયમ ગુણ કેલિવનિ.
પુનિમ દિન જીમ સસિહર સોહે, સુરતરૂ મહિમા જીમ જગમોહે,
પૂરવ દિસિ જીમ સહસકરો;
પંચાનને જીમ ગીરીવર રાજે, નરવઈ ધરજીમ મયગલ ગાજે,
તીમ જીન સાસન મુનિપવરો.
જીમ સુર તરૂવર સોહે સાખા, જમ ઉત્તમ મુખે મધુરી ભાષા,
જીમ વન કેતુકી મહ મહેએ;
જીમ ભૂમિપાત ભૂય બળ ચમકે, જીમ જીણ મંદિર ઘાટે રણુકે,
ગોયમ લબ્ધી ગહગહેએ.
ચિંતામણિ કરે ચંડિયું આજ, સુરતરૂ સારે વંછિત કાજ,
કામ કુંભ સો વસિ હુવો એ;
કાખ ગવિ પૂરે મન કામી, એ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આવે ધામી,
સામી ગોયમ અણુસરૂએ.

* * * *

ચઉદ હસય બારોત્તર વરિસે, ગોયમ ગણધર કેવળ દિવસે,
કિયો કવિત ઉપગાર કરો;
આદિહી મંગળ એહ ભણીજે, પરવ મહોત્સવ પહિલો દીજે,
રિદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણ કરો.
ધન માતા જેણે ઉઅરે ધરિયા, ધનપિતા જીણ કુળે અવતારિયા,
ધન સહસગુરૂ જીણે હીખિયા એ;
વિનયવંત વિદ્યાભંડાર જસુગુણ પુહવી ન લભે પાર,
વડ જીમ શાખા વિસ્તરોએ.

વિક્રમના ૧૫ મા તથા ૧૬ મા સૈકામાં લખાયેલા કેટલાક જૈન રાસોની ટીપ આ નીચે આપી છે;—

૧ ક્ષેમ પ્રકાશ સં૰ ૧૪૧૦ આસપાસ કર્ત્તા જયાનંદસૂરિ.
૨ ભરત બાહુબલિ રાસ ,, ,, ગુણરત્નસૂરિ.
૩ શીલરાસ સં૰ ૧૪૧૧ ,, વિજયભદ્ર(ઉદયવંત)
૪ હંસરાજવચ્છરાજરાસ સં૰ ૧૪૧૧ ,, ,, ,,
૫ ગૌતમ રાસ સં૰ ૧૪૧૨ ,, ,, ,,
૬ શાંત રાસ સં૰ ૧૪૬૦ આસપાસ ,, મુનિસુંદર.
૭ ભરત બાહુબલિ રાસ વિ૰ ૧૫ મો સૈકો ,, સેજવર્ધન.
૮ સુદર્શન શેઠ ૧૫૦૧ ,, મુનિસુંદર.
૯ ગુણાવલી ૧૫૧૪ ,, ગજકુશળ.
૧૦ ધન્નાચરિત્ર ૧૫૧૪ ,, મતિશેખર.
૧૧ સિદ્ધચક્ર રાસ ૧૫૨૧ ,, જ્ઞાનસાગર.
૧૨ ચિત્રસેનપદ્માવતી ૧૫૨૨ ,, ભક્તિવિજય.
૧૩ શ્રીપાળ રાસ ૧૫૩૧ ,, જ્ઞાનસાગર.
૧૪ સિંહાસન બત્રીસી ૧૫૩૬ ,, હીરકળશ.
૧૫ કુરગડુ ૧૫૩૭ ,, મતિશેખર.
૧૬ મદનરેખા ૧૫૩૭ ,,
૧૭ સાર શીખામણ ૧૫૪૮ ,, જયસુંદરશિષ્ય.
૧૮ વસુદેવ ૧૫૫૭ ,, હર્ષકુશળ.
૧૯ શ્રીપાળ ૧૫૫૭ ,, લબ્ધિસાગર.
૨૦ ખોહાનો રાસ ૧૫૬૦ આસપાસ ,, લાવણ્યસમય.
૨૧ વજ્રસ્વામી ૧૫૬૩ ,, ધર્મદેવગણિ.
૨૨ ઋષિદત્તા ૧૫૬૯ ,, દેવકુલસિંહ.
૨૩ ગૌતમ સ્વામીનો રાસ ૧૫૭૦ આસપાસ ,, લાવણ્યસમય.
૨૪ ગૌતમ પૃચ્છા રાસ ,, ,, ,,
૨૫ પ્રદેશી રાજા ૧૫૮૦ ,, મહજસુંદર.
૨૬ સુડા સાહેલી ૧૫૮૫ ,, ,,
૨૭ ચંદરાજા ૧૫૮૬(?) ,, મોહનવિજય(?)
૩૮ વસ્તુપાળ તેજપાળ ૧૫૯૭ ,, પાર્શ્વચંદ્ર.

સં૰ ૧૬૩૮ ની આસો વદ ૬ ના રોજ રચાયેલા શાલિભદ્રના રાસમાંથી થોડી લીટીઓ આ નીચે આપી છે.

સંવત્ ૧૬૩૮ ના આશો વદ ૬ ના રોજ રચાયેલા શાલિભદ્રના રાસની એક જૂની હસ્ત લિખિત પ્રત મારા હાથમાં આવતાં પહેલી તથા છેલ્લી ઢાળ નમુના તરિકે આપું છું, તેમાં વપરાયેલા જે શબ્દો આ જે સમજવા જરા મુસ્કેલ પડે તેવા જણાયા તે નીચે ફુટનોટમાં સમજાવવાનો મેં યથામતિ યત્ન કર્યો છે. લખાણ સઘળું સળંગ લીટીબંધ જૂની ઢબ પ્રમાણેનું હોવા છતાં આજની રીતે લખી મોકલ્યું છે, જો કે તેમ કરતાં છતાં શબ્દોની જોડણીમાં મેં જરાપણ ફેરફાર કર્યો નથી,

આજથી આશરે અઢી હજાર વર્ષપર મગધ દેશમાં રાજગૃહી નગરીમાં શ્રેણિક નામનો રાજા રાજ કરતો હતો. તે વખતે તે નગરીમાં અત્યંત સમૃદ્ધિવંત શાળિભદ્ર નામે શેઠ વસતો હતો. તેના આગલા જન્મથી માંડીને ઠેઠ તે દીક્ષા લઈ સાધુવ્રત પાળી સ્વર્ગે ગયા ત્યાં સુધીનું વર્ણન આ રાસમાં આપવામાં આવ્યું છે.

જે પ્રત મને મળી છે તે ઉતાર્યાની મિતિ સંવત ૧૭૯૨ ના ભાદરવા વદ ૧૦ ની છે એમ તેના છેલ્લા પૃષ્ટની છેલ્લી લીટીઓ ઉપરથી જણાય છે.

જૂની ગુજરાતી.*

સાસન નાયક [1]સમરિયઇ, વર્દ્ધમાન જિનચંદ;
[2]અલિય વિઘન [3]દૂરઇ [4]હરઈ, [5]આપઇ પરમાણંદ. ૧

સહુકો જિનવર સારિખા, [6]પણિ [7]તીરથધણી વિશેષ;
[8]પરણી જાઈ [9]તઇ [10]ગાઇયઇ, લોક નીતિ [11]સંપેષ. ૨

દાન સીલ તપ ભાવના, [12]શિવપુર [13]મારિગ [14]ચ્યાર;
સરિખા છંઇ [15]તઉ પિણ ઇહાં, દાન [16]તણઉ અધિકાર. ૩

---

* યતિવર્ગ પાસે જૂની ગુજરાતીનાં ઘણાં લખાણો મળી આવે છે. પરંતુ તે તેઓ પ્રગટ કરતા નથી તેમ બીજાને આપતા પણ નથી. જૂનું પડીમાત્રાનું લખાણ એકદમ સરળતાથી વાંચી પણ શકાતું નથી તથાપિ ભાષાશાસ્ત્રીઓને એ લખાણો ઉપયોગી થાય એવા હેતુથી કેટલાંક મેં માં ઉતારી લીધાં છે. મગધ દેશમાં આશરે અઢી હજાર વર્ષપર થઈ ગયેલા જૈન સાધુ શાલિભદ્ર મુનિની હકીકત આ કવિતારૂપ લઘુ ગ્રંથ (રાસ)માં છે. ૧ સમરીએ ૨ દોષ ૩ દૂરે ૪ હરે ૫ આપે ૬ પણ ૭ તીર્થનાયક એટલે શાસનનાયક શ્રી મહાવીર જીનેશ્વર. ૮-૯-૧૦ જે પરણે તેને ગાઇયે ૧૧ સંપેખ—જુઓ. ૧૨ મોક્ષનગર ૧૩ માર્ગ ૧૪ ચાર ૧૫ છે તોપણ ૧૬ તણો,

સાલિભદ્ર સુખ સંપદા, [17]પામઇ દાન [18]પસાય;
[19]તાસુ ચરિત [20]વિખાંણુતાં, [21]પાતિક દૂરિ [22]પલાય. ૪
તાસ [23]પ્રસંગઇ જે થઈ, [24]ધનાની [25]પિણુ વાત;
સાવધાન થઈ [26]સાંભલઉ મત [27]કરિજ્યો વ્યાધાત. ૫

ઢાલ [28]ચઉપઈની.

મંગધદેસ શ્રેણિક ભૂપાળ, [29]પોતઇ ન્યાય [30]કરઇ [31]ચઉસાલ;
ભાવભેદ [32]સુધા [33]સરદહઈ, જિનવર આણ અખંડિત [34]વહઇ. ૧
[35]નિતુ નવલી કરતી [36]ખેલણા, માનીતી રાણી [37]ચેલણા;
કોઈ ન લોપઇ જેહની [38]કાર, [39]મંત્રીસર [40]છઇ [41]અભયકુમાર. ૨

આ જૂની ગુજરાતીના નમુનાઓ મેં એટલા માટે આપ્યા છે કે, જૈનકવિઓદ્વારા ગુર્જર કાવ્યની ખીલવણી કેવા પ્રકારે થવા પામી હતી.

જો શ્રીયુત મનસુખભાઇની આ શ્રેણીદ્વારાએ ગુર્જર જૈનસાહિત્ય પ્રકટ થતું રહેશે, તો જૈનનો કાવ્યભંડોળ કેટલો મોટો છે તે ગુર્જરસાહિત્ય સૃષ્ટિ જોઇને આશ્ચર્ય પામ્યા વિના નહીં રહો. મને સંપૂર્ણ ભરૂંસો છે કે શ્રીયુત મનસુખભાઇનો આ પ્રયત્ન જૈન અને જૈનેતર સાહિત્ય સૃષ્ટિમાં અવશ્ય સત્કાર પામ્યા વિના નહી રહે. અમદાવાદ તા. ૨૪–૧૧–૧૯૧૩.

પોપટલાલ કેવળચંદ શાહ.

---

૧૭ પામે ૧૮ પ્રસાદ. કૃપા–દાન વડે સુખસંપદા પામે. ૧૯ તેનું ૨૦ વખાંણતાં. આમાં ખા માથે અનુસ્વાર છે તે રહેવા દીધું છે. મળેલી પ્રત મુજબ લખ્યું છે. મળેલી પ્રતમાં સળંગ લખાણ છે પણ શબ્દો તથા કવિતાનાં ચરણો છુટાં પાડીને લખવાનું મને યોગ્ય લાગ્યાથી મેં તેમ કર્યું છે. ૨૧ પાપ ૨૨ જાય ૨૩ તે પ્રસંગે ૨૪ ધનો એ શાલિભદ્ર શેઠનો બનેવી થતો હતો. તે બંનેએ સંસાર સાથે છોડી જૈન સાધુની દીક્ષા લીધી હતી. ૨૫ પણ ૨૬ સાંભળો ૨૭ કરશો નહિ. ૨૮ ચોપાઈ ૨૯ પોતે ૩૦ કરે ૩૧ સારી રીતે ૩૨ શુદ્ધ–સારાં ૩૩ શ્રદ્ધા રાખે ૩૪ ધારણ કરે ૩૫ નિત્ય ૩૬ રમત ૩૭ શ્રેણિકની માનીતી રાણીનું નામ ચેલણા હતું. ૩૮ આજ્ઞાર ૩૯ મંત્રીશ્વર ૪૦ છે ૪૧ અભયકુમાર તે શ્રેણિકનો પુત્ર હોઈ પ્રધાન પણ હતો.

દેવચંદ્ર.

૧. જન્મ, દીક્ષા આદિ સંબંધી વિગતોનો અભાવ.

ઉક્ત મહાત્મા ક્યાં, ક્યારે જન્મ્યા, માત પિતા કોણ હતા તથા દીક્ષા ક્યારે લીધી હતી, સમાધિસ્થ ક્યારે થયા, તે સંબંધી બીલકુલ વિગતો મળતી નથી. તેઓ અધ્યાત્મરસિક અને મહાન્ અદ્ભુત જ્ઞાનશાળી હતા તે વિષે બીલકુલ સંદેહ નથી તેની. ખાત્રી તેમની વિદ્યમાન કૃતિઓ છે કે જે દરેકનું સૂક્ષ્મ પરિશીલન કરવાથી તુરતજ જણાઈ આવે છે.

૨. ગચ્છ અને ગુરૂપરંપરા.

તેઓ ખરતરગચ્છને વિભૂષિત કરતા હતા. તેમની ગુરૂપરંપરા નીચે પ્રમાણે છે.

કોટિક—ખરતરગચ્છ*જિનચંદ્રસૂરિ.
|
પુણ્યપ્રધાનોપાધ્યાય
|
સુમતિસાગરોપાધ્યાય
|
સાધુરંગ
|
રાજસાગરવાચક
|
જ્ઞાનધર્મપાઠક
|
દીપચંદપાઠક
|
દેવચંદ્રજી

૩ સમયનિર્ણય.

ક્યારે દીક્ષા લીધી, ક્યારે સમાધિસ્થ થયા વગેરે હકીકત હમણાં જે જે સાધનો ઉપલબ્ધ છે તેપરથી બીલકુલ મળી શકતી નથી. જે મળે છે તે પરથી એટલુંજ કહી શકાય કે અમુક સમયમાં વિદ્યમાન હતા.

---

*ખરતગચ્છના ૬૧ મી પાટે આવેલા છઠ્ઠા કે ૬૫ મી પાટે આવેલા સાતમા જિનચંદ્ર તે તપાસવાનું રહેછે.

સાલિભદ્ર સુખ સંપદા, [17]પામઇ દાન [18]પસાય;
[19]તાસુ ચરિત [20]વિખાંણતાં, [21]પાતિક દૂરિ [22]પલાય. ૪
તાસ [23]પ્રસંગઇ જે થઈ, [24]ધનાની [25]પિણ વાત;
સાવધાન થઈ [26]સાંભલઉ મત [27]કરિજ્યો વ્યાઘાત. ૫

ઢાલ [28]ચઉપઈની.

મંગધદેસ શ્રેણિક ભૂપાળ, [29]પોતઇ ન્યાય [30]કરઇ [31]ચઉસાલ;
ભાવભેદ [32]સુધાં [33]સરદહઈ, જિનવર આણ અખંડિત [34]વહઈ. ૧
[35]નિતુ નવલી કરતી [36]ખેલણા, માનીતી રાણી [37]ચેલણા;
કોઈ ન લોપઇ જેહની [38]કાર, [39]મંત્રીસર [40]છઇ [41]અભયકુમાર. ૨

આ જૂની ગુજરાતીના નમુનાઓ મેં એટલા માટે આપ્યા છે કે, જૈનકવિઓદ્વારા ગુર્જર કાવ્યની ખીલવણી કેવા પ્રકારે થવા પામી હતી.

જો શ્રીયુત મનસુખભાઇની આ શ્રેણીદ્વારાએ ગુર્જર જૈનસાહિત્ય પ્રકટ થતું રહેશે, તો જૈનનો કાવ્યભંડોળ કેટલો મોટો છે તે ગુર્જરસાહિત્ય સૃષ્ટિ જોઇને આશ્ચર્ય પામ્યા વિના નહીં રહો. મને સંપૂર્ણ ભરૂંસો છે કે શ્રીયુત મનસુખભાઇનો આ પ્રયત્ન જૈન અને જૈનેતર સાહિત્ય સૃષ્ટિમાં અવશ્ય સત્કાર પામ્યા વિના નહી રહે. અમદાવાદ તા. ૨૪–૧૧–૧૯૧૩.

પોપટલાલ કેવળચંદ શાહ.

---

૧૭ પામે ૧૮ પ્રસાદ. કૃપા–દાન વડે સુખસંપદા પામે. ૧૯ તેનું ૨૦ વખાંણતાં. આમાં ખા માથે અનુસ્વાર છે તે રહેવા દીધું છે. મળેલી પ્રત મુજબ લખ્યું છે. મળેલી પ્રતમાં સળંગ લખાણ છે પણ શબ્દો તથા કવિતાનાં ચરણો છુટાં પાડીને લખવાનું મને યોગ્ય લાગ્યાથી મેં તેમ કર્યું છે. ૨૧ પાપ ૨૨ જાય ૨૩ તે પ્રસંગે ૨૪ ધનો એ શાલિભદ્ર શેઠનો બનેવી થતો હતો. તે બંનેએ સંસાર સાથે છોડી જૈન સાધુની દીક્ષા લીધી હતી. ૨૫ પણ ૨૬ સાંભળો ૨૭ કરશો નહિ. ૨૮ ચોપાઈ ૨૯ પોતે ૩૦ કરે ૩૧ સારી રીતે ૩૨ શુદ્ધ–સારાં ૩૩ શ્રદ્ધા રાખે ૩૪ ધારણ કરે ૩૫ નિત્ય ૩૬ રમત ૩૭ શ્રેણિકની માનીતી રાણીનું નામ ચેલણા હતું. ૩૮ આજ્ઞાર ૩૯ મંત્રીશ્વર ૪૦ છે ૪૧ અભયકુમાર તે શ્રેણિકનાં પુત્ર હોઈ પ્રધાન પણ હતો.

દેવચંદ્ર.

૧. જન્મ, દીક્ષા આદિ સંબંધી વિગતોનો અભાવ.

ઉક્ત મહાત્મા ક્યાં, ક્યારે જન્મ્યા, માત પિતા કોણ હતા તથા દીક્ષા ક્યારે લીધી હતી, સમાધિસ્થ ક્યારે થયા, તે સંબંધી બીલકુલ વિગતો મળતી નથી. તેઓ અધ્યાત્મરસિક અને મહાન્ અદ્‌ભુત જ્ઞાનશાળી હતા તે વિષે બીલકુલ સંદેહ નથી તેની. ખાત્રી તેમની વિદ્યમાન કૃતિઓ છે કે જે દરેકનું સૂક્ષ્મ પરિશીલન કરવાથી તુરતજ જણાઈ આવે છે.

૨. ગચ્છ અને ગુરૂપરંપરા.

તેઓ ખરતરગચ્છને વિભૂષિત કરતા હતા. તેમની ગુરૂપરંપરા નીચે પ્રમાણે છે.

કોટિક—ખરતરગચ્છ*જિનચંદ્રસૂરિ.
|
પુણ્યપ્રધાનોપાધ્યાય
|
સુમતિસાગરોપાધ્યાય
|
સાધુરંગ
|
રાજસાગરવાચક
|
જ્ઞાનધર્મપાઠક
|
દીપચંદપાઠક
|
દેવચંદ્રજી

૩ સમયનિર્ણય.

ક્યારે દીક્ષા લીધી, ક્યારે સમાધિસ્થ થયા વગેરે હકીકત હમણાં જે જે સાધનો ઉપલબ્ધ છે તેપરથી બીલકુલ મળી શકતી નથી. જે મળે છે તે પરથી એટલુંજ કહી શકાય કે અમુક સમયમાં વિદ્યમાન હતા.

---

*ખરતગચ્છના ૬૧ મી પાટે આવેલા છઠ્ઠા કે ૬૫ મી પાટે આવેલા સાતમા જિનચંદ્ર તે તપાસવાનું રહેછે.

આગમસારોદ્ધાર નામનો ગ્રંથ તેમણે સં. ૧૭૭૬ ફાગણ શુદ ૩ ને મંગળવારે પૂરો કર્યો છે એમ તેમણે છેલ્લે પ્રશસ્તિ કરીને કથેલ છે. અને શ્રી પદ્મવિજયજીએ પોતાના ગુરૂ શ્રીઉત્તમવિજય નિર્વાણ સંબંધી લખેલા ઢાળબંધમાં એવું દર્શાવ્યું છે કે:—

ભાવનગર આદેશે રહ્યા, ભવિહિત કરે, મ્હારા લાલ.
તેડાવ્યા દેવચંદ્રજીને હવે આદરે, મ્હારા લાલ.
વાંચે શ્રી દેવચંદ્રજી પાસે ભગવતી, મ્હારા લાલ.
પન્નવણા અનુયોગદ્વાર વળી શુભમતિ, મ્હારા લાલ.
સર્વ આગમની આજ્ઞા દીધી કરે દેવચંદજી, મ્હારા લાલ.
જાણી યોગ્ય તથા ગુણ-ગણના વૃંદજી. મ્હારા લાલ.

આ પ્રસંગ શ્રી ઉત્તમવિજયજીએ સંવત્ ૧૭૯૧ ના વૈશાખ શુદ ૬ ને દિને લીધેલી દીક્ષા પછીનો છે, અને તે સંવત્ ૧૭૯૯ માં છે. શ્રી ઉત્તમવિજયજી ભાવનગર આવી દેવચંદ્રજીને બોલાવે છે, અને તેમની પાસે શ્રી ભગવતી સૂત્ર, પન્નવણા (પ્રજ્ઞાપના) સૂત્ર, અનુયોગદ્વારસૂત્ર પોતે ભણે છે. તે ભણી રહ્યા પછી શ્રી દેવચંદ્રજી ઉત્તમવિજયજીને યોગ્ય અને ગુણથી ભરપૂર જાણી સર્વ આગમની આજ્ઞા આપે છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે શ્રી દેવચંદ્રજી સંવત્ ૧૭૭૬થી તે સંવત્ ૧૭૯૯ સુધી વિદ્યમાન હતા.

તેમની કૃતિઓ.

૧ સંસ્કૃત

નયચક્રસાર—આ ગ્રંથ મલ્લવાદિસૂરિના નયચક્ર કે જેમાં સત્તાશી નયોનું વર્ણન છે. તે સામાન્ય પુરૂષને સમજી શકાય તેમ નથી, તેથી તેમાંથી ઉદ્ધૃત કરીને લખેલ છે. આ ઉધ્ધૃત અથવા સારરૂપે નયના ગ્રંથમાંથી નયનું બહુ સારૂં સ્વરૂપ સમજી શકાય છે.

જ્ઞાનસારપર જ્ઞાનમંજરી નામની ટીકા—રચી સંવત્ ૧૭૯૬ કાર્તિક માસ શુદિ ૫ નવાનગર. મૂળ ગ્રંથ શ્રીમદ્ યશોવિજયજી કૃત અષ્ટક જૂદા જૂદા વિષયોનું સારભૂત રહસ્ય બતાવનાર છે, તે પર શ્રી દેવચંદ્રજીએ ટીકા લખી છે. આ પરથી જણાય છે કે શ્રીમદ્ યશોવિજયજી (તપાગચ્છ) ના ઉપર તેમનો બહુ પ્રેમભાવ હતો, કારણ કે તેજ ટીકા

માં તેમના સંબંધે મહાન્ વિશેષણો આપેલ છે. આ અપ્રગટ છે તે પ્રગટ થવાની બહુ જરૂર છે.

૨ ગુજરાતી.

આગમસારોદ્ધાર. (આગમસાર)—રચ્યો સંવત્ ૧૭૭૬ ફાગણ શુદ ૩ ભોમવાર અને તે દુર્ગાદાસ માટે મોટા કોટામાં ચોમાસું રહીને કર્યો. અને શ્રીમદ્ ઉમાસ્વાતિકૃત તત્ત્વાર્થાધિગમ સૂત્રના અનુપમ સંક્ષિપ્ત સાર—ઉપસંહારરૂપે–સહાયરૂપે છે, અને તેમાં ઉત્તમ રીતે જૈન દર્શનનો સાર સ્પષ્ટતાપૂર્વક સમજી શકાય છે. આ ગ્રંથ ગદ્યાત્મક છે.

મુનિની પંચભાવના—શ્રુતભાવના, તપભાવના, એકત્ત્વભાવના, અને સત્ત્વભાવના એ પાંચ મુનિની ભાવના ઢાળ અને દુહારૂપે પદ્યમાં સુરમણીય રીતે રીતે પ્રતિપાદિત કરી છે. આ પણ ઉક્ત ગ્રંથમાં સામેલ છે. આ જેસલમેરમાં વર્ધમાન શેઠના આગ્રહથી બનાવેલ છે. અને બૃહત્કલ્પસૂત્રમાંથી યોજેલ છે.

અધ્યાત્મગીતા—આમાં અધ્યાત્મ શું છે, આત્માનું શું છે, આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ કંઇ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાય વગેરે ઉત્તમ રીતે વિવેચન કર્યું છે. આ ઉક્ત ગુટકામાં અર્થ સાથે જોડેલ છે. આને લીંબડી ગામમાં રચેલ છે.

અષ્ટપ્રવચન માતાની સજ્ઝાયો—પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ મળી આઠને સિદ્ધાંતની માતા કહેલ છે, અને તે દરેક મુનિએ શુદ્ધ રીતે પાલવાની છે, આનું સ્વરૂપ ઘણા ધાર્મિક અને રહસ્યભૂત વચનોમાં સજ્ઝાયોમાં સમાવેલું છે અર્થસહિત રા. મનસુખલાલ હરિલાલ કૃત " નવપૂજાદિ સંગ્રહ"માં પ્રગટ થયેલ છે. આ નવાનગરમાં રચાયેલ છે.

પ્રભંજનાની સજ્ઝાય—આમાં પહેલાં રૂપક આપી વસુદેવ હુંડી નામના અતિ પ્રાચીન જૈન ગ્રંથને આધારે મુનિની ગુણભાવના ભાવી છે. રચના લીંબડીમાં કરી છે. આ પણ ઉક્ત 'નવપૂજાદિ સંગ્રહ'માં અર્થ વગરની પ્રકટ થયેલ છે.

વર્તમાન ચોવીસી—શ્રી ઋષભાદિ વર્તમાન ચોવીશ તીર્થંકરોમાંના દરેક ઉપર એક એક સ્તવન એમ ચોવીશ સ્તવન છે. આનો બાળાવબોધ

પણ શ્રીમદ્ દેવચંદ્રે સ્વોપજ્ઞ રચેલ છે એમ કહેવાય છે. આ સ્વર્ગસ્થ શેઠ ભીમશી માણેકે છપાવેલ છે, તેમાં નય, નિક્ષેપ આદિ અનેક સૂક્ષ્મ બાબતો દરેક સ્તવનમાં બતાવેલ છે, તેથી તત્ત્વના ગ્રાહક દરેક જૈને તે વાંચવાનીસાથે બહુ મનન કરવા યોગ્ય છે.

અતીત જિન સ્તવન ચોવીશી:—આ ચોવીશ સ્તવનો પણ તત્ત્વના રહસ્યથી પૂર્ણ છે. આને વિશેષ સ્પષ્ટતાથી મનન કરી શકાય. તેને માટે તેના અર્થ કરી સ. મનસુખલાલ હરિલાલે પોતાના 'સુમતિ પ્રકાશ' નામના હમણાંજ બહાર પાડવાના ગ્રંથમાં પ્રકટ કરેલ છે.

વીશ વિહમાન જિન સ્તવન:—શ્રી સીમંધર આદિ મહાવિદેહાદિ ક્ષેત્રમાં વિચરતા વીશજિન ભગવાનોપર વીશ સ્તવન કરેલ છે, આ પણ અર્થ સાથે ઉક્ત ગ્રંથમાં બહાર પડવાના છે.

ધ્યાનમાળા:—આમાં ધ્યાનનો વિષય તેના પ્રકાર સાથે સારી રીતે ચર્ચ્યો છે.

સ્નાત્ર પૂજા:—આ પૂજા પ્રચલિત છે, અને પ્રભુનું સ્નાત્ર કરવામાં જે ઉચ્ચભાવના પ્રકટ થવી જોઇએ તે દ્રવ્ય અને ભાવથી આમાં જણાવેલ છે.

નવપદ પૂજા:—આ પૂજા હમણાં જે સ્વરૂપમાં છે તેનું સૂક્ષ્મ નિરીક્ષણ કરતાં તેમાં ત્રણની કૃતિઓનું સંમિશ્રન છે. ૧ શ્રીમદ્ યશો વિજયજી ૨. શ્રી જ્ઞાન વિમલસૂરિ ૩, શ્રી દેવચદ્રજી પ્રથમના બે સમકાલીન હતા એ નિર્વિવાદ છે, શ્રી દેવચંદ્રજી તે વખતે હતા કે નહિ તે તેમનું ચરિત્ર યોગ્ય ઉપલબ્ધ થતું ન હોવાથી કહી શકાતું નથી.

છુટક સ્તવન સજઝાય—ઘણાં હશે પણ હાલમાં ત્રણ ઉપલબ્ધ છે, ૧ શ્રી વીરપ્રભુનું દિવાલીનું સ્તવન તેમાં વીરવિરહ બહુ કરૂણાર્દ્ર રીતે વર્ણવેલ છે. ૨ 'સમકિત નવિ લહ્યુંરે'—એ સજ્ઝાય છે તેમાં પ્રથમ સમકિત અને પછી ક્રિયા એમ પ્રતિપાદન કરેલ છે. ૩ 'આજતો લાહો લીજીએ, કાલ કોણે રે દીઠી' એ નામની વૈરાગ્યોત્પાદક સજઝાય છે.

આવી રીતે જે કૃતિઓ ઉપલબ્ધ થઈ શકી છે તે અહીં રેખારૂપે નોંધેલ છે, બીજું જો કંઇ હોય તો તે તુરત પ્રકટ થવાની જરૂર છે.

૫ કવિ અને જ્ઞાની.

ઉપરની દર્શાવેલી સર્વ કૃતિઓ વિચારતાં જે છાપ હૃદયને પડે છે, તે એ છે કે તેઓશ્રી શુદ્ધ અંતરાત્માના સ્વરૂપે હતા. જે જે વાણીરૂપે હૃદયને આવિર્ભાવ નીકળેલો જોઇએ છીએ; તે વિચારતાં સ્પષ્ટ જણાય છે કે તેઓશ્રી અદ્ભુત, વિર, અધ્યાત્મજ્ઞાની હતા. પોતાના સમયમાં ગચ્છભેદ, ગચ્છના ઝઘડા ઘણા હતા તે તેમના ચંદ્રાનન જિનના સ્તવનમાં આબેહુબ જણાવે છે, છતાં તે પર પોતાને કરૂણા આવતાં પોતાને શુદ્ધ સ્વરૂપના શોધકને કયો માર્ગ ઈષ્ટ છે તેના ઉત્તરમાં તટસ્થતા, અકષાયતા, શુદ્ધ આત્મધર્મમાં રમણતા એ માર્ગ સ્વીકાર્યો છે. જ્ઞાનની ઉત્તમ કોટિ તો દરેક સ્થલે જાજવલ્યમાનજ રહે છે. પોતાના સમયની સ્થિતિ અને પોતાની આંતિરિક ભાવસ્થિતિ તો તેમના કાવ્યના રહસ્યને ખોજનારને તુરતજ માલૂમ પડી આવે છે, અને તેપર લખવા ધારે તો ઘણું જણાવી શકે તેમ છે.

૬ તેમના ગુરૂ શ્રી દીપચંદ્ર.

ગુરૂ પ્રત્યે ચરિત્રનાયક બહુ પ્રેમ, ભક્તિ, બહુમાન, આજ્ઞાધારકતા રાખતા, અને તેમની સાથે રહી પોતે ઘણે સ્થળે વિહાર કરેલ છે, અને ગુરૂએ સંવત્ ૧૭૮૮ માં શત્રુંજય પર શ્રી કુંથુનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા અને સમોવસરણની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. તેમજ અમદાવાદમાં સહસ્રફણાની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. શ્રી દેવચંદ્રજીએ પોતે સંવત ૧૭૯૪ માં શત્રુંજયપર પ્રતિષ્ઠા કરી છે એવું શિલાલેખ પરથી જણાય છે.

૭ વિહાર.

શ્રી દેવચંદ્રજી પોતાના ગુરૂ શ્રી દીપચંદ્ર પાઠક સાથે શત્રુંજય, અમદાવાદ, ઘણે સ્થળે વિહાર કરેલ છે; તેમની કૃતિઓપરથી જણાય છે કે જેસલમીર, મોટા કોટા, અમદાવાદ, નવાનગર, પાલીતાણા, લીંબડી ભાવનગર વગેરે વગેરે સ્થળે ચોમાસાં તથા વિહાર કરેલ છે. તેમાં પણ લીંબડી એક શાંતિસ્થાન પોતાનું હોય નહિ તેમ ત્યાં ઘણા વખત સુધી રહી ચોમાસાં કરી શાંતિના ફલરૂપે પોતાની કૃતિઓ કરી છે લીંબડીમાં

પોતાનો પુસ્તકભંડાર હતો એમ કહેવાય છે, તેથી ત્યાં ખોજ કરતાં તેમની કૃતિઓ અને તેમણે સંગ્રહેલ વિરલ પુસ્તકો મળી આવે તેમ છે.

૮ સમકાલીન જૈન વિદ્વાનો.

શ્રી સત્યવિજય પન્યાસના શિષ્ય પરંપરાના જિનવિજય, તેના શિષ્ય ઉત્તમવિજય ગણી, આ વખતે વિદ્યમાન હતા, એટલુંજ નહિં પણ ઉત્તમવિજય શ્રી દેવચંદ્રજી પાસે ભણ્યા હતા. નયવિજય ગણિ (અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમ ચોપાઇ રચનાર,) પ્રખ્યાત કવિ ચંદરાસાના કર્તા મોહનવિજય; અને રાસાપ્રબંધકર્તા શ્રી ઉદયરત્ન પણ સમકાલીન હતા. આ દરેકની સાથે શ્રી દેવચંદ્રજીને સરખાવતાં તે તદ્દન ભિન્નજ પડે છે. કારણ કે જેવી જ્ઞાનની નિર્મલતા, અને અધ્યાત્મની રસિકતા દેવચંદ્રજીમાં ઝળકાટ મારે છે તેવી અન્યમાં નથી.

૯ ઉપસંહાર.

ઉપરોક્ત જેટલું મળી શકયું તેટલું લખવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, તેથી શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીના આંતરિક જીવનને બીલકુલ ન્યાય આપી ન શકતાં બાહ્યથી જેટલું જાણી શકાય તેટલું અત્ર નાંખ્યું છે. દોષ, સ્ખલન આદિ સંબંધે મિચ્છામિદુક્કડ લઉંછું, તેમાં સુધારો કરનારનો તથા આ ચારિત્રમાં વિશેષ વધારો કરનારનો આ લેખક અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનશે.

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ. વીર સં. ૨૪૩૭
વૈશાખ શુદિ પંચમી

ગુરૂચરણોપાસક
મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઇ.
બી. એ. એલ્એલ્. બી.

અનુક્રમ.

રાયચંદ્રજૈનકાવ્યમાલા.

ગુચ્છક ૨ જો.

પંડિત શ્રી દેવચંદ્રજી.

પંડિત શ્રી દેવચંદ્રજી ખરતર ગચ્છને વિષે ૧૭૦૦ ના સૈકાની લગભગમાં થયા છે. તેઓશ્રીના ગુરૂશ્રીનું નામ દિપચંદ્રજી હતું.

ચતુર્વિંશતિ.

સ્તવના ૧ લી.

(નિદ્રડી વેરણ હુઈ રહી.—એ દેશી.)

ઋષભ જિણંદશું પ્રીતડી, કિમ કીજે હો કહો ચતુર વિચાર;
પ્રભુજી જઇ અલગા વસ્યા, તિહાં કિણે નવિ હો કો વચન ઉચ્ચાર. ઋષભ૦ ૧.
કાગલ પણ પોહોંચે નહિ, નવિ પોહોંચે હો તિહાં કો પરધાન;
જે પોહોંચે તે તુમ સમો, નહિ ભાખે હો કોઇનું વ્યવધાન. ઋષભ૦ ૨.
પ્રીતિ કરે તે રાગીયા, જિનવરજી હો તુમે તો વીતરાગ;
પ્રીતડી જેહ અરાગીથી, ભેલવવી હો લોકોત્તર માગ. ઋષભ૦ ૩.
પ્રીતિ અનાદિની વિષ ભરી, તે રીતે હો કરવા મુઝ ભાવ;
કરવી નિર્વિષ પ્રીતડી, કિણ ભાતે હો કહો બને બનાવ. ઋષભ૦ ૪.
પ્રીતિ અનંતી પરથકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ;
પરમ પુરૂષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાખી ગુણ ગેહ. ઋષભ૦ ૫.
પ્રભુજીને અવલંબતાં, નિજ પ્રભુતા હો પ્રગટે ગુણરાશ;
દેવચંદ્રની સેવના, આપે મુઝ હો અવિચલ સુખવાસ. ઋષભ૦ ૬.

સ્તવના ૨ જી.

(દેખો ગતિ દૈવની રે.–એ દેશી.)

જ્ઞાનાદિક ગુણ સંપદા રે, તુઝ અનંત અપાર;
તે સાંભલતાં ઉપની રે, રૂચિ તેણે પાર ઉતાર,
અજિત જિન તારજો રે, તારજો દીન દયાળ. અજિત૦ ૧.
જે જે કારણ જેહનાં રે, સામગ્રી સંયોગ;
મળતાં કારજ નીપજે રે, કર્ત્તા તણે પ્રયોગ. અજિત૦ ૨.
કાર્ય સિદ્ધિ કર્ત્તા વસુ રે, લહિ કારણ સયોગ;
નિજ પદ કારક પ્રભુ મિલ્યા રે, હોય નિમિત્તહ ભોગ. અજિત૦ ૩.
અજકુલ ગત કેસરી લહે રે, નિજપદ સિંહ નિહાળ;
તિમ પ્રભુ ભકતે ભવિ લહે રે, આતમ શક્તિસંભાળ. અજિત૦ ૪.
કારણ પદ કર્તાપણે રે, કરી આરોપ અભેદ;
નિજપદ અરથી પ્રભુ થકી રે, કરે અનેક ઉમેદ. અજિત૦ ૫.
એહવા પરમાતમ પ્રભુ રે, પરમાનંદ સ્વરૂપ;
સ્યાદ્વાદ સત્તા રસી રે, અમલ અખંડ અનૂપ. અજિત૦ ૬.
આરોપિત સુખ ભ્રમ ટલ્યો રે, ભાસ્યો અવ્યાબાધ;
સમર્યું અભિલાપીપણું રે, કરતા સાધન સાધ્ય. અજિત૦ ૭.
ગ્રાહકતા સ્વામિત્વતા રે, વ્યાપક ભોકતા ભાવ;
કારણતા કારજતા દશા રે, સકલ ગ્રહ્યું નિજભાવ અજિત૦ ૮.
શ્રદ્ધા ભાસન રમણતા રે, દાનાદિક પરિણામ;
સકલ થયા સત્તારસી રે, જીનવર દરિસણ પામ. અજિત૦ ૯.
તિણે નિર્યામક માહણો રે, વૈદ્ય ગોપ આધાર;
દેવચંદ્ર સુખસાગરૂ રે, ભાવ ધરમ દાતાર અજિત૦ ૧૦.

સ્તવના ૩ જી.

(ધણરા ઢોલા'–એ દેશી)

શ્રી સંભવજિન રાજજી રે, તાહરૂં અકલ સ્વરૂપ. જિનવર પૂજો:
સ્વપરપ્રકાશક દિનમણિ રે, સમતા રસનો ભૂપ. જિનવર૦ ૧.
પૂજો પૂજો રે ભવિક જિન પૂજો, પ્રભુ પૂજ્યા પરમાનંદ જિનવર૦એ આંકણી.

અવિસંવાદ નિમિત્ત છો રે, જગત જંતુ સુખ કાજ; જિનવર૦
હેતુ સત્ય બહુ માનથી રે, જિન સેવ્યાં શિવરાજ. જિનવર૦ ૨.
ઉપાદાન આતમ સહી રે, પુષ્ટાલંબન દેવ; જિનવર૦
ઉપાદાન કારણપણે રે, પ્રગટ કરે પ્રભુ સેવ. જિનવર૦ ૩.
કાર્ય ગુણ કારણપણે રે, કારણ કાર્ય અનૂપ; જિનવર૦
સકલ સિદ્ધતા તાહરી રે, માહારે સાધનરૂપ, જિનવર૦ ૪.
એકવાર પ્રભુ વંદના રે, આગમ રીતે થાય; જિનવર૦
કારણ સત્યે કાર્યની રે, સિદ્ધિ પ્રતીતિ કરાય. જિનવર૦ ૫
પ્રભુપણે પ્રભુ ઓલખી રે, અમલ વિમલ ગુણ ગેહ; જિનવર૦
સાધ્યદૃષ્ટિ સાધકપણે રે, વંદે ધન્ય નર તેહ. જિનવર૦ ૬.
જન્મ કૃતારથ તેહનો રે, દિવસ સફલ પણ તાસ; જિનવર૦
જગત શરણ જિન ચરણને રે, વંદે ધરિય ઉલ્લાસ જિનવર૦ ૭.
નિજ સત્તા નિજ ભાવથી રે, ગુણ અનંતનું ઠાણ; જિનવર૦
દેવચંદ્ર જિન રાજજી રે, શુદ્ધ સિદ્ધ સુખ ખાણ. જિનવર૦ ૮.

સ્તવના ૪ થી.

(બ્રહ્મચરિજ પદ પૂજીયે.—એ દેશી.)

ક્યું જાણું ક્યું બની આવહી, અભિનંદન રસ રીતિ હો મિત્ત;
પુદ્‌ગલ અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસુ પરતીત હો મિત્ત. ક્યું૦ ૧.
પરમાતમ પરમેશ્વરૂ, વસ્તુગતે તે અલિપ્ત હો મિત્ત;
દ્રવ્યે દ્રવ્ય મિલે નહીં, ભાવે તે અન્ય અવ્યાપ્ત હો મિત્ત. ક્યું૦ ૨.
શુદ્ધ સ્વરૂપ સનાતનો, નિર્મલ જે નિઃસંગ હો મિત્ત;
આતમ વિભૂતિ પરિણમ્યો, ન કરે તે પરસંગ હો મિત્ત. ક્યું૦ ૩.
પણ જાણું આગમબલે, મિલવું તુમ પ્રભુ સાથ હો મિત્ત;
પ્રભુ તો સ્વસંપત્તિમયી, શુદ્ધ સ્વરૂપનો નાથ હો મિત્ત. ક્યું૦ ૪.
પર પરિણામિકતા અછે, જે તુઝ પદ્‌ગલ જોગ હો મિત્ત;
જડ ચલ જગની એઠનો, ન ઘટે તુઝને ભોગ હો મિત્ત. ક્યું૦ ૫.
શુદ્ધ નિમિત્તિ પ્રભુ ગ્રહો, કરી અશુદ્ધ પર હેય હો મિત્ત;
આત્માલંબી ગુણ લહી, સહુ સાધકનો ધ્યેય હો મિત્ત. ક્યું૦ ૬.
જિમ જિનવર આલંબને, વધે સધે એક તાન હો મિત્ત,

તિમ તિમ આત્માલંબની, ગ્રહે સ્વરૂપ નિદાન હો મિત્ત. કયું૦
સ્વસ્વરૂપ એકત્વતા, સાધે પુર્ણાનંદ હો મિત્ત;
રમે ભોગવે આતમા, રત્નત્રયી ગુણ વૃંદ હો મિત્ત. કયું૦
અભિનંદન અવલંબને, પરમાનંદ વિલાસ હો મિત્ત;
દેવચંદ્ર પ્રભુ સેવના, કરિ અનુભવ અભ્યાસ હો મિત્ત. કયું૦

સ્તવના ૫ મી.

(દેશી કડખાની.)

અહો શ્રી સુમતિ જિન શુદ્ધતા તાહરી, સ્વગુણ પર્યાય પરિણામ રામી;
નિત્યતા એકતા અસ્તિતા ઇતરયુત, ભોગ્ય ભોગી થકો પ્રભુ અકામી. અહો૦
ઉપજે વ્યય લહે તહવિ તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ બહુલતા તહવિ પિંડી;
આત્મભાવે રહે અપરતા નવિ ગ્રહે, લોક પ્રદેશ મિત પણ અખંડિ. અહો૦
કાર્ય કારણપણે પરિણામે તહવિ ધ્રુવ, કાર્ય ભેદે કરે પણ અભેદી;
કર્તૃતા પરિણમે નવ્યતા નવિ રમે, સકલવેત્તા થકો પણ અવેદી. અહો૦
શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવ પરમાત્મતા, સહજ નિજ ભાવ ભોગી અયોગી;
સ્વપર ઉપયોગી તાદાત્મ્ય સત્તારસી, શક્તિ પ્રયુંજતો ન પ્રયોગી. અહો૦
વસ્તુ નિજ પરિણતે સર્વ પરિણામકી, એટલે કોઇ પ્રભુતા ન પામે:
કરે જાણે રમે અનુભવે તે પ્રભુ, તત્ત્વ સ્વામિત્વ શુચિ તત્વ ધામે. અહો૦
જીવ નવિ પુગ્ગલી નૈવ પુગ્ગલ કદા, પુગ્ગલાધાર નહીં તાસ રંગી;
પરતણો ઇશ નહી અપર ઐશ્વર્યતા, વસ્તુ ધર્મે કદા ન પરસંગી. અહો૦
સંગ્રહે નહીં આપે નહીં પરભણી, નવિ કરે આદરે નપર રાખે;
શુદ્ધ સ્યાદ્વાદ નિજ ભાવ ભોગીજિકે, તેહ પરભાવને કેમ ચાખે અહો૦
તાહરી શુદ્ધતા ભાસ આશ્ચર્યથી, ઉપજે રૂચિ તેણે તત્વ ઇહે;
તત્વરંગી થયો દોષથી ઉભગ્યો, દોષ ત્યાગે ઢલે તત્વ લીહે. અહો૦
શુદ્ધ માર્ગે વધ્યા સાધ્ય સાધન સધ્યો, સ્વામી પ્રતિછંદે સત્તા આરાધે;
આત્મ નિષ્પત્તિ તિમ સાધના નવિ ટકે, વસ્તુ ઉત્સર્ગ આતમ સમાધે. અહો૦
માહરી શુદ્ધ સત્તા તણી પૂર્ણતા, તેહનો હેતુ પ્રભુ તુંહિ સાચો;
દેવચંદ્ર સતવ્યો મુનિગણે અનુભવ્યો, તત્વ ભક્તે ભવિક સકલ રાચો. અહો૦

સ્તવના ૬ ઠી.

(હું તુજ આગલ શી કહું કેશરીયાલાલ.—એ દેશી.)

શ્રી પદ્મપ્રભ જિન ગુણ નિધિ રે લાલ, જગતારક જગદીશરે વાલ્હેસર,
જિન ઉપગાર થકી લહે રે લાલ, ભવિજન સિદ્ધિ જગીશ રે. વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૧.
તુઝ દરિસણ મુઝ વાલહું રે લાલ, દરિસણ શુદ્ધ પવિત્ત રે; વાલ્હેસર;
દર્શન શબ્દ નયે કરે રે લાલ, સંગ્રહ એવંભૂત રે વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૨.
બીજે વૃક્ષ અનંતતા રે લાલ, પ્રસરે ભૂજલ યોગ રે; વાલ્હેસર,
તિમ મુઝ આતમ સંપદા રે લાલ, પ્રગટે પ્રભુ સંયોગ રે. વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૩.
જગત જંતુ કારજ રૂચી રે લાલ, સાધે ઉદયે ભાણ રે; વાલ્હેસર,
ચિદાનંદ સુવિલાસતા રે લાલ, વાધે જિનવર ઝાણ રે. વાલ્હેસર તુઝ૦ ૪.
લબ્ધિ સિદ્ધિ મંત્રાક્ષરે રે લાલ, ઉપજે સાધન સંગ રે; વાલ્હેસર;
સહજ અધ્યાતમ તત્વતા રે લાલ, પ્રગટે તત્વી રંગ રે. વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૫.
લોહ ધાતુ કંચન હુવે રે લાલ, પારસ ફરસન પામી રે, વાલ્હેસર;
પ્રગટે અધ્યાતમ દશા રે લાલ, વ્યક્ત ગુણી ગુણ ગ્રામ રે વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૬.
આત્મ સિદ્ધિ કારજ ભણિ રે લાલ, સહજ નિયામક હેતુ રે; વાલ્હેસર;
નામાદિક જિનરાજનાં રે લાલ, ભવસાગર માંહે સેતુ રે. વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૭.
સ્થભન ઈંદ્રિય યોગનોરે લાલ, રક્ત વરણ ગુણ—રાય રે; વાલ્હેસર;
દેવચંદ્ર વૃંદે સ્તવ્યો રે લાલ, આપ અવર્ણ અકાયરે. વાલ્હેસર. તુઝ૦ ૮.

સ્તવના ૭ મી.

(હો સુન્દરતપ સરિખો, જગ કો નહીં —એ દેશી)

શ્રી સુપાસ આનંદમેં, ગુણ અનતનો કદ હો; જિનજી૦
જ્ઞાનાનંદે પૂરણો. પવિત્ર ચારિત્રાનંદ હો. જિનજી૦ શ્રીસુપાસ૦ ૧.
સંરક્ષણ વિણ નાથ છો, દ્રવ્ય વિના ધનવંત હો; જિનજી૦
કર્ત્તા પદ કિરિયા વિના, સંત અજેય અનંત હો. જિનજી૦ શ્રીસુપાસ૦ ૨.
અગમ,અગોચર અમરતું અવ્યય ઋદ્ધિ સમૂહ હો; જિનજી૦
વર્ણ ગંધરસ ફરસવિણ,નિજ ભોક્તા ગુણ વ્યૂહ હો. જિનજી૦ શ્રીસુપાસ૦ ૩.
અક્ષય દાન અચિંતના, લાભ અયત્ને ભોગ હો; જિનજી૦
વીર્ય શક્તિ અપ્રયાસતા,શુદ્ધ સ્વગુણ ઉપભોગ હો. જિનજી૦ શ્રીસુપાસ૦ ૪.

એકાંતિક આત્યંતિકો, સહજ અકૃત સ્વાધીન હો; જિન૦
નિરૂપચરિત નિર્દ્વંદ્વસુખ, અન્ય અહેતુક પીનહો. જિન૦ શ્રીસુપાસ૦
એક પ્રદેશે તાહરે, અવ્યાબાધ સમાય હો; જિન૦
તસુ પર્યાય અવિભાગતા, સર્વાકાશ ન માય હો. જિન૦ શ્રીસુપાસ૦
એમ અનંત ગુણનો ધણી, ગુણ ગણનો આનંદ હો; જિન૦
ભોગર મણ આસ્વાદ યુત, પ્રભુ તું પરમાનંદ હો. જિન૦ શ્રીસુપાસ૦
અવ્યાબાધ રુચિ થઇ, સાધે અવ્યાબાધ હો; જિન૦
દેવચંદ્ર પદ તે લહે, પરમાનંદ સમાધ હો. જિન૦ શ્રીસુપાસ૦

સ્તવના ૮ મી.

(શ્રી શ્રેયાંસ જિન અંતરજામી.—એ દેશી.)

શ્રી ચંદ્રપ્રભ જિનપદ સેવા, હેવાએ જે હલિયાજી;
આતમ ગુણ અનુભવથી મલિયા, તે ભવ ભયથી ટલિયાજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
દ્રવ્ય સેવ વંદન નમનાદિક, અર્ચન વલી ગુણગ્રામોજી;
ભાવ અભેદ થવાની ઇહા, પરભાવે નિ:કામોજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
ભાવ સેવ અપવાદે નૈગમ, પ્રભુ ગુણને સંકલ્પેજી;
સંગ્રહ સત્તા તુલ્યારોપે, ભેદાભેદ વિકલ્પેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
વ્યવહારે બહુ માન જ્ઞાન નિજ, ચરણે જિન ગુણ રમણાજી;
પ્રભુ ગુણ આલંબી પરિણામે, ઋજુ પદ ધ્યાન સ્મરણાજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
શબ્દે શુક્લ ધ્યાનારોહણ, સમભિરૂઢ ગુણ દશમેજી;
બીઅ શુક્લ અવિકલ્પ એકત્વે, એવંભૂત તે અમમેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
ઉત્સર્ગે સમકિત ગુણ પ્રગટ્યા, નૈગમ પ્રભુતા અંશેજી;
સંગ્રહ આતમ સત્તા લંબી, મુનિપદ ભાવ પ્રશંસેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
ઋજુસૂત્રે જે શ્રેણિપદસ્થે, આતમ શક્તિ પ્રકાશેજી;
યથાખ્યાત પદ શબ્દ સ્વરૂપે, શુદ્ધ ધર્મ ઉલ્લાસેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
ભાવ સયોગિ અયોગિ શૈલેશે, અંતીમ દુગ નય જાણોજી;
સાધનતાએ નિજ ગુણ વ્યક્તિ, તેહ સેવના વખાણોજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
કારણ ભાવ તેહ અપવાદે, કાર્ય રૂપ ઉત્સર્ગેજી;
આત્મભાવ તે ભાવ દ્રવ્ય પદ, બાહ્ય પ્રવૃત્તિ નિસર્ગેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦
કારણ ભાવ પરંપર સેવન, પ્રગટે કારજ ભાવોજી;

કારજ સિદ્ધે કારણતા વ્યય, શુચિ પરિણામિક ભાવોજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦ ૧૦.
પરમ ગુણી સેવક તન્મયતા, નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવેજી;
શુદ્ધાતમ અનુભવ આસ્વાદી, દેવચંદ્ર પદ પાવેજી. શ્રીચંદ્રપ્રભ૦ ૧૧.

સ્તવના ૯ મી.

(થારા મહેલા ઉપર મેહ, ઝરૂખે વીજલી હો લાલ.—એ દેશી.)

દીઠા સુવિધિ જિણંદ, સમાધિરસે ભર્યા હો લાલ,
ભાસ્યું આત્મસ્વરૂપ, અનાદિનો વિસર્યો હો લાલ; અનાદિનો૦
સકલ વિભાવ ઉપાધિ, થકી મન ઓસર્યો હો લાલ, થકી૦
સત્તા સાધન માર્ગ, ભણી એ સંચર્યો હો લાલ. ભણી૦ ૧.
તુમ પ્રભુ જાણગ રીતિ, સરવ જગ દેખતા હો લાલ, સરવ૦
નિજ સત્તાએ શુદ્ધ, સહુને લેખતા હો લાલ; સહુને૦
પર પરિણતિ અદ્વેષ, પણે ઉવેખતા હો લાલ, પણે૦
ભાગ્યપણે નિજ શક્તિ, અનંત ગવેખતા હો લાલ. અનંત૦ ૨.
દાનાદિક નિજ ભાવ, હતા જે પરવશા હો લાલ, હતા૦
તે નિજ સનમુખ ભાવ, ગ્રહી લહી તુઝ દશા હો લાલ, ગ્રહી૦
પ્રભુનો અદ્ભુત યોગ, સ્વરૂપ તણી રસા હો લાલ, સ્વરૂપ૦
ભાસે વાસે તાસ, જાસ ગુણ તુઝ જિસા હો લાલ જાસ૦ ૩.
મોહાદિકની ઘૂમિ, અનાદિની ઉતરે હો લાલ, અનાદિની૦
અમલ અખંડ અલિપ્ત, સ્વભાવજ સાંભરે હો લાલ; સ્વભાવજ૦
તત્ત્વ રમણ શુચિ ધ્યાન, ભણી જે આદરે હો લાલ, ભણી૦
તે સમતારસ ધામ, સ્વામી મુદ્રા વરે હો લાલ. સ્વામી૦ ૪.
પ્રભુ છો ત્રિભુવન નાથ, દાસ હું તાહરો હો લાલ, દાસ૦
કરુણાનિધિ અભિલાષ, અછે મુઝ એ ખરો હો લાલ; અછે૦
આત્મવસ્તુ સ્વભાવ, સદા મુઝ સાંભરો હો લાલ, સદા૦
ભાસન વાસન એહ, ચરણ ધ્યાને ધરો હો લાલ. ચરણ૦ ૫.
પ્રભુમુદ્રાને યોગ, પ્રભુ પ્રભુતા લખે હો લાલ, પ્રભુ૦
દ્રવ્ય તણે સાધર્મ્ય, સ્વસંપતિ ઓલખે હો લાલ, સ્વસંપતિ૦
ઓલખતાં બહુ માન, સહિત રૂચિ પણ વધે હો લાલ, સહિત૦
રૂચિ અનુયાયી વીર્ય, ચરણ ધારા સધે હો લાલ ચરણ૦ ૬.

ક્ષાયોપશમિક ગુણ સર્વ, થયા તુઝ ગુણ રસી હો લાલ, થયા૦
સત્તા સાધન શક્તિ, વ્યક્તતા ઉલ્લસી હો લાલ; વ્યક્તતા૦
હવે સંપૂરણ સિદ્ધ, તણી શી વાર છે હો લાલ, તણી૦
દેવચંદ્ર જિનરાજ, જગત આધાર છે હો લાલ. જગત૦ ૭.

સ્તવના. ૧૦ મી.

(આદર જીવ ક્ષમા ગુણ આદર.—એ દેશી.)

શીતળ જિનપતિ પ્રભુતા પ્રભુની, મુઝથી કહિય ન જાયજી;
અનંતતા નિર્મલતા પૂર્ણતા, જ્ઞાન વિના ન જણાયજી. શીતળ૦ ૧.
ચરમજલધિ જલમિણે અંજલી, ગતિ ઝીપે અતિવાયજી;
સર્વ આકાશ ઓલંઘે ચરણે, પણ પ્રભુતા ન ગણાયજી. શીતળ૦ ૨.
સર્વ દ્રવ્ય પ્રદેશ અનંતા, તેહથી ગુણ પર્યાયજી,
તાસ વર્ગથી અનંત ગુણ પ્રભુ, કેવળજ્ઞાન કહાયજી. શીતળ૦ ૩.
કેવળ દર્શન એમ અનંતું, ગ્રહે સામાન્ય સ્વભાવજી;
સ્વપર અનંતથી ચરણ અનંતુ, સમરણ સંવર ભાવજી. શીતળ૦ ૪.
દ્રવ્ય ક્ષેત્રને કાલ ભાવ ગુણ, રાજનીતિ એ ચારજી;
ત્રાસ વિના જડ ચેતન પ્રભુની, કોઇ ન લોપે કારજી. શીતળ૦ ૫.
શુદ્ધાશય થિર પ્રભુ ઉપયોગે, જે સમરે તુજ નામજી;
અવ્યાબાધ અનંતુ પામે, પરમ અમૃત સુખધામજી. શીતળ૦ ૬.
આણી ઇશ્વરતા નિર્ભયતા, નિર્વાંછકતા રૂપજી;
ભાવ સ્વાધિન તે અવ્યય રીતે, ઇમ અનંત ગુણ ભુપજી. શીતળ૦ ૭.
અવ્યાબાધ સુખ નિર્મળ તે તો, કરણ જ્ઞાને ન જણાયજી;
તેહજ એહનો જાણગ ભોક્તા, જે તુમ સમ ગુણ રાયજી. શીતળ૦ ૮.
એમ અનંત દાનાદિક નિજગુણ, વચનાતિત પડુરજી;
વાસન ભાસન ભાવે દુર્લભ, પ્રાપતી તો અતિ દુરજી. શીતળ૦ ૯.
સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રિભુવન ગુરૂ, જાણું તુઝ ગુણ ગ્રામજી;
બીજું કાંઇ ન માગું સ્વામી, એહિજ છે મુઝ કામજી. શીતળ૦ ૧૦
એમ અનંત પ્રભુતા સર્દહતાં, અર્ચે જે પ્રભુ રૂપજી;
દેવચંદ્ર પ્રભુતા તે પામે, પરમાનંદ સ્વરૂપજી. શીતળ૦ ૧૧.

સ્તવના. ૧૧ મી.

(પ્રાણી વાણી જિનતણી.—એ દેશી.)

શ્રી શ્રેયાંસ પ્રભુ તણો, અતિ અદ્ભુત સહજાનંદ રે,
ગુણ એકવિધ ત્રિક પરણમ્યો, એમ ગુણ અનંતનો વૃંદ રે;
મુનિચંદ જિણંદ અમંદ દિણંદ પરે,નિત્ય દીપતો સુખકંદ રે. એ આંકણી. ૧.
નિજ જ્ઞાને કરી જ્ઞેયનો, જ્ઞાયક જ્ઞાતા પદ ઇશરે;
દેખે નિજ દર્શન કરી, નિજ દૃશ્ય સામાન્ય જગીશ રે. મુનિચ૦ ૨.
નિજ રમ્યે રમણ કરો, પ્રભુ ચારિત્રે રમતા રામ રે,
ભોગ અનંતને ભોગવો, ભોગે તેણે ભોક્તા સ્વામ રે મુનિચ૦ ૩.
દેય દાન નિત દીજતે, અતિ દાતા પ્રભુ સ્વયમેવ રે;
પાત્ર તુમ્હે નિજ શક્તિના, ગ્રાહક વ્યાપકમય દેવ રે. મુનિચં૦ ૪.
પરિણામિક કારજ તણો, કર્ત્તા ગુણ કરણે નાથ રે;
અક્રિય અક્ષય સ્થિતિમયી, નિકલંક અનંતી આથરે. મુનિચં૦ ૫.
પરિણામિક સત્તા તણો, આવિર્ભાવ વિલાસ નિવાસ રે;
સહજ અકૃત્રિમ અપરાશ્રયી, નિર્વિકલ્પ ને નિ પ્રયાસ રે મુનિચ૦ ૬.
પ્રભુ પ્રભુતા સંભારતાં, ગાતા કરતાં ગુણગ્રામ રે;
સેવક સાધનતા વરે, નિજ સંવર પરિણતિ પામ રે. મુનિચં૦ ૭.
પ્રગટ તત્વતા ધ્યાવતા, નિજ તત્વનો ધ્યાતા થાય રે;
તત્વરમણ એકાગ્રતા, પૂરણ તત્વે એહ સમાય રે. મુનિચ૦ ૮.
પ્રભુ દીઠે મુઝ સાંભરે, પરમાતમ પૂર્ણાનંદ રે,
દેવચંદ્ર જિનરાજના, નિત્ય વંદો પય અરવિંદ રે. મુનિચં૦ ૯.

સ્તવન ૧૨ મી.

(પંથડો નિહાલું રે બીજા જિન તણો રે—એ દેશી)

પૂજના તો કીજે રે બારમા જિનતણી રે, જસુ પ્રગટ્યો પૂજ્ય સ્વભાવ,
પરકૃત પૂજા રે જે ઇચ્છે નહી રે, સાધક કારજ દાવ. પૂજના૦ ૧.
દ્રવ્યથી પૂજા રે કારણ ભાવનું રે, ભાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ.
પરમ ઇષ્ટ વલ્લભ ત્રિભુવન ધણી રે, વાસુપૂજ્ય સ્વયંબુદ્ધ પૂજના૦ ૨.
અતીશય મહિમા રે અતિ ઉપગારતા રે, નિર્મલ પ્રભુ ગુણ રાગ,

સુરમણિ સુરઘટ સુરતરૂ તું છતે રે, જિત રાગી મહાભાગ. પૂજના૦ ૩.
દર્શન જ્ઞાનાદિક ગુણ આત્મના રે, પ્રભુ પ્રભુતા લયલીન;
શુદ્ધ સ્વરૂપી રૂપે તન્મયી રે, તસુ આસ્વાદન પીન. પૂજના૦ ૪.
શુદ્ધ તત્વ રસ રંગી ચેતના રે, પામે આત્મસ્વભાવ;
આત્માલંબી નિજ ગુણ સાધતો રે, પ્રગટે પૂજ્યસ્વભાવ. પૂજના૦ ૫.
આપ અકર્ત્તા સેવાથી હુવે રે, સેવક પૂરણ સિદ્ધિ;
નિજ ધન ન દીયે પણ આશ્રિત લહે રે, અક્ષય અક્ષર રિદ્ધિ. પૂજના૦ ૬.
જિનવર પૂજા રે તે નિજ પૂજના રે, પ્રગટે અન્વય શક્તિ;
પરમાનંદ વિલાસી અનુભવે રે, દેવચંદ્ર પદ વ્યક્તિ. પૂજના૦ ૭.

સ્તવના ૧૩ મી.

(દાસ અરદાસ શી પેરે કરેજી—એ દેશી.)

વિમલજિન વિમલતા તાહરીજી, અવર બીજે ન કહાય;
લઘુ નદી જિમ તિમ લંઘીયેજી, સ્વયંભુરમણ ન તરાય. વિમલજિન૦ ૧.
સયલ પુઢવી ગિરિ જલ તરૂજી, કોઇ તોલે એક હથ્થ;
તેહ પણ તુઝ ગુણ ગણ ભણીજી, ભાખવા નહિ સમરથ, વિમલજિન૦ ૨.
સર્વ પુદ્ગળ નભ ધર્મનાજી, તેમ અધર્મ પ્રદેશ;
તાસ ગુણ ધર્મ પજ્જવ સહુજી, તુઝ ગુણ એકતણો લેશ. વિમલજિન૦ ૩.
એમ નિજ ભાવ અનંતનીજી, અસ્તિતા કેટલી થાય;
નાસ્તિતા સ્વપર પદ અસ્તિતાજી, તુઝ સમકાલ સમાય. વિમલજિન૦ ૪.
તાહગ શુદ્ધ સ્વભાવનેજી, આદરે ધરી બહુ માન,
તેહને તેહીજ નીપજેજી, એ કોઇ અદ્ભુત તાન. વિમલજિન૦ ૫.
તુમ્હ પ્રભુ તુમ્હ તારક વિભુજી, તુમ સમો અવર ન કોય;
તુમ દરિસણ થકી હું તર્યોજી, શુદ્ધ આલંબન હોય. વિમલજિન૦ ૬
પ્રભુ તણી વિમલતા ઓલખીજી, જે કરે થિર મન સેવ;
દેવચંદ્ર પદ તે લહેજી, વિમલ આનંદ સ્વયમેવ. વિમલજિન૦ ૭.

સ્તવના ૧૪ મી.

(દીઠી હો પ્રભુ દીઠી જગગુરૂ તુઝ—એ દેશી.)

મૂરતિ હો પ્રભુ મૂરતિ અનંત જિણંદ, તાહરી હો પ્રભુ તાહરી મુઝ નયણે વશીજી.

સમતા હો પ્રભુ સમતા રસનો કંદ, સહેજે હો પ્રભુ સહેજે અનુભવ રસ લસીજી. ૧.
ભવદવ હો પ્રભુ ભવદવ તાપિત જીવ, તેહને હો પ્રભુ તેહને અમૃત ઘન સમીજી;
મિથ્યા વિષ હો પ્રભુ મિથ્યા વિષની ખીવ, હરવા હો પ્રભુ હરવા જાંગુલિ મન રમીજી. ૨.
ભાવ હો પ્રભુ ભાવ ચિંતામણી એહ, આતમ હો પ્રભુ આતમ સંપતિ આપવાજી;
એહિજ હો પ્રભુ એહિજ શિવસુખ ગેહ, તત્વ હો પ્રભુ તત્વાલંબન થાપવાજી. ૩.
જાયે હો પ્રભુ જાએ આશ્રવ ચાલ, દીઠે હો પ્રભુ દીઠે સંવરતા વધેજી
રત્ન હો પ્રભુ રત્નત્રયી ગુણમાલ, અધ્યાતમ હો પ્રભુ અધ્યાત્મ સાધન સધેજી. ૪.
મીઠી હો પ્રભુ મીઠી સૂરત તુઝ, દીઠી હો પ્રભુ દીઠી રૂચિ બહુ માનથીજી;
તુઝ ગુણ હો પ્રભુ તુઝ ગુણ ભાસન યુક્ત, સેવે હો પ્રભુ સેવે તસુ ભવ ભય નથીજી. ૫.
નામે હો પ્રભુ નામે અદ્ભુત રંગ, ઠવણા હો પ્રભુ ઠવણા દીઠે ઉલ્લસેજી;
ગુણ આસ્વાદ હો પ્રભુ ગુણ આસ્વાદ અભંગ, તન્મય હો પ્રભુ તન્મયતાએ જે ધસેજી. ૬.
ગુણ અનંત હો પ્રભુ ગુણ અનંતનો વૃંદ, નાથ હો પ્રભુ નાથ અનંતને આદરેજી,
દેવચંદ્ર હો પ્રભુ દેવચંદ્રને આનંદ; પરમ હો પ્રભુ પરમ મહોદય તે વરેજી. ૭.

સ્તવના ૧૫ મી.

(સફલ સંસાર અવતાર એ હું ગણું.—એ દેશી.)

ધર્મ જગનાથનો ધર્મ સુચિ ગાઇયે, આપણો આતમા તેહવો ભાવિયે;
જાતિ જસુ એકતા તેહ પલટે નહી, શુદ્ધ ગુણ પજજવા વસ્તુ સત્તામયી. ૧.
નિત્ય નિરવયત્ર વલિ એક અક્રિયપણે, સર્વ ગત તેહ સામાન્ય ભાવે ભણે;
તેહથી ઇતર સાવયવ વિશેષતા, વ્યક્તિભેદે પડે તેહની ભેદતા. ૨.
એકતા પિંડને નિત્ય અવિનાશતા, અસ્તિ નિજ ઋદ્ધિથી કાર્ય ગત ભેદતા:
ભાવ શ્રુત ગમ્ય અભિલાપ્ય અનંતતા, ભવ્ય પર્યાયની જે પરાવર્ત્તિતા. ૩.
ક્ષેત્ર ગુણ ભાવ અવિભાગ અનેકતા, નાશ ઉત્પાદ અનિત્ય પર નાસ્તિતા;
ક્ષેત્ર વ્યાપ્યત્વ અભેદ અવ્યક્તતા, વસ્તુ તે રૂપથી નિત્ય અભવ્યતા. ૪.
ધર્મ પ્રાગ્ભાવતા સકલ ગુણ શુદ્ધતા, ભોગ્યતા કર્તૃતા રમણ પરિણામતા,
શુદ્ધ-સ્વપ્રદેશતા તત્વ ચતન્યતા, વ્યાપ્ય વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહક ગતા. ૫.
સગ પરિહારથી સ્વામી નિજ પદ લહ્યું, શુદ્ધ આત્મિક આનંદ પદ સંગ્રહ્યું:
જહવિ પરભાવથી હું ભવોદધિ વસ્યો, પરતણો સંગ સસારતાયે ગ્રસ્યો. ૬.
તહવિ સત્તા ગુણે જીવ એ નિર્મલો, અન્ય સંશ્લેષ જિમ સ્ફટિક નવિ શામલો;
જે પરોપાધિથી દુષ્ટ પરિણતિ ગ્રહી, ભાવ તાદાત્મ્યમાં માહરૂં તે નહીં. ૭.

તિણે પરમાત્મ પ્રભુ ભક્તિ રંગી થઇ, શુદ્ધ કારણ રસે તત્ત્વ પરિણતિમયી;
આત્મગ્રાહક થયે તજે પર ગ્રહણતા, તત્વ ભોગી થયે ટલે પર ભોગ્યતા. ૮.
શુદ્ધ નિ.પ્રયાસ નિજભાવ ભોગી યદા, આત્મક્ષેત્રે નહિં અન્ય રક્ષણ તદા;
એક અસહાય નિસ્સંગ નિર્દ્વંદ્વતા, શક્તિ ઉત્સર્ગની હોય સહુ વ્યક્તતા. ૯.
તેણે મુઝ આતમા તુઝ થકી નીપજે, માહરી સંપદા સકલ મુઝ સંપજે;
તિણે મન મંદિરે ધર્મ પ્રભુ ધ્યાઇયે, પરમ દેવચંદ્ર નિજ સિદ્ધિ સુખ પાઈયે. ૧૦.

સ્તવના ૧૬ મી.

(માહ્રા કિહાં છે રે.—એ દેશી.)

જગત દિવાકર જગત કૃપાનિધિ, વાલ્હા મારા સમવસરણમાં બેઠા રે;
ચઉમુખ ચઉવિહ ધર્મ પ્રકાશે, તે મેં નયણે દીઠા રે.
ભવિક જન હરખો રે, નિરખી શાંતિજિણંદ. ભવિક૦ ૧.
ઉપશમ રસનો કંદ, નહિ ઇણ સરિખો રે. એ આંકણી.
પ્રાતિહારજ અતિશય શોભા વાલ્હા, તે તો કહિય ન જાવે રે;
ઘુક બાલકથી રવિ કરભરનું, વર્ણન કેણિપરે થાવે રે. ભવિક૦ ૨.
વાણી ગુણ પાંત્રીશ અનોપમ વાલ્હા, અવિસંવાદ સરૂપે રે,
ભવ દુઃખ વારણ શિવ સુખ કારણ, સુધો ધર્મ પ્રરૂપે રે. ભવિક૦ ૩.
દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર દિશિ મુખ વાલ્હા, ઠવણા જિન ઉપગારી રે;
તસુ આલંબન લહિય અનેકો, તિહાં થયા સમકિત ધારી રે. ભવિક૦ ૪.
ખટનય કારજરૂપે ઠવણા વાલ્હા, સગ નય કારણ ઠાણી રે;
નિમિત્ત સમાન થાપના જિનજી, એ આગમની વાણી રે. ભવિક૦ ૫.
સાધક તીન નિક્ષેપા મુખ્ય વાલ્હા, જે વિણુ ભાવ ન લહિએ રે,
ઉપકારી દુગ ભાષ્યે ભાખ્યા, ભાવ વંદકનો ગ્રહીયે રે. ભવિક૦ ૬.
ઠવણા સમવસરણે જિનસેતી વાલ્હા, જો અભેદતા વાધી રે;
એ આતમના સ્વસ્વભાવ ગુણ, વ્યક્તિ યોગ્યતા સાધી રે. ભવિક૦ ૭.
ભલું થયું મેં પ્રભુ ગુણ ગાયા વાલ્હા, રસનાનો ફળ લીધો રે;
દેવચંદ્ર કહે માહરા મનનો, સકલ મનોરથ સીધો રે. ભવિક૦ ૮.

સ્તવના ૧૭ મી.

(ચરમ જિનેસર—એ દેશી.)

શમવસરણ બેસી કરી રે, બારહ પરષદ માંહિ,
વસ્તુ સ્વરૂપ પ્રકાશતા રે, કરૂણા રજગ નાહો રે. કુંથુજિનેસર. ૧.

નિર્મલ તુઝ મુખ વાણી રે, જે શ્રવણે સુણે;
તેહિજ ગુણ માંહિ ખાણી રે, કુંથુજિનેસર. એ આંકણી.
ગુણ પર્યાય અનંતતા રે, વલી સ્વભાવ અગાહ;
નય ગમ ભંગ નિક્ષેપના રે, હેયાદેય પ્રવાહ રે. કુંથુજિનેસર૦ ૨.
કુંથુનાથ પ્રભુ દેશના રે, સાધન સાધક સિદ્ધિ;
ગૌણ મુખ્યતા વચનમાં રે, જ્ઞાન તે સકલ સમૃદ્ધિ રે. કુંથુજિનેસર૦ ૩.
વસ્તુ અનંત સ્વભાવછે રે, અનંત કથક તસુ નામ,
ગ્રાહક અવસર બોધથી રે, કહેવે અર્પિત કામો રે. કુંથુજિનેસર૦ ૪.
શેષ અનર્પિત ધર્મ્મને રે, સાપેક્ષ શ્રદ્ધાબોધ,
ઉભય રહિત ભાસન હવે રે, પ્રગટે કેવલ બોધ રે. કુંથુજિનેસર૦ ૫.
છતિ પરિણતિ ગુણ વિર્ત્તના રે, ભાસન ભોગ આનંદ;
સમકાલે પ્રભુ તાહરે રે, રમ્ય રમણ ગુણ વૃંદો રે. કુંથુજિનેસર૦ ૬.
નિજ ભાવે શી અસ્તિતા રે, પરનાસ્તિત્વ સ્વભાવ;
અસ્તિપણે તે નાસ્તિતા રે, સીય તે ઉભય સ્વભાવો રે. કુંથુજિનેસર૦ ૭.
અસ્તિભાવ જે આપણો રે, રૂચિ વૈરાગ્ય સમેત;
પ્રભુ સન્મુખ વંદન કરી રે, માગિશ આતમ હેતો રે. કુંથુજિનેસર૦ ૮.
અસ્તિ સ્વભાવ રૂચિ થઇ રે, ધ્યાતો અસ્તિ સ્વભાવ;
દેવચંદ પદ તે લહે રે, પરમાનંદ જમાવો રે. કુંથુજિનેસર૦ ૯.

સ્તવના ૧૮ મી.

(રામચંદ્રકેબાગમેં, ચાંપોમોરી રહ્યોરે—એ દેશી)

પ્રણમો શ્રી અરનાથ, શિવપુર સાથ ખરોરી,
ત્રિભુવન જન આધાર, ભવનિસ્તાર કરોરી ૧
કર્ત્તા કારણ યોગ, કારજ સિદ્ધિ લહેરી,
કારણ ચાર અનૂપ, કાર્યોથી તેહ ગ્રહેરી ૨.
જે કારણ તે કાર્ય, થાએ પૂર્ણ પદેરી,
ઉપાદાન તે હેતુ, માટી ઘટ તે વદેરી. ૩.
ઉપાદાનથી ભિન્ન જે વિણુ કાર્ય ન થાયે;
ન હુવે કારજ રૂપ, કર્તાને વ્યવસાયે. ૪.
કારણ તેહ નિમિત્ત, ચક્રાદિક ઘટ ભાવે,

કાર્ય તથા સમવાય, કારણ નિયતને દાવે. ૫.
વસ્તુ અભેદ સ્વરૂપ, કાર્યપણું ન ગ્રહેરી;
તે અસાધારણ હેતુ, કુંભેસ્થાસ લહેરી. ૬.
જેહનો નવિ વ્યાપાર, ભિન્ન નિયત બહુ ભાવી;
ભૂમિકાલ આકાશ, ઘટ કારણ સદ્ભાવી. ૭.
એહ અપેક્ષા હેતુ, આગમ માંહી કહ્યોરી;
કારણ પદ ઉત્પન્ન, કાર્ય થયે ન લહ્યોરી. ૮.
કર્ત્તા આતમ દ્રવ્ય, કારજ સિદ્ધિ પણોરી;
નિજ સત્તાગત ધર્મ, તે ઉપાદાન ગણોરી. ૯.
યોગસમાધિ વિધાન, અસાધારણ તેહ વદેરી;
વિધિ આચરણા ભક્તિ, જેણે નિજ કાર્ય સધેરી. ૧૦.
નરગતિ પઢમ સંઘયણ, તેહ અપેક્ષા જાણો;
નિમિત્તાશ્રીત ઉપાદાન, તેહને લેખે આણો. ૧૧.
નિમિત્ત હેતુ જિનરાજ, સમતા અમૃત ખાણી;
પ્રભુ અવલંબન સિદ્ધિ, નિયમા એહ વખાણી. ૧૨.
પુષ્ટ હેતુ અરનાથ, તેહને ગુણથી હલિયે;
રીઝ ભક્તિ બહુ માન, ભોગ ધ્યાનથી મલિયે. ૧૩.
મોહોટાને ઉત્સંગ, બેઠાને શી ચિંતા;
તિમ પ્રભુ ચરણ પસાય, સેવક થયા નિચિંતા. ૧૪.
અરપ્રભુ પ્રભુતા રંગ, અંતર શક્તિ વિકાશી;
દેવચંદ્રને આનંદ, અક્ષય ભોગ વિલાસી. ૧૫.

સ્તવના ૧૯ મી.

(દેખી કામની દોય.—એ દેશી.)

મલ્લિનાથ જગનાથ, ચરણ યુગ ધ્યાઇએ રે ચરણ૦
શુદ્ધાતમ પ્રાગ્ભાવ, પરમ પદ પાઇયે રે પરમ૦
સાધક કારક પટ્ક, કરે ગુણ સાધના રે કરે૦
તેહહિજ શુદ્ધ સ્વરૂપ, થાયે નિરાબાધના રે થાયે૦ ૧.
કર્ત્તા આતમ દ્રવ્ય, કારજ નિજ સિદ્ધતા રે કારજ૦
ઉપાદાન પરિણામ, પ્રયુક્ત તે કરણતા રે પ્રયુક્ત૦

આતમ સંપદ દાન, તેહ સંપ્રદાનતા રે તેહ૦
દાતા પાત્રને દેય, ત્રિભાવ અભેદતા રે ત્રિભાવ૦ ૨.
સ્વપર વિવેચન કરણ, તેહ અપાદાનથી રે તેહ૦
સકલ પર્યાય આધાર, સબંધ આ સ્થાનથી રે સંબંધ૦
બાધક કારક ભાવ, અનાદિ નિવારવા રે અનાદિ૦
સાધકતા અવલંબી, તેહ સમારવા રે તેહ૦ ૩.
શુદ્ધપણે પર્યાય, પ્રવર્તન કાર્યમેં રે પ્રવર્ત્તન૦
કર્ત્તાદિક પરિણામ, તે આતમ ધર્મમેં રે તે૦
ચેતન ચેતન ભાવ, કરે સમ વેતમેં રે કરે૦
સાદિ અનંતો કાલ, રહે નિજ ખેતમેં રે રહે૦ ૪.
પરકર્તૃત્વ ભાવ, કરે તાં લગી કરે રે કરે૦
શુદ્ધ કાર્ય રૂચિ ભાસ, થયે નવિ આદરે રે થયે૦
શુદ્ધાતમ નિજ કાર્ય, રૂચિકારક ફિરે રે રૂચિ૦
તેહિજ મૂલ સ્વભાવ, ગ્રહે નિજ પદ વરે રે ગ્રહે૦ ૫
કારણ કારજ રૂપ, અછે કારક દશા રે અછે૦
વસ્તુ પ્રગટ પર્યાય, એહ મનમેં વસ્યા રે એહ૦
પણ શુદ્ધ સ્વરૂપ ધ્યાન, તે ચેતનતા ગ્રહે રે તે૦
તવ નિજ સાધક ભાવ, સકલ કારક લહે રે સકલ૦ ૬
માહરૂં પૂર્ણાનંદ, પ્રગટ કરવા ભણી રે પ્રગટ૦
પુષ્ટાલંબન રૂપ, સેવ પ્રભુજી તણી રે સેવ૦
દેવચંદ્ર જિનચંદ, ભગતિ મનમેં ધરો રે ભગતિ૦
અવ્યાબાધ અનંત. અક્ષય પદ આદરો રે અક્ષય૦ ૭.

સ્તવના ૨૦ મી.

(ઓલગડી ઓલંગડી સુહેવી હો શ્રી શ્રેયાંસની રે—એ દેશી.)

ઓલગડી ઓલગડી તો કીજે શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીની રે, જેહથી નિજ પદ સિદ્ધિ,
કેવલ કેવલ જ્ઞાનાદિક ગુણ ઉલસે રે, લહીયે સહજ સમૃદ્ધિ. ઓલગડી૦ ૧.
ઉપાદાન ઉપાદાન નિજ પરિણતિ વસ્તુની રે, પણ કારણ નિમિત્ત આધીન;
પુષ્ટ અપુષ્ટ દુવિધ તે ઉપદિશ્યો રે, ગ્રાહક વિધિ આધીન ઓલંગડી૦ ૨.
સાધ્ય સાધ્ય ધર્મ જે માંહી હુવે રે, તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ;

પુષ્ટ પુષ્ટ માંહી તિલ વાસક વાસના રે, નવિ પ્રધ્વંસક દુષ્ટ. ઓલંગડી૦ ૩.
દંડ દંડ નિમિત્ત અપુષ્ટ ઘડા તણો રે, નવિ ઘટતા તસુ માંહી;
સાધક સાધક પ્રધ્વસકતા અછે રે, તિણે નહીં નિયત પ્રવાહ. ઓલંગડી ૪.
પટકારક પટકારક તે કારણ કાર્યનાં રે, જે કારણ સ્વાધિન;
તે કર્ત્તા તે કર્ત્તા સહુકારક તે વસુ રે, કર્મ તે કારણ પીન. ઓલંગડી૦ ૫.
કારણ કારણ સંકલ્પે કારક દશા રે, છતિ સત્તા સદ્‌ભાવ;
અથવા અથવા તુલ્ય ધર્મને જોયવે રે, સાધ્યારોપણ દાવ. ઓલંગડી૦ ૬.
અતિશય અતિશય કારણકારક કરણતા રે, નિમિત્ત અને ઉપાદાન;
સંપ્રદાન કારણ પદ ભવનથી રે, કારણ વ્યય અપાદાન. ઓલંગડી૦ ૭.
ભવન ભવન વ્યયવિણું કારજ નવિ હુવે રે, જિમ દપદે ન ઘટત્વ;
શુદ્ધાધાર શુદ્ધાધાર સ્વગુણનું દ્રવ્ય છે રે, સત્તાધાર સુતત્વ ઓલંગડી૦ ૮.
આતમ આતમ કર્તા કારજ સિદ્ધતા રે, તસુ સાધન જિનરાજ,
પ્રભુ દીઠે પ્રભુ દીઠે કારજ રુચિ ઉપજે રે, પ્રગટે આતમ સમાજ. ઓલંગડી૦ ૯.
વંદન વંદન સેવન નમન વલિ પૂજના રે, સમરણ સ્તવન વલી ધ્યાન,
દેવચંદ્ર દેવચંદ્ર કિજે જિન રાજની રે, પ્રગટે પૂર્ણ નિધાન. ઓલંગડી૦ ૧૦.

સ્તવના ૨૧ મી.

(પીછોલારી પાલ, ઉભા દોય રાજવી રે.—એ દેશી)

શ્રી નમિ જિનવર સેવ, ઘનાઘન ઉનમ્યો રે ઘનાઘન૦
દીઠાં મિથ્યારોર, ભવિક ચિતથી ગમ્યો રે ભવિક૦
શુચિ આચરણા રીતિ તે, અભ્ર વધે વડાં રે તે૦
આતમ પરિણતિ શુદ્ધ, તે વીજ ઝળુકડા રે તે૦ ૧.
વાજે વાય સુવાય, તે પાવન ભાવના રે તે૦
ઈંદ્ર ધનુપ ત્રિક યોગ, તે ભક્તિ ઇકમના રે તે૦
નિર્મલ પ્રભુ સ્તવ ઘોષ, ધ્વની ઘન ગર્જના રે ધ્વની૦
તૃષ્ણા ગ્રીશ્મ કાલ, તાપની તર્જના રે તાપની૦ ૨.
શુભ લેસ્યાની આલિ, તે બગ પંક્તિ બની રે તે૦
શ્રેણી સરોવર હંશ, વસે શુચિ ગુણ મુનિ રે વસે૦
ચઉગતિ મારગ બંધ, ભવિકજન ઘર રહ્યા રે ભવિક૦
ચેતન સમતા સંગ, રંગમેં ઉમહ્યા રે રંગમેં૦ ૩.

સમ્યક્‌દૃષ્ટિ મોર, તિહાં હરખે ઘણું રે તિહાં૦
દેખી અદ્‌ભુત રૂપ, પરમ જિનવર તણું રે પરમ૦
પ્રભુ ગુણનો ઉપદેશ, તે જલધારા વહી રે તે૦
ધરમ રૂચિ ચિત્ત ભૂમિ, માંહિ નિશ્ચલ રહી રે માંહિ૦ ૪.
ચાતક શ્રમણ સમૂહ, કરે તવ પારણો રે કરે૦
અનુભવ રસ આસ્વાદ, સકલ દુઃખ વારણો રે સકલ૦
અશુભાચાર નિવારણ, તૃણ અંકુરતા રે તૃણ૦
વિરતિ તણા પરિણામ, તે બીજની પૂરતા રે તે૦ ૫.
પંચ મહાવ્રત ધાન્ય, તણા કર્પણ વધ્યાં રે તણા૦
સાધ્ય ભાવ નિજ થાપી, સાધનતાએ સધ્યા રે સાધનતા૦
ક્ષાયિક દરિશન ગ્યાન, ચરણ ગુણ ઉપના રે ચરણ૦
આદિક બહુ ગુણ સસ્ય, આતમ ઘર નીપના રે આતમ૦ ૬.
પ્રભુ દરિસણ મહામેહ, તણે પરવેશમેં રે તણે૦
પરમાનંદ સુભિક્ષ, થયા મુઝ દેશમેં રે થયા૦
દેવચંદ્ર જિનચંદ્ર, તણો અનુભવ કરો રે તણો૦
સાદિ અનંતો કાળ, આતમ સુખ અનુસરો રે આતમ૦ ૭.

સ્તવના ૨૨ મી.

(પદ્મપ્રભ જિન જઈ અલગા વસ્યા.—એ દેશી.)

નેમિ જિણેસર નિજ કારજ કરતું, છાંડયો સર્વ વિભાવો જી;
આતમશક્તિ સકલ પ્રગટી કરી, આસ્વાદ્યો નિજ ભાવો જી નેમિ૦ ૧.
રાજુલ નારીરે સારી મતિ ધરી, અવલંબ્યા અરિહંતો જી;
ઉત્તમ સંગેરે ઉત્તમતા વધે, સધે આનંદ અનંતો જી. નેમિ૦ ૨.
ધર્મ અધર્મ આકાશ અચેતના, તે વિજાતિ અગ્રાહ્યો જી;
પુદ્‌ગલ ગ્રહવેરે કર્મ કલંકતા, વાધે બાધક બાહ્યો જી. નેમિ૦ ૩.
રાગી સંગે રે રાગ દશા વધે, થાયે તિણે સંસારો જી;
નીરાગીથી રે રાગનું જોડવું, લહીએ ભવનો પારો જી. નેમિ૦ ૪.
અપ્રશસ્તારે ટાલિ પ્રશસ્તતા, કરતાં આશ્રમ નાસે જી;
સંવર વાધે રે સાધે નિર્જરા, આતમભાવ પ્રકાસે જી. નેમિ૦ ૫.

નેમિ પ્રભુ ધ્યાને રે એકત્વતા, નિજ તત્વે એક તાનો હો;
શુકલ ધ્યાને રે સાધિ સુસિદ્ધતા, લહિયે મુક્તિ નિદાનો હો. નેમિ૦ ૬.
અગમ અરૂપી રે અલખ અગોચરૂ, પરમાતમ પરમીસો હો;
દેવચંદ્ર જિનવરની સેવના, કરતાં વાધે જગીસો હો. નેમિ૦ ૭.

સ્તવના ૨૩ મી.

(કડખાની—દેશી.)

સહજ ગુણ આગરો, સ્વામી સુખ સાગરો,
જ્ઞાન વૈરાગ્યરો પ્રભુ સવાયો;
શુદ્ધતા એકતા, તીક્ષ્ણતા ભાવથી,
મોહ રિપુ જિતિ જય પડહ વાયો. સહજ૦ ૧.
વસ્તુ નિજ ભાવ, અવિભાસ નિકલંકતા,
પરિણતિ વૃત્તિતા કરી અભેદે;
ભાવ તાદાત્મ્યતા, શક્તિ ઉલ્લાસથી,
સંતિત યોગને તું ઉચ્છેદે. સહજ૦ ૨.
દોપ ગુણ વસ્તુની, લખિય યથાર્થતા,
લહિ ઉદાસીનતા અપર ભાવે;
ધ્વંસિ તજ્જન્યતા, ભાવ કર્ત્તાપણું,
પરમ પ્રભુ તું, રમ્યો નિજ સ્વભાવે. સહજ૦ ૩.
શુભ અશુભ ભાવ, અવિભાસ તહકીકતા,
શુભ અશુભ ભાવ, તિહાં પ્રભુ ન કીયો;
શુદ્ધ પરિણામતા, વીર્ય કર્ત્તા થઈ,
પરમ અક્રીયતા, અમૃત પીધો. સહજ૦ ૪.
શુદ્ધતા પ્રભુ તણી, આત્મભાવે રમે,
પરમ પરમાત્માતા, તાસ થાયે;
મિશ્ર ભાવે અછે, ત્રિગુણની ભિન્નતા,
ત્રિગુણ એકત્વ તુઝ ચરણ આયે. સહજ૦ ૫.
ઉપશમ રસ ભરી, સર્વ જન શંકરી,
મૂર્ત્તિ જિનરાજની આજ ભેટી;

કારણે કાર્યનિષ્પત્તિ શ્રદ્ધાન છે,
તિણે ભવ ભ્રમણની ભીડ મેટી. સહજ૦ ૬.
નયર ખંભાયતે, પાર્શ્વ પ્રભુ દર્શને,
વિકસતે હર્ષ ઉત્સાહ વાધ્યો;
હેતુ એકત્વતા, રમણ પરિણામથી,
સિદ્ધિ સાધક પણો આજ સાધ્યો. સહજ૦ ૭.
આજ કૃત પુણ્ય, ધન્ય દીહ મારો થયો,
આજ નર જનમ મેં સફલ ભાવ્યો;
દેવચંદ્ર સ્વામી ત્રેવીશમો વંદીયો,
ભક્તિભર ચિત્ત તુઝ ગુણ રમાવ્યો. સહજ૦ ૮.

સ્તવના ૨૪ મી.

(કડખાની—દેશી)

તાર હો તાર પ્રભુ, મુઝ સેવક ભણી, જગતમાં એટલું સુજશ લીજે;
દાસ અવગુણ ભર્યો, જાણી પોતા તણો, દયાનિધી દીન પર દયા કીજે. તાર૦ ૧.
રાગદ્વેષે ભર્યો, મોહ વૈરી નડ્યો, લોકની રીતિમાં ઘણુંયે રાતો;
ક્રોધવશ ધમધમ્યો, શુદ્ધ ગુણ નવિ રમ્યો, ભમ્યો ભવમાંહિ હું વિષય માતો. તાર૦ ૨.
આદર્યું આચરણ, લોક ઉપચારથી, શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કાંઇ કીધો;
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વલિ, આત્મ અવલંબ વિનુ, તેહવો કાર્ય તિણે કો ન સીધો. તાર૦ ૩.
સ્વામી દરિસણ સમો, નિમિત્ત લહી નિર્મલો, જો ઉપાદાન એ શુચિ ન થાશે;
દોષ કો વસ્તુનો, અહવા ઉદ્યમ તણો, સ્વામી સેવા સહી નિકટ લાશે. તાર૦ ૪.
સ્વામી ગુણ ઓલખી, સ્વામીને જે ભજે દરિસણ સુદ્ધતા તેહ પામે;
જ્ઞાન ચારિત્ર તપ, વીર્ય ઉલ્લાસથી કર્મ જીપી વસે મુક્તિ ધામે. તાર૦ ૫.
જગતવત્સલ, મહાવીર જિનવર સુની, ચિત્ત પ્રભુચરણને શરણ વાસ્યો;
તારજો બાપજી, બિરદ નિજ રાખવા, દાસની સેવના રખે જોશો. તાર૦ ૬.
વીનતિ માનજો, શક્તિ એ આપજો, ભાવ સ્યાદ્વાદતા શુદ્ધ ભાસે;
સાધિ સાધકદશા, સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચંદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાસે. તાર૦ ૭.

કળશ.

ચોવીસે જિનગુણ ગાઇયે, ધ્યાઇયે તત્વસ્વરુપો જી;
પરમાનંદ પદ પાઇયે, અક્ષય જ્ઞાન અનૂપો જી. ચોવીસે૦ ૧.

ચવદહસેં બાવન ભલા, ગણધર ગુણ ભંડારો જી;
સમતામયિ સાહુ સાહુણી, સાવય સાવઇ સારો જી. ચોવિસે૦ ૨.
વર્દ્ધમાન જીનવર તણો, શાસન અતિ સુખકારો જી;
ચઊવિહ સંઘ વિરાજતાં, દુસમ કાલ આધારો જી. ચોવીસે૦ ૩.
જિન સેવનથી જ્ઞાનતા, લહે હિતાહિત બોધો જી;
અહિત ત્યાગ હિત આદરે, સંયમ તપની શોધો જી. ચોવિસે૦ ૪.
અભિનવ કર્મ અગ્રહણતા, જીર્ણ કર્મ અભાવો જી.
નિઃકર્મીને અબાધતા, અવેદન અનાકુલ ભાવો જી. ચોવિસે૦ ૫.
ભાવરોગના વિગમથી, અચલ અક્ષય નિરાબાધો જી;
પુર્ણાનંદ દશા લહી, વિલસે સિદ્ધ સમાધો જી. ચોવિસે૦ ૬.
શ્રી જિનચંદ્રની સેવના, પ્રગટે પુણ્ય પ્રધાનો જી;
સુમતિ સાગર અતિ ઉલ્લસે, સાધુરંગ પ્રભુધ્યાનો જી. ચોવિસે૦ ૭.
સુવિહિત ગચ્છ ખરતરવરૂ, રાજ સાગર ઉવઝાયો જી,
જ્ઞાન ધર્મ પાઠક તણો, શિષ્ય સુજસ સુખદાયો જી. ચોવિસે૦ ૮.
દીપચંદ પાઠક તણો, શિષ્ય સ્તવે જિનરાજો જી;
દેવચંદ્ર પદ સેવતાં, પુર્ણાનંદ સમાજો જી. ચોવિસે૦ ૯.

ઈતિ શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત ચતુર્વિંશતિ સમાપ્ત.

શ્રીમાન્ વીરવિજયજી.

જન૦ ૯.

શ્રીમાન્ વીરવિજયજી આ સૈકાના પ્રારંભની લગભગમાં વિદ્યમાન હ૦ ૦ જિન૦ ૧૦.
ગચ્છમાં થયા છે. તેઓના ગુરૂશ્રીનું નામ શ્રીમાન્ શુભવિજ૦
ણા૦

ણા૦ જિન૦ ૧૧.

ધમ્મિલ કુમાર.

લૂણા૦

સલૂણા૦ જિન૦ ૧૨.

સલૂણા૦

द्रुतविलंबितवृत्तम्.

સલૂણા૦ જિન૦ ૧૩.

सकलशास्त्रमहोदधिपारगं, समरसैकसुधय: સલૂણા૦

सुखकरं शुभविजयनामकं, मनसि मंत्र સલૂણા૦ જિન૦ ૧૪.

कमलभूतनयामभिनम्य तां, कविज એક; સલૂણા૦

વિવેક. સલૂણા૦ જિન૦ ૧૫.

रसिक प्राकृतबंध कथामिमां, ભાજન સાર; સલૂણા૦

ઢાળ કેશરીઆલ. સલૂણા૦ જિન૦ ૧૬.

શ્રી શંખેસ્વર પાસજી, દ્ધિવતો રે નિત્ય, સલૂણા૦
સમરી અમરી પરવતી મગળ ગીત. સલૂણા૦ જિન૦ ૧૭.
વિજયવતિ વિજયા જનકે મૂકયો નિશાલ; સલૂણા૦
નિત્ય રહે હૃદયમાં, સુંદર રૂપ રસાલ. સલૂણા૦ જિન૦ ૧૮.
નામ પડ્યું આ, સદ્ગુરૂ વિનએ ઉપદેશ; સલૂણા૦
મુજ પદ્મા રંજતો, પામ્યો યૌવન વેશ. સલૂણા૦ જિન૦ ૧૯.
તેહ તણી ભણ્યો, જૈન મુનિની રે પાસ; સલૂણા૦
વસુદેવ પૂજા કરે, શ્રદ્ધાસયુત વાસ. સલૂણા૦ જિન૦ ૨૦.
ધમ્મિલ કુંવરનો, તેની પેહેલી રે ઢાલ; સલૂણા૦
બારે પરખ ભાજન, સુણજો થઇ ઉજમાલ સલૂણા૦ જિન૦ ૨૧.

સમકિતવં દોહરા.

દેશવિરતિ ત ધરે વસે, ધનવસુ નામે એક;
વ્યવહારીયો, ધર્મ ટેક અતિ રેક. ૧.

ધનદત્તા તસ વલ્લભા, પુત્રી પાવન અંગ;
નામે યશોમતી ગુણવતી, સુમતી સહેલી પ્રસંગ. ૨
લાવણીય રૂપ અલંકરી, ચોશઠ કલા નિધાન,
તેહિજ ગુરૂ પાસેં ભણે, તત્વજ્ઞાન વિજ્ઞાન. ૩.
ધમ્મિલ કુંવરને દેખીનેં, સા પામી વ્યામોહ;
ભણવું ગણવું નવિ રૂચે, વેધકનેં વિચ્છોહ. ૪.
એક દીપકથી ગેહમેં, સર્વ પ્રગટ નિધિ હોય;
નેહ છુપાયો નહિં છુપે, જિહાં દ્રગદીપક હોય. ૫. દ્રષ્ટિરૂપ દીપક
વાત લહી સખીયો કહે, શેઠની આગલ એમ;
ધમ્મિલ રંગી તુમસુતા, બીજે વરવા નેમ. ૬.

ઢાલ ૨ ૭.

(પાપસ્થાનક અગીઆરમું રાગ રે—એ દેશી.)

ધનવસુ વાત એ દિલમાં લાવે રે, સુરેંદ્રદત્ત તેણે ઘર જાવેં રે;
વાત સુણાવી વચન તે લીધું રે, ધમ્મિલ કુંવર તિલક શિર કીધું રે. ૧.
બેહુ ઘર વિવાહ ઓચ્છવ થાય રે, એક એકનેઘેર જમવા જાય રે;
ઓચ્છવ મહોચ્છવ સાજન મેળા રે, જોશી સાધે લગનનીવેળા રે. ૨.
ચોરી બાંધી સુંદર ઠામે રે, વરકન્યા પરણાવ્યાં પ્રેમે રે;
બહુ ઋદ્ધિ વિસર્જન કીધાં રે, નિજ ઘર માંહે પોંખી લીધાં રે. ૩.
વર આવાસેં વસીયાં પ્રીતે રે, સુખ ભોગવતાં સ્વર્ગની રીતે રે;
કેતા દિનરસસુખ ભર જાતા રે, પુણ્યાર્થી ધમ્મિલ ધર્મે રાતા રે. ૪.
અધ્યાતમ રસ ભણતા માંડે રે, પુસ્તક હાથથકી નવિ છાંડે રે;
સાધર્મિશું એહક ભલી રે, પોસહ પડિક્કમણાની ટોલી રે. ૫.
વણિજ ક્રિયા જુઠે વ્યવહાર રે, મોહની જાલ યશોમતી નાર રે;
તે કીધા સઘળો પરિહાર રે, આતમધ્યાની હુઆ વ્રતધાર રે. ૬.
નારી વંછે વનજલ ક્રીડા રે, કુંઅર કહે એઇંદ્રી પીડા રે;
સા કહે ચાલો આજ ઉજાણી રે, કુંઅર કહે નહીં એ જિનવાણી રે. ૭.
જે ભેલા ખટરસ પાક રે, આજ નવિ ધાયો ઘૃત શાક રે;
વંછે સા કનકાવલી હાર રે, લ્યો માળા ને ગણો નવકાર રે. ૮.

વેહેપારી આવે ઘરબાર રે, બોલાવે ભોળા અણગાર રે;
પૃછે સખીયો યશોમતી કેમ રે, પ્રીતમ તુજ પાલે છે પ્રેમ રે. ૯.
બોલે સા સુજ પીયુ સંયોગ રે, પારવતી ને શંકર યોગ રે;
જબ ચાહે સા ભોજન ભાવે રે, આક તણાં ફળ શિવ મંગાવે રે. ૧૦.
સામગ્રી સંભોગની ધ્યાવે રે, તવ એક પાદેં જોગ ધરાવે રે;
અંગે ચાહે જબ શણગાર રે, તવ આપે પન્નગ બેચાર રે. ૧૧.
ચાહે વિલેપન ભસ્મ ચઢાવે રે, ગીત ગાન સર ગાલ બજાવે રે;
વાહનવેલા સાંઢ પ્રયાણુ રે. મંદિર માગે વસે સમશાન રે. ૧૨.
પરનારી દેખીને રાચે રે, ભીલડી પૂઠેં નાગો નાચે રે;
ધરી અર્ધાંગ હૃદયથી ઉવેખી રે, એ વર ગૌરી અમરતે દેખી રે. ૧૩.
યાગ ઘણા જન ઘર ધૂંમાવે રે, રહો રહો ગૌરી મા કહી ગાવે રે;
પણ પતિ દેખી મન લજાવે રે, કૂપે પડતી દુઃખ સમાવે રે. ૧૪.
એમ સુણી સખીયો કરતી વાત રે, વાત લહે ધમ્મિલની માત રે;
શેઠની આગેં વાત પ્રકાશી રે, પુત્ર ભલો પણ લોકમેં હાંસી રે. ૧૫.
આ સંસાર તણો આચાર રે, જાણે નહીં નીતિવ્યવહાર રે;
પંડિત મૂરખ કહી લોક તે ગાવે રે, ઘરનો ભાર તે કોણ ઊઠાવે રે. ૧૬.
પુત્ર વિના અહોનિશ દુઃખ ધરતા રે, પુત્ર થયે પણ નહીં શીતલતા રે;
તે માટે જુગટીઆ ટોલે રે, રહેતાં તે સંસારે ભોલે રે, ૧૭.
ધમ્મિલ કુંવનો રાસ રસાળ રે, ત્યાં એ બોલી બીજી ઢાળ રે;
એકવરગી સંસારેં દુઃખીઆ રે, શ્રી શુભવીર ત્રિવર્ગે સુખીઆ રે. ૧૮.

દોહરા.

શેઠ કહે સુણ સુંદરી, તેં સાચી કહી વાત;
પણ સંગાત વ્યસની તણી, ગુણી જનને ગુણઘાત. ૧.
મંસ પ્રસંગે દયા નહીં, મદિરાએ યશનાશ;
કુલક્ષય વેશ્યા સંગતેં, હિંસા ધર્મ વિનાશ. ૨.
મરણ લહે ચોરી થકી, સર્વનાશ પરદાર;
જુગટીયાની સોબતેં, ઘરધનનો અપહાર. ૩.
નલદમયંતી હારીયાં, રાજ્ય કાજ સુખવાસ;
પાંડવ હાર્યા દ્રૌપદી, વળી વસિયા વનવાસ. ૪.

નીચ જુગટીયા જાતની, સંગતિ ન ઘટે નાર:
ઉંચ પ્રસંગે પામીયેં, સુખ સંપદ સંસાર. ૫.

ઢાળ ૩ જી.

(ચોરી વ્યસન નિવારીએ.—એ દેશી.)

મૃગનયની મન સહચરી, સંસારેં રે નીચ સંગતિ ટાલ કે;
ઉંચ નીચ સંગતિ તણાં, ફલ ઉપર રે દૃષ્ટાંત નિહાલ કે. ૧.
ઉચ પ્રસંગી સુખ લહે.—એ આંકણી.
વાયસ સંગી હંસને, નૃપ મારી રે કહે ઉજલ કાક કે:
હસ કહે હું હસલો, મુજ પ્રગટ્યા રે નીચ સંગ વિપાક કે. ઉચ૦ ૨.
વલીય વિશેષે સાંભળો, સૂડાનો રે સુંદર અધિકાર કે:
એક નગરે એક રાજીયો, વક્રાશ્વે રે ગત અટવી મઝાર કે. ઉચ૦ ૩
ભીલની પાલીં નેં પરિસરે, નૃપ ઉભો રે શીતલ તરૂછાંહી કે;
ઉંચતરૂ એક પાંજરૂં, શુક ભણીયો રે રેહેતો તે માંહી કે. ઉચ૦ ૪.
ઉભો રણમાં એકલો, ભૂપણયુત નૃપ રે પકડયો એણી વેલા કે,
ધાઇ આવો સબરા મળી, શુક બોલે રે થાઓ લક્ષમી ભેલા કે. ઉચ૦ ૫
સાંભળી નાઠો નરપતિ, ભયચિત્તેં રે રણમાંહે તેહ કે.
આશ્રમ તાપસનાં લહી, જઇ પેઠો રે કુલપતિને ગેહ કે. ઉચ૦ ૬
તિહાં પણ પોપટ પાંજરે, કહે ઉઠો રે તાપસ શિરદાર કે,
આપણે પુણ્યેં આવીયો, નૃપ એકલો રે કુલપાતનેં દ્વાર કે. ઉચ૦ ૭.
આ અવસર ભક્તિ કરો, દીયો આસન રે પખા જલપાન કે:
મરણ કરી ફરી અવતરે, ગયો અવસર રે નાવે નિદાન કે. ઉચ૦ ૮.
સાંભળી સંન્મુખ મુનિવરા, આવી તેડી રે લાવ્યા બહુ માન કે:
ભક્તિ કરે જલ ફલ તણી, તાપસિણી રે ગાવે ગીત ગાન કે. ઉચ૦ ૯.
સૈન્ય પુઠે આવી મળ્યું, નૃપ પૂછે રે, કુલપતિને એમ કે:
સબરકુલે શુક પેખીગો, આ શુકમાં રે, વચનાંતર કેમ કે. ઉચ૦ ૧૦.
તવ પંજર શુક બોલીઓ, રાય સુણીએ રે એક વનતરૂ જોય કે;
કીરજુગલ માલે વસે, તસ અંગજ રે અમેં બાંધવ દોય કે. ઉચ૦ ૧૧.
માતપિતાસુ બેહુ જણા, અમેં રમતા રે તરૂ સરોવર પાલ કે;
પારધી પાંપીએ ઝાલીયા, એક વેચ્યો રે જઇ ભીલનીપાલિ કે. ઉચ૦ ૧૨.

શબરથી ચોરી શીખીયો, મુજ લીધો રે કુલપતિએં આંહી કે;
સાધુની સંગતેં શીખીયો, વિનયાદિક રે નીતિશાસ્ત્ર ઉચ્છાહી કે. ઉચ૦ ૧૩.

तथा चोक्तं.

माता पीका पिता पीको, सेराती श्चैव पक्षिणः
अहं मुनिभिरानीतः स च नीतो गवाशनैः ?
गवाशनानां स गिरः श्रृणोति, अहं च राजन् मुनिपुंगवानां
प्रत्यक्षमेतद् भवताऽपि दृष्टं, संसर्गजा दोषगुणा भवंति. २

पूर्व ढाल.

દુર્જન પણ સજ્જન હોવે, નિત્ય રહેતાં રે સાધુની પાસ કે.
લિંબાદિક ચંદન હોવે, મલયાગર રે સુગંધિત વાસ કે. ઉચ૦ ૧૪.
શેઠનાં વચન સુણી ધ્રુસ્યાં, સુભદ્રા રે દિલમાંહિં ધ્યાય કે,
પુત્ર પિતાએં બગાડીયો, પણ દુનીઆં રે ઝીતી નવિ જાય કે. ઉચ૦ ૧૫.
માએં પુત્ર ભળાવીયો, જુગટીઆને રે ટોલેં ધરી પ્રીત કે;
ખાય પીએ ખેલે તિહાં, વીસારી રે ભણવાની રીત કે. ઉચ૦ ૧૬.
હસન રૂદન ને ખેલવું, કામ ક્રીડા રે ગતિ લક્ષણ લિદ્ધ કે;
ઇક્ષણ શયન નિદ્રાશનેં, અણશીખી રે આવે પર સિદ્ધ કે. ઉચ૦ ૧૭.
કોઇ દિન વનક્રીડા કરે, તરૂ ઉપર રે હિંચોલા ખાટ કે:
જલક્રીડા જુવટે રમે, વેશ્યા ઘર રે વલી ગીતને નાટ કે. ઉચ૦ ૧૮.
રાસ રસિક ધમ્મિલ તણો, તિહાં ત્રીજી રે એ સુંદર ઢાલ કે;
શ્રી શુભવીર કહે સદા, શ્રોતા ઘર રે હોજો મંગલમાલ કે. ઉચ૦ ૧૯.

દોહરા.

વસંતસેના વેશ્યા વસેં, તેણે નગરેં ધનવંત,
પુત્રી વસંતતિલકાભિધા, છે તસ બહુ ગુણવંત. ૧.
રૂપકલા રતિ આગલી, લવણિમ બહુ વિનાન,
નાટક ગીતસ્વરે કરી, મેનારભ સમાન. ૨.
મુખ સોહે પૂરણ શશી, અધર પર્વાલારંગ; પરવાળાં
મૃગનયની કુંભસ્તની, ભૂપણ ભૂપિત અંગ ૩.

લિંબડા આદિક ઝાડ [illegible]

એકદિન તસ મંદિર ગયો, ધમ્મિલ મિત્રની સાથ,
વસંતતિલકા લઇ ગઇ, ચિત્રશાલિ ગ્રહિ હાથ. ૪.
જુગટીઆ ધન હારતા, રમતાં દ્યૂતેં જેહ;
ધનપતિની શી વારતા, ખાલી ગયા નિજગેહ. ૫.

ઢાલ ૪ થી.

(થાપર વારિ મારા સાહિબા, કંબલમત જાજ્યો.—એ દેશી.)

ચતુર ચિત્રામણ ચાતુરે, ચિતરી ચિત્રશાલી;
ચમકે નરચિત ચિંતવી, ચતુરાં ચરચાલી. ૧.
વિનયવતી વારાંગના, વચને વિધાંણો;
વિકસિત વનજ વનાશ્રયેં, અલી જ્યું લપટાણો. વિનયવતી૦ ૨.
વિકસ્યો કુવર વિહાંયસેં, વચ્ચે વીજલી ભાલી;
લલિત લીલાવતી લીલમાં, લાધી લટકાલી. વિનયવતી૦ ૩.
લંબી વેણુ વિલોકીને, ભૂમિ ભોરિંગ પેઠો;
લંક કટિ તટ કેસરી, વનમાં જઈ બેઠો. વિનયવતી૦ ૪.
પાણી ચરણ સુકુમાલતા, જલ કમલ તે દેખી;
રંભા લઘુ ઊંચી ગઇ, જુવે સુર અનિમેખી. વિનયવતી૦ ૫.
દલમંડણ ગજરાજ છે, સોહે રાજદુવાર;
પણ નબલો એક લક્ષણેં, નાખે શિર છાર. વિનયવતી૦ ૬.
દંત તણો ચૂડો કીઓ, હૈયે મોતીનો હાર;
હસ્તીગતિ હરિ નારિએં, દુઃખભર ધરે છાર. વિનયવતી૦ ૭.
ધરી શણગાર વિનોદની, કરે વાત વિલાસી;
મોહની મંત્ર મિશેં ઘડી, ધાતેં ઈહાં વાસી. વિનયવતી૦ ૮.
કુંવર તે દેખી મોહિયો, નવે નિત્ય શણગાર;
પંચવિષય સુખ ભોગમાં, ભૂલ્યો ઘરબાર. વિનયવતી૦ ૯.
વાત સુણી માતા ઘણું, મનમાં હરખાણી;
આઠ હજાર દીનાર સા, મોકલે નિત જાણી. વિનયવતી૦ ૧૦.
વસંતતિલકા કુંવરશું, લાગી અતિ પ્રીત;
માંસ નખે જલમાછલી, તસ સરસી પ્રીત. વિનયવતી૦ ૧૧.

ખાનપાન ક્રીડારસેં, જુએ નાટકશાલ;
ગીત વિનોદ વિલાસમાં, વીત્યો બહુ કાલ. વિનયવતિ૦ ૧૨.
જનની ઘર તેડું કરે, પણ કુંવર ન આવે;
દ્રવ્ય ન મોકલે ઘરથકી, પણ તે મગાવે, વિનયવતી૦ ૧૩.
નારી કહે નિજ કંથને, ઘર ખાલી કીધું;
પુત્રેં માય ને બાપને, સુખ ઘડીય ન દીધું. વિનયવતી૦ ૧૪.
શેઠ કહે સુણ સુંદરી, હવે કાંઇ વિમાસો;
ઝાઝી ચિંતા શી કરો, નાખી અવળો પાસો. વિનયવતી૦ ૧૫.
ઉંચ નીચ દૃષ્ટાંતથી, મેં તુજ સમજાવી;
પણ સમજે નહીં નારીની, જાતિ હઠમેં આવી. વિનયવતી૦ ૧૬.
બાળક નારી મૂરખા, યોગી હઠવાલા;
પંડિત સૌ સાથેં મલે, નહી કૃપણ દયાલા. વિનયવતી૦ ૧૭.
પુત્રથી સ્વર્ગગતિ નહીં, મૃગતૃષ્ણા છંડો;
સાસુ વહૂ અમ સાથસ્યું, કરો ધર્મ અખંડો. વિનયવતી૦ ૧૮.
એમ ચિંતિ જિનમંદિરેં, કરે પૂજા ત્રિકાલ;
સામાયિક સમતા ધરી, ગણતા નવકાર. વિનયવતી૦ ૧૯.
શેઠ શેઠાણી બહુ ધન, સાત ખેતરેં વાવેં;
વિનયે વહૂની જામતેં, પરલોક સધાવે. વિનયવતી૦ ૨૦.
મૃત કારજ તેહનાં કરી, સમતામાં રહેતી;
નારી યશોમતી મહાસતી, પતિવાતો સહેતી. વિનયવતી૦ ૨૧.
ધમ્મિલ જે જે મગાવતો, તે તે સા આપે;
ધન ઘરવાખરી સહુ ગઇ, વ્યસનીને પાપેં. વિનયવતી૦ ૨૨.
સર્વ આભૂષણ અંગનાં, વેશ્યા ઘર દેતી;
અક્કા પાછાં મોકલે, તે પાછાં લેતી. વિનયવતી૦ ૨૩.
ઘર હાટ આદેં વેચીને, ધન પોતેં લેતી;
નારી યશોમતી સોચતી, પીયર જઇ રહેતી. વિનયવતી૦ ૨૪.
માએં દુઃખ ભર આંસુએં, બેટી નવરાવી;
પૂરણ પ્રેમ હૃદય ધરી, બાપેં બોલાવી. વિનયવતી૦ ૨૫.

ધર્મરુચિ મુનિ પાસથી, લહે જ્ઞાનવિચાર;
સરખી સહેલી સાથ શું, ધરે શીલ આચાર. વિનયવતી૦ ૨૬.

પતિ નજરે સતીયો કરે, શોલે શણગાર;
પિતૃઘરે મોટો ભલો, શીલાલંકાર. વિનયવતી૦ ૨૭.

દૈવતમંત્ર એ નારીને, દેવવંછિત સાધે;
કષ્ટ વિના શે આ ભવે, જગ શોભા વાધે. વિનયવતી૦ ૨૮.

અરિ કેસરી નૃપગેહિની, રાણી ચંપકમાલા;
શીયલસુધારસ શીંચતે, શમી પાવકજ્વાલા. વિનયવતી૦ ૨૯.

ધમ્મિલરાસે ઢાલ એ, ચોથી ઉપદેશી;
વીર કહે વેશ્યા ઘરે, હવે વાત બની શી. વિનયવતી૦ ૩૦.

દોહરા.

અક્કા ભૂષણ દેખીને, ચિત ચિંતે તેણિવાર;
ધમ્મિલ ઘર નિર્ધન થયું, હવે કાઢું ઘરબાર. ૧.

વસંતતિલકા તેડીને, સમજાવે સા એમ;
તુજ સ્વામી નિર્ધન થયો, તેણે હવે છંડો પ્રેમ. ૨.

ઇક્ષુ ખંડ જે રસ ભરયા, તે ચૂસે નર નાર;
રસ રહિત અંતે છંડે, તસ પશુ કૃત આહાર. ૩.

ધનપતિ સાથે પ્રીતડી, કરવી કુલવટ રીત;
નિર્ધન નરને પરિહરી, અવરશું કીજે પ્રીત. ૪.

વલતું પુત્રી એમ કહે, માત સુણો એક વાત;
પ્રીત કરી નવિ પરિહરે, નારી ઉત્તમ જાત. ૫.

ખીર નીર જ્યું પ્રીતડી, બંધાણી છે માય;
ત્રિકરણ યોગે તે હવે, કેમ કરી છોડી જાય. ૬.

અવર પુરુષશું આ ભવે, માત મેં કીધો નીમ;
સુખ દુઃખ સંપદ આપદા, એ નર સાથે સીમ. ૭.

વસંતસેના સાંભલી, કપટે મૌન કરાય;
પુત્રી વિરુદ્ધી એહને, કરવો કોય ઉપાય, ૮.

ઢાળ ૫ મી.

(વાલ્હોજી વાયેછે વાંસલીરે—એ દેશી.)

અક્કાએં ઓચ્છવ માંડીયો રે, દેવમાનતિને ઉદ્દેશ
જમવા તેડે કુમારિકા રે, એકસો આઠ બાલે વેશ. ૧.
નાટક દેખો દુનીયાં તણું રે, મધુ બિંદુ સમો સુખ લેશ; નાટક૦
વેશ્યા જાતિને નોહોતરી રે, પીરસે ભોજન પક્વાન્ન;
તબોલ દેઇ વીસર્જતી રે. બાલિકાને શ્રીફલ પાન. નાટક૦ ૨.
તવ પુત્રી સાથેં કુમારને રે, પાય કેફી મદિરા જાત;
સૂતાં થઇ અચેતન બેહુ જણાં રે, જ્યારેં રહી પાછલી રાત. નાટક૦ ૩.
કુંવર ઉપાડી ગાડી ઠવ્યા રે, વિશ્વાસી દાસી સાથ;
પુર બાહિર દૂર વનાંતરેં રે, ભોંયેં નાખ્યો ઝાલી હાથ. નાટક૦ ૪.
દાસી પાછી ગઈ મંદિરેં રે, અક્કા આગલ કહી વાત;
રાત ગઇ સહુ નિદ્રા ભરેં રે, રવિ ઉદય થયો પ્રભાત. નાટક૦ ૫.
જાગી વસંતતિલકા કહે રે, માતા મુજ સ્વામી કયાંહ;
સા કહે નિર્ધન નાશી ગયો રે, શી શફીતરૂવર છાંહ. નાટક૦ ૬.
સાંભલી સા ધરણી ઢલી રે, લહીં મૂર્ચ્છા થઇ નિરાશ;
અક્કા દાસી ટોલેં મલી રે, જોઇ નાકેં શ્વાસોશ્વાસ. નાટક૦ ૭.
શીતલ વાયુ ચંદન જલેં રે, વળી ચેતના રોતી તેહ;
બોલે પતિ પરદેશી થયો રે, હવે રણુ વન સરખું ગેહ. નાટક૦ ૮.
ઓચ્છવ કીધો કપટેં કરી રે, મુજ કંતને કાઢણુ હેત;
તો મેં નિયમ લીયો હવે આજથી રે, મળવા મોહન સંકેત. નાટક૦ ૯.
મેલે ખેલે હીચોલે ન હીચીએં રે, નવિ કરશું સરસ આહાર;
જીરણુ વસ્ત્રેં તનું ઢાંકશું રે, તજ્યાં સ્નાન અને શણુગાર. નાટક૦ ૧૦.
ઘેર વસંતતિલકા રહે રે, હવે ધમ્મિલનો અધિકાર;
કર્મેં નડયો ને ભૂયેં પડયો રે, વનખંડે પશુ અવતાર. નાટક૦ ૧૧.
ઉતરી કેફ તવ ઉઠીયો રે, ચિત્રભાનુ ચઢયો ઘડી ચાર;
કાયા દીઠી કચરે ભરી રે, ઉતારી લીયો અલંકાર. નાટક૦ ૧૨.
અક્કાએં મુજ કાઢિયો રે, ચિંતે ધિગવેશ્યા વિલાસ;
પૂરણુ દ્રવ્યેં પાએ પડે રે, નવી બેસે નિર્ધન પાસ. નાટક૦ ૧૩.

વેશ્યા વાઘ અગ્નિ નૃપને ચાહીરે, એ ન ધરે કિણશ્યું પ્રેમ:
તાતે દ્રવ્ય ન તોલીયું રે, તેણે કીધું કારજ એમ. નાટક૦ ૧૪.
ચિંતવતો નિજ ગેહેં ગયો રે; નવિ દીઠાં માત ને તાત,
પૂછતાં એક વિપ્ર તે બોલીયો રે, સુણ સુંદર શેઠની વાત. નાટક૦ ૧૫
શેઠનો પુત્ર વેશ્યા ઘરે રે, ખાતાં ધન નીઠું જામ;
માત પિતા સુત દાહથી રે, પોહોતાં પરલોકે તામ. નાટક૦ ૧૬.
ધમ્મિલ નારી જશોમતી રે, ઘરભૂષણ ભરીયાં તાસ;
સ્નાન કરી સાસરીયા તણાં રે, ગઇ પીહર માયની પાસ. નાટક૦ ૧૭.
એમ નિસુણી ક્ષીણવજ્રાહત રે, લહી મૂર્છા અંતર ઝાલ;
ચેતવલે નયરથી નીકલ્યો રે, જઇ બેઠો સરોવર પાલ. નાટક૦ ૧૮.
સ્નાન કરી માત પિતા તણું રે, નિર્મલ શીતલ જલ પીધ;
કાલ સમા વડપાદપ તલેં રે, સૂતો ક્ષણ નિદ્રા લીધ. નાટક૦ ૧૯.
ધમ્મિલ રાસેં એ પાંચમી રે, નીચ સંગતિ ફલની ઢાલ;
વીર કહે ઉચ્ચ સંગતિ રે, પામે સુખ ઋદ્ધિ રસાલ. નાટક૦ ૨૦.

દોહરા.

ક્ષણ નિદ્રા લહી જાગીયો, પડીયો ચિંતા ઝાલ;
ક્ષણ રોતો ક્ષણ શોચતો, ઝાલી તરૂવર ડાલ. ૧.
નિર્ધનને જીવિત કિશું, નિર્ધન મૃતક સમાન;
ધમ્મિલ ચિંતવતો ગયો, જિહાં છે જીરણ ઉદ્યાન; ૨.
વનપાલક સૂતો તિહાં, લેઇ તસ તરવાર;
વનદેવે તે અપહરી, કરતાં શિર સંહાર. ૩.
ચય ખડકી અગ્નિ કરી, બેઠો જઇ એકાંત;
વનદેવેં શીતલ કરી, પામ્યો ખેદ અત્યંત. ૪.
કાલ કૂટ સુર સેહરો, તરૂ શિર નિપતન જાત;
ધૂલ તલાઇ સુર કરે, કરતાં ઝંપાપાત. ૫.
એમ ઘણા મરવા તણા, ચિંતે અવર ઉપાય;
તવ તે કોપી સુર કહે, મા મા સાહસ કરાય. ૬.
ચિંતે હજી આગલ કિસ્યા, દેશે દૈવ કલેશ;
વારે છે મુજ દેવતા, કરતાં મરણ ઉદ્દેશ. ૭.

એમ ચિંતવતો તે ગયો, સ્નિગ્ધ વનેં સુખ કાજ,
તિહાં તરૂતલ દીયે દેશના, દીઠા એક મુનિરાજ. ૮.
જંગમ તીરથ ભૂતલેં, કરતા ભવિ ઉપગાર;
જ્ઞાન દિશાએં જાગતા, કર્મવૈદ્ય અણગાર. ૯.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(મન મહવા મુજ અલજ્યો—એ દેશી)

મુનિવાણી રસ માલતી, ચૂસંતા અલિ લોક રે; ભ્રમર રૂપી લોક
વૃક્ષ અશોક તરૂ તલેં, સુર નર નારીના થોક રે. મુનિવાણી૰ ૧.
બેઠા હેમ સિંહાસનેં, અડગદત્ત મુનિરાય રે;
ધમ્મિલ દેખી વિનયથી, વદે ગુરૂના પાય રે. મુનિવાણી૰ ૨.
બેઠા યથોચિત થાનકેં, કહે મુનિ ધર્મ રસાલ રે;
ધર્મ કરો નરભવ લહી, છંડી મોહ જંજાલ રે. મુનિવાણી૰ ૩.
મોહે મૂંજ્યા મત ફિરો, છોડી પંથ ગમાર રે;
મોહની મદિરા છાકશી, રાગ દિશા સંસાર રે. મુનિવાણી૰ ૪.
રાગે વાહ્યા નર ચલે, છંડી ઘર પરદેશ રે;
નંદી સોવનકાર જ્યું, જલતા જ્વલન પ્રવેશ રે. મુનિવાણી૰ ૫.
વિષભક્ષણ કૂપે પડે, ગિરિ શિરેં ઝંપાપાત રે;
એકાદશ ગુણઠાણથી, પડીયા હેઠલ જાત રે મુનિવાણી૰ ૬.
દૃષ્ટિ રાગેં આંધળા, નહી નિજપરનો વિચાર રે;
અતિ રાગઘેલો થયો, વિજયપાલ ભૂપાલ રે. મુનિવાણી૰ ૭.
પ્રેમેં પૂછે પરષદા, સ્વામી તેહ કહો વાત રે,
પુરી મતાલપુર ભૂપતિ, રંભા રાણી શું જાત રે. મુનિવાણી૰ ૮.
શેઠ સુતા પદમાવતી, દીઠી રૂપ નિધાન રે,
રાયવાડી જાતાં થકાં, લાગ્યુ તેહશું ધ્યાન રે. મુનિવાણી૰ ૯.
શેઠઘરેં માગુ કરી, રાજા પરણ્યો તેહ રે;
નાવે રાજ કચેરીયેં, લાગો તાસ સનેહ રે. મુનિવાણી૰ ૧૦.
દિન કેતે પદમાવતી, મરણ લહે શલ રોગેં રે;
વિજયપાલ ઘેહેલો થયો, અંતરદાહ વિયોગે રે. મુનિવાણી૰ ૧૧

દહન કરવા નવિ દીએ, એહો મૃતકની પાસ રે;
કહે મંત્રી એ મરણ ગઇ, મેહ્ય રાણીની આશ રે. મુનિવાણી૦ ૧૨.
નૃપ કહે તુજ માતા પિતા, મરશે સુત પ્રિયા જાત રે.
જીવે રાણી અમ તણી. કોટી વરસ કરો વાત રે. મુનિવાણી૦ ૧૩.
મંત્રી કહે તુમેં રીશવી, દૂર રહો નરનાહ રે; ૨૦૭૧
મંત્રી રાયને છેતરી. દીધો અગ્નિદાહ રે. મુનિવાણી૦ ૧૪.
કહી સ્વર્ગે સા ગઈ, નિયમ લીયે નૃપ તામ રે;
વિણુ દીઠે પદ્મમાવતી, ન લીએ ભોજન નામ રે. મુનિવાણી૦ ૧૫.
દિન દશ વીતે મંત્રિયે, તવ એક બુદ્ધિ ઉપાય રે;
વિપ્ર વધામણી મોકલ્યો, સુણી નૃપ હર્ષિત થાય રે. મુનિવાણી૦ ૧૬.
પૂછ્યો દ્વિજ કહે સ્વર્ગમાં, વિલસે સુખ વિશેષ રે;
થોડા દિનમાં આવશે, પણ વંછે તુમ લેખ રે. મુનિવાણી૦ ૧૭.
મુદિત મને મહીપતિ સુણી, ભોજન કીધ સનેહ રે;
લેખ લખી દેઈ પાઠવ્યો, વળી કેતે દિન તેહ રે. મુનિવાણી૦ ૧૮.
આવી રાયને કર દીયે, ફલ નારિંગ રસાલ રે;
ખાવા રાણીએ મોકલ્યાં, તુમ પર ભક્તિ વિશાલ રે. મુનિવાણી૦ ૧૯.
રીઝ્યો ભૂષણ તસ દીએ, પસરી ઘર ઘર વાત રે;
રાજા પાસેં આવિયો, દ્વિજ એક ધૂરત જાત રે. મુનિવાણી૦ ૨૦.
લેખ દીઓ નૃપ વાંચીયો, હું તુમ દાસી રાય રે;
આવણુ ન દીએ સાહેલીયો, વરસ સમા દીન જાય રે. મુનિવાણી૦ ૨૧.
કોટી ધન પેહેરામણી, મેં કાધી સુર લોક રે;
દેવું આપી આવશું, મોકલજો ધન રોક રે. મુનિવાણી૦ ૨૨.
મંત્રીને કહે ધન દીયો, ભૂષણ કંચુઆ ચીર રે;
મંત્રી કહે નૃપ વિપ્ર એ, કીએ પથેં જશે ધીર રે. મુનિવાણી૦ ૨૩.
નૃપ કહે પૂર્વે દ્વિજ ગયો, તે મારગેં કરો એહ રે;
મંત્રિ કહે અગ્નિ વિચેં, તેણિ વિધિ જાશે સંદેહ રે. મુનિવાણી૦ ૨૪.
મંત્રી ધૂર્ત્તને લેઇ ચલ્યો, બાહિર બાંધી નિઘટ્ટ રે;
અગનિમાંહે પ્રજાલીયો, વેહેલા આવજો ભટ રે. મુનિવાણી૦ ૨૫.

કેતા વાસર અંતરે, નૃપ આગ્રહથી તામ રે;
શીંગ વરણુ રૂપ વયસમી, વેસ્યા પદમા નામ રે. મુનિવાણી૦ ૨૬.
શીખાવી વનમાં ધરી, મંત્રી દેત વધાઇ રે;
રાજા સન્મુખ આવતો, લેઇ સકલ સજાઇ રે. મુનિવાણી૦ ૨૭.
હોંશે હસ્તી શિરે ચઢી, ભીતરીયા દરબાર રે;
પુષ્ટિ અમૃત આહારથી, ચિંતે ચિત્ત મઝાર રે. મુનિવાણી૦ ૨૮.
સ્વર્ગની વાતો પૂછતાં, સા કહે ભૂપને તેમ રે;
મંત્રીયે જેમ શીખવી, ચતુર તે ભૂલે કેમ રે. મુનિવાણી૦ ૨૯.
સુખ વિલસંતા રસ ભરે, ભમશે બહુ સંસાર રે;
રાગ વિરાગે કેવલી, સિદ્ધિ વધૂ ભરતાર રે. મુનિવાણી૦ ૩૦.
ધમ્મિલ કુંવરના રાસની, છઠ્ઠી ઢાલ રસાલ રે;
શ્રી શુભવીર રસિક જનો, સુણજો થઇ ઊજમાલ રે. મુનિવાણી૦ ૩૧.

દોહરા.

પૂછે સાધુ કુમારને, કેમ સાહસિક કરાય;
પ્રાણી કુમરણે કરી, નડિયા દુર્ગતિ જાય. ૧.

કુંવર કહે સ્વામી સુણો, હું દુઃખનો ભંડાર;
કૂપની છાયા કૂપમેં, નવિ પામે વિસ્તાર. ૨.

સાધુ કહે શું દુઃખ અછે, કહો વિવરીને કુમાર,
બોર વેચાયે બોલતાં, શિર હોયે હલકો ભાર. ૩.

કુંવર કહે મુજ દુઃખને, કુણ ઊદ્ધરણ સમત્થ;
જલધિ જલમાં ડૂબતાં, કહો કોણ ઝાલે હત્થ. ૪.

વિરલા પર કારજ કરા, વિરલા પાલે નેહ;
વિરલા ગુણ ગાયો ગ્રહે, પર દુખે દુઃખીયા જેહ. ૫.

આ ભવ દુ.ખ ન પામીયો, પર દુઃખ હરણ ન ધાત;
દુ.ખ દેખી દુ.ખ નવિ ધરે, તે આગલ શી વાત. ૬

કહે મુનિ મેં દુઃખ દેખીયું, હું દુ.ખ હરણ સમત્થ;
દુઃખ દેખી દુઃખીયા અમે, ભાંખો નિજ પરમત્થ. ૭

ઢાળ ૭ મી.

(રાજચંદ્રકે બાગ, આંબો મોહોરી રહ્યોરી.—એ દેશી.)

કુંવર કહે મુજ આજ, સુરતરૂ તુંહી ફલ્યો રી;
દુઃખદાયક મહારાજ, નાડી વૈદ્ય મલ્યો રી. ૧.
નયર કુસારત નિવાસ, હું સુત શેઠ તણો રી;
જ્ઞાન કલા વિજ્ઞાન પાઠક પાસ ભણ્યો રી. ૨.
વસીયો વેશ્યા ગેહ, તેહશું નેહ કર્યો રી;
બાઇ ધંર ધર વાત, મુજને વનમાંહી ધર્યો રી. ૩
જાગ્યો ઉગ્યે પ્રભાત, નિજમંદિરીએ ગયો રી;
મરણ લહ્યાં મા બાપ, સાંભલી દાહ થયો રી. ૪.
મરણ ઉપાય મેં કીધ, દુઃખભર વન ઉરણે રી;
વાર્યો દેવે તામ, આવ્યો તુમ ચરણે રી. ૫
લોહ ચમક દૃષ્ટાંત, તેં મુજ ખેંચી લીયો રી;
નયન સુધાંજનરૂપ, દર્શન દેવે દીયો રી. ૬.
હજીય લગે મહારાજ, વેશ્યા ચિત્ત વસી રી;
નવિ પલટાએ રંગ, સોવનરેખ રસી રી. ૭
કરી એણે દુર્જન રીત, પણ મેં ભાવે ભજી રી;
સાચો કીધ સનેહ, પરણી દૂર તજી રી. ૮.
મુજથી અધિકુ દુઃખ, કહો કેમ નાશે લહુ રી;
મુજ દુઃખ ખમીયું ન જાય, તો તુમે કેમ સહુ રી. ૯.
તવ બોલે મુનિરાજ, વીતી વાત જિસી રી:
સાંભલ શેઠ કુમાર, કહીએ તેહ તસી રી. ૧૦.
સયલનયર શણગાર, શોભા તાસ હરી રી:
વસુમતી તિલક સમાન, નયરી શંખ પુરી રી. ૧૧.
તીન જગત વિખ્યાત શક્તિ ત્રણ ભાગી રી:
સાધન તો ત્રણ વર્ગ, સુંદર નામ ધણી રી; ૧૨.
દક્ષા રૂપ નિધાન, સુભગા સોયલે સતી રી:
જાણી સુલસા નામ, લાવણ્ય શીઆલવતી રી. ૧૩

તાસ ઉઅરસરહંસ, કુલ અવતંસ શિરેં રી;
નામ અડગદત્ત તાસ, ઓચ્છવ સાથ ધરે રી. ૧૪.
બુદ્ધિ ઊદ્યમ ગુરૂ જોગ, વિદ્યા સર્વ ભણ્યો રી;
કલા બોહોંતેર સીધ, પણ એક દોષ હણ્યો રી. ૧૫.
ચોરી કરે પુરમાંહી, વ્યસની સર્વ થયો રી;
ન્યાય ધર્મ શુચિ માર્ગ, દુષ્ટથી દૂર ગયો રી. ૧૬.
રત્ન કલંકિત કીધ, જખવિધિ સૃષ્ટી કીયો રી;
કમલેં કંટક કીધ, ચંદ્ર કલંક દીયો રી. ૧૭.
સમસંજોગેં વિજોગ, દુર્ભગ રૂપેં ધર્યો રી;
નિર્ધન પંડિત વિપ્ર, જલનિધિ ખાર કર્યો રી. ૧૮.
ધનવતી કૃપણ સ્વભાવં, લક્ષ્મી મ્લેચ્છ ધરેં રી;
ધર્મી સુત ધન હીન, નારી નીચ વરે રી. ૧૯.
રાજ કચેરી મધ્ય, પુર વ્યવહારી ઘણા રી;
બોલે ભૂપ સમક્ષ, અવગુણ કુંઅર તણા રી. ૨૦.
સાંભળી ચિંતે રાય, પુત્ર કુપુત્ર હુઓ રી;
દીઠે દાઝે દેહ, સુંદર તેથી મુઓ રી. ૨૧.
માત પિતા કુલલાજ, નહી મરજાદ કશી રી;
વ્યસને વંહયો જેહ, તે કુલ કુચ મશી રી. ૨૨. [handwritten: કાળી કુચડો]
ધનપતિ સુતનેં કાજ, દેવને માની લીયે રી;
અવિનિત પ્રગટે પુત્ર, મુખવન દાહ દીએ રી. ૨૩.
સુત જનની હુલરાય, મોહોટા જામ હુવે રી;
શત્રુથી અધિકા થાય, તાતનું નામ ખુવે રી. ૨૪.
મધુર અશન તજે માય, સુતના રોગ ભયે રી;
કુવચન જીવિતશલ્ય, થાયે મોટા થયે રી. ૨૫.
મૂઢ પ્રાણી ગમાર, કૂડાં કપટ કરી રી;
વંચી લોક અનેક, તસ ધન લેત હરી રી. ૨૬.
ખાય પીએ નહીં પેટ, દેશ વિદેશેં ફરે રી;
દાન ધરમ કરી દૂર, મંદિર માલ કરે રી. ૨૭.

ભોગવે ધન ઘરપુત્ર, મા મલ મૂત્ર ધુવે રી;
વહૂ પરણી મુખ જોઈ, છેડો વાલી રૂવે રી. ૨૮.
પરિજન સેવે પાય; જબ લગેં સુત ન ધરે રી;
જનમે નંદન જામ, સજ્જન જાય ઘરે રી. ૨૯.
નરથી સુખી પશુ જાત, સુખ ભર વનમાં રમે રી;
નહિ સુત ચિંતા કાંઇ, બાલકવય નિગમે રી. ૩૦.
ચાકરી દાસ કરત, વાહને સુત વિચરે રી;
વૃદ્ધ હોવે મા બાપ, ચિંતે કિમ ન મરે રી. ૩૧.
અશનમાત્ર ગુણ જાણ, ચાંપો પણ ન ચરે રી;
ગંડલ મંડલ જાત, રયણી ચોકી ભરે રી. ૩૨.
બાલક બ્યાલક તુલ્ય, પ્રગટે પુત્ર તિસ્યો રી;
માત પિતા દુઃખદાય, કોણિક રાય જિસ્યો રી. ૩૩.
રાજ્ય વિઘન પુરઘાત, એક દિન જીવ હરે રી;
મણિએ વિભૂષિત નાગ, કુણ જન રાખે ઘરે રી. ૩૪.
એમ ચિંતી નર રાય, કહે પ્રજાને તદા રી;
કરશું અમે જાણેં ગેહ, જેમ સુખ વરતે સદા રી. ૩૫.
ધમ્મિલ રાસેં રસાલ, સાતમી ઢાલ કહી રી;
વિશ્વમાંહેં શુભ વીર, ગુણથી ખ્યાતિ લહી રી. ૩૬.

દોહરા.

કોપ કઠિણ રાજા હવે, તેડી કુંવરને ત્યાંહી.
કહે સુત ચાહું સુખ ભણી, નહીં તુજ શીતલ છાંહી. ૧.
તું શિક્ષાને અયોગ્ય છે, મુજ કુલ કીધ કલંક;
કેમહી ન હોવે પાંસરો, વૃશ્ચિક કંટક વંક. ૨.
મેં જાણ્યું આ રાજ્યમાં, પુત્રપ્રદીપ અનુહાર;
સોમણ તેલે અગ્નિ વિણું, તુંહી છતે અંધકાર. ૩.
ચોશઠ દીવા જો બલે, બારે રવિ ઊગંત;
અંધારૂં છે તસ ઘરે, જસ ઘર પુત્ર ન હુંત. ૪.
પણ એ જૂઠી વારતા, જસ ઘર વંહિલ પુત્ર;
માત પિતા ઘરમાં રૂએ, વંઠ્યુંતસ ઘરસૂત્ર. ૫.

અન્યાયો વ્યસનેં ભર્યો, જા રે નજરથી દૂર;
જબ અમેં આંણું મોકલું, આવજો તામ હજૂર. ૬.
હુકમ લહી વિલખો થયો, આવ્યો સહચર પાસ;
ભાઇ સખાએં હવે તુમો, તાતેં કીધ નિરાશ. ૭.
વાત સુણી તે ચિંતવેં, થાનક ભ્રષ્ટ કુમાર;
શંકર કંઠથી ઉતર્યો, પામે અહિ અપકાર. ૮.
પ્રાણી પાણી આપ્પણું, રાખી સકે તો રાખ;
રતીભર પાણી ઊતર્યું, ન ચઢે ખરચે લાખ. ૯.
નૃપ અપમાને લોકમાં, ન કરે કોઇ સલામ;
રાંકને રેહેવા ઝુંપડાં, પણ નહીં એહનેં ઠામ. ૧૦.
સમ સંપી સહુ ઘર ગયા, નૃપ સુત જનની પાસ;
માએં પણ ન બોલાવિયો, ગયો પ્રણમી આવાસ. ૧૧.

ઢાળ ૮ મી.

(સીરોહીનો સાલુ હો કે ઊપર ચોધ પુરી—એ દેશી.)

મન સંકલપી હો કે નયરથી નીકલ્યો, રાતની વેલા હો કે કોઇ ન અટકલ્યો;
રતિપતિ મંદિર હો કે જઇને ઉતર્યો, દેશી નિમિત્તિએં હો કે ભોજને નોતર્યો. ૧.
અશન કરીનેં હો કે પૃછે વાત મિશેં, ઉદય અમારો હો કે કહીએં કેઈ દિશેં;
કહે નૈમિત્તિક હો કે જાવૂં પૂરવ દિશિ, કાશીદેશેં હો કે નયરી વણારસી. ૨.
લાખનું ભૂષણ હો કે સાંભળી તાસ દીએં, ચાલ્યા અગડદત્ત હો કે રયણી પાછલીએં;
ખેડા પાટણ હો કે નયરનેં ગામ ઘણાં, વન સર જોતાં હો કે કૌતુક તેહ તણાં. ૩.
એક ગિરિ શિખરેં હો કે ચઢીઓ કૌતુકસેં, દેખે દેવલ હો કે વજરા માત વસેં;
દીઠા દો નર હો કે જાપ ધ્યાન ધરતા, અગનિકુંડે હો કે હોમ હવન કરતા. ૪.
કુંવરને ઉઠી હો કે દોય જુહાર કરે, બોલે તુમચે હો કે આવેં કાજ સરે;
ઢાલ ખડ્ગ કર હો કે આકૃતિ ક્ષત્રિ ખરો, કુંઅર કહે મુજ હો કે સરિખું કામ ધરો. ૫.
તે કહે ગુરુદત્ત હો કે વિદ્યા સાધ્ય કરું, ઊત્તમ નર વિણ હો કે ન રહે ધ્યાન ખરું;
કુંવર કહે મુજ હો કે ઉભે ખડ્ગ ધરે, નહીં તુમ પીડા હો કે સાધો ચિત્ત ખરે. ૬.
સાધન પૂરે હો કે વજરા મા અતિસેં, પ્રગટ થઇને હો કે બોલે વચન ઇસેં;
સુણજો સાધક હો કે ખેડા ગામ ધણી, શત્રુ લોકેં હો કે તુમચી લાજ હણી. ૭

૧૨ : [illegible] જુહ (અરબ્બ) : [illegible]

હોય સહોદર હો કે જનની એક જણ્યા, બદરી કંટક હો કે સરિખા નીતિ ભણ્યા;
સુમતિ દુર્મતિ હો કે લોક વિખ્યાત થયા, શત્રુ પરાભવે હો કે જમુના પાર ગયા. ૮.
મથુરાં વનમાં હો કે જોગી સિદ્ધ મલે, બહુ ગુણ દરીયો હો કે ભરીયો મંત્ર બલે;
ચોસઠ જોગણી હો કે જેહને પાય પરી, તસ એક ચેલો હો કે નામે નખોધપુરી. ૯.
વ્યસની જૂઠો હો કે અવિનય દોષ ભર્યો, ગુરુનો દ્વેષી હો કે લોકે દૂર કર્યો;
તેહની પાસે હો કે દુર્મતિ નિત્ય સુએ, ભંગી ભેલા હો કે ગુરુનાં છિદ્ર જુએ.૧૦.
સરિખે સરિખી હો કે જગમાં જોડી ભલે, મૂરખે મૂરખ હો કે ચતુરે ચતુર મલે;
ગર્દભ ભૂકે હો કે મંગલ તામ રુએ, ખર મુખ ચાટે હોકે વટલ્યો કુણ જુએ.૧૧.
ચેલો ગુરુથી હો કે નિત્ય છલભેદ રમે, ગુરુ સેવાએ હો કે આવે તે ન ગમે;
વચન વિઘાતી હો કે ગુરુને નિત્ય દમે, રાહુ નડતો હો કે જગ દ્વિરાજ ખમે.૧૨.
અમીય શીતલતા હો કે ન લહે રાહુ કિમે, ગુરુ તસ દૂરે હો કે રાખે ધ્યાન સમે;
સુણ તું સુમતિ હો કે તેં ગુરુ સેવ લહી, સાચી ભક્તિ હો કે સેવ્યા પાસ રહી.૧૩.
તેણે તુજ દીધી હો કે વિદ્યા હોય ખરી, તેં પણ લીધી હો કે ગુરુને પાય પરી;
મોહની સિદ્ધિ હો કે ગુરુને વચન બની, વિદ્યા બીજી હો કે શત્રુ પરાજયની.૧૪.
સિદ્ધ કરે વા હો કે ગુરુયે મોકલિયો, વિનયે સાધી હો કે વચને સાંકલિયો;
મેં તુજ સિદ્ધિ હો કે આપી તેહ તણી, ચિત્ત પ્રસન્ને હો કે જા તું ગેહ ભણી.૧૫.
પણ દુર્મતિને હો કે સિદ્ધિ ન હોય ખરી. ગુરુયે ન દીધી હો કે લીધી ચોરી કરી;
એમ કહી દેવી હો કે જાય અદૃશ્ય થઇ, ભોજન કરતાં હો કે ત્રણ્યે એકાંત જઇ.૧૬.

॥ यदुक्तं ॥ लोभी मच्छरी भोगभूषणपरो नीचप्रसंगी सदा,
छीद्रान्वेषकसद्गुरोरविनयी द्वेषी गुरूणामपि ॥
धूर्त्तोऽसत्यप्रजल्पलंपटखलः दुष्ट कर्मांगानुगः,
स्तेपांयंत्रकमंत्रसाधनाविधिः सिद्ध्यतिनो कर्हिचित् । १ ।

પૂર્વઢાલ.

સુમતિ સાધકે હો કે બહુ ઉપકાર લીયો, અગડદત્તને હો કે મોહની મંત્ર દિયો;
લેઇ અનુમતિ હો કે ફરી તસ પાય નતિ, અનુક્રમે આવ્યો હો કે પુરી અમરાવતી.૧૭.
તે પુર પરિસર હો કે મુનિ ઉપદેશ દીએ, તિહાં જઇ પ્રણમી હો કે ધર્મપિયૂષ પીએ;
શીતલતાએ હો કે આતમ ઉપશમિયો, ખેટક ચોરી હો કે હિંસા નિયમ લિયો.૧૮.

નૃપસુત ગુરૂને હો કે કહે મુજ ઉદ્ધર્યો, નિયમ દીયંતાં હો કે પંથ સખાએં કર્યો;
મુનિ નમી ચાલ્યા હો કે પામ્યા પ્રેમ વશી, કાશી દેશે હો કે નયરી વણારશી.૧૯.
ધમ્મિલરાસેં હો કે આઠમી ઢાલ કહી, મૂરખપ્રેમેં હો કે વિખ ભખે નહીં;
શ્રી શુભ વીરની હો કે વાણી અમૃતસી, સજ્જન વિનયી હો કે કંચન લેત કશી.૨૦.

દોહરા.

અગડદત્ત થાકો ગયો, સુર સરિતાનેં તીર;
પંથ પિપાસા શ્રમ ટલ્યો, પીતાં નિર્મલ નીર. ૧.
ષટ દરશન ફરસન જલે, ગંગાતીરથ રૂપ;
મુનિવર કોઈ મુગતિ ગયા, માને સુર નર ભૂપ. ૨.
એક વારણ બીજી અશી, નામેં નદીયો દોય;
મધ્ય વશીય વરાણશી, નગરી ગુણથી જોય. ૩.
ભાગ્ય ઊદય જોવાભણી, કુંવરેં કીધ પ્રવેશ;
નાનાવિધ કૌતક જુવે, ફરતો સુંદર વેશ. ૪.
મઠ એક મોટો દેખીયો, જિહાં ભણે છાત્ર અનેક;
જ્ઞાનકલા રસ વસ ગયો, તિહાં ધરી વિનય વિવેક. ૫.
ઊપાધ્યાય કલાનિધિ, પવનચંડ છે નામ;
કર જોડી બેઠો તિહાં, ધુર કરી તાસ પ્રણામ. ૬.

ઢાળ ૯ મી.

(ક્રીડા કરી ઘર આવીયો—એ દેશી.)

પાઠક પ્રેમ રસેં કહે, છાત્રનેં કરીઅ વિદાય રે;
કહો કોણ દેશથી આવીયા, નામ કિશું તુજ ભાય રે. પાઠક૦ ૧.
શે કારણ ઇહાં આવીયા, કોણ તુજ ઊત્તમ વંશ રે;
પ્રેમેં તેહ પ્રકાશીયેં, જેમ હીસેં અમ હંસ રે. પાઠક૦ ૨.
મૂલ થકી વિવરી કહ્યો, કુંવરેં નિજ અવદાત રે;
સુણી પાઠક વલતું કહે, વત્સ સુણો એક વાત રે. પાઠક૦ ૩.
માત પિતા તજવે કરી, રૂડું ન કીધું કાજ રે;
નાત સજ્જન પુર લોકમાં, નાવી કશી તુજ લાજ રે. પાઠક૦ ૪.
ક્રમ નખ કાંતિ પીતર તણી, જાણી તીર્થ સમાણી રે;
ઊત્તમ નર પૂજન કરે, પંડિત શાસ્ત્રેં વાણી રે. પાઠક૦ ૫.

કટુકગિરા ગુરૂ માતની, આગલ હિત કર જાણે રે;
કપ્યહંતા ભેષજ પરે, નીરુજા વૈદ્ય વખાણે રે. પા૦ક૦ ૬.
ગુરૂ તાડંતાં હિત કરે, ઉન્મારગથી વારે રે;
મણિકારક ઘસતા મણિ, રત્નનું તેજ વધારે રે. પા૦ક૦ ૭.
પીતર નિભ્રંછે દોષનેં, પણ નવિ પુત્રને તાડે રે;
જેમ ન વિતાડે પાત્રનેં, મંત્રિક ભૂત પછાડે રે. પા૦ક૦ ૮.
જગત ગુણેં ગૌરવ લહે, શું કરે પરપોતાને રે;
નિજ અંગજમલ પરિહરે, વનજકુસુમશિર માને રે. પા૦ક૦ ૯.
માત પિતા ગુરૂ કુલવશેં, હોય જગત બહુ માને રે;
કંચન ગિરિ વલગાં રહ્યાં, તૃણતરૂ કનક સમાનો રે. પા૦ક૦ ૧૦.
ઠાણાપુરેં વ્યવહારિયો. સુંદર નાંમેં સાર રે;
માત પિતા વૃદ્ધપય નમી, પૂજી કરત આહાર રે. પા૦ક૦ ૧૧.
સુત વિનયી તસ દોય છે, બહુલ કરે વ્યાપાર રે:
દાનદયા તસ ચિત્ત વસી, દ્રવ્યતણો નહીં પાર રે. પા૦ક૦ ૧૨.
લાભેં લોભ વધે ઘણો, ઇંધણથી જેમ આગ્ય રે;
તૃષ્ણાદાહ સમાવવા, જલસમ જ્ઞાન વૈરાગ્ય રે. પા૦ક૦ ૧૩.
ગુરૂવિણ જ્ઞાન ન સંપજે, તેણે અતિ લોભ જમાવે રે;
માલ બહુલ વોહોરી કરી, સુંદર જાઝ ચઢાવે રે. પા૦ક૦ ૧૪.
માત પિતા સુત દોયશું, વાત એકાંત બનાવી રે;
સહુ સાથેં વાહાણે ચઢ્યા, ઘર પરિકરને ભલાવી રે. પા૦ક૦ ૧૫
જલધિવચેં જાતાં થકાં, લાગ્યો પવન પ્રચંડ રે;
પ્રભુ પ્રભુ કરતાં પ્રલય થયો, વાહાણ થયું શતખંડ રે. પા૦ક૦ ૧૬.
માત પિતા વધૂ સુત જલે, ડૂબ્યાં દૈવ ઉપરાંઠે રે;
સુંદર શેઠ ફલક ગ્રહી, આવ્યો જલનિધિ કાંઠે રે. પા૦ક૦ ૧૭.
ભમતો અનુક્રમેં આવીયો, ઠાણાપુર નિજગેહેં રે;
મૃતકારજ સહુનાં કરી, પરણ્યો નવી સ્ત્રી નેહેં રે. પા૦ક૦ ૧૮.
પુત્ર વધૂ સુત સંતતી, પૂર્વતણી પરેં થાતી રે;
પણ એક માત પિતા ગયાં, ભવ લગેં બલતી છાતી રે. પા૦ક૦ ૧૯.

એમ સુણી પાઠક પાય નમી, કુંવર કહે ગુરૂ રાજ રે;
આજ તુમે પ્રતિબોધીઓ, સિદ્ધાંવંછિત કાજ રે. પાઠક૦ ૨૦.
તાત મેં શિક્ષા શિર ધરી, મુજ મન શાસ્ત્ર કલાશું રે;
ભણી ગણી પિતૃપદાર્ચને, તુમ આણા લેઇ જાશું રે. પાઠક૦ ૨૧.
ધમ્મિલ કુંવરના રાસની, એ કહી નવમી ઢાલ રે;
શિક્ષા શ્રીશુભવીરની, વિનથી સુણો ઊજમાલ રે. પાઠક૦ ૨૨.

દોહરા.

કુંવર વચન સુણી રીઝીયો, પવનચંડ ઉવઝાય;
દૃષ્ટિવદન સદને ગયો, તેડી કરી સુપસાય. ૧.
સ્નાન અશન વસનાદિકેં, કરતો તસ મનોહાર;
કહે પિતુ ઘર સમ મુઝ ઘરે, વિલસો પ્રિય દિલધાર. ૨.
કુંવર તિહાં રહેતો થકો, કરી ગુરૂવચન પ્રમાણ;
આરાધે નિત્ય વિનયથી, માત પિતા સમ જાણ. ૩.
શાસ્ત્રને શસ્ત્રકલા તણો, પામી સુગુરૂ પસાય;
પાર લહી ગૃહ ઊપવનેં, એકદિન રમવા જાય. ૪.
કુસુમ સુગંધ પવન લહી, રહી સ્થિર દૃષ્ટિ નિશાન;
બાણાવલી બાણે કરી, વેધે તાણી કમાન. ૫.
એણે સમે કુસુમ દલો પડ્યો, પૂંઠે લાગ્યો ઘાત;
ચક્ષુ લક્ષથી ઓસરી, ચિંતે શ્યો ઉતપાત. ૬.
પુંઠેં દીઠી અપછરા, સમ નવયૌવન નાર;
શક્તિવસંતૠતુ વન સુરી, આવી ચિંતે કુમાર. ૭.
તવ સા નિર્દયહૃદય તસ, વેધનકૃતચિત્ત લક્ષ;
યુક્ત ભ્રૂધનુમુક્ત શરેં કરી, ભેદત નયન કટાક્ષ. ૮.
સા કહે સંવૃણુ લોચને, તૃણ લવે ન ધર કુઠાર;
હું મ્મર માર્ગણે પીડિયો, ઉચિત ન મૃતકને માર. ૯.
તું કોણ કસ્ય સુતાભિધા, પૂછે કુંવર સવિકાર;
ચંદ્રવદની મદનાતુરા, બોલે વચન રસાલ. ૧૦.

ઢાલ ૧૦:મી.

(કૃતમલની દેશી.)

ચિત્તહર તું મુજ મુકુટસમાન, મનસાખેં હું તુજ વરી; ચિત્તહર૦
મેહેલથી દર્શન દીઠ, નેહદોરેં રે ખેંચી ઉતરી. ચિત્તહર૦
આવી હું કંત હજૂર, પિઉડેં પ્રેમ ધરી પૂછીયું; ચિત્તહર૦
વાલ્હાની આગળ વાત, કહેતાં સવિ દુઃખ ઉલસિયું. ચિત્તહર૦
પ્રીત પટંતર હોય, ન રહે ઇક્ષુ તણી પરેં; ચિત્તહર૦
મૂલ થકી અધિકાર, વિવરી કહું પિયુ આગલેં. ચિત્તહર૦
બંધુદત્ત મુજ તાત, શેઠ ધુરધર ઇંહાં વસે; ચિત્તહર૦
સન્મુખ એ પ્રાસાદ, દેવ વિમાનનેં પણ હસે; ચિત્તહર૦
લક્ષ્મીવતી મુઝ માત, લક્ષ્મી ધરે પાએ પડી; ચિત્તહર૦
મદનમંજરી મુજ નામ, ધાતેં રૂપવતી ઘડી. ચિત્તહર૦
પિતૃવચ્છલ ગુરૂ જોગ, ચતુરકલા ચોશઠ ભણી; ચિત્તહર૦
ઇંહાં એક શેઠનો બાલ, કાલવ્યાલસમદગપણી. ચિત્તહર૦
વિવાહ સાજન સાથ, કાથ કુવૈદ્યેં મેલીયો; ચિત્તહર૦
કરમેં વિડંબી મુજ, કુષ્ટરોગ પશુ હેલિઓ. ચિત્તહર૦
નારક સૂકરરૂપ, વેંહેલ વલે લહી નાલીયું; ચિત્તહર૦
ચોરીએ વિણુ ચિત્ત સાખ, હાથ બાલ્યાનેં હઈયું બાલીયું. ચિત્તહર૦
વાસ ભુવન કર જોડ, ઉભો મૂર્ખ ઓલગ કરે; ચિત્તહર૦
બીહિનો ગયો પિતુ ગેહ, હું રે ગઇ માતા ઘરેં. ચિત્તહર૦
લક્ષ્મી કૃપણનેં હાથ, મંદમતિ પુરભારતી; ચિત્તહર૦
ચતુર નારી પતિ મૂર્ખ, એથી મરણગતિ સુખવતી. ચિત્તહર૦
તેણેં વસતાં પિતુ ગેહ, વીત્યા દિન કેતા સમા; ચિત્તહર૦
તુમ દરશનેં હું આજ, ચમકી ચકોરી ચંદ્રમા. ચિત્તહર૦
આ ભવ તું ભરતાર, ચતુર ચરણ ચિત્ત ઉલ્લસ્યો; ચિત્તહર૦
તું મારે હઈડાનો હાર, દીઠો તિહાંથી દિલ વસ્યો. ચિત્તહર૦
તુજ ગુણવંત સસનેહ, કાંટો ભાગો રે કાયાકેરનો; ચિત્તહર૦
કામ ભુજંગ ડશેલ, નેહી કો ઊતારણ ઝેરનો. ચિત્તહર૦

આવી હું શરણે આજ, વાલિહમવિણ નહિ જાંગુલી; ચિત્તહર૦
રાગ ભરી દુર્ગંધ, અલગી ન થાએ આગુલી. ચિત્તહર૦ ૧૪.
કપટી કલંકી મિત્ર, અવસાનેં વિહિતો દયો; ચિત્તહર૦
દોપાકર પણ ચંદ્ર, શિવશિર વલ્લભતા થયો. ચિત્તહર૦ ૧૫.
મહાદેવ ન જુએ દોષ, આશ્રિતને નવિ પરિહર્યો; ચિત્તહર૦
આકૃતિ રાજકુમાર, ઓલખીને મેં આદર્યો. ચિત્તહર૦ ૧૬
શરણાગત કરે દૂર, નહીં કોઇ ક્ષત્રી જાતમાં; ચિત્તહર૦
પ્રાર્થના કરશો ભંગ, તો મરશું આજ રાતમાં. ચિત્તહર૦ ૧૭.
કામણગારે નેહ, નયણે મુજ કામણ કર્યો; ચિત્તહર૦
પલક ન છોડયો જાય, ચિત્ત સાંકલીએં સાંકલ્યો. ચિત્તહર૦ ૧૮.
મરણ જીવન નાથ હાથ, સાથ ન છોડું તુમ તણો; ચિત્તહર૦
મોહ્યો કુમર સુણી વાત, દેખી રૂપ અતિ ઘણો. ચિત્તહર૦ ૧૯.
મોહનાં લાગ્યાં બાણ, પ્રાણ સમાણીનેં એમ કહે; ચિત્તહર૦
હું રે વસું પરદેશ, કલેશ કરણ તું કિહાં રહે. ચિત્તહર૦ ૨૦.
જાઇશું અમેં નિજ દેશ, તે દિન તુજ તેડું કરૂં; ચિત્તહર૦
પટરાણી પદ તુજ, સાચું વચન એ માહરૂં. ચિત્તહર૦ ૨૧.
વાલ્હમ સુણી રે વચન, માલતી કુસુમેં વધાવતી; ચિત્તહર૦
વિકસિત નયનવદન, કંચુક છાતી નમાવતી. ચિત્તહર૦ ૨૨.
હાથમાં લઇ કરકોલ, મુદિત થઇ ગઇ નિજ ઘરેં; ચિત્તહર૦
કુંઅર ગયો ગુરૂગેહ, નજર મેલાવા નિત્ય કરે. ચિત્તહર૦ ૨૩.
ધમ્મિલરાસેં ઢાલ એહ, દશમી અમીરસ વેલડી; ચિત્તહર૦
અહી છીપ સ્વાંતીનીર, વીરવચન રસ સેલડી. ચિત્તહર૦ ૨૪.

દોહરા.

એક દિન વનક્રીડા કરી, અશ્વારૂઢ કુમાર;
નયરીમાં જબ આવીયો, તવ દેવાણાં દ્વાર. ૧.
કોલાહલ દીઠો બહુ, પુરજન ભરીયા શોક;
મેડી માલ તરૂવર ચઢે, નરનારીના થોક. ૨.
જનસંમર્દનથી પડે, કેઈ પથેં ભયભ્રાંત;

પિહિતદ્વાર ઘર હાટમાં, પેઠ વણિક મહંત. ૩.
સુભટ ઘણાં ભાલાં ધર્યાં, ખડ્ગ મુશલ કરજોડ:
પગભાંગે મુખ ફેરજે, કરતા દોડા દોડ. ૪.
ચહુટે જોતો તે ગયો, વિસ્મય ચિત્તકુમાર;
ઊંચે ઘરતર ગોખડે, પૂછે તાસ વિચાર. ૫.

ઢાળ ૨૧ મી.

(તેહ પ્રતિજ્ઞા વાત, નગરમાં ઘરઘરે હો લાલ ન૦—એ દેશી.)

તેહ કહે નર સુંદર, સાંભલો વાતને હો લાલકે; સાંભલો૦
જોરે વસો પુરમાં ન, લહો ઊતપાતને હો લાલ. લહો૦
ભુવનપાલ ભૂપાલ, ઇહાં છે રાજ્યો હો લાલ; ઇહાં૦
જસ મહિમા મહી માંહી, અતુલ બલ ગાજ્યો હો લાલ. અતુલ૦
દલમંડણ રિપુ ખંડણ, ગજ ગુણ ધામ છે હો લાલકે: ગજ૦
હસ્તી ગટામેં પટાવત, ચંપક નામ છે હો લાલકે. ચંપક૦
તે મદ ભરીઓ ધરીઓ, ન જાય માહાવતેં હોલાલ; ન૦
આલાન થંભ ઉમેલી, કરલી ભટ ધાવતેં હો લાલ. કરલી૦
પાડંતો ઘર હાટ, ઇહાં હલકારશે હો લાલ; ઇહાં૦
નાસો લેઇ જીવ, તુરંગને મારશે હો લાલ. તુરંગને૦
એમ કેહેતાં તેણી વાર, સુભટ ભાલાં ધર્યાં હો લાલ; સુભટ૦
પાસત નાસત ત્રાસત, ચાકર હાકરા હો લાલકે. ચાકર૦
ગર્જિત ઉર્જિત શુંટ, પ્રચંડ ઉલાલતો હો લાલ; પ્રચંડ૦
ગતિવિટોલ પ્રાભંજન, ધૂળ ઉચ્છાલતો હો લાલકે. ધૂલ૦
પ્રાવૃટ અંભોદસોદર, કાલો વારણો હો લાલકે; કાલો૦
અગ્નિ ધમ્યું જેમ તામ્ર, રતાક્ષેં બીપણો હો લાલ. રતાક્ષેં૦
સાતે સ્રોત સ્રવંત, જલાશ્રય દારુણેં હો લાલ; જલાશ્રય૦
જંગમ ગિરિ નિઝરણ, ઝરંતાં બારણે હો લાલ. ઝરંતાં૦
પાછલ પગ વિલગંતી, ખલંતી સૃંખલા હો લાલ; ખલંતી૦
સુંબારવ કરે લોક, ફિરંતા વેગલા હો લાલ. ફિરંતા૦
એકલો દેખી કુમાર, કરી ક્રોધેં ભરે હો લાલ; કરી૦

આવ્યો હસ્તી કુમાર, તુરગથી ઉતરે હો લાલ. તુરંગથી૦
ધૈર્યજ ધરી કર વસ્ત્ર, કરી સાહામો ચલે હો લાલ; કરી૦
પાથરી પથેં વસ્ત્ર કુમર, વેગો વલે હો લાલ. કુમર૦ ૬.
નર જાણી ગજ ક્રોધેં હણે દતુસ લે હો લાલ; હલે૦
તવ લઘુ વેગેં કુમાર, તે વલગ્યો પાછલેં હો લાલ. તે૦
પૂંછડે વલગ્યો લેવા, કરી ભમરી ફરે હો લાલ; કરી૦
છાત્ર હણ્યો પરદેશી, જન હા હા કરે હો લાલકે. જન૦ ૭.
મદન મંજરી સુણી વાત, તે ચિત્તશોકાકુલેં હો લાલ; તે૦
થાકયો હસ્તી કુમાર. ચટયો તવ ઉપરેં હો લાલ. ચઢયો૦
મુષ્ટિ પ્રહારેં હણ્યો કરી, તવ નિર્મદ થયા હો લાલકે;. તવ૦
ઊતરી મોહની સમરી, કુંમર આગલ ગયો હો લાલ. કુંમર૦ ૮.
તવ મોહ્યો કરિરાજ, કુમર પાયેં પડયો હો લાલ; કુમર૦
લોકે કહે નર રત્ન, ભલેં આવી ચઢયો હો લાલ. ભલેં૦
નરનારી થઈ નિર્ભય, ફુલેં વધાવતાં હો લાલ; ફુલેં૦
પવન ચંડ ઉવજ્જાય, વિલોકન આવતા હો લાલ. વિલોકન૦ ૯.
શેઠ સુતા સુણી વાત, હૈએ રીઝી ઘણું હો લાલ; હૈયે૦
પુરજન હરખ મિશેં, દે સખીનેં વધામણું હો લાલ. સખીને૦
શણગારી ગજ આલાન, થંભેં સાંકલ્યો હો લાલ, થંભેં૦
દેખી અચંભો લોક, ખલક જોવા મલ્યો હો લાલ. ખલક૦ ૧૦.
પુણ્ય પડૂર હજૂર, નૃપેં તેડાવિયો હો લાલ; નૃપેં૦
પાઠક સાથ કુમાર, તિહાં કને આવીઓ હો લાલ. તિહાં૦
કરત પ્રણામ નરશરેં, માનેં બોલાવીઓ હો લાલ; માને૦
ગાઢ આલિંગન દેઈ, પાસેં બેસાવીયો હો લાલ. પાસેં૦ ૧૧.
રાય કહે વત્સ જાણ્યું, ગુણે કરી તાહરૂં હો લાલ; ગુણે૦
ઉજ્જવલ કુલ નવી હીરો, વિણ વયરાગરૂ હો લાલ. વિણ૦
પણ સુણવા તુમ વંશકે, અમ ઇચ્છા ઘણી હો લાલકે; અમ૦
પ્રેમેં તેહ પ્રકાશો, ઉતપત્તિ આપણી હો લાલકે. ઉતપત્તિ૦ ૧ .
કુમર સુણી લજ વાણો, મૌન પણે રહ્યો હો લાલકે; મૌન૦
પાઠકેં તામ વૃત્તાંત, સકલ માંડી કહ્યો હો લાલ. સકલ૦

રાય સુણો કહે વત્સ, કિશું આ તેં કર્યું હો લાલ; કિશું૦
સુંદર રાય અમો વચેં, ગણીયું આંતરૂં હો લાલકે. ગણીયું૦ ૧૩.
નવિ જણાવ્યું તેં કાંઇ, એણે નગરે રહી હો લાલ; એણે૦
આ નગરીનું રાજ્ય, સકલ તાહરૂં સહી હો લાલ. સકલ૦
રાય દિયો શિરપાવ, કુંવર પાઠક ભણે હો લાલ; કુંવર૦
અશ્વાદિક વર વાહન, અંબર ભૂષણે હો લાલકે. અંબર૦ ૧૪.
મોકલીઓ બહુ માનશું, પાઠકને ઘરે હો લાલકે; પાઠકને૦
કુંવર ભૂજબલ વિશાલ, તિહાં લીલા કરે હો લાલ. તિહાં૦
ધમ્મિલરાસેં ઢાલ, અગીઆરમી મન રલી હો લાલ; અગીઆરમી૦
શ્રી શુભ વીરની ચાકરી, પાઠકને ફલી હો લાલકે. પાઠકને૦ ૧૫.

દોહરા.

એક દિન રાજસભા વચેં, પ્રાભૃત સંભૃત હાથ;
આવી નમી કહે રાયને, માહાજન પુરજન સાથ. ૧.
દેવપુરી સમી આ પુરી, પૂર્વે હતી મહારાજ;
તુચ્છગ્રામ સમ સંપ્રતિ, થઇ ન રહી કાંઈ લાજ. ૨.
કોઇક ચોર અદૃષ્ટચર, લૂંટે નગરી સર્વના;
ધનધાન્યે નિર્ધન થયા, ન રહ્યો કોઇનો ગર્વ. ૩.
તુમ સરિખા સ્વામી છતે, પુરજનને શી ભીત;
તિમિરોદય તરણી છતે, વાત વડી વિપરીત. ૪.
રાય સુણી કોપ્યો તિશેં, બોલાવે કોટવાલ;
તસ્કર લૂંટે લોકને, તું ન કરે રખવાલ. ૫.
તે કહે સ્વામી સાભલો, વિદ્યામંત્ર ભરેલ;
અદૃષ્ટ ચોર ચોરી કરે, કરતો નવ નવા ખેલ. ૬.
રાત દિવસ જોતો ફરૂં, પણ નવિ આવ્યો જાય;
ભૂપ કહે સુણ સચિવને, કરવો કાંઇ ઉપાય. ૭.

ઢાળ બારમી.

(જુઓ જગનતિ પુણ્યનીરે—એ દેશી.)

મંત્રી સેનાપતિ ભૂપતિ રે, પુરોહિતને કોટવાલ રે;
પાંચે પાટી તિહાં મલી રે, ચિંતે થઇ ઉજમાલ રે. જુઓ૦ ૧.

જૂઓ અકળ ગતિ ચોરની રે. (એ આંકણી.)
પંચ તિહાં પરમેસરૂ રે, લૌકિક વાત વિચાર રે;
ભૂપ પૂરવ દ્વારેં રહે રે, મંત્રી ઉત્તર દ્વાર રે. જૂઓ૦ ૨.
પુરોહિત દાહિણ દિશેં રે, પચ્છિમેં સેના ભૂપાળ રે;
સુભટ સહિત અહોનિશિ રહે રે, ફરતો રહે કોટવાળ રે. જૂઓ૦ ૩.
ઇચ્છિત થાનકેં સહુ રહ્યા રે, તસ્કર કરીઅ વિચાર રે;
ધોબી ઘરવાસો વસી રે, અંગ ધરી શણગાર રે. જૂઓ૦ ૪.
નયરી માંહે નીકળ્યો રે, જનમુખ સુણીઅ વિચાર રે;
રમતાં દીઠો જૂવટેં રે, જક્ષાલય કોટવાળ રે. જૂઓ૦ ૫.
રમવા બેઠો તે વચ્ચેં રે, આભૂષણ પણ કીધ રે;
આરક્ષક કર મુદ્રિકા રે, નામાંકિત જીત લીધ રે. જૂઓ૦ ૬.
ઊઠી તલાર પુરેં ભમે રે, વેશ્યા રજક કલાલ રે;
કર્તિવ માળી પ્રજાપતિ રે, મઠ સોની ઘરભાળ રે. જૂઓ૦ ૭.
તુમ પતિ ચોર સખાઇઆ રે, જાણી બાંધ્યો નિશ્ચંદ રે;
રાય સુભટ ઘર લૂંટશે રે, કાઢો માલ ઝટપટ રે. જૂઓ૦ ૮.
દેખી કંતની મુદ્રિકા રે, દીધો સકળ ઘરમાલ રે;
વિદ્યાબળેં ચોર લેઇ ગયો રે, ખાવા ન મૂક્યો થાળ રે. જૂઓ૦ ૯.
લેહેણું એક પતાવીનેં રે, ગયો સેનાપતિ પાસ રે;
એકાંતેં કહે સાહિબા રે, સુણજો એક અરજ દાસ રે. જૂઓ૦ ૧૦.
વારણ નય વનમાં વસે રે, જોગી એક અવધૂત રે;
બાર વરસેં સેવા ફળી રે, મંત્ર લિયો અદ્ભુત રે. જૂઓ૦ ૧૧.
પણ સાધનવિધિ દોહિલી રે, અમો વણિકથી ન થાય રે;
એક રાત નિર્ભય જપે રે, દેવ દેઇ વર જાય રે. જૂઓ૦ ૧૨.
વિશ્વ સકળ નજરે હુવે રે, ચોર તણી શી વાત રે;
હસ્તિ શત ભુજબળ હુવે રે, થાશો જગત વિખ્યાત રે. જૂઓ૦ ૧૩.
જોગી અદસ્યપણે રહે રે, જઇએં તાસ સમીપ રે;
પંચ રતન પદ પૂજીનેં રે, ધૂપઘટા વૃત દીપ રે. જૂઓ૦ ૧૪.
શીખવી મંત્ર સધાવશું રે, દેજો મુજએક ગામ રે;
સેનાપતિ સુણી ચિંતવે રે, રાખું જગત એક નામ રે. જૂઓ૦ ૧૫.

અશ્વારૂઢ સેનાપતિ રે, પોહોતા તે વનમાંહિ રે;
પંચ રતન હવી ભૂતળેં રે. સાચવતા વિધિ ત્યાંહિ રે. જૂઓ૦ ૧૬.
ભૂષણ વસ્ત્ર તુરગ તજી રે, પડદે કરતા જાપ રે;
રત્નાદિક ચોર લેઇ ગયો રે, આથમતે રવિ તાપ રે. જૂઓ૦ ૧૭.
વેશ આહેરણનો કરી રે, શિર ધરી સુરા ચંદ્રહાસ રે;
રમઝમ કરતી નીસરી રે, મંત્રીશ્વરની પાસ રે. જૂઓ૦ ૧૮.
મહી લ્યો ગોરસ રાજવી રે, કોકિલ સ્વર સુણી બોલ રે;
તંબૂમાં તેડી કરી રે, વાત કરે રંગરોળ રે. જૂઓ૦ ૧૯.
નયન-કટાક્ષેં વેધતી રે, દેતી ગોરસ તાસ રે;
સાહેબ પ્રેમેં આરોગીએં રે, બેઠી છું તુમ પાસ રે. જૂઓ૦ ૨૦.
વિશ્વાસી વિષયી નરા રે, મંત્રી પીએ ચંદ્રહાસ્ય રે;
મદિરા મૂર્ચ્છિત ભૂતળેં રે, પડિયો થઇયં નિરાશરે. જૂઓ૦ ૨૧.
ડાઢી મુંછ અરધા કરી રે, હેડે જડયા પગ દોય રે;
મુખ ઊપર ઠવી ખાસડું રે, મિલકત સઘળી જોય રે. જૂઓ૦ ૨૨.
ધનભૂષણ ભરણો ભરી રે, નિકળી કરતી સોર રે;
ધોબી ઘર ઘડી દોય વસી રે, રજક વેશ લિયે ચોર રે. જૂઓ૦ ૨૩.
ખર ઊપર લાદી ધરી રે, ચાલ્યો તે મધ્ય રાત રે:
પૂરવ દ્વારેં ભૂપતિ રે, પૂછે કોણ કિહાં જાત રે. જૂઓ૦ ૨૪.
તુમ પટરાણી પદમણી રે, ચોર કહે તસ ચીર રે;
ધોવા કારણ નીસરૂં રે, નીતર્યાં નિરમળ નીર રે. જૂઓ. ૨૫.
ભાનુ ઉદય ભમરા ભમેં રે, રાણી હુકમ અધરાત રે;
સેવા કરણ સરકારની રે, હું છું રજકની જાત રે. જૂઓ૦ ૨૬.
ભૂપ કહે તસ્કર ભમેં રે, કેમ જઇશ પુરબાહાર રે;
તે કહે હું નવિ ભય ધરૂં રે, તીખી તુજ તરવાર રે. જૂઓ૦ ૨૭.
નૃપ કહે ચોર નજર પડે રે, તો કરજો ડિંડીર રે;
તહત્ત કહીને તે ગયો રે, પોહોતો સરોવર તીર રે. જૂઓ૦ ૨૮.
ઘટ એક ચૂને લેપિયો રે, મૂક્યો તરતો નીર રે;
તુરગ ચઢી નૃપ આવિયો રે, વજાડતાં ડિંડીર રે. જૂઓ૦ ૨૯.
મૂછત કહે તુમ ભયથકી રે, નીરમાં નાઠો જાય રે;

વસ્ત્ર તુરગ દેઇ તસ્કરેં રે, લોહ ડંડ લેઇ ધાય રે. જૂઓ૦ ૩૦.
નૃપ રૂપ ચોર તુરગ ચઢી રે, આવ્યો નયર મઝાર રે;
દ્વાર દેઇ ભટને કહે રે, ચોરને કાઢ્યો બાર રે. જૂઓ૦ ૩૧.
ફંદી ધૂંદ સુણશો નહી રે, કહીને ગયો વિસરામ રે;
જળઘટ હલકે નૃપ ગયો રે, સન્મુખ કાંઠે જામરે. જૂઓ૦ ૩૨.
ડંડે હણ્યો ઘટ ભાંગિયો રે, જાણી ચોર ચરિત્ર રે;
દરવાજે નૃપ એકલો રે, આવ્યો શંકની રીત રે. જૂઓ૦ ૩૩.
જક્ષ સૂતો દેવાલયેં રે, દરવાજા લહી બંધ રે;
ચોર અદૃશ્ય રૂપ દેવને રે. કુસુમાભરણ સુગંધ રે. જૂઓ૦ ૩૪.
ગણપતિમંદિર જપ કરે રે, પુરોહિત ચોરને હેત રે;
ચોર પ્રસન્ન થઈ કહે રે, તૂંહો ધ્યાનસંકેત રે. જૂઓ૦ ૩૫-
તસ્કર ગ્રહી તુજનેં દિયું રે, ચાલ અમારી સાથ રે;
તામ પુરોહિત ધસમસ્યો રે, વળગ્યો ગણપતિ હાથ રે. જૂઓ૦ ૩૬.
મંત્રબળેં કરી વાંદરો રે, પીંપળ વૃક્ષની ડાળ રે;
બાંધ્યું કાખમેં ટીપણું રે, એક હાથેં જપમાળ રે. જૂઓ૦ ૩૭.
યજ્ઞોપવિત અર્ચા શિરે રે, શાંતિ કરે જો ભૂપ રે;
એ દિન ઠકુરાઈ ભોગવો રે, પછેં પુરોહિત રૂપ રે. જૂઓ૦ ૩૮.
પત્ર લખી તરૂ ચોઢિયો રે, નિજ ઠામેં ગયો તેહ રે;
રાય પ્રભાતેં ઓળખ્યા રે, લજવાણા ગયા ગેહ રે. જૂઓ૦ ૩૯.
ઠામ ઠામ કૌતુક જુએ રે, લોક હસંત હજાર રે;
રાજસભાએં નૃપ જુઓ રે, ફરિયાદ આવી ચાર રે. જૂઓ૦ ૪૦.
વાંચી પત્ર તરૂતળેં રે, ખેદ મહોત્સવ રૂપ રે;
પ્રગટયા પુરોહિત દો દિનેં રે, નિજ ઘર ગત સહ ભૂપ રે. જૂઓ૦ ૪૧.
ધમ્મિલકુંવરના રાસની રે, એ કહી બારમી ઢાળ રે;
શ્રીશુભવીર કુંવરતણો રે, હવે રહિ ઉદય નિહાળ રે; જૂઓ૦ ૪૨.

દોહરા.

પંચમ દિન નૃપ સંસદિ, મંત્રી પ્રમુખ જન સર્વ;
એહા, તસ્કર વ્યતિકરેં, ચિંતાતુર ગત ગર્વ. ૧

રાય કહે મંત્રી સુણો, કરવો કોણ ઉપાય;
અગડદત્ત તવ બોલિયો, પ્રણમી ભૂપતિ પાય. ૨.
ચોર ગ્રહણ હેતેં તુમેં, ઉચિત નહિ નિરધાર;
કમળ ઉખેડણ ઈંદ્રિગજ, નખ છેદનને કુઠાર. ૩.
તેણે તસ્કરને ઝાલવા, આપો મુજ આદેશ;
સાત દિને નિગ્રહ કરૂં, નહી તો અગ્નિપ્રવેશ. ૪.
અવનીપતિ વળતું કહે, તેં વારણ વશ કીધ;
તેણેં તસ્કર નિગ્રહ ભણી, મેં તુજ આણા દીધ. ૫.
પવનચંડશું કુમર તે, મુદિત ગયો ગુરૂગેહ;
ગુરૂ આણા લહી નીકળ્યો, ખડ્ગ સખાઇ તેહ. ૬.

ઢાળ ૧૩ મી.

(એણેં અવસર તિહાં હુંબતું રે, આવ્યું ટોળું—એ દેશી.)

રાજકુંવર જોતો ફરે રે, કંદોઇ વેશ્યા ગેહ રે, ચતુરનર,
કામદેવ દેહરેં ગયો હો લાલ; પૂજી નમી ધૂપ દીપશું રે,
ધ્યાનદિશા નિશિ તેહ રે, ચતુરનર, પ્રગટ થઇ તે બોલિયો હો લાલ. ૧.
ચોરની વાત કિશી કહું રે, રતિપ્રીતિ શણગાર રે, ચતુરનર,
ચોર વસી નિશિ લેઇ ગયો હો લાલ; હું વચમાં આડો પડ્યો રે,
માગી કરી દોય નાર રે, ચતુરનર, માર ખાધો મેં બોલતાં હો લાલ. ૨.
કુંવર સુણી એમ ઉઠિયો રે, ચિંતે લૂંટયા દેવ રે, ચતુરનર,
બીજે દિન માહાકાળીનેં હો લાલ; મંદિર જઇ જપતો નિશિ રે,
પ્રગટ થઇ તતખેવ રે, ચતુર નર, કહે સુણ તું ચોરની કથા હો લાલ. ૩.
એક દિન મુજ ઘર ક્ષણ વસી રે, શકુન કરેવા કાજ રે, ચતુરનર,
પગ દોય ઝાંઝર લેઇ ગયો હો લાલ; કુંવર કહે તુમ દેવની રે,
ચોરેં લીધી લાજ રે, ચતુરનર, આશ કિસી ઓર દેવની હો લાલ. ૪.
એમ પટ દિન પુરમાં ગયા રે, લોક બનાવે વાત રે, ચતુરનર,
ચિંતે ચોર ન કર ચઢયો હો લાલ; શું મુખ નૃપનેં દેખાડિયેં રે,
સાતમે દિન પરભાત રે, ચતુરનર, નગરી બાહેર નીકળ્યો હો લાલ. ૫.
ચિત્ત વીખીનેં તે ગયો રે, એક સમશાન મઝાર રે, ચતુરનર,

જઇ બેઠો વડ તરૂતળે હો લાલ; ચાર દિશાયેં વિલોકતો રે,
ગ્રહ્મ ગ્રહી તરવાર રે, ચતુરનર, પાછલે પોહોરેં દેખતો હો લાલ. ૬.
દૂરથકી તિહાં આવતો રે, કંઠેં રૂદ્રાક્ષની માળ રે, ચતુરનર,
રક્તાંબર દેહેં ધર્યાં હો લાલ; ત્રિદંડ કુંડી હાથમાં રે,
શોભિત ભાળ વિશાળ રે, ચતુરનર, છત્રીકા ધરી મસ્તકેં હો લાલ. ૭.
ફૂલજ્યું વિકસિત નાસિકા રે, રક્ત નયન પીત વાળ રે, ચતુરનર,
જંઘા ભુજ ગ્રીવ મોટકાં હો લાલ; વેષાંતર દેશાંતરી રે,
આકૃતિ અતિ વિકરાળ રે, ચતુરનર, પરિવ્રાજક નજરેં લહ્યો હો લાલ. ૮.
ચિંતે કુંવર એ ચોરની રે, ચેષ્ટા દુષ્ટ વિકાર રે, ચતુરનર,
ઊઠી કુંવર પાયેં પડ્યો હો લાલ, પરિવ્રાજક નૃપ પુત્રને રે,
આશીષ દેઈ સાર રે, ચતુરનર, પૂછે મિત્રતણી પરેં હો લાલ. ૯.
બેઠો કેમ ચિંતા ભરેં રે, રાજકુંવર કહે તામ રે, ચતુરનર,
મુનિવર હું પરદેશિયો હો લાલ; દાલિદ્રગર્તામાં પડ્યો રે,
જુવટે હાર્યો દામ રે, ચતુરનર, દુઃખના દાહાડા દોહિલા હો લાલ. ૧૦.
વ્યાધિ વ્યસન વિવાદ ને રે, વૈશ્વાનર ને વૈર રે, ચતુરનર,
પાંચ વચ્ચા વધ્યા દુઃખ દિયે હો લાલ, દાલિદ્ર નામ મનુષ્યનેરે,
આયુ વિના મૃતી ઝેર રે, ચતુરનર, રોગ વિના રોગીપણું હો લાલ. ૧૧.
સિદ્ધ પુત્ર કહે એ સવી રે, તેં ભાખ્યું મિથ્યાત રે, ચતુરનર,
રવિ ઉદયેં હિમ કેમ પડે હો લાલ; દલિદ્ર કંદ કુદાળ હું રે,
નામ છતે શી વાત રે, ચતુરનર, માહા પ્રસાદ કુંવર કહે હો લાલ. ૧૨.
કુંવરનેં તિહાં બેસારીનેં રે, સિદ્ધ ગયો સમશાન રે, ચતુરનર,
એણેં અવસર રવિ આથમ્યો હો લાલ; કૌશિક ચોર નેં ભૂતડાં રે,
નર પરદારા ધ્યાન રે, ચતુરનર, રાત્રિ વલ્લભ ચારને હો લાલ. ૧૩.
ખાતરિયાં દોય લોહનાં રે, હાથ ધરી તરવાર રે, ચતુરનર,
પરિવ્રાજક તિહાંઆવિયો હો લાલ; કુંવર ઉઠાડી લેઈ ચલ્યો રે,
પેઠો નયરી મઝાર રે, ચતુરનર, બાંધે નજર પુર લોકની હો લાલ. ૧૪.
અદૃશ્ય વિદ્યાને બળેં રે, કોટીધ્વજ ઘર હેલ રે, ચતુરનર,
ખાત્ર દેઈ ઘર પેસિયો હો લાલ; દો જણે બહુ ગ્રહી પેટિયો રે,
વસ્ત્રાભરણ ભરેલ રે, ચતુરનર, લઇ જઇ યક્ષાલય ધરી હો લાલ. ૧૫.

પરદેશી સૂતા તિહાં રે, ઉઠાડી દીએ ઠામ રે, ચતુરનર.
પેઠા ધરી તસ મસ્તકેં હો લાલ; અગ્રેસરી થઇ નીકળ્યો રે,
પુર બાહેર વિશ્રામ રે, ચતુરનર, પિતૃવનાસન ચૂતવનેં હો લાલ. ૧૬.
વડતરૂ હેઠ વિશ્રામતાં રે, સૂતા ભારક ધાર રે, ચતુરનર,
ચોર કપટનિદ્રા કરે હો લાલ; સૂતો કુમર તવ ચિંતવ રે,
ચોરનું ધૈર્ય અપાર રે, ચતુરનર, શક્તિ પ્રપંચ મતિ ઘણી હો લાલ. ૧૭.
એહનેં વિશ્વાસી હણું રે, વસ્ત્ર પાથરી બિછાય રે, ચતુરનર,
ગુપ્ત ખડ્ગ ગ્રહી ઉઠિયો હો લાલ; જઇ પેઠો વડ કોટરેં રે,
ચોર ખડગ લઇ ધાય રે, ચતુરનર, પરદેશી સૂતા હણ્યા હો લાલ. ૧૮.
કુંવર પથારી દિઠા કરી રે, દીઠી શૂની જામ રે, ચતુરનર,
આગળ પાછળ જોવતાં હો લાલ; કહે કુંવર રે ચોરટા રે,
ખેંચી ખડગનેં નામરે, ચતુરનર, વિશ્વાસઘાતી પાતકી હો લાલ. ૧૯.
મૃગપતિ આગેં મૃગ યથા રે, મુજ આગેં કિહાં જાય રે, ચતુરનર,
જીવિત નહી નાઠા વિના હો લાલ; કુંવર ખડ્ગ ઝલકી લિયે રે,
ઝંપા સંપા ધાય રે, ચતુરનર, તસ ઉરૂ જુગલનેં છેદતો હો લાલ. ૨૦.
સાહસિક ધૈર્યમતિ ગુણે રે, હું રીંઝ્યો સુણ દક્ષ રે, ચતુરનર,
ચોર કહે ગુણી ગુણ ગ્રહું હો લાલ; શૂન્ય દેવાલય પાછળે રે,
સન્મુખ છે વટવૃક્ષ રે, ચતુરનર, વિસ્તારેં એક કોશનો હો લાલ. ૨૧.
તસ કોટરમાં મોટકી રે, શિલાયેં ઢાંક્યું દ્વાર રે, ચતુરનર,
રત્નભુવન મુજ તે તળેં હો લાલ; વીરમતિ ભગિની કરી રે,
લઘુ યૌવન રૂપ સાર રે, ચતુરનર, મેં તુજ દીધી ધન માલશું હો લાલ. ૨૨.
સંકેતેં તે પરણશે રે, દ્રવ્ય સહિત હિતકાર રે, ચતુરનર,
આ મુજ ખડ્ગ દેખાવજે હો લાલ; વીરમતિ નામેં કહી રે,
જઇ ઉઘડાવજે દ્વાર રે, ચતુરનર, એમ સુણી તે મૃત જવ લિયો હો લાલ. ૨૩
કુમર યથોદિત જઇ કરી રે, પાતાળ કીધ પ્રવેશ રે, ચતુરનર,
દેખી ઘર ચિત્ત ચમકિયો હો લાલ; નયનાનંદન કૌમુદી રે,
વીરમતિ રૂપ વેશ રે, ચતુરનર, દેખી વીતક કહે ભાઇનું હો લાલ. ૨૪
આપી નિશાની ખડ્ગની રે, તવ સા હર્ષિત થાય રે, ચતુરનર,
વાસભુવન પીયુ વીસસો હો લાલ; વિવાહ સામગ્રી કરૂં રે,

તવલગેં પલ્યંક હોય રે, ચતુરનર, એમ કહી મેડી ઉપર ચઢી હો લાલ. ૨૫.
ચિંતે કુંવર નવિ વીસસો રે, ઠગ ઠક્કર સોનાર રે, ચતુરનર,
સર્પ રિપુ ને વાણીયા હો લાલ; હથીઆરબંધ ને વાંદરાં રે,
પરદારા મંઝાર રે, ચતુરનર, તેણેં પલ્યંક ખુણેં છુપ્યો હો લાલ. ૨૬.
કળસંચેં મૂકી શિલા રે, ચૂરણ કૃત પલ્યંક રે, ચતુરનર,
સા કહે હેઠી ઊતરી હો લાલ; મુજ બાંધવ હણીનેં કિહાં રે,
જીવતો જાઇશ રંક રે, ચતુરનર, કેશેં ગ્રહી કુંવરેં તદા હો લાલ. ૨૭.
મંદિર બાહેર નિકળ્યો રે, વિકસ્યાં કમળની જાત રે, ચતુરનર,
નૃપસુત મુખકજ દેખવા હો લાલ, ચિંતા તિમિર દૂરેં ગયું રે,
રવિ પ્રગટયો પરભાત રે, ચતુરનર, ઉદયાચળ ઊપર ચઢયો હો લાલ. ૨૮
વીરમતિ આગળ કરી રે, તસ્કર ઘર પિધાય રે, ચતુરનર,
કુંવર પુરીમાં આવિયો હો લાલ; લોક હસે કોઇ નારીને રે.
ચોર મિશેં લેઇ જાય રે, ચતુરનર, સુણતો જઇ નૃપને નમે હો લાલ ૨૯.
સોંપી ચોરસહોદરી રે, ભૂપ દીયે બહુ માન રે, ચતુરનર,
રંજ્યો રાય ઇશ્યું કહે હો લાલ; શક્તિ ભક્તિ મતિ ધીરતા રે,
વિનય અહો ગુણવાન રે, ચતુરનર, મુજ પુરીજન સુખિયાં કિયાં હો લાલ. ૩૦.
જે જેનું ચોર્યું હતું રે, તે તે આપ્યું તાસ રે, ચતુરનર,
વીરમતિ ગઇ પાલ્યમાં હો લાલ; કુંવરનેં તિલક વધાવીનેં રે,
તેડી જોશી ખાસ રે, ચતુરનર, લગન દિવસ નિરધારિયો હો લાલ ૩૧.
વરઘોડા બહુ ઓચ્છવેં રે, દીધું કન્યાદાન રે, ચતુરનર,
ચૉરી ચતુર રચી ચોકમાં હો લાલ; કમળસેના નિજ અંગજા રે,
રંભા રૂપનિધાન રે, ચતુરનર, કુંવરને પરણાવી નૃપે હો લાલ. ૩૨
હસ્તી હજાર અલંકર્યાં રે, ઘોડા દશ હજાર રે, ચતુરનર,
કોડિ સોનઇયા દાયજે હો લાલ; દેશ દિયો લખ ગામશું રે,
ચૈલ રતન અલંકાર રે, ચતુરનર, રથવાહન દાસી ઘણી હો લાલ. ૩૩.
પ્રાસાદ સુંદર એક દીયો રે, રહે સુખભર નૃપમાન રે, ચતુરનર.
દીન દુઃખીને ઉદ્ધરે હો લાલ; ઉપાધ્યાયને તાત જ્યું રે,
દાન અને બહુ માન રે, ચતુરનર, શેઠસુતાને સંભારતો હો લાલ. ૩૪.
નિશ્ચય પદ મુનિ અનુસરે રે, પણ પાળે વ્યવહાર રે, ચતુરનર,

કમળસેનાશું સુખ વરે હો લાલ; ધમ્મિલરાસેં તેરમી રે,
ઢાળ પ્રથમ ખંડ સાર રે, ચતુરનર, શ્રીશુભવીર કુંવર સુખી હો લાલ. ૩૫.

ચોપાઇ.

ખંડે ખંડે મધુરતા ઘણી, જેમ રસ શેલડી સાંઠે ભણી;
શ્રી શુભવીર વચન રસ લતા, ધમ્મિલ રાસેં ચખો પુણ્યવતા. ૧.

ઇતિશ્રીમત્તપોગચ્છીય સંવિજ્ઞશિરોમણિ પંડિતશિરોરત્ન પંડિતશ્રી શુભવિજયગણિશિષ્યપંડિત શ્રી વીરવિજયગણિવિરચિતે શ્રીધમ્મિલચરિતે પ્રાકૃત પ્રબંધે પ્રથમખંડઃ સમાપ્તઃ

દ્વિતિય ખંડ પ્રારંભ.

દોહરા.

શુભગુરુ ચરણકમળ નમી, કહિશું આગળ વાત;
ધમ્મિલ આગેં મુનિવરેં. ભાખ્યા નિજ અવદાત. ૧.
પ્રથમ ખંડ અખંડ રસ, પૂર્ણ હુઓ સુપ્રમાણ;
બીજો ખંડ કહું હવે, સુણજો વિકસિત જાણ. ૨.
ધાર્મિક પંડિત કૌતુકી, વૈરાગી નરનાર;
ઇસી કથા આગળ કહુ, તસ ચિત રંજનહાર. ૩.
એક દિન રમવા નિકળ્યો, અગડદત્ત સુવિવેક;
પગ પગ દેખણ કારણેં, મળિયા લોક અનેક. ૪.
મુખ સોહે પૂરણ શશી, અર્દ્ધચંદ્ર સમ ભાળ;
તપનોપમ તેજેં કરી, અધર અરુણ પરવાળ. ૫.
મદનમંજરી દેખતી, કામદેવ અવતાર;
કમળસેનાયેં વશ કિયો, ચિંતે મુજ ભરતાર. ૬.
લેખ લખી ચતુરાઇશું, લલિત વચન નિજ હાથ;
ઉપર મુદ્રા દેઇને, મોકલની સખી સાથ. ૭.
માલતી ફૂલ રકેબીમાં, અક્ષત લેખ સમેત;
એકાંતે જઇ કુંવરને, વધાવની ધરી હેત. ૮.
લેખ દિયે તસ હાથમાં, વૃદ્ધ સખી સુવિનીત;
વાંચે કુંવર ઉખેલીને, પુરણ ધરતો પ્રીત. ૯.

ઢાળ પેહેલી.

(તોરણેથી રથ ફેરીયોરે હાં–એ દેશી.)

નંદસુતા નમી નાથને હો રાજ, નયણે ભરિયાં નીર; મેરે વાલહા૦
અરજ કરૂં અવનીપતિ હો રાજ, ભીંજયાં લખતાં ચીર. મેરે૦ ૧.
પટ્ટરાણી પદ પાઠવી હો રાજ, પિયુડે કરી પરિહાર રે; મેરે૦
સખી વનતરૂ વ્યંતરા હો રાજ, કંત કોલ કરનાર. મેરે૦ ૨.
વાત સુણી તે વેગળી હો રાજ, કિણ દિશિ વાયો સમીર; મેરે૦
૨૧ પણ છિલ્લર જળ કોણ પિયે હો રાજ, પામી ગંગા નીર. મેરે૦ ૩.
સૂર્ય વિભાત પૂરવ દિશેં હો રાજ, પશ્ચિમ રાત્રિ રહાય; મેરે૦
મહિલા દો મન સાચવે હો રાજ, દિનમણિ જગતનો રાય મેરે૦ ૪.
કેતકી માલતિ મોહી રહ્યો હો રાજ, ભમરો વન ભટકાય; મેરે૦
જાઇ ચમેલી ફૂલની હો રાજ, સુગંધ લેતો જાય. મેરે૦ ૫.
પ્રેમ ભરી પૂરવ પ્રિયા હો રાજ, સમરી તિહાં આવંત; મેરે૦
દેખી દવ બળી કેતકી હો રાજ, તાસ રક્ષાએ લૂટંત. મેરે૦ ૬,
દેખી હંસ વિયોગિયો હો રાજ, પૂછે કિમ લોટાય; મેરે૦
ભમર કહે વિરહેં દહે હો રાજ, તનુ રક્ષાએ હરાય. મેરે૦ ૭.
મરૂઓ ડમરો નહીં રૂચે હો રાજ, કેતકો લાગ્યો પ્રેમ; મેરે૦
વેધક ગતિ વેધક લહે હો રાજ, મૂરખ જાણે કેમ. મેરે૦ ૮.
હંસ કહે હું વેધકી હો રાજ, પૂછું તુજને એમ; મેરે૦
કાળું તુજ સવિ અંગ છે હો રાજ, પૂંઠે પીળું કેમ. મેરે૦ ૯.
ભમર કહે મુજ પ્રેમનો હો રાજ, ઘા લાગ્યો છે અંગ; મેરે૦
સાજી હલદી ચોપડી હો રાજ, પીળો દીસે રંગ. મેરે૦ ૧૦.
નર ભમરા ઓપમ ધરો હો રાજ, તો દિલ ધરજો વાત; મેરે૦
રણશૂરા કેમ ક્ષત્રીને હો રાજ, લાગ્યો કમલિણી ઘાત. મેરે૦ ૧૧.
પોપટ વનમાળે વશે હો રાજ, નિરખે તિહાં એક નાર, મેરે૦
દાડિમકળી પિંજર ધરી હો રાજ, દેખાડે ધરી પ્યાર. મેરે૦ ૧૨.
પોપટ જઇ પિંજર પડયો હો રાજ, તુમચો એ પણ ઘાટ; મેરે૦
નેહ વિશુદ્ધિ શુક પ્રિયા હો રાજ, રોતી જોતી વાટ. મેરે૦ ૧૩.
વાયુધર જીવન હતો હો રાજ, તવ લગેં નજર મિલાપ; મેરે૦

ઉત્તમ વચને ધર રહી હો રાજ. નામનો કરતી જાપ. મેરે૦ ૧૪.
સંકેત મિલાપણુ આપિયો હો રાજ. રામે વચન છળેણ. મેરે૦
વાંચો વાંચી વિચારીને હો રાજ. ઉત્તર દેજો શેણ. મેરે૦ ૧૫.
દોય પ્રિયા પતિવ્રત કિયો હો રાજ. વ્યભિચારી લઘુ નાર; મેરે૦
અપમાની વૃદ્ધા પ્રિયા હો રાજ. ચારે નિત્ય ભરતાર. મેરે૦ ૧૬.
એક પ્રિયાપ્રત્યે કહું હો રાજ. એ વન ભૂમિ મઝાર; મેરે૦
સંજીવિની બુટ્ટી ચરે હો રાજ. પામે નર અવતાર. મેરે૦ ૧૭.
સા સુણી પતિ નેહેં ભરી હો રાજ, ભેગી કરી દીએ ચાર; મેરે૦
સંજીવિની ચારો ચરી હો રાજ, સજ્જ કિયો ભરતાર. મેરે૦ ૧૮.
ઉક્તિ યુક્તિ છે લેખમાં હો રાજ. પંડિત જાણે લાગ; મેરે૦
નારી દેખાડે ધ્યાનનેં હો રાજ, મૂરખ તોલડરાગ. મેરે૦ ૧૯.
નજર થકી દૂરે રહ્યા હો રાજ. પણ મુજ ઘટ વિસરામ; મેરે૦
હૃદય થકી દૂરે ખસો હો રાજ, માનું કૌતક તામ. મેરે૦ ૨૦.
ગુણભર રોજે સાહિબા હો રાજ, વેહેલો ઉત્તર દેઈ. મેરે૦
કુંવર સભાને પૂછતો હો રાજ, આ લખનારી કોઈ. મેરે૦ ૨૧.
વૃદ્ધા કહે નૃપ સાંભળો હો રાજ. શેઠસુતા સતી જેહ; મેરે૦
જુવનવન સિંચ્યા તુમે હો રાજ. વચનઅમૃતરસ નેહ. મેરે૦ ૨૨.
મદનમંજરિયેં એ લખ્યો હો રાજ. નેહ ભરી દિન રાત; મેરે૦
દંતીદમન નૃપનંદને હો રાજ, ચોરનો કીધો ઘાત. મેરે૦ ૨૩.
રાજ્યસુતા પરણી સહી હો રાજ. સાંભળી હર્ષિત ચિત્ત; મેરે૦
મુજ વિશ્વાસે મોકલી હો રાજ, તુમને વધાવવા નિમિત્ત. મેરે૦ ૨૪.
એમ કહેતી કુંવર ગળે હો રાજ, મોતીનો હવે હાર; મેરે૦
વનિતા વીતક સાંભળો હો રાજ. બળતી વિયોગી નાર. મેરે૦ ૨૫.
ઝેર પીતાં મેં ટાળીયું હો રાજ. કાપ્યો ફાંસો દેખ; મેરે૦
મેં વચનેં કરી વાળી હો રાજ, તવ એ લખિયો લેખ. મેરે૦ ૨૬
કુંવર કહે કેમ આવડી હો રાજ. શંકા ચિતમાં આય. મેરે૦
આઠ દિન તેડી જશું હો રાજ. મિથ્યા વચન ન થાય. મેરે૦ ૨૭.
વસ્ત્ર ભૂષણ તાંબૂલ દેઈ હો રાજ. દાસી મુદિતા કીધ; મેરે૦
રત્ન જડી નિજ મુદ્રિકા હો રાજ, પહેરાણી કર દીધ. મેરે૦ ૨૮.

પ્રાણ પ્રિયા તુજ સ્વામિની હો રાજ, ધરજે અંગુળી તાસ મેરે૦
વિસરજી સા એમ કહી હો રાજ, લેખ ધરે નિત્ય પાસ. મેરે૦ ૨૯.
બીજે ખડે પ્રેમની હો રાજ, ઢાળ પ્રથમ કહી છેક; મેરે૦
વીરવચની સંસારમાં હો રાજ, ધર્મે પણ તસ ટેક. મેરે૦ ૩૦.

દોહરા.

સખી વિસર્જી તિણે સમે, બેઠા રાજકુમાર;
કર જોડીને એમ કહે, આવી નમી પ્રતિહાર. ૧.
સ્વામી શંખપુરી થકી, કરભીસ્થિત નર દોય;
આવી ખડા તુમ દેખવા, શ્યો તસ હુકમજ હોય. ૨.
દેઇ હુકમને તેડિયા, આવ્યા જામ હજૂર;
તામ કુમારે ઓળખ્યા, દેખી આણંદપૂર. ૩.
સુવેગ વાયુવેગ એ. પિતૃ વલ્લભ તસ નામ;
હર્ષિત કુમરને દેખીને, કરતા દોય પ્રણામ. ૪.
ઉઠી કુમરે આલિંગિયા, બેસાર્યા નિજ પાસ,
સ્નેહે માત પિતા તણા, પૂછે કુશળ વિલાસ. ૫.

ઢાળ ૨ જી.

(સાહેલાની દેશી)

સાહેલાહે કુંવરને મધુરે બોલ, સુવેગ કહે વળતું તદા હો લાલ;
સાહેલાહે માત પિતા તુમ દોય, વરતે છે કુશળી સદા હો લાલ. ૧.
સાહેલાહે તુમ વિરહા નળ દાહ, દેહ દહે દિન નિર્ગમે હો લાલ;
સાહેલાહે નયન રૂદન ઘન નીર, તાપ હૃદયનો નવિ શમે હો લાલ. ૨.
સાહેલાહે પુત્રવિયોગ ત્રિકાળ, કાળ દશા ઇચ્છે ઘણી હો લાલ;
સાહેલાહે ગંગાવાસી લોક, જીવે તસ વયણાં સુણી હો લાલ. ૩.
સાહેલાહે ગજવશી ચોરનો ઘાત, રાજસુતા વરી સાંભળી હો લાલ;
સાહેલાહે અમને મોકલ્યા આંહી, આજ વાત તે સવિ મળી હો લાલ. ૪.
સાહેલાહે સુવેગ મુખ સુણી વાત, નૃપસુત નયણે જળસિરા હો લાલ;
સાહેલાહે બોલે દુઃખિત દેહ, પ્રસ્વેદ મેદુરિયા ગિરા હો લાલ. ૫
સાહેલાહે ધિગ ધિગ મુજ અવતાર, અવિનીત દુર્જનથી સરે હો લાલ;

સાહેલાહે હું થયો શત્રુ સમાન, માત પિતા સુતથી ધરે હો લાલ. ૬.
સાહેલાહે બાવળને કરકંધુ, વાવી જેહ ઊચ્છેરની હો લાલ;
સાહેલાહે પીડાકારક તાસ, હોવે કંટક ખેરનો હો લાલ. ૭.
સાહેલાહે કુળપતિ કુર્ગસમાન, વિષધર સરિખો હું થયો હો લાલ;
સાહેલાહે ચંદન સરિખા પુત્ર, ઘસે સુગંધે ફૂલ જ્યો હો લાલ. ૮.
સાહેલાહે માતને ક્લેશનું હેત, જનમથી વાત સકળ થઇ હો લાલ;
સાહેલાહે ધાતે કર્યું શું કામ, પુત્રાભિધાન સુધામયી હો લાલ. ૯.
સાહેલાહે જનમથી વસતાં ગેહ, માત પિતા શોકે ભર્યાં હો લાલ;
સાહેલાહે દેશાંતર રહ્યો તોહી, દુશતમાએ દુખી કર્યાં હો લાલ. ૧૦.
સાહેલાહે એક અચંભો કેમ, અવિનીત હું સુખ શ્રી વર્યો હો લાલ;
સાહેલાહે નહી કૌતુક મા બાપ, સમરે મુજ તેણે સુખી કર્યો હો લાલ. ૧૧.
સાહેલાહે માછલી સમરણ જાત, મીન યુગલ જન જીવતાં હો લાલ;
સાહેલાહે ભુજંગી આલિંગિત બાળ, કૂર્મી તથા અવલોકતાં હો લાલ. ૧૨.
સાહેલાહે કહે સુવેગ કુમાર, ખેદ કરો નહિ અતિ ઘણો હો લાલ;
સાહેલાહે દુઃખ દાયક નહી પુત્ર, જનકને દુઃખ અવગુણ તણો હો લાલ. ૧૩.
સાહેલાહે પિંડથી અધિકો દામ, દામ થકી વાહાલી પ્રિયા હો લાલ;
સાહેલાહે તેહથી અધિકો પુત્ર, પૂંઠે અધિક ધરમ ક્રિયા હો લાલ. ૧૪.
સાહેલાહે તાતેં દિયો પરદેશ, જોવા તુજ પુણ્ય તારણે હો લાલ;
સાહેલાહે ભાગ્ય ઉદય સુવિનીત, ગુણશ્રેણી લહી બારણે હો લાલ. ૧૫.
સાહેલાહે પ્રગટયો નૃપને પ્રમોદ, હૃદયાનંદન નંદને હો લાલ;
સાહેલાહે ન લહે કોણ આણંદ, પામી સુગંધિ ચંદને હો લાલ. ૧૬.
સાહેલાહે વસ્ત્ર મલિન તજે લોક, રજઃધરે તડકે તપે હો લાલ;
સાહેલાહે ઉજ્વળ નિર્મળ તેહ, દેવસેવાવસરે ખપે હો લાલ. ૧૭.
સાહેલાહે તુમ દર્શન શીત વાત, તાત હૃદયજ્વર વારણું હો લાલ;
સાહેલાહે દેખી તુમ મુખચંદ, નયન સુધારસ પારણું હો લાલ. ૧૮.
સાહેલાહે મળવા બહુ ઉતકંઠ, રહિયત શંખપુરી તણી હો લાલ;
સાહેલાહે ક્ષણ વરસાં સો થાય, વિનતિ શી 'કહીએ' ઘણી હો લાલ. ૧૯.
સાહેલાહે પિતૃ મિલન ઉચ્છરંગ, એમ નિસુણીને કુંવર ધરે હો લાલ;
સાહેલાહે દેશ ગામ લખ તાસ, નામાં લેખાં તસ કરે હો લાલ. ૨૦.

સાહેલાહે બહુ અધિકારી કીધ, એક પટાવત ઊપરે હો લાલ:
સાહેલાહે તેડાવી ઉવજ્ઝાય, વિનયેં નમી કહે એણીપરે હો લાલ. ૨૧.
સાહેલાહે શી આજ્ઞા ગુરૂરાય, તાતેં મુજ તેડાવિયો હો લાલ:
સાહેલાહે ટાળણુ પિતૃવિયોગ, કહે ગુરૂ હુકમજ આપિયો હો લાલ. ૨૨.
સાહેલાહે કામ અરથ દોય વર્ગ, સાધ્યા પણુ ન સુહાવિયેં હો લાલ:
સાહેલાહે ધર્મ વર્ગ જયકાર, તેણે તે સાધી સધાવિયેં હો લાલ. ૨૩.
સાહેલાહે ગુરૂ વચનેં જિનચૈત્ય, આઠ દિવસ પૂજા રચે હો લાલ;
સાહેલાહે ઓચ્છવ નાટકશાળ, ગુણિજન જોવા સહુ મચે હો લાલ. ૨૪.
સાહેલાહે સાહમીવચ્છલ નિજગેહ, ષટ રસ પાક ભોજન ધરી હો લાલ;
સાહેલાહે શ્રીમંત ગુણી નરનાર, પેહેરામણી વસ્ત્રેં કરી હો લાલ. ૨૫.
સાહેલાહે મદનમંજરીનેં દીધ, કંચુઓ કસબી સોહામણો હો લાલ;
સાહેલાહે દેતાં દિલભર કાધ, મુહૂરત દિન જાવા તણો હો લાલ. ૨૬.
સાહેલાહે બીજે ખંડે એહ, બીજી ઢાળ સોહામણી હો લાલ;
સાહેલાહે વીરવચન રસ દેત, ખાસ સખીનેં વધામણી હો લાલ. ૨૭

દોહરા.

પવનચંડપ્રિયા સતી, રત્નવતી તસ નામ;
કુંવર ઘરેં ગુરૂનેં જઇ, બોલે કરીઅ પ્રણામ. ૧.
માત તમેં સુલસા સમાં, દિયો આશીષ સનેહ;
તાતનું તેડું આવિયું, જઇશું હવે નિજગેહ. ૨.
સા કહે વત્સ વિજોગનાં, મેં એ દુખ ન સહાય;
ત્રિવિધ વીર સુલસા સતી, તેણેંએ દુઃખ સહાય. ૩.
કુંવર કહે નર ઉત્તમેં, સાસરીએ ન રહાય;
માત પિતા સજ્જન પ્રમુખ, ઇણુ વાતેં લજવાય. ૪.
ગુરૂણી કહે કુશળાં રહો, છો મુજ ચિત્ત મઝાર;
કુંવર દીએ દશ ગામ તસ, લીએ આશીષ અપાર. ૫.

ઢાળ ૩ જી.

(ચિત્રોડા રાજાની દેશી.)

ગતિ લલિત વિલાસેં રે, અવની પતિપાસેં રે,
કુંવર પ્રકાશે આવી એણી પરેં રે;

આવ્યું તાતનું આણું રે. ઘરનાં દે અટાણું રે,
મુજ મન ભીંજાણું માત મિલણભણી રે. ૧.
અમને વોળાવોરે, હવે વાર ન લાવો રે,
શંખપુરી જાવો પંથ દૂરે ઘણો રે;
મન ચિંતે રાજા રે, નિત્ય કોડી દીવાજા રે,
કુંવર દિન ઝાઝા રહ્યા પણ ઘડી સમા રે. ૨.
પુત્રી જે જાઇ રે, તે અંતે પરાઈ રે,
એહથી શી વડાઈ ઘરવસ્તી તણી રે;
બદામનું નાણું રે, ઘેંસ છાશનું ખાણું રે,
કાંસાકૂટ ભાણું લહી ધનમદ કરે રે. ૩.
તમરાનું ગાણું રે, છાળીનું દુઝાણું રે,
પરઘરનું ઘરાણું પેહેરી સુખ ગણે રે;
ત્રિપંડીનું ટાણું રે, ચણોઠીનું ઘરાણું રે,
બોરકૂટ અથાણું ભોજનમાં નહી રે. ૪.
વાદળની છાયા રે, કપટીની માયા રે,
તૃષ્ણાજળ ધાયા જળ નહિ પામતા રે;
પરદેશીની પ્રીતી રે, બળી ભૂમિએં ખેતી રે,
પરોણે ઘરવસ્તી કેતી માનીયેં રે. ૫.
એમ ચિંતી રાય રે, અંતે ભિરજાય રે,
પુત્રીની માયશું વાત સવે કરી રે;
ઉઠે કુંવર રજાઇ રે, નૃપ કરત સજાઇ રે,
રથ ઘોડા નવાઇ આસન બેસણાં રે. ૬.
દિયે ભૂષણ વાસ રે, ઘણાં દાસી દાસ રે,
દેઇ કુંવરને પાસ રહી એમ વીનવે રે;
પુત્રી ઉછરંગે રે, ઉછરી ઉછંગે રે,
ગુણવંતને સંગે તુમ ખોળે ઠવી રે. ૭.
દેશો ન વિસારી રે, નવી પરણો નારી રે,
પણ એ દિલ ધારી કદિય ન દુહવો રે;
સુણી કુંવર સજેલા રે, થઇ ભોજનવેળા રે,

સવિ સાજન ભેળા રતનવતી તેડતી રે. ૮.
ઘર આસન માંડે રે, સુત ભક્તેં જમાડે રે,
સુગંધ વસાડે ધૂપ ઉખેવતાં રે;
શણગાર સુહાવી રે, માથે તિલક વધાવી રે,
કહે વચ્છ વોળાવી વેહેલા આવજો રે. ૯.
મળો જઈ માતાશું રે, રેહેજો શાતાશું રે,
કોઇ દિન વ્હેલાશું મુજ સંભારજો રે;
ઉપગાર વખાણી રે, મુખ મધુરી વાણી રે,
ધન ઓહોળું આણી દીએ ઉવઝાયને રે. ૧૦.
હવે કુંવર સધાવે રે, નૃપ પુત્રી વોળાવે રે,
સજ્જનને મેળાવે શુભ શકુને કરી રે;
શે'ર બાહેર આવ્યા રે, મિલણાં સહુ લાવ્યા રે,
કુંવરેં બોલાવ્યા સહુનેં હિત ધરી રે. ૧૧.
સૈન્ય સુભટ મિલાવી રે, રાયરાણી આવી રે.
કમળસેના બોલાવી હિતશિક્ષા દિયે રે;
પતિઆણાએં રહેજો રે, લજ્જા નિર્વેહેજો રે,
સાસુ સસરાની સેવા કરજો ભલી પરેં રે. ૧૨.
રાએ માની તે રાણી રે, બેહેન સરખી જાણી રે,
નણદી દેરાણીનાં મન સાચવો રે;
ગુરૂ વિનય કરે જો રે, સમતામાં રહેજો રે,
દાનગુણેં દીપાવજો અમ કુળ વંશને રે. ૧૩.
એમ કહી નિજ બેટી રે, હઇડા ભર ભેટી રે,
થઇ છેટી વળ્યાં નિજ ઘર આંસુ ભર્યાં રે;
રથ બેઠી નારી રે, સખીવૃંદ વિહારી રે,
કરી સેના સારી પંથે શિરેં તદા રે. ૧૪.
કુંવર ચિંતાએ રે, રવિ પશ્ચિમ જાએ રે,
અંધકાર તે થાયે અવસર પામીને રે;
કુંવર એકાકી રે, રહ્યા સુભટ તે બાકી રે,
પુર બાહેર મૂકી રથ પડદા ધરીરે. ૧૫.

આપેં એકેલારે, નગરેં નિશિ વેળારે,
દૂતિ ઘર મેલા કારણ જઇ વસ્યા રે;
તે માલણ જાતેરે, સમજાવી વાતે રે,
મદનમંજરી રાતેં તેડી મિલાવતી રે. ૧૬.
રસપ્રેમે મળિયારે, વિજોગ તે ટળિયા રે,
જઈ સુભટશું ભળીયા દૂતી વિસર્જીને રે;
મદનમંજરી નારીરે, રથમાં બેસારી રે,
શૂન્ય મારગે સુભટ હકારી ચાલીયા રે. ૧૭.
જે સોમલ ખાવેરે, વચ્છનાગ જે ચાવે રે,
ન બીહે ફળ ધંતુર ચાવે તે ધણી રે;
જે ગિરિ ઓલંઘેરે, જલધિ જળ લંઘે રે,
છીલ્લર જળ ટેકરી કાંકરી કેમ ગણે રે. ૧૮.
જેણે સાપ ખેલાયા રે વાઘવૃંદ રમાયા રે,
વિછુસેં ડરાયા તે નર કેમ ડરે રે;
જેહનેં જેહશું પ્રેમરે, રહેતે વિના કેમ રે,
મૂઢલોક અજાણ્યો વેહેમ મનેં ધરે રે. ૧૯.
મારગ શિર જાતાં રે, સૈન્ય ભેલાં થાતાં રે,
બેહુ નારી સોહાતાં મન મેળા કરી રે;
શુભવીર કુમાર રે, લહ્યા ભોગ રસાલ રે,
ખંડ બીજે ત્રીજી ઢાળ સોહામણી રે. ૨૦.

દોહરા.

અગડદત્ત નિજ સૈન્યશું, ગામ ગામ વિશરામ;
કેતે દિવસેં પામિયા, વિંધ્યાચળ રણ ઠામ. ૧.
મદભર હસ્તીઘટા ચરે, મહિપ તણો નહી પાર;
શાર્દૂલ ચિત્રક ભયકરા, શબરા શબરી અપાર. ૨.
ઇક જળ ભરિય સરોવરેં, સૈન્ય કિયો વિશ્રામ;
ડેરા તંબૂ તાણીનેં, કુંવર રહે એ ઠામ. ૩.
સુભટલોક ભોજન કરી, બેઠા કરતા વાત;
જગત વિશામેં આથમ્યો, રવિ પ્રગટી તવ રાત. ૪.

ઢાળ ૪ થી.

(કડખાની દેશી.)

જાગતી જસરતિ દૈવગતિ દુર્બળી, તદપિ તસ દૈવ બત છિદ્ર જોવે;
ચંદ્રગુરૂ લગન બળ શુકન માલણ મળે, તહવી પાછો વળે ખરનિરોવે.
જાગતી જસરતિ દૈવગતિ દુર્બળી. ૧.
વિશ્વહિતકારિતિમિરારિતિરસ્કૃત, ભય લહી વિંધ્ય ગંધુર વસંતો;
તિમિર ભર રજનિચર શબર પક્ષે ભલે, રિષ્ટ રવિ દૃષ્ટ જોતાં હસંતો. જાગતી૦ ૨.
દ્યુપતિ નૃપ ગોપતિ નામ વિદુષા વદે, સુણત તમ શત્રુ બાંધવ નડેવા;
શબરસંકેત કદી તિમિર રજની ભરી, ઘૂકર બહુક ઘૂ ઘૂ કરેવા. જાગતી૦ ૩.
ભટનિકટ મધ્ય નિશિ વિકટ નિદ્રા ભરી, ઝટિતિ જાગર્ત્તિ સૈન્યે ન કોપિ;
અક્ષરનૃચક્ષ સમલક્ષ તમપક્ષગા, ધ્વાંત સંકેતિકા શિર ન ટોપી. જાગતી૦ ૪.
વાળ વિકરાળ કરવાળ કર પ્રેત જ્યું, હીક રવ કોક કપિમત્તદંતા;
બાણધનુ તાણી કર સૌપ્તિકા ભટ પરી, ગૈપ્તિકા ભીલ ધાટી પતીતા. જાગતી૦ ૫.
તેણે સમે જોધ નર ક્રોધ ગર્વે ભર્યા, સંચર્યા યુદ્ધ ગ્રહી ખડગ ઢાલે;
કુંવર તવ જાગીયો વીરનૃપ આગિયો, રથ ચઢયો ઝટિતિ ઝગતી મશાલે. જાગતી૦ ૬.
પલ્લીપતિ ભીમની સીમ પૌરૂષરૂપા, ક્રાંત તુરગારૂઢે પ્રૌઢ ક્રોધે;
આવતો ધાવતો સૈન્યભટ શોધતો, પતત જિમ વિદ્યુતા દંડ ગોધે. જાગતી૦ ૭.
વાયુને વાંબુદા હરિણુ હરિણા ઇવ, સૈન્યભટ સકળ તેમ દૂર નાસે;
ઉદયિો વામ તપનોપમે કુંવર તે, ભીલ ભટવ્રાત તમ નષ્ટત્રાસે. જાગતી૦ ૮.
સોપિ પલ્લીપતિ ભીમ ભીષણગતિ, મેઘ જ્યું ગાજતો કુંવર સ્હામો;
નીર જેમ તીર વરસાવતો રસ ભરે, નવિ ધરે ધરણીતસ પળ વિશામો. જાગતી૦ ૯.
કુંવર પણ તેહશું કેસરીસિંહ જ્યું, યુદ્ધ ઉદ્ધત પણે કો ન થાકે;
જયસિરિ હાથ વરમાળ ધરી આવતી, જોવતી સતીપણું ધરીય નાકે. જાગતી૦૧૦.
બળથકી દુર્જયો ભીમ પલ્લીપતિ, દેખી જય ઇચ્છતી છળ વિચારે;
મદનમંજરી કહે સારથિ હું રહે, જીતશો નાથજી ક્ષણિક વારે. જાગતી૦૧૧.
થઇય સા સારથી તુરંગ સંચારતી, દેખિ તસ રૂપ પલ્લીશ છળીએ;
માર કુમારસહ પંચ બાણે પડયો, ભીમ વિણ નીણ હત ભૂમિતળીએ. જાગતી૦૧૨.
વદત પલ્લીશ [illegible]ીશ સુત મદ તજે, નિજ ભુજે નહી હણ્યો પલ્લીરાજા;
વજ્જિદર્પઘ્ન [illegible] શરહત તનુ, મૃતક મારણ રણે નો અવાજા. જાગતી૦૧૩.

તિમિર દળખંડતો સહસ કિરણેં કરી, તામ ઉદયો રવિ જગ પ્રકાશે;
ધ્વાંતશમ કૃષ્ણતનું સ્વકીય કાકા વદત, ભયલહી શંબરજ્યું કાકનાસે. જાગતી૦૧૪.
રણભૂ નિહાળતો સૈન્ય નવિ ભાળતો, નષ્ટગત કષ્ટમૃત સુભટ કેઈ;
જીવતા જે રહ્યા વેહ પામેં ગ્રહ્યા, મરણગત કાઇશું દાહ દેઈ. જાગતી૦૧૫.
સરજળેં સ્નાન મુખદંતધાવન કરી, તરતળેં દંપતી કૃતવિશામે;
ખંડ બીજા તણી ઢાળ ચોથી ભણી, વીર કહે ધર્મથી સૌખ્ય પામે. જાગતી૦૧૬.

દોહરા.

બાણ તૂણીર પુંઠે ધરી, કાર્મુક હાથ ધરંત;
એક રથેં કરી નારીશું, અલ્પ સુભટશું ચલંત. ૧.
અરધેં પંથેં આવીયા, પુરૂષ મળ્યા તવ દોય;
કુંવર પૂછે પંથનો, વ્યતિકર ભાખે સોય. ૨.
મ્હોટો વહેતો માર્ગ એ, શંખપુરી શિર જાય;
બીજો પંથ એ ઢુકડો, છે પણ વિષમ કહાય. ૩.
ધન લૂંટે પ્રાણી હણી, દુષ્ટગતિ પરિણામ;
ચોર ફરે બહુ રૂપશું, દુર્યોધન તસ નામ. ૪.
વળી વનહસ્તી એક ફરે, કાળસમો વિકરાળ;
મત્ત મૃગેંદ્ર રણેં ફરે, દીઓ ઉછળતી ફાળ. ૫.
રણ અરધું કાપ્યું તમેં, આગેં અર્ધપ્રયાણ;
પંથ યથારૂચિયેં ચલો, તુમને કોડ કલ્યાણ. ૬.

ઢાળ ૫ મી.

(ધવલશેઠ લેઇ ભેટણું.—એ દેશી.)

વયણ વધાવી કુંવર ચલ્યો, દીએ તસ પાંચ દિનાર રે;
રથ આગળ કરી જાવતાં, પંથી મળ્યા નર બાર રે. વયણ૦
અલ્પશ્રુત મુનિ મંડળી, ગીતારથ અનુસરતા રે;
તેમ તે નર કુંવર લહી, સુંદર સાથજ કરતા રે. વયણ૦
પંથ જતાં તે રણ વચેં, જોગી મળિયો કપાળી રે;
ભસ્મઘટા દેહેં ધરી, જટાજૂટ શિરવાળ રે. વયણ૦
માળ કપાળ તણી ગળે, લીધો કરંડક માથે રે;
ઘંટ બજાવત આવીયો, પાણી કમંડળ હાથે રે. વયણ૦

કર દક્ષિણ સન્મુખ કરી, બોલે દેઇ આશીષ રે;
જીવો કોટિ વરસ લગેં, વાત સુણો સાર્થેશ રે. વયણ૦ ૫.
ગોકુળ ગામેં હું વસું, દેખી સંસાર ફૂડો રે;
કાપાલિક ગુરૂ સન્નિધેં, જોગ તે લીધો રૂડો રે. વયણ૦ ૬.
બહુ દિનથી તીરથ કરૂં, દેવ નમન સંકેતેં રે;
શંખપુરી જાવું માહરે, વંચ્છતીરથ નતિ હેતેં રે. વયણ૦ ૭.
તુમ સાથેં અમેં આવશું, પણ મુજ પાસેં ભાર રે;
દેવપૂજન અરથેં દિયા, ધર્માએં શત દિનાર રે. વયણ૦ ૮.
નોલી તુમ રથમાં ઠવો, તો નિર્ભય થઇ ચાલું રે;
દુર્યોધન ભયથી ડરૂં, તેણેં તુમ હાથે આલું રે. વયણ૦ ૯.
કુંવરને આપી એમ કહી, પંથેં કરે ગીત ગાન રે;
નૃત્યકળા જન રંજતો, મુખચેષ્ટા કરી તાન રે. વયણ૦ ૧૦.
ભિક્ષુવેશ નૃપસુત ગણે, અવિશ્વાસનું ઠામ રે;
ઘોડા શીઘ્ર ચલાવતાં, આવ્યું ગોકુળ ગામ રે. વયણ૦ ૧૧.
દૂર વનાંતર ઊતર્યા, જાણી ભોજન વેળા રે;
નૃપનંદનને એમ કહે, જોગી જટિલ તેણી વેળા રે. વયણ૦ ૧૨.
આજ પરૂણા અમ ઘરેં, ભોજન સહુને કરાવું રે;
ગોકુળ ગામ એ માહરૂં, દહી દૂધ અશન તે લાવું રે. વયણ૦ ૧૩.
ગયું ચોમાસું ઇહાં કર્યું, તેણેં આહેર મુજ રાગી રે;
ગોરસ બહુળાં આણશે, એ મુજ શુભમતિ જાગી રે. વયણ૦ ૧૪.
હું જઇ આવું તિહાં લગેં, જાવું નહિ માહારાજ રે;
જન્મ સફળ માહારો થશે, જાણું વધારી લાજ રે. વયણ૦ ૧૫.
એમ કહી તિહાં જઇ લાવીયો, ગોરસ મધુર બનાય રે;
કહે કુંવરને આરોગીએં, ઉદ્યમ સફળ કરાય રે. વયણ૦ ૧૬.
ઋષિભોજન કલ્પે નહી, વળી મસ્તક રસ જાત રે;
તેણેં ગોરસ ભોજન તણી, નવિ કરશો એ વાત રે. વયણ૦ ૧૭.
કુંવર વચન સુણી સાથનેં, દહી દૂધ તેહ જમાડે રે;
વારે કુંવર નયમેં ગુરૂ, કુશિષ્યપરેં નવિ છાંડે રે. વયણ૦ ૧૮.
તંબોળ દેઇ તે કહે, જમશું અમે હવે પુત્તા રે;
વિષમિશ્રિત ભોજન કરી, તે તરતજ જઇ સૂતા રે. વયણ૦ ૧૯.

મદનમંજરી વચનેં કરી, ભોજન કુંવર કરાવે રે;
રોપ ભર્યો જોગી તિહાં, ખેંચી ખડ્ગને ધાવે રે. વયણ૦ ૨૦.
ચંદ્રમુખી લક્ષ્મી જિસી, નારી લેઈ કેણી કોર રે;
જાઇશ કિહાં રે રાંકડા, હું દુર્યોધન ચોર રે. વયણ૦ ૨૧.
વિષ દેઇ પંથી હણ્યા, આવ્યો છે તુજ વારો રે;
ખડ્ગ બળેં ચૂરણ કરી, દેઉં જમ નૃપ ચારો રે. વયણ૦ ૨૨.
કુંવર સુણી વિસ્મિત અસિ, કુક્ષીઘાત દીએ વહેલો રે;
હાહા કરી પડ્યો ભૂતળેં, જે વહેલો તે પહેલો રે. વયણ૦ ૨૩.
દીનપણેં તરસ્યો જુએ, કુંવર મુખ જળ ધ્યાવે રે;
સુલસાસુત તવ તેહને, પાણી દયાએ પાવે રે. વયણ૦ ૨૪.
સ્વસ્થ થયો શીતળ જળેં, કુંવર ક્રોધ સમારિં રે:
બીજે ખંડે પાંચમી, ઢાળ કહી શુભ વીરિં રે. વયણ૦ ૨૫.

દોહરા.

કુંવર કૃપાળુ ગુણેં કરી, કરતો ચોર વિચાર;
કરુણાયર એ ગુણનિધિ, ધિગ ધિગ મુજ અવતાર. ૧.
મેં અતિથિ કરી મારિયા, પંથીજન વિશ્વાસ;
બાળ વૃદ્ધ ધર્મી હણી, બાંધી પાપની રાશ. ૨.
એ ગુણવંત સુપાત્રનેં, આપી ધન ઘરબાર:
પવન જળદાયક તણો, વાળું પ્રતિ ઉપગાર. ૩.
ગુણરંજિત તસ્કર કહે, સાંભળ રાજકુમાર;
હું મૂરખ પણ તુજ ગુણેં, રીઝ્યો ચિત્ત મઝાર. ૪.
અજીત હું તેં જીતિઓ, તુજ બળ ધીરજ ધન્ય;
હું તૂઠ્યો તુજનેં કહું, છેલ્લું સત્ય વચન. ૫.
સન્મુખ ગિરિ મધ્યેં જતાં, વામ દિશેં નદી હોય;
તિહાં મંદિર છે જક્ષનું, પણ નર વસ્તી ન કોય. ૬.
ચૈત્ય થકી ડાબી દિશેં, સજીત શિલ્લા એક;
વામ દિશેં દૂરેં કરી, ભૂમિઘર છે છેક. ૭,
જયસુંદરી મુજ વલ્લભા, રૂપેં રંભ સમાન:
મે તુજને આપી મુદા, નારી સદ્રવ્ય નિધાન. ૮.

મુજ મરણે પરજાળીને, કરજો સઘળું હાથ;
એમ કહેતાં તે મરણ લહ્યો, દિયે અગનિ મહિનાથ. ૯.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(નદી યમુનાકે તીર, ઉડે દોય પંખીયાં—એ દેશી.)

રથ બેસી ગિરિ ભજ્ઝ ગયો નદી ઊતરી, કુંવર શિલા કરી દૂર બોલાવે સુંદરી;
ઊંચે સ્વરે સુણી શબ્દ તુરત ચિંતા ભરે, આવી કહે સા આદરે આવો અમ ઘરે. ૧.
રથ ઠવી વિવરે દંપતી ભૂધર સંચરે, તવ કહે ચોરપ્રિયા કેમ આવિયા અમ ઘરે;
વાત સકળ કુંવરે તિહાં મૂળ થકી કહી, દેખી ખડ્ગ સા સાચપણે માની સહી. ૨.
કુંવર મકરધ્વજતુલ્ય સ્વરૂપે સા ચળી, જયસુંદરી પણ થંભી ચિત્રામણ પૂતળી;
નૃપનંદન પણ મોહિની દેખી મોહી રહ્યો, દિલ વસી રંભા ઉર્વશી એમ વિસ્મય થયો. ૩.
નાગકની પાતાળથી ચોરે અપહરી, નાગદેવ ભયે નામ ઠવ્યું જયસુંદરી;
નયણે નયણ મિલાવી રહ્યો વાદી પરે, તવ સા હૃદયશું નેહ ધરી એમ ઉચ્ચરે. ૪.
તુજ મુખ દેખી હું શુદ્ધિ બુદ્ધિ ભૂલી ગઇ, પ્રેમકટારી લાગી તેણે ઘાયલ થઈ;
ઘાયલ ચોરને શીતળ જળ પાયો ખરો, પ્રેમ સુધારસ સિંચતો તે મુજ ઉદ્ધરો. ૫.
તુમ સઘળી નારીની દાસી થઇ રહું, તેહનાં કટુક વચન પણ તુમ હુકમે સહું;
રયણ પડ્યું વિષ્ટામાં પણ લઇ સમારવું, બાળ વચન પણ હિતનું ચિત્તમાં ધારવું. ૬.
ચંડાળ પાસથી ઉત્તમ વિદ્યા શીખવી, નારીરતન પણ લેવું દુઃકુળ સંભવી;
લવણસુતા હરિ કેશવે ઘર લખમી કરી, કાળી ગૌરી પર્વતજા રૂદ્રે વરી. ૭.
કનક કોડ ધન તુમને સોંપી સેવશું, આ ભવમાં વહાલેશર માનું દેવશું;
રાગ વિલુધ્ધો કુંવર એ સાચું સદ્દહે, મદનમંજરી ચિત્ત ચમકી કુંવરને એમ કહે. ૮.
સુણ પ્રીતમ નિર્લજ પડયો તું પાસમાં, હરણ પરે પડી હું રે વળી તુજ આશમાં;
આ રાજપુત્ર પવિત્ર પુરૂષવ્રત કિહાં રહ્યું, નીચ મારગ અનુસરતાં નિર્મળ કુળ ગયું. ૯.
કુળવટ ઉત્તમવંશ ને ક્ષત્રીપણું ટળ્યું, મુજ સાથે કરકોલ વચન બોલ્યું બળ્યું;
કાક અમેધ્ય પરે ચોરદારાએ રંજિયો, ભ્રષ્ટ સકળ ગુણજાત ભાતમાંથી ગયો. ૧૦.
વણિક્સુતા પણ હું તુમથી રૂડી ઘણી, સતીવયણે ઘર રાખી માઝા આપણી;
કેતા વરસ કુમારીસમી ઘરમાં રહી, પીઉડા વરી હું તુમ ઉત્તમ જાતિ લહી. ૧૧.
છંડી સાહેલી સાથ નાથ સાથે સજ્યાં, તુમ વચને બંધાણી પીહરીયાં તજ્યાં;
માત પિતા સાસરીયાંને કુળખંપણ ધરી, શિયળ તજી તુમ સજ્જન સંગે નીકળી. ૧૨.

એ સવિ કીધું પ્રીતમ તાહરે કારણે, મતિ વિણકી ઘર પેઠી રહી હું બારણે;
વિણ દેખે હા દૈવ ધરી જલધિ સહી, ઊતરવાનો આરો તે એકે રહ્યો નહી.૧૩.

એણે સંગે રહી ખેલો પ્રીતમજી ભૂધરે, સુલસા સાસુ ચરણે જશું અમે સાસરે:
કહિસ્યું અમે જો મોકલશે તુમ ખોળવા, કૃષ્ણપરે ગેયા તુમ સુત પાતાળ સાધવા. ૧૪.

કાંતાવચન ગંગોદક કલ્લોલે કરી, નીચરાગ મલ ધોઈ ચિત્ત સુમતિ વરી;
અગડદત્ત નીકળિયો ચોર સંપદ તજી, મદનમંજરી શું રથ બેસી ચલિયો સજી.૧૫.

નારીચરિત્ર ગહન તેમ ગહનવને વસે, ભિલ્લવૃંદ જિહાં ત્રાસે નાસે દશો દિશે;
દેખી કુંવર મન ચિંતે એ ઉત્પાત સ્યો, તવ દીઠો મદ ભરીયો હસ્તી કૃતાંતશો.૧૬.

વશ કરી રાજકુંવર તિહાં આગળ ચલે, લાંગુલઘાત નિપાત પટહભૂત ભૂતળે;
સન્મુખ આવ્યો વાઘ વદન જિશું ગવ્હરા, ધાવત ક્રોધ ભર્યો રહી ઉંચી કેસરા. ૧૭.

મદનમંજરી ભયભ્રાંત થઇ તે દેખતાં, ધીરજ દેવે તાસ વાઘ હણવા જતાં;
વામ કરાંબર વીંટી હરિવદને ધરી, દક્ષિણ ભુજ ખડ્ગે કટિ છેદી દિધો કરી.૧૮

રથ બેસી વનખંડ વચે વળી જાવતો, અતિ ઉત્કટ ફણી મણિધર સાહામો આવતો;
રક્ત નયન કાળકાંતિ ધમણ ફુતકાર એ, જમદંડ તુલ્ય પ્રચંડ દિસે વિકરાળ એ.૧૯

દેખી ભયે પતિકંઠે વળગી મંજરી, ભય મ ધરો કહે કુંવર હેઠો ઊતરી,
થંભી મંત્રે ગારૂડી પરે અહીને દમી, બેશી રથ પથ ચાલ્યાં રણ સઘળું વમી.૨૦

શંખપુરીને દેશ સીમે વિશરામીયા, ભવઅટવી ઓળંગી નરભવ પામીયા;
બીજે ખંડે ઢાળ એ છઠ્ઠી ઉચ્ચરી, કમળસેના શુભ વીર કુમારને સાંભરી.૨૧

દોહરા.

એણે અવસર તિહાં સૈન્યના, ડેરા તંબૂ દૂર;
દેખી સંશય ડોલતા, આવ્યા સુભટ હજૂર. ૧.
અગડદત્તને ઓળખી, કરતા તેહ પ્રમાણ:
કમળસેના રાણી પ્રતે, દેત વધામણી તામ. ૨.
રાણી મંત્રી પ્રમુખ સવિ, આવી પ્રણમે પાય:
બોલાવે તસ પ્રેમશું, કુંવર કરી સુપસાય. ૩.
શિબિરમાંહે સહુ આવિયાં, નૃપસુત કરી વિશ્રામ;
પૂર્વ વૃત્તાંતે પૂછીયો, કહે સેનાપતિ તામ. ૪.

ઢાળ સાતમી.

(જીરેજીની દેશી.)

જીરે મારે સ્વામી સુણો તે વાત, ભિલ્લરણે રણમાં થઇ; જીરે૦
નિદ્રાવશ ભટ લોક, ધાડ પડી નિદ્રા ગઈ. જીરે૦ ૧.
રયણી ઘણી અંધકાર, ગાફલ રણ ભટ મંડળી જીરે૦
કુંવર ગયા રથ લેઇ, વાત કોઈક મુખ સાંભળી. જીરે૦ ૨.
સુભટ ઘણા તવ નઠ્ઠ, નિજ નિજ મિલકત કર ધરી; જીરે૦
રાણીપટ આવાસ, ભિલ્લ ભટે હલ્લાં કરી. જીરે૦ ૩.
અમે સુભટ લેઇ તામ, લોહકોટ ફરતો ફિયો; જીરે૦
અમે દેખાડયા હાથ, તવ ભિલ્લે મારગ દિયો. જીરે૦ ૪.
સુભટ સજી ચિહું કોર, રાણી રથ બેસારીને; જીરે૦
નિકળીયા નિશિમધ્ય, નાઠા સુભટ મિલાવીને. જીરે૦ ૫.
હલકારા ઠામ ઠામ, મેહલી નાથ ગવેષિયા; જીરે૦
રણ કાંપી એણે ઠામે, વાટ જોવંતાં શોભાયા. જીરે૦ ૬.
સકળ ફળી અમ આશ, તુમ દરસને સુખ પાવીયા; જીરે૦
કુંવર હુકમ કરી તામ, સૈન્ય સજી કરી ચાલીયા. જીરે૦ ૭.
પામ્યા અખંડ પ્રયાણ, શંખપુરીને પરિસરે; જીરે૦
દેઇ પટ આવાસ, ઊતારા સરવે કરે. જીરે૦ ૮.
આગળ જઈ અસવાર, રાયને દિયે વધામણી; જીરે૦
હરખ્યો સહુ પરિવાર; માત પિતા ઊલટ ઘણી. જીરે૦ ૯.
સન્મુખ જાવે સર્વ, હર્ષ કલ્લોલ ધરા નરા; જીરે૦
પૂનમ ઉદયો ચંદ, સાગરની પરે નાગરા. જીરે૦ ૧૦
હરખ્યાં સુખભર નેત્ર, આવે સન્મુખ ભૂપતિ; જીરે૦
લોટત ભૂમિ કુમાર, તાતચરણ કરતો નતિ. જીરે૦ ૧૧.
હાથે ઉઠાવી કુમાર, હઇડા ભર ભેટી મળ્યા; જીરે૦
તોરણ ઘર ઘર હાટ. બાંધી ઓચ્છવ બહુ કર્યા. જીરે૦ ૧૨.
ઉંચી કરી વૈજયંત, ફુલપગર શેરી ભર્યા; જીરે૦
હસ્તીખંધ કુમાર, બેશી પુરમાં સંચર્યા. જીરે૦ ૧૩.

પુરવધૂ ગાવે ગીત, બેઠી રથમાં, દોય વહુ; જીરે૦
મેડી માળ ચડી નાર, વધાવતી અક્ષત બહુ. જીરે૦ ૧૪.
વાજે બહુ વાજિંત્ર, બંદી બિરૂદાવળી ભણે; જીરે૦
પગ પગ કરતે સલામ, નગરલોક આદર ઘણે. જીરે૦ ૧૫.
એમ મોહોટે મંડાણ, રાજદુવારે ઊતરે; જીરે૦
રાજકચેરી મધ્ય, તાતચરણ વંદન કરે; જીરે૦ ૧૬.
રાય કહે ગઈ રાત, આજ પ્રભાત ઉદય થયો; જીરે૦
પુણ્યઉદય ગુણશ્રેણી, જો તું પરદેશે ગયો. જીરે૦ ૧૭.
કુંવર કહે માહારાજ, તુમ દર્શન સુરતરૂ ફળ્યો; જીરે૦
વૂઠા અમીયે મેહ, નાઠો અશુભ શુભ દિન વળ્યો. જીરે૦ ૧૮.
પામી નૃપ આદેશ, જઇ માતા ચરણ નમે; જીરે૦
માય દિયે આશીષ, ચિરંજીવો આણંદમેં. જીરે૦ ૧૯.
નયનાનંદશું નંદ, મળવે શીતળતા થઇ; જીરે૦
જનની શોક સંતાપ, વત્સવિયોગ વ્યથા ગઈ. જીરે૦ ૨૦.
સુતનેં દેહ સનેહ, ફરસે સુલસા નિજ કરે; જીરે૦
હરખેં નયન જળરેલ, નવરાવી પોતેં હરે. જીરે૦ ૨૧.
સુરવધૂ સમ વધૂ દોય, સાસુને પાયે પડે; જીરે૦
સાસુ દિએ આશીષ, હોજો પનોતી સુતવડે. જીરે૦ ૨૨.
મંત્રી પ્રમુખ પુરલોક, જે જે નમવા આવતા; જીરે૦
બાંધવપરેં નૃપનંદ, પ્રેમ ધરીને બોલાવતા. જીરે૦ ૨૩.
ભોજન જનની હાથ, કરીને નિજમંદિરે જતા; જીરે૦
સુતમુખેં સુત વૃત્તાંત, ગુણી નૃપ વિસ્મય પામતા. જીરે૦ ૨૪.
એક દિન કુંવરનેં ભૂપ, જોઇ લગન ગ્રહ બળવતા; જીરે૦
જુવરાજ પદવી રૂપ, ત્રીજી વહુ પરણાવતા. જીરે૦ ૨૫.
બીજે ખંડે ઢાળ, ખેદવિચ્છેદન સાતમી; જીરે૦
મન તન મેળની વાત, વીર કહે ગુણીને ગમી. જીરે૦ ૨૬.

દોહરા.

મદનમંજરી મોટે પદેં, કમળસેના લઘુ કીધ;
અગડદત્ત બળપુણ્યને, બોલ્યું વચન તે સિદ્ધ.

જ્યેષ્ટ પ્રિયા તે પ્રિયતમા, લક્ષ્મી દ્યુતિ મતિગેહ;
જીવિત વિશ્વાસી પણે, ધરતો ગાઢ સનેહ. ૨.
તાતશિખામણ સમરતી, સતિપતિ ભક્તિકાર;
દેવસમો ગણે કંતને, કમળસેના લઘુ નાર. ૩.
શોક્ય સહોદરી સમ ગણે, ન ધરે મત્સર ધ્યાન;
ગુરૂજન વાત્સલ્યતા ધરે સેવકને સન્માન. ૪.
ન ભજે નવિ વાસો વસે, રોહિણીશું રતિભાવ;
પણ કુમુદિની શશીદર્શને, વિકસિત જાતિસ્વભાવ.

ઢાળ ૮ મી.

(વનમાં વિસારી વાલ્હે વાંસળી—એ દેશી.)

નૃપનંદનચંદન સમગણે, પણ પટ્ટરાણી સંઘાત;
રાગવિલુધ્ધો નિત્ય રહે, જેમ જીવન પયની સાથ.
મદનમંજરી મુખમોહી રહ્યો, ચિત્રાવેલી ચતુરને હાથ;
લોહ ચમક જ્યું ચિત્ત હર્યું, દૂર પલક ન પ્રેયસી નાથ. મદનમંજરી૦ ૨.
ખીરે ગુણ દીધા નીરને, પય અગનિ ધરંતો જોય;
નિજતનુ જીવિત જ્વાળ તે, ઝંપાવે અગનિ પય સોય. મદનમંજરી૦ ૩.
ધર્યું કોઈનું પછું નવી વળે; વળે પાણીથી પાછું દૂધ;
દોય પ્રીતિભર ખેલતાં, બીજી ભૂલી ગયાં શુધબુદ્ધ. મદનમંજરી૦ ૪.
પણ તાતની આણા શિર વહે, દોય રાજ્યપ્રતાપ તપંત;
મધુ માધવ સુરભિ કરે, દિશિ દક્ષિણ વાયુ વહંત. મદનમંજરી૦ ૫.
એણે અવસર રવિ દક્ષિણ જતે, ભૂમિસ્ત્રીશીતપીડા દેખ;
અનંગ આકાશથી ઉતર્યો, વરતાવે આણ વિશેષ. મદનમંજરી૦ ૬.
મધુમત્ત ભમરીયો રણઝણે, ઝંકારવ મંગળગીત;
ઋતુ વસંત રાય આવિયો, વેધક જન વિકસ્યાં ચિત્ત. મદનમંજરી૦ ૭.
ચતુરાં જોબન વય ઝગમગે, પતિસંગે તેમ ઋતુરાય;
દેખી અવનીતળ ઝગી, વનરાજી કિસલપત્ત છાય. મદનમંજરી૦ ૮.
જાઈ કેતકી માલતી ભોગીયા, ભમરા વન ફૂલે ફરંત;
શુક શુકી મેનાં વનતરૂ, કરી માળા જુગલ રમંત. મદનમંજરી૦ ૯.

હંસ હંસી જુગલ જળ ઝીલતાં, કરે ક્રીડા સરોવર પાળ;
મદભર કોયલ ટહુકતી, મુખમંજરી આંબા ડાળ. મદનમંજરી૦ ૧૦.
પ્રણસ ચાંપા નારંગિયો, રાયણ દાહાડિમ સહકાર;
શેહતુત સીતાફળ જાંબુડી, નમી કેળિ તરૂફળ ભાર. મદનમંજરી૦ ૧૧.
ધૈરજહર વિરહિણી નારીના, મલયાનિલ સુરભિ વાય;
મદ ઉપજાવે જુવાનને, વર્ત્યો ઓચ્છવ મધુરાય. મદનમંજરી૦ ૧૨.
નાગરજનશું નૃપ પરિવર્યો, જાય રમવાને ઉદ્યાન;
પવનપ્રેરિત તરૂપલ્લવા, માનું નૃપને કરત આવ્હાન. મદનમંજરી૦ ૧૩.
તવ અગડદત્ત ચંદન રસેં, તનું લેપિત રોપિત માળ;
માલતીફૂલેં બાંધીયો, ધમ્મિલ્લ સમારી વાળ. મદનમંજરી૦ ૧૪.
શણગાર સજી નિજ હાથશું, મુખ આગળ નાટકશાળ;
બેસાડી રમણી રથેં, ગયો વનખેલણ ઉજમાળ. મદનમંજરી૦ ૧૫.
એમ નગરલોક સહુ વન ગયા, ન રહ્યો સુખીયો ઘર કોઈ;
પણ ન ગઈ સુલસા સતી, વહુ કમળસેના મુખ જોઇ. મદનમંજરી૦ ૧૬.
દીયરને દેરાણીયો ઘર રહી, ભોજાઈની ભક્તિ નિમિત્ત;
પૂછે દેરાણી જેઠાણીનેં, આ વાત કશી વિપરીત. મદનમંજરી૦ ૧૭.
તુમેં ભુવનપાળ નૃપનંદિની, વારો વાસો નહી એકરાત;
રાગવિલુદ્ધા જેઠ છે, એ મદનમંજરી કોણ જાત. મદનમંજરી૦ ૧૮.
સા કહે એ પ્રીતમ મન વસી, નકશી શલી સોવન પ્રીત;
મુજથી અધિક એ ગુણવતી, કુળઉત્તમ જાતિ વિનીત. મદનમંજરી૦ ૧૯.
ખાસ દાસી કુમરની તેણેં સમે, ભોગસામગ્રી લેઇ જાત;
કમળસેના તેડી કહે, મુજ પીયુને કહો રહવાત. મદનમંજરી૦ ૨૦.
એક નગરેં રજક ઘર રાસભો, વદે નિજ પતિને નિશિ વાણ;
અવનીપતિનેં કહો એક દિનેં, મુજ ઉપર કરે પરિયાણ, મદનમંજરી૦ ૨૧.
નિશિચર જાયે નૃપ તે સુણી, તેડી રજકનેં પૂછે સાચ;
તે કહે ખર વ્યંતર છળ્યો, નિત્ય વદત વિરૂપી વાચ. મદનમંજરી૦ ૨૨.
નૃપ નિશિ ખરઘર લાવી જળેં, નવરાવી હવિ શણગાર;
બેસી નૃપ સેના સજી, અશ્વપાટ દીએ પુર બાર. મદનમંજરી૦ ૨૩.
લોકેં તુરગ વખાણ્યો પણ નવી, મુજ જાતિપ્રશંસી લેત;
ચિંતી ખર તિહાં ભૂંકીયો, થયો રાજા જગત ફજેત. મદનમંજરી૦ ૨૪.

વળી વાયસી અંબશિખર રહી, તિહાં કોકિલ વ્રતધરલોક;
પીક લહી પૂજાપા ઘેરે, કરે વચન સુણી સહુ શોક. મદનમંજરી૦ ૨૫.
બળિયા પણ છળિયા રાગમાં, રખે બાગમાં પ્રગટે એમ;
શાખ એ કડવા તીરશી, જસ દૃષ્ટિરાગનો પ્રેમ. મદનમંજરી૦ ૨૬.
સુણી દાસીએં કુંવરને સવિ કહ્યું, પણ વાંસ નળીમેં ફૂંક;
ઓખધેં ન સમે જેહનેં, ખેટ કામણ કેરી ચૂંક. મદનમંજરી૦ ૨૭.
કેઈ ગાવેં ગીત વસંતનાં, નારીકંઠેં ફુલની માળ;
મદિરાપાન કરી નાચતા, કેઈ હાથ ગ્રહી કંસતાળ. મદનમંજરી૦ ૨૮.
નર નારી કરી ઘર કેળનાં, રમે સોગઠાંબાજી સાર;
તરૂઉંચ કુસુમને વીણતી, ઉંચહસ્તેં સ્પર્દ્ધિત તાર. મદનમંજરી૦ ૨૯.
પ્રિયા બેઠી હીંચોળે નિજપતિ, કોઇ જુગલ જળેં કલ્લોલ;
કેઈ હાથ પ્રિયાકંઠેં ઠવી, લાલ ગુલાલસેં રંગ રોળ. મદનમંજરી૦ ૩૦.
તિહાં કુંવર કુસુમવન ખેલતો, તરૂ બાંધી હિંચોળા ખાટ;
મદનમંજરી અંકેં ધરી, જુવે નવ રસ નવ નવ નાટ. મદનમંજરી૦ ૩૧.
જઈ સરોવર જળક્રીડા કરે, જેમ કમળાશું મોરારિ;
સંધ્યાસમે સહુ ઘર ગયાં, નૃપ સાથેં નગર નર નારિ. મદનમંજરી૦ ૩૨.
તવ મદનમંજરી કહે કંથનેં, આજ રમવા સરિખી રાત;
પરિકર સહુ ઘર મોકલો, આપણ દોય જશું પરભાત. મદનમંજરી૦ ૩૩.
રહ્યો કુંવર વિસર્જી પરિકરા, વનિતાશું વનમાં તેહ;
સવિતા સમરી વલ્લભા, ગયો પશ્ચિમદિશેં નિજગેહ. મદનમંજરી૦ ૩૪.
ધમ્મિલકુંઅરના રાસમાં, ખંડ બીજે આઠમી ઢાળ;
વીર કહે વૈરાગિયા, સુણો આગળ વાત રસાળ. મદનમંજરી૦ ૩૫.

દોહરા. સોરઠી.

નિર્ભય રાજકુમાર, રથ તરૂ હેઠેં થાપીયો;
સંધ્યા સમય વિચાર, વનિતાશું વનમાં વસ્યો. ૧.
ચૂડી ઝલક ખલકાર, પ્રીતમ ગળે ધરી બાંહડી;
પગ ઝાંઝર ઝમકાર, ભાળ તિલક દીપે ઘણું. ૨.
ફરતાં વન મોઝાર, મુખ તંબોલ ધરી કરી;
જાણું જુગલ અવતાર, પવન સુગંધી ફરસતાં. ૩.

રાત્રિ ગઈ ઘડી ચાર, શ્રમ પામી પાછાં વળ્યાં;
સૂતાં એહુ નર નાર, આવી રથમાં સુખ ભર્યાં.' ૪.

ઢાળ ૯ મી.

(જીવ જીવન પ્રભુ કિહાં ગયા રે—એ દેશી.)

રાગેં રંગાણી ચેતના રે, વસા વસી ગળી પાસ રે;
વાસ ભુવન ધન તન તજી રે, રોરૂએ રૂદત નિરાશ રે. રાગેં૦ ૧.
તપ જપ સુત દૂરેં વમે રે, રાગનદી ઘન પૂર રે;
પડિયા નડિયા નવિ જડે રે, પૂર્વેં ભાનુદત્ત સૂર રે. રાગેં૦ ૨.
દેશ ત્યાગ અગનિ સહે રે, ઘણ કુટ્ટણ દુખ દિઠ્ઠ રે;
રાગ તણો ગુણ એહ છે રે, જોયતી રાતી મજીઠ રે. રાગેં૦ ૩.
પણ ચિત્રશાળી વનગણે રે, યુવરાજ રમણી પાસ રે;
એક પ્રહર રાત્રિ ગઈ રે, સુખભર નિંદ નિવાસ રે. રાગેં૦ ૪.
મદનમંજરી નિદ્રા વશેં રે, લટકંતો એક હાથ રે;
રથ બાહેર કજનાળી જયું રે, રથનાભિની સાથ રે. રાગેં૦ ૫.
ભુજે ભુજંગમ ડંશીયો રે, દુષ્ટ ફણીધર જાત રે;
ડશી ડશી મુજ પન્નગેં રે, બોલી નિંદ વિઘાત રે. રાગેં૦ ૬.
જાગ્યો કુંવર નિદ્રા તજી રે, શીઘ્ર ઊતરીયો હેઠ રે;
તમશી નિશી પણ જોવતાં રે, મૂર્ધમણિ ફણી દીઠ રે. રાગેં૦ ૭.
સા મૂર્ચ્છિત વિષ વેગથી રે, તસ દુઃખ શોક વિભાગ રે;
કુમરેં પણ મૂરછા લહી રે, જેમ વૃક દેખી છાગ રે. રાગેં૦ ૮.
વન વાયુ શીતળ લહી રે, ચૈતન્ય પામ્યો કુમાર રે;
પણ નવિ ઉઠી વલ્લભા રે, કીધા બાહુ ઉપચાર રે. રાગેં૦ ૯.
મંત્ર તંત્રાદિક બાહુ કિયા રે, પણ ન થયો ગુણ તાસ રે;
થઈ અચેત મૃતક સમી રે, ન લહે નાકેં નિઃશ્વાસ રે. રાગેં૦ ૧૦.
અંકેં આરોપી તેહને રે, મોહિત સ્નેહ કુમાર રે;
કરૂણે સ્વર રોતો તિહાં રે, જેમ વિજોગી નાર રે. રાગેં૦ ૧૧.
પ્રાણ પ્રિયા હા ક્યાં ગઈ રે, એકલો તજી મુજ રાણ રે;
રાજ્ય ભોગ તુજ વિણ કિશ્યા રે, તુજ સાથેં મુજ પ્રાણ રે. રાગેં૦ ૧૨.

લક્ષ્મીરૂપ શશીમુખ કળા રે, વચન અમૃત કિહાં તુજજ રે;
દક્ષ કટાક્ષ નયન કિહાં રે, હંસગામિની કહો મુજ્જ રે. રાગેં૦ ૧૩.
જો ઉત્તર તું નવિ દિયે રે, તો જીવિત ધિક્કાર રે;
દીર્ઘ પંથે પ્રિયા ચાલીયાં રે, ફુટે ન હઇઆ ગમાર રે. રાગેં૦ ૧૪.
શી ચિંતા કરવી ઘણી રે, કરવો કાષ્ઠ પ્રવેશ રે;
પ્રાણપ્રિયા સહ પાવકેં રે, બળતાં સમશે કલેશ રે. રાગેં૦ ૧૫.
એમ ચિંતી ખડકી ચિતા રે, માંહે સૂવારી નાર રે;
વનદેવને કહે પરભવેં રે, હોજો સ્ત્રી ભરતાર રે. રાગેં૦ ૧૬.
એમ કહી હાથ અગ્નિ ગ્રહી રે, જવ પેસે ચય સોય રે;
તવ આકાશથી ઉતરી રે, આવ્યા વિદ્યાધર દોય રે. રાગેં૦ ૧૭.
તે કહે સાહસ મત કરો રે, સાંભળ અમ વિરતંત રે;
વૈતાઢયેં રથનૂપુરેં રે, અમ વસતી સુણ સંત રે. રાગેં૦ ૧૮.
સમેતશીખર યાત્રા કરી રે, વળતાં આ વનવાસ રે;
અગ્નિચિતા નર દેખીને રે, આવ્યા અમેં તુમ પાસ રે. રાગેં૦ ૧૯.
આચરણા અવિવેકની રે, કેમ કરો કહો સત્ય વાત રે;
કુંવરે મૂળથકી કહ્યો રે, સર્પાદિક અવદાત રે. રાગેં૦ ૨૦.
વાત સુણી વિદ્યાધરેં રે, છાંટયું મંત્રી જળ અંગ રે;
નયનકમળવિકસી તદા રે, ઉઠી બેઠી ખડંગ રે. રાગેં૦ ૨૧.
મદનમંજરી અવલોકતાં રે, વિસ્મય પામ્યો કુમાર રે;
કહે ભલે પાઊધારીયા રે, કીધો અમ ઉપકાર રે. રાગેં૦ ૨૨.
તુમ સરિખા નરરત્નનાં રે, દર્શન દુર્લભ થાય રે;
જેમ મરૂધરના લોકને રે, સુરતરૂ શીતળછાંય રે. રાગેં૦ ૨૩.
મેઘ નદીજળ તરૂ ફળ્યાં રે, રવિ શશી અંબર ઠામ રે;
તુમ સરિખા વિધિયેં ધર્યા રે, રત્નગર્ભા ભુવિ નામ રે. રાગેં૦ ૨૪.
ખેટ કહે અમે નવિ કીયો રે, તુમ ઉપકૃતિ લવલેશ રે;
ખેતીબળ કરે કરપણી રે, નિજ આતમ ઉદ્દેશ રે. રાગેં૦ ૨૫.
એમ કહી ખેટ ગગન ગયા રે, કુંવર પ્રિયા ગ્રહી બાંહી રે;
મંદ મંદ પગ ચાલતી રે, અંધકાર નિશિ માંહી રે. રાગેં૦ ૨૬.
કામદેવ દેહરે જઇ રે, હાથે વસ્ત્ર બિછાય રે;
શયન કરાવી સુંદરી રે, કહે તનુ શીતેં કંપાય રે. રાગેં૦ ૨૭.

તવ કુંવર વનમાં જઇરે, અરણીમાંથી શીખી કીધ રે;
જગતે હાથ હુતાશનેં રે, કાષ્ઠની ભારી લીધ રે. રાગેં૦ ૨૮.
આવંતો અતિ વેગશું રે, દીઠા ચૈત્યેં ઉદ્યોત રે;
દીપક સરખો દેખતાં રે, શીઘ્ર બુઝાવી જ્યોત રે. રાગેં૦ ૨૯
આવી અંગનિ પાસે ઠવ્યો રે, પૂછે જ્યોતિ વિચાર રે;
સા કહે તુમને આવતાં રે, ઝળકયો અગ્નિ લગાર રે. રાગેં૦ ૩૦.
આભા ઊજળી ભીતમાં રે, પડતી તે તુમેં દીઠ રે;
અવર કારણ નવિ જાણિયું રે, વાલ્હમ સુગુણગરિષ્ઠ રે. રાગેં૦ ૩૧.
સાચું કહી પ્રિયા હાથમાં રે, આપી નિજ તરવાર રે;
ઊંધે મુખેં અગ્નિ ધમે રે; શીતવ્યથા પરિહાર રે. રાગેં૦ ૩૨.
તેણે સમે કોશ બંહી કરી રે, ખડગ પડી દૂર જાય રે;
મેઘથકી જેમ વીજળી રે, ઝલકતી શબ્દ સુણાય રે. રાગેં૦ ૩૩.
વિક્ષોભ લહી ઉઠી કહે રે, શેં પડી અસિ તુમ હાથ રે;
સા કહે શીત કર ધ્રૂજતે રે, કોશથકી પ્રાણનાથ રે. રાગેં૦ ૩૪.
નીકળી પડી વસુધાતળે રે, ઝાલંતાં ન ઝલાય રે;
શીતલતા તનુ ધ્રૂજતે રે, ઠંડે હાથ ઠરાય રે. રાગેં૦ ૩૫.
કુંવર ખડગ મ્યાનેં કરે રે, હરે હુતાશનેં શીત રે;
ચિત્ત ચતુર રસ રીઝમાં રે, રયણી સકળ વ્યતીત રે. રાગેં૦ ૩૬.
બીજો ખંડ એ રાસનો રે, તેહની નવમી ઢાળ રે;
વીર કહે શ્રોતા તણાં રે, વિઘન હણ્યો વિસરાળ રે. રાગેં૦ ૩૭

દોહરા.

વિષધર વિષ ભયેં શર્વરી, જાગરણે વહીજાય;
શેષ ઘડી રહી એક તવ, નયણેં નિંદ ભરાય. ૧.
સૂતી નિદ્રાભર પ્રિયા, પતિ અંકેં ધરી શીશ;
નૃપસુત સાસ અધર જુએ, ચરણ ભુજા નખ વીશ. ૨.
કમળ કુસુમ વન વિકસતેં, ઊગ્યો કિરણહજાર;
નગરથકી નૃપ પાઠવ્યો, આવ્યો ભટ પરિવાર. ૩.
રાજકુંવર તે દેખીનેં, મોહનીમુખ દ્રગ દેત;
ઇષ્ટ વચન મધુરેં કરી, જાગવનો ધરી હેત. ૪.

(તથાહિ.)

પ્રોજ્જૃંભતે પરિમલઃ કમલાવલીનાં, શબ્દાયતે ક્ષિતિરૂહોપરિ તામ્રચૂડઃ;
શૃંગં પવિત્રયતિ મેરૂગીરેર્વિવસ્વા, તુત્થીયતાં મુનયને રજની જગામ. ૫.
એતે વ્રજંતિહરિણા સ્તૃણભક્ષણાર્થં, ચૂર્ણાં વિધાતુમથયાંતિ હિ પક્ષિણોપિ;
માર્ગસ્તથાપિ સુવહઃ કિલ શીતલેશા, દુત્થીયતાં મુનયને રજની જગામ. ૬

દોહરા.

જાગી મુખશુદ્ધિ કરી, રથ બેઠો તેણી વાર;
કુંવર સુભટસું પરિવર્યો, આવ્યો નયર મઝાર. ૭.
તાત નમી માતાચરણ, પ્રણમે જામ કુમાર;
તવ માતા બોલે વચન, શિક્ષાગર્ભિત સાર. ૮.
એક આંખે જે દેખતા, એક ભુજ કરતા કાજ;
એક પગે નર ચાલતાં, પામે જગમાં લાજ. ૯,
કુંવર સુણી મંદિર જઈ, કમળસેનાની પાસ;
આવી મનાવી બહુપરેં, અંતરપ્રેમ વિલાસ. ૧૦.
વારો વાસો દિવસનો, વેહેંચણ કરતો ત્યાંહિં;
સુખવિલસે બેહુ નારીશું, ન્યાય ધર્મ ઉત્સાહિં. ૧૧.
લઘુ બાંધવ આગળ કહે, સઘળી વનની વાત;
ત્રણે વર્ગને સાધતો, ભક્તિ માત ને તાત. ૧૨.
વર્ષ દિવસ સમ વહી ગયાં, એક દિન સભા મઝાર;
કર જોડી જુવરાજને, એમ ભાખે પ્રતિહાર. ૧૩.

ઢાળ ૧૦ મી.

(હું તો મોહી છું તમારા રૂપને રે લો—એ દેશી.)

ઉત્તરાપંથના વાણીયા રે લો, જાતે સોદાગર જાણીયા રે લો;
વાણિજ્યહેતેં આવિયા રે લો, અશ્વરતન બહુ લાવીયા રે લો. ૧.
બારણે ઊભા તે ધણી રે લો, વંછે સાહેબ મળવા ભણી રે લો;
કુંવર રજાએં પ્રવેશીયા રે લો, પ્રણમી સુખાસન બેસીયા રે લો. ૨.
તે કહે અમ ઘરે મંદુરા રે લો, મધ્યે તુરગ બહુ સુંદરા રે લો;
એક તુરગ લક્ષણ ભર્યો રે લો, જવન પવનમેં સંચર્યો રે લો. ૩.

આહુંબનેં જોવા જિસ્યો રે લો, લાખ ફોજે મેં શોભે તિસ્યો રે લો;
સાંભળી કુંવર તિહાં ગયો રે લો, દેખી તુરગ વિસ્મય થયો રે લો. ૪.
રોમ સનેહા પાતળા રે લો, વાંકી સમુ ધર કંધરા રે લો.
પૂંઠ પૃથુ વક્ષસ્થૂળતા રે લો, કાન લઘુ પીઠ પોહોળતા રે લો. ૫.
ગગન લંઘન જંઘા બળેં રે લો, ચરણછળેં નભ ઉચ્છળે રે લો;
નિર્માંસ મુખ લક્ષણ ઘણાં રે લો, દેખી તે અશ્વરતન તણાં રે લો. ૬.
તુંગ તનુ તુરગારૂહે રે લો, અસ્વાર દુર્દ્ધર સમૂહેં રે લો;
નગર બાહેર પાટી દીયે રે લો, સૈન્યસુભટ ચિત્ત શંકાયેં રે લો. ૭.
વળગાએ કર વળગાડીયો રે લો, પંખીપરેં હય ઊડીયો રે લો;
જેમ જેમ ખેંચે લગામનેં રે લો, તેમ તેમ વેગે વહે ઘણે રે લો. ૮.
પંચમી ધારા તે વહે રે લો, રાખ્યો પવનપરેં નવિ રહે રે લો;
નજરેં કુંવર નવિ અટકળ્યા રે લો, થાકયા સુભટ પાછા વળ્યા રે લો. ૯.
નિર્જન વન રણમાં પડયો રે લો, વડતરૂ ડાળ ઉપર ચઢયો રે લો;
થાપી ચરણ રહ્યો તેટલે રે લો, અશ્વ ચિત્ર જેમ ના ચળે રે લો. ૧૦.
વક્ર શિક્ષિત એ ના વળ્યો રે લો, દુષ્ટ ચેલો ગુરૂને મળ્યો રે લો;
વળગા ગ્રહી ઘણું તાણીયો રે લો, વિપરિત અશ્વ ન જાણીયો રે લો. ૧૧
દોય પિંડ દુખીયા કર્યાં રે લો, ચિંતી અગડદત્ત ઊતર્યાં રે લો;
અશ્વમરણેં ચિંતા થઇ રે લો, મધ્યાન્હ વેળા વહી ગઈ રે લો. ૧૨.
અદ્વૈતરૂપ વનેં ચરે રે લો, વનફળ સર જોતો ફરે રે લો;
ચંદનવન સુરભિ ઘણે રે લો, પંથપરિશ્રમ આહુણે રે લો. ૧૩.
તાપ વિપત્તિહર સુંદરી રે લો, સહકાર પિંજરી મંજરી રે લો;
બેઠી કોયલ ટહૂકા કરે રે લો, આવ્યો કુંવર એમ ઉચ્ચરે રે લો. ૧૪.
આવ્યો અગડદત્ત તે વનેં રે લો, દેખે સ્ફટિક પીઠિકા કનેં રે લો;
પદ્મરાગ મણિએં ઘડ્યા રે લો, વિવિધ રતન વચમાં જડ્યા રે લો. ૧૫.
ઘંટ છે બહુળ અવાજનો રે લો, મંદિર શ્રી જિનરાજનો રે લો;
વાયુધ્વનિત ધ્વજ પેખણાં રે લો, દિગ્વધૂ માનું કરે લૂંછણાં રે લો. ૧૬.
વાવી પુષ્ખરિણીએ નાહીને રે લો, કનક કમળ કર સાહીનેં રે લો;
પ્રાસાદ સુંદર દેખીને રે લો, આણંદભર પ્રવેશીને રે લો. ૧૭.
આદિ દેવ નાતિ આચરી રે લો, પૂજે કમલ વિધિએં કરી રે લો;
નયનછીપજુગથી ચલે રે લો, હર્ષાશ્રુકણ મુકતાફળે રે લો. ૧૮.

ભરત ૠજિન જિન સંસ્તવે રે લો, જેહ સ્તવ્યા સુરદાનવે રે લો;
નાથજી લોકાગ્રે રહ્યા રે લો, ભક્તિથી મેં હઇડે ગ્રહ્યા રે લો. ૧૯.
શક્તિ અનંતી સાંભળી રે લો, ભક્તિથી શક્તિ વેગળી રે લો;
શક્તિ ખાયક ગોપમાન છો રે લો, ભક્તિ વશેં ભગવાન છો રે લો. ૨૦.
ભાવના ભક્તિએં સાંકળ્યો રે લો, પ્રાસાદથી તે નિકળ્યો રે લો;
આગળ પાછળ જોવતો રે લો, દીઠો અશોક તરૂ સોહતો રે લો. ૨૧.
માનું વનમાં નોતર્યા રે લો, વિદ્યા ચારણ મુનિ ઊતર્યા રે લો;
મુનિગણ મંડળ મારગી રે લો, ચાર જ્ઞાન જ્યોતિ ઝગી રે લો. ૨૨.
તીરથ જંગમ સુરતરૂ રે લો, શાંત સુધારસ સાગરૂ રે લો;
સાહસગતિ સર નામ છે રે લો, નામ તિશ્યો પરિણામ છે રે લો. ૨૩.
સંસારદુઃખ દવ જાળમાં રે લો, છાયા શીતળ સંસારમાં રે લો;
પુત્ર કલત્ર મુનિવરારે લો, દુઃખમાં વિસામા એ ખરા રે લો. ૨૪.
રત્ન રોહણગિરિ જાણીને રે લો, મેઘધ્વનિ સુણિ વાણીને રે લો;
દેખી કુંવર આણંદિયા રે લો, આવી સૂરીશ્વર વંદીયા રે લો. ૨૫.
બેઠાં તિહાં વિનયેં કરી રે લો, ભૂખ તરષ છંડી પરી રે લો;
ધર્મઉદયસ્થિતિ સાંભરી રે લો, સંસારશેરી વિસરી રે લો. ૨૬.
ખંડ બીજે દશમી ભણી રે લો, ઢાળ મુક્તિ મેળા તણી રે લો;
પૂરણ ખંડ ઇહાં થયો રે લો, જંગલમેં મંગલ ભયો રે લો. ૨૭.

ચોપાઇ.

ખંડે ખંડે મધુરતા ઘણી, ધમ્મિલકુંવર ચરિત્રે ભણી;
કહે મુનિ વીતક ધમ્મિલ સુણો, શ્રી શુભવીર વચન રસ ઘણો. ૨૮.

इति श्री तपोगच्छाधिराजभट्टारक श्री विजयसिंहसूरीश्वरशिष्य संविज्ञ पंडित श्री सत्यविजयगणिशिष्य पंडित कर्पूरविजयगणिशिष्य पंडित क्षमाविजयगणिशिष्य पंडित यशोविजयगणिशिष्य पंडित शिरोरत्न श्री शुभविजयगणीशिष्य पंडित श्री वीरविजयगणिविरचिते श्री धम्मिलकुमार चरित्रे प्राकृतप्रबंधे.

द्वितीयखंडः समाप्तः

તૃતીય ખંડ પ્રારંભ.

દોહરા.

જય જય તું જગદીશ્વરી, જગદંબા જગમાય;
જિનવરમુખકંજવાસિની, વિદુષી માત કહાય. ૧.
તું ત્રીપદી ત્રિપુરા તથા, તું ત્રિરૂપમય દેવી;
શક્તિ સ્વરૂપેં ખેલતી, નવનવ રૂપ ધરેવી. ૨.
જે ત્રિભુવનમાં ત્રિહુ પદેં, તે સવિ તુમ આકાર;
નિત્ય અનિત્ય અને વળી, નિત્યાનિત્ય વિચાર. ૩.
આદિ શક્તિ તું અભિનવી, ત્રિકકાળેં થિર ભાવ;
સરસ્વતી પ્રણમી નમી, મુજ ગુરૂ પ્રબળ પ્રભાવ. ૪.
ઇષ્ટદેવ પદ્માવતી, કાર્ય સકળ સહચાર;
તાસ નમી હવે વર્ણવું, ત્રીજો ખંડ ઉદાર. ૫.
વકતા વાત વિવેકની, લહે પરીક્ષાવંત;
જાણ ઝવેરી આગળે, માણક મૂલ મિલંત. ૬.
ગામના નટનેં મૂર્ખનો, જોગ મળ્યો નહીં સોઝ;
આડું અવળું જોવતા, બેઠાં રણનાં રોઝ. ૭.
રોઝ તણાં મન રીઝવી, ન શકે પંડિત લોક;
વિપ્રકથા વનિતા સુણી, સૌરભનો ધરે શોક. ૮.
અંધાગ્રે નાટકકળા, બેહેરા આગળ ગીત;
મૂરખ આગેં રસકથા, ત્રણ્યે સરખી રીત. ૯.
કુસુમ સુગંધી ઘેંશમાં, ખાયક કુટંબી જેમ;
શાસ્ત્ર રસિક કવિની કળા, થાય નિરર્થક તેમ. ૧૦.
મૃત સૌરભ શુક ચાળણી, કંક હંસ શશી સાર;
જળપુર અહિઘટ છિદ્ર પશુ, મશક શિલા મંજાર. ૧૧.
સભા ચતુર્દશધા મળે, તિહાં શશી હંસ સમાણ;
શ્રોતા વિકસિત ચિત્તશું, સુણજો શાસ્ત્ર પ્રમાણ. ૧૨.

અગડદત્ત બેઠો તિહાં, ગુરૂ સન્મુખ સુવિનીત;
ગુરૂ પણ અવસર દેશના, દેતા સમય અધીત. ૧૩.

ઢાળ. ૧ લી.

(ઈડર આંબા આંબલી રે—એ દેશી)

ચેતન ચતુરી ચેતના રે, પામી આ સંસાર;
દશ દૃષ્ટાતેં દોહિલો રે, માનવનો અવતાર;
ચતુર નર ચેતો ચિત્ત મઝાર, ધર્મ પરમ આધાર. ચતુર૦ ૧.
ધર્મવિના પશુ પ્રાણીયા રે, પાપે પેટ ભરંત;
રૌરવ તે નરકે પડે રે, પામે દુઃખ અનંત. ચ૦ ૨.
સુગુરૂ વચન ઉપદેશથી રે, જે ધરશે વનરંગ;
ભવ અટવી ઓળઘીને રે, લહે શિવવધૂમુખ સંગ. ચ૦ ૩.
એણે અવસર તિહાં નૃપસુતે રે, દીઠા પાંચ જુવાન;
બેઠા વૈરાગે ભર્યા રે, ધર્મ સુણે વ્રત ધ્યાન. ચ૦ ૪.
કુંવર પૂછે સાધુને રે, રત્ન જડિત ઝગકાર;
જિનમંદિર અટવી વચ્ચે રે, કોણ કરાવણહાર. ચ૦ ૫.
પચ્ચખાણને જતીને રે, પંચ મહાવ્રત હેત;
પચ પુરૂષયૌવન વયે રે, કીધો કેમ સકેત. ચ૦ ૬.
વૈરાગ્યકારણ કેમ બન્યું રે, તે કહીએ મહારાજ;
સૂરિ કહે સુંદર સુણો રે, રથનૂપુર પુરરાજ. ચ૦ ૭.
તે વિદ્યાધરે એ કીયો રે, વિદ્યાધર અવતાર;
નામે જિનમંદિર વડું રે, ઋષભ દેવ દરબાર. ચ૦ ૮.
પાંચ પુરૂષનું હવે સુણો રે, વૈરાગ્યકારણ જેહ;
ભીમ નામે પલ્લીપતિ રે, વંધ્યાટવી રહે તેહ. ચ૦ ૯.
એ પાંચે તસ બાંધવા રે, પંચાનનબળ જાસ;
એકદિનતિહાંનિશિસૈન્યશુ રે,કોઇનૃપસુતેલીયોવાસ. ચ૦ ૧૦.
મદનમંજરી પ્રિયાશું તેણે રે, કીધો દૂર નિવાસ;
ધાડ પડી પલ્લીશની રે, સૈન્ય શુભટ લહે ત્રાસ. ચ૦ ૧૧.
કમળસેના રાણી ગ્રહી રે,નાઠા સુભટ સવિ તામ;

પલ્લીશ ભીમશું રથ ચઢી રે, કુંવર કરે સંગ્રામ. ચ૦ ૧૨.
શંકાણો નૃપભૂ તિહાં રે, જીત્યો ભીમ ન જાય;
ચિંતી પ્રિયા થઇ સારથીરે, નયન કટાક્ષેં ગ્રહાય. ચ૦ ૧૩.
તવ કુંવર હણી ભીમનેરે, રથ બેસી કરી જાય;
ભીમ સહોદર પંચ એ રે, ગ્રામાંતરથી આય. ચ૦ ૧૪.
મૃતકારજ કરી ભીમનાં રે, કરી પ્રતિજ્ઞા એમ;
બાંધવ વૈર લીધા વિના રે, જીવિતનું છે નેમ. ચ૦ ૧૫.
એ પાંચે ભમતા થકા રે, વીત્યો કેટલો કાળ;
શત્રુ મરણ વિણ નવિ શમીરે,ચિત્ત હુતાશનઝાળ. ચ૦ ૧૬.
અમર્ષે પૂર્યાં થકા રે, કરતાં રૌદ્ર ધ્યાન;
દેવકુળેં આવી રહ્યા રે, શંખ પુરી ઉદ્યાન. ચ૦ ૧૭.
રાજકુંવર તે નયરીનો રે, પલ્લીપતિ હણનાર;
મદનમંજરીશું નિશિ રહ્યોરે, તેહજ વનમોઝાર. ચ૦ ૧૮.
સર્પ ડસ્યો પ્રિયા નેહશું રે, વહ્નિ પ્રવેશ કરંત;
વિદ્યાધર વિષ અપહરી રે, જીવિતદાન દીયંત. ચ૦ ૧૯.
દેવકુળેં જઈ નિશિ વર્યા રે, વન છંડી નર નાર:
પ્રિયા સુવારી પ્રેમશું રે, હૃદય રૂરસ કરધાર. ચ૦ ૨૦.
ત્રીજે ખંડેં એ કહી રે, સુંદર પહેલી ઢાળ;
વીર કહે શ્રોતા સુણો રે, નાની વચન ઉજમાળ. ચ૦ ૨૧.

દોહરા.

વનતરૂ શીતળ પવનથી, મત્રજળેં નિશિ શેક;
અંબપલ્લવ પ્રિયસોવતી, અંગ શિથિલ અતિ રેક. ૧.
તે ટાઢયેં કરી ધ્રૂજતી, દેખી રાજકુમાર;
કાષ્ઠ આગ્ન લેવા ગયો, એકલી મેલી નાર. ૨.
શય્યાસન ભોજન વસુ, રાજ્ય રમણી ઘર પ્રાય:
સૂનાં મૂકયાં સાત એ, અન્ય અધિષ્ઠિત થાય. ૩.
એકલી નારી ન મૂકીએ, જો પણ સતીય કહાય;
બાંધવ બાપને દેખીને, ચપળા ચિત્ત ડોલાય. ૪.

ક્ષણભર રાજા વેગળો, કાનેં પિશુ ન લગાય;
નિશ્ચિત પઠિત દિનાંતરેં, વિદ્યા વિસરી જાય. ૫.
ઉત્સગેં રહી નારીનો, નવિ કીજેં વિશ્વાસ;
મંસ રૂધિર તનનાં દીયાં, તો પણ ન થઇ તાસ. ૬,
સાલી કેહેતી બાપડી, અવળા ખ્યાલ મ ખેલ;
જિહાંથી લાવ્યો લાકડી, તિહાંની તિહાં જઇ મેલ. ૭.

ઢાળ ૨ જી.

(પાપસ્થાનક ચોથું વરજીએં—એ દેશી.)

પંચ પુરૂપ છળ પામીનેં, દેવકુળેં રહ્યા જેહ;
રાજકુંવર આજ મારવો, ચિંતવતા એમ તેહ. ૧.
ધિગ્ધિગ્ રમણીના રાગને, રાગે મોહ્યો સંસાર;
નરભ્રમણી રમણી ભલી, માને મૂઢ ગમાર. ધિગ્ધિગ્. ૨.
લઘુ બંધવ દ્વારસન્નિધેં, ઉભો લેઇ તરવાર;
નૃપસુત બળતો જે કાષ્ટમેં, એહવી દેહવી છે નાર. ધિ૦ ૩.
ચારે બાંધવ ચિંતવી, ધરીયો ડાબલા માંહી;
કહાડી દીપક બારણેં, જોતાં રૂપ ઉચ્છાહી. ધિ૦ ૪.
કુંવર પથારી વિલોકતાં, તવ શીત કંપતી નાર;
લઘુ તસ્કર નજરેં પડ્યો, મોહી તે તેણીવાર. ધિ૦ ૫.
નારી રાગ નદી પૂર જ્યું, રહેવું વાદળી છાય;
મેઘ પ્રિયા ક્ષણ વિજળી, ભૂનર ફરસતી જાય. ધિ૦ ૬.
તસ્કર લવણિમ જલધિએં, ડૂબ્યું તન મન ઝાજ;
કિં જાસું મિ તે છાતીએં, મેહેલી કુળપતિ લાજ. ધિ૦ ૭.
મદનમંજરી કહે ચોરનેં, તુહીજ મુજ ભરતાર;
રાજકુંવરશું રે વિલસતાં, એળેં ગયો અવતાર. ધિ૦ ૮.
મ કરીશ ભંગ તું પ્રાર્થના, થઇ રહું ઘર તણી નાર;
વિષયા નદીપૂરમાં પડી, પિયુડા પાર ઉતાર. ધિ૦ ૯.
મરવું છે તુજ ઉપરે, જો નવિ અંગીકરેશ;
ચોર વિચારીનેં એમ કહે, સાંભળ વાત વિશેષ. ધિ૦ ૧૦.

તુમ પતિશું એક વૈર છે, બીજું તુજ અપહાર; ચ૦ ૧૨.
પણ સરગેં નવિ પામીયેં, રત્નસમી તુંહી નાર.
પણ તુજ કંથને જીવતાં, કેમ તુમ સાથ લેવાય; ચ૦ ૧૩.
સા કહે ભય નવિ રાખશો, કરશુ તાસ ઉપાય. ધિ૦
રાજકુંવર આજ રાતમાં, મારૂં હું નિજ હાથ; ચ૦ ૧૪.
દોય વૈર કરી વેગળા, ચાલીશું તુમ સાથ. ધિ૦
કરતાં વાત અગ્નિ ગ્રહી; આવંતો પતિ જામ; ચ૦ ૧૫.
દેખી સુંદરી શાનથી, દીપક બુઝવીયો તામ. ધિ૦
ઉદ્યોત કારણ પૂછતો, આવી કુંવર તે તાસ; ચ૦ ૧૬.
સા કહે તુમ કર ઝળકિયો, પાવક તાસ પ્રકાશ. ધિ૦ ૧૫.
સરળ સ્વભાવેં તે માનતો, સાચું નેહવિલુબ્ધ; ચ૦ ૧૭.
ધમતો અગ્નિ નીચો પડી, ખડ્ગ પ્રિયા કર દીધ. ધિ૦ ૧૬.
કુંવર ઉગારણ ચઉ સજ્યા, રયણી અંધારી ઘોર; ચ૦ ૧૮.
નારી ચરિત્ર વિલોકવા, સ્ત્રી પૂંઠેં લઘુ ચોર. ધિ૦ ૧૭.

કંઠેં કુંવરને કામિની, જબ દેવે અસિઘાત;
ચોરેં કરતલ ઘા દિયો, ખડ્ગ પડી ભુવિજાત. ધિ૦ ૧૮.
ચોર લઘુ ચિત ચિંતવે, દીપ પતંગને ન્યાય;
ભેગો બળવાને ઉઠીયો, સાત સમારણ ધાય. ધિ૦ ૧૯.

રક્તા મુજ થઇ રાક્ષસી, અંતે એહ હવાલ;
રંગ પતંગ એ નારીનો, એ વિષ વેલી વિશાળ. ધિ૦ ૨૦.
દાસપણું કરે એ ધણી, ન ગણિયો પ્રેમ લગાર;
કર્મ કઠોર એ નારીએં, દીધો ખડ્ગ [illegible] રેક. ૧.
તો મુજને શું એ સુખ દીયે, દીઠું દુષ્ટ ચારિત્ર; કુમાર;
મેં ઉગાર્યો એ રાંકને, પ્રગટ્યું પુણ્ય પવિત્ર. નાર. ૨.
ગામ સુકર તપ્યો તાપથી, ગંગાજળ ન સુહાય; આય:
મૂત્રમળે વિટકર્દમેં, રતિ પામીને ભખાય. થાય. ૩.
તેમ કુળવંતી નેં ગુણવતી, તજી અમૃતરસ ઘૂંટ; કહાય;
છંડી દ્રાખના માંડવા, કંટક રાતો ઉંટ ડોલાય. ૪

ક્ષણભર હું ભેગો થઇ, જોવે મોહની રીત;
નિશ્ચિંતુ અસિ કેમ પડી, સા કહે સાંભળો મિત્ત. ધિ૦ ૨૫.
ઉત્સ ધ્રુજતે કરથકી, ખડ્ગ ગ્રહી પડી તેણ;
મુંઝ માની ઉઠી કરી, ધીધી અસિ કરી મેણ. ધિ૦ ૨૬.
ભેટી બેસારતાં, ધ્રુજતી વળગતી જાય;
અગ્નિ લેવા ગયા વેગળા, તુમ વિરહો ન ખમાય. ધિ૦ ૨૭.
વાહલેસર વિના એક ઘડી, દૂરે મેં ન રહાય;
માંસ નખેં જળ માચ્છલી, પ્રીતમ પ્રિત લગાય. ધિ૦ ૨૮.
પ્રાણ અધિક તુમે વાલહા, માહારે તો મન એક;
બીજો નજરેં ન દેખીએ, એ મુજ મોહોટી છે ટેક. ધિ૦ ૨૯.
ચોર હસેં વિકસે પતિ, કરતો તાપનો શેક;
પ્રેમદા પાસમાં જે પડયા, ન રહે તાસ વિવેક. ધિ૦ ૩૦.

સવૈયા.

કામિનીકી બાત માને, તાકેં મુખ ધૂર જ્યું.
કપટ નિપટ બોલે, હદેકી ન ગંઠિ ખોલે;
મનસેં ઉઠાય કહે, બાત સવિ કૂડ જ્યું.
જેસા હે પતંગ રંગ, તેસા હે કામિની સંગ;
વિસરત ન લગે વાર, જેસા નદી પૂર જ્યું.
કહે કવિ ભદ્રસેન, તપથી ચુકાય એન;
કામિનીકી બાત માને, તાકેં મુખ ધૂર જ્યું. ૧.
એકકું ધારકેં ઓરકું ધાવત, એક કિયો પતિ ઓર કરેંગી;
જાસું મિલે તાસું જુંજ કહે, મેં તો તેરી હું તેરે પાય પરેંગી.
મદનમ ભદ્રસેન કહે એમ કામિની, કેતે કીએ નર કેતે કરેંગી;
રાજકુંવરશું મન્ન બિચાર કરો સ્ત્રીયા, સંગસેં વાત સબી બિગરેંગી. ૨.
મ કરીશ ભ્રચરિત્ર એક લખ, બેઠી બે લખ જોડે:
વિષયા નદીખીહે દોરડે, રયણી વિષ હર ફણ મોડે;
મરવું છે દેખી ઉધકે, વેઢ જઈ વાઘ વિડારે;
ચોર વિચારીસેં ચઢતાં લડથડે, ચઢે ડુંગર સરાડે;

સૂકી નદી ડૂબી મરે, આપ અરથેં સાયર તરે;
કવિ ગંગ કહે રે ઠાકરો, સ્ત્રિયાં ચારિત્ર એતાં કરે. ૩.

૫ર્વે ઢાળ.

જોઇ પાંચે તે ચિંતવે, માર્યો મહિલાએં એહ;
ન ઘટે મૃતકને મારવું, ચાલો આપણે ગેહ. ધિ૦ ૩૧.
વહેલીશું રે વાતડી, કરતાં વીતી તે રાત;
દોય ગયા પુર મંદિરે, જબ પ્રગટ્યો પરભાત. ધિ૦ ૩૨.
પાંચે બાંધવ નિકળ્યા, કરતા નારી વિચાર;
શોક સરોવર પાળ એ, દુરિત વને ઘન નાર. ધિ૦ ૩૩.
પેટિ વિકટ કપટ તણી, દુઃખ દલિદ્રની ખાણ;
તમ મન ધન જેણે સોંપીયાં,કરતી તેહની હાણ. ધિ૦ ૩૪.
ઇહ પરલોક ઉવેખીને, છંડી નિજ કુળલાજ;
તૃણ સમ પ્રાણ ગણ્યાં જેણે, તિહાં એ કરતી અકાજ. ધિ૦ ૩૫.
રાણી રાયની નવિ થઇ, અમ ઘર ભીલડી નાર;
વિણ ખૂટે એક દિન હણે, ધિક આપનો ઘર બાર. ધિ૦ ૩૬.
આ સંસારે રે સુખ કરી, રહેવાનો નહીં લાગ;
ધિગ્ ધિગ્ વિષયા રે જીવને, એમ પામ્યા વૈરાગ. ધિ૦ ૩૭.
ચિત્ત ઉદાસીનતા ભજી, છંડી નિજ ઘરબાર;
યમુના ઝીલીને આવ્યા, મથુરા નયરી મોઝાર. ધિ૦ ૩૮.
ત્રીજે ખંડે એ રસભરી, બીજી ઢાળ વિશેષ;
શ્રી શુભવીરની વાણીએં, ભીના ભિલ્લ નરેશ. ધિ૦ ૩૯.

દોહરા.

મથુરામાંહી તે દિને, દીઠો અતિ ઉત્પાત;
મદભરીયો હસ્તી ફરે, કરે ઘર વૃક્ષ વિઘાત. ૧.
નૃપ સુભટે તે ઝાલીયો, બાંધીયો જઇ દરબાર;
લોક ખલક વાતે મળ્યા, ચહુટામાં તેણિ વાર. ૨.
પાંચે બાંધવ પણ તિહાં, બેઠા આવી ઉચ્છાહી;
તવ એક નારી જળ ભરી, આવી ચહુટામાંહી. ૩.

જળ બેડું ભાંગી પડયું, રોતી મોકળે કંઠ;
જન પૂછે તવ એમ કહે, મુજ ઘર સાસુ ઉલંઠ. ૪.
ઘરમાં નવિ પેસણ દીયે, હું જાઇશ ઘર જામ;
લોક સુણી તસ આપતા, બીજું બેડું તામ. ૫.
દધિ ભાજન મસ્તક ધરી, એક મહિયારી ત્યાંહી;
જન ભીડેં કરી ફુટીયું, તવ હરખી મન માંહી. ૬.
હસતી હસતી નવિ રહે, પૂછે રાજકુમાર;
દહિ દૂધ ભાજન ફૂટતે, કેમ નહીં શોક લગાર. ૭.
વળતું સા કહે ધૂલમાં, રોળ્યો આ અવતાર;
શી શી હું સોચણ કરૂં, સાંભળ રાજકુમાર. ૮.
નૃપનંદન કહે તુમતણી, વાત કહો વિસ્તાર;
આભીરણ કહે પંચ જણ, સુણતાં નિજ અધિકાર. ૯.

સવૈયો.

નૃપ માર ચલી અપનેં પતિપેં, પતિ સાપ ડસ્યો ભુજહિ પરસ્યું;
વન ચોર ગ્રહી ઉનેં બેચ દિઇ, સુખ ભોગ લહી ગણિકા ઘરશું,
સુતસંગતિ હોત ચલી જલણેકું, નદી પરવાહ ગઇ તરસું;
અબ ગૂજર હોત મહારાજ કુમારકે, છાસિકા સોચ કહા કરશું. ૧૦.

ઢાળ ત્રીજી.

(કેસર વરણો હો કે, કાઢ કસુંબો માહારા લાલ—એ દેશી)

શિવપુર નગરેં હો કે શોભા સારી, માહારા લાલ.
માધવ નામે હો કે દ્વિજ આચારી; માહારા લાલ.
કામલતાભિધ હો કે તેહનેં નારી, માહારા૦
રંભારૂપેં હો કે અપછર હારી. માહારા૦ ૧.
પ્રીતિ વિશાળી હો કે છે ઘરબારી, માહારા૦
બેહુને લાગી હો કે પ્રેમ કટારી; માહારા૦
તસ લઘુ બાળક હોકે દૂધ આહારી, માહારા૦
એક દિન ઘરમાં હો કે બાળ બેસારી. માહારા૦ ૨.
કૂપક દૂરેં હો કે નિર્મળ વારી, માહારા૦
ભરવા ચાલી હો કે સહ પાણીહારી; માહારા૦

જળ ભરી ભાજન હો શિરપર ધારી, માહારા૦
બેડા ઉપર હો કે ઝળકે ઝારી. માહારા૦ ૩.
રમઝમ કરતી હો કે વેષ સમારી, માહારા૦
સહીયર ટોળે હો કે પંથ વિહારી; માહારા૦
નિજ પતિવાતે હો કે કરે વિસ્તારી, માહારા૦
આઠે થાનક હો કે વિકથા કારી. માહારા૦ ૪.

ગરબે રમતી હો કે જમણ પીયારી, માહાર૦
નદીએ ધોતી હો કે વસ્ત્ર ઉતારી; માહારા૦
કથા સુણતાં હો કે ચૈત્ય જુહારી, માહારા૦
બાહેર ભૂમિએ હો કે વાત ન કારી. માહારા૦ ૫.
પાપડ વણતાં હો કે પણ ઘટહારી, માહારા૦
પાછી વળતી હો કે સુત સંભારી; માહારા૦
લટકે ચલતી હો કે હાથ પસારી, માહારા૦
એણે સમે ભાગ્યાં હો કે ફળ ઝળકારી. માહારા૦ ૬.

લશકર લોધ્ધું હો કે લંટી નારી, માહારા૦
કામલતાને હો કે રંભા ધારી; માહારા૦
સુભટે ઝાલી હો કે રથ બેસારી, માહારા૦
કંપિલ પુરીયે હો કે ગઇ અસ્વારી. માહારા૦ ૭.
આપી સુભટે હો કે રાયે સકારી, માહારા૦
કરી પટરાણી હો કે સુખમાં ભારી; માહારા૦
વિષય વિલુબ્ધી હો કે થઇ વ્યભિચારી, માહારા૦
રંગભર રમતી હો કે પુત્ર વિસારી. માહારા૦ ૮.

પૂરવ ઘરમાં હો કે બાળ વિસાર્યો, માહારા૦
સોળ વરસની હો કે તે વય પામ્યો; માહારા૦
ગુરૂ ઉદ્યમથી હો કે વિદ્યા લીધી, માહારા૦
વિસ્તરી લખમી હો કે લોક પ્રસિદ્ધિ. માહારા૦ ૯.
કામલતાની હો કે ખબર તે આવી, માહારા૦
કેશવ પુત્રને હો કે ગેહ ભળાવી; માહારા૦

ઘર

માધવ વાડવ હો કે વેગેં સધાવ્યો, માહારા૦
કંપિલ નગરેં હો કે તે પણ આવ્યો. માહારા૦ ૧૦.
પૂછે સહુનેં હો કે વાત વિશેષેં, માહારા૦
એક દિન ગોખેં હો કે બેઠી દેખે; માહારા૦
કામલતાયેં હો કે તે પણ દીઠો; માહારા૦
બહુ કાળાંતરેં હો કે લાગે મીઠો. માહારા૦ ૧૧.
વૈદ્ય કરીનેં હો કે તેડી તપાસ્યા, માહારા૦
વાત કરીને હો કે દીધી આશા; માહારા૦
કાળી દેવીનેં હો કે દેહરેં આવીશ, માહારા૦
છાના રેહેજો હો કે બહુ ધન લાવીશ. માહારા૦ ૧૨.
વિપ્ર વિસર્જી હો કે નેહ ઉતરીયો, માહારા૦
નૃપ સુરયણેં હો કે ડાબડો ભરિયો; માહારા૦
કરીય સજાઇ હો કે રાડ તે પાડી, માહારા૦
ઉદરેં આવે હો કે ચૂંક તે ધાડી. માહારા૦ ૧૩.
રાય તેડાવે હો કે વૈદ્ય તે દક્ષા, માહારા૦
પણ કુશિષ્યનેં હો કે ગુરૂની શિક્ષા; માહારા૦
રાણી બોલે હો કે કારણ જાણ્યું, માહારા૦
તુમ પીડાએં હો કે મેં એમ માન્યું. માહારા૦ ૧૪.
રાયનેં શાતા હો કે હોશે જ્યારેં, માહારા૦
કાળી દેવી હો કે સહસ દીનારેં; માહારા૦ (હજાર
બલિઆકુળશું હો કે બિહું જણ જાને, માહારા૦
કરશું પૂજા હો કે આવી રાતેં. માહારા૦ ૧૫.
વાત તે ભૂલી હો કે તેણેં દુઃખ કરશું, માહારા૦
રાય કહે તવ હો કે આજ તે કરશું; માહારા૦
ભૂપતિ કેહેતાં હો કે ચુંક ખસિ જઇ, માહારા૦
સુખમાં રાત્રિ હો કે ચાર ઘડી ગઇ. માહારા૦ ૧૬.
કાળીચૈત્યેં હો કે બેહુ જણ આવી, માહારા૦
ખડ્ગ ગ્રહીનેં હો કે ભૂપ નમાવી; માહારા૦

રાણી ખડ્ગેં હો કે ઘાય લગાવે, માહારા૦
રાયનેં મારી હો કે કંથ જગાવે. માહારા૦ ૧૭.
શિરપેં ડંશ્યો હો કે માધવ મૂઓ, માહારા૦
કર્મવિટંબણ હો કે નારીની જૂઓ; માહારા૦
બ્રાહ્મણી ચિંતે હો કે દોય વિછૂટી, માહારા૦
નાઠી વનમાં હો કે ચોરેં લૂંટી. માહારા૦ ૧૮.
વળી બિવરાવી હો કે ખર્જૂજ ખેંચી, માહારા૦
બળદેવગામેં હો કે જઈને વેચી; માહારા૦
ધન દેઇ વેસ્યા હો કે નિજ ઘર લાવે, માહારા૦
ભોગી નરશું હો કે ભોગ મેલાવે. માહારા૦ ૧૯.
કાળ ઘણેરો હો કે તસ ઘર ગમિયો, માહારા૦
તાત ગવેષણ હો કે કેસવ ભમિયો; માહારા૦
ફરતાં આવ્યો હો કે બળદેવ ગામેં, માહારા૦
તેહિજ વેશ્યા હો કે ઘર વિસામે. માહારા૦ ૨૦.
યૌવન વયમાં હો કે ધન સંજોગેં, માહારા૦
કામલતાશું હો કે વિલસે ભોગેં; માહારા૦
એક દિન પૂછે હો કે પ્રેમ વિશેષેં, માહારા૦
ભટકેમ્ ભટકે હો કે દેશ વિદેશેં. માહારા૦ ૨૧.
કિયા ગામના હો કે છો રેંવાસી, માહારા૦
તવ તેણેં મૂળથી હો કે વાત પ્રકાશી; માહારા૦
વાત સુણીનેં હો કે મનમાં મૂંઝી, માહારા૦
સુત સંભોગેં હો કે હઇડે ધ્રૂજી. માહારા૦ ૨૨.
પાપ અઘોરેં હો કે દુર્ગતિ મૂકી, માહારા૦
દેઉં અગનિમાં હો કે કાયા ફૂંકી; માહારા૦
કહે નિજ સુતને હો કે ઘેર સધાવો, માહારા૦
નહીં આ ભવમાં હો કે તાત મિલાવો. માહારા૦ ૨૩.
ઇંધણ ખડકી હો કે યમુનાં તીરેં, માહારા૦
પયમાં પેઠી હો કે નાહી નીરેં; માહારા૦

તો પણ વીતક હો કે કર્મ અધૂરે, માહારા૦
ચિતા તણાણી હો કે યમુના પૂરે. માહારા૦ ૨૪.

કાષ્ઠે વળગી હો કે પવને ઠેલી, માહારા૦
વૃંદારવનમાં હો કે જઇને મેહલી; માહારા૦
ગોધણ ચારે હો કે તિહાં ભરૂઆડી, માહારા૦
એક આહીરે હો કે લીધી ઉપાડી. માહારા૦ ૨૫.
નિજ ઘર લાવી હો કે રૂમાં ભારી, માહારા૦
સજ થઇ તવ હો કે કરી નિજ નારી; માહારા૦
હું તે નારી હો કે મથુરાં આવી, માહારા૦
ગોરસ ભાજન હો કે જાઉં વધાવી. માહારા૦ ૨૬.

પતિ સુત રાજા હો કે સહુ સુખ ખોયું, માહારા૦
કેહને જોઉં હો કે કેહને રોઉં; માહારા૦
દૈવે કીધી હો કે સહુની વેરણ, માહારા૦
દ્વિજકુળ લજવી હો કે હુઇ આહેરણ. માહારા૦ ૨૭.
તપવે લોચન હો કે કર્મ વિરોચન, માહારા૦
તક વેરાતે હો કે શી કરૂં શોચન; માહારા૦
એમ કહી ચાલી હો કે પંથ વિશેષે, માહારા૦
મથુરા વનમાં હો કે મુનિવર દેખે. માહારા૦ ૨૮.

ગુરૂપદ પ્રણમી હો કે પાસે બેઠી, માહારા૦
વાણી સુણતાં હો કે લાગી મીઠી; માહારા૦
દીક્ષા લેઇ હો કે પાપ વિઘાતી, માહારા૦
કેવળ પામી હો કે મુક્તિ જાતી. માહારા૦ ૨૯.
પાંચે બાંધવ હો કે નજરે દેખી, માહારા૦
નારી ઉપર હો કે ચિત્ત ઉવેખી; માહારા૦
સાથની સાથે હો કે પથ સિધાવ્યા, માહારા૦
કંચનપુરમાં હો કે સુખભર આવ્યા. માહારા૦ ૩૦.

ત્રીજે ખંડે હો કે ત્રીજી ઢાળે, માહારા૦
ધમ્મિલકુંવરને હો કે રાસ રસાળે; માહારા૦

સુણો વૈરાગી હો કે તત્ત્વ વિલાસી, માહારા૦
શ્રી શુભવીરેં હો કે વાણી પ્રકાશી. માહારા૦ ૩૧.

દોહરા.

કંચનપુર ચહુટેં ગયા, પાંચે પુણ્ય પવિત્ર;
તવ તિહાં કુલટા નારીનું, દીઠું દુષ્ટ ચરિત્ર. ૧.
શિર મુંડી ધરી રાસભેં, કાઢે નૃપ પુરબાર;
એક નરનેં શિરપાવ દેઇ, કરે ઘણો સત્કાર. ૨.
પૂછે પાંચે બાંધવા, કોઇકનેં તેણી વાર;
તે નર કહે કૌતક જિસ્યો, નારી તણો અધિકાર. ૩.

ઢાળ ૪ થી.

(જોઈ જોઈ રે જોગતણી દશા, અલબેલાજી—એ દેશી.)

આ નગરસેં સાગરદત્ત ઇસે, સુણ પરદેશી, એક વ્યવહારી રૂડો વસે; સુણ૦
તસ શ્રીદત્ત નામેં સુત જયો, સુ૦ એક દિન શ્રીપુર નગરેં ગયો. સુ૦ ૧.
સોમદત્ત શેઠ છે તિહાં કને, સુ૦ જયશ્રી પુત્રિ છે તેહનેં; સુ૦
શ્રીદત્ત પરણ્યો તે અભિનવી, સુ૦ પરણીનેં પીયરીએ ઠવી. સુ૦ ૨.
ભરી કિરીયાણાં પ્રવહણ ચડયો, સુ૦ પાછળ યૌવન વનિતા નડયો; સુ૦
નવલા નરશું મન મેલતી, સુ૦ સરખી સખી સાથેં ખેલતી. સુ૦ ૩.
નર દેખી બાળ હસાવતી, સુ૦ હસતી દઇડું દેખાવતી; સુ૦
સખીયો બાળક હુલરાવતી, સુ૦ નરનજરેં બીડાં ચાવતી. સુ૦ ૪.
વળી ગરબા ઘર ઘર ગાવતી, સુ૦ પગ હાથેં મેંદી લગાવતી; સુ૦
મેલે ખેલે જાને જતી, સુ૦ નર નજરેં આળસ મોડતી. સુ૦ ૫.
ઘર ગણતી નર વેધાણીએ, સુ૦ કુલટા લક્ષણ એ જાણીએં; સુ૦
કંદરૂપી સ્ત્રી જોવન સમે, સુ૦ ચાળા ચેક્ટ કરતી ભમે. સુ૦ ૬.
તો રૂપવતી કેમ રહે ઘડી, સુ૦ પાકકાળેં લીંબોળી મીઠડી; સુ૦
એક દિન મંદિર મેડી ચડી, સુ૦ જોતાં એક નર નજરેં પડી. સુ૦ ૭.
સખિ માલતી તસ ઘર મોકલી, સુ૦ સંકેત કરી ચિત્ત સાંકળી; સુ૦
સંજોગ બન્યો માળણ ઘરે, સુ૦ પ્રતિદિન તસ ઘર એમ સંચરે. સુ૦ ૮.

પરતટથી શ્રીદત્ત આવીયો, સુ૦ નિજ ઘર લખમી બહુ લાવીઓ; સુ૦
સસરા ઘર સ્ત્રી તેડણ ગયો, સુ૦ પતિ દેખી જયસિરિ દુઃખ થયો. સુ૦ ૯.
કહે સખીને હવે કિહાં જાઇશું, સુ૦ ચિંતાપન્નગિયે ચિત્ત ડસ્યું; સુ૦
કપટે મધુરે વચને હસી, સુ૦ નિશિ શયન પતિ પાસે વસી. સુ૦ ૧૦.
શ્રીદત્તવચન અમૃત ઘડો, સુ૦ સા ચિંતે વળગ્યો ઝાંપડો; સુ૦
ગુરૂ પ્રેમ વચન શિક્ષા કહે, સુ૦ કુશિષ્ય વિરેચન ઘા લહે. સુ૦ ૧૧.
અણબોલી પતિ નિદ્રા વરી, સુ૦ તવ ઉઠી ચાલી જયસિરી; સુ૦
સખી ઘર જાવા મારગ ચડી, સુ૦ એક ચોર તણી નજરે પડી. સુ૦ ૧૨.
તે ચાલ્યો પૂઠે સજ થઇ, સુ૦ સા ચહુટામાં પરવે ગઈ; સુ૦
જે નરશું તિહાં મેળો હતો, સુ૦ ઘણી વાર થઇ તે ઘર જતો. સુ૦ ૧૩.
એક રાજપુરૂષ કોઇ સ્ત્રી હળ્યો, સુ૦ તિહાં તે દિન તેણે મેળો કર્યો; સુ૦
કોટવાળ હણે તસ તીરથી, સુ૦ ચોર ભ્રાંતે ગયો તે જીવથી. સુ૦ ૧૪.
દેખી પણ સા કામાતુરી, સુ૦ કરે આલિંગન ઉપર પરી; સુ૦
ગળે વળગી મુખચુંબન કરે, સુ૦ જુએ ચોર એ કુલટા શું કરે. સુ૦ ૧૫.
તિહાં તરૂ ઉપર એક ભૂતડું, સુ૦ ચિંતે એહને વળગી પડું; સુ૦
કુલટાની હોંશ પુરી કરૂં, સુ૦ ચિંતી મુડદામાં સંચર્યું. સુ૦ ૧૬.
કરે ભોગ પ્રિયા અનુકૂળથી, સુ૦ નાક કરડી ખાધું મૂળથી; સુ૦
ચિંતે ણુચ્ચી આ શુ થયું, સુ૦ તે મૃતકશું ભૂત ઊડી ગયું. સુ૦ ૧૭.
રૂધિરે ચૂતી સખી ઘર ગઇ, સુ૦ સખીને જણવી જેહવી થઇ; સુ૦
ઘર આવી પતિશું સોવતી, સુ૦ ઉઠી પોકારી રોવતી. સુ૦ ૧૮.
તસ્કર જોઇ પાછો વળ્યો, સુ૦ સવિ લોક તિહાં ભેગો મળ્યો; સુ૦
ધિગ્ પાપી કેણે શિખાવિયો, સુ૦ જઇ રાજદુવારે જણાવિયો. સુ૦ ૧૯.
શ્રીદત્તે કલંક દિયો અતિ, સુ૦ અમ બેટી જગમાં મહા સતી; સુ૦
નૃપને મન વાત ખરી વશી, સુ૦ શ્રીદત્તને બાંધ્યો તિહાં કશી. સુ૦ ૨૦.
તવ ચોર તિહાં પાસે રહી, સુ૦ જેહવી દીઠી તેહવી કહી; સુ૦
સાચે સવિ જૂઠ નસાવિયો, સુ૦ સરપાવ શ્રીદત્તને નૃપે દિયો. સુ૦ ૨૧.
ગર્દભે બેસારી કુસતી, સુ૦ ઘર ઘર ફેરવતો ભૂપતિ; સુ૦
જે રમણી સંગે રાચિયા, સુ૦ ધન આપી તે જગ નાચિયા. સુ૦ ૨૨.

એમ સાંભળીને પાંચે જણા, સુ૦ સંસાર થકી ઉભગ્યા ઘણા; સુ૦
તે કંચનપુરથી નીકળ્યા, સુ૦ જઇ સાથ મનોહરમાં ભળ્યા. સુ૦ ૨૩.
ત્રીજે ખંડે ચોથી કહી, સુ૦ એ ઢાળ ગુણી ચિત્તમાં ગ્રહી; સુ૦
શુભવીર કહે તે નિર્મળા, સુ૦ વનિતાથી વસિયા વેગળા. સુ૦ ૨૪

દોહરા.

પાંચ સહોદર પંથમાં, કરતાં એમ વિચાર;
છઠ્ઠો બાંધવ ઘર રહ્યો, તસ નવી મળવું સાર. ૧.
જઇશું તો સ્ત્રી રાક્ષસી, એક દિન કરશે ઘાત;
તેણે ગિરિવર ઉપર ચઢી, કરશું ઝંપાપાત. ૨.
એમ નિશ્ચય કરી ચાલતા, પાંચે અશનને હેત
મારગ ગામે જઇ જમી, સુખભર નિદ્રા લેત. ૩.
સાથ સકળ કેઇ દિશ ગયો, મારગ ભુલ્યા તેહ;
પાંચે જણ રણ ઉતરી, આવી બેઠા એહ. ૪.
ઝંપાપાત કુમરણથી, વાર્યાં દેઇ ઉપદેશ;
સંજમ લેવા સજ થયા, છંડી સર્વ કલેશ. ૫.
એમ કેહેતાં એક આવીયો, ભીલ ધરી ધનુ બાણ;
તવ પાંચે ઉઠી મળ્યા, છઠ્ઠો બાંધવ જાણ. ૬.
પૂછંતાં તે એમ કહે, ભાઇ ગવેષણ કાજ;
નિકળિયો પંચે નિમિત્તિક, વચને મળ્યો તુમ આજ. ૭.
ચાલો જઇએ ઘર ભણી, જોવે છે સહુ વાટ;
તે કહે કમહુ ન આવીએ, દેખી આ ભવ નાટ. ૮.
નાટક શું દીઠું તમે, પંચ કહે લહી લાગ,
મૂળ થકી સુણી પામીયો, ચિત્તમાં તે વૈરાગ. ૯.
પૂર્વ બાંધવ ષટ્ કાયના, ભાવે થયા રખવાળ;
વ્રત ઇચ્છાએ બેસીયા, સુણવા ધર્મ રસાળ. ૧૦.
ગુરૂ કહે પૂછ્યું તે કહ્યું. ભિલ્લ વૈરાગનું ગુઝ,
કુંવર કહે ગુરૂને તદા, એહ કથાનક મુઝ

ઢાળ ૫ મી.

(મનડું અડે રહ્યું મારૂં જી—એ દેશી.)

કુંવર કહે સુણો સ્વામી, મેં હવે તુમ શિક્ષા પામી રે;
મનડું મોહી રહ્યું તારૂં જી.
અનૃત સાહસ માયા, લોભ મુર્ખ નિર્દય જાયા રે. મ૦ ૧.
એ દુષ્ટાચારી નારી, મેં પ્રાણથી અધિકી ધારીરે; મ૦
હા હા એટલો કાળ, મુંઝાણો મોહની જાળ રે. મ૦ ૨.
જાત્યે રતનમયી નારી, તજી કુલટાને ગણી સારી રે; મ૦
કિંપાક તરૂતળ ઠાયા, છંડી સુરતરૂની છાયા રે. મ૦ ૩.
પરનારી શું કિધ અકાજ, હરી ધર્મ પીતરકુળ લાજરે; મ૦
દીયું ભિલ્લે જીવિત દાન, નિઃકારણ બંધુ સમાન રે. મ૦ ૪.
વાઘ સર્પથી પાપી નારી, મેં સતીયથી અધિકી ધારી રે; મ૦
મુજ જીવિત તે હરનારી, જેમ જોગી હુઆ ઘરબારી રે. મ૦ ૫.
તવ પલ્લીશ કહે સુણો રાજા, કહે અમને જોગી અવાજા રે; મ૦
કહે કુંવર નિસુણો ભાઇ, તુમે છો અમ ધર્મ સખાયી રે. મ૦ ૬.
એક ધનગિરિ નામે જોગી, જોગી પણ તનમન ભોગીરે; મ૦
જોગી થઇ જોગ વિખેરી, એક બાલિકા બાળ ઉછેરી રે. મ૦ ૭
ચંદ્રાવતી પુર વનમાંહી, ભોંયરામાં રાખી ઉત્સાહી રે; મ૦
ભીખ્ વૃત્તિએ વસે આરામ, જિહાં કોઇ ન જાણે ઠામ રે. મ૦ ૮.
જોવનવયમાં જબ આવી, રીઝવતો કિન્નર વજાવી રે; મ૦
તે રમતો ભોગ વિલાસેં, અણવિશ્વાસેં રહે પાસેં રે. મ૦ ૯.
તસ નામ રૂપાવલી થાપે, જે જોઇએ તે આણી આપે રે; મ૦
ભીખ માગે તસ શી ભૂખ, પણ માગવું એટલું દુઃખ રે. મ૦ ૧૦.
ભીખ માગતાં ભવ ભીત્યો, તે જાણે મેં જગ જીત્યો રે; મ૦
ધરે ભીક્ષુના ગુણ બાર, તસ દીએ જન સરસ આહાર રે. મ૦ ૧૧.

શાર્દૂલ.

उच्चैरध्ययनं चिरंतनकथाः स्त्रीभिः सहालापनम् ।
तासामर्भकलालनं पतिरतिस्तस्यैव मिथ्या-स्तुतिः ॥

संदेशश्च करावलोकनमथो पांडित्यलेशः क्वचित् ।
होरागारुडिमंत्रवादविषयो भिक्षोर्गुणा द्वादश ॥ १ ॥

પૂર્વ ઢાળ.

રૂપાવલીશું લય લાગી, મિષ્ટાન્ન જમાડે માગી રે; મ૦
ભિક્ષા સમે ઘર ઘર વદતી, એમ ઘર સતી એમ ઘર સતીરે. મ૦ ૧૨.
એમ ઘર ઘર નિત્ય જલપતે, એક વણિક સુણી મન ચિંતે રે; મ૦
કોઇ નારી મળી છે રાગી, એ જોગીને તિહાં લય લાગી રે. મ૦ ૧૩.
વૈદ્ય વણિક ને વાયસ વેશ્યા, એ ચારની નહીં શુભ લેશ્યા રે; મ૦ વૃ
ઘડયો ઘાતે વણિક બગ ધ્યાની, પરછિદ્ર ગવેષણ જ્ઞાની રે. મ૦ ૧૪.
જગમાં સવિ વણિક તે ભૂંડા, ત્રણ વણિક છે તેહમાં રૂડા રે; મ૦
વિણ જન્મ્યો ગરભાવાસેં, ગયો બીજો મરણ નિરાશેં રે. મ૦ ૧૫.
ત્રીજો ચિત્રામણેં ભાળ્યો, જઇ વણીકેં ઠામ નિહાળ્યો રે; મ૦
બીજે દિન ભિક્ષા વેળા, ચલે શેઠજી કરવા મેળા રે. મ૦ ૧૬.
જોગીને જાતો દીઠો, તવ વણિક ભુવિ ઘર પેઠો રે; મ૦
જઇ બેઠો રૂપાવલી પાસેં, દીએ આદર સા ઉલ્લાસેં રે. મ૦ ૧૭.
સા દેખી નરવર રૂપેં, મન ચિંતે પડી હું કૂપેં રે; મ૦
ધન્ય હું જો એ અંગ મિલાવે, સો જોગી ભસ્મ લગાવે રે. મ૦ ૧૮.
જઇ બારણું બંધ તે કીધું, આવી નરનેં આલિંગન દીધું રે; મ૦
નર નારી રાગ પ્રસંગેં, રંગભોગ બન્યો ઉછરંગેં રે. મ૦ ૧૯.
જોગી તેણી વેળા આવી, મહા સતીય કહી બોલાવી રે; મ૦
સુણી કોઠીએં નરનેં છુપાવે, પછેં જોગીનેં ઘર લાવે રે. મ૦ ૨૦.
દીએ જોગી સુખડી મીઠી, સા રીશ ચઢાવી ઉઠી રે; મ૦
કહે નહિ કોઇ જાય તુમ રાગી, તો આવડી વાર કિહાં લાગીરે. મ૦ ૨૧.
કહે જોગી ન વદો જાૂઠ, મેં તો એકજ તુજનેં દીઠરે; મ૦
સા જલ્પે જો છો રાગી, તો મુજનેં એ લય લાગી રે. મ૦ ૨૨.
પટ બાંધી નયન ગીત ગાવો, નાચો કૂદો કિન્નર વજાવો રે; મ૦
રાગેં અંધો તેમ કરે જોગી, ભામાયેં નસાડયો ભોગી રે. મ૦ ૨૩.
બીજેં દિનેં જોગી જાવે, ભિક્ષાયેં વણિક ઘર આવે રે; મ૦

અમ ઘેર સતી કહી ગાવે, ખલ વણિક તે ભાવ જણાવે રે. મ૦ ૨૪.
જોગી ઉવાચઃ—અમ ઘર સતી, બાવા અમ ઘર સતી.
વણિક ઉવાચઃ—તુમ ઘર સતી તે અમ ઘર હતી.
જોગી ઉવાચઃ—અમો વસું રન્ને વને, તિહાં તુમે કિહાં.
વણિક ઉવાચઃ—આંખે પાટા ને કિન્નર વાજે, ત્યારે અમે તિહાં. ૨૫.
જોગી સુણી નારીને ત્રાસે, તજી કચુક અહીપરે નાસે રે; મ૦
જુઓ રાખી હતી પાતાળે, તિહાં પણ વંઠી વય બાળે રે. મ૦ ૨૬.
સંસાર દવે દઝવાયા, મળી સદ્ગુરૂ શીતળ છાયા રે; મ૦
રાત્રિ અંધકારે ભાર્યો, ષટ્ બાંધવ મિત્રે ઉગાર્યોરે. મ૦ ૨૭.
મોહને અંધારે માર્યો, ગુરૂ જ્ઞાનીએ વચને વાર્યો રે; મ૦
નૃપ નંદ કહી રહ્યા જામ, ષટ બાંધવ બોલે તામ રે. મ૦ ૨૮.
ખંડ ત્રીજે પંચમી ઢાળે, થયા વ્રત ધરવા ઉજમાળે રે; મ૦
શુભવીર વચન રસ લાગે, સુખ મળતાં વાર ન લાગે રે. મ૦ ૨૯.

દોહરા.

ભિલ્લ કહે નૃપ સુત સુણો, આપણ અટવી મઝાર;
સગભયહર સગ ભાઇને, મળિયા પ્રભુ અણગાર. ૧.
તુમ અમ ધર્મ સહોદરા, ધર્મ સખાઇ મિત્ર;
ગુરૂ આણા મસ્તક ધરી, કરીએ જન્મ પવિત્ર. ૨.
ઇમ સપી સાતે જણા, પૂછે ગુરૂને ત્યાંહી;
વિષયરાગ આ ભવ નડે, કે નડે પરભવ માંહી. ૩.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(રાજ તજી રહો રીસ, રતનદે મંદિરે, માહારા લાલ—એ દેશી.)

બોટ મુનિ કહે ધન્ય, તુમે સાતે જણાં પ્યારાલાલ;
એક વયણે પ્રતિબોધ, લહો ન રહી મણા; પ્યા૦
શત ઉપદેશે પણ રાગીને યથા જલો, પ્યા૦
લક્ષ રવિઉદયે નવિ, દેખે આંધળો. પ્યા૦ ૧.
ગર્ભવાસ ગદત્રાસ, જરા મરણાં કરે, પ્યા૦
પરભવ સૌખ્ય કિહાંથી, અમૃત ઉખરે; પ્યા૦

જેમ ચકલો ચકલી તૃણ, બિંદુએ આવીયાં, પ્યા०
તું પી તું પી કેહેતાં, બેહું મરણે ગયાં. પ્યા०
નર નારીના રાગ તે, નાગર માંડવા, પ્યા०
વાઘ ચિતર મંઝારનેં, મેલી જમાડવા; પ્યા०
વિષયી પ્રાણીઆ ભવમાં, દુઃખમાં પડે, પ્યા०
વિષય;રાગ નરભવ હરી, પરભવમાં નડે. પ્યા० ૩.
તન ધન જોબન આયુ, સમય જાતાં વહી, પ્યા०
આખંડલકો દંડ અખંડ રહે નહીં; પ્યા०
તિલકપુરેં કનકધ્વજ, રાણી યશોમતી, પ્યા०
દો સુત ઉપર પુત્રી, સુનંદા રૂપેં રતિ. પ્યા० ૪.
લઘુ વયેં ઘર ઉપર ચઢી, દેખે એક ઘરે, પ્યા०
દોષ દેઈ ગુણવંતીનેં પતિ તાડન કરે; પ્યા०
નિર્દય નર લહી માનેં, કહે સખી મોકલી, પ્યા०
કરવો નથી વિવાહ, રહીશ હું એકલી. પ્યા० ૫.
વલ્લભસુખ ન ગણે લઘુ, વય બાળા સહી, પ્યા०
અનુભવ જ્ઞાન વિના જેમ, ધ્યાન ઠરે નહીં; પ્યા०
જોબન વન ફળિયો તવ, અધર કુસુમ હસ્યાં, પ્યા०
રતિએં રીસાવ્યા કામ, દેવ અંગે વસ્યા. પ્યા० ૬.
જઠરતણી ગુરૂતા, કુચ કુંભેં વસી જઈ, પ્યા०
ચરણતણી ચંચલતા, ચક્ષુ વચેં ગઈ; પ્યા०
અભિનવ જોબનવેળા, મેળા ખેલતી, પ્યા०
એક દિન મંદિર ઉપર, જઈ ફરતી હતી. પ્યા० ૭.
ઇભ્યવડો ધનવંત, સમીપેં તિહાં વસે, પ્યા०
ખેલે વસંત પ્રિયાશું, અગાસેં સુરત રસેં; પ્યા०
દેખી સુનંદા વિષય, રૂચિ કહે માયનેં, પ્યા०
મુઝ વિવાહ કરો, જણવી નરરાયનેં. પ્યા० ૮.
એક દિન ઘરસન્મુખ, તંબોલી દુકાનમેં, પ્યા०
શેઠ વસુદત્ત રૂપસેન, લીયો સાનમેં; પ્યા०

લાગ્યો નયણેં નેહ, સખી હાથેં દિયો, પ્યા૦
શ્લોક અર્ધ લખી પત્ર, તે રૂપસેનેં લીયો. પ્યા૦ ૯.
વાંચીનેં મન હરખી, અરથ તેણેં પૂરિયો, પ્યા૦
પાછો પત્ર સખી એ, સુનંદાનેં દીયો; પ્યા૦
વાંચી હરખી સા, તન મન વિકસાવતી, પ્યા૦
પત્ર પ્રિતમકર ફરસિત, હઇડે દાબતી. પ્યા૦ ૧૦.

द्वयोर्लिखितः श्लोकः।

निरर्थकं जन्म गतं नलिन्याः।
यया न दृष्टंतुहिनांशुबिंबम्॥
उत्पत्तिरिंदोरपि निष्फलैव।
दृष्टा विनिद्रा नलिनी न येन॥१॥

પૂર્વ ઢાળ.

દાસી મુખેં કહે નિત્ય, ઇહાં તુમ આવવું, પ્યા૦
તુમ મુખ દીઠા વિના નવિ, ભોજન ભાવવું; પ્યા૦
સાંભળીનેં રૂપસેન, ગયો જબ મંદિરેં, પ્યા૦
દિન પાંચ ઓછે કૌમુદી, ડડેરો ફરે. પ્યા૦ ૧૧.
અવસર પામી સુનંદા, તાસ જણાવતી, પ્યા૦
જે દિન વન ઓચ્છવ, નરનારી જાવતી; પ્યા૦
તે રાત્રેં ઘર પાછળ, પીયુ પધારજો, પ્યા૦
બાંધશું દોર નિસરણી, તેણેં ચઢી આવજો. પ્યા૦ ૧૨.
ચતુર વિચિક્ષણ અવસર, ચિત્ત ન ચૂકશો, પ્યા૦
રંભા સમી મહિલા મળી, તે નવિ મૂકશો; પ્યા૦
અહોનિશિ વાલ્હમ ધ્યાન, ધરૂં રહી વેગળી, પ્યા૦
માહારા પ્રેમની વાત, તે જાણે કેવળી. પ્યા૦ ૧૩.

शार्दूल।

रात्रिश्चांद्रमसी न चास्तितिमिरं गंतुं न मे युज्यते।

રાત્રિ જશે પરભાતેં, રવિ જબ ઊગશે, પ્યા૦
જઇશું કુસુમવન પુષ્ટિ, થશે પંકજરસેં; પ્યા૦
કજકોશેં અલિ રાતેં, રહ્યો દિલશું લખે, પ્યા૦
વનગજ શર જલ્પીનેં, કમળસાથેં ભખે. પ્યા૦ ૨૭.
મનના મનોરથ સઘળા, તે મનમાં રહ્યા, પ્યા૦
દૃષ્ટિરાગવશ પડિયા, તે દુઃખિયા કહ્યા; પ્યા૦
પરરમણીરસ રાવણ, દશ મસ્તક ગયાં, પ્યા૦
સીતા સતી વ્રત પાળી, અચ્યુત પતિ થયા. પ્યા૦ ૨૮.
વિષયવિનોદથી જેહ, રહ્યા દૂરેં સદા, પ્યા૦
આ ભવ પરભવ તેહ, લહે સુખ સંપદા; પ્યા૦
ત્રીજે ખંડેં ઢાળ એ, છઠ્ઠી મન ધરો, પ્યા૦
શ્રી શુભવીર વચનરસ, આસ્વાદન કરો. પ્યા૦ ૨૯.

દોહરા.

બીજે દિવસેં ગવેષના, વસુદત્તના સુત ચાર;
ભીત પડી ઉપડાવતાં, મળીયા લોક હજાર. ૧.
મૃતક તિહાં રૂપસેનનું, નિકળ્યું વસ્તુ સહીત;
વાત સુનંદા સાંભળી, ચિંતે બન્યું વિપરીત. ૨.
શોક ભરી સખીનેં કહે, આ શી બની ગઇ વાત;
અંધારે નવિ ઓળખ્યો, મળિયો કોઇ કુજાત. ૩.
વસ્તુ નિહાળત જાણીયો, ધૂર્ત્ત હરી ગયો હાર;
પણ રૂપસેન મરણ સુણી, રૂદન કરે તેણી વાર. ૪.
તસ શોકેં દિન કાઢતાં, ગર્ભ વધિયો દોય માસ:
દેખી રાય તણે ભયેં, સખીયો પામી ત્રાસ. ૫.
ઔષધેં ગર્ભ જ પાડિયો, સા થઇ સજ્જિત દેહ;
રાયેં રથપુર રાયનેં, દીધી સુનંદા તેહ. ૬.

ઢાળ ૭ મી.

(ચોપાઈની દેશી.)

પરણી નૃપ રથપુર લેઇ ગયો, રૂપસેન તિહાં પન્નગ થયો; સાપ

ત્રીજે ભવ નરભવ હારિયો, સુનંદા નજરેં ધારીયો. ૧.
ફણ વિસ્તારી રાગેં નડયો, ધાઇ સુનંદા કેડેં પડયો;
હા હા કરતાં નૃપ આવીયો, લેઇ ખડ્ગ પૂંઠે ધાવીયો. ૨.
માર્યો અહિ ચોથે ભવ ગયો, તે વનમાંહે વાયસ થયો; કાગળો
એક દિન દંપતી વનમાં ગયાં, રાગરંગ રસ રીઝેં રહ્યાં. ૩.
વાયસ તે તરૂ ઉપર ચડયો, સુનંદાનેં રાગેં નડયો;
કર્ણકટુક શબ્દેં તે ભણેં, તામ નરેશ્વર બાણે હણે. ૪.
હંસ થયો તે ભવ પાંચમે, હંસતણા ટોળામાં રમે;
રાજા રાણી સર જળ જુવે, હંસ સુનંદા દેખી રૂએ. ૫.
ઉડી બેહુ પાંખેં આફણ્યો, નૃપસુભટેં ખડ્ગેં કરી હણ્યો;
તેહિ જ વન છઠ્ઠો ભવ ભયો, હરણી ઉદરેં હરણો થયો. ૬.
દેખી રાણી રાગેં ઠર્યો, ઝુરે ઉભો આંસુ ભર્યો;
આહેડી નૃપ બાણેં હણી, લિયો શિકાર તે ભક્ષણ ભણી. ૭.
માંસ પચાવી તે મૃગતણું, ખાતાં રાણી વખાણે ઘણું;
અવધિનાણી મુનિ દોય જતા, તે દેખી મસ્તક ધૂણતા. ૮.
પૂછે રાણી મુનિનેં તિસે, સ્વામી મસ્તક ધૂણે કિસે;
સાધુ કહે કારણ છે ઇહાં, આવી સુણો અમો વસીયેં જિહાં. ૯.
તિહાં ગયાં નૃપ રાણી મળી, મુનિ મુખ્ય વાત સંકળ સાંભળી;
ાગી નરનું મંસજ ભખો, જ્ઞાનવિના તુમેં નવિ ઓળખો. ૧૦.
ણી કહે રૂપસેન કુમાર, આગળ શો થાશે અવતાર;
બોલ્યા જ્ઞાની અણગાર, સાતમે ભવ હાથી અવતાર. ૧૧.
તુજ ઉપદેશેં શમતા વરી, સમકિત પાળી વ્રત આદરી;
સહસારેં સુરસ્વામીજ થશે, નરભવ પામી મુગતેં જશે. ૧૨.
એમ કહી મુનિ ઉપદેશજ દીયો, સાંભળિ દંપતી દીક્ષા લિયો;
રાજઋષિ ગુરૂ સાથેં ગયા, સંયમ પાળી સુખિયા થયા. ૧૩.
ગુરૂણી પાસેં સુનંદા ભણેં, અરિ મિત્ત તૃણ મણિ સરખા ગણે;
લિયે આતાપના તાપે જઇ, અવધિજ્ઞાની સુનંદા થઇ. ૧૪.
રૂપસેન હસ્તી જિહાં ફરે, સુનંદા તિહાં વસતી કરે;

એણે અવસર હસ્તી મદ ચડયો, કંચનપુર કોટે જઇ અડયો. ૧૫.
લોક કુલાહલ કરતા ભમે, સુનંદા આવ્યાં તેણે સમે;
રાજા સુભટે ઘણું એ દમ્યો, પણ સાધવી દેખી ઉપશમ્યો. ૧૬.
સાધવી કહે સુણ મત્ત ગમાર, દુઃખના દાહાડા તુજ સંભાર;
રાગવિરૂદ્ધો પામ્યો ઘાત, પાતકી તેં કીધા ભવ સાત. ૧૭.
(૧)રૂપસેન(૨)ગર્ભે(૩)ફણિધાર,(૪)વાયસ(૫)હંસ(૬)હરણ અવતાર;
સાતમે ભવ તુમે હાથી થયા, ધર્મ વિના ભવ એળે ગયા. ૧૮.
તે સુણતાં ગજ મૂર્છા લહી, જાતિ સમરણ પામ્યો સહી;
લોક વચ્ચે ઉભો રહી રડયો, સુનંદાને પાયે પડયો. ૧૯.
સમકિતવ્રત ગજ ધરતો જિહાં, લોક અચ્છેરૂં દેખે તિહાં;
ગુરૂણી કહે નૃપને એ ખરો, સાધર્મી ગજ સેવા કરો. ૨૦.
આદર કરી નૃપ તેડી ગયો, નેહ સુનંદાએં સફળો કિયો;
સુનંદા આણંદિત થયાં, કેવળ પામી મુકતેં ગયાં. ૨૧.
ખેટ મુનિ કહે રાજકુમાર, વૈરાગ્ય રાગ તણી ગતિ ધાર;
સુખ માની વિષયે જે રમે, તે ભવનાટક કરતા ભમે. ૨૨.
માત પિતા બાંધવ સુત નાર, સ્વારથીયો સવિએ સંસાર;
આયુ જોવન લખમી મળી, મેઘઘટાઃ ચંચળ વીજળી. ૨૩.
બાળપણે મળમૂત્રે ભર્યો, શીળી ઓરીએ સંહર્યો;
પરણ્યો તો આમય ખય થઇ, જોબન વેળા નિષ્ફળ ગઇ. ૨૪.
વૃદ્ધપણે નર પરવશ થયો, પરભવ હાથ ઘસંતો ગયો;
તેણે નરભવ સામગ્રી લહી, કરશે ધર્મ તે સુખિયા સહી. ૨૫.
ત્રીજે ખંડે ગુણિજન ગમી, ઢાળ રસાળ કહી સાતમી;
શ્રી શુભવીર વચન રસ ઘડી, સાકર દ્રાખ કિસી સેલડી. ૨૬.

દોહરા.

એણી પરે દેઇ દેશના, જામ રહ્યા મુનિ ચંદ;
અગડદત્ત ચકોર જ્યું, પામ્યો અતિ આનંદ. ૧.
કહે તુમ વચનેથી થયો, જન્મ સફળ મુજ આજ;
જંગમ તીરથ દર્શને, સિધ્યાં સઘળાં કાજ. ૨.

પ્રભુ સુપસાયે આ થયા, ધર્મબંધવ ખટ એહ;
સંજમ લેઇ વિચારશું, ગુરૂકુળ વિનય વસેહ. ૩.
પણ ઘર જઇ નમિ માયને, છે મુજ ઇચ્છા નાથ;
પિત્રીકૃત સમહોત્સવે, લિયું દીક્ષા તુમ હાથ. ૪.
એમ કેહેતાં આકાશથી, વિદ્યાધર નર એક;
ઊતરીયો મરજાદથી, ધરતો વિનય વિવેક. ૫.
સપરિકરે જિનઘર જઇ, પ્રણમ્યા શ્રી જિનરાજ;
બેઠો સન્મુખ આવીને, વંદી તિહાં મુનિરાજ. ૬.

ઢાળ ૮ મી.

(સાહેલડીયાં-એ દેશી.)

અગડદત્ત અણગારને, સુણો સંતાજી;
પૂછતો ધરી નેહ, ગુણવંતાજી;
ઉત્તમ પુરૂષ એ કોણ છે, સુ૦ દાખો મુઝને તેહ. ગુ૦ ૧.
મુનિવર કહે અમ પુત્ર છે, સુ૦ રત્નચૂડ વર નામ; ગુ૦
સાતે જણ ગુરૂ પુત્રને, સુ૦ સુણિ કરતા પરણામ. ગુ૦ ૨.
રત્નચૂડ કહે કોણ તુમે, સુ૦ કહે સૂરિ વાત અશેષ; ગુ૦
ભાવ ચારિત્રિયા એ થયા, સુ૦ પામી અમ ઉપદેશ. ગુ૦ ૩.
વંછે સાહાય્ય એ તુમતણું સુ૦ શંખપુરી ઉદ્દેશ; ગુ૦
અમે પણ તિહાં વન આવશું, સુ૦ જાણી યોગ્ય વિશેષ. ગુ૦ ૪.
ખેટ કહે કહો તાતજી, સુ૦ ઉત્તમ નર એ દયાળ; ગુ૦
આ સંસારે વ્રત વરી, સુ૦ રેહેશે કેટલો કાળ. ગુ૦ ૫.
સૂરિ વદે ખેચર સુણો, સુ૦ કમળસેના ધરનાર; ગુ૦
તે સાથે વૈરાગ્યથી, સુ૦ લેશે સંજમ ભાર. ગુ૦ ૬.
આ ભવમાં આઠે જણાં, સુ૦ પામી કેવળ નાણ; ગુ૦
ભૂતળ વિચરી બહુ સમા, સુ૦ લેશે અક્ષય ઠાણ. ગુ૦ ૭.
સાંભળી ખેચર હરખિયો, સુ૦ બેસારી વૈમાન; ગુ૦
સાતે જણશું ઉતર્યા, સુ૦ શંખપુરી ઉદ્યાન. ગુ૦ ૮.
વિદ્યાચારણ મુનિવરા, સુ૦ તે આકાશ ચલંત; ગુ૦

આવી વનમેં સમોસર્યા, સુ૦ ઉપગારી ગુણવંત. ગુ૦ ૯.
વનપાળક મુખ સાંભળી, સુ૦ કુંવરેં કહાવી વાત; ગુ૦
રાય રાણી હરખ્યાં સહુ, સુ૦ બહુ ઉચ્છરંગેં જાત. ગુ૦ ૧૦.
ઉઠી કુંવર નમી તાતનેં, સુ૦ સકળ કહ્યું વિરતંત; ગુ૦
ભક્તિયેં દેઇ પ્રદક્ષિણા, સુ૦ મુનિવર ચરણ નમંત. ગુ૦ ૧૧.
જ્યેષ્ઠ સહોદર સમ ગણી, સુ૦ વિદ્યાધરને ત્યાંહી; ગુ૦
ભૂપચરણ ભેટી કરી, સુ૦ બોલે વચન ઉત્સાહિં. ગુ૦ ૧૨.
મુજ નગરી પાવન કરો, સુ૦ દેખે લોક અચંભ; ગુ૦
મરૂધર દેશી લોકને, સુ૦ સુરતરૂ ફૂલ સુરંભ. ગુ૦ ૧૩.
નગર સવિ શણગારીયું, સુ૦ રત્નચૂડ ધરિ નેહ. ગુ૦
ગજ બેસારી મહોત્સવેં, સુ૦ પધરાવ્યા નિજ ગેહ. ગુ૦ ૧૪.
આગત સ્વાગત બહુ કરે, સુ૦ ભોજન વિવિધ પ્રકાર; ગુ૦
ભક્તિભરે ઘર તેડીને, સુ૦ પડિલાભ્યા અણગાર. ગુ૦ ૧૫.
બીજે દિન સમહોત્સવેં, સુ૦ તેડ્યા ઘર મુનિરાય; ગુ૦
પંચ સહસ સોવન પગેં, સુ૦ પૂજી નમે નરરાય. ગુ૦ ૧૬.
અગડદત્ત કુમર હવે, સુ૦ કમળસેના ઘર જાય; ગુ૦
માન તજી ભજી નારીનેં, સુ૦ શીતળ વયણેં ઠરાય. ગુ૦ ૧૭.
તુજ સરિખી જે સુંદરી, સુ૦ છંડી વિણુ અપરાધ; ગુ૦
મદનમંજરી કુલટા સમી, સુ૦ મેં માની કરી સાધ. ગુ૦ ૧૮.
રેતિ ધનંજય સમ ગણી, સુ૦ સોવન રેતિ સમાન; ગુ૦
અનુભવી વાત સકળ કહી, સુ૦ હું અવિવેક નિધાન. ગુ૦ ૧૯.
મેં અજ્ઞાનપણે કરી, સુ૦ ન લહ્યું નારીચરિત્ર; ગુ૦
નયણેં રૂએ મનમેં હસે, સુ૦ વાત કરે તે વિચિત્ર. ગુ૦ ૨૦.
મત્સ્ય જળેં ખગ અંબરેં, સુ૦ જાણે ન બુધપદ ઠામ; ગુ૦
સબળાને સમજાવતી, સુ૦ જૂઠું અબળા નામ. ગુ૦ ૨૧.
મુનિવર મુખ માલમ પડી, સુ૦ એ ત્રિનનતા વાત; ગુ૦
મોહ તિમિર રજની ગઇ, સુ૦ જ્ઞાન ઉદય પ્રભાત. ગુ૦ ૨૨.
સંયમ લેશું ગુરૂ કનેં, સુ૦ રેહેજો સુખભર ગેહ; ગુ૦

સા કહે અમેં પણ સંયમી, સુ૦ જિહાં છાયા તિહાં દેહ. ગુ૦ ૨૩.
સમસંપી કુંવર ગયો, સુ૦ મદનમંજરી આવાસ; ગુ૦
કહે ભવદવ તાપેં તપ્યા, સુ૦ વ્રત ધરશું ગુરૂ પાસ. ગુ૦ ૨૪.
કરજ્યો સાસુ સેવના, સુ૦ એમ કહી ઉઠયો કુમાર; ગુ૦
માત તાતને જઇ કહે, સુ૦ લેશું સંજમ ભાર. ગુ૦ ૨૫.
ષટ્ બાંધવ એ અમતણા, સુ૦ જીવિતના દાતાર; ગુ૦
બંધાણા વચનેં અમો, સુ૦ સાથેં સવિ અણગાર. ગુ૦ ૨૬.
રણથી ગુરૂ સહ લાવીયા, સુ૦ ક્ષણ ન રહું સંસાર; ગુ૦
નિશ્ચય દેખી નરપતિ, સુ૦ કરે સજાઇ સાર. ગુ૦ ૨૭.
બાંધવ વર્ગને પૂછીનેં, સુ૦ કરતો દીન ઉદ્ધાર; ગુ૦
શિબિકાયેં બેસતાં, સુ૦ ષટ બાંધવશું કુમાર. ગુ૦ ૨૮.
કમળસેના શણગારતી, સુ૦ સસરો સાસુ નિજ હાથ; ગુ૦
શિબિકાયેં પધરાવતાં, જાણે શાસનસૂરિ સાથ. ગુ૦ ૨૯.
રત્નચૂડ નૃપ બેહુ મળી, સુ૦ કરતા મહોત્સવ સાર; ગુ૦
જેમ જમાલી નિકળ્યો, સુ૦ આવે જિહાં અણગાર. ગુ૦ ૩૦.
આભૂષણ તજી અંડજણાં, સુ૦ લીયે મહાવ્રત ચાર; ગુ૦
વૃષ્ટિ કુસુમવન સુર કરે, સુ૦ ગુરૂવાસક્ષેપ ઉદાર. ગુ૦ ૩૧.
વંદી સહુ પાછા વળે, સુ૦ મુનિ સવિ કરત વિહાર; ગુ૦
કમળસેના સન્મુખ રહી, સુ૦ આંસુ પડતે ધાર. ગુ૦ ૩૨.
સાસુ કહે બેટા સુણો, સુ૦ તું દેહેં સુકુમાર; ગુ૦
ફૂલનો ભાર ન શિર ધરે, સુ૦ કેમ વહો મેરૂભાર. ગુ૦ ૩૩.
પણ તું ત્રિહુ પખ ઉજળી, સુ૦ ચોથો ગુરૂકુળવાસ; ગુ૦
દુષ્કર નહીં તુજ મુનિપણું, સુ૦ પણ મુજ કીધ નિરાશ. ગુ૦ ૩૪.
તું નિઃસ્નેહી થઇ ચલી, સુ૦ મુજ તરછોડી હાથ; ગુ૦
જાઇશ ઘર કેમ એકલી, સુ૦ ભોજન કરું કોણી સાથ. ગુ૦ ૩૫.
નિરાગી થઇ નીકળ્યા, સુ૦ પણ વરસેં એક વાર; ગુ૦
મુજ સુલસા સાસુ હતી, સુ૦ સંભારજો ધરી પ્યાર. ગુ૦ ૩૬.
આ વનમાં નથી આવવું, સુ૦ શત્રુ સમ વન એહ; ગુ૦
જોતી નેં રોતી વળી, સુ૦ સખીઓશું ગઇ ગેહ. ગુ૦ ૩૭.

રત્નચૂડ નિજ ઘર ગયો, સુ૦ મુનિવર કરત વિહાર; ગુ૦
આવ્યા ઇહાં ગુરૂ આણથી, સુ૦ જારે થયા શ્રુતધાર. ગુ૦ ૩૮.
એહ ચરિત્ર તે અમતણું, સુ૦ સુણ ધમ્મિલ ગંભીર; ગુ૦
ત્રીજે ખંડે આઠમી, સુ૦ ઢાળ કહે શુભવીર. ગુ૦ ૩૯.

દોહરા.

અશ્વપ્લુત ધનગજના, ગંગાવેળુ પ્રમાણ;
જલનિધિજળ ચરિત સ્ત્રીનાં, જાણે ન કોઇ સુજાણ. ૧.
દેખી ચરિત આ પટ્ મુનિ, નારીથી લહી ઉદ્વેગ;
અમ ગુરૂયે નામજ દિયાં, લહીય દિશા સંવેગ. ૨.
(૧) દઢધર્મા ને (૨) ધર્મરૂચિ, (૩) ધર્મદાસ મુનિનામ;
(૪) સુવ્રત (૫) દઢવ્રત (૬) ધર્મપ્રિય, નામ તિસ્યા પરિણામ. ૩.
એમ નિસુણી ધમ્મિલ કહે, સરિખો નહીં સંસાર;
બહુ રત્ના હિ વસુધરા, જેમ ધનસિરી વર નાર. ૪.
પરનર દ્વેષીપણે કરી, બાર વરસ રહી ગેહ;
સતીયપણે જોબન વયે, ન કર્યો કિણશું નેહ. ૫.
અગડદત્ત મુનિવર વદે, કહો કોણ ઉત્તમ નાર;
ધમ્મિલ કહે ભગવન્ સુણો, સેવક મુખ અધિકાર. ૬.

ઢાળ ૯ મી.

(દેખો ગતિ દૈવની રે—એ દેશી).

સુંદર માલવ દેશમાં રે, નયરી ઉજ્જેણી ખાસ;
જિતશત્રુ રાજા તિહાં રે, ધારણી રાણી તાસ;
સતી ગુણ સાંભળો રે, સતી જગ મોહન વેલ. સતી ગુ૦ ૧.
શેઠ કોટિધ્વજ તિહાં વસે રે, સાગરચંદ છે નામ;
સાગરવર ગંભિરતા રે, ચંદ્ર શીતળ પરિણામ. સ૦ ૨.
ચંદ્રસિરી પ્રિયા તેહને રે, લવણિમ રૂપ નિધાન;
પુત્ર સમુદ્રદત્ત શીખતો રે, સકળ કળા વિજ્ઞાન. સ૦ ૩.
પરિવ્રાજક વિદ્યાનિધિ રે, ઘર પાસે મઠ તાસ;
શેઠે સોંપ્યો સુત તિહાં ભણે રે, લઘુ વય બુદ્ધિપ્રકાશ. સ૦
એક દિન ગણિતનો પાટલો રે, ઘરમાં ઠવણ પઇઠ;

અનાચાર નિજ માયશું રે, તાપસ ગુરૂ તેણે દિઠ. સ૦ ૫.
મનમાં ચિંતે નારીયો રે, જગમાં સર્વ કુશીલ;
પાણિગ્રહણ કરી તેહશું રે, કુણ વંછે ઘર લીલ. સ૦ ૬.
કૂર્મદ્રિકા હરિતા શુકા રે, સઘળે વિષધી નાર;
યા સા સા સા પ્રભુ કહે રે, પણ સય ભિલ્લ વિચાર. સ૦ ૭.
વિપ્ર અગ્નિ યમ ભૂપતિ રે, જલધિ ઉદર ધરનાર;
સર્વ સમિધ જીવ ભૂ નદિ રે, અશન ધને વ્યભિચાર. સ૦ ૮.
એ આઠે આઠે થકી રે, નવિ પામે સંતોષ;
ઇચ્છા પ્રમાણે આપીયે રે, છંડે ન માગણ દોષ. સ૦ ૯.
તેણે નવિ કરવો માહરે રે, આ ભવમાં વિવાહ;
એમ પ્રતિબંધ કરી ભણે રે, પણ ભાંગે ઉત્સાહ. સ૦ ૧૦.
કુલશીલ વૈભવ સારસી રે, કન્યા ખોળે તાત;
કુંવર કહે તવ તાતને રે, નવિ કરશો એ વાત. સ૦ ૧૧.
કેટલો કાળ ગયે થકે રે, એક દિન સાગરચંદ;
સોરઠ દેશે આવીયા રે, ગિરિનગરે સહનંદ. સ૦ ૧૨.
ધન સારથવાહ તિહાં વસે રે, પુત્રી છે તસ ખાસ;
રંભા લઘુ ઉંચી ગઇ રે, જોડ ન આવે તાસ. સ૦ ૧૩.
અધર વિદ્રુમ સ્મિત ફુલડાં રે, કુચફળ કઠિન વિશાળ;
ધનસિરી નામે તેહ છે રે, જોવન રૂપ રસાળ. સ૦ ૧૪.
સાગરચંદ તે દેખીને રે, નિજ સુત સરખી જોડ;
વણિજ કરે તસ તાતશું રે, લેહેણુ દેણુ લખ કોડ. સ૦ ૧૫.
સમુદ્રદત્ત તણો કર્યો રે, ધનસિરી સાથે વિવાહ;
કુંવર ન જાણે તેમ કર્યો રે, દોય જનક ઉત્સાહ. સ૦ ૧૬.
લગનદિવસ નિરધારીને રે, શેઠ ગયા ઉજ્જેણ;
લગન ઉપર કહે પુત્રને રે, કારજ શીઘ્ર તરેણ. સ૦ ૧૭.
'ગિરિનગરે બહુ માલ છે રે, ધન સારથવાહ પાસ;
જઇને જણશ ઇહાં લાવજો રે, વયણ ન લોપશો તાસ. સ૦ ૧૮.
સમુદ્રદત્ત સુણી નીકળ્યો રે, પોહોતો સસરા ગેહ;
રૂપ ચતુર વર દેખીને રે, ધરતી ધનસિરી નેહ. સ૦ ૧૯.

તિલક કરી બીડાં દિયાં રે, મિત્રશું મંડપ માંહિ;
ધવલ મંગળ મહિલા ભણે રે, પૂછે કુંવર અહીં ખાંહી. સ૦ ૨૦.
મિત્ર કહે તુજ લગ્ન છે રે, પિતૃવચન સંકેત;
પરણો ઇહાં રહી પાંસર્યાં રે, નહિ તો થાશો ફજેત. સ૦ ૨૧.
સમજી વરઘોડે ચઢી રે, પરણ્યો તે તેણે ઠાય;
મિત્ર વર્ગ પ્રેર્યા થકો રે, વાસભુવનમેં જાય. સ૦ ૨૨.
કાર્યમિષેં કરી નિકળ્યો રે, સૂતો મિત્રમેં જાત;
ધનસિરી મિત્ર વર્ગ તજી રે, નાઠો લેઇ રાત. સ૦ ૨૩.
મિત્ર વર્ગ વિલખા થઇ રે, ગયા ઉજ્જેણી તેહ;
વાત કહી તસ તાતનેં રે, પોહોતા સુખેં નિજ ગેહ. સ૦ ૨૪.
ત્રીજે ખંડેં એ કહી રે, નવમી સુંદર ઢાળ;
વીર કહે શ્રોતા ધરે રે, હોંજો મંગળ માળ. સ૦ ૨૫.

દોહરા.

સાગરચંદ સુણી કરી, ગયો ગિરિનગર ઉદાસ;
ધન સારથવાહનેં મળી, કરત ગવેષણ તાસ.
ગામ ગામ બેહુ જણ ભમ્યા, નર પણ ભ્રમણ કરાય;
પણ સુત સુદ્ધી લહી નહીં, પાછા ગિરિપુર જાય. ૨.
દીન મુખેં દિન કેટલા, વસીયા પુત્ર વશેણ;
સારથવાહને કહી કરી, આવ્યા નયર ઉજ્જેણ. ૩.
ફરતો દેશ વિદેશમેં, સમુદ્રદત્ત કુમાર;
વળી ધનસિરી ઘરમાં રહી, સુણજો તસ અધિકાર. ૪.

ઢાળ ૧૦ મી.

(તેરી બીબીકું લે ગયે ગુલામ, મીયાં ખડા દેખતા: હાં હાં મીયાં૦
અથવા સખરેમેં સખરી કોણ, જગત્કી મોહની—એ દેશી)

સુનીએ મુનીશ્વર બાત કે, ધનસિરી યા સતી; ધનસિરી૦
સારી આલમમેં સા સમ રૂપ કે, રંભા ન આવતી; મેરે લાલ. રંભા૦ મુનિરાજ૦ રંભા૦
સહી રે ચિલાતી: સુણોને રે, ખાવન્દ કિહાં ગયે; ખાવન્૦
મેરે પ્રીતમ બિન દુનિયામેં, ખલક ખાલી ભયે. મેરે૦ ખ૦ મુનિ૦ ખ૦ ૧

બોલે ચીલાતી ગલેકું, પકડકે વિવાહ કીયા; ૫૦
મેંને ખીચ પકાઇ, એક દાના ચાંપી લીયા. મે૦ દા૦ મુ૦ દા૦
ઓરત છોર વદન, છુપાઇ દૂરેં ભયા; છુ૦
તેરી જુલમ જવાની દીવાની, જલા કર આ ગયા. મે૦ જ૦ મુ૦ જ૦ ૨.
નામરદ હોત તુજે, પરણીને બુરા કીયા; ૫૦
રાત લેકર નાગા ભાગા, બુરેસેં બુરા કીયા. મે૦ બુ૦ મુ૦ બુ૦
કુલવંતી ઘર હોત, પતિસહ ખેલણા; ૫૦
નહીં તો ગુરૂપાસ પઢો, ન કિસીસેં બોલનાં. મે૦ કિ૦ મુ૦ કિ૦ ૩.
સુનિય સતી શીલવંતી, પઢત ગુરૂકે મુખેં; ૫૦
બાર વર્ષ ગયે નર ખેદ, ધર્મ કરતી સુખેં. મે૦ ધ૦ મુ૦ ધ૦
સમુદ્રદત્ત ગિરિપુર, બન આયા કૂડસેં; બ૦
ધરી કાપડી વેશ બડા નખ, કેશ કુભંડશે. મે૦ કે૦ મુ૦ કે૦ ૪.
ધનસથ્થવાહ નિજ બાગ, મેં દેખી વંદતે; મેં૦
તરૂઆલ વાલ રખવાલ, રહું યું બોલતે. મે૦ ર૦ મુ૦ ર૦
શેઠ કહે કયા દેવે, હમું તુમ નોકરી; હ૦
ચદે સો વિનયંધર નામ, હમું ઉદરંભરી. મે૦ હ૦ મુ૦ હ૦ ૫.
નોકરી દેખ પીછેં, હમકું કરનાં ખુશી; હ૦
સુની શેઠકે દીલમેં બાત, સબી રૂડી બસી. મે૦ સ૦ મુ૦ સ૦
વિન્નાની દિન થોરેમેં, બાગ ખીલાવતે; બા૦
હુઆ શેઠ બડા હુશીયાર, નિધા જબ દેખતે. મે૦ નિ૦ મુ૦ નિ૦ ૬.
અતિશય વિદ્યાવંત, પીછાણેગો ભૂપતિ; પી૦
તબ લે જાયગો દરબાર, શેઠ મન ધ્યાવતી. મે૦ શે૦ મુ૦ શે૦
વસ્ત્ર જુગલ દેઇ તાસ, નિજ ઘર લે ગયા; નિ૦
બહુ આદરસેં વિનયંધર, ભંડારી કીયા. મે૦ ભં૦ મુ૦ ભં૦ ૭.
ઘર પરિજનકું સુનાવત, એ દેવતીકો; એ૦
વિનયંધર હુકમેં સુખ ભર, તુમ લેનાં તિકો. મે૦ તુ૦ મુ૦ તુ૦
યા રીત રેહેત હે મંદિરમેં વિશ્વાસ જયું; મેં૦
ધનસિરીકો વિનય વિનયંધર, કરતે દાસ જયું. મે૦ ક૦ મુ૦ ક૦ ૮.

ધનસિરીકું વિશ્વાસ, ભયા બહુ નેહસેં; જા૦
એણે અવસર ડંડિર નામેં, તલાર ઉહાં બસે. મે૦ ત૦ મુ૦ ત૦
ધનસિરી સહીયર સાથકે, ગોખમેં આવતી; ગો૦
લેત વિનયંધર તંબોલ, દિયા મુખ ચાવતી. મે૦ દિ૦ મુ૦ દિ૦ ૯.
મુખરસ ભરી પિચકારીયાં, ડારત ખાવતે; ડા૦
ડંડીર શિરેં છટકાવ, લગાત લજાવતે. મે૦ લ૦ મુ૦ લ૦
ઉંચે બદન નિઘા કર, દેખત સુંદરી; દે૦
લગા પ્રેમસેં અંતર ઘાય, ખડા રહ્યા દો ઘરી. મે૦ ખ૦ મુ૦ ખ૦ ૧૦.
ડંડીર કહે સુણ સુંદરી, પિયુ વિણુ કયું રહે; પિ૦
તેરા જોબન હો વન ફૂલ, વિજોગેં કયું દહે. મે૦ વિ૦ મુ૦ વિ૦
મુખ તબોલસેં પ્રેમ રસેં, હમ ભીંજીએ; હ૦
તેરે લોચનકે લટકે રે, હમુ દિલ રિઝીએં. મે૦ હ૦ મુ૦ હ૦ ૧૧.
હમ ઉમંગેં રંગેં, રમો એક બેરિયાં; ર૦
હમ હુકમી સંગત હોત, ફરત કોણ હેરિયાં. મે૦ ફ૦ મુ૦ ફ૦
જેને ખેલાયા સાપ, વિછુંસેં કયું ડરે; વિ૦
જેણે ખાયા વચ્છનાગ ધંતુરે કયા મરે. મે૦ ધં૦ મુ૦ ધં૦ ૧૨.
રાંકસેં પ્રીત બનાઇ, સો ભાગા રાતમેં; સો૦
મેરા જાન લગા તેરી સાથ, રહેંગી નીરાતમેં. મે૦ ર૦ મુ૦ ર૦
આવલ ફૂલ હજાર, ચંપેકી એક કલી; ચં૦
મૂરખ નરસેં જન્મારા, ચતુરકી એક ઘડી. મે૦ ચ૦ મુ૦ ચ૦ ૧૩.
બોલી સતી સુન હો, શેહરકા કોટવાલીયા; શે૦
ઉન્મત્ત વદે વગડે, જ્યું ઢોર ગોવાળીયા. મે૦ જ્યું૦ મુ૦ જ્યું૦
પીયુજી ચલે પરદેશમેં, દીલસેં ન વેગલી; દી૦
તેરી અમ્માકું જા કર પુછ, પતિ બિન એકલી. મે૦ પ૦ મુ૦ પ૦ ૧૪.
વિરહેં દહી તોરી માયકું, અંકેં ખેલાવણાં; અં૦
જેણે બાલમેં ગોદ રમાયા, જી કારણ ધાવણા. મે૦ જી૦ મુ૦ જી૦
કેસરી કંતકે આગેં, સબ હરણાં વલી; સ૦
તેરે સરીખે ગુલામ, મેરે ઘર કરતા નોકરી. મે૦ મે૦ મુ૦ મે૦ ૧૫.

સોય વદે કહું બોલે, મરેગી છોકરી; મ૦
કહે સા સતી આગલ છાગલ, ભૂપને કેસરી. મે૦ ભૂ૦ મુ૦ ભૂ૦
યું નિસુણી કોટવાલ, ગયો ઘર ચિંતવે; ગ૦
કરી નેહ સતીકો શીલ, ચુકાવું હું હવે. મે૦ ચુ૦ મુ૦ ચુ૦ ૧૬.
ગેહ બોલાઇ વિનયંધરકું દોસ્તી કીયો; દો૦
એક દિન બોલાકર પાંઉં, પરિ સનમાનીયો. મે૦ ૫૦ મુ૦ ૫૦
ધનસિરી સાથ હમેશ, મિલાવા તુમ કરો; મિ૦
કહે સો ઉનકું સમઝાઉં, માનેગી તો ખરો. મે૦ મા૦ મુ૦ મા૦ ૧૭.
આઇ વિનયંધર બાત, સતીકું સુણાવીયાં; સ૦
બોલી સા એસી બાત કરેંગા તો, ખાયગા ગાલીયાં. મે૦ ખા૦ મુ૦ ખા૦
લાંચ પરાઇ ખાવત, ધિગ્ તુહી બાવરા; ધિ૦
મેરા કંત વિના સારી આલમ, સર્વ સહોદરા. મે૦ સ૦ મુ૦ સ૦ ૧૮.
સુનીય વિનયંધર બોલે, હમું તકશિર પરી; હ૦
પૂછે દિન દુજેં તલાર, હુઇ કયા પાંશરી. મે૦ હુ૦ મુ૦ હુ૦
વિનય વદે મવિ ધીરેં, બનેગી વારતા; બ૦
ઘર આઇ બદન ચઢાઇ, રહ્યા ધરી મૌનતા. મે૦ ર૦ મુ૦ ર૦ ૧૯.
દેખી લહી ચિત્તભાવ, કહે સા ફંડમેં; ક૦
તુઝે મલીયા દુર્જન, ડંડીર સાથેં કયું રમે. મે૦ ડં૦ મુ૦ ડં૦
તીજે દિન ફેર યાહી, રીત વિનયંધરા; રી૦
કહે સા મોય ડંડીર, દામ દીયેગા કેતરા. મે૦ દા૦ મુ૦ દા૦ ૨૦.
લાખ લેઇ ઉસેં લાઓ, અશોકવનેં નિશિ; અ૦
તવ હરખ્યો વિનય ડંડીરકું, જાય કરે ખુશી. મે૦ જા૦ મુ૦ જા૦
આયે તલાર અશોક, વાડીમેં એકલે; વા૦
તવ ધનસિરી સજ્યા સાજ, ઉહાં એક મોકલે. મે૦ ઉ૦ મુ૦ ઉ૦ ૨૧.
ગુપ્ત શિપાઇ છુપાઇ, ખડ્ગ સા ગઇ વને; ખ૦
મદિરા દેત કીધ અચેત, સુભટ ખડ્ગેં હણે. મે૦ સુ૦ મુ૦ સુ૦
બોલે સતી નીચ સંગી, વિનયશિર સંહરૂં; વિ૦
સોપી કંપત બોલે એસા ફેર, કામ મેં નહીં કરૂં. મે૦ કા૦ મુ૦ કા૦ ૨૨.
સતીકે હુકમ વિનયેં જઇ, નાંખીયો કૂપમેં; નાં૦

જાણી નારી સતીકી જાત, ભરાણી રૂપમેં. મે૦ ભ૦ મુ૦ ભ૦
એક દિન પૂછે વિનયંધર, કાહા તુમ સાસરા; કા૦
સતીએં સબી બાત સુણાઇ, હુઆ નેહેં ભરા. મે૦ હુ૦ મુ૦ હુ૦ ૨૩.
વિનય વદે તુમ પિયુસેં, મેલાવા મેં કરૂં; મે૦
સતી બોલે દેઉં સિરપાવ, બધારંગી આબરૂ. મે૦ બ૦ મુ૦ બ૦
તવ મૂલરૂપ ધરી જઇ, માત પિતા મલે; મા૦
સાસુ સસરો વધાઇ સાથકે, આણું મોકલે. મે૦ આ૦ મુ૦ આ૦ ૨૪.
બેટી સહિત સથ્થવાહ, ઉજ્જેણી આવીયા; ઉ૦
બટે ઓચ્છવસેં ફેર દોનું, ઉહાં પરણાવિયાં. મે૦ ઉ૦ મુ૦ ઉ૦
દંપતી વાસ ભુવન સુખ, વિલસે નેહશું; વિ૦
વિનયંધરકો શિરપાવ, તે માગે તેહશું. મે૦ તે૦ મુ૦ તે૦ ૨૫.
સ: કહે તુમ કયું માગો, વિનયકું પિછાણીએં; વિ૦
સમુદ્રદત્ત કહે સોય, અમો એક જાણીયેં. મે૦ અ૦ મુ૦ અ૦
પ્રેમવતી પ્રિયા પ્રીત, બની ક્ષીર નીરસેં; બ૦
ખંડ ત્રીજે દશમી ઢાળ, બની શુભવીરસેં. મે૦ બ૦ મુ૦ બ૦ ૨૬.

દોહરા.

સર્વે વસા સરખી નહીં, કહે ધમ્મિલ કુમાર;
સંસારે સતીયો ઘણી, તિમે ઘણી કુલટા નાર. ૧.
વારણ વાજી લોહજડ, કાષ્ઠ ઉપલ નર નાર;
વસ્ત્ર નવમ બહુ અંતરૂં, સરખાં નહીં સંસાર. ૨.
મુજ ઇચ્છા નવિ ઉપશમી, નવિ પામ્યો નિર્વેદ;
અધવચ સુખથી નીકળ્યો, તે દીલ ભરિયો ખેદ. ૩.
તરૂ છાયા બેસણુ દીયે, પત્ર દીએ ફળ ભક્ષ;
તુમ છાયા શીતળ લહી, વંછું સુખ પ્રત્યક્ષ. ૪.
કલ્પતરૂની જાચના, છંડી જુગલિક લોક;
અવર તરૂવર પામીનેં, કેમ જાચે તે ફોક. ૫.
તેણે સ્વામી તુમને કહ્યું, કરીએં મુજ ઉપગાર;
નદી નાળાં ઘન જળ ભરે, તુંબ ભરણ કિસિધાર. ૬.

ઢાળ ૧૧ મી.

(નવમી નિર્જરા ભાવના, ચિત્ત ચેતો રે-એ દેશી).

મુનિવર વળતું એમ કહે; ચિત્ત ચેતો રે;
સુણ ધમ્મિલ્લ કુમાર, ચતુર ચિત્ત ચેતો રે.
ઉપદેશ આશ્રવ દ્વારનો, ચિ૦ નહિ મુનિનો આચાર. ચ૦ ૧.
પણ આશ્રવ સંવર હુવે, ચિ૦ આચારંગ વખાણ; ચ૦
તેણે તુઝ વંછિત સિદ્ધિએં, ચિ૦ કહું સિદ્ધાંત પ્રમાણ. ચ૦ ૨.
કર્મ વિઘન ઉચ્છેદવા, ચિ૦ ભાંખ્યા તપ સવિધાન; ચ૦
ભાવ નિરાશીયેં નિર્જરા, ચિ૦ તપ આંબિલ વર્ધ્ધમાન. ચ૦ ૩.
રયણે જડિત રત્નાવલી, ચિ૦ કનકાવલીનેં ઠામ; ચ૦
રત્નાવલી કનકાવલી, ચિ૦ અદલ બદલ હોય નામ. ચ૦ ૪.
ઉતરતાં હોય પાસથી, ચિ૦ એક હોય ત્રણ અંક; ચ૦
નવકોઠા વચ્ચે શૂન્ય છે, ચિ૦ શેષ ધરે ત્રણ ટંક. ચ૦ ૫.
એકાદિકા શોલ અરમા, ચિ૦ ડુગડુગીનો હવે ઠાઠ; ચ૦
પાંતરીશ કોઠે ઝુમખું, ચિ૦ પટ્ રેખાયત આઠ. ચ૦ ૬.
ચોત્રીશ ત્રિગડા થાપીએં, ચિ૦ શૂન્ય વચ્ચે કરી એક; ચ૦
અથવા દુતિ ચઉ પણ ખટે, ચિ૦ પણ ચઉ તિગડું વિવેક. ચ૦ ૭.
વાયક દો ચઉ ખટ અડે, ચિ૦ ખટ ચઉ દો એક સાર; ચ૦
ગુરૂગમ થાપનથી ઘણા, ચિ૦ ડુગડુગીના અધિકાર. ચ૦ ૮.
પારણાં અઠ્યાશી તપ સવી, ચિ૦ માસ સત્તર દિન બાર; ચ૦
ચાર વાર રત્નાવલી, ચિ૦ તો હોયે ચોસરો હાર. ચ૦ ૯.
કોઠા નવ નવ પણતિસેં, ચિ૦ ત્રિક ઠામેં દોય દોય; ચ૦
એ વિધિયેં કનકાવલી, ચિ૦ એકેં એકાવલી હોય. ચ૦ ૧૦.
લઘુ ગુરૂ પદ સંયોજના, ચિ૦ સિંહ નિકળિયા દોય; ચ૦
શક્તિધરા તપ એ કરે, ચિ૦ મુક્તાવલી દોય મોય. ચ૦ ૧૧.
શક્તિ નથી તુજ એવડી, ચિ૦ પણ તુજ યોગ્યતા જોય; ચ૦
મંત્ર વિદ્યા તપસ્યા વિના, ચિ૦ લક્ષ્મી ન પામે કોય. ચ૦ ૧૨.
તેણે તુમ આરાધન કરો, ચિ૦ પરમેષ્ટી મહામંત્ર; ચ૦

મહિમા ઘણો શ્રુતમાં કહ્યો, ચિં૦ એ સમો મંત્ર ન જંત્ર. ચ૦ ૧૩.
અષ્ટકમળ દળ પાંખડી, ચિં૦ કર્ણિકાયેં અરિહંત; ચ૦
સિદ્ધાદિક ચઉ ચિહું દિશે, ચિં૦ વિદેશેં ચૂલા થાપંત. ચ૦ ૧૪.
એણી વિધે હૃદય કમળ ઠવી, ચિં૦ જાપ જપો નવ લક્ષ; ચ૦
વિદ્યા ષોડશ અક્ષરી, ચિં૦ દેવ હોવે પ્રત્યક્ષ. ચ૦ ૧૫.
પ્રથમ બલિદાન દેવને, ચિં૦ દેઇ જપે શુભવાસ; ચ૦
અરિ કરી સાગર કેસરી, ચિં૦ ભૂત ભુજંગ ભય નાશ. ચ૦ ૧૬.
પણ મુનિવેશેં અમોઘ છે, ચિં૦ તપ આંબિલ ઉપવાસ; ચ૦
સુરદર્શન દિન વીજળી, ચિં૦ ગાજનિમિ ન નિરાશ. ચ૦ ૧૭.
દ્રવ્યવેશ મુનિનો ધરી, ચિં૦ ઉપગરણાં અનુરૂપ: ચ૦
સકળ ક્રિયા શુદ્ધં કરો, ચિં૦ જેમ કરતા મુનિ ભૂપ. ચ૦ ૧૮.
સામુદાણી ગોચરી, ચિં૦ વિગય સજી ઉપવાસ: ચ૦
પ્રથમ પછે નિર્લેપતા, ચિં૦ કરે આંબિલ ષટ્ માસ. ચ૦ ૧૯.
વંછિત ફળ તસ સંપજે, ચિં૦ રમણી ઋદ્ધિ વિલાસ; ચ૦
આ ભવમાં સુખ ભોગવે, ચિં૦ પરભવ પુણ્ય પ્રકાશ. ચ૦ ૨૦.
ત્રીજે ખંડે મુનિવરેં, ચિં૦ કહી અગીયારમી ઢાળ; ચ૦
વીર કહે ગુરૂવયણથી, ચિં૦ પામીયેં મંગળ માળ. ચ૦ ૨૧.

દોહરા.

ધમ્મિલ ગુરૂવયણાં સુણી, હરખ્યો હૃદય મઝાર:
માતપિતા બંધવથકી, અધિકો ગુરૂ ઉપગાર. ૧.
ગુરૂ દીવો ગુરૂ દેવતા, ગુરૂથી લહીએ નાણ:
આ ભવ સુખ સંપદ દીયેં, પરભવ કોડિ કલ્યાણ. ૨.
કર જોડી ગુરૂને કહે, મુજ આપો મુનિવેશ;
આચારશું સૂધી ક્રિયા, સફળો તુમ આદેશ. ૩.
તવ ગુરૂ મુનિવેશજ દિયે, મંત્ર તથા આશીષ:
કરી ઉપવાસ ગુરૂમુખેં, મંત્ર જપે અહોનિશ. ૪.

ઢાળ ૧૨ મી.

(હાંરે હું તો જળ ભરવાનેં ગઇ'તી જમુનાતીર જો—એ દેશી).

હાંરે હવે ધમ્મિલ મુનિવર વેશ ધરી કરી તામ જો,
ઉપગરણાં દશ ચાર મુનિકેરાં ધરે રે લો;
હાંરે ષટ્ આવશ્યક પડિલેહણ શુભ પરિણામ જો,
વિધિયેં મંત્ર જપંતા ષોડશ અક્ષરે રે લો. ૧.
હાંરે મન શુદ્ધિ ત્રિકરણ યોગેં તપ જપ પોષ જો,
પ્રત્યાહારને ધારણ ધ્યેય દિશા વરી રે લો;
હાંરે તજી આધાકર્માદિક વળિ કેતા દોષ જો,
સામુદાણી કરતા ફરતા ગોચરી રે લો. ૨.

હાંરે ષટ્પદ વૃત્તિ કરિ નિર્લેપક લિયે આહાર જો,
ઉપવાસાંતર આંબિલ કરતા નિત્ય પ્રત્યે રે લો;
હાંરે ત્યજી ધૃતદીપ તપ સઘળો ચઉવિહાર જો,
એમ કરતાં ષટ્માસ ગયા તપ વાધતે રે લો. ૩.
હાંરે તપ ચરણેં શોષિત માંસ રૂધિર નિજ કાય જો,
પુણ્યેં પોષિત હિતકર ગુરૂ પાસેં ગયો રે લો;
હાંરે તિહાં સાધુવેશ તજી પ્રણમી ગુરૂપાય જો,
ગુરૂઆશીષેં ચાલ્યો વન હસ્તી થયો રે લો. ૪.

હાંરે પરિભ્રમણ કરંતાં ભૂતનું મંદીર દીઠ જો,
તપ શ્રમ તાપ સમાવા, તાપન આથમ્યોરે લો;
હાંરે રયણી સુખ હેતેં ભૂત ઘરે સુપવિઠ્ઠ જો,
સૂતો ભરનિદ્રાએ ચિંતાયેં વમ્યો રે લો. ૫.
હાંરે તવ સ્વપનેં બોલે દેવ થઇ પરસન્ન જો,
સુગુરુવચન સુપસાયેં રહો સુખમાં સદા રે લો;
હાંરે સુણ ધમ્મિલ પરણીશ તું સુખમાંહી મગન્ન જો,
બત્રીશ કન્યા ખેચર ભૂપ તણી મુદા રે લો. ૬.

હાંરે એમ અમીય સમાણી વાણી સુણિય કુમાર જો,
જાગ્યા રે મુહ માગ્યા મુઝ પાસા ઢળ્યા રે લો;
હાંરે ચિંતે સુર તૂઠા વૂઠા અમિજળધાર જો,
નાઠા રે દિન માઠા શુભ દહાડા વળ્યા રે લો. ૭.

હાંરે ગતશોક કોક રવિઉદયેં તેમ હરખંત જો,
ચિંતે તપ મહિમા ચિંતામણિથી સરે રે લો;
હાંરે વળિ શાસ્ત્રેં નવધા સુપ નવિબુધ ભાખંત જો,
અનુભવી સાંભળી દીઠી લહે સ્વપનાંતરેં રે લો. ૮.

હાંરે ત્રણ પગઇ વંઠે દેખે સહજ સભાવ જો,
આરતિધ્યાનેં પડિયો ચિંતા સંભવે રે લો;
હાંરે વળિ પાપને ઉદયેં ધર્મતણો પરભાવ જો,
દેવ દિયે સ્વપનાં એ તિગ સાચાં હુવે રે લો. ૯.
હાંરે એમ સ્વપનવિચારે રાતિ ગઇ એક જામ જો,
એણે અવસરેં તેણેં દ્વારેં રથ આવ્યો ચેલી રે લો;
હાંરે રથ જોડ્યા ઉજ્જ્વલ ઘોડા ધરીય લગામ જો,
હાંકંતી એક નારી તિહાં કણે ઉતરા રે લો. ૧૦.

હાંરે રહિ દ્વારેં પૂછે કોણ છે ધમ્મિલ આંહિ જો,
કુંવર કહે હું ધમ્મિલ આ બેઠો ઇહાં રે લો;
હાંરે ધીમેં સા બોલી જો છો ધમ્મિલ માંહિ જો,
તો તુમ નારી બોલાવે રથ બેઠી તિહાં રે લો. ૧૧.
હાંરે તવ ધમ્મિલ ચિંતે સંકેતિક સંજોગ જો,
મુઝ નામેં બોલાવે કોઇક સુંદરી રે લો;
હાંરે વનવ્યંતર દેવી અથવા ખેટવી જોગ જો,
પામી આવી વિષયાકુળ વિદ્યાધરી રે લો. ૧૨.

હાંરે તેશું મૌનપણું કરી જાવું મુઝ નિરધાર જો,
હુંહુંકાર કરંતાં વાત ખરી જડે રે લો;
હાંરે જેમ ખુની પગલાં બગલાં સૌખ્યંવિહાર જો,
બોલંતાં શુક સારીકા પંજર પડે રે લો. ૧૩.
હાંરે એમ ચિંતી ચૈત્ય થકી નિકળીયો તેહ જો,
તનમુખ ઢાંકી રથતુંડે બેઠો જઇ રે લો;
હાંરે રથ બેઠી દીઠી કન્યા અપછરદેહ જો,
હરખ્યો સા પણ સખીશું બહુ રાજી થઇ રે લો. ૧૪.

હાંરે તે કન્યા વચનેં રથ હાંકંત કુમાર જો,
ચંપાપુરીને મારગ ચોંપે સંચરે રે લો;
હાંરે મારગ ચલતાં જે જે પૂછે એહ નારી જો,
પડિઉત્તર નવિ દેવે તે હું હું કરે રે લો. ૧૫.
હાંરે વાજીવિશ્રામણ લહિ જળઠામ વિશાળ જો,
રાની ગમાવણ થાક સમાવણ ઉતરે રે લો;
હાંરે કાંઇ ત્રીજે ખડેં બોલી બારમી ઢાળ જો,
શ્રી શુભવીર કુમાર વિનોદ હૃદય ધરે રે લો. ૧૬.

દોહરા.

નૃપકુંવરી નિજ ધાવશું, ઉતરીયાં જળઠામ;
સુંદર ભૂમિ વિલોકિનેં, લે તરૂતળ વિશ્રામ. ૧.
જળ પાવણ દોય અશ્વનેં, જાવે જામ કુમાર;
કુંવરી દેખી તેહનેં, ચમકી ચિત્ત મઝાર. ૨.
નવિ જાણે એ તપથકી, દુર્બળ શ્યામ સ્વરૂપ;
પરદુઃખ ન લહે તસકરાં, વંધ્યા બાળક ભૂપ. ૩.
પંચ પવનશીતેં ઠરી, અગ્નિ પ્રજાળ્યો જામ;
સર્વાંગેં દેખી કરી, કહે નિજ ધાવને તામ. ૪.

ઢાળ ૧૩ મી.

(કપૂર હોવે અતિ ઉજળો રે—એ દેશી.)

કુંવરી કહે કોણ કારિમો રે, મા એ મૂઢ ગમાર;
ડાંગે અંધારૂં કૂટીયું રે, લૂંટી હું ભર બાજાર રે. ૧.
માડી બડી રે બલા નર એહ, દીઠે દાઝે દેહ રે; માડી બ૦
નબલાશું શ્યો નેહ રે, માડી૦ એ આંકણી૦
ભૂખેં દાધો દેહડી રે, પ્રગટ નસાની જાળ, નારસા જી જાળ દેખા
સૂકો જાળેં કરોળિયો રે, શ્યામતનુ વિકરાળ રે. મા૦ ૨.
વસ્ત્ર મલિન તન મળ ભર્યો રે, દીસે દારિદ્ર રૂપ;
મૂક પરે હું હું કરે રે, દેખી પડે કોણ કૂપ રે. મા૦ ૩.
સંકેતિક નર કિહાં રહ્યો રે, કામદેવ અવતાર;

મનવલ્લભ હૃદયેં ધર્યો રે, જેમ મુક્તાફળ હાર રે. મા૦ ૪.
કિહાં સોવન પિત્તલ કિહાં રે, કિહાં મણિ ખંડિત કાચ;
રવિ ખજુઓ શશી રાહુઓ રે, કિહાં જૂઠ કિહાં સાચ રે. મા૦ ૫.
તે નર કોણે આણીયો રે, બોલી ન જાણે વાચ;
રણમાં રાક્ષસ સમ મળ્યો રે, ભૂત પ્રેત પિશાચ રે. મા૦ ૬.
ચાકરીયાં પાછળ તજ્યાં રે, બીજો મળિયો સંતાપ;
એકલાં રણમાં પ્રગટિયાં રે, પૂરવ ભવનાં પાપ રે. મા૦ ૭.
વસ્ત્રેં શસ્ત્રેં રથ સજ્યો રે, યોદ્ધારવ નર જાણ;
રત્નેં ભર્યો લિયો ડાબલો રે, કરવા ધરમંડાણ રે. મા૦ ૮.
નીતિધર્મ રસ કેલિનાં રે, પુસ્તક રાખ્યાં સાથ;
ગાડીવાન હાલી જીસ્યો રે, ઝાલી ન જાણે હાથ રે. મા૦ ૯.
ચતુરશું ચિત્ત મિલાવડે રે, રંગભર રમે એક રાત;
કદીય સનેહી ન વીસરે રે, જો હોય માથે જાત રે. મા૦ ૧૦.
મૂરખ સાથેં ગોઠડી રે, પળ પળ કલેશ વિઘાત;
તેથી મરણ રૂડું કહ્યું રે, કરી ગિરિઝંપાપાત રે. મા૦ ૧૧.
દુશ્મન પણ દાનો ભલો રે, વિપ્ર ચોર કરે સાર;
વાંદરે રાયને મારિયો રે; મા મૂરખ હિતકાર રે. મા૦ ૧૨.
નજરેં દીઠો નવિ ગમે રે, એ મૂરખ સંજોગ;
તો ઘરવાસ વિલાસના રે, દૂરેં રહ્યા સંભોગ રે. મા૦ ૧૩.
ગેહ ભણી પાછી વળું રે, નહીં કોઇનું મુઝ કાજ;
બ્રહ્મચર્ય ધરશું સદા રે, લોકમાં વધશે લાજ રે. મા૦ ૧૪.
ધાવ કહે વત્સ સાંભળો રે, મ ધરો મનમાં ખેદ;
જ્ઞાનીનું દીઠું હોશે રે, તિહાં નહીં કિશો વિભેદ રે; બેટી૦
મ મ કર બાલકબુદ્ધિ, છે તુઝ પુણ્ય વિશુદ્ધ રે. બેટી મ૦ ૧૫.
નૃપકન્યાં વરી ભિલ્લને રે, તેજ આનંદ ભૂપાળ;
કુષ્ટી વર્યો મયણા સતી રે, નીકળિયો શ્રીપાળ રે. બે૦ ૧૬.
સંકેતિક નર નાવિયો રે, જૂઠ તણો ભંડાર;
કુંવારી કન્યાતણા રે, બોલ્યા શત ભરતાર રે. બે૦ ૧૭.

તૃપ્તિ નહીં ખારે જળેં રે, તેમ જૂઠાની વાત;
જૂઠસમો નહીં પાપિયો રે, એક દિન કરે વિઘાત રે. એ૦ ૧૮.
વિદ્યામંત્ર ફળે નહીં રે, કૂડકપટનું ધામ;
જૂઠથી સુર રહે વેગળા રે, અણવિશ્વાસનું ઠામ રે. એ૦ ૧૯.
શ્યો ઘરવાસજ તેહશું રે, બોલે જસ નહીં બંધ;
સોળ શણગાર સતી તણા રે, નિષ્ફળ લહી પતિ અંધ રે. એ૦ ૨૦.
રૂડું થયું જે નાવિયો રે, દૈવેં મેલ્યો અન્ય;
સોનું કશે માણુસ વસે રે, જાણીયેં ધન્ય અધન્ય રે. એ૦ ૨૧.
રૂપ દેખી રાચી રહે રે, ન કરે પરીક્ષા સાર;
જાય જન્મારો ઝૂરતાં રે, ભુચ્છ મળે ભરતાર રે. એ૦ ૨૨.
આચારેં કુળ જાણિયેં રે, સંભ્રમ સ્નેહ જણાય;
ભોજનવાત વપુ કહે રે, વાતથી સર્વ કળાય રે. એ૦ ૨૩.
ગેહ ભણી જાતાં થકાં રે, હોશે હાંસી હાણ;
માત પિતાદિ પરાભવે રે, જીવિત દુઃખની ખાણ રે. એ૦ ૨૪.
બોલાવે માલમ પડે રે, જુઓ બોલે શ્યા બોલ;
દેશ કળા કુળ જાણીને રે, આપણ કરશું તોલ રે. એ૦ ૨૫.
ત્રીજે ખંડેં એ કહી રે, તેરમી ઢાળ રસાળ;
શ્રી શુભવીર કુંવર તણો રે, પુણ્ય ઉદય ઉજમાળ રે. એ૦ ૨૬

દોહરા.

ધાવ વચન સુણિ શાખનાં, ખેદ ભરી અકળાય;
મન ચિંતે સંકટ પડી, વાઘ નદીનેં ન્યાય. ૧.
તરૂ અંતર કુમરેં સુણી, વાત ઉભયની ત્યાંહિ;
ચિંતે ચિત્ત જોઉં પારખ્યું, દેવવચનનું આંહિ. ૨.
સખી સાથેં બોલાવતી, તસ કુમરી તેણી વાર;
પૂછે તુમ કોણ દેશ કુળ, કેમ અમ સાથ વિહાર. ૩.
કોણ દેશેં જાવા તણો, છે તુમચો ઉદ્દેશ;
શાસ્ત્રકળા શી શી ભણ્યા, કહો એ વાત અશેષ. ૪.

ઢાળ ૧૪ મી.

(રાગ પરજીયો. કટરે પટયો તેરો પીસણો—એ દેશી.)

કુંવર કપટસેં બોલીયો રે, મેરા કામરૂ દેશ;
ફિરતે ફિરે અમ એકિલે, કરી નવ નવ વેશ;
કરણી ફકીરી કયા દિલગિરી. એ આંકણી૦ ૧.
હાલી મેં હરિપુર સેહેરકા રે, નહીં માય ને બાપ;
ઓર જુલમ મેંનેં ના કીયા, બડા હુવે સંતાપ. કરણી૦ ૨.
સગે સણીજજેં ઘર કયા કરે રે, હમ જુલમી લોક;
ખાનાં પીનાં કરૂં હાથસેં, ફેર દેવે બી લોક. ક૦ ૩.
સ્નાન માગ ખટ અંતરેં રે, વરસેં દોય વાર;
કપડે બી યા રીત ધોવણાં, નહિં ફુરસત લગાર. ક૦ ૪.
ભૂત સેતાનકે દેવલેં રે, હમ રેહતે રાત;
દિનમેં દિવાના હો રહે, કહું કયા બુનિયાત. ક૦ ૫.
ઓર કલા ન પિછાનિયેં રે, મતિ વિકલ ગમાર;
મોર કલા વનમેં ધરે, એક દેખીયેં સાર. ક૦ ૬.
શાસ્ત્ર પઢે બકવા કરે રે, જેસા લવરી ખોર;
ગોવાલ હમ ઉસેં કયા કરે, નિત્ય ચારંત ઢોર. ક૦ ૭.
ઉનમેંસી ઢોર કેતે બેચીકે રે, લિએ પેસે હજાર;
ઓ બી જૂગટ ખેલમેં ગયે, નહીં ખાયે લગાર. ક૦ ૮.
ખાવનનેં ફેર મુઝે ના દીયાં રે, પશુ ચારણ ઘાસ;
કોઈ રખે નહીં નોકરી, નહિ કવડી બી પાસ. ક૦ ૯.
ખ્યાલ તમાસા દેખતે રે, રહે ફિરતે હી ગામ;
ઠામ ઠેકાણાં નહીં કિસ્યાં, મેરા કાબેલ નામ. ક૦ ૧૦.
જંગમ જંગલ જોગટે રે, જેસેં ખાખી હી લોક;
કરતે મોજ મસ્તાઈમેં, નાહીં કિસીકા શોક. ક૦ ૧૧.
તુમ સમ ઓરત જે મળે રે, ઉસેં કરતેં બી હાથ;
બેચી વિદેશેં કરૂં દોકડા, રમું વેશ્યાકી સાથ. ક૦ ૧૨.
રોટી પકાનાં હાથેં પડે રે, અબ તું મિલી નાર;
ખાનાં પીનાં મુજ જો દીયે, રખું તુઝે ઘર બાર. ક૦ ૧૩.
બંટી બાવટા લાયગે રે; પીસો નિત્ય તીન શેર;

રાજી ચલેંગી જાન તીનકી, મત જાનોગે ફેર. ક૦ ૧૪.
કુંવરી કહે દાધા પરી રે, તેરા બોલ હે લૂણ;
વેશ ફકીરી તેરી જલ ગઇ, તુમ હોતા હે ફૂણ;
જલ રે ગઇ ગઈ તેરી જિંદગી. એ આંકણી૦ ૧૫.
લાલ લાલ જેસી તોરી અંખીયાં રે, જેસી જલતી મશાલ;
મેં હું બડી કુલબેટીયાં, તું હી હાલી હમાલ. જલ રે ગઇ૦ ૧૬.
ભૂતદેવલ વસતો ફરે રે, તું હી આપેં હી ભૂત;
જુલમી હુવા તો હમ કયા કરે, સુણ રંકકે પૂત. જલરે૦ ૧૭.
શાસ્ત્રકલા વિકલા નહીં રે, ઢોર ચારે સો ઢોર;
ગોવાલ હમ ઘર બોહોત હે, નહીં તુમ સમ ચોર. જ૦ ૧૮.
મૂરખરાજ કચેરીયેં રે, જુએ હસ્તીવદન;
દોનું પુચ્છ મુખ ના મલે, સુણી સ્વામી પ્રચ્છન્ન. જ૦ ૧૯.
પરઠી લાંચ દૂરેં ગયેં રે, હુઇ લોકમેં હાંસ;
તું બી બડે એસે મૂરખે, વિણ વિદ્યા વિલાસ. જ૦ ૨૦.
તેરી જિંદગાની ગઇ ધૂલમેં રે, બડા વ્યસની હરામ;
સંગ તજે દૂર સજ્જનાં, રહે પાસેં ન દામ. જ૦ ૨૧.
જોગીપરેં ફરે જંગલેં રે, તેરે કીસીકા શોક;
ચિંતા ચતુર ઘટમેં વસે, નહીં મૂરખ લોક. જ૦ ૨૨.
ઓરત બેચી બિદેશમેં રે, નહીં ખત્રીકી જાત;
બહુત ઉંદર બિલ દેખીયેં, હોત અહિ બિલ ઘાત. જ૦ ૨૩.
રાંક મુજે તું કયા કરે રે, બડી સતી હું નાર;
રાજસુતા મેરા હાતકી, નહીં દેખી તરવાર. જ૦ ૨૪.
બંટી બાવટા તું ભખે રે, તોરી પીસંગી માય;
ખાનાં પીનાં દેઉં નોકરી, જબ સેવેંગા પાય. જ૦ ૨૫.
લૂંચે હરિકી કેસરા રે, લગે ખડ્ગને ન ઘાય;
જલણ બિચેં કોઉ ના જલે, મણિ ફણીકા ગ્રહાય. જ૦ ૨૬.
તાલપુટેં કોઇ ના મરે રે, પણ સતીઆંકે સાપ;
જીવે ન મંત્ર વિદ્યાધરા, એસી મેરી બી છાપ. જ૦ ૨૭.

ખંડ ત્રીજે સંવાદની રે, કહી ચોદમી ઢાળ;
વીર કહે સતી ના બીહે, લહે લક્ષ્મી વિશાળ. જ૦ ૨૮.

દોહરા.

કુંવર સુણી ચિત્ત ચિંતવે, દ્રવ્ય સહિત મળિ નાર;
પણ ચિત્ત ભીંજે એહનું, સફળ હુએ સંસાર. ૧.
જળગિરિ ભેદે અનુક્રમેં, કપટે શત્રુ હણાય;
કારજ સિઝે વિનયથી, અનુક્રમેં સઘળું થાય. ૨.
વચન વિવાદ ન કીજીએં, ચલીયે તસ મન રીત;
અનુક્રમેં વશ કીજીયેં, ન હોય પરાણે પ્રીત. ૩.
વયણે મધુરતા રાખવી, કટુક વચન કરી દૂર;
જસ મન ગમતું બોલીયે, તો હોય તેહ હજૂર. ૪.
જીભા કર કછોટડી, એ ત્રણે વશ હુંત;
સજ્જન ચાલે મલપતા, દુર્જન કાહુ કરંત. ૫.
ઉષ્ણ શીતળ વર્ષાઋતુ, ઝગડો કરતા દેવ;
ભૂતળ આવી એક ઘરે, પ્રશ્ન કરે તતખેવ. ૬.
કટુક વચન વહૂનાં સુણી, દીયે શિક્ષા સુર તાસ;
સાસુ વખાણી તિગ ઋતુ, લહે સુર સુણી ઉલાસ. ૭.
વસ્ત્રાભૂષણ સાસુને, દીયે દેવો ધરી પ્રેમ;
હરખ્યા સુર સ્વર્ગે ગયા, અમે પણ કરશું તેમ. ૮.
ધાવ કહે બેટી સુણો, પંથે કરી થિર ચિત્ત;
એ નર સાથે ચાલવું, આપણ કાર્યનિમિત્ત. ૯.
રણ ઉતરી ચંપા જઈ, કરશું સઘળો તોલ;
તુજ ઇચ્છાયેં સંપ્રતિ, કડુઆં વચન ન બોલ. ૧૦.
એમ સુણી મૌનપણે રથેં, બેઠાં બહુ સુજાણ;
કુંવર હુકમ કુંવરી તણે, જોતરીયાં કેકાણ. ૧૧.

ઢાળ ૧૫ મી.

(સુંદર પાપસ્થાનક તજો સોળમું—એ દેશી.)

સુંદર કુંવરે રથ હલકારીયો, જાતાં પંથ વિચાલ હો;

સુંદર એક વનમાં જઇ ઉતર્યા, દેખી સરોવર પાળ હો;
સુંદર તપ મહિમા મન સદ્દહે. એ આંકણી.૧.
સુંદર ભોજન વેળા ત્યાંહાં થઇ, રસવતી ધાવ નીપાય હો;
સુંદર સ્નાન ભોજન કરી સહુ જણાં, રથ બેસી કરી જાય હો.
સુંદર તપ મહિમા મન સદ્દહે. ૨.
સુંદર નિર્ભય નદીયો નીહાળતાં, ગિરિવર વન આરામ હો;
સુંદર પાછલે પોહોરે પામિયો, ચરમા નામે ગામ હો. સુંદર૦ ૩.
સુંદર કુંવર કહે દોય નારીને, રેહેજો તુમે વનમાંહી હો;
સુંદર ઠામ ઉતારાનું કરી, વેગે આવીશ આંહી હો. સું૦ ૪.
સુંદર એમ કહી રથ સાથે ઠવી, ગામમાં ચાલિયો કુમાર હો;
સુંદર ગામનો સ્વામી દેખીયો, પરવરિયો પરિવાર હો. સું૦ ૫.
સુંદર અશ્વ ગ્રહી ઉભા સહુ, કુમરે દીઠા તામ હો;
સુંદર ગામ ધણીને પૂછતો, કુંવર કરીય સલામ હો. સું૦ ૬.
સુંદર દરદ કિશું છે કીશોરને, શ્યો પ્રતિકારજ કીધ હો;
સુંદર તે કહે ક્ષેત્રકૂપે ગયા, તિહાં લોહકંટક વિદ્ધ હો. સું૦ ૭.
સુંદર નહીં કોઇ ઇહાં પ્રતિકારીયો, શલ્ય છે પેટ મઝાર હો;
સુંદર જો જાણો તો સજ્જ કરો, માનશું તુમ ઉપગાર હો. સું૦ ૮.
સુંદર ક્ષેત્રની માટી અણાવતો, જોઇ કુંવર તેણી વાર હો;
સુંદર તન લેપો ઘડી દો પછે, સૂકો અંગુલ ચાર હો. સું૦ ૯.
સુંદર ફેરવ્યો ચમક સકળ તનુ, તે પણ ઠરીયો ત્યાંહી હો;
સુંદર કોઠી પ્રદેશને કાઢીયો, શલ્ય દીયો કરમાંહી હો. સું૦ ૧૦.
સુંદર વ્રણ સંરોહિણી ચોપડી, સજ્જ કીયો તુરગેશ હો;
સુંદર ગ્રામેશ તૂઠો પૂછતો, ભાઇ જવું કિયે દેશ હો. સું૦ ૧૧.
સુંદર ધમ્મિલ કહે પૂર્વદિશે, પણ છે માણસ બાર હો;
સુંદર ગ્રામેશ સુણી આગ્રહ કરી, તેડી લાવ્યા તેણિ વાર હો. સું૦ ૧૨.
સુંદર વરવસતીયે ઉતારીયાં, રથ ઘોડા પણ પાસ હો;
સુંદર સેવાભક્તિ બહુ સાચવે, રાત્રિ વસ્યા સુખવાસ હો. સું૦ ૧૩.
સુંદર વંછિત નર અણ પામવે, ઉજાગરો ભર ખેદ હો;

સુંદર સૂતી કુંવરી નિદ્રા ભરેં, પૂછે કુંવર તસ ભેદ હો. સું૦ ૧૪.
સુંદર ધાવ કહે માગધપુરેં, અરિ દમણ ભૂપાળ હો;
સુંદર વિમળા નામેં તસ સુતા, રૂપકળા ભંડાર હો. સું૦ ૧૫.
સુંદર ધાત્રી હું કમળાભિધા, મુજ સાથેં બહુ નેહ હો;
સુંદર નિર્દય નર દેખી કરી, થઇ નરદ્વેષિણી તેહ હો. સું૦ ૧૬.
સુંદર જેમ તેમ નર દેખી લવે, પામી જોબન વેશ હો;
સુંદર રાજમારગ કરી મેહેલમાં, રાખે પુત્રી નરેશ હો. સું૦ ૧૭.
સુંદર અન્ય દિનેં પુર વાસિયો, સમુદ્રદત્ત સથ્થવાહ હો; સાર્થવાહ
સુંદર તસ સુત ધમ્મિલ નામ છે, ગુણકળા રૂપ અથાહ હો. સું૦ ૧૮.
સુંદર પંથેં જતો તે દેખીનેં, અંગેં વ્યાપ્યો કામ હો;
સુંદર રક્ત થઇ સખીયો પ્રત્યેં, પૂછી તેહને ધામ હો. સું૦ ૧૯.
સુંદર મોકલી સખી તસ એમ કહે, પરણો સ્વામિની મુઝ હો;
સુંદર ધમ્મિલ કહે હું વાણીયો, ન ઘટે વાત એ ગુઝ હો. સું૦ ૨૦.
સુંદર કેમ પરણું નૃપનંદિની, કહે સખી પરણો એકાંત હો;
સુંદર પરદેશેં જઇ બેહુ રહો, નહિ તો કરે તનુઘાત હો. સું૦ ૨૧.
સુંદર વળતું દયાયેં તે કહે, જો છે વિમળા પ્રેમ હો;
સુંદર ભૂતઘરેં અમો આવશું, સંકેત કીધો એમ હો. સું૦ ૨૨.
સુંદર સખીવયણેં વિમળા તિહાં, પૂછે મુજનેં વાત હો;
સુંદર મેં ધાર્યો નર નવિ ગમે, એહ કિશ્યો ઉત્પાત હો. સું૦ ૨૩.
સુંદર તસ મન ગમતું મેં કહ્યું, જુગતેં જોડ એ હોય હો;
સુંદર રથ બેસી નિશિ આવીયાં, ભુતઘરેં અમેં દોય હો. સું૦ ૨૪.
સુંદર તેહ સોભાગી ન આવીયો, દૈવ સંજોગેં ત્યાંહિ હો;
સુંદર મેં બોલાવ્યો બોલીયો, તેણે નામેં તું માંહી હો. સું૦ ૨૫.
સુંદર તેણે રાગેં તુજ દેખીનેં, કદરૂપ પામી ત્રાસ હો;
સુંદર મુજ વયણેં આવી ઇહાં, સૂતી નાખી નિસાસ હો. સું૦ ૨૬.
સુંદર કમળા વચન કુમરેં સુણી, નિજ વીતક કહે તાસ હો;
સુંદર કુંવર કહે કર જોડીનેં, મુજ એહશું ઘરવાસ હો. સું૦ ૨૭.
સુંદર મુજ વશ કરવી તુમ ઘટે, ભૂલું ન તુમ ઉપગાર હો;

સુંદર સુખ ભર સૂતાં બેહું જણાં, કરી નિજ કોલ કરાર હો. સું૦ ૨૮.
સુંદર ત્રીજો ખંડ પૂરણ થયો, પન્નરમી તસ ઢાળ હો;
સુંદર વીર કહે શ્રોતા ઘરે, હોજો મંગળ માળ હો. સું૦ ૨૯.

ચોપાઈ.

ખંડ ખંડ જેમ ઇક્ષુખંડ, મીઠી ધમ્મિલ હિંડ અખંડ;
શ્રી શુભવિજય સુગુરૂથી લહ્યો, પુણ્ય ઉદય હવે આગળ કહ્યો. ૩૦.

इत्याचार्य श्री विजयसिंहसूरिसंतानीयपंडित श्री यशोविजय गणिशिष्य पंडित श्री शुभविजयगणिशिष्य पंडित श्री वीरविजय गणिविरचिते श्री धम्मिल कुमरचरित्रे प्राकृतप्रबंधे प्रथम राज्यकन्यामिलनाभिधानस्तृतीयखंडः समाप्तः.

ચતુર્થ ખંડ પ્રારંભ.

દોહરા.

પરમ પુરૂષ પરમાતમા, પ્રણમી પાસજિણંદ;
ઇષ્ટદેવ પદ્માવતી, નામેં નિત્ય આણંદ. ૧.
ત્રીજો ખંડ અખંડ રસ, પૂર્ણ થયો સુપ્રમાણ;
ચોથો ખંડ કહું હવે, સુણજો શ્રોતા જાણ. ૨.
જાણ સભા પામી કરી, કવિજન કરતા કેલ;
તે આગેં ધન શું કરે, જે પત્થર મગ સેલ. ૩.
અજ્ઞ સુખેં સમઝાવીયેં, પણ અર્ધ બલીક ગમાર;
બ્રહ્મા પણ નવિ રીઝવે, જેહનેં છે મુખ ચાર. ૪.
તન વિકસે મન ઉલ્લસે, રીઝ બુઝ એકતાન;
દક્ષ સભા પામી કવિ, વરસે અંતર જ્ઞાન. ૫.
ગુરૂભક્તિ શ્રવણે રૂચિ, ગર્વ ચપલતા હીન;
પ્રશ્નજાણ બહુશ્રુત સુધિ, કૃતગુણ દાન અદીન. ૬.

"અનલસત્યક્ત કથાંતરી નિંદ રહિત જસ નેણ;
૧ અંતર પ્રીતિ ધરે સદા, નહીં નંધા જસ વેણ." ૭.

ચૌદે ગુણ શ્રોતા ધરી, સાંભળજો ધરી હેત;
ઘનજળધારા ફળ દીયે, પણ જિહાં જેહવું ખેત. ૮.
કવિ ભટ્ટવાણી બાણી એ, ચૂકે નહીં નિશાન;
રસિયા જાણને રીઝવું, તેણે સુણજો થિર કાન. ૯.

ઢાળ ૧ લી.

(ગુરૂને બોલડીએ, તથા, નહીં ચારૂં રે નવલખ ધેનુ, ના રે મા નહીં ચારૂં—એ દેશી.)

પરભાતેં સહુ જાગીયાં તવ, મા કહે બેટી બોલાવ્ય રે;
નહીં બોલું એહશું કહે સા, તું મુઝ બહુ સમઝાય. ૧.
નારે મા નહીં બોલું, નહીં બોલું, રે એહની સાથ, નારે મા,
એ નિર્ગુણ નબળો નાથ ના૦ નવિ ઝાલું નિર્ધન હાથ.ના૦ એ આંકણી.
કમળા કહે સુત શેઠનો, તપ મહિમા દેવ હજૂર રે;
નિશિએ વાત સવી સુણી, કહે વિમળા તજિએં દૂર. ના૦ ૨.
ભોજન કરી રથ જોડીને, બેસારી બેહુ જણી માંહી રે;
ગામ ધણીને મળી કરી, ધમ્મિલ નિકળિયો ત્યાંહિ. ના૦ ૩.
ગામ ધણી સહુ સાજનેં, ઉપગારેં પ્રીતિ ભરાવ રે;
વોળાવી પાછો વળ્યો, વસ્ત્રાદિક દેઇ સિરપાવ. ના૦ ૪.
પંથ ચલંતાં અનુક્રમેં, ભવજળ નિધિ સમ ભયકાર રે;
ચોર ચરડ વૃક ભય જિહાં, એહવી પામી કંતાર. ના૦ ૫.
ગુરૂદત્ત મંત્ર હૃદયેં જપે, ષોડશ અક્ષર મહા ભાગ રે;
રણમાં પંથ વચ્ચેં પડ્યો, એક દીઠો ફણિધર નાગ. ના૦ ૬.
વિષધર ફૂંફાડે કરી, બહુ ઉડે ગગનેં ખેહ રે;
મેઘઘટા કાજળ જિસી, કાંઇ દીપે કાળી દેહ. ના૦ ૭.
ગુંજાવિરાગ રત્તનયનાં, ડક ડક ગુંજા વાય રે;
જીભ જુગલ લલકારતો, રથ દેખી સાહામો ધાય. ના૦ ૮.
તે દેખી માતા સુતા થઇ, ચિત્તમાંહી ભય ભ્રાંત રે;
રજ્જુપરેં પુચ્છેં ગ્રહી, નાખે ધમ્મિલ એકાંત. ના૦ ૯.

નર મૃગ મંસ રૂધિર ભર્યાં, જીભાવરણ મેદાન રે;
વિજળી જ્યું નયણાં ઝગે, તનુ પીલે ચિત્રક વાન. ના૦ ૧૦.
કેસર વરણી કેસરા, ઝળકંતી અગ્નિની ઝાળ રે;
કુંડળિયાળે લાંગુલેં, ઉચ્છળતો દેવે ફાળ. ના૦ ૧૧.
વદન ફાડ ગિરિ કંદરા, ઘુઘુઆટા ભીષણ જાસ રે;
વિમળા વળગી ધાવ્યને, હરિ દેખી પામી ત્રાસ. ના૦ ૧૨.
ધમ્મિલ રથથી ઉતરી, કહે મ ધરો ભય તિલ માત્ત રે;
હું નરસિંહની આગળેં, એ સિંહ પશુ કોણ માત્ત. ના૦ ૧૩.
પંચપરમેષ્ટિ પ્રભાવથી, થયો અષ્ટાપદ સમરૂપ રે;
નાઠો સિંહ વનાંતરેં, જેમ તસ્કર દેખી ભૂપ. ના૦ ૧૪.
વનહસ્તી પર્વત જીસો, રણમાં દીઠો વિકરાળ રે;
દુર્દિન સમ ગુલ ગુલાય શબ્દેં, મદઝર દંત વિશાળ. ના૦ ૧૫.
કુંવર કહે કમળા જુઓ, ગજ ખેલાવું ઘડી દોય રે;
રથ ઉતરી સન્મુખ ગયો, વિમળા ચિત્ત રંજન સોય. ના૦ ૧૬.
વસ્ત્ર બિછાઇ હકારીયો, પૂંછે વળગીને ભમાય રે;
કૂદડીયેં થાકયો કરી, થઇ ગળીયો ભૂમિ પડાય. ના૦ ૧૭.
દંતોશળ પગ દેઇનેં, ચઢી દીયે ઉપર ધન ધાય રે;
આરડતો ગજ ઉઠીને, ગિરિ વનમાં ભાગ્યો જાય. ના૦ ૧૮.
બેહું નારી વિસ્મય લહી, રથ હાંકી કુંવર તે જાય રે;
અરણ મહિષ મોહોટો ભયકારી, અશ્વ ઉપર તે ધાય. ના૦ ૧૯.
રથ લેઇ જાળાંતરે, જઇ કુંવર કરે સિંહ નાદ રે;
મહિષ જીવ લેઇ નાસિયો, જેમ મુનિ જ્ઞાનેં પરમાદ. ના૦ ૨૦.
પાછલી રાત્રેં ચાલતાં, અર્જુન સેનાપતિ દીઠ રે;
ભિલ્લ વૃંદ લેઇ લુંટવા, આવ્યો કિકિઆટે ધીઠ. ના૦ ૨૧.
ધીરજ દેઇ બેહું નારીનેં, રથમાંથી લેઇ હથીયાર રે;
પરમેષ્ટિ સમરણ કરી, રણ ચઢિયો તિહ કુમાર. ના૦ ૨૨.
શક્તિ ફલક એક ભિલ્લનું, હણી કીધું કુમરેં હાથ રે;
યુદ્ધ કરત ભાગ્યા સવે, તવ ઉઠ્યો અર્જુન નાથ. ના૦ ૨૩.

ગર્જતા બેહુ ઝુઝતા, છળે શક્તિ કુલે હણ્યો તાસ રે;
ભાગ્યા ભિલ્લ અનાથથી, જેમ પવને ઉડ્યું ઘાસ. ના૦ ૨૪.
આવી રથ બેસી ચલે, તવ કમળા કહે સુણ વચ્છ રે;
રાંક નથી રાજા થશે, જેમ જલધિ રોહિત મચ્છ. ના૦ ૨૫.
દાસીને ગોવાલની જે, કહિ વાતો તે જૂઠ રે;
ક્ષત્રિગુત ક્ષત્રી જીસ્યો, પ્રત્યક્ષ કળાએં દીઠ. ના૦ ૨૬.
તવ વળતું વિમળા વદે, તું બોલી પામી લાગ રે;
કરીશ વિરુદ્ધ એ વાતડી, હું હંસ લીયે છે કાગ. ના૦ ૨૭.
એમ કરતાં પથે જતાં, ગઇ વિઘ્નરૂપ એ રાત રે;
સરોવર કાંઠે ઉતર્યાં, રવિ ઉદય થયો પરભાત. ના૦ ૨૮.
મુખ તન શુદ્ધિ સહુ કરે, ગંગોદક સમ લહી નીર રે;
ચોથે ખંડે પેહેલી એમ, ઢાળ કહે શુભવીર. ના૦ ૨૯.

દોહરા.

એ અવસર તિહાં સાંભળ્યા, વાજિત્ર બહુલા નાદ;
શંખ પડહ ભેરિ ઝલ્લરી, સરણાઇના સાદ. ૧.
કલકલ શબ્દ સુભટ ઘણા, ધ્વજ લઘુ ગુરૂ શોભિત;
મૃત તસ્કર બળ જાણીને, થઇ રમણી ભયભીત. ૨.
કુંવર કહે નવિ ભય ધરો, મુજ બેઠાં લવલેશ;
એમ કહેતાં તિહાં આવિયો, એક પુરૂષ શુભ વેશ. ૩.
પરિકર થોડે પરિવર્યો, વિનય કુશળ તસ નામ:
કર જોડીને વીનવે, કુંવરને કરી પ્રણામ. ૪.

ઢાળ ૨ જી.

(રાગ ખંભાયતી.)

(હવે શ્રીપાળ કુમાર, વિધિપૂર્વક મજ્જન કરે—એ દેશી.)

વિનયકુશળ કહે એમ, અચરિજ વાત તમેં કરી જી;
રાગે એકણ પિંડ, શબરસેના દૂરેં હરી જી. ૧.
અર્જુન તસ્કર નાથ, અમ નૃપશું શત્રુપણું જી;
તે તુમેં હણીયો જાણુ, અમ રાજા હરખ્યો ઘણું જી. ૨.

અસનપાલ છે આંહી, અંજનગિરિ તેજેં હશે જી;
અજિતસેન ભૂપાળ, પલ્લીપતિ મોહોટો વસે જી. ૩.
તુમને મળવા હેત, આવે છે ભટ સંકુળે જી;
ખબર કરેવા તુમ, મુજ મોકલીયો આગળેં જી. ૪.
એણે અવસર નૃપ ત્યાંહી, આવ્યા સૈન્યેં પરવરી જી;
વિનયેં પ્રણમે પાય, કુંવર રથથી ઉતરી જી. ૫.
આલિંગન કરી દોય, મળિયા બહુલ હર્ષ ભરે જી;
પલ્લીપતિ કહે વત્સ, ભલેં પધાર્યાં અમ ઘરેં જી. ૬.
ચોર સેનાપતિ દુષ્ટ, અર્જુનનો ઇહાં ભય ઘણો જી;
જાતાં સદેશી પંથ, ધન હરે પરદેશી તણો જી. ૭.
પંથ તજી અન્ય માર્ગ, સઘળા લોક તે સંચરે જી;
તિહાં પણ સૂતા સાથ, તેહ તણા જીવિત હરે જી. ૮.
નિર્ભય સુવહતે પંથ, કરતાં યશ પસર્યો ઘણો જી;
અચરિજ કીધી વાત, એકલે તેં અર્જુન હણ્યો જી. ૯.
મુજ વૈરી હણનાર, સાંભળી તૂઠો તુજ પરી જી;
તુજ દર્શન અભિલાપ, આવીયો હું હર્ષ કરી જી. ૧૦.
તુજ સાહસિક નહિ પાર, પુણ્ય ઉદય મોહોટો ઘણો જી;
કુંવર કહે ગુરૂદેવ, મહિમા એ નહીં મુજ તણો જી. ૧૧.
રાય કહે વત્સ આજ, પાઉં ધારો મુજ મંદિરેં જી;
જોવા ઉભા લોક, એમ કહી અશ્વ રતન ધરે જી. ૧૨.
તુરગ ચડી નૃપ સાથ, બહુ અસવારેં પરિવર્યા જી;
કમળસેના રથમાંહી, વાજિંત્ર નાદ અલંકર્યા જી. ૧૩.
બેઠી પાલખી માંહે, વિમળા જાણે અપ્સરા જી;
ચામર ઢાળે દોય, દાસી બીજી સહચરા જી. ૧૪.
એમ મોહોટે મંડાણ, તિહું જણ પધરાવ્યાં ઘરે જી;
ગીત ગાન બહુ માન, ખાન પાન ભક્તિ કરે જી. ૧૫.
કમળસેના કહે વત્સ, ભાગ્યશાળી નર એ મળ્યો જી;
જો તું સમજેં કાંઇ, માનું જન્મ સફલ ફળ્યો જી. ૧૬.

વિમળસેના કહે માય, વારંવાર મુઝ ભોળવે છે;
જેમ ધનશેઠને ધૂર્ત્ત, જૂઠ કથા કહી રીઝવે છે. ૧૭.
ઉજ્જેણીએં ધનશેઠ, નવ્ય કથા પ્રિય તિહાં વસે છે;
આપે સોનૈયો એક, સુણિય અપૂર્વ કથા રસેં છે. ૧૮.
એક દિન ધૂરત વાત, ભાંખે ચહુટે હું ગયો છે;
દશ મણનું વિંતાક, પાચવતો નર દેખીયો છે. ૧૯.
જોવા ગયો સુણી શેઠ, ધૂર્ત્તને ઘર બેસારીને છે;
પૂછે કૂપોદક શીશ, કહે ઠગ મદના નારીને છે. ૨૦.
રંભા સમી એક નાર, સાથે તુમ પિયુ ખેલતા છે;
દેઇ મુજ તંબોળ, ઘર સોંપી ચહુટે જતા છે. ૨૧.
ઠગમુખની સુણી વાત, બેઠું ફ્રોડી ભૂતળેં છે;
મદના ચહુટા માંહી, શેઠને જઇ વળગી ગળેં છે. ૨૨.
છાંટી કચરો ધૂળ, બોલે મા તુજ કિહાં ગઇ છે;
કરતા વળગા ઝુંમ, દંપતી બહુ રાંટી થઇ છે. ૨૩.
અડક્યો માતંગ ત્યાંહી, અભડાણાં નદીએં ગયાં છે;
શેઠ તણી લઘુ બેહેન, આવી ઘેર ઠગ પૂછીયા છે. ૨૪.
પુત્ર મુઓ કહે ધૂર્ત, દંપતી સમશાને વળ્યાં છે;
સા સુણી રોતી જાય, ભીનેં વસ્ત્રેં બેહુ મળ્યાં છે. ૨૫.
નણદી રોતી દેખી, ભોજાઇ પણ રોઇ પડી છે;
શેઠે મેહેલી પોક, સજ્જન વર્ગ આવ્યાં ચડી છે. ૨૬.
રોઇ ફૂટી ગેહ, બેઠા બિછાણાં પાથરી છે;
કહે ઠગ દીઓ દીનાર, કેસી કથા મેં આચરી છે. ૨૭.
લોક સુણી કહે હાસ્ય, શેઠ મૂરખ ઉઠ્યો હસી છે;
ધૂર્ત્તને દેઇ દીનાર, જઇ ઘરમાં બેઠા ખુશી છે. ૨૮.
હું નહીં તેહની નાર, તુજ વયણેં રીઝું ખરી છે;
એ શિલ્પકશું પ્રીતિ, મેં મનથી દૂરેં કરી છે. ૨૯.
કમળા કહે તું મર્મ, જેમ નવ તપશી વિદેશિયા છે;
એક પુર નદીએં નાહી, ગણતી કરવા બેસીઆ છે. ૩૦.

ગણતાં હોવે આઠ, પિંડવિના ભૂલે સહુ જી;
જાણી મરણ ગયો એક, ભેળા મળી રોતા બહુ જી. ૩૧.
દેખે નજરે સર્વ, તોહે મૂર્ખ સમઝે નહીં જી;
તું અણસમજુ તેમ, દક્ષપણું માનો સહી જી. ૩૨.
વિમળા કહે મા તુઝ, લાંચ મળી દીસે ખરી જી;
કમળા સાંભળી એમ, બેઠી મૌનપણું કરી જી. ૩૩.
ચોથે ખંડે એહ, બીજી ઢાળ સોહાવતી જી;
શ્રી શુભવીર કુમાર, પુણ્ય ઉદય પસરી રતી જી. ૩૪.

દોહરા.

સુખભર દિન કેતા રહ્યા, ભૂપની ભક્તિ વિશેષ;
કુંવર કહે આપો રજા, જાવું અમ પરદેશ. ૧.
અજિતસેન કહે કુંવરને, તુમ વિરહો ન ખમાય;
પણ વૈદેશિક પ્રીતડી, અંતે છે દુઃખદાય. ૨.
પરદેશીશું પ્રીતડી, મેં કરી તું ન કરેશ;
જાશે તુરીય કુદાવતો, ઉભી હાથ ઘસેશ. ૩.
સજ્જનશું જે પ્રીતડી, છાની તે ન રહાય;
પરિમલ કસ્તૂરી તણો, મહીમાંહે મહકાય. ૪.
સજ્જન સજ્જન એક જપે, એક સજ્જન ચિત્ત ઓર;
માનત હે તસ જીવકું, એક ચિત્ત દોઉ ઠોર. ૫.
સર્જ્જન તો છોડી ચલે, પણ ગુણ મૂકી જાય;
અંતર ધૂઆ નીકળે, બાહેર ઝાળ ન થાય. ૬.
ભૂતળ લિંબાદિક ઘણા, પણ ચંદન કિહાં કોય;
પાષાણે પૃથિવી ભરી, પણ મણિ કિહાંએક હોય. ૭.
પ્રતિદિન કિરટા રવ કરે, પણ ચૈત્રે પિક મીઠ;
ખલ સંકુલ આ જગતમાં, વિરલા સજ્જન દીઠ. ૮.
પંથશરે જાતાં થકાં, કેમ કરી રાખું ગેહ;
તેણે મુઝને સંભારજ્યો, રાખી અવિહડ નેહ. ૯.
એમ કહી વસ્રાભૂષણે, બહુલ કરી સત્કાર;

બેહુ નારી રથશું સજી, નિકળીયા તેણિ વાર. ૧૦.
રાજા વોળાવી વળ્યા, કુંવર ચલંતા તામ;
ઠામ ઠામ રેહતા થકા, પોહોતા ચંપા ગામ. ૧૧.

ઢાળ ૩ જી.

(મારી અંબાના વડ હેઠ, ભર્યાં સરોવર લેહેર્યાં લે છે રે—એ દેશી).

ચંપા નગરી ઉપકંઠ, વહે ગંગા નદી વેગળી રે;
શિવશંકર મોહોટું નામ, જાણી છાની શગેં હળી રે;
ભયભ્રાંત ભવાની ભીત, પ્રીતેં જટામાંહે સાંકળી રે;
હર સંગ જટામેં ગંગ, રંગ અનંગ રસશું મળી રે;
ચંપા ચંપક વન જોય, નંદનહારી મેરૂ વસે રે. એ આંકણી.
પણ ભંડશી ચાલ પ્રચંડ, ઉદ્દંડ રેહેતો તોફાનમેં રે;
નિત્ય ભસ્મ લગાવે દેહ, ગેહ કરે સમશાનમેં રે;
રંગભોગમેં હોત વિજોગ, શોક ભરે દિન કાઢતી રે;
ભામા નિબળે ભરતાર, પેટ બળે પિંડ પાડતી રે. ચં॰
એક ભિલડી પૂંઠે ધાય, નિર્લજ રુદ્ર વળગ્યો જઇ રે;
તે દેખી ગંગા નાર, શોક ભરે વિલખી થઇ રે;
સુરસદ્મ પદ્મદ્રહમાંહે, ઝંપા કરી ફરી અવતરી રે;
ધરી દેવ નદી નિજ નામ, કામેં હિમાચલ ઉતરી રે. ચં॰
કરી સિંધુ સખીને શાન, બહુલ સાહેલીયેં પરિવરી રે;
જલધિવર વરવા હેત, ચંપા મારગ સંચરી રે;
નિજ જોબન મદ ઉન્માદ, જળકલ્લોલેં કરી ખેલતી રે;
હંસજુગલ કરે જળકેલિ, પોપટ મેના જળ ઝિલતી રે. ચં॰
પરદેશી ઘણાં નરે નાર, તીર્થ લહી જળ ન્હાવતાં રે;
મળી મેળે સહીયર સાથ, પ્રેમભરેં ગુણ ગાવતાં રે;
પાસેં ચંપક વન એક, વૃક્ષ અનેક ચંદન તણાં રે;
ફળ દાડિમ દ્રાખ રસાળ, લિંબ કદંબ ફણસાં ઘણાં રે. ચં॰
જાંબુ રાયણ અંજીર નારંગી ને સીતાફળી રે;
રામ જામ તિલક હીંતાલ, સાલ રસાળ લિંબુ વળી રે;

બહુ ચંપક વૃક્ષ અશોક, શીતળ જેહની છાંયડી રે;
મધુરાં વર નિર્મળ નીર, કૂપ સરોવર વાવડી રે. ચં૦ ૬.
સહકાર તરૂને ડાળ, કોયલ બેઠી ટહુકા કરે રે;
કમળા વિમળા ને કુમાર, હર્ષે ભરે તિહાં ઉતરે રે;
મુખ શુદ્ધ કરી લેઇ વાર, ચાર ઘડી દિન આવતો રે;
જિનરાજનું મંદિર ત્યાંહી, દેખી ધમ્મિલ જાવતો રે. ચં૦ ૭.
વિમળા પણ આવી માંહે, જિનમુખ દેખી આણંદતી રે;
સાચવિયાં દશ તિગ તેણ, વિમળમતિ વિમળા સતી રે;
વંદી ઉભી કર જોડ, બોલે પ્રભુની આગળ રહી રે;
ભવ અટવીમાં મહારાજ, કર્મકદર્થન મેં સહી રે. ચં૦ ૮.
ઠામ ઠામ કુદેવ વને સંગ, મારગ ભૂલી તૃષ્ણા સજી રે;
નવિ મળીયો આ સંસાર, તુમ સરીખો રે શ્રી નાથજી રે;
આજ પુણ્ય ઉદયને જોગ, મરૂધર દેશે આંબો ફળ્યો રે;
થઈ મેહેર નજર તુમ આજ, મેં વિશ્વાસે ચિત્ત સાંકળ્યો રે. ચ૦ ૯.
કરી સેવકનાં દુઃખ દૂર, વંછિત મેળા મેળાવજો રે;
તુમ ચરણ શરણ મુજ નાથ, સાથ મેળાવો ભવોભવ હજો રે;
જિન વંદી ઉતારી બાર, કુંવર કહે કમળા ભણી રે;
જઇ આવું ચંપા માંહે, ઠામ ઉતારાને કારણે રે. ચં૦ ૧૦.
કહે કમળા દેશ વિદેશ, ધૂર્ત ભરી રે ચંપાપુરી રે;
તું ઠગાય રખે વત્સ ત્યાંહી, જેમ રથશું હરી સુંદરી રે;
કહે કુંવર કહો તે વાત, કમળા કહે સુણો દિલ ધરી રે;
ત્ર્યંબકપુર દક્ષિણ દેશ, નંદા સુનંદા કોટેશરી રે. ચં૦ ૧૧.
શેઠ પુત્રી રૂપાળી નામ, ભીમ કુટુંબિકશું હળી રે;
રથ બેસી લેઇ ધન લાખ, કરી સંકેત ને નીકળી રે;
આવી ચંપાવન ઉપકંઠ, ચંદ્રા નદીતટે ઉતરી રે;
સિંહ ક્ષત્રી પૂછે તાસ, ધૂર્તકળા ચિત્તમાં ધરી રે. ચં૦ ૧૨.
સુણિ કન્યા મુખે પિતુનામ, કહે સિંહ હું ભલે આવિયો રે;
મુઝ માતુલ સુત તુઝ માત, વાત સજી ઘેર લાવીયો રે;

ધરમાળે ઉતારો દીધ, તાળું દિયે નિશિ દાદરે રે;
જુઓ ધૂર્ત્તે ઠગ્યા નર નાર, તેમ તુજને કોઇ આચરે રે. ચં૦ ૧૩.
કમળાને બોલે કુમાર, વાત અધૂરી તમેં સાંભળી રે;
રાત્રેં રૂપાળી નારી, ચિંતે ઠગેં ઠગી સાંકળી રે;
નિશિ પાછલીયેં ધરપુંઠ, બારીથકી બેહુ ઉતર્યા રે;
લેઇ સિંહતણો મણિહાર, રથશું મારગ સંચર્યા રે. ચં૦ ૧૪.
સિંહ જાગ્યો જિસે પરભાત, હાર હર્યો તવ જાણીયો રે;
પૂંઠે ધાયો ધરી હથિયાર, અશ્વ ચડી તંગ તાણિયો રે;
વાયુવેગ તુરંગ ચલંત, બાવીશ કોશેં જઇ તે મળે રે;
રૂપાળીએં દૂરથી દીઠ, વેગેં ચલાવ્યો રથ વડતળે રે. ચં૦ ૧૫.
ગળે હાર ગ્રહી વડ ડાળ, બુદ્ધિ ઉપાઇ ઉપર ચડી રે;
ભાગે રથ લેઈ ભીમ, રૂપાળી વચનેં અડી રે;
સિંહ દેખી તુરગ વડ હેઠ, ઠવિ અસિ જુએ ઉપર જઈ રે;
રૂપાળી ઉતરી અન્ય ડાળ, અશ્વ ચડી ખડ્ગ લેઇ ગઇ રે. ચં૦ ૧૬.
વેગટ કરાવે વેઠ, વાજી વેશ્યા ને વાણીયા રે;
તે વારેં તેહને હેઠ, જ્યારેં જે અધિકારીયા રે;
દેખી ઉતરીયો સિંહ, રોતો ધૂર્ત્ત ઘરે ગયો રે;
રૂપાળી મળી રથ સાથ, ભીમ પ્રિયાશું સુખીયો થયો રે. ચં૦ ૧૭.
વદે ધમ્મિલ એહવા ધૂર્ત્ત, જો મુજનેં બહુલા મળે રે;
પણ પરમેષ્ટી સુપસાય, સદ્ગુરૂ હાથે કોઇ નહુ છળે રે;
ચોથે ખંડેં એ ઢાળ, ત્રીજી હુઈ સોહામણી રે;
શુભવીર કુમારની વાત, સુણી કમળા હરખી ઘણી રે. ચં૦ ૧૮.

દોહરા.

કુંવરનેં કહે કમળા હસી, તુજ અતિ બુદ્ધિ પ્રકાશ;
કામ કરીને ઉતાવળા, આવો ઇહાં અમ પાસ. ૧.
ભૂપ ભુજંગમ વાણીયા, ઠગ ઠક્કર, સોનાર;
વિશ્વાસેં રેહવું નહીં, મંકડ બહુઅ બીલાડ. ૨.
વેશ્યા દ્વિજ કોટવાળ ભટ્ટ, નાપિત ને દ્યૂતકાર;

શત્રુશ્રી સંગ ન કીજિયેં, આઠમો મૂર્ખ ગમાર. ૩.
મોકલું ભાડું પરઠજ્યો, સુંદર લેજો મેહેલ;
જેમ વિમળ સુપ્રસન્ન હુવે, રહે વળી થોડા વેહેલ. ૪.
કમળસેના ઉપદેશથી, ઉઠે ધમ્મિલ જામ;
શબ્દ શકુન હોવે ભલાં, સિઝે વંછિત કામ. ૫.

उक्तं च ॥ अष्टौ पादा बुधे स्यु र्नव धरणिसुते सप्त जीवे पदानि ॥
ज्ञेयान्ये कादशार्के शशिशनि भृगुजे सार्द्धचत्वारि पादाः॥
तस्मिन् काले मुहूर्त्तः सकल बुधजनः सर्वकार्यार्थसिद्धिः॥
नास्मिन् पंचांगशुद्धि र्न च खचरबलं भाषितंगर्गमुख्यैः ६

ઢાળ ૪ થી.

(સ્વામી સીમંધર વિનતિ—એ દેશી.)

ચતુર ચિત્તચાહક ચંદ્રમા, ચાલિયો ધમ્મિલ્લ કુમાર રે;
ચંપાની પાસેં ચંદ્રાવતી, નદી જળ ચંચળ સાર રે. ચતુર૦ ૧.
તાસ પરવાહ જળ જઈ પડે, પાસે ગંગા એ ઉત્કંઠ રે;
રમઝમ કરતી લઘુ બાલિકા, ધાય મળે માયનેં કંઠ રે. ચ૦ ૨.
દોય ઘડી ત્યાંહિ નઈતટ રહી, દેખતો જળકમળ તામ રે;
કરત ક્રીડા કળાકુશળ તે, નલિનીદલ છેદ ચિત્રામ રે. ચ૦ ૩.
શુષ્કતરૂત્વક્ પરિવેષ્ટીને, બીડાં તંબોલ પરેં કીધ રે;
ગંગા પ્રવાહમાં જઈ પડે, ચંદ્રા નઈજળ સહસિદ્ધ રે. ચ૦ ૪.
પત્ર ચિત્રામ એમ બહુ કરી, મેહેલતો જામ કુમાર રે;
નરજુગલ તામ ચંદ્રાતટેં, આવી દેખે તેણિ વાર રે. ચ૦ ૫.
પૂછતા દોય તે કુંવરને, પત્રછેદક કોણ દક્ષ રે;
કુંવર કહે મેં કરી મેલીયાં, પૂછવું કહો કેણેં લક્ષ રે. ચ૦ ૬.
તે કહે ચતુરશિરોમણિ, સાંભળો વાત ગુણધામ રે;
કપિલ ભૂપાળ ચંપા તણો, પુત્ર રવિશેખર નામ રે. ચ૦ ૭.
મિત્ર વર્ગે કરી પરવર્યો, સુરનદી ખેલતો આજ રે;
વિવિધ કજપત્ર ચિત્રામણા, દેખી વિસ્મિત જુવરાજ રે. ચ૦ ૮.

ગુણપરીક્ષક નૃપનંદને, જોવા કારણ એમ હોય રે;
પ્રેષિયા તેણે ઇહાં આવિયા, હરખિયા તુમ મુખ જોય રે. ચ૦ ૯.
તુમને બોલાવે જુવરાજ તે, ચાલિએં ધરિય ઉલ્લાસ રે;
ચતુરશું ચતુર મેળો મળે, તો ફળે ઉભયની આશ રે. ચ૦ ૧૦.

यदुक्तं ॥ गंगाश्रयात् सतत हैमवतीप्रसंगात् ।
शीतांशुना च शिवशैत्यनिपीडितोसि ॥
तापत्रयाग्निपरिपीडित मानसे मे ।
संगत्य तिष्ठसि तदोभयकार्यसिद्धिः ॥

મંત્રી નૃપ વૈદ્ય દાનેસરી, ધાર્મિક ગણક કવિરાજ રે;
પંડિત સધન નવ મિત્રથી, સાધિયે વંછિત કાજ રે. ચ૦ ૧૧.
એમ સુણી તેહશું આવિયો, ધમ્મિલ નૃપસુત પાસ રે;
કરત પ્રણામ નૃપનંદને, બહુત આદર દિયો તાસ રે. ચ૦ ૧૨.
ચતુર ચંપાપુરી કિહાં થકી, આવીયા પૂછે ધરી નેહ રે;
કુસગપાટણથી કુંવર કહે, દેશ દેખણ ગુણગેહ રે. ચ૦ ૧૩.
કહે જુવરાજ ઘરમાણસાં, તુમ તણા કિહાં વિશ્રામ રે;
ધમ્મિલ બોલે નદીને તટેં, ચૈત્ય ચંપક વન ઠામ રે. ચ૦ ૧૪.
એમ સુણી નૃપસુત હરખિયો, હસ્તિખંધે ચઢી તામ રે;
ધમ્મિલ પાસેં બેસારીને, આવિયા તેહ વનઠામ રે. ચ૦ ૧૫.
મિત્ર એક નગરમાં મોકલી, સુંદર મંદિરમાળ રે;
ધમ્મિલ વસતીને કારણે, કરત જુવરાજ ઉજમાળ રે; ચ૦ ૧૬.
કરીય બહુમાંન વિમળા પ્રમુખ, રથ સજી લાવ્યા પુરમાંહિ રે;
મેહેલમેં સર્વ ઉતારીયા, દાસ દાસી દિયાં ત્યાંહિ રે. ચ૦ ૧૭.
આસન અશન વસનાદિકેં, પૂરી ધરી અંતર નેહ રે;
વળી ભલામણ કરી મિત્રને, ભૂપસુત ગયો નિજ ગેહ રે. ચ૦ ૧૮.
બીજે દિન કમળા કહે કુંવરને, નદીતટે ગયે પરભાત રે;
ગજશિર ચઢી તમેં આવીયા, તેણે સમે થઇ સુણો વાત રે. ચ૦ ૧૯.
વિમળસેના કહે મુઝ પ્રતેં, એ કોણ ગજ ચઢી આય રે;

મેં કહ્યું ધમ્મિલ તેડવા, આવે તુઝને જેમ રાય રે. ચ૦ ૨૦.
ભાગ્યનો ઉદય ક્ષણમાં થયો, જુઓ નિજ ચિત્ત વિચાર રે;
તુજપર રાગ બહુલો ધરે, જેમ જગ પરિણીત નાર રે. ચ૦ ૨૧.
સા કહે વાત એ મત કરો, માહરી આગળ માય રે;
કાગરૂપ દ્રુમક મુઝ દાસ છે, તેણેં કરી માન પોસાય રે. ચ૦ ૨૨.
તુમ ઠકુરાઇ દેખી કરી, રીઝી નહીં એ લવલેશ રે;
બહુલકર્મીને નવિ ગુણ દીયે, સદ્ગુરૂનો ઉપદેશ રે. ચ૦ ૨૩.
ધમ્મિલ સુણી મન ચિંતવે, દેવવચનેં મળી નાર રે;
તે પણ મુઝ વશ નવિ થઇ, કીજ્યેં કવણ પ્રકાર રે. ચ૦ ૨૪.
મન ધરી જાપ પરમેષ્ટીનો, કરત નિશિ વસિય એકાંત રે;
દિવસે ભોજન કરી મિત્રશું, નૃપસુત સાથેં ક્રીડંત રે. ચ૦ ૨૫.
સ્નાનતૈલાદિક મર્દનેં, સરસ મનોવાંછિત આહાર રે;
તેણેં કરી રૂપકાંતિ વધી, હુઓ કામદેવ અવતાર રે. ચ૦ ૨૬.
દિવસ બેહેંતાળી વહી ગયા, સ્વપ્નામાં દેવ કહે એમ રે;
વિમળસેના તુઝ વશ હોશે, જાગતાં પ્રગટીયો પ્રેમ રે. ચ૦ ૨૭.
ખંડ ચોથેં સુખ રસભરી, ઢાળ ચોથી કહિ સાર રે;
વીર કહે ધર્મથી પામીએં, જગતમાં જય જયકાર રે. ચ૦ ૨૮.

દોહરા.

એક દિન રાજકુંવર મળી, ગોષ્ઠિકશું કરે વાત;
વિમળા ધમ્મિલની નથી, નારી અવરશું જાત. ૧.
બોલ ચાલ નવિ દેખીયે, નહીં એહને વશ નાર;
કાલ્યેં ભેળા વન જઇ, લીજેં એહનો પાર. ૨.
સમ સંપી સહુને કહે, જળક્રીડાને હેત;
જમવું રમવું વાડીએં, આવજો નારી સમેત. ૩.
ધમ્મિલ કમળાને કહે, ગઇ ચંપામાં લાજ;
ગોષ્ઠિલ હસશે વન જળેં, દેખંતાં જુવરાજ. ૪.
સુણી કમળા વિમળા પ્રત્યેં, જંપે તું ઉપરાંઠ;
અતિ તાણ્યું ત્રૂટી જશે, સાંધતાં પડશેં ગાંઠ. ૫.

સુંદર રૂપે ન રાચીયેં, માચીયેં ગુણીને સંગ;
પંડિત પ્રતિ નિરવહે, મૂરખ રંગ પતંગ. ૬.

ઢાળ ૫ મી.

(મધુબિંદુ સમો સંસાર, મુંઝાણા માલ્હતા—એ દેશી.)

સુણ વિમળ વિમળમતિ, ગતિ તાહારી કિહાં ગઇ;
સમઝાવી ન સમઝે કાંઇ, રોઝ પરે થઇ;
પીયરમેં તજી રાજધાની, જવાની જાગતે;
દેઇ જન્મ ઉછેરી જેણ, રહ્યાં દિલ દાઝતેં. ૧.
શીખ દેવી ચતુરનેં સાર, ન દેવી મૂરખાં;
સુગૃહીનિગૃહી કપી કીધ, નહીં ગુણ પારખાં. ટેક.
તિહાં પણ અપજસનો તાગ, રહ્યો નહીં પાછળેં;
સુખ લેવા નીકળીયાં વિદેશ, રહ્યો કલેશ આગળેં;
ખલવાટ શિરે રવિતાપ, તપંતો નર ઘણો;
આવી બેઠો શીતળ તરૂ છાંહ, કોઠફળેં હણ્યો. શીખ૦ ૨.
દાન માન ઔષધ અપમાન, સુરતીકું છુપાડીએં;
આયુ ધન મંત્ર ઘરતું છિદ્ર, કહિં ન દેખાડીએં;
દૈવ રૂઠે દીએ દુઃખ પોઠ, તે સેહેવી સોહલી;
અણસમજુ હઠીલી નાર, શીખવવી દોહલી. શી૦ ૩.
વારંવાર ઘણું શું કહીએં, કળા ચોસઠ ભણી;
પણ દીર્ઘ નજર નહીં કાંઇ, થઇ નૃપનંદિની;
સતિ થોડી ઉધેરી છોરી, ચકોરી સાંભળો;
ધમ્મિલનું વચન પ્રમાણ, કરો તજી આમળો. શી૦ ૪.
ન મળે નર એહવો વર, સંસારેં જોવતાં;
તજી એ વર અવર કરેશ, જશે દિન રોવતાં;
રંગરસિયા બાહેર રંગ, ચણોઠી સમ ઘણા;
નર ઉત્તમ ચૂના સમાન, બીએ રંગ નહીં મણા. શી૦ ૫.
નરદક્ષ કળા વિજ્ઞાન, રતી ગુણેં અટકવ્યો;
તુજ ભાગ્ય ઉદયથી એહ, સુરસાન્નિધ્ય મળ્યો;

કાંઇ તૂટાતૂટું સૂત્ર, સુજાણે સાંધીએં;
વળી પાણી પેહેલી પાળ, પનોતી બાંધીયેં. શી૦ ૬.
નિઃસ્નેહી દુર્જન સાથેં, નેહ નિવારીયેં;
સુસનેહી સજ્જન સાથ, પ્રીતિ વધારીયેં;
જગ નારી નરને પાય, પડંતી દેખીયેં;
તુજ વિરૂઆ સહે એ બોલ, તસ ન ઉવેખીયેં. શી૦ ૭.
રતી કાક કરંકકે સંગ કે, હંસા સરવરેં;
જીવ જળચર જળશું પ્રીત, પંખી તરૂવરેં:
પંડિતને પંડિત ખેલકે, મૂરખેં મૂરખાં;
તેહને તેહવાશું પ્રેમ, જે જેહ સારિખાં. શી૦ ૮
શી ચાહના કલ્પતરૂની, જે મેરૂ :રહ્યા;
મણિ માણક નાવે કાજ, સાયર સંગ્રહ્યાં;
રાય રાણાની શી ચાહ, જે સ્વારથ પૂરીયા;
રૂડા રાયણને સહકાર, જે ઉપગારીયા. શી૦ ૯.
કેમ ધમ્મિલને ભરતારપણે નવિ માનતી;
દાન ધર્મીવડે જગવીર, થાશે શ્રીપતિ;
તેથી અધિક હોએ જો ચાહ તો, વન ક્રીડારસેં;
પરભાતેં નૃપસુત સાથ, નર ઓહોળા જશે. શી૦ ૧૦.
તુમેં પણ તિહાં જઇનેં રૂપ, નિહાળો નર તણાં;
ઇચ્છાએં વરો વર અન્ય, કુંઆરીનેં વર ઘણા;
મનમાન્યા નરશું ગોઠ, કરો સરજી જિહાં;
અમો જઇશું અમારે દેશ, તમેં રેહેજો તિહાં. શી૦ ૧૧.
જેહનેં ઘરનારી કુનારી, કુલક્ષણ બેટીયાં;
નર નિર્ધન પુત્ર કુપુત્ર, કુસંગે ભેટીયા;
એ સર્વને સુતાં છોડી, ન રહિએં ઢુંકડે;
દૂર જઇ વસિએં દશ કોશ, લવંતે ફૂકડેં. શી૦ ૧૨
રૂપજોવન વણિકનું દેખી, તું રીઝી ઘણી;
પણ ન કરી પરીક્ષા કાંહિ, ગુણ અવગુણ તણી;

આ ધમ્મિલ્લ રાગી રૂપ, ધીરજ સુર આરિસો;
દેવરત્ન હિએ કંઠહાર, ઉડાવે વાયસો. શી૦ ૧૩.
આવળને ફુલ્લ વિચાલે, પડી ચંપા કળી;
તિમ ચતુરા કેરી ગોઠ, મૂરખશું મળી;
લાત પંડિતની વર મૂરખ, હિત નહુ જાણિયા;
કંઇ રૂઠા ભલા ભૂપાલ, તૂઠા નહીં વાણિયા. શી૦ ૧૪.
જો પેહેલી પરણીશ તો તું, હોએ પટ્ટધારિકા;
દેવ વચણેં વરશે એહ, રાજકુમારિકા;
એહથી અધિકા ગુણવંત, પુરૂપ જગમાં નહીં;
આપછંદાપણું તજી વત્સ, એહને વરો સહી. શી૦ ૧૫.
આપ છદેં વિબુધ નર પણ, વિણુસંત દેખીએં;
તુઝ સરિખી સુકોમળ નાર, શી ગતિ લેખીએ;
વસુદત્તા નારી ઇચ્છાવિહારી દુઃખ વરી;
વળિ શત્રુદમન નર રાય, આપ મતિ કરી. શી૦ ૧૬.
મુઝ શીખ સુધારસ પીનેં, મગન હો સદા;
સુખને વિલસો એહની, સાથ કરી મુદા;
ખંડ ચોથે પંચમી ઢાળ એ, ધમ્મિલ્લ રાગની;
શુભવીર વિવેકની વાત, પૂરણ આશની. શી૦ ૧૭.

દોહરા.

વિમળસેના વિનયેં વદે, મા તુઝ વચન પ્રમાણ;
તું હિતકર મુઝ જનમની, તુઝ સાથે મુઝ પ્રાણ. ૧.
મુઝ મેહલી તુઝને જવું, બોલવું ન ઘટે તુઝ;
હું ન રહું ખિણ વેગળી, જાણે તું હૃદયનું ગુઝ. ૨.
જે જે વચન તમેં કહ્યાં, તે સવિ સાચાં માય;
ઓષધ વૈદ કટુક દિયે, રોગીનેં સુખ થાય. ૩.
પણ મુઝનેં કહો તે કથા, કોણ વસુદત્તા નાર;
આપ મતે કેમ દુઃખ લહ્યું, કહે કમળા અધિકાર. ૪.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(રામ ભણે હરી ઉઠીએં; અથવા, બીજી અશરણ ભાવના—એ દેશી.)

ઉજ્જેણી નગરી વસે, ગાથાપતિ શિરદાર રે;
નામેં વસુમિત્ર સુંદરૂ, ધનસિરીનો ભરતાર રે;
ધનવસુ તાસ કુમાર રે, બેટી વસુદત્તા સાર રે;
દેખી રંભાવતાર રે, નાગની કન્યા ઉદાર રે;
નાઠી પેઠી પાતાળ રે, હજીય ન આવ્યો નિકાલ રે. ૧.

આપમતી અવળો ચલે, ન વળે વાળ્યો લગાર રે;
અવળો રાહુનો ચાર રે, મૂકી માથાનો ભાર રે;
ચંદ્રને કરે અપકાર રે, તેણે તનુ કૃષ્ણ અપાર રે. આપ૦ ૨.

કોસંબી નગરી થકી, ધનદેવ સારથવાહ રે;
વેપારેં તિહાં આવીયો, લાગ્યો પ્રેમ અથાહ રે;
વસુદત્તાનો વિવાહ રે, તેશું કીધો ઉત્સાહ રે;
લેઈ નિજ ઘર જાહ રે, માતપિતા વધૂ ચાહ રે. આ૦ ૩.

સુખસંભોગ વિલાસમાં, કેતો કાળ ગમાય રે;
સુરસમ નંદન દો થયા, ત્રીજો ગર્ભે ગવાય રે;
નવમો માસ સહાય રે, પિયુ પરદેશ સધાય રે;
વસુદત્તા વિલખાય રે, માત પિતા ચિત્ત લાય રે;
મળવાનું મન થાય રે. આ૦ ૪.

તેણે સમે પુરવન ઉતર્યો, સાથ ઉજ્જેણીયેં જાય રે;
વસુદત્તા સુણી સજ થઇ, સાસુ સસરો રોકાય રે;
કહે પુત્રી કિહાં જાય રે, એકલી પંથેં બીહાય રે;
તુઝ પતિ જબ ઘર આય રે, તવ ચિત્ત કરજો સોહાય રે. આ૦ ૫.

સસરાનેં વળતું કહે, મુજ પતિ શું કરનાર રે;
આપ મતેં ચલી એકલી, ન ગણી શીખ લગાર રે;
દો સુત સાથે વિહાર રે, સાથ ગયો કોશ ચાર રે;
ભુલી પંથ ગમાર રે, ચાલી પંથ ઉજાર રે. આ૦ ૬.

તે દિન ધનદેવ આવીયો, પૂછે સાયને વાત રે;

સર્વ કહે વહુ નવિ રહી, રાખી પણ પરભાત રે;
પીડે હડીલી કુજાત રે, પીયરીયાં ભણી જાત રે;
સાથ ગયો લેઇ રાત રે, જાણીયેં ભેળી ન થાત રે. આ૦ ૭.
સાંભળી ધનદેવ ચાલીયો, તસ પગલે અનુસાર રે;
અરધી રાત્રેં તે જઈ મળ્યો, દેખી અટવી મોઝાર રે;
રોતા ચાલે કુમાર રે, વાળી ન વળી તે નાર રે;
સુંદર વૃક્ષ નિહાળ રે, રાત વસ્યાં તેણી વાર રે. આ૦ ૮.
વસુદત્તા પેટ વેદના, વ્યાપી ખમીય ન જાય રે;
લિંબાદિક તરૂપલ્લવેં, ભારી પણ ન સમાય રે;
પુત્રજન્મ તિહાં થાય રે, રાત્રિ તિમિર ભરાય રે;
દો સુત નિંદ ઘેરાય રે, ન લહે જળ તણું ઠાય રે;
તેણે નવિ શૌચ કરાય રે. આ૦ ૯.
રૂધિર ગંધ મૃગમંસ જ્યું, પામી વાઘ આવંત રે;
લેઇ ગયો ધનદેવને, સા તસ દુઃખેં રોવંત રે;
લહી મૂર્ચ્છા વિલપંત રે, તસ હૃદય ભય ભ્રાંત રે;
તેણે થણ દૂધ બલંત રે, જન્મ્યો બાલ મરંત રે;
ઉભય વિજોગે જલંત રે. આ૦ ૧૦.
રોતી પ્રભાતેં દો સુત ગ્રહી, રણમાં ચાલી તે જાય રે;
વૃષ્ટિ અકાળેં તિહાં થઇ, નદીએ નીર ભરાય રે;
દેખી વિહ્વલ થાય રે, એક સુત ઉતરી આય રે;
તે પણ તીરેં ઠવાય રે, બીજો લેવાને જાય રે;
લેઇ જળ ઉતરાય રે. આ૦ ૧૧.
વિચમાં શીલા તલ ખસી પડી, હાથ વછુટો તે બાળ રે;
જળ વેગે દોય વહી ગયાં, પામ્યો નંદન કાળ રે;
જળ પડી માત નિહાળ રે, કાંઠે જે ઠવ્યો બાળ રે;
નેહેં નદીય વિચાળ રે, પડીયો દેઇ તે ફાળ રે;
મરણ લહ્યો તતકાળ રે. આ૦ ૧૨.
જળ વેહેતો તરૂ એક લહી, વળગી જીવિત આશ રે;

દો ઘડીએં તટ ઉતરી, બેઠી થઇયે નિરાશ રે;
ફરી ગઇ વનવાસ રે, ઝાલી તસ્કરેં તાસ રે;
સિંહગુહપાલ છે પાસ રે, લેઇ ગયા ભર આસ રે. આ૦ ૧૩.
કાલદંડ સેનાપતિ, ભેટ કરી સજી વેશ રે;
પટ્ટરાણી કરી થાપતો, દેખી રૂપ વિશેષ રે;
બીજી રાણી અશેષ રે, મુખ નવિ જોવે નરેશ રે;
કરતી તેહ કલેશ રે, ચિંતે છિદ્ર લહેશ રે;
તો સવિ કાજ કરેશ રે. આ૦ ૧૪.
વરસાંતર એક સુત થયો, વસુદત્તા સમ રૂપ રે;
તવ નૃપને કહે રાણીયો, તુમેં પડીયા રૂપ કૂપ રે;
તેણેં અમેં કહીએં શું ભૂપ રે, દેખો પુત્ર સરૂપ રે;
ભોગવે પર નર ગૂપ રે, નરસમ હોએ સુતરૂપ રે;
પૂજો પ્રિય કરી ધૂપ રે. આ૦ ૧૫.
કોહાડી ખડ્ગ ધરી આગળે, સુત આતિમ પરખાય રે;
નિજ સુત મુખ શ્યામ ઉજળું, બાળ તેજ ન ખમાય રે;
નયન અધર કર પાય રે, તપનોદય જ્યું ઝગાય રે;
નિજ તનુ દેખે વિચ્છાયરે, કોપ્યો દુષ્ટ તે રાય રે;
પુત્ર હણ્યો દેઇ ઘાય રે. આ૦ ૧૬.
વસુદત્તા શિર મૂંડીનેં, મારી નેત્ર પ્રહાર રે;
ભિલ્લ સુભટનેં આપી કહે, બાંધો તરૂ પુર બાર રે;
દેખે લોક હજાર રે, તેણે જઇ બાંધી તે નાર રે;
પંથે તરૂમૂળ શાળ રે, પાસે કરૂણાધાર રે;
પાપને ઉદય વિચાર રે. આ૦ ૧૭.
અશરણ દીણુ અનાથ સા, તરષી ભુખી કંગાલ રે;
એહવે ભાગ્ય ઉદયથકી, આવી ઉતરીયો વિશાલ રે;
સાથ સરોવર પાળ રે, જાયે ઉજ્જેણીયેં હાલ રે;
જોતા તૃણુ કંઠ હાર રે, સા તરૂ બાંધી નિહાળ રે;
છોડી લાવ્યા દયાળ રે. આ૦ ૧૮.

સારથવાહને સોંપતાં, સ્વસ્થ થઇ તેણી વાર રે;
પુછી વાત ધીરજ દીએ, કહે નવિ બીહે લગાર રે;
તુઝ બાંધવ ઘરબાર રે, તેહવું મુઝ ઘર ધાર રે;
રહે સુણી વસુદત્તા નાર રે, સાર્થવાહ કરે સાર રે. આ૦ ૧૯.

નામે સુવ્રતા સાધવી, બહુચેલી પરિવાર રે;
જીવિત સ્વામીને વાંદવા, સાથમેં કરત વિહાર રે;
થઇ તસ સંગતિ સાર રે, સુણી નવતત્ત્વ વિચાર રે;
લહી સંસાર અસાર રે, સાર્થેશ આણા આધાર રે;
લીધો સંજમ ભાર રે. આ૦ ૨૦.

ગુરૂણી સાથે ઉજ્જેણીએં, મળીયાં મા તાત ભાય રે;
વીતક વીત્યા તે સવિ કહ્યાં, સયણાં સમકિત પાય રે;
દુગુણો સવેગ થાય રે, તપ કરતી નિર્માય રે;
અંતે સ્વર્ગેં સધાય રે, શ્રી જિન ધર્મ પસાય રે. આ૦ ૨૧.

ચોથે ખંડે રે એ કહી, છટ્ઠી ઢળકતી ઢાળ રે;
શ્રી શુભવીરની વાણીએં, અમૃતની પરનાળ રે;
ધરજો શીખ રસાળ રે, આપમતિપણું ટાળ રે;
છંડી કર્મજંજાળ રે, લહો શિવસુખ ઉજમાળ રે. આ૦ ૨૨.

દોહરા.

વાત સુણી વિમળા કહે, વાત ભણી ઘણી સાર;
વળી નૃપ અરિદમણ તણો, કહો બીજો અધિકાર. ૧.
તવ જંપે કમળા ઇશ્યું, મુજ કેહેવાની હેવ;
શું નિરર્થકતા બોલવું, તુજ સુણવાની ટેવ. ૨.
રવિઉદયેં વન કેલીએ, જો ધમ્મિલ સહ જાય;
તો એ વાત સુણાવીએં, કાજ સકળ સિદ્ધ થાય. ૩.
વસુદેવ હીંડેંએ કહ્યાં, સુંદર દો દૃષ્ટાંત;
સમઝુનેં સમઝાવવાં, એ છે મંત્ર મહંત. ૪.
વળતું તવ વિમળા વદે, કરશું સર્વ પ્રકાર;
તવ કમળા અરિદમણનો, કહે હર્ષે અધિકાર. ૫.

ઢાળ ૭ મી.

(જૂઓ જૂઓ અચરિજ અતિ ભલું—એ દેશી).

આપ છંદે છબીલા છલ વરે, તો રાંક તણી શી વાત હો;
ત્રંબાવતી નગરીનો ધણી, અરિદમન નામ વિખ્યાત હો;
આપમતી અવળો ચલે. ૧.
તસ રાણી સતી પ્રીતિમતી, પ્રીયા સાથે પ્રેમ અથાહ હો;
અહ પશુંકિલિય તસ મિત્ત છે, ધણવઇ નામા સથ્થવાહ હો. આપ૦ ૨.
એક બાળક ધનપતિને ઘરે, મૃત માત પિતાદિક તાસ હો;
ખાઇ કૂકશ કંડનશાલમાં, વયે નામ ઠવ્યું કોકાસ હો. આ૦ ૩.
સજી ઝાઝ જવનદ્વીપ વાણીજેં, ધણવઇ સથ્થવાહનો પુત્ત હો;
ધનવસુ નામા જલધિ ચઢયો, કોકાસ સખા સંજુત્ત હો. આ૦ ૪.
જઇ જવનદ્વીપ તટ નાંગર્યાં; દિન થોડે સુંદર વાય હો;
ભરી વસ્તુ તંબૂ તાણીયા, ક્રય વિક્રય બહુલ થાય હો. આ૦ ૫.
રથકાર કલાનિધિ તે પુરેં, ભણે છાત્ર ઘણા તસ પાસ હો;
કઠ કર્મવિનય કરી શીખતો, તસ પાસ જઇ કોકાસ હો. આ૦ ૬.
શીખી સર્વ કળા કઠ કર્મની, કળ સંચે ચલે આકાશ હો;
ગુરૂમેહેર નજર મતિ ઉદ્યમેં, નહિ દૂર કળાવિધિ તાસ હો. આ૦ ૭.
શેઠ સાથેં ગુરૂ આણા લહી, ત્રંબાવતી પાછા આય હો;
કોકાસ રહ્યો ઘર લેઇનેં, ચિંતેં આજીવિકા ઉપાય હો. આ૦ ૮.
નૃપ જાણપણું કરવા ભણી, કરે કાષ્ઠકપોત તે દોય હો;
રાય શાલ સુકાવે અગાશિએં, લેઇ જાય ન જાણે કોય હો. આ૦ ૯.
ખળાં ખેત્ર તણા ધન સંહરે, કરે બુંબારવ રખવાળ હો;
રાય પૂછે મંત્રીનેં એ કિસ્યું, કહે મંત્રી સુણો ભૂપાળ હો. આ૦ ૧૦.
કોકાસ કળાયંત્રેં હરેં, તવ તેડી કહે કરો યંત હો;
તેણે નાવ કર્યું કળ સંચતું, દોય બેસી ગગન ભમંત હો. આ૦ ૧૧.
દિન કેતે રાણી વીનવે, નૃપને મુજ ઇચ્છા નાથ હો;
પૂછે કોકાસને રાય તે, આજ રાણી આવશે સાથ હો. આ૦ ૧૨.
કહે તે ન સમાયે જાહાજમાં, દોય નર વિણ ત્રીજો કોય હો;

આપછંદે હઠે કહે દંપતી, વાત જૂઠી કરે શું હોય હો. આ૦ ૧૩.
એમ કહિ દંપતી નાવેં ચઢયાં, તવ બોલે તિહાં કોકાસ હો;
આગળ પસ્તાવો પામશો, એટલી છે કળા મુઝ પાસ હો. આ૦ ૧૪.
હિત શિખ ન માની રાયે તે, ચાલ્યા ગગનેં કળસંચાર હો;
કોશ સહસ ગયે અતિ ભારથી, કીલિકાં ભંગ ત્રુટા તાર હો. આ૦ ૧૫.
નાવ પડિયું સરોવરમાં જઇ, ત્રણ જણ નિકળિયા બા'ર હો;
પશ્ચાત્તાપે કરી સંતપ્યો, તિહાં અરિદમન નૃપ નાર હો. આ૦ ૧૬.
કોકાસ ભણે તવ ભૂપને, દોય બેસો એ તરૂછાય હો;
ઉપગરણ યંત્ર સજવા તણાં, લેઇ આવું હું એણે ઠાય હો. આ૦ ૧૭.
પાસેં તો સલીપુર સેહેરમાં, ગયો બેસારી કોકાસ હો;
સુત્રધારની શાલેં માગતો, ઉપગરણ લઘુ ગુરૂખાસ હો. આ૦ ૧૮
કહે તે રથ રાયનો સજ્જ કરૂં, તેણે હવણાં નવિ દેવાય હો;
કોકાસ કહે હું સજ્જ કરૂં, કહિ સજ્જ કરી ચક્ર ચઢાય હો. આ૦ ૧૯.
કળા દેખી સુતારેં ઓળખ્યો, ત્રંબાવતીનો કોકાસ હો;
કહે બેસો સુંદર ઘર જઇ, અધિકરણ લઈ આવું ખાસ હો. આ૦ ૨૦.
બેસારી ગયો દરબારમેં, કાકજંઘ નરેશર પાસ હો;
તસ વચણેં તેડાવી આદરેં, પૂછંતાં જણવે કોકાસ હો. આ૦ ૨૧.
રાય રાણી તેડાવી તે નૃપે, નૃપબંધિખાણેં કીધ હો;
રાણી અંતે ઉરમાં ધરી, કહે કોકાસનેં ગુણ લીધ હો. આ૦ ૨૨.
અમ સુતનેં સીખાવો તુમ કળા, વિણરહસ્ય શિખાવે તેહ હો:
ઘોડા દોય યંત્રેં સજ્જ કરી, સુતનેં જણવે ધરિ નેહ હો. આ૦ ૨૩.
કોકાસ સૂતો નિદ્રા ભરેં, નૃપનંદન ઉઠી દોય હો;
ચઢી અશ્વેં ગગન ચાલ્યા તિસેં, કોકાસ પૂછે કિહાં સોય હો. આ૦ ૨૪.
સુત અવર કહે દોય ઉડીયા, કોકાસ કહે થયું શળ હો;
મરશે દો બાંધવ તુમ તણા, નવિ જાણે કળનું મૂળ હો. આ૦ ૨૫.
સૂણી નૃપ રૂઠો હિએ કુમરનેં, વધ કરવાને કોકાસ હો;
એક કુંવર વચનથી સાંભળી, કોકાસેં રચિયો પાશ હો: આ૦ ૨૬.
ચક્રયંત્ર ઉપર શળી કરી, બેસાડ્યા કુંઅર વચગાલ હો;

કહે શંખનાદ કરૂં હું યદા, તવ ઠોકજ્યો ખીલી વિચાલ હો. આ૦ ૨૭.
કહી શંખ પૂર્યો સુણી કુંવર તે, ખીલી ઠોકી વચમેં જામ હો;
તવ ગગને સવે શૂલા પ્રતે, ભેદાણા મરણ લહે તામ હો. આ૦ ૨૮.
સુભટે કોકાસને મારિયો, રાયે જાણી સવિ તે વાત હો;
હા હા કરતો ધરણી ઢળ્યો, કાકજંઘ મુઓ આપઘાત હો. આ૦ ૨૯.
કારાગારે અરિદમણુ તે, આપ છંદે મરણ લહે તામ હો;
કમળા કહે બેટી સાંભળો, હિતશીખ ન માની જામ હો. આ૦ ૩૦.
ખંડ ચોથે આપ મતિ તજી, સુણતાં એ સાતમી ઢાળ હો;
શુભવીર કહે શ્રોતા ઘરે, નિત્ય હોજો મંગળમાળ હો. આ૦ ૩૧.

દોહરા.

એમ કમળા વયણાં સુણી, હરખી વિમળા નાર;
ધમ્મિલને વરવા ભણી, આપે થઇ હુશિયાર. ૧.
ધમ્મિલને કમળા કહે, સફળ થઇ તુજ આશ;
વિમળા વરશે પ્રેમથી, નિર્વહેજ્યો ઘર વાસ. ૨.
સુણી ધમ્મિલ હરખ્યો ઘણું, ચિંતવતો ધરિ નેહ;
ગુરૂદર્શિત વ્રતમંત્રનો, મહિમા અતુલ અચ્છેહ. ૩.
સામગ્રી સવિ મેળવી, તેહિ જ રયણીમાંહી;
ગાંધર્વે કરી પરણીયાં, બેહુ જણ ધરિ ઉચ્છાહિ. ૪.
રયણી વીતી સુખ ભરે, રવિઉદયે પરભાત;
કમળા વિમળા કુંવરશું, જિનઘર વંદન જાત. ૫.
પ્રભુસાખે કમળા ગ્રહી, વિમળા દક્ષિણ હાથ;
દેઇ કુંવર દાહિણ કરે, કહે ધરી મેં તુમ સાથ. ૬.
જીવંતાં મુઝ પુત્રીને, નવિ દેશો ક્ષણ છેહ;
જો પણ પરણો નવ નવી, તો પણ ધરજો નેહ. ૭.
અચ્છંકારી એહ છે, શિવશિર કુટિલા ગંગ;
પણ નિર્વહેવું નાથને, રાખે મોહોટા રંગ. ૮.
સસરો ખારો જલનિધિ, બાંધવ ચંદ્રકલંક;
ચપળા કમળા કેશવે, લચ્છી કરી ધરિ અંક. ૯.

પ્રભુનજરેં પ્રેયસી તણો, ગ્રહિ કર કુંવર સનેહ;
સાસુ વયણાં શિર ધરી, આવંતા નિજ ગેહ. ૧૦.
કમળા વિમળાનેં સજી, શોળ ભલા શણગાર;
માત સુતા રથ બેસિનેં, પોહોતાં વનહમઝાર. ૧૧.

ઢાળ ૮ મી.

(સુતારીના બેટા તુંનેં વિનવું રે લો, મારે ગરબે માડવડી લાવ જો, રમતાં અંગૂઠડી વિસરી રે લો–એ દેશી.)

રથ બેસીનેં રાણીયો નીકળી રે લો, જુવરાજનો ધરી શણગાર જો;
મેવા મીઠાઇ ફળ શિર થાળશું રે લો, દાસ દાસી તણે પરિવાર જો. ૧.
રસ ક્રીડા રસેં રસિયા ઘણા રે લો, તેણે વસિયા વિખમ સંસાર જો;
જે કસિયા કસોટી જ્ઞાની ગિરા રે લો, તે વસિયા મુક્તિ દરબાર જો. રસ૦ ૨.
મિત્ર વર્ગ તણી રમણી ઘણી રે લો, વનકેલિએં ભેળી થાય જો;
જાણું ખેચરી વ્યંતરી ઉતરી રે લો, રમે ભૂચરીરૂપ બનાય જો. ર૦ ૩.
પછેં ધમ્મિલ ગોષ્ટિક સાથશું રે લો, આવ્યા બાગેં તિહાં જુવરાજ જો;
ઠામ ઠામ તરૂતળ સંઠવી રે લો, હય હાથી સુભટ રથ સાજ જો. ર૦ ૪.
રચ્યા મંડપ શીતળ છાયમાં રે લો, જળ છાંટી ભૂતળ શુચિ કીધ જો;
પંચવર્ણી બિછાણાં પાથર્યાં રે લો, ચંદરૂઆ ગગન તળ દીધ જો. ર૦ ૫.
રસરંગ ભરેં સહુ ઉતર્યા રે લો, આવી બેઠાં તે મંડપ હેઠ જો;
ગીત ગાન તાન રસરીઝમાં રે લો, કરે ધમ્મિલશું સહુ ગોઠ જો. ર૦ ૬.
એણે અવસર ભોજન મંડપેં રે લો; બની રસવતી બાલે સુઆર જો;
તવ બેઠા આસન ધરી મંડપેં રે લો, નિજ ગેહ વિભવ અનુસાર જો. ર૦ ૭.
ચૂઆ ચંદન ધૂપ ઘટા ચલે રે લો, જુવરાજ ધમ્મિલ દોય પાસ જો;
મણિરત્ન કનકભાજન દિયે રે લો, જળ કળશ કુસુમ ધરી વાસ જો. ર૦ ૮.
રાણી સાથેં વિમળસેના મળી રે લો, દોય પીરસંતાં ધરી પ્રેમ જો;
પ્રિયા મિત્ર તણી પંખા કરે રે લો, કમળસેના હુકમ ભર સીમ જો. ર૦ ૯.
કરી ભોજન તબોળ બીડિયો રે લો, ખાયે બેઠા તે મંડપે જાય જો;
પોતપોતાના પિયુને આસને રે લો, બેસી નારિયે જમણુ જમાય જો. ર૦ ૧૦.
બેઠી વિમળા ધમ્મિલનેં આસનેં રે લો, જુવરાજ પ્રિયા પણ તેમ જો;

મન ગમતે જમતે રમતે થકે રે લો, સહુ ધરતી પરસ્પર પ્રેમ જો. ૨૦ ૧૧.
સુખ તંબોળ મંડપ જાવતી રે લો, ઘડી ચાર કરી વિશરામ જો;
સવિ દંપતી દિલ ભર દીપતાં રે લો, જળક્રીડા કરે સર ઠામ જો. ૨૦ ૧૨.
તિહાં ધમ્મિલ વિમળા ખેલતાં રે લો, જેમ રેવા કરેણુનાથ જો;
જોઇ દંપતી સહુ શંસા કરે રે લો, કળાવંત વિચિક્ષણ સાથ જો. ૨૦ ૧૩.
કરી ધર્મ ધમ્મિલ નર ઉપનો રે લો, જેણે પામી એ વિમળા નાર જો;
એમ સફળ થયો ધાતા તણો રે લો, કરી જોડ જુગતિ કિરતાર જો. ૨૦ ૧૪.
હર ગૌરી શચી મધવા જિસી રે લો, નિશિ ચંદ્ર રતિપતિ કામ જો;
હરિ કમળા હળી મળી રેવતી રે લો, જેસી જોડ સીતા ને રામ જો. ૨૦ ૧૫.
સરોવરથી નીકળીયાં તે સવિ રે લો, માંડવામેં હિંડોળા ખાટ જો;
જઇ બેઠાં જુગલ જુવતી સહી રે લો, જૂએ રસભર વેશ્યા નાટ જો. ૨૦ ૧૬.
એક નજર ધમ્મિલ વિમળા ભણી રે લો; બીજી નજરેં તે નાટકશાળ જો;
પણ જોતાં તૃપ્તિ નવિ કો લહે રે લો, મુનિ દોય ગુણેં બહુ કાળ જો. ૨૦ ૧૭.
કરી શંકા ને કંખા વેગળી રે લો, હોય સમકેતિ ઉજ્વલ વાસ જો;
તેમ ગોષ્ટિલ દિલમશંકા ટળી રે લો, દેખી ધમ્મિલ વિમળા પાસ જો. ૨૦ ૧૮.
હવે નાટક પૂર્ણતા થયે રે લો, કરે વિમળા તે લાખ પસાય જો;
જગદાતાના હોય વધામણાં રે લો, પાત્ર લોક ધમ્મિલ ગુણ ગાય જો. ૨૦ ૧૯.
સજી અસવારી સવિ નગરી ભણી રે લો, ચઢ્યા હસ્તી ધમ્મિલ નૃપનંદ જો;
રવિ રાતો થયો ગયો વારૂણી રે લો, ઘર આવ્યા સહુ આણંદ જો. ૨૦ ૨૦.
ખંડ ચોથે ચતુર મેળા તણી રે લો; કહી આઠમી ઢાળ રસાળ જો;
શુભવીર કુંવર વિમળા મળી રે લો, રમે સુંદર ભોગ વિશાળ જો. ૨૦ ૨૧.

દોહરા.

સુખ ભોગવતાં સ્વર્ગનાં, વિમળા ધમ્મિલ સંગ;
રતિ સુખ નૃપ તે લહી ઘણાં, વિકસ્યાં અંગ ઉપાંગ. ૧.
પ્રેમ ભરેં પ્રીતમ પ્રિયા, રયણી ક્ષણભર જાય;
દેવ દુગંદુકની પરેં, સુખમાં કાળ ગમાય. ૨.
એક દિન રતિસુખ સંધિએં, રિસાણી પિયુ સાથ;
ન દિએ બોલ મનાવતાં, તરછોડે વળી હાથ. ૩.

તવ હસતાં ધમ્મિલ કહે, ન ઘટે તુઝને એહ;
કંત કટુક વયણા કહે, જાણે પ્રમદા નેહ. ૪
રમણુની સાથે રૂષણું, ન કરે નિપુણા નાર;
નમણી ખમણી બહુ ગુણી, સુખ દેવે ભરતાર. ૫.
વસંતતિલકા એક જગ નારી ગુણભંડાર;
કદીય ન દીઠી રૂષણે, મુઝ રૂઠે ધરે પ્યાર. ૬
વયણુ અપૂરવ સાંભળી, લાગ્યું બળતાં બાણ;
સર્વે સહે પણ નારીયો, ન સહે શોકય વખાણ. ૭.
અધર ડસંતી ક્રોધભર, કેશથી કુસુમ ઉછાળ;
નાંખે દૂરે મેખલા, મુદ્રા નેઊર હાર. ૮.
રક્ત અશોક કમળ દળે, તુલ્ય ચરણ સુકુમાલ;
પાયતલે ધમ્મિલ હણી, વચન વદે ઇરષ્યાલ. ૯.
વસંતતિલકા દિલ વસી, જાઓ વસો તસ ગેહ;
કહે વિમળા તે વલ્લભા, સાચો જાસ સનેહ. ૧૦.
નારી વચન ઇરષ્યા તણાં, સાંભળી હસત વદન્ન;
કુંવર ઘરથી નીકળ્યો, રવિ ઉદયે પ્રચ્છન્ન. ૧૧.

ઢાળ ૯ મી.

(અનિહાંરે વાલ્હોજી વાએ છે વાંસળી રે—એ દેશી.)

અનિહાંરે સ્વારથ મીઠા સંસારમાં રે, સવિ સ્વારથિયો સંસાર;
માતા વલ્લભ બાળને રે, જોવન વલ્લભ નર નાર. સ્વારથ૦ ૧.
અનિહાંરે ધમ્મિલ ચાલ્યો ખેદે ભર્યો રે, પોહોતો જુવરાજને ગેહ;
ભોજન વેળા ભેળા જમી રે, ચિત્ત ચિંતે વિમળા નેહ. સ્વા૦ ૨.
અનિહાંરે ચિત્ત વિશ્રામે વનમેં ગયો રે, તિહાં દીઠા મુનિ અભિરામ;
ભવ અટવીમાં કરમેં તપ્યા રે, તે પ્રાણીને વિશરામ. સ્વા૦ ૩.
અનિહાંરે શ્રુતસાગર સૂરી વંદીને રે, બેઠા ધમ્મિલ કુમાર;
તવ દીઠા તિહાં દીપતા રે, નવ દીક્ષિત દો અણગાર. સ્વા૦ ૪.
અનિહાંરે ધમ્મિલ પૂછે શે કારણે રે, જોવન વય દિક્ષા જોગ;
અઇરયનાણી કહે સાંભળો રે, એણે ભોગને જાણ્યો રોગ. સ્વા૦ ૫.

અનિહાંરે નયર કુશસ્થલમાં વસે રે, એક નેગમ મદન છે નામ; વેપારી
ચંડા પ્રચંડા તસ નારીયો રે, જિસ્યું નામ તિસ્યો પરિણામ. સ્વા૦ ૬.
અનિહાંરે જોગી જોગણી સેવતાં રે, લહી વિદ્યા ને બહુ મંત;
કુલેશ કરે દો ક્રોધિં ભરી રે, તેણે દુખીયો તે અત્યંત. સ્વા૦ ૭.
અનિહાંરે પરદેશાંતર કારાઘરેં રે, વળી રૂડો નરકાવાસ;
પણ દોય નારીનો નાહલો રે, નવિ પામે સુખ ઘરવાસ. સ્વા૦ ૮.
અનિહાંરે ઝઘડા ઝોટાથી ઉભગા રે, પુર પાસ દો નદીય કિનાર;
ગામેં દો ઘરે રાખીને રે, એકાંતર વિલસે વાર. સ્વા૦ ૯.

અનિહાંરે એક દિન કોઇક કારણે રે, દિન દોય પ્રચંડા ધામ;
વાસો વસીને ત્રીજે દિને રે, ચંડા ઘર જાવે જામ. સ્વા૦ ૧૦.
અનિહાંરે ચંડા ચોખા છડતી થકી રે, દેખી ક્રોધેં થઇ શ્યામ;
મૂશલ મંત્રીને નાંખતી રે, નાઠો મદન તે પાછો તામ. સ્વા૦ ૧૧.

અનિહાંરે મૂશલ નાગ રૂપેં ધર્યું રે, ભયભીત નદી ઉતરાય;
પેઠો પ્રચંડા ઘર બાપડો રે, તિહાં પૂઠેં પન્નગ આય. સ્વા૦ ૧૨.
અનિહાંરે વસ્ત્રેં વ્યાલને છેતરી રે, શેઠ આવ્યો પ્રચંડા પાસ;
સા તનુ સ્નાન પીઠી ધરે રે, તિહાં શેઠ ભણે ભરસાસ. સ્વા૦ ૧૩.
અનિહાંરે વાત કરતાં અહિ પેખીયો રે, તવ સા તનુમેલ ઉતાર;
નાખી વર્ત્તિ કરી મંત્રશું રે, થયા નકુલ ફણીનેં વિદાર. સ્વા૦ ૧૪.
અનિહાંરે મદન તે સ્વસ્થ થઇ તસ ઘરે રે, રહ્યો રાત્રિ ઉઠી પરભાત;
ચિંતે દોય કુલક્ષણ નારીયો રે, એક દિન રેહેતાં હોય ઘાત. સ્વા૦ ૧૫.
અનિહાંરે એક ભયે એક રાખીયેં રે, પણ દૈવગતિ જો દોય;
કોપી તો શરણ મરણ તણું રે, નવિ રાખણહારો કોય. સ્વા૦ ૧૬.
અનિહાંરે ઋદ્ધિ ઘણી મુજ મંદિરે રે, પણ રાક્ષસી દો પરવેશ;
છંડી જવું મુજનેં ઘટે રે, આ ભવ રહીશું પરદેશ. સ્વા૦ ૧૭.
અનિહાંરે ચિંતવી મદન ચલ્યો દેશાંતરે રે, ધનસાર સાર સહ લીધ;
દિન કેતે પુરસંકાશનેં રે, વનમાં ઉતારો કીધ. સ્વા૦ ૧૮.
અનિહાંરે તે પુરવાસી આવ્યો તિહાં રે, શેઠ ભાનુદત્ત ઉછરંગ;
પૂછે મદન ભલેં તમેં આવીયા રે, છે ખેમ કુશળ તુમ અંગ. સ્વા૦ ૧૯.

અનિહાંરે મુઝ મંદિર પાવન કરો રે, તબ ચિંતે મદન મનમાંહી;
નામ શું જાણે એ માહરૂં રે, ગયો વિસ્મિત તસ ઘર જ્યાંહી. સ્વા૦ ૨૦.
અનિહાંરે સ્નાન ને ભોજન કીધાં પછી રે, કહે શેઠ મદન સુણો કાજ;
વિદ્યુલ્લતા મુઝ અંગજા રે, તમે પરણી વધારો લાજ. સ્વા૦ ૨૧.
અનિહાંરે શી ઓળખાણે કન્યા દિયો રે, કહે મયણ લીયો મુઝ નામ;
ચઉ સુત ઉપર ઇચ્છતાં રે, ભણે શેઠ હુઇ ગુણ ધામ. સ્વા૦ ૨૨.
અનિહાંરે વરચિંતાયે મુઝને કહે રે, આવી કુળદેવી રાત;
મદન અશોક તરૂ તળે રે, બેસશે આવી પ્રભાત. સ્વા૦ ૨૩.
અનિહાંરે તેડી સુતા પરણાવજો રે, જાણું તેણે નામ કુળ જાત;
કહી પરણાવી શુભ વાસરે રે, વાસ ભુવને વસે સુખશાત. સ્વા૦ ૨૪.
અનિહાંરે પૂરવ દુઃખ વિસારીને રે, ધરે વિદ્યુલ્લતાશું પ્રેમ;
પઢમ સુઆવડ ઉગરી રે, રતી સંગ ન છોડે જેમ. સ્વા૦ ૨૫.
અનિહાંરે વર્ષાકાળે ઘન ગાજતે રે, વરસંતે મૂશલધાર;
ઘર ઘર પેસી જુએ વીજળીરે, રોતીયો વીરહિણી નાર. સ્વા૦ ૨૬.
અનિહાંરે વિદ્યુલ્લતાશું શય્યાગતે રે, નિશિ દીપ અરીસા જ્યોત;
નારિ વિજોગી પાસે રહે રે, તસ બાળક ભૂખે રોત. સ્વા૦ ૨૭.
અનિહાંરે નાથ ગયો તું દેશાવરે રે, નાવ્યો આવ્યો વર્ષાકાળ;
નયણાં નેવ ઘરમાં ઝરે રે, ધનનીહું રોવે બાળ. સ્વા૦ ૨૮.
અનિહાંરે રોતી વિજોગી વયણાં સુણી રે, દુઃખ વ્યાપે મદનને ચેત;
ચંડા પ્રચંડા ઘણું સાંભરી રે, આંસુએ ભરાણાં નેત. સ્વા૦ ૨૯.
અનિહાંરે વિદ્યુલ્લતા નિર્બંધથી રે, પૂછંતાં બોલે તેહ;
શું કરતી હશે બાપડી રે, મુઝ વિણ દોય એકલી ગેહ. સ્વા૦ ૩૦.
અનિહાંરે જો તું રજા મુઝને દીયે રે, તો જઇ આવું એક વાર;
સાંભળી સા ચિત્ત ચિંતવે રે, મુઝથી અધિકી દોય નાર. સ્વા૦ ૩૧.
અનિહાંરે પ્રેમ લગ્યો તિહાં એહનો રે, મુઝ સાથે બાહ્ય સનેહ;
વર્ષા વીત્યે જાજ્યો તુમે રે, મનમેળે બોલી તેહ. સ્વા૦ ૩૨.
અનિહાંરે વર્ષાકાળ વીતી ગયો રે, જવા મદન થયો હુશિયાર;
વિદ્યુલ્લતા કહે નાથજી રે, કેમ રહિશું અમે સંસાર સ્વા૦ ૩૩.

અનિહાંરે મદન વદે અમેં આવશું રે, દિન થોડે નહીં તુઝ હોડ;
ફૂલ અનેકેં ભમરો ભમે રે, પણ બેસે માલતિ છોડ. સ્વા૦ ૩૪.
અનિહાંરે સા કહે વેહેલા પિયુ આવજો રે, કહી મંત્રી કરંબો દીધ;
લેઇ ગયો એક ગામડે રે, જળ ઠામ વિસામો કીધ. સ્વા૦ ૩૫.
અનિહાંરે ભોજન વેળા સંભારતો રે, કોઇ આવે અતિથિ આંહી;
દેઇ દાન ભોજન કરૂં રે, એમ ધ્યાયે મદન મન માંહી. સ્વા૦ ૩૬.
અનિહાંરે તપસી તાપસ દેખીને રે, ભક્તિભર દીધ કરંભ;
સરોવર તીરેં તાપસ જઇ રે, જબ ખાવે સ્વાદ અચંભ. સ્વા૦ ૩૭.
અનિહાંરે મદન સરોવર નાહીને રે, બેઠો ખાવાને જામ;
કવલ લીએ એક હાથમાં રે, તિહાં છીંક્યો હાલી નામ. સ્વા૦ ૩૮.
અનિહાંરે છંડી ભોજન ઉઠીયો રે, તવ તપસી થયો અજરૂપ;
ઉપગરણાં પડયાં ભૂતળેં રે, મન ચિંતે મદન ધરી ચૂપ. સ્વા૦ ૩૯.
અનિહાંરે જોઉં એ કિહાં જાય છે રે, થયો છાગની પૂઠે મદન;
ચાલ્યો ગયો વિદ્યુલ્લતા ઘરેં રે, શેઠ જોવે રહીય પ્રચ્છન્ન. સ્વા૦ ૪૦.
અનિહાંરે દેઇ કપાટ ને કુટીયો રે, કહે તે તુઝ માતા હોય;
સંભારીને મુઝને તજી રે, કોણ શરણ ઇહાં તુઝ હોય. સ્વા૦ ૪૧.
અનિહાંરે લોકેં મળીનેં મેળાવીયો રે, સખી વયણેં મંત્રી નીર;
છાંટે તાપસ થઇ કહે રે, કરંભથી છાગ શરીર. સ્વા૦ ૪૨.
અનિહાંરે મદન તે નાઠો દેખી કરી રે, રાત્રેં દશ જોજન જાય;
પોહોતો હસંતીપુર પરિસરે રે, જોઇ જિન ઘર આણંદ થાય. સ્વા૦ ૪૩.
અનિહાંરે ચોથે ખંડે પૂરણ થઇ રે, ઢાળ નવમી ચઢતે રંગ;
વીર કહે ધન્ય તે નરા રે, જેણેં મેલ્યો મહિલા સંગ. સ્વા૦ ૪૪.

દોહરા.

જઇ મદને જિન વંદીયા, શ્રી મરૂ દેવાનંદ;
ભવદવ તાપ શમ્યો તિહાં, દેખી પ્રભુ મુખ ચંદ. ૧.
નઇગમ એક એણેં અવસરેં, ધનદ સમો ધનવંત;
તે જિન મંદિર આવીયો, વંદન નમન કરંત. ૨.
રંગ મંડપમેં આવીયો, બેઠો કરીય પ્રણામ;

પૂછે શું દુઃખ મદનનેં, દેખી વદન વિરામ. ૩.
મદન શેઠ મુખ સાંભળી, મૂળથકી સવિ વાત;
તે કહે મુજ દુઃખ આગળે, તુમ દુઃખ તે કોણ માત. ૪.
મદન વદે મુઝનેં કહો, કેમ તુમ દુઃખ અપાર;
સજ્જન જાણી તે કહે, નિજ વીત્યો અધિકાર. ૫.

ઢાળ ૧૦ મી.

(કામણગારો એ કૂકડો રે—એ દેશી.)

કામણગારી એ કામની રે, કામણની કરનાર;
સૂરજકંતા સ્વારથ સર્યો રે, વિષ દેતી ભરતાર. કામણ૦ ૧.
રાજા ચંદને કૂકડો રે, વીરમતી ધરનાર;
ચુલણી ચક્રી સુત મારવા રે, કરતી જંતુ કરબાર. કા૦ ૨.
દુઃખની વાત ન કીજીયેં રે, પણ સાધર્મિક પાસ;
કેહેતાં હાંસી ન પામીયેં રે, વળી હોવે દુઃખ નાશ. કા૦ ૩.
શેઠ હસંતીપુરમાં વસે રે, ધનપતિ ધનદ સમોય;
લક્ષ્મીવતી તેહની પ્રિયા રે, નંદન છે તસ દોય. કા૦ ૪.
ધનસાર ને ધનદેવ છે રે, પરણ્યા દોય કુમાર;
માત પિતા મરણેં ગયાં રે, કલેશ કરે દોય નાર. કા૦ ૫.
ધન વેહેંચીને જૂદા થયા રે, પણ લઘુ બંધવ નાર;
કૂડ કલંકી નેહેં તજી રે, ન દીયે સુખ ભરતાર. કા૦ ૬.
બાંધવ મોહોટો પરણાવતો રે, ધનદેવને લઘુ નાર;
તે પણ સંગતેં તેહવી રે, નહીં તસ સુખ લગાર. કા૦ ૭.
નારી ચરિત્ર જુએ એકદા રે, શીત જ્વર મત્સ્યગેહ;
સૂતો રાત્રેં દોય નારીયેં રે, ઢાંક્યો વસ્ત્રેં તેહ. કા૦ ૮.
સજ્જ થઇ દોય નીકળી રે, ચઢી ધર વન સહકાર;
મંત્ર વિધિયેં સ્મરણ કરે રે, ઉડી તદા ભરતાર. કા૦ ૯.
ચૂઅ તરૂ મૂળેં વસ્ત્રેં કરી રે, નિજ તનુ બાંધીયું જામ;
સંગનેં ચલી તરૂ ઉતર્યો રે, રયણદીવ વન ઠામ. કા૦ ૧૦.
ધનદેવ ગુપ્ત પૂઠે વળ્યો રે, રત્નપુરેં ચલી નાર;

શ્રીપુંજશેઠ ઘર કન્યકા રે, શ્રીમતી બાંધવ ચાર. કા० ११.
વસુદત્ત શ્રેષ્ઠીસુત પરણતો રે, તે નવ ઓચ્છવ થાય;
વરઘોડા જુએ બહુ જણી રે, ધનદેવ ચોરીયેં ઠામ. કા० १२.
તોરણ આવી વર ઉતર્યો રે, પણ કોઇ દૈવવશેણ;
ખડ્ડતું તોરણ ત્રુટી પડયું રે, મરણ ગયો વર તેણ. કા० १३.
વસુદત્ત રોતો નિજ ઘર ગયો રે, શ્રીપુંજ ચિંતા ન માય;
કુળદેવી વચનેં કરી રે, ધનદેવ તિલક ધરાય. કા० १४.
વર વહૂ બેહુ શણગારીનેં રે, ચોરીએં ફેરા ફરાય;
નાટકશાલ સમહોચ્છવેં રે, મંગળ ધવળ ગવાય. કા० १५.
ઉભી જોવે દો નારીયો રે, છોટી કહે સુણ ભેણ;
એ વર આપણ વર સમો રે, દીસે છે મુઝ નેણ. કા० १६.
મોહોટી કહે જગ એ સમા રે, જે નર તે તુઝ કંત;
તુલ્ય રૂપેં નર નારીયો રે, સંસારેં બહુ હુંત. કા० १७.
તે શીત જ્વરેં પીડિયો રે, કેણી રીતેં આવે આંહી;
વાત કરંતી વેગેં વળી રે, જુએ કૌતુક પુરમાંહી. કા० १८.
ધનદેવ વાસભુવન જઇ રે, ચિત ચપળ અતિરેખ;
શ્રીમતી ચીરેં કેસર રસેં રે, લખીયો શલોક તે એક. કા० १९.

तथाहि ॥ कहसंतीकरत्नपुरं। कनभोमंडलयुतश्चुतः॥
धनपतिसुतधनदेवो। भाविवशात्सुखीकृते भूत ॥१॥

નિ-/ । મસલું કરી રે, આવ્યો જિહાં સહકાર;
તામ ચઢી દોય નારીયો રે, ધનદેવ પૂર્વ પ્રકાર. કા० २०.
ચૂતતરૂ ગગને ચલ્યો રે, જઇ મૂક્યો મૂળ ઠામ;
ધનદેવ આવી સૂનો ઘરે રે, તે પણ આવી ધામ. કા० २१.
સૂતી દોય નિદ્રા ભરેં રે, જાગી વૈઆતેં સાથ;
ચિંતા ઉજાગરેં ઊંઘતાં રે, કંકણ દોરા હાથ. કા० २२.
દેખી નાહાની કહે બહેનડી રે, મુઝ નવિ માન્યું વચન;
તુમ પતિ રાત્રેં તિહાં પરણીયો રે, કંકણ હાથ પ્રચ્છન્ન. કા० २३.
જોય જોઇ કહે તાહરૂં રે, વયણ જો માનત ત્યાંહી;

તો જલધિમાં નાંખી પરો રે, દોય રહત સુખમાંહિ. કા૦ ૨૪.
મ ધરીશ બીક એ શંકની રે. એમ કહી બાંધે પાય;
દોરો મંત્રી નિજ હાથશું રે, ધનદેવ પોપટ થાય. કા૦ ૨૫.
પંજર ઘાલી તાળું દીયું રે, જબ છમકારે શોક;
ખડ્ગ લેઇ શુકને કહે રે, તુઝને હણી કરું પાક. કા૦ ૨૬
એમ વયણાં સુણી ધ્રૂજતો રે, રોતાં નિગમે કાળ;
હવે શ્રીપુંજ ગવેષતો રે, ન જડી જમાઇ ભાળ. કા૦ ૨૭.
શ્રીમતી આંસુ ચીરેં લુહે રે, વાંચી અક્ષર તામ;
ચિંતા તજો કહે તાતને રે, ગયો હસંતી ગામ. કા૦ ૨૮.
વાંચી શ્લોકનેં શેઠને રે, ભાંગ્યો ચિત્તકલેશ;
સાગરદત્ત વાણિજ તદા રે, જાય હસંતી નિવેશ. કા૦ ૨૯.
હાર દેઇ એક રત્નનો રે, વાત સુણાવી તાસ;
જઇ જમાઇનેં . આપીને રે, તેડી લાવો અમ પાસ. કા૦ ૩૦.
શેઠ સાગરદત્ત નાવેં ચઢ્યો રે, ગયો હસંતી ગામ;
હાર દિયો દોય નારીને રે, શેઠ દીઠા ન તામ. કા૦ ૩૧.
પૂછે થકે બેહુ નારી કહે રે, શેઠ ગયા પરદેશ;
બારેબાર તિહાં આવશે રે, ધરશો ન ચિત્ત કલેશ. કા૦ ૩૨.
પણ અમને એમ કહી ગયા રેં, રત્નપુરીથી કોય;
આવે તો શુક આપજો રે, શ્રીમતી ખેલન જોય. કા૦ ૩૩.
સાંભળી પંજર લેઇ ચલે રે, દેવે શ્રીમતી હાથ;
વાત સુણી શુક હુલરાવતી રે, જાણે મળીયો નાથ. કા૦ ૩૪.
એક દિન દોરો દેખી કરી રે, બંધન છોડે તામ;
વિસ્મય પામ્યા સાજન સહૂ રે, ધનદેવ પ્રગટ્યો જામ. કા૦ ૩૫.
સસરો રાખે અન્ય મંદિરેં રે, દંપતી સુખ વિલસંત;
દિન કેતે તાત મરણ ગયો રે, શ્રીમતી તામ વદંત. કા૦ ૩૬.
સસરા નામેં ઓળખાવતાં રે, તુમ ગુણવંતનેં લોક;
અમ સસરા ઘર જઇ રહું રે, તો મુઝ થાય અશોક. કા૦ ૩૭.
કહે ધનદેવ સુણજો પ્રિયા રે, ભાજીના છમકાર;

હજીય લગે નવિ વિસરે રે, સા કહે કેમ છમકાર. કા૦ ૩૮.
કંતમુખેં સવિ સાંભળી રે, હસીય કહે સા નાર;
પૂર્વપ્રિયા મુજ આગળે રે, રાંક તણો અવતાર. કા૦ ૩૯.
શ્રીમતી આગ્રહેં ઝાહાજેં ચઢી રે, ઉતરીયા નિજ ગામ;
સન્મુખ સજ્જન ઓછવેં રે, આવી વસ્યા નિજ ધામ. કા૦ ૪૦.
દોય જણી મન ચિંતવે રે, વિસરિયો છમકાર;
વળી આવ્યો રસ ચાખવા રે, નવલ વહૂભરતાર. કા૦ ૪૧.
આસન મંત્રી બેસારીને રે, પગ ધોવે લઘુ નાર;
જ્યેષ્ઠા મંત્રી જળ છાંટતી રે, આંગણે ફરતે બાર. કા૦ ૪૨.
તે જળપૂર નાસા લગેં રે, જબ ડૂબ્યો ધનદેવ;
શ્રીમતી તામ મંત્રેં કરી રે, શોષી લીએ તતખેવ. કા૦ ૪૩.
શ્રીમતી પાયેં પડી બેહુ જણી રે, શેઠ જુવે થઈ થીર;
ચોથે ખંડેં દશમી ભલી રે, ઢાળ કહે શુભવીર. કા૦ ૪૪.

દોહરા.

તે દેખી વિસ્મય લહી, એહી ચિંતે ચિત્ત;
ભયરણમાંથી ઉગર્યો, તો વળી આગળ ભીત. ૧.
દૈવદશાથી શ્રીમતી, જો કોપી કોઇ વાર;
ત્રિહું નારી વિણ ત્રિભુવનેં, નહીં કોઇ રાખણહાર. ૨.
નવિ રહેવું મુઝનેં ઘટે, એક દિન જીવિત હાણ;
ભયસ્થાનક તે વરજવું, બોલે ચતુર સુજાણ. ૩.
એમ ચિંતી પુર બારણેં, નાઠો તે તતખેવ;
જિન વંદી તુમનેં મળી, આ બેઠો ધનદેવ. ૪.
મુનિ કહે એણે અવસર અમેં, તેણે વન વસિયા રાત;
ભયવૈરાગેં પૂરિયા, આવી નમી કહે વાત. ૫.
અમ ઉપદેશ સુણી કરી, બેહુ જણેં દિક્ષા લીધ;
વિચરંતાં ઇહાં આવિયા, દૂરેં ભય સવિ કીધ. ૬.
તે નિસુણી ધમ્મિલ કહે, દિયો દિક્ષા મુજ આજ;
ભોગ કરમ ફળ તુઝ ઘણું, નહીં વ્રત કહે મુનિરાજ. ૭.
તવ મુનિ વંદી ઉઠીયો, જબ થયો પચ્છિમ જામ;
પુરમાં રાજપથેં ગયો, તિહાં દીઠું સુરધામ. ૮.

ઢાળ ૧૧ મી.

(કોઈ લો પર્વત ધૂંધલો રે લો—એ દેશી.)

રાજમારગ પાસેં ભલો રે લો, દીઠો નાગવિહાર રે; ચતુર નર૦
ધૂપઘટા ગગનેં ચલી રે લો, દીપકમાળ હજાર રે. ચતુર નર૦ ૧.
પુણ્ય કરો જગ પ્રાણિયા રે લો, કારણ પંચમાં સિદ્ધ રે; ચ૦
મન ગમતા મેળા મળે રે લો, ધમ્મિલ જેમ ફળ લીધ રે. ચ૦ પુણ્ય૦ ૨.
વિસ્મિત નયને વિલોકિને રે લો, પિહિત અર્દ્ધ કપાટ રે; ચ૦
દ્વાર ઉઘાડી મંદિરેં રે લો, પેઠો તજ્ય ઉચાટ રે. ચ૦ પુ૦ ૩.
નાગદેવ બેઠો નમી રે લો, કરતો બહુલ વિચાર રે; ચ૦
તેણે સમે પૂજાપો ગ્રહી રે લો, સુંદર સખી પરિવાર રે. ચ૦ પુ૦ ૪.
જોવન વય જસ જાગતી રે લો, લાગતે અંગે કામ રે; ચ૦
હોય પ્રિયાથી ઉભગ્યો રે લો, વસિયો લહી વર ઠામ રે. ચ૦ પુ૦ ૫.
રૂપેં જયંતા તાવિખી રે લો, આવી કુમારી એક રે; ચ૦
ધોત ચરણ કર મુખ જળે રે લો, પેઠી ચૈત્ય વિવેક રે. ચ૦ પુ૦ ૬.
નાગદેવ પૂજી કરી રે લો, કહે થાઓ નાથ પ્રસન્ન રે; ચ૦
નાગ ભણે વત્સ તુઝ હજો રે લો, વંછિત વર કયપુન્ન રે. ચ૦ પુ૦ ૭.
સાંભળી ઉઠી સસંભ્રમે રે લો, દીઠો તામ કુમાર રે; ચ૦
રૂપેં રંગાણી ચેતના રે લો, કામદેવ અવતાર રે. ચ૦ પુ૦ ૮.
તેણે પણ દીઠી દિલભરે રે લો, નવજોબન વનશાળ રે; ચ૦
નૌતન તુંગ પયોધરા રે લો, અધર અરુણ પરવાળ રે. ચ૦ પુ૦ ૯.
નીલ કમળદળ લોચના રે લો, શશિ મુખ સુરભિ વાસ રે; ચ૦
જાસ કળા ચોસઠ લહી રે લો, વિરચતિ વિધુ અભ્યાસ રે. ચ૦ પુ૦ ૧૦.
ફૂલ ખરે મુખ બોલતાં રે લો, પૂછતી કુંવરને તેહ રે; ચ૦
કુશાગ્રપુરથી આવિયા રે લો, ધમ્મિલ કહે તુમ નેહ રે. ચ૦ પુ૦ ૧૧.
સાંભળી સા વિસ્મય લહી રે લો, અધોમુખ જોતી જાય રે; ચ૦
લજવાણી વામ પગતણે રે લો, અંગૂઠે ભૂમિ ખણાય રે. ચ૦ પુ૦ ૧૨.
ધમ્મિલ કહે સુણ સુંદરી રે લો, તું કોણ કિમ ઈહાં આય રે; ચ૦
મધુર વયણ નેહેં ભરી રે લો, થોય નિપુણ ઉચ્ચરાય રે. ચ૦ પુ૦ ૧૩.
સાર્થેશ નાગવસુ ઇહાં રે લો, નાગસેનાનો કંત રે; ચ૦

નાગદેવ ભક્તિ થયો રે લો, નાગદત્ત સુત સંત રે. ચ૦ પુ૦ ૧૪.
પણ ઇચ્છા તે ઉપરે રે લો, નંદની ચંદની રાત રે; ચ૦
ઇંદ્રમહોચ્છવ પૂર્ણિમા રે લો, વંછે જેમ મણુ જાત રે. ચ૦ પુ૦ ૧૫.
નાગદેવ સેવાથકી રે લો, પુત્રી હુઇ ગુણધામ રે; ચ૦
થાપે હર્ષ મહોચ્છવેં રે લો, નાગદત્તા મુઝ નામ રે. ચ૦ પુ૦ ૧૬.
જોબન વય જનકાદિકેં રે લો, વરની ચિંતા થાય રે; ચ૦
સાચી સોવનમુદ્રિકા રે લો, કાચ તિહાં ન જડાય રે. ચ૦ પુ૦ ૧૭.
ગુણ લક્ષણ જોયા વિનાં રે લો, ભુચ્છ મળે ભરતાર રે; ચ૦
જાએ જન્મારો ઝુરતાં રે લો, અબળાનો અવતાર રે. ચ૦ પુ૦ ૧૮.
તેણેં કારણ સેવા કરૂં રે લો, નાગદેવની નિત્ત રે; ચ૦
કર જોડી કરૂં વિનતિ રે લો, ઇચ્છા વર ધરી ચિત્ત રે. ચ૦ પુ૦ ૧૯.
વંછાં આજ પૂરણ કરી રે લો, દેવેં થઇય હજૂર રે; ચ૦
મુઝ ભાગ્યેં તુમેં આવિયા રે લો, દીઠા ગુણ ભરપૂર રે. ચ૦ પુ૦ ૨૦.
સુખ ભર બેસો ઇહાં કને રે લો, એમ કહી ચાલી તેહ રે; ચ૦
પૂર્ણ મનોરથ વારતા રે લો, માયને કહે જઇ ગેહ રે. ચ૦ પુ૦ ૨૧.
સજ્જન વર્ગ સવિ હરખિયો રે લો, નાગદેવ ઘર જાત રે; ચ૦
ઘર તેડી સમહોચ્છવેં રે લો, લીધું લગન તે રાત રે. ચ૦ પુ૦ ૨૨.
ચોરીએં ફેરા ફેરવી રે લો, દીધું કન્યાદાન રે; ચ૦
વાસ ભુવન સુખમેં વસે રે લો, શેઠ માન સન્માન રે. ચ૦ પુ૦ ૨૩.
ચોથેં ખંડેં પૂરણ થઇ રે લો, એ અગીયારમી ઢાળ રે; ચ૦
શ્રી શુભવીર કુંવર ઇહાં રે લો, ભોગવે ભોગ વિશાળ રે. ચ૦ પુ૦ ૨૪.

દોહરા.

એણેં અવસર તે નગરનો, નામ કપિલ ભૂપાળ;
તસ કુમરી કપિલા સતી, જોવન રૂપ રસાળ. ૧.
નાગદત્તાશું તેહનેં, વરતે છે સખિભાવ;
ધમ્મિલ વરીયો સાંભળી, કરતી ચિત્ત બનાવ. ૨.
સખીયેં વર્યો વર, માહરે વરવો એ નિરધાર;
સહિયર પ્રેમ સદા રહે, ભારંડ પંખી સમાર. ૩.
એમ ચિંતી કહે રાયનેં, મુઝ ઇચ્છાવર હેત;

મંડપ રચિએં સ્વયંવરા, રાજકુંવર સંકેત. ૪.
એમ નિસુણી તતક્ષણ કિયો, મંડપ સોવન થંભ;
થંભ થંભ મણિ પૂતળી, કરતી નાટારંભ. ૫.
મંચક અતિ મંચક તણી, બાંધી શ્રેણી વિશાળ;
જેમ બેસી બહુલા જુએ, નવ રસ નાટકશાળ. ૬.

ઢાળ ૧૨ મી.

(ભરતનેં પાટેં ભૂપતિ રે, સિદ્ધિ વર્યા એણેં ઠાય, સલૂણા—એ દેશી.)

દૂત ઠવી નૃપ તેડિયા રે, આવ્યા ક્ષત્રિ કુમાર; સલૂણા,
ઉતરીઆ ચંપાવનેં રે, સૈન્ય સુભટ વિસ્તાર. સ૦ ૧.
પુણ્ય ઉદય પ્રાણી લહે રે, વંછિત સકળ સમૃદ્ધિ; સ૦
પુણ્ય વિહૂણા ઝૂરતા રે, દેખી પરની ઋદ્ધિ. સ૦ પુણ્ય૦ ૨.
મંત્રી શેઠ સાર્થવાહના રે, મળીયા પુત્ર અનેક; સ૦
અશન વસન નૃપ તૃણજળેં રે, સાચવે સકળ વિવેક. સ૦ પુ૦ ૩.
નયરેં પડહ વજાવતા રે, ઇભ્ય શેઠ સાર્થેશ; સ૦
નંદન સાથ સ્વયંવરેં રે, આવજો ધરી શુભ વેશ. સ૦ પુ૦ ૪.
મંડપેં મળીયા તે સવે રે, બેઠા બેસણ ઠાય; સ૦
નંદનવનમેં દેવતા રે, મળીયા મોજ સવાય. સ૦ પુ૦ ૫.
ધમ્મિલ પણ આવી તિહાં રે, રાજકુંવરની પાસ; સ૦
માન લહી જુવરાજનું રે, બેઠા મન ઉલ્લાસ. સ૦ પુ૦ ૬.
રાય કપિલની આગળેં રે, ગાયન ગાવે ગીત; સ૦
વર વધૂનેં નાટકેં રે, રાગ રંગ રસ રીત. સ૦ પુ૦ ૭.
એણેં અવસર નૃપનંદની રે, ચંદન સહિ પરિવાર; સ૦
બેસી સુખાસન પાલખી રે, શોળ ધરી શણગાર. સ૦ પુ૦ ૮.
ઉતરી અભ્રથી ઊજળી રે, વિજળી જ્યું ઝળકાર; સ૦
વરમાળા કરમાં ધરી રે, પંખા સખી કર ધાર. સ૦ પુ૦ ૯.
સમકાળેં કુમરી મુખેં રે, નયણેં જુએ નર દક્ષ; સ૦
ધનુર્વેદ બાણાવળી રે, સાંધે જેમ દગલક્ષ. સ૦ પુ૦ ૧૦.
પણ કુમરી ચિત્ત વેધીયું રે, નાગદત્તા ભરતાર; સ૦
વસ્તુ જગત મધુરી ઘણી રે, પણ ચિત્ત રૂચિએં પ્યાર. સ૦ પુ૦ ૧૧.

નયન કટાક્ષે બેહુ જણાં રે, વેધાણાં તેણે ઠાય; સ૦
વેધકતા લહે વેધકી રે, ઘાયલ જાણે ઘાય. સ૦ પુ૦ ૧૨.
હવે પ્રતિહારી વર્ણવે રે, સાંભળ રાજકુમાર; સ૦
પૂરવ દેશનો રાજિયો રે, નયરી વાણારસિ સાર. સ૦ પુ૦ ૧૩.
નામેં મૃગધ્વજ એહ છે રે, સૈન્ય ઋદ્ધિ બહુ ગેહ; સ૦
પરણી પ્રિયા છે પાંચશેં રે, સુંદર લક્ષણ દેહ. સ૦ પુ૦ ૧૪.
કુમરી કહે કાંતા ઘણી રે, નહીં સુખીયો ચલી અગ્ર; સ૦
વંગ કલિંગ તણો ધણી રે, જસ ઘર ઋદ્ધિ સમગ્ર. સ૦ પુ૦ ૧૫.
જયસિંહ નૃપ નેપાળનો રે, કસ્તૂરી જસ દેશ; સ૦
એમ મંત્રીસર શેઠનેં રે, વરણવિયા સવિશેષ. સ૦ પુ૦ ૧૬.
તે સવિ હેળવિયા તેણેં રે, વય રૂપ દેશના દોષ; સ૦
વર્ણવતાં દિલ હીંસતું રે, હેળવતા મન રોષ. સ૦ પુ૦ ૧૭.
વળી પ્રતિહારી બોલતી રે, એ નર ગુણ ભંડાર; સ૦
ભાગ્ય કળા રૂપેં વડો રે, મુઝ સખીનો ભરતાર. સ૦ પુ૦ ૧૮.
મન ગમતું વેદેં કહ્યું રે, જાણી ઠવે વરમાળ; સ૦
વ્યંતર દેવી દેવતા રે, વૃષ્ટિ કુસુમ ઉજમાળ. સ૦ પુ૦ ૧૯.
તે દેખી નૃપ કોપિયા રે, ઉઠયા ખડ્ગ ધરી હાથ; સ૦
એક શૃંગ ખડ્ગી પરેં રે, થંભે દેવ સહુ સાથ. સ૦ પુ૦ ૨૦.
કપિલરાય વચનેં કરી રે, છોડે ધમ્મિલ ત્યાંહિ; સ૦
મંગળ વાજાં વાજતાં રે, સજ્જન વર્ગ ઉચ્છાહી. સ૦ પુ૦ ૨૧.
ઘર તેડી સમહોચ્છવેં રે, પરણાવે ધરી હેત; સ૦
હય ગય રથ ભટ ભૂષણાં રે, ગામ ઘણા વર દેત. સ૦ પુ૦ ૨૨.
ચોથે ખંડે એણી પેરેં રે, બોલી બારમી ઢાળ; સ૦
શ્રી શુભવીર કુંવર તણું રે, પસર્યું પુણ્ય વિશાળ. સ૦ પુ૦ ૨૩.

દોહરા.

નાગદત્તાને નિજ ઘરે, તેડે નૃપ સસનેહ;
ધમ્મિલ હર્ષ જમણ જમે, નરપતિ સસરા ગેહ. ૧.
નવ પરણીત બેહુ નારીશું, વિલસે પ્રેમ અપાર;
પણ વિમળા રાગે જડી, વિસરતી ન લગાર. ૨.

સાતમી એ બ્રહ્મદત્ત ગયો, કુરૂમતિ કુરૂમતીકાર;
છૂટીયે કુરૂમતી રાગશું, બ્રહ્મદત્ત વચન ઉચ્ચાર. ૩.
પૂર્વે પ્રિયા કનકાવતી, વસુદેવને પરણાય;
નર દુર્ગંધને અવગણી, ધનદ ઇહાં ઉતરાય. ૪.
બાવીશ કોડાકોડી ને, પંચાશી લખ કોડ;
કોડી સહસ ઇગસત્તરી, ચઊસય અડવિસ કોડ. ૫.
સગ વન લખ ચઉદશ સહસ, દોસય અસીઇ નાર;
એક ભવે પટ્ટરાણીયો, હોયે હરી અવતાર. ૬.
એક રીસાવે તેહમાં, શક્ર મનાવા જાય;
તેહ મનાયે સુખ ગણે, દુર્જય રાગ કહાય. ૭.
વિમળા પણ રાગે નડી, પડી વિરહાનળ કુંડ;
કંત વિછોહી નારીનેં, જગતમેં દુખ બ્રમંડ. ૮.

ઢાળ ૧૩ મી.

(ગજરામાંરૂજી ચાલ્યા ચાકરી રે, અમનેં શી શી ભલામણ દેશ—એ દેશી.)

ચતુર ચલ્યો ચિંતા ભરે રે, રહી વિમળા કમળા પાસ;
મહિલામતિ પગપાનીએં રે, જો ચોસઠ કળા નિવાસ રે,
જો ચોસઠ કળા નિવાસ. ૧.
અથમ વિચારણા ના કરે રે, કરે સહસા કર્મ કઠોર;
પતિ સુત સહસા મારીને રે, પછેં રોતી કરતી બકોર રે. પછેં રોતી૦ ૨.
દોય દિવસ વીતી ગયા રે, પણ નાથ ન આવ્યો જાસ;
વિમળસેના કહે માયને રે, માડી મેં કર્યું વીરૂઉં કામ રે. માડી૦ ૩.
રસભર રમણને રીસવ્યો રે, ગયો કોણ જાણે કોણ ઠામ;
માય કહે ધણી માનિતી રે, કરે ઉઝડ બારે ગામ રે. કરે૦ ૪.
ઉછાંછલપ તાહરે રે, સહે સાયર એ ગંભીર;
વાયુવેલ વધે વારિધિ રે, પણ પાછાં વળે છે નીર રે. પણ૦ ૫.
તેમ તુજ પિયુ ઘર આવશે રે, મત કર તું કલેશ લગાર;
એમ દિન કેતા વહી ગયા રે, પણ નાવ્યો ધમ્મિલ ઘરબાર રે. પણ૦ ૬.
ખેદ ભરેં દિન કાઢતી રે, સતી વિમળસેના ગઇ ગેહ;
સરૂસુ આહારનેં છંડતી રે, તેણે શોષ્યા નિજ દેહ રે. તેણે૦ ૭.
નવિ વિકસે વન વેલડી રે, જળ સિંચ્યાં વિના સૂકાય;

ધારાધર વિના જેમ ધરા રે, તપતી વળી વિશ્વ તપાય રે. તપતી૦ ૮.
તેમ નિજ સેવક પરિજના રે; નિજ સ્વામિનીનું દુઃખ દેખ;
થઈ ઓશીયાળા ચાકરી રે, કરે તન મન વચન વિશેષ રે. કરે૦ ૯.
માત પિતા સુત બાંધવા રે, હોઇ સાસુ સસરો નણંદ;
પણ પ્રમદા પ્રીતમ વિના રે, નવિ અંતર ચિત્ત આણંદ રે. નવિ૦ ૧૦.
દંત વિના દંતી જિસ્યો રે, જેવી ચંદ વિહૂણી રાત;
શસ્ત્ર વિના શૂર રાંકડો રે, જળે વિણ સરોવર નવિ ભાતરે. જળ૦ ૧૧.
જીવ વિના કાયા કશી રે, સુત વિણ સુકુલી ધનવંત;
મુખશોભા ચક્ષુ વિના રે, મુનિ દ્વિજ વિણ વિદ્યાવંત રે. મુનિ૦ ૧૨.
નર વિણુ નારી એકલી રે, તેમ શોભે નહીં જગ કોય;
કંત વિછોહી કામની રે, ચિંતાનળે બળતી જોય રે. ચિંતા૦ ૧૩.
ચંદ્ર કિરણ અમૃત ઝરે રે, પણ વિરહિણી તપન પ્રમાણ;
મંદ શીતળ વાયુ વહે રે, તે તો લાગે વજ્ર સમાન રે. તે તો૦ ૧૪.
ફૂલશય્યા કંટક સમી રે, ફૂલમાળા વ્યાલ નિખેપ;
રાત્રિ કલ્પ શતશી ગમે રે, અગ્નિકણ ચંદન લેપ રે. અગ્નિ૦ ૧૫.
ભારભૂત કાયા વહે રે, જેમ રાયેં ઝાલી વેઠ;
દુઃખ અનેક પ્રકારનાં રે, પણ વિરહિણી નારી હેઠ રે. પણ૦ ૧૬.
વિમળસેના થઇ દુર્બળી રે, નિજ વાલ્હમ કેરે વિજોગ;
વૈદ ન જાણે નાડીમાં રે, થયો મોહ મહા ક્ષય રોગ રે. થયો૦ ૧૭.
તેણે સમે વરઘોડે ચઢયો રે, પગ માંડયા ઓચ્છવ થાય;
દોય વહૂ દોય બાજૂયેં રે, પગે હિંડતો ધમ્મિલ્લ જાય રે. પગે૦ ૧૮.
બહુ ઠકુરાઇએં પરવર્યો રે, ગીત ગાન નેં નૃત્ય વિલાસ;
લાખ લોક જોવા મળ્યા રે, આવ્યા વિમળસેના ઘર પાસ રે. આવ્યા૦ ૧૯.
રાય બેટી કોણ પરણીયો રે, જોવા વિમળા સેવક આય;
ધમ્મિલ દેખી હરખીયા રે, કહે ઠકરાણીને જાય રે. કહે૦ ૨૦.
સ્વામિની અમ સ્વામી થયો રે, નૃપજામાતા આ જાય;
સાંભળી વિમળા તતક્ષણે રે, ઇર્ષા રોષ ભરાય રે. ઇર્ષા૦ ૨૧.
માતાયેં સમઝાવી થકી રે, કરી સ્નાન ધરી શણગાર;
સોવન કળશ તે જળ ભરી રે, લેઇ પૂજાપો નિકળી બાર રે. લેઈ૦ ૨૨.

કુંતીલ ચલે રથ આગળે રે, પૂંઠે ઠીક પગ માંડા થાય;
વિમળા દીયે પ્રદક્ષિણા રે, કુસુમેં કરી કંત વધાય રે. કુસુમે૦ ૨૩.
પૂજાપો પગ આગળે રે, ધરી કમળા કહે સુણુ વચ્છ;
સ્ત્રી સતીને પતિ દેવ છે રે, તેણે પૂજા કરે એ અચ્છ રે. તેણે૦ ૨૪.
તવ કુંવરે વિમળા તણો રે, હરખે ગ્રહી જમણો હાથ;
કહે તુમ ચેષ્ટા અમ ફળી રે, સુણુ દોય વધૂની નાથ રે. સુણુ૦ ૨૫.
નાગદત્તા કપિલા તદા રે, વિમળાને પડતી પાય;
કુંવર કુંતીલ રથમાં ઠવે રે, નિજ હાથે દેત વડાય રે. નિજ૦ ૨૬.
પગ હિંડણ કરી શેહેરમાં રે, પછે પોહોતા રાયને ગેહ;
વિમળા રથ થકી ઉતરી રે, જઈ પ્રણમે ભૂપને તેહ રે. જઈ૦ ૨૭.
આ દેખી નૃપ હરખીયો રે, કરી બેટી દીયે શિરપાવ;
ચાર ગામ લખ ચારનાં રે, કપિલાથી અધિક બનાવ રે. કપિલાથી૦ ૨૮.
વિમળા સુખાસન બેસીને રે, ગઈ નિજ ઘર કમળાની પાસ;
વાસ ભુવન શણગારતી રે, અતિ પામી ચિત્ત ઉલ્લાસ રે. અતિ૦ ૨૯.
કુંવર વિસર્જે ભૂપતિ રે, દિન દોય પછે નિજ ગેહ;
પોંખી લીએ વિમળા ઘરે રે, તિહુ જણને ધરી સનેહ રે. તીહુ૦ ૩૦.
વિમળા સાથે પ્રેમશું રે, સુખ વિલસે સ્વર્ગ સમાન;
કોઈ દિન જળક્રીડા કરે રે, વળી સુખમાં રમે ઉદ્યાન રે. વળી૦ ૩૧.
ઢાળ કહી એ તેરમી રે, રમી હૃદય નિજકે ગુણવંત;
ખંડ ચતુર્થ પૂરણ હુઓ રે, શુભવીર કહે સુણો સંત રે. શુભ૦ ૩૨.

ચોપાઈ.

ખંડે ખંડે મધુરતા ઘણી, ધમ્મિલ રાય ચરિત્રે ભણી;
એ વાણીથી લઘુતા ભઈ, સુધા મધુરતા સ્વર્ગે ગઈ. સુધા૦ ૩૩.

इति श्रीमत्तपोगच्छाधिराजभट्टारक श्री. विजयसिंह सूरीश्वर संतानीयसंविज्ञपक्षी पंडित श्री क्षमाविजयगणिशिष्य पंडित श्री यशोविजयगणिशिष्य पंडित श्री शुभविजयगणिशिष्य पंडित श्री वीरविजयगणिविरचिते श्री धम्मिलचरित्रे प्राकृतप्रबंधे उभयस्त्रीपाणीग्रहणकृते पुण्योदयवर्धनोनामश्चतुर्थखंडः समाप्तः ॥

પંચમ ખંડ પ્રારંભ.

દોહરા.

ચોથો ખંડ અખંડ રસ, પૂર્ણ હુઓ સુપ્રમાણ;
પંચમ ખંડ કહું હવે, સુણજો રસિક સુજાણ. ૧.
આગેં આગેં રસ ઘણો, કથા સુણંતાં થાય;
ધમ્મિલ ચરિત ઉત્તર કથા, હવે વિસ્તાર કહાય. ૨.
એક દિન રાજ કચેરીયેં, ધમ્મિલ બેઠો જામ;
કોઇક વૈરી નૃપતિએં, અશ્વ ભેટ કરી તામ. ૩.
તેજ ઝગંતો જસ તનુ, સુંદર ઉજ્જલ વાંન;
કર્ણ ઉદર કટિ લઘુવરા, પગ નળી વજ્ર સમાંન. ૪.
રોમ અલ્પ લઘુ દેહડી, પાસાં પીઠ સુઘાટ;
રાત દિવસ ઉભો રહે, સાર્ધ થંરણુ જેમ નાટ. ૫.
કેસરવરણી કેસરા, પવનવેગ જિતમન;
ક્ષણુ લક્ષિત અંગ છે, શોભિત અશ્વ રતન. ૬.
શિર વલગી વલગા ધરી, ચામર ચાર પ્રધાન;
ધમ્મિલ નૃપ જાણે ચઢયો, તુરગ દમન વિજ્ઞાન. ૭.

ઢાળ ૧ લી.

(કુંવર ગભારો નજરેં દેખતાં જી—એ દેશી).

ચતુર કુંવર તુરંગે ચઢયો જી, સાથે ઘણા અસ્વાર રે;
નીકળીઓ નગરી થકી જી, બાહેર વેગ વિચાર રે. ચતુર૦ ૧.
વક્ર તુરંગ વેગે વહ્યો જી, ન રહ્યો હાથ લગાર રે;
સૈન્ય સુભટ રહ્યા વેગળા જી, અઇ કંત પંચમ ધાર રે. ચતુર૦ ૨.
વિખમ સમી પણ ભૂમિકા જી, ઓલંઘી ક્ષણુ વાર રે;
ખેંચી લગામને થાકીયો જી, પોહોતો અટવી મઝાર રે. ચતુર૦ ૩.
કનકવાલુકા નદીતટેં જી, ધમ્મિલે છંડી લગામ રે;
ચાર પગેં તિહાં થિર થઇ જી, ઉભો તુરંગ તેણી વાર રે. ચતુર૦ ૪.
અશ્વ તરતળે મૂકીયો જી, છોડી તંગ તે ઠાણુ રે;

વસ્ત્ર ને શસ્ત્ર ગ્રહી કરી જી, પરમેષ્ટી સુહઝાણ રે. ચતુર૦ ૫.
નઇ ઉપકંઠ દાહિણ દીશેં જી, દેખતો કૌતક રંગ રે;
વૃક્ષ ઘટા વન વેલડી જી, ભેદે ન કિરણ પતંગ રે. ચતુર૦ ૬.
એક તરૂડાળેં ઝૂલતી જી, લંબી વર તરવાર રે;
હેમ મૂઠ રત્નેં જડી જી, મણિધર મેનાકાર રે. ચતુર૦ ૭.
ખેચર ખડ્ગ વિસારીને જી, નિજ ઘેર ચલીયો હોય રે;
ચિંતી કુંવર વન જોવતો જી, દીઠો નહીં નર કોય રે. ચતુર૦ ૮.
આવી ખડ્ગ લેઇ દેખતો જી, ચક્રિ ખડ્ગ અનુહાર રે;
મેન રહિત કરી ઝગમગે જી, ઉજ્જલ તલ તેલ ધાર રે. ચતુર૦ ૯.
અલસિ કુસુમ સમ જસ પ્રભા જી, વિજળી જ્યું દૂર પેખ રે;
દેખી અચંભો પામીયો જી, લહિ અસિરત્ન વિશેષ રે. ચતુર૦ ૧૦.
જોવા પરીક્ષા તિહાં ગયો જી, બદ્ધ કુટિલ વંશ થૂળ રે;
ગુલ્મ વિટાણાં પરસ્પરેં જી, સાઠી વંશ ઘણુ મૂળ રે. ચતુર૦ ૧૧.
વૈશાખ ઠાણ કુંવર રહી જી, તે છેદ્યા સમકાળ રે;
વિસ્મય પામી ખડ્ગ જુએ જી, દીઠું રૂધિર તસ ધાર રે. ચતુર૦ ૧૨.
વંશજાળ ફરી જોવતો જી, ધૂપકુંડ ધુમપુર રે;
નર કર જપમાળા રહી જી, કુંડળ શિર પડ્યું દૂર રે. ચતુર૦ ૧૩.
રૂધિર ઝરંતું દખીને જી, પશ્ચાત્તાપ કરંત રે;
વિણ અપરાધી મેં હણ્યો જી, સાધક વિદ્યા મંત રે. ચતુર૦ ૧૪.
નિંદન નિજ કરતો ગયો જી, નંદન વન સમશાળ રે;
શીતળ જળ વાવ્યે ખડી જી, કુંમર વળગી તરૂડાળ રે. ચતુર૦ ૧૫.
દેખી કુંવર મન ચિંતવે જી, સુંદર વન રખવાળ રે;
કિન્નર દેવી વ્યંતરી જી, અવર ન નરની બાળ રે. ચતુર૦ ૧૬.
અથવા જોવા ઉતરી જી, વિદ્યાધરી સુકુમાલ રે;
કાંતિવદન વિધુ સારસી જી, અધર અરૂણ પરવાલ રે. ચતુર૦ ૧૭.
કિંવા કનકવાલુકા નદી જી, જળદેવી અધિષ્ઠાય રે;
વાવડી નાહીનેં નીકળી જી, કનકસમી જસ કાય રે. ચતુર૦ ૧૮.
ચિંતવતો ધીરંજ ધરી જી, આવીયો તેહની પાસ રે;

દેખી કુંવરી મુખ મોહી રહી જી, અંતરે પ્રેમવિલાસ રે. ચતુર૦ ૧૯.
ચિંતે કુમરી ચિત્ત ચોરીને જી, પર નરે સતી મન ભંડ રે;
રાજકુંવર ભૂલો પડ્યો જી, આવ્યો એણે વન ખંડ રે. ચતુર૦ ૨૦.
ન ઘટે મુઝ મુખ પૂંછવું જી, પૂછ્યાનો ઉત્તર દેશ રે;
ગુણિ જન પૂછ્યે બોલતાં જી, નહીં સતી દુખણ લેશ રે. ચતુર૦ ૨૧.
મૌનપણું ધરી આ રહી જી, ભૂતળ નયણે ઠરાય રે;
તવ કુંવર મુખ ઓચ્ચરે જી, મધુર વયણ સુખદાય રે. ચતુર૦ ૨૨.
ધમ્મિલ કુંવરના રાસનો જી, પંચમ ખંડ રસાળ રે;
શ્રી શુભવીરે શી કહી જી, તેહની પેહેલી ઢાળ રે. ચતુર૦ ૨૩.

દોહરા.

ધમ્મિલ કહે સુણ સુંદરી, તું ઉત્તમ કોણ જાત;
કિહાં રેહેવું સુકળાનિધિ, કોણ તુમ માત ને તાત. ૧.
શે કારણ આ નઇતટે, વન તરૂકુંજ નિવેસ;
નિર્ભય વિચરે એકલી, જોબન બાળે વેશ. ૨.
મેં તુઝને વનદેવતા, જાણી આવ્યો પાસ;
પગ ભૂમિ જળલોચને, મણુઅ જાતિ વિશ્વાસ. ૩.
તવ વળતું કુંમરી કહે, સુણ ઉત્તમ ગુણવંત;
મૂળ થકી માંડી કહું, સઘળો મુઝ વિરતંત. ૪.

ઢાળ ૨ જી.

(સાહીબા મોતિડો હમારો—એ દેશી).

બોલે મીઠા બોલી, એણી નયણી, વૈતાઢ્યે છે દક્ષિણ શ્રેણી;
શંખપુરી નૃપપુરી સાનંદો, તાપ શીતળતાએ રવિ ચંદો;
સાહિબા સુણ વાત રસાળી, મંદિરે મળિયો લટકાળી, સાહેલીની ટોળી. એ આંકણી.૧.
રાણી જાણી કામપતાકા, કામદેવ મંદિરની પતાકા;
કામોન્મત્ત તદંગજ નામે, કામોન્મત્ત સદા પરિણામે. સાહિબા૦ ૨.
નામે વિદ્યુન્મતી વિદ્યુલ્લતા છે, દોય સુતા ગુણ ગુણની લતા છે;
વયણ વદતાં ફુલ ખરંતાં, લોચન જેહનાં અમીય ઝરંતાં. સાહિબા૦ ૩.
નિકટ કનક ગિરિશિખર વિહાર, આવ્યા ધર્મઘોષણ અણગાર;

વસ્ત્ર ને શસ્ત્ર ગ્રહી કરી જી, પરમેષ્ટી સુહઝાણ રે. ચતુર૦ ૫.
નઇ ઉપકંઠ દાહિણ દીશેં જી, દેખતો કૌતક રંગ રે;
વૃક્ષ ઘટા વન વેલડી જી, ભેદે ન કિરણ પતંગ રે. ચતુર૦ ૬.
એક તરડાળેં ઝૂલતી જી, લંબી વર તરવાર રે;
હેમ મૂઠ રત્નેં જડી જી, મણિધર મેનાકાર રે. ચતુર૦ ૭.
ખેચર ખડ્ગ વિસારીને જી, નિજ ઘેર ચલીયો હોય રે;
ચિંતી કુંવર વન જોવતો જી, દીઠો નહીં નર કોય રે. ચતુર૦ ૮.
આવી ખડ્ગ લેઇ દેખતો જી, ચક્રિ ખડ્ગ અનુહાર રે;
મેન રહિત કરી ઝગમગે જી, ઉજ્જલ તલ તેલ ધાર રે. ચતુર૦ ૯.
અલસિ કુસુમ સમ જસ પ્રભા જી, વિજળી જ્યું દૂર પેખ રે;
દેખી અચંભો પામીયો જી, લહિ અસિરત્ન વિશેષ રે. ચતુર૦ ૧૦.
જોવા પરીક્ષા તિહાં ગયો જી, બદ્ધ કુટિલ વંશ થૂણ રે;
ગુલ્મ વિટાણાં પરસ્પરેં જી, સાઠી વંશ ઘણુ મૂળ રે. ચતુર૦ ૧૧.
વૈશાખ ઠાણ કુંવર રહી જી, તે છેદ્યા સમકાળ રે;
વિસ્મય પામી ખડ્ગ જુએ જી, દીઠું રૂધિર તસ ધાર રે. ચતુર૦ ૧૨.
વંશજાળ ફરી જોવતો જી, ધૂપકુંડ ધુમપુર રે;
નર કર જપમાળા રહી જી, કુંડળ શિર પડ્યું દૂર રે. ચતુર૦ ૧૩.
રૂધિર ઝરંતું દખીને જી, પશ્ચાત્તાપ કરંત રે;
વિણ અપરાધી મેં હણ્યો જી, સાધક વિદ્યા મંત રે. ચતુર૦ ૧૪.
નિંદન નિજ કરતો ગયો જી, નંદન વન સમશાળ રે;
શીતળ જળ વાએ ખડી જી, કુંમર વળગી તરડાળ રે. ચતુર૦ ૧૫.
દેખી કુંવર મન ચિંતવે જી, સુંદર વન રખવાળ રે;
કિન્નર દેવી વ્યંતરી જી, અવર ન નરની બાળ રે. ચતુર૦ ૧૬.
અથવા જોવા ઉતરી જી, વિદ્યાધરી સુકુમાલ રે;
કાંતિવદન વિધુ સારસી જી, અધર અરુણ પરવાલ રે. ચતુર૦ ૧૭.
કિંવા કનકવાલુકા નદી જી, જળદેવી અધિષ્ટાય રે;
વાવડી નાહીનેં નીકળી જી, કનકસમી જસ કાય રે. ચતુર૦ ૧૮.
ચિંતવતો ધીરજ ધરી જી, આવીયો તેહની પાસ રે;

દેખી કુંવરી મુખ મોહી રહી જી, અંતરે પ્રેમવિલાસ રે. ચતુર૦ ૧૯.
ચિંતે કુમરી ચિત્ત ચોરીને જી, પર નર સતી મન ભંડ રે;
રાજકુંવર ભૂલો પડયો જી, આવ્યો એણે વન ખંડ રે. ચતુર૦ ૨૦.
ન ઘટે મુઝ મુખ પૂછવું જી, પૂછયાનો ઉત્તર દેશ રે;
ગુણિ જન પૂછયે બોલતાં જી, નહીં સતી દુખણ લેશ રે. ચતુર૦ ૨૧.
મૌનપણું ધરી સા રહી જી, ભૂતળ નયણે ઠરાય રે;
તવ કુંવર મુખ ઓચ્ચરે જી, મધુર વયણ સુખદાય રે. ચતુર૦ ૨૨.
ધમ્મિલ કુંવરના રાસનો જી, પંચમ ખંડ રસાળ રે;
શ્રી શુભવીરે શી કહી જી, તેહની પેહેલી ઢાળ રે. ચતુર૦ ૨૩.

દોહરા.

ધમ્મિલ કહે સુણુ સુંદરી, તું ઉત્તમ કોણ જાત;
કિહાં રેહેવું સુકળાનિધિ, કોણ તુમ માત ને તાત. ૧.
શે કારણ આ નદીતટે, વન તરૂકુંજ નિવેસ;
નિર્ભય વિચરે એકલી, જોબન બાળે વેશ. ૨.
મેં તુઝને વનદેવતા, જાણી આવ્યો પાસ;
પગ ભૂમિ જળલોચને, મણુઅ જાતિ વિશ્વાસ. ૩.
તવ વળતું કુંમરી કહે, સુણુ ઉત્તમ ગુણવંત;
મૂળ થકી માંડી કહું, સાંભળો મુઝ વિરતંત. ૪.

ઢાળ ૨ જી.

(સાહીબા મોતિડો હમારો—એ દેશી).

બોલે મીઠા બોલી એણી નયણી, વૈતાઢયે છે દક્ષિણ શ્રેણી;
શંખપુરી નૃપપુરી સાનંદો, તાપ શીતળતાએ રવિ ચંદો;
સાહિબાં સુણુ વાત રસાળો, મંદિરે મળિયો લટકાળો, સાહેલીની ટોળી. એ આંકણી.૧.
ણી જાણી કામપતાકા, કામદેવ મંદિરની પતાકા;
કામોન્મત્ત તદંગજ નામે, કામોન્મત્ત સદા પરિણામે. સાહિબા૦ ૨.
નામે વિદ્યુન્મતી વિદ્યુલતા છે, દોય સુતા ગુણ ગુણની લતા છે;
વયણ વદતાં ફુલ ખરંતાં, લોચન જેહનાં અમીય ઝરંતાં. સાહિબા૦ ૩.
નિકટ કનક ગિરિશિખર વિહાર, આવ્યા ધર્મઘોષણ અણગાર;

વિદ્યાચારણ અતિશય જ્ઞાની, જાણે જગતની વાત છે છાની. સાહિબા૦ ૪.
વિદ્યાધર સહુ વંદન જાવે, કામપતાકા પણ તિહાં આવે;
દેઇ પ્રદક્ષિણા વંદી બેસે, તત્ર મુનિ ધર્મવચન ઉપદેશે. સાહિબા૦ ૫.
સુણી દેશન પૂછે નૃપ નાર, કોણ અમ પુત્રી તણો વરનાર;
જ્ઞાની કહે તુઝ સુત હણનાર, તેય પુત્રી તણો ભરતાર. સાહિબા૦ ૬.
ખેદ હરખ ભરી નિજ ઘર આવી, રાણીએ રાયને વાત જણાવી;
જનકઆણાએ કામોન્મત્તે, વિદ્યાસાધન કેરે નિમિત્તે. સાહિબા૦ ૭.
પૂજાપો ધન ન્યાયાપણુદ્ધે, ત્રીકરણ જોગે વસ્ત્ર વિશુદ્ધે;
સ્થાનક શુદ્ધ એ સાત સુહાવે, તો વિદ્યાસાધક ફળ પાવે. સાહિબા૦ ૮.
ભગિની સહિત આવી સુપ્રકારે, કનકવાલુકા નદીય કિનારે;
મેહેલ કરી દોય બેહેનને રાખે, ગામ દેશ ફરે સ્ત્રી અભિલાખે. સાહિબા૦ ૯.
ઇભ્યશેઠ સાર્થેસન અન્યા, રાય પ્રધાન તણી વર કન્યા;
રૂપે સતી લક્ષણવતી જાણી, અપહરીયાણી સોળ સમાણી. સાહિબા૦૧૦.
મંદિર બેહેનની પાસે રાખે, વિશ્વાસી સહુને એમ ભાખે;
વિદ્યા સિદ્ધ કરી જઇ ગેહે, સોળને સાથે પરણિશ નેહે. સાહિબા૦૧૧.
ખેટ જઇ વંશજાળ અલાધે, વર ખટ માસની વિદ્યા સાધે;
તજીય પીહરીયાં સખી મળીયાં, અંતે તજત તે વેહલા વળીયાં. સાહિબા૦૧૨.
એમ ધારી ઘર દુઃખ વિસારી, શોળે સખી ખેટક પ્રિય ધારી;
જોવન વય વર વરવા રંગે, રમીયે દ્વા નણદીને સંગે. સાહિબા૦૧૩.
ગુરૂ નણદી કહે એક દિન આમ, શોળ જણીના કહો મુજ નામ;
તવ મેં એણી પેરે નામ પ્રકાસ્યાં, જાતિ કળા કુળ લક્ષણ વાસ્યાં. સાહિબા૦૧૪.
પ્રથમ શ્રી ચંદ્રારાયની બેટી, કળા સુલક્ષણે લક્ષ્મી ભેટી;
બીજી શ્રી સેનારાજ કુલાઇ, કુશળગીત ગંધર્વ કળાએ. સાહિબા૦૧૫.
શેના નામે પશુ રવ ધારી, વિજયસેના યુદ્ધે જયકારી;
શ્રી સોમાદેવ સેવા પ્યારી, એ તિન મંત્રી સુતા દુઃખહારી. સાહિબા૦૧૬.
શ્રીદેવી સામુદ્રિક વાળી, સુમંગળા ખટ દર્શન ભાળી;
સોમમિત્રા કથા નટવી નાણ, મીત્રવતી કાળ જ્ઞાનની જાણ. સાહિબા૦૧૭.
ચિત્રકળાયે જસોમતી સારી, પત્ર છેદન દક્ષા ગંધારી;

અષ્ટાંગ જોગ નિમિત્ત જયસેના, શેઠ સુતા સાતે ગુણુ લીના. સાહિબા૦૧૮.
વિદ્યા મંત્ર વિધાન સુનંદા, સોમદત્તા સુકળા વિવિચંદા;
સાર્થેશજા દોય શ્રીમતી પેટી, જ્યોતિષ વેદ રાયની બેટી. સાહિબા૦૧૯.
મિત્રસેના શશી નૃપકુળ સૂધિ, શોળમી હું ઉત્પાતિકી બુદ્ધિ;
સુરમંદીર રહીએં સુખ ભરશે, વિદ્યા સાધી અમોને વરશે. સાહિબા૦૨૦.
સાંભળી ખેટ સહોદરી બોલી, તુમ આગળ હવે વાત મેં ખોલી;
તુમ પતિ મળીયો અમનેં ન મળીયો, જ્ઞાની ગુરુમુખ જે સાંભળીયો. સાહિબા૦૨૧.
ઉદ્ભિન્ન નવજોવન અમ વેળા, જાય નિષ્ફળ ન થયા પીયુ મેળા;
બાંધવ વિદ્યા સિદ્ધિ વરીજેં, તો અમે કંતની ખોળ કરીજેં. સાહિબા૦૨૨.
મોકલી મુઝનેં ખબર જ લેવા, તુમશું ઉભી વાત કરેવા;
સાંભળી ધમ્મિલ ચિંતે મનમાં, તેહી જ નર મેં માર્યો વનમાં. સાહિબા૦૨૩.
ધરી ધીરજ નિજ ચિત્ત વિમાસી, તે આગળ સવિ વાત પ્રકાશી;
મિત્રસેના સુણી દુઃખ ધરે મોહોટું, ચિત્ત ચિંતે મુનિવચન ન ખોટું. સાહિબા૦૨૪.
ધમ્મિલ રાસે પુણ્ય અખંડે, બીજી ઢાળ એ પાંચમેં ખંડે;
શ્રી શુભવીર વચન રસ ભરીયાં, શ્રોતા લોકેં હઇડે ધરીયાં. સાહિબા૦૨૫.

દોહરા.

દોય ઘડી આંસુ ભરી, પામી ખેદ લગાર;
મિત્રસેના કહે કર્મગતિ, ભોગવવી નિરધાર. ૧.
તવ ધમ્મિલ કહે સુંદરી, મ કરો મનમાં ખેદ;
જ્ઞાનીનું દીઠું હુએ, નહીં તિહાં કીસ્યો વિભેદ. ૨.
સા કહે આર્ય પુત્ર તુમેં, રેહેજો ઇહાં ખીણુ મંત;
ખેટ સહોદરીનેં જઈ, સંભળાવું વિરતંત. ૩.
જો તુમ ઊપર રાગિણી, હોશે તો ધજરક્ત;
મંદિર ઉર્ધ્વ હલાવશું, શ્વેત ધજા એ વિરક્ત. ૪.
રક્તેં રેહેજો થીર થઇ, શ્વેતેં જાજો દૂર;
એમ કહી ચાલી વેગશું, વિદ્યુન્મતીનેં હજૂર. ૫.
તસ સંકેતેં દો ઘડી, તદ્ગતચિત્ત કુમાર;
ઉપશમ ગુણુઠાણે ચઢી, થાવ ઠરે અણુગાર. ૬.

તામ પતાકા ભીજળી, હાલતી દેખી કુંમાર;
જાણી વિરક્તા તે થઇ, નાંહો નદીય કિનાર. ૭.
અટવી મધ્યે ચાલતાં, તરૂતળ જોગી ચાર;
ઝગડો કરતા દેખીને, પૂછે તાસ કુમાર. ૮.
જોગી થઇ જંગલ રહો, સહો શીત વર્ષાતાપ;
ભીક્ષાએ ભોજન કરો, તેહમાં શો સંતાપ. ૯.
કહે જોગી સુણ ભોગિયા, ભલે પધાર્યા આંહી;
અતિથિ કરી તુમ પૂજશું, રયણી રહો ઉચ્છાંહિ. ૧૦.
વાત સુણી અમે સુખ તણી, ભાગો અમચો કલેશ;
સુખીયા થઇશું તુમ થકી, તુમને લાભ વિશેષ. ૧૧.
એમ નિસુણી કુંવર તિહાં, ગિરિદરી વસિયા રાત;
દાક્ષિણતા ગુણ દેખીને, યોગી કરતા વાત. ૧૨.

ઢાળ ૩ જી.

(રાગ બંગાલ. કીસકે એ ચેલે કિસકે ખ પૂત—એ દેશી.)

જોગી કહે સુનો રાજકુમાર, ગનતે સુખ દુઃખીયા સંસાર;
ચિતે ચેત લો, રૂડી જ્ઞાનકી બાત. ચિતે૦
તન ધન ધરપર રાગ અથાહ, લાખમેં અંશે ધર્મ ન ચાહ. ચિતે૦ ૧.
ઇતના રંગ જો ધર્મકા હોત, ઝગમગ દીપક જ્ઞાન ઉદ્યોત; ચિતે૦
જ્ઞાન વિના મિથ્યા અંધાર, મારગ ભૂલા મૂઢ ગમાર. ચિતે૦ ૨.
કંત હમેરા મેરિ હે નાર, કૂડી માયા હે સંસાર; ચિતે૦
કંત ચલેંગા યમ દરબાર, રોતી રહેંગી એકલી નાર. ચિતે૦ ૩.
ધુંઆં ધટામેં ડારત હાથ, દમરા એક હિ નાવેંગા સાથ; ચિતે૦
સ્વારથ સંગી એ પરિવાર, કનક સગાઇ ઓર ન પ્યાર. ચિતે૦ ૪.
મેહેલ સેહેલ કરેં દંપતી પૂત, હોત દિવાને વલગે ભૂત; ચિતે૦
તૃષ્ણા નઇજળ પૂરણ આથ, નાથ ચલેંગા ખાલી હાથ. ચિતે૦ ૫.
સંસાર દેખ વિટંબન ભૂત, હમ ગુરૂ જોગી હુઆ અવધૂત; ચિતે૦
જંગલ રેહેતે અલક ધ્યાન, ગુરૂસેવામેં રહે એક તાન. ચિતે૦ ૬.
ગુરૂ તસ દેઇ વસ્તુ ચાર, આપ સધાએ સરગ મઝાર; ચિતે૦
કંથા તિગ શત દેવે દિનાર, પાવડીએ ચલે કોશ હજાર. ચિતે૦ ૭.

પાત્ર અખૂટ ને ડંડ જ એક, દુશમન ટોળે રેહેવે ટેક; ચિતે૦
ચાવડિ પેહેરી ફિરતે ગામ, હમ ઘર છોડી તીરથ ઠામ. ચિતે૦ ૮.
ફિરતે મલીએં જૈન નીગ્રંથ, તેને બતાયા જૈનકા પંથ; ચિતે૦
મિથ્યાત શલ્ય નિકાલા દૂર, તત્ત્વ સુધા લહે આણંદપૂર. ચિતે૦ ૯.
મિથ્યાત વેષકા કયા જગ ભાર, મોક્ષ ગએ દશપંચ પ્રકાર; ચિતે૦
યું જાણી રખે ગુરૂકા વેશ, જોગ્યકું દેવે જિન ઉપદેશ. ચિતે૦ ૧૦.
હમ ચારે શિષ્યકું ગુરૂ રાય, ઉદ્ધરિયા જિન પંથ બતાય; ચિતે૦
પંચતિરથ હમું જાત્રા કીધ, ગુરૂકે પસાએ હે સવિ સિદ્ધ. ચિતે૦ ૧૧.
પણ ગુરૂ સાહેબ સર્ગ સધાય, પિછે રહે હમ ગુરૂ ગુણ ગાય; ચિતે૦
વેંહેચણ કર ગુરૂ દીધી નાહીં, ચાર ચીજ રહી ગુરૂ ઘરમાંહિ. ચિતે૦ ૧૨.
ઝગડામેં હમકી નહીં શોભ, જાણુત પણ નહિ લોભકા થોભ; ચિતે૦
જોગી જંગમ સેવનહાર, મિથ્યાતિ આવે નર નાર. ચિતે૦ ૧૩.
અવ્રતિ પેટમેં પારકા માસ, એહિ લોકકા કયા બિશ્વાસ; ચિતે૦
તુમકું હમોએં દીનો ભર્મ, તુમચો કોણ ગુરૂ દેવ નેં ધર્મ. ચિતે૦ ૧૪.
ધમ્મિલ કહે હું જૈન સવાય, ઓર દેવ ગુરૂ લાગું ન પાય; ચિતે૦
જોગી કહે સાધર્મીક ભાઇ, મળી એ હમ ઘર હોત વધાઇ. ચિતે૦ ૧૫.
ચાર સપ કરી ચારેં ચીજ, દેઇ ભણેં હમ જીવિત બીજ; ચિતે૦
કુંવર વદે કરી ચીઠ્ઠી ચાર, લટકંતી બાંધી તરૂ ડાળ. ચિતે૦ ૧૬.
દૂરથી આવી લિયો એક એક, કલેશ મટાવી ધરજ્યો વિવેક; ચિતે૦
જોગી ચારે કીધું એમ, ભાગ લેઇ બહુ ધરતા પ્રેમ. ચિતે૦ ૧૭.
કુંવરને દીધી ઔષધી ચાર, રોગહરણ રાજા વશીકાર; ચિતે૦
શત હસ્તીબળ શસ્ત્ર પ્રહાર, અંગ ન લાગેં કોઇ પ્રકાર. ચિતે૦ ૧૮.
જોગી કહે સુણ ધર્મકે મિત્ર, તોસેં લગા હમકેરા ચિત્ત; ચિતે૦
તુમ જાવે હમ હોવેગા શોક, જોગી ગૃહીકા મિલનાં ફોક. ચિતે૦ ૧૯.
તુમહી કીધો હમ ઉપકાર, કલેશ હરી દિયો ઉપશમ સાર; ચિતે૦
કોઈ દિન હમ પર બહુલે પ્યાર, ધરિ યાદ કરના તુમ એક વાર. ચિતે૦ ૨૦.
વાત કરંતાં રયણી જાય, ઉદયની વેળા કુંવર સધાય; ચિતે૦
અટવી ઓલંઘીનેં જાય, શબ્દ શુકન તવ રૂડા થાય. ચિતે૦ ૨૧.

સંબાહનામે કર્બટ ગામ, દેખે દૂરથી લહે વિશરામ; ચિતે૦
સરોવર પેખી ઉભો તીર, સજ્જનચિત જ્યું નિર્મલ નીર. ચિતે૦ ૨૨
પાંચમે ખંડે ત્રીજી ઢાળે, ભાખી પૂરણ રાગ બંગાળ; ચિતે૦
વીર પુણ્યોદય પંચ એ મહંત, ખેત્ર વિપાકી ખેત્ર ફલંત. ચિતે૦ ૨૩.

દોહરા.

શીતળ જળ પાને કરી, વિકસિત ચિત્ત વિશેષ;
સુંદર શુકન નિહાળીને, કીધો ગામ પ્રવેશ. ૧.
ન્યાયવંત કર્બટ તણો, નામે સુદત્ત નરેશ;
બાંધવ ચંપાધીપ તણો, પણ બેહુને છે કલેશ. ૨.
તે નગરી જોતાં થકાં, દીઠું માળી ગેહ;
ધમ્મિલ તસ ઘર ઉતર્યો, માળણ ધરતી નેહ. ૩.
દીધી સોવન સાકળી, માળણ હર્ષ ધરંત;
અહોનિશ ઉભી દાસી જ્યું, કુંવરની ભક્તિ કરંત. ૪.
દાને ભૂત વશી હોવે, દાને કીર્તિ ઉકીઠ;
માર્દલ મુખલેપે કરી, જડ પણ બોલે મીઠ. ૫.

ઢાળ ૪ થી.

(વિમળજિન વિમળતા તાહરી જી—એ દેશી.)

ધમ્મિલ રેહેતા માલણ ઘરે જી, ધરત પરમેષ્ટીનું ધ્યાન;
પંખો વીરણતણો ગુંથીયો જી, મંત્ર સુકળાએ વિજ્ઞાન. ૧
ગુણનિધિ ઉત્તમ પદ વરે જી—એ આંકણી.
તે વચ્ચે રોગહર ઓષધી જી, ગુપ્ત ધરી ચિત્રિત સાર;
માળણ હાથ દેઇ એમ કહે જી, વેચણ જાઓ બજાર. ગુણ૦ ૨
મૂલ કરજ્યો સવા લાખનું જી, પૂછે ગુણ તુમ જબ કોય;
મુઝ ઘરે આવ્યો પરદેશીયો જી, કહો ગુણ જાણ છે સોય. ગુણ૦ ૩.
માળણ લેઇ ચહુટે ગઇ જી, સાંભળી લોક કરે વાત;
દેવરૂપી કોઇ આવીયો જી, માળણ ઘર નરજાત. ગુણ૦ ૪.
તીર્થપરે લોક કરે જાતરા જી, દેખી તસ તેજ ઝળકાર;
પૂછતાં લોક પાછા વળે જી, કુંવર નહીં વચન ઉચ્ચાર. ગુણ૦ ૫.
તેણે સમે પુરોહિત નંદની જી, તસ શુળ રોગ સવિશેષ;

વૈદમંત્રાદિ નિષ્ફળ થયાં જી, બહુલકર્મીને ઉપદેશ. ગુણ૦ ૬.
વાત પંખા તણી સાંભળી જી, મોકલે તેડવા તાસ;
કુંવર કહે કૂપ નવિ આવશે જી, આવે તરશો કૂપ પાસ. ગુણ૦ ૭.
પુરોહિતે પુત્રિ રથમાં ઠવી જી, જાય બાળણુ તણે ગેહ;
પંખો જળ ભીંજવી છાંટીઓ જી, તતક્ષણ સજ થઇ દેહ. ગુણ૦ ૮.
લાખ શરપાત્ર પુરોહિત કરે જી, નવિ ધરે કુંવર તે હાથ;
નૃપ ગુરૂ પુત્રી શણગારીને જી, મોકલે જનકની સાથ. ગુણ૦ ૯.
તેણે સમે રાય સુદત્તની જી, વસુમતી રાણીની જાત;
નામે પદ્માવતી કન્યકા જી, કળા વિજ્ઞાન વિખ્યાત. ગુણ૦ ૧૦.
કર્મે બહુ રોગે પીડિત તનુ જી, બહુ વિધ કીધ ઉપચાર;
દેશી પરદેશી વૈદે મળી જી, નવિ થયો ગુણ તે લગાર. ગુણ૦ ૧૧.
તેહ ચિંતાએ નૃપ પીડિયો જી, રાણી મન દુઃખ અપાર;
વાત સવિ કુંવરની સાંભળી જી, કૃત દ્વિજ પુત્રી ઉપગાર. ગુણ૦ ૧૨.
રાય પરધાનને તેડવા જી, મોકલ્યા માલણુ ગેહ;
બેસી સુખાસન પાલખી જી, આવી નૃપને મળ્યો તેહ. ગુણ૦ ૧૩.
આદર દેઇ બહુ માનશું જી, રાયે બેસારીયો પાસ;
ભાઇ અમ ભાગ્યે તુમે આવીયા જી, મરૂધરે સુરતરૂ વાસ. ગુણ૦ ૧૪.
એમ કહિ કુમરી દેખાડતાં જી, રોગે વિરૂઈ થઇ દેહ;
સજજ કરવી નજરે પડી જી, સજ્જન લક્ષણ એહ. ગુણ૦ ૧૫.
કુંવર કહે ચિંતા દૂરે ગઇ જી, શ્રી જિન ધર્મ સુપસાય;
પુરોહિત તેડી મુહૂર્ત્ત લિયો જી, તિથિ કરણ શુદ્ધ મેલાય. ગુણ૦ ૧૬.
તે દીને બહુલ આડંબરે જી, ધૂપ ધૃત દીપની માળ;
મંડળ મધ્ય પંખો ધરી જી, હવન કરતો કરમાળ. ગુણ૦ ૧૭.
જાપ પરમેષ્ટી મનમેં જપી જી, તીર્થ જળ વીંજણે પાય;
શિર ઠવી પંખો ન્હવરાવતાં જી, રોગ પોકારતાં જાય. ગુણ૦ ૧૮.
અંબર વાણી વ્યંતર કરે જી, સુણજો ધરી કાન ગુણવંત;
સાતમે ભવ મુનિ હેલિયા જી, તેણે અમે કુમરી વળગંત. ગુણ૦ ૧૯.
ધમ્મિલ કુંવર પુણ્યશાળીએ જી, છોડાવ્યા તર્જે વીઆજ;
કનક ઘડી પૂતળી સારસી જી, કુંવરી રહી બેઠી ધરી લાજ. ગુણ૦ ૨૦.

રાજવર્ગી પુરજન સહુ જી, અચરિજ દેખી હરખાય;
કરીય વિવાહ બહુ ઓચ્છવે જી, કુંવરને પુત્રી દીએ રાય. ગુણ૦ ૨૧.
પંચ વિષય સુખ લીલમાં જી, રહત નૃપદત્ત આવાસ;
એક દિને રાય વાર્ત્તા કરે જી, બેસી જામાતને પાસ. ગુણ૦ ૨૨.
પાંચમે ખંડે પૂરણ થઈ જી, ચોથી ચિત્તરંજની ઢાળ;
વીર કહે ધર્મથી સુખ હુએ જી, દુઃખ થાયે વિસરાલ. ગુણ૦ ૨૩.

દોહરા.

રાય કહે ચંપાપતિ, વૃદ્ધ સહોદર મુજ્જ;
પણ એહુને વરતે સદા, માંહો માંહી ઝુજ્જ. ૧.
કરવું અનુચિત કર્મનું, પ્રમદા જન વિશ્વાસ;
સ્વજન વિરોધ સબળ રિપુ, કદિયક હોય વિનાશ. ૨.
જંબુક શિવરાત્રિ રહ્યું, કાપિ ન નાડી તાર;
બાંધવથી બેહું થયું, બંધે પડીય કુઠાર. ૩.
મિત્ર જગત્ર ઘણા મળે, પણ નહીં બાંધવ જોડ;
બાંધવ બાંહિ સમા ગણે, સાધે વંછિત કોડ. ૪.
તેણે જગ એહવો કો નહીં, જે મુઝ બાંધવ સાથ;
મેલ કરાવે તો સહિ, થાઉં જગત સનાથ. ૫.
કુંવર કહે કરશું અમે, કામ તુમારૂં એહ;
જેમ બેહુ બંધવને હુવે, સાચો અવિહડ નેહ. ૬.
નૃપ નિસુણી બીડું દીએ, કુંવર વિસર્જ્યો તામ;
ગામ ગામ વાસો વસી, પોહોતો ચંપા ઠામ. ૭.
દરવાજે આવ્યા કુંવર, સાથે સુભટ વિતાન;
નયર કોલાહલ દેખીને, પૂછત કહે દરવાન. ૮.

ઢાળ ૫ મી.

(ઘોડી તો આઈ થારા દેશમાં, મારૂજી, ખરણી દે પાછી વાળ હો,
નણદીરા ભમર થાશું બોલું નહીં, મારૂજી—એ દેશી).

દરવાંન બોલે સાંભળો, સાહેબજી૦ ભલે પધાર્યા આજ હો,

અલબેલા જુએ સહુ વાટડી, સાહેબજી૦ ખળવદને રજખેરવી, સાહેબજી૦
લાખ લોક વધી લાજ હો. અલબેલા૦ ૧.
કપિલ રાય કરી મદ ચઢ્યો, સાહેબજી૦ ભાંગી આલાંનનો થંભ હો; અલબેલા૦
હાટ ને ઘર પાડે હેલમાં, સાહેબજી૦ ચાલત વેગ અચંભ હો. અલબેલા૦ ૨.
નવિ વશ થાએ કોયથી, સાહેબજી૦ કરત કોલાહલ લોક હો; અલબેલા૦
નુકશાન બહુ નગરે કરે, સાહેબજી૦ રાય સચિવ ધરે શોક હો. અલબેલા૦ ૩.
જાણું સાહિબ તુમેં ઝાલસ્યો, સાહેબજી૦ કહિને ગયો દરવાંન હો; અલબેલા૦
વિમળસેનાને વધામણિ, સાહેબજી૦ દેત વચન બહુમાન હો. અલબેલા૦ ૪.
હેમતું કંકણુ હર્ખશું, સાહેબજી૦ દેઇ વિસર્જે તાસ હો; અલબેલા૦
શબ્દ શુકન ગ્રહી આવીયા, સાહેબજી૦ ધમ્મિલ ચહુટા પાસ હો. અલબેલા૦ ૫.
ઇભ્યકુમર એક તેણે સમે, સાહેબજી૦ મેળવી કન્યા આઠ હો; અલબેલા૦
ન્હવણ મહોચ્છવ કારણે, સાહેબજી૦ જાય તિહાં બહુ ઠાઠ હો. અલબેલા૦ ૬.
ધમ્મિલ દેખી પૂછતો, સાહેબજી૦ તવ એક બોલ્યો ત્યાંહિ હો; અલબેલા૦
આરિદ્ધદત્ત સથવાહનો, સાહેબજી૦ પુત્ર સાગરદત્ત આંહી હો. અલબેલા૦ ૭.
પિતરેં મનોરથેં મેળવી, સાહેબજી૦ સુંદર કન્યા આઠ હો; અલબેલા૦
તે પણ મોહોટા શેઠની, સાહેબજી૦ સાંભળો નામનો પાઠ હો. અલબેલા૦ ૮.
દેવકી આદે ધનસિરી, સાહેબજી૦ કુમુદા નંદા નામ હો; અલબેલા૦
પદ્મસિરી નેં કમળસિરી, સાહેબજી૦ ચંદ્રસિરી ગુણધામ હો. અલબેલા૦ ૯.
વિમળા વસુમતી આઠમી, સાહેબજી૦ બેઠી રથ વર સાથ હો; અલબેલા૦
કન્યા રત્ન લક્ષણ ભરી, સાહેબજી૦ આવી રાંકને હાથ હો. અલબેલા૦ ૧૦.
ચંદ્રકલંકી વેતર્યો, સાહેબજી૦ દુર્ભગ રૂપેં નિહાલ હો; અલબેલા૦
દંપતી રાગેં વિજોગડા, સાહેબજી૦ કંટક કમળની નાળ હો. અલબેલા૦ ૧૧.
જળનિધિ જળ ખારાં કિયાં, સાહેબજી૦ પંડિત નિર્ધન કીધ હો; અલબેલા૦
ધનપતિ કૃપણુતા ચઉમુખે, સાહેબજી૦ રતનને દૂષણ દીધ હો. અલબેલા૦ ૧૨.
વાત કરંતાં આવીયો, સાહેબજી૦ હસ્તિ જિસો જમરાય હો; અલબેલા૦
કોલાહલ થયો કારિમો, સાહેબજી૦ કૌસિક મૌકુલી ન્યાય હો. અલબેલા૦ ૧૩.
વણીક તે નાઠા વેગળા, સાહેબજી૦ નાઠો સુભટનો સાથ હો; અલબેલા૦
સાગર તરછોડી નાસીયો, સાહેબજી૦ વળગી ચીવરકની હાથ હો. અલબેલા૦ ૧૪.

ચઇય નિરાશા જીવિતે, સાહેબજી૦ હરણીપરે ભયભીત હો; અલબેલા૦
દહદિશિ જોતી રોવતી, સાહેબજી૦ ઝુંજતી મુંઝતી ચિત્ત હો. અલબેલા૦ ૧૫
સુંઢ ઉછાળતો આવીઓ, સાહેબજી૦ હસ્તી તેહેની પાસ હો; અલબેલા૦
કુંવર દયાળુ જઇ કહે, સાહેબજી૦ મ ધરો મહિલા ત્રાસ હો. અલબેલા૦ ૧૬
રથ બેસારી આહને, સાહેબજી૦ લેઇ ગયો ઉપકંઠ હો; અલબેલા૦
તસ જનકાદિક રોવતાં, સાહેબજી૦ વળગાડી તસ કંઠ હો. અલબેલા૦ ૧૭.
પાછો વળીયો વેગશું, સાહેબજી૦ ગજશત બળ જડી લીધ હો; અલબેલા૦
બાંધી ભુજા ગજસંમુખે, સાહેબજી૦ કુંવરે હોકાટો કીધ હો. અલબેલા૦ ૧૮.
સાહામો સામ જ ધાવતો, સાહેબજી૦ આવતો રોપ રસેણુ હો; અલબેલા૦
કુંવર ગ્રહી દંતોશળા, સાહેબજી૦ શિર ચઢયો પ્રબળ લહેણુ હો. અલબેલા૦ ૧૯.
શંઢાલગામ કરે ગ્રહી, સાહેબજી૦ બેસી ખંધ પ્રદેશ હો; અલબેલા૦
ગજશિક્ષા કુશળે કરી, સાહેબજી૦ ભમરી દિએ સવિશેપ હો. અલબેલા૦ ૨૦.
નિર્મદ હસ્તિ થઈ રહ્યો, સાહેબજી૦ ઉભો રહી ધૂણે શીસ હો; અલબેલા૦
રજજુલગે ધરિ અંકુશે, સાહેબજી૦ હણિયો પાડે ચીશ હો. અલબેલા૦ ૨૧.
મહાવત ચઢિયો શિરપરે, સાહેબજી૦ કુંવર ઉતરીયો હેઠ હો; અલબેલા૦
અજપરે ગજરજ લોઠતે, સાહેબજી૦ આલાને બાંધ્યો હેઠ હો. અલબેલા૦ ૨૨.
નિરખે અછેરૂં નાગરા, સાહેબજી૦ વિસ્મય પામ્યો રાય હો; અલબેલા૦
તેડે કુંવર નૃપ મંદિરે, સાહેબજી૦ સાસુને હરખ ન માય હો. અલબેલા૦ ૨૩.
ઘર ઘર હરખ વધામણાં, સાહેબજી૦ કુંવરતણા ગુણ ગાય હો; અલબેલા૦
વાત કુશળ સંખેપથી, સાહેબજી૦ કરીય વિસર્જે રાય હો. અલબેલા૦ ૨૪.
મલપતો કેશરી સિંહ જ્યું, સાહેબજી૦ નિજ ઘર હર્ખભરેણ હો; અલબેલા૦
આવ્યા સેવક પય નમે, સાહેબજી૦ કમળા ઉતારે લુંણ હો. અલબેલા૦ ૨૫.
વિમળસેના મળી પ્રેમશું, સાહેબજી૦ કંચુક તંગ શરીર હો; અલબેલા૦
પાંચમે ખંડે પાંચમી, સાહેબજી૦ ઢાળ કહે શુભવીર હો. અલબેલા૦ ૨૬.

દોહરા.

સાગરદત્ત તે કન્યકા, પરણેવા ઉજમાળ;
તેહું કરતાં ને કહે, વાનર ચૂક્યો ફાળ. ૬.
જંબુકપરે નાસિ ગયો, સોંપી અમ જમરાય;

ફરી જમી ઘર જનકને, ધમ્મિલ કુંવર પસાય. ૨.
વર કન્યા કરી ઢીંગલાં, રમિયાં ગેહ મઝાર;
રમત બની તે નગરમાં, ફોગટ બાળ વિચાર. ૩.
અમે નર ઉત્તમ બાલિકા, તું પશુ જંબુક જાત;
ચિત્રક પીંછી રંગની, શંખ ન ફરશે ભાત. ૪.
ગજભયને સુંદર ગણું, રાંકથી છૂટાં જેણુ;
શુળીનું શુચિએ ગયું, જનમની ભ્રાંત ખિણેણુ. ૫.
આશા અમચી પરિહરી, રહો નિજ ગેહ મોઝાર;
ભય કંપન ઔષધ કરી, પછે નિકળજો બાર. ૬.

સવૈયો.

હુનરીકા હુન્નર અજબ હેં પ્યારે, લોહ કારણ ધન સહરા દિયા;
તવ છોટિનિકી શમસેર બનાઇ, ગુનિ જન જાને ફેર કિયા;
ઉસકા ઐધાંન દુરસ કરનેકું, અહિરનકા દો ટુક કિયા;
તવ ચુંપ લગી કહે ફિરકર દેખે, વેંહ પાની મુલતાન ગયા. ૭.

દોહરા.

સાગરદત્ત સુણી કોપીયો, ચિંતે ચિત્ત મઝાર;
જોઉં બળીયો જગતમાં, કોણ પરણે મુઝ નાર. ૮.
તાસ જનક સાથે થયો, તેહને ક્લેશ અપાર;
પણ કન્યા માને નહીં, ચઢિયાં રાજદુઆર. ૯.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(તમે વસુદેવ દેવકીના જાયા જી, લાલજી લાડકડા—એ દેશી.)

બાલિકાને બોલાવી રાયે જી, ચતુરા કેમ ચૂકે;
કહે આઠકની સમુદાયે જી, અવસર નવિ મૂકે;
સુણો તાતજી દીનદયાળ જી, ચતુરા૦ દેવલોકે ચઉ લોકપાળ જી. અવસર૦ ૧.
નવિ કરતાં નર રખવાળ જી, ચતુરા૦ તેણે રૂડા પંચમ લોકપાળ જી; અવસર૦
મરૂધરમાં એક સહકાર જી, ચતુરા૦ પુરપંથી જન ઉપગાર જી. અવસર૦ ૨.
ફળદાયક રૂડાં જાણું જી, ચતુરા૦ ઓર નિર્ગુણ હું ન વખાણું જી; અવસર૦
સુરગિરિશિર સુરતરૂ ઠાવે જી, ચતુરા૦ ફળછાયા કામ ન આવે જી. અવસર૦ ૩.

નર દુર્બળ નાથ વિહિના જી, ચતુરા૦ બાળ વૃદ્ધ તપસ્વી દીના જી; અવસર૦
અન્યાય પરાભવ પામે જી, ચતુરા૦ તે જીવે નૃપ વિશરામે જી. અવસર૦ ૪.
અમે નાગર સાગર ભીંતે જી, ચતુરા૦ તુમ શરણુ લિયો એકચિત્તેં જી; અવસર૦
અમને જમરાયને દેઈ જી, ચતુરા૦ નાઠો જીવિત લેઈ જી. અવસર૦ ૫.
દવ લાગે નારી રિસાવે જી, ચતુરા૦ પંખી પણ દૂર ન જાવે જી; અવસર૦
પાણીશું કણુક ન ખાંપી જી, ચતુરા૦ ચરૂ જોયો દાણો ચાંપી જી. અવસર૦ ૬.
ના કેહેતા નિર્લજ નાઠો જી, ચતુરા૦ સીયાળ જયું બોટમાં પેઠો જી; અવસર૦
તજી શૂરવીર ભરતાર જી, ચતુરા૦ એ રાંકને નહિ વરનાર જી. અવસર૦ ૭.
ભરલોકે રોતો ભાગ્યો જી, ચતુરા૦ એહનો અંગ કૂરસ નહીં લાગ્યો જી; અવસર૦
અમે આઠ સતી અણિઆખી જી ચતુરા૦ માત તાત નેં જ્ઞાની સાખી જી. અવસર૦ ૮.
ચોરીમાં મંગળ ત્રીજે જી, ચતુરા૦ મૃતપતિ સતી પરણે બીજે જી; અવસર૦
એમ કન્યાને શું વાંકું જી, ચતુરા૦ શો અમલ કરે એ રાંકું જી. અવસર૦ ૯.
જુઓ કૃષ્ણે કરિ અપહાર જી, ચતુરા૦ રૂકમણિ સતિમાં શિરદાર જી; અવસર૦
શિશુપાલશું વિવાહ મેલ્યો જી, ચતુરા૦ નારાયણે રણમાં રોળ્યો જી. અવસર૦ ૧૦.
બીરૂ કુંવરનું વિવાહ ટાળ્યું જી, ચતુરા૦ કન્યા મેલી નવાણું જી; અવસર૦
જુઓ પરણી ગયો નિજ ધામ જી, ચતુરા૦ જંબુવતિનો સુતશામ જી. અવસર૦ ૧૧.
જાદવ માંહે થયું એમ જી, ચતુરા૦ તો બીજે કુળ શો નેમ જી; અવસર૦
અમે તો એહવું નવિ કરીએ જી, ચતુરા૦ મન ઇચ્છાએ વર વરીએ જી. અવસર૦ ૧૨.
રહિ રાજુલ ઘર ઠકરાણી જી, ચતુરા૦ તે તો ત્રિભોવન નાથની રાણી જી; અવસર૦
વળિ નવભવ ભેગી ગવાણી જી, ચતુરા૦ એની જોડે કો ન ઠરાણી જી. અવસર૦ ૧૩.
જેણે જીવિત અમને દીધો જી, ચતુરા૦ અમે મનમાં નિશ્ચય કીધો જી; અવસર૦
બહુ ધમ્મિલનો ઉપગાર જી, ચતુરા૦ આ ભવમાં એ ભરતાર જી. અવસર૦ ૧૪.
રાંકશું રમવું રંગ રોળી જી, ચતુરા૦ જીવિત લગે હૈડે હોળી જી; અવસર૦
સીરા શાળવિને ધર દીધી જી, ચતુરા૦ તેણે અંતે દિક્ષા લીધી જી. અવસર૦ ૧૫.
જો ધારી ન થાય વાત જી, ચતુરા૦ તો કરશું સહુ આપઘાત જી; અવસર૦
એમ સાગર આગર ખારો જી, ચતુરા૦ અમ તાતજી પાર ઉતારો જી. અવસર૦ ૧૬.
એમ બોલી રહી કુમારી જી, ચતુરા૦ સાગરદત્ત બોલ્યો ધારી જી; અવસર૦
કેણે આવી શ્રિઅણિરાય જી, ચતુરા૦ મુઝ નારી પર લઇ જાય જી. અવસર૦ ૧૭.

સુણી બોલ્યા કપીલ નરેશ જી, ચતુરા૦ નહિ સાગર તુઝ મતી લેશ જી; અવસર૦
જણવે છે તાહરી બોલી જી, ચતુરા૦ તુઝ મિત્ર મૂર્ખની ટોળી જી. અવસર૦ ૧૮.
નહિ તું નીતિશાસ્ત્ર ભણેલો જી, ચતુરા૦ફરે ગર્દભ થઇ જેમ ઘેલો જી; અવસર૦
નીતિશાસ્ત્ર વિના વ્યવહાર જી, ચતુરા૦ નવિ જાણે ગતિ સંસાર જી. અવસર૦ ૧૯.
જે માત પિતા ધન ખાવે જી, ચતુરા૦ જઇ ચઉટે વાત બનાવે જી; અવસર૦
નહિ વિદ્યા વિનય વિચાર જી, ચતુરા૦ તે નરનો પશુ અવતાર જી. અવસર૦ ૨૦.
મલયાચલ ભિલ્લ નિહાળે જી, ચતુરા૦ ચંદન ઇંધન કરી બાળે જી; અવસર૦
કન્યા કદળી સુકુમાળ જી, ચતુરા૦ મૂરખ સંગત દવ ઝાળ જી. અવસર૦ ૨૧.
કન્યાદાને અધિકાર જી, ચતુરા૦ તસ માત પિતા હુસિયાર જી; અવસર૦
તે કરતાં અમ ઘર આવી જી, ચતુરા૦ અમેં પુત્રીપણે કરી ભાવી જી. અવસર૦ ૨૨.
સાગર બોલ્યો લંબ કરણો જી, ચતુરા૦ એના બાપ રાય સહુ પરણો જી; અવસર૦
કહી નાઠો થઇ ભયભીત જી, ચતુરા૦ થયો નગરેં મૂર્ખ વિદિત જી. અવસર૦ ૨૩.
તોરણ બાંધી દરબાર જી, ચતુરા૦ ઘર તેડી રાયે કુમાર જી; અવસર૦
કરી ઉત્સવ મહોત્સવ ઠાઠ જી, ચતુરા૦ પરણાવી કન્યા આઠ જી. અવસર૦ ૨૪.
તસ જનકાદિક તેણી વાર જી, ચતુરા૦ દીએ કુમરનેં ઋદ્ધિ અપાર જી; અવસર૦
ભરતાંમાં સર્વ ભરાય જી, ચતુરા૦ જળધિમાં નદીયો સમાય જી. અવસર૦ ૨૫.
વરકન્યાનેં વોળાવે જી, ચતુરા૦ ધમ્મિલ વિમળા ઘર આવે જી; અવસર૦
સુખ વિલસે સર્ગ સમાણા જી, ચતુરા૦ નિત નિત ઘર ઉત્સવ ટાણા જી. અવસર૦ ૨૬.
ખંડ પાંચમે છઠ્ઠી ઢાળ જી; ચતુરા૦ શુભવીર વચન સુરસાળ જી; અવસર૦
જો ચાહો લક્ષ્મી કમાણી જી, ચતુરા૦ કરો પુણ્ય જગતના પ્રાણી જી. અવસર૦ ૨૭.

દોહરા.

અશ્વહરણ પુનરાગમન, પંથે પ્રગટી વાત;
નૃપ રવિશેખર મિત્રનેં, ભાંખે સવિ અવદાત. ૧.
ચંપા સંબાહણ પતી, વળી જુવરાજનેં મિત્ત;
દેશ નગર નર નારીયો, ગાવે કુંવરનાં ગીત. ૨.
ચંપાપતિ સમઝાવીનેં, સંબાહપતિશું મેલ;
કુંવર કરાવે ખીર નીર, પરે રસ બાંધવ કેળ. ૩.
પદ્માવતિને મોકલે, સંબાહણનો રાય;

ઋદ્ધિસહિત સા આવીનેં, પ્રણમે વિમળા પાય. ૪.
ચંપાપતિ બહુ માનથી, સુખભર રહેતાં તેહ;
દિન દિન અધિકેરો વરે, વિમળા સાથે નેહ. ૫.
એક દિન ચંપા પરિસરેં, વિજયસેન સૂરિરાય;
સમવસર્યા મુનિવૃંદશું, વનપતિ દેત વધાય. ૬.
કપિલરાય યુવરાજશું, વંદન નમન કરંત;
ધમ્મિલ વિમળાદિક સહિત, આવી ગુરૂને નમંત. ૭.
કહે મુનિ તેહને દેશના, પર્વાદિક ઉદ્દેશ;
પચ્ચખ્ખાણ મણઅલવેં, પામે ફળ સવિશેષ. ૮.
વ્રત પચ્ચખ્ખાણે સુખ લહ્યું, જેમ ધમ્મિલ કુમાર;
રત્નશેખર વળી રાજવી, ઇહ પરભવ સુખ સાર. ૯.
પૂછે કપિલ તે કોણ હુઆ, મુનિ કહે ધમ્મિલ એહ;
રત્નશેખર વંછિત ફળ્યાં, કહિએં વિવરી તેહ. ૧૦.

ઢાળ ૭ મી.

(સાંભળજ્યો હવે કર્મવિપાક મુનિ કહે રે–એ દેશી).

પુણ્યતણા થાનક અહિવેશે મુનિ કહે રે,
પુણ્યબંધ શુભ પરિણામેં સુણો સંત રે;
બીજે અંગેં અશનાદિક નવ વિધ કહ્યાં રે,
બહુશ્રુત ચરણે તપ કીધો ફલવંત રે. પુણ્ય૦ ૧.
ખટ અઠાઇ ત્યાગ સચિત્તનો કીજીએ રે,
ગુરૂ પધરાવી ઘર કરો ભક્તિ મહંત રે;
પંચ પર્વી સામાયિક પોસહ વ્રત ધરો રે,
ભાંખે ગણધર મહાનિશીથ સિદ્ધાંત રે. પુણ્ય૦ ૨.
ખંડણ પીશણ પીલણ ચીવર ધોવણે રે,
મસ્તક ગુંથણ સ્નાન અબંભનો ત્યાગ રે;
કરતાં દાન દિયંતાં જિન પૂજા થકી રે,
વૈમાનિક આયુ બાંધેં મહાભાગ રે. પુણ્ય૦ ૩.
ભરતેં રતનપુરી નગરીનો રાજીઓ રે,

રતનશેખર નામેં ધરમી ગુણવંત રે;
તસ લોચન ત્રીજું ચઉ બુદ્ધિ તણો નિધિ રે,
નામે સુમતિ મંત્રિમાંહેં મહંત રે. પુણ્ય૦ ૪.
માસ વસંતેં નૃપ મંત્રી સહ વન ગયા રે,
બેઠા તરૂતળ દેખી શીતળ છાય રે;
કિન્નર મિથુન સ્નેહરસે વાતો કરે રે,
તરૂ ઉપર સાંભળતો રસભર રાય રે. પુણ્ય૦ ૫.

રતનવતી કન્યા શચિ રંભા રૂપ હરે રે,
નજરેં દીઠી મીઠી અમિય સમાણ રે;
જોબન વેળા નરના મેળા નવિ રૂચે રે,
રતનશેખર દેખંતો વરે સા જાણ રે. પુણ્ય૦ ૬.
અદૃશ્યપણે સુણિ વાણી નૃપ ચિત્ત ચિંતવે રે,
કુણ મુજ નામેં સરખી નારી એહ રે;
જનમ સફળ તો માનું જો મુઝ એ મળે રે,
નહિ તો ભારભૂત શી ધરવી દેહ રે. પુણ્ય૦ ૭.

ચિંતાયેં ઘર જઇને નિદ્રાશન તજી રે,
રાગેં જડિયો પડિયો તૂટી ખાટ રે;
મંત્રી નિબંધે પૂછંતા તેણે સવિ કહ્યો રે,
મંત્રી કહે વિણ દીઠે કેમ હોય ઘાટ રે. પુણ્ય૦ ૮.
રાય કહે મરવું સહી રતનવતી વિના રે,
ચિંતે મંત્રી દુર્જય કામવિકાર રે;
સમરણે મરણ વિષયથી વિષ ખાધે મરે રે,
તેણે ઇંહા કરવો કાળ વિલંબ વિચાર રે. પુણ્ય૦ ૯.

સાત માસમાં શુદ્ધિ કરી અમેં લાવશું રે,
ચિંતા તજી કરો રાજ્ય તમે મહારાય રે;
મંત્રી વયણ સુણી હરખ્યો નૃપ તસ મોકલે રે,
મંત્રી ચાલ્યા શુભ શુકુને નમિ પાય રે. પુણ્ય૦ ૧૦.
ચઉ દિશિ જોતાં શુકન હુઆ દક્ષિણ દિશે રે,

તે દિશિ ચલિયા મંત્રી ગણી નવકાર રે;
ગામ દેશ વન ગિરી સરીતાને ઓલંઘતાં રે,
પામ્યું એક વન નંદનવન અનુહાર રે. પુણ્ય૦ ૧૧.

ગિરી કૈલાસ સમાન રતનમય ભૂતળા રે,
સોવનથંભા ભીત્તિ રતન શિખરેણુ રે:
દેખે ચૈત્યપવન ચલ ધ્વજ બોલાવતો રે,
ફરતી ફળ ભર તરૂવર સુંદર શ્રેણુ રે. પુણ્ય૦ ૧૨.

સ્નાન નદીજળ ફળ ઉજળ કુસુમાંજલી રે,
વિધિય વિવેકે જિન ઘર મંત્રી જાત રે;
મણિમય મુરતિ મુનિસુવ્રતજિન પૂજીને રે,
નિકળીયો ભાવસ્તવ કરી પ્રણીપાત રે. પુણ્ય૦ ૧૩.

દિવ્ય રૂપ તવ કન્યા એક જિન પૂજવા રે,
આવી પુજાપો લેઇ ધરી શણગાર રે;
ચંદ્રવદની દેખી મંત્રી ચિત ચિંતવે રે,
એણે વન ખેચરી અમરી વા કુણ નાર રે. પુણ્ય૦ ૧૪.

જઇ જિન પૂજી મધુર સ્વરે સ્તવના કરી રે,
બાહેર પૂછે કોણ તું કેણે નિમિત્ત રે;
ભીષણ વને એકાકી ચૈત્ય કેણે કર્યું રે,
સા કહે આવન પ્રતિ સુરપુત્રી વદિત્ત રે. પુણ્ય૦ ૧૫.

તે જક્ષે કિયો ચૈત્ય પુજાએ મુઝ ઠવી રે,
રતનદેવ સુર નામ ગયો નિજ ઠામ રે;
મંત્રી કહે કોઇ મારગ તિહાં જાત્રા તણો રે,
હોવે તો મુઝ મળવાનું છે કામ રે. પુણ્ય૦ ૧૬.

સા કહે ચૈત્યાગ્રે ધૂપાનળ કુંડમાં રે,
ઝંપાવે પાવે નર જક્ષ દુવાર રે;
કરરસિક કાને કુંડળ રયણનાં ઝગમગે રે,
ચૈરરે નયણે કાજળ સારે નાર રે. પુણ્ય૦ ૧૭.

મંત્રી સુણી સેવકને નિજ પુર પાઠવી રે,

શરણુ કરી જિનજક્ષ અગ્નિ ઝંપાપાત રે;
રતનદેવ પ્રણમિ પાસે ઉભો જઇ રે,
જક્ષ પ્રભાવે ન થયો દેહેં ઘાત રે. પુણ્ય૦ ૧૮.
રયણદેવ નિજ દેવીશું બેઠા તિહાં રે,
તતક્ષણ કન્યા પણ આવી તે પાસ રે;
રતન જ્યોતિ દેખી મંત્રી મૌન જ ધરે રે,
તવ તે દેવ કહે તજય મંત્રિ ઉદાસ રે. પુણ્ય૦ ૧૯.

વાટ જોવંતાં તુમે આવ્યા ચિંતા ટળી રે,
આ અમ પુત્રી પરણી વધારો લાજ રે;
મંત્રી ભણે તમ દેવને સુત સંતતિ કીસિ રે,
જક્ષ કહે મુઝ ચરિત્ર સુણો મહારાજ રે. પુણ્ય૦ ૨૦.
તિલકપુરેં ધનશેઠ વસે વ્યવહારિયો રે,
શ્રીમતિ નારી પ્યારી સતિય વિશેષ રે;
જ્ઞાન અમૃત સૂરિ ગ્યાની જઇ વંદી વને રે,
બેઠા તવ મુનિ દેવે શ્રુત ઉપદેશ રે. પુણ્ય૦ ૨૧.

નરભવ પામી જૈન ધર્મ ચિંતામણિ રે,
સરખો જાણી પ્રાણી સેવો નિત્ય રે;
નિત્યે ન કરી શકો તો પંચ પરવ ભજો રે,
જેથી જાએ નરય તિરિની ભીત રે. પુણ્ય૦ ૨૨.
બંધ શુભાયુ પ્રાયેં બાંધે એ તિથિ રે,
ભાંખે નિરયાવલિ સૂત્રેં ભગવંત રે;
લૌકિક શાસ્ત્રેં ચઉદશ અષ્ટમિ પૂર્ણિમા રે,
દર્શારવિસંક્રાંતિ પર્વ મહંત રે. પુણ્ય૦ ૨૩.

માંસ સુરા તૈલ સ્ત્રી પર્વેં ભોગવે રે,
તે નર નરકેં કાળ ઘણો રોળાય રે;
તેણે જ હસત્તી તવે સામાયિક પોસહે રે,
ધ્યાન ધરંતાં શ્રાવક સરગેં જાય રે. પુણ્ય૦ ૨૪.
ગુરૂમુખ પંચ પરવી વ્રત ઉચરી ઘર ગયા રે,

એક દિન અષ્ટમી પોસહ કરી કાઉસ્સગ રે;
ઇંદ્ર પ્રશંસા અણુસદ્દહિ સુર આવીયો રે,
અનુકુળ પ્રતિકુળ કીધા નિશિ ઉવસગ્ગ રે. પુણ્ય૦ ૨૫.
મેરૂપેરેં નિશ્ચળ દેખી આણંદિયો રે,
સુર કહે ઇંદ્રે પ્રશંસ્યા તેહવા દીઠ રે;
ગગનગામિની વિદ્યા દેઇ કહી ગયો રે,
બીજો સુણતાં વિદ્યા જાશે નઠ રે. પુણ્ય૦ ૨૬.

વિદ્યા બળથી તીર્થ ઘણે જિન વંદતાં રે,
એક દિન શ્રીમતિ પૂછત કહી સવી વાત રે;
વારી પણ સખી આગળ કંત કથાંતરેં રે,
વાત કહિ સ્ત્રીઉદર છે તુચ્છ અસંત રે. પુણ્ય૦ ૨૭.
ગગન ભમંતાં પડીયા શેઠ સરોવરે રે,
આઠે માસેં અષ્ટમિ દિન ઘર જાત રે;
નિવિડસનેહેં શ્રીમતિ સેવા બહુ કરે રે,
ભોજન તાંબૂલ વિસારી તિથિ વાત રે. પુણ્ય૦ ૨૮.

નિશિ સંભોગ સનેહેં શેઠેં આચર્યો રે,
તે નિશિ ગર્ભ ઉપન્યો કોઇક જંત રે;
વિદ્યા વાત પ્રિયાને પૂછી સા કહે રે,
મેં સખી આગળ વાત કહી એકંત રે. પુણ્ય૦ ૨૯.
અનુક્રમેં પુત્રી જન્મી વરસ થઇ આઠની રે,
એક દિન કેવળીને પૂછે ગતી આપ રે;
કેવળી કહે જખ્ખજખણી દંપતી બેહુ થશો રે,
શેઠ કહે વિરતીને એ શી છાપ રે. પુણ્ય૦ ૩૦.

કહે જ્ઞાની વ્રતભંગેં આયુ બાંધીયું રે,
ભૂતાટવી વન સ્વામી થાશો દોય રે;
રયણસિહર નિવ મંત્રી તે વન આવશે રેં,
તુમ પુત્રી લક્ષ્મી ભરતાર જ હોય રે. પુણ્ય૦ ૩૧.
એમ સુણી ઘર જઇ આયુક્ષયેં ઇહાં ઉપનાં રે,

ચૈત્ય કરાવી પુત્રી રાખી ત્યાંહિ રે;
જ્ઞાની વચન સહિત તુમચ્યું મળવું થયું રે,
કન્યા પરણો અંગ ધરી ઉત્સાહ રે. પુણ્ય૦ ૩૨.
પાંચમે ખંડે ઢાળ કહિ એ સાતમી રે,
એહમાં ગાયો વ્રત મહિમા મનોહાર રે;
શ્રી શુભવીર સલૂણા વ્રતને વિરાધશ્યો રે,
આરાધકતાએ સદ્ગતિ અવતાર રે. પુણ્ય૦ ૩૩.

દોહરા.

યક્ષ વચન મંત્રી સુણી, કહે સાચી કહી વાત;
પણ નૃપ કામે નિકળ્યો, તે હુએ વિશ્વાસ ઘાત. ૧.
જક્ષ કહે પરણો પ્રથમ, પછે કરેજ્યો કામ;
સાહાય્ય કરશું તુમ તણી, મન રાખો આરામ. ૨.
તવ મંત્રી પરણ્યા તિહાં, કૃત સુરમહિમ અચ્છેહ;
જક્ષ કહે તુમ સ્વામીનું, કાર્ય કિશું કહો તેહ. ૩.
વાત સકળ સચિવેં કહિ,સુણી કહે અવધિ બલેણ;
સગસય જોયણ જલધિમાં, સિંહલદ્વીપ વરેણ. ૪.
જયપુર જયસિંહ ભૂપતિ, ભૂપતિ માંહે સિંહ;
રતનવતી બેટી સતી, તરૂવ્યંતર કહિ જેહ. ૫.
એમ સુણી મંત્રી ચિંતવે, અહો બલી કામ કહાય;
દૂર દેશ બાણે કરી, વનિતા વિંધ્યો રાય. ૬.
રૂપ પરાવર્ત્તન તણી, કહે મંત્રી દિયો વિજ્જ;
વિજયપુરેં મુઝને ઠવો, રવસુરપણું સમજ્જ. ૭.
તે પુર ઠવી વિદ્યા દિયે, વળી કામે સમરેહ;
અવસરેં લક્ષ્મીને તેડજ્યો, કહિનેં ગયો સુર ગેહ. ૮.

ઢાળ ૮ મી.

(સહીયર પાણી સંચર્યાં રે, જમુનાને તીરેં, હાંહાં રે જમુંનાંને તીરેં—એ દેશી.)

વનતરૂલીલા જોવતાં રે, મન અચરિજ પાવે, હાંહાં રે મન૦
મંત્રી વિદ્યાએ કરી રે, એક રૂપે બનાવે; હાંહાં રે એક૦

હેમ દંડમંડિત કરે રે, બનિ જોગણી રૂડી, હાંહાં રે બની૦
મસ્તક વિણા વાંકડી રે, એક હાથે ચૂડી. હાંહાં રે એક૦ ૧.
જળ છંટકાવ કરત ચલે રે, પૂછત કહે સોઇ; હાંહાં રે૦
જૂઠા નરપગ ભૂમિકા રે, શુચિ કરત ચલેઇ; હાંહાં રે૦
જડી બુટી ઝોળી ભરી રે, ચલી ભગુએ વેશેં; હાંહાં રે૦
જપ માળા જપતી થકી રે, ગઇ કુમરી નિવેશેં. હાંહાં રે૦ ૨.

રતનવતી પાયે પડી રે, પૂછે કુશળાઇ; હાંહાં રે૦
સા કહે યોગ લિયા પછેં રે, છે કુશળ સદાઇ; હાંહાં રે૦
કુંવરિ કહે તુંમેં કિહાં રહો રે, હમું રમતે રામ; હાંહાં રે૦
પંખિપરે ફરતા ફરે રે, નહિ ગામ ને ઠામ. હાંહાં રે૦ ૩.

નિસ્સંગી જોગણુ લહી રે, કુંવરી ઘર રાખે; હાંહાં રે૦
ભોજન મન ગમતાં દીએ રે, નવિ અંતર રાખે; હાંહાં રે૦
કન્યા કહે જોવન સમે રે, કેમ જોગ સધાઇ; હાંહાં રે૦
સા કહે .અમ વીતક સુણો રે, ચેતન રંગાઇ. હાંહાં રે૦ ૪.

ગજપુર સુર નૃપકન્યકા રે, હું સુમતિ નામેં; હાંહાં રે૦
ભાઇ પિતર માતુલેં કીયો રે, વિવાહ ચઉ ગામેં; હાંહાં રે૦
લગન દીનેં ચઉ તે મળી રે, સુભટે ઝુઝંતા; હાંહાં રે૦
હું કાષ્ઠેં બળી કલેશથી રે, તવ તે ઉવસંતા. હાંહાં રે૦ ૫.
એક વર મુઝ ભેગો બળ્યો રે, અતિનેહેં નડીયો; હાંહાં રે૦
બીજો દેશાંતર ગયો રે, મોહજાળેં પડીયો; હાંહાં રે૦
હાડકુસુમ એક લેઇ ગયો રે, ગંગા વહેવરાવે; હાંહાં રે૦
ચોથો તિહાં અશનાદિકે રે, પિંડ મેહલી ખાવે. હાંહાં રે૦ ૬.

દેશાંતરી એક ગામમાં રે, રાંધણી ઘર પેઠો; હાંહાં રે૦
અશન કરાવી તે કને રે, જમવા તે બેઠો; હાંહાં રે૦
તસ બાળક લઘુ રોવતો રે, નવિ રેહેવે વાર્યો; હાંહાં રે૦
રાંધણી રૂઠી તેહને રે, ચુહલામાં બાળ્યો. હાંહાં રે૦ ૭.
દેખી અશન ઠવિ તિહાં રે, તે ઉઠવા લાગ્યો; હાંહાં રે૦
તવ સા કહે બાળક વિના રે, આ ભવ છે નાગો; હાંહાં રે૦

પ્રાણથી અધિકો પુત્ર છે રે, પણ શીખ દેવાઉં; હાંહાં રે૦
ભોજન તમે સુખમાં કરો રે, પછે પુત્ર દેખાઉં. હાંહાં રે૦ ૮.
શીઘ્ર અશન કરી ઉઠીયો રે, સા ઘરથી લાવે; હાંહાં રે૦
અમૃત કૂપો છાંટીને રે, તે બાળક દેખાવે; હાંહાં રે૦
હસતો રમતો બાળકો રે, લીયો માતેં ઉછંગેં; હાંહાં રે૦
અચરિજ લહી રાત્રિ રહી રે, હર્યો સીસો રંગેં. હાંહાં રે૦ ૯.

અમૃતરસ કૂપો ગ્રહિ રે, વરગજ પુર આવે; હાંહાં રે૦
કન્યા જનકાદિક સવિ રે, સમશાન બોલાવે; હાંહાં રે૦
રક્ષાએં રસ સિંચતા રે, વરકન્યા ઉઠે; હાંહાં રે૦
જીવંતી તે દેખીને રે, ચઉ લાગ્યા પૂઠે. હાંહાં રે૦ ૧૦.
પૂર્વપરે વઢતાં થકાં રે, પંચાતિ મળીયા; હાંહાં રે૦
સહિ ચારેની લેઇને રે, પછે ન્યાયે ભળીયા; હાંહાં રે૦
જીવાડી તે જનક થયો રે, સહ જન્મા ભાઈ; હાંહાં રે૦
અસ્થિ ગંગાએ ધર્યાં રે, તે પુત્ર કહાઇ. હાંહાં રે૦ ૧૧.

પિંડ દેઇ રક્ષા કરી રે, તે પતિ આણંદે; હાંહાં રે૦
ન્યાય સુણી તિગ ઘર ગયા રે, પરણી કુરચંદે; હાંહાં રે૦
નિજ દેશેં રાજા થયો રે, સુમતિ પટરાણી; હાંહાં રે૦
માતંગી મીઠે સ્વરે રે, ગીત ગાતી જાણી. હાંહાં રે૦ ૧૨.

દેખી મુઝ પતિ મોહિયો રે, વર કંઠ નિહાળી; હાંહાં રે૦
જન્મઠાંણ નિર્મળ નહીં રે, વળી વરણે કાળી; હાંહાં રે૦
પંકાશંકા તન ધરી રે, કહે લોક હજૂરી; હાંહાં રે૦
સુરભિ ગંધાધિક ગુણે રે, લીએ નર કસ્તુરી. હાંહાં રે૦ ૧૩.

નિશિ માતંગી ભોગવી રે, નૃપ નીચ તે જાણી; હાંહાં રે૦
વૈરાગેં જોગણ થઇ રે, સુમતિ પટરાણી; હાંહાં રે૦
તે હું જોગણ જાતરા રે, કરતી ઇહાં આવી; હાંહાં રે૦
તું કેમ થઇ નરદ્વેષિણી રે, સુખી કર સંભળાવી. હાંહાં રે૦ ૧૪.
હસિય ભણે કન્યા ઇસ્યું રે, નહિ હું નર દ્વેષી; હાંહાં રે૦
ખેચર ભુચર નર ઘણા રે, મુઝ ચાહન લેસી; હાંહાં રે૦

પૂરવભવ ભરતા મળે રે, તવ વાત કરેસી; હાંહાં રે૦
જોગણુ કહે પૂરવ ભવે રે, તુઝ વાત બની શી. હાંહાં રે૦ ૧૫.
કન્યા કહે દુનિયાં તણાં રે, દિલ દિસે દૂડાં; હાંહાં રે૦
દુઃખ ભંજન જન રંજણા રે, તુમે જોગણુ રૂડાં; હાંહાં રે૦
તેણે તુમને કહૂં વારતા રે, પૂરવ ભવ કેરી; હાંહાં રે૦
ભરતે અજોધ્યાપુર વને રે, તરૂશ્રેણ ભલેરી. હાંહાં રે૦ ૧૬.

હરણો હરણી તિહાં રહે રે, લાગી અતિ માયા; હાંહાં રે૦
આગે પીછે ઉઠે ફરે રે, જેમ દેહને છાયા; હાંહાં રે૦
ઇચ્છાએ સુખ લીલામાં રે, જેમ જુગલા કાળે; હાંહાં રે૦
તેણે સમે તિહાં સીતાપતિ રે. મુનિરામ નિહાળે. હાંહાં રે૦ ૧૭.
વૈર ભાવ છંડી કરી રે, પશુ પંખી મિલાવે; હાંહાં રે૦
દશરથસુત મુનિ તેહને રે, જિનવાણી સુણાવે; હાંહાં રે૦
એક દિન કઠીયારો કહે રે, મુનિધર્મ સુણાવો; હાંહાં રે૦
રામ કહે જિનધર્મને રે, સેવ્યે સુખ પાવો. હાંહાં રે૦ ૧૮.

નિત્ય ન કરો તો દસ તિથિ રે, વિરતિ પ્રતિબધ્ધો; હાંહાં રે૦
એમ નિસુણી સદ્ગતિ ભણી રે, તેણે તે વ્રત લીધો; હાંહાં રે૦
મુનિવયણા અમૃત સમા રે, સુણ લીઓ મૃગજુગલે; હાંહાં રે૦
ચઉવિહાર ઉપવાસનો રે, નીમ પર્વણી સઘળે. હાંહાં રે૦ ૧૯.

મુનિ મુખ પરમેષ્ટી સુણી રે, નિત જાપ જપંતાં; હાંહાં રે૦
રાજ કુળે હું અવતરી રે, દોય મરણ કરંતાં; હાંહાં રે૦
સંખે ધરમે સમગતિ રે, તેણે તે નૃપ હોઇ; હાંહાં રે૦
પૂર્વ પતિ વિણ આ ભવે રે, નવિ કરવો કોઇ. હાંહાં રે૦ ૨૦.

પૂર્ણ શશિ મંડળ વચ્ચે રે, જોઇ હરણ વખાણ્યો; હાંહાં રે૦
જાતિસ્મરણ ઉપનો રે, તેણે પરભવ જાણ્યો; હાંહાં રે૦
વાત સવિ ચિત ગોપવી રે, નવી નર મુખ જોતી; હાંહાં રે૦
લોક કહે નર દ્વેષિણી રે, સુણ પુણ્ય પનોતી. હાંહાં રે૦ ૨૧.
કામદેવ સેવા કરું રે, મન ધરી વિશ્વાસો; હાંહાં રે૦
જો તુમે જાણો જ્ઞાનથી રે, તો વાત પ્રકાશો; હાંહાં રે૦

પાંચમે ખંડે આઠમી રે, એ ઢાળ કહીજે; હાંહાં રે૦
શ્રી શુભવીર વચન સુણી રે, વ્રતભાવ ધરીજે. હાંહાં રે૦ ૨૨.

દોહરા.

જોગણુ કહે તુમ કારણે, ધ્યાન ધરૂં એકાંત;
ધારણ ધ્યેય સમાધિએ, પ્રગટ કરૂં તુઝ કાંત. ૧.
એમ કહી ધ્યાનદિશા વરી, સાસ ઉચ્છ્વાસનો રોધ;
પાંચે ઇંદ્રી સંવરી, જગવ્યો કૃત પ્રતિબોધ. ૨.
ભણે જોગણુ મત ખેદ કર, શબ્દ હુઓ સુખકાર;
ઇચ્છાયુત થોડે દિને, મળશે તે ભરતાર. ૩.
કામદેવને દેહરે, જુવટું રમતો જેહ;
પેસંતાં તુઝ વારશે, પુરવ ભવ વર તેહ. ૪.
રતનવતી હરખી સુણી, જોગણુ વયણ રસેણ;
મુગતા ફળનો હાર તસ, દેતી પ્રેમ વશેણ. ૫.
સાત માસ વીત્યા તિહાં, ઓછો છે દિન એક;
પ્રેમભરે જોગણુ કહે, તું રાગી અતિરેક. ૬.
તીર્થભ્રમણ ફળ જોગીને, નવિ રહેવું એક ઠાણ;
તે કારણ અમે જાઇશું, તુઝને કોડ કલ્યાણ. ૭.
કુમરી કહે પાયે પડી, જેમ વર મેળો થાય;
દેજો આશીષ નિત્ય પ્રતે, એમ કહી કરત વિદાય. ૮.
જક્ષ તણું સમરણ કરી, તત્ક્ષણ સુમતિ પ્રધાન;
જોગણુ વેશે જઇ રહ્યો, રતનપુરી ઉદ્યાન. ૯.

ઢાળ ૯ મી.

(નામે એલાચી રે જાણીયે, ધનદત્ત શેઠનો પુત્ર—એ દેશી)

તે દિન વન અગ્નિ તણી, ચય બળતી તિહાં એક;
ધૂમઘટા ગગને ચલી, મળીયા લોક અનેક;
મહીયલ મોહ મહા બળી, તોડે પંડિત ટેક;
રાગે રંગિત રોળવ્યા, ભોલે વિશ્વ વિવેક. મહીયલ૦
એ આંકણી. ૧.

સાતે માસ પૂરણ થયા, પણ નાવ્યો પ્રરધાન;
રતનવતી પણ ના મળી, તેણે મુઝ મરવું નિદાન. મહીયલ૦ ૨.
એમ નિશ્ચય કરી નિકળ્યો, રાજા શ્રીફળ હાથ;
વાર્યું કોઇનું નવિ કરે, ઉભા પુરજન સાથ. મહીયલ૦ ૩.
જોગણ દેખી તે તતક્ષણેં, વેગેં સન્મુખ જાય;
મંત્રી પ્રમુખ કહે રાયનેં, જ્ઞાની જોગણ આય. મહીયલ૦ ૪.

ધીરજ દેતાં તે જોગણી, આવી રાયનેં પાસ;
આશિષ દેઇ ઉભી રહી, પ્રણમે ભૂપ ઉલ્લાસ. મહીયલ૦ ૫.
મંત્રી કહે સુણો જોગણી, કહીએં એક નિમિત;
રાજા તુમનેં નિવાજશે, ભાંખો થિર કરી ચિત્ત. મહીયલ૦ ૬.
અમ સ્વામી મહા મંત્રવી, અવધિ કરી સાત માસ:
રતનવતીનેં ગવેષવા, ચાલ્યા ચિત્ત ઉલ્લાસ. મહીયલ૦ ૭.
પૂર્ણાવધિ પણ નાવિયા, ક્યારે આવશે તેહ;
અણે સમે ભૂપતિ બોલીયા, નાવે અગ્નિ બળ્યો જેહ. મહીયલ૦ ૮.

પણ તમે નૈમિત્તજાણ છો, ભાંખો રતનવતી વાત;
સા કહે તુમે સુપરિકરેં, બેસો કહીએ એકાંત. મહીયલ૦ ૯.
તંબુ તાણીનેં બેસીયા, કેહે જોગણ સુણ રાય;
તુઝ મંત્રી વનદેવીએં, પાવક કુંડે જળાય. મહીયલ૦ ૧૦.
જોયણ સાતશેં સાધિકા, સિંહલદ્વીપેં ઠરાય;
જયપુરરાજની નંદિની, રતનવતી કેહેવાય. મહીયલ૦ ૧૧.
હરણો હરણી પૂરવ ભવેં, વનમેં મુનિ રામચંદ;
પાસેં વ્રત ધરી પાળતાં, પ્રીતિ રોહિણી ચંદ. મહીયલ૦ ૧૨.

મરણ કરી તિહાં અવતરી, લહિયો વન રસ કંદ;
જાતિસ્મરણ પામીયું, દેખી પૂનમ ચંદ. મહીયલ૦ ૧૩.
નિયમ લિયો ભર જોવનેં, પુરવ ભવ ભરતાર;
મળશે તો વરવો સહિ, નહિ તો મહાવ્રત ધાર. મહીયલ૦ ૧૪.
સાંભળી મૂર્ચ્છિત નૃપ લહે, જાતિસમરણ નાણ;
રોતો રાય તે એમ કહે, ધિગ્ધિગ્ ધાતા અજાણ. મહીયલ૦ ૧૫.

દૂર કરી પ્રાણવલ્લભા, મંત્રી પણ પરલોક;
કાર્ય અસાધ્યને જે કરે, તે વિણ જીવિત ફોક. મહીયલ૦ ૧૬.
જોગણ કહે સુણ સાહિબા, મેળવું સુમતિ પ્રધાન;
રાય કહે માય સાંભળો, દીધું જીવિત દાન. મહીયલ૦ ૧૭.
જોગણ જઈ વન મંત્રીનું, વિદ્યાએ કરી રૂપ;
આવત મંત્રી તે દેખીને, આલિંગન દિએ ભૂપ. મહીયલ૦ ૧૮.

મંત્રી પ્રણમીને આપતો, રત્નવતી દીયો હાર;
મૂલ વ્યતિકર સહુ કહ્યો, રીઝ્યો રાય અપાર. મહીયલ૦ ૧૯.
રાજ્ય ભળામણ દેઈને, સાન્નિધ દેવની થાય;
થોડો પરિકર લેઈને, ભૂપ વિજયપુર જાય. મહીયલ૦ ૨૦.
કામદેવ તણે મંદિરે, કરતા જૂવટ કેલ;
રત્નવતિ સખી પરવરી, આવી મોહન વેલ. મહીયલ૦ ૨૧.
રંભા કનકની હાથમાં, બોલી દાસી તે વાર;
નીકળજો નર બારણે, આવી રાજકુમાર. મહીયલ૦ ૨૨.

મંત્રી કહે દૂર દેશથી, રત્નશેખર મહા રાય;
આવી રમતા તે જૂવટે, નારી મુખ ન દેખાય. મહીયલ૦ ૨૩.
રાજકુમારીને જઇ કહો, નહીં અમે પેસણ દેશ;
પુજાપાણું પાછાં વળો, નહીં તો થાશે કલેશ. મહીયલ૦ ૨૪.
તે સખી મંત્રીને એમ કહે, કોણ એહેવો છે રાજન;
કાંતિરૂપ છે કેહેવું, જોઉં તાસ વદન. મહીયલ૦ ૨૫.
વારી મંત્રીએ નવિ રહી, પેઠી ચૈત્ય મોઝાર;
દેખી રાયને ચિંતવે, કામદેવ અવતાર. મહીયલ૦ ૨૬.

દાસી કુમરીને જઈ કહે, દિઠું અચરિજ એહ;
તુમ ભાગ્યે કરી ભૂપતિ, છે મકરધ્વજ દેહ. મહીયલ૦ ૨૭.
દ્યુતકલા રમે મંત્રીશું, પણ નવિ પેસણ દેશ;
સુણી કુમરી સમરણ કરે, જોગણનો ઉપદેશ. મહીયલ૦ ૨૮.
વામ નયન તવ ફરકીયું, મંગળ શબ્દ ઉદાર;
કુમરી હુકમે હલ્લા કરી, પેઠા ચૈત્ય મઝાર. મહીયલ૦ ૨૯.

આવી નારીયો નારીયો. મંત્રી મુખ કરેહ;
ઢાંકો અંગ પછેડીએં, જેમ નવિ નૃપ નિરખેહ. મહીયલ૦ ૩૦.
કુમરી ચકોરી જ્યું ચાહતી, કહે મંત્રીને આણંદ;
કેમ ઢાંકો અમ આવતે, તુમ સ્વામી મુખચંદ. મહીયલ૦ ૩૧.
કેડ કપટ ધર કામિની, મુખ નવિ જોવે એ રાય;
મંત્રી ભણે પરભવ પ્રિયા, મળશે તવ સુખ થાય. મહીયલ૦ ૩૨.
પૂછે કુમરી પુરવ ભવે, શો બનીયો અધિકાર;
નૃપ પૂછી ભણે મંત્રવી, નયરી અયોધ્યાને બાર. મહીયલ૦ ૩૩.
હરણો હરણી નેહે ભર્યા, રહે વન તજીય કલેશ;
રામચંદ મુનિ બુઝવે, કરુણાકર દેઈ ઉપદેશ. મહીયલ૦ ૩૪.
હરણ હરણીએ તે સુણી, પૂર્યું લીધો ઉપવાસ;
રતનશેખર હું રાજા થયો, હરણી ગર્ભ કોણ વાસ. મહીયલ૦ ૩૫.
શશિ મંડળ હરણો લહી, દીઠો પરભવ એહ;
ભવ પલટે પણ નવિ ખસે, નરને પરભવ નેહ. મહીયલ૦ ૩૬.
સુણી કુમરી ચિત્ત વિકસતી, છોડી લાજ વિચાર;
વસ્ત્ર દૂર કરી એમ કહે, હું હરણી તુમ નાર. મહીયલ૦ ૩૭.
સમધર્મે ગતિ અમ થઈ, વળી મરણાં હોય નાન;
જાઈ સરણ શશિ મંડળે, નેહ નિવિડ અમ રાગ. મહીયલ૦ ૩૮.
નેહેં ભર્યાં થડી દો તિહાં, નયણે નયણ મિલાય;
બહુ વરસાંતર લગા ગયાં, નયણેં નીર ભરાય. મહીયલ૦ ૩૯.
દાસી એક જઈ રાયને, દેત વધામણી એમ.
પરભવનો વર પામીને, લાગ્યો કુમરીને પ્રેમ. મહીયલ૦ ૪૦.
સુણી નૃપ જયસિંહ આવીયો, કામદેવ દરબાર;
બહુ માને ઘર લાવીયો, રતનસેખર પરિવાર. મહીયલ૦ ૪૧.
વરઘોડા સમહોચ્છવેં, દીધું કન્યાનું દાન;
હય હાથી રથ બહુ દીયા, કરી વસ્ત્રેં સન્માન. મહીયલ૦ ૪૨.
વર કન્યાને વોળાવિયાં, ચાલ્યાં એક મુકામ;
સુર સાનિધ્ય થડી એકમાં, ભૂતાટવિ વિશરામ. મહીયલ૦ ૪૩.

જક્ષદેવ પણ લક્ષ્મીને, શણગારી દિવ્ય વેશ;
લાવી મંત્રીને સોંપતાં, વ્યંતર દાસ વિશેષ. મહીયલ૦ ૪૪.
વ્યંતર વ્યંતરી મળી કરે, ષટરસ ભોજન પાક;
જમતાં રાયને પરિકરા, દીએ રસભર સુરી શોક. મહીયલ૦ ૪૫.
તંબોલ દેઇ વિસર્જતા, એક દિન કરી વિશરામ;
મુનિસુવ્રત જિન પૂજના, કરતા જિન ગુણગ્રામ. મહીયલ૦ ૪૬.
બીજે દિન કહે મંત્રીને, અમ પુત્રી ગુણ ગેહ;
સ્વર્ગ થકી તુમ કર ઠવી, ક્ષીણ નવિ દેશો વિચ્છેહ. મહીયલ૦ ૪૭.
સુણ બેટી અમે આવશું, સ્નેહ જડ્યા તુઝ પાસ;
સ્વર્ગે આજ સધાવશું, મના થઇય નિરાશ. મહીયલ૦ ૪૮.
માય ભણી વળગી ગળે, રોતી લક્ષ્મી તે ઠામ;
મા કહે વચ્છ સંભારજે; કામ પડે મુઝ નામ. મહીયલ૦ ૪૯.
રત્નપુરી વન પરિસરે, ઠવી મંત્રી મહિરાણ;
દેવ અદૃસ્ય થઇ ગયા, પેખો પુણ્ય પ્રમાણ. મહીયલ૦ ૫૦.
રાય કહે સુણો મંત્રવી, તેં મતિ પુણ્ય બલેણ;
રત્ન હવીયું મુઝ મંદિરે, લચ્છી ઠવી ઘર જેણ. મહીયલ૦ ૫૧.
નવમી ઢાળ એ રસભરી, પૂરી પાંચમે ખંડ;
વીર કહે ભવિ પ્રાણીયા, કરજ્યો પુણ્ય અખંડ. મહીયલ૦ ૫૨.

દોહરા.

લોક બહુલ જોવા મળ્યો, રતનવતીને ત્યાંહિ;
દ્વીપાંતરી વર વસ્તુને, કોણ નવિ જુએ ઉચ્છાહિ. ૧.
પરભવનો મેળો મળ્યો, તે પણ જુગતી જોડ;
ધર્મ પ્રભાવે પર્વદિને, સુણી તપ કરે જન કોડ. ૨.
નગર પ્રવેશ મહોચ્છવે, પોહોતા નિજ નિજ ગેહ;
સ્વર્ગ તણા સુખ ભોગવે, પરવે પોસહ લેહ. ૩.
એક દિન બેઠા ગોખમે, નૃપ પટ્ટરાણી સાથ;
કીરજુગલ આવી તિહાં; બેઠાં બેહુ જન હાથ. ૪.
રાજા પૂછે તે તેહને, કેમ આવ્યાં કિહાં વાસ;

કાર કહે આ વનમાં વસું, આવ્યા ધર્મી પાસ. ૫.
એમ કહેતાં મૂર્છિત થઇ, ભૂંઇ પડયાં નર નાર:
નૃપ રાણી વિલખાં થઇ, દેતાં તસ નવકાર. ૬.
મરણ ગયાં તવ ભૂપતિ, કરે અગ્નિ સંસ્કાર;
સંશય ભરીયાં તે નિશિ, સૂતાં સૌધ મઝાર. ૭.

ઢાલ ૧૦ મી.

(માતા જશોદા વાટ જુએ છે, માંખણ સાકર ગોલ રે, હરિને મેર ડાનો–એ દેશી)

જ્ઞાની મુનિ વનમાં સમોસરીયા, રુડા તત્વ રૂચિ અણગાર રે.
જ્ઞાની જગતનો દીવો.
રવિ ઉદયે તે વાત સુણીને, આવે નૃપતિ પરનાર રે. જ્ઞાની૦ ૧.
દેઇ પ્રદક્ષિણા વંદીને બેસી, જિનવાણી સુણે એક ચિત્ત રે: જ્ઞાની૦
કાર જુગલ સંશય પૂછંતાં, એક સુભટ આવ્યો ભયભીત રે. જ્ઞાની૦ ૨.
એક હાથે એક ખડ્ગ ગ્રહી છે, લેઈ સાથે રૂપાળી નાર રે: જ્ઞાની૦
કહે સુણ રાજા તુ વ્રત ધારી, શરણાગત રાખણહાર રે. જ્ઞાની૦ ૩.
ખેટ અરિ એક ગગને ઉભો, હું આવું હઠાવી તાસ રે. જ્ઞાની૦
તિહાં લગે એ મુઝ નારી સતીને, રાખજે રાજા તુમ પાસ રે. જ્ઞાની૦ ૪
રાય તુમે પરનારી સહોદર, તેણે સોંપું છું વર નાર રે: જ્ઞાની૦
રાય કહે નિર્ભય અરિ સાંધો, ચિંતા કરવી ન લગાર રે. જ્ઞાની૦ ૫.
એમ સુણી સુભટ ગયો આકાશે, તસ વાર થઇ ઘડી ચાર રે: જ્ઞાની૦
ત્રણ છેદ એક હાથ તે પડિયો, જુએ ભાનુમતિ તે નાર રે. જ્ઞાની૦ ૬.
મુઝ પતિ હાથ એ રોતી બોલે. નૃપ ભાષે કિશું અહિ નાણ રે: જ્ઞાની૦
સા કહે મુઝ નયનાંજન રેખાઓ, લાગી માચ નિશાન રે. જ્ઞાની૦ ૭.
બીજી ભુજાએ હિંગુલ રેખા, તે પણ પડિયો તેણિ વાર રે: જ્ઞાની૦
મસ્તક ધડ ગગનેથી પડિયું, કરે દેખી તે હાહાકાર રે. જ્ઞાની૦ ૮.
કરીય વિલાપ સભા રોવરાવી, કહે મરવું ઇહાં નિર્ધાર રે: જ્ઞાની૦
રાજાએ રાખી પણ ન રહી, બળી કંતશું અગની મઝાર રે. જ્ઞાની૦ ૯.
રાય રાણી ચિંતાતુર બેઠાં, નમે આવી સુભટ તતકાલ રે; જ્ઞાની૦
કહે શત્રુ જીતી કરી આવિયો, મુઝ નારી દીયો ભૂપાળ રે. જ્ઞાની૦ ૧૦.

સકળ સરૂપ કહ્યું તસ રાયેં, તવ તે કહે માન્યું ન જાય રે; જ્ઞાની૦
જાય રસાતળ ભૂતળ સંપ્રતિ, વ્રતધર થઇ બોલો રાય રે. જ્ઞાની૦ ૧૧.
જીવિત નિષ્ફળ નારી વિના એ, કરૂં અગ્નિ પ્રવેશ જ છેક રે; જ્ઞાની૦
ચોસઠ પર્વ તણાં ફળ આપે, તો જાઓ રહે મુઝ ટેક રે. જ્ઞાની૦ ૧૨.
ભૂપ કહે એ વાત ન થાયે; પણ વાત સુણો સુવિવેક રે; જ્ઞાની૦
આ સઘળું મે રાજ્ય દીયું તુંઝ, વળી કન્યા દિયું શત એક રે. જ્ઞાની૦ ૧૩.
ગુનહ કરો બકસિસ હમારો, સુભટે નવી માન્યું કાંઈ રે; જ્ઞાની૦
ચય કરી કાષ્ટે તે પણ જળિયો, દેખી દુઃખ ધરતો રાય રે. જ્ઞાની૦ ૧૪.
ગુરૂ પાસે જઇને જબ બેઠા, કહે પદ્માવઇ ધરણિંદ રે; જ્ઞાની૦
ચિરંજીવો હે પૂત્ર હમારા, વ્રતધર તું પરમાનંદ રે. જ્ઞાની૦ ૧૫.
નૃપ પૂછે કોણ દેવ એ મોહોટાં, ભણે મુનિ તુઝ પેઉ મા બાપ રે; જ્ઞાની૦
એણી નયરિએ પૂરંદર રાજા, પ્રિયા સુંદરી છે સતિ છાપ રે. જ્ઞાની૦ ૧૬.
સદ્ગુરૂ પાસે દંપતિ સમકિત, સાથે ઉચ્ચરીયાં વ્રત બાર રે; જ્ઞાની૦
પુત્ર નહીં તેણે પુરોહિત ભાંખે, મિથ્યા શ્રુતનો આચાર રે. જ્ઞાની૦ ૧૭.
અષ્ટમી કૃષ્ણ અમાસની રાતેં, લહિ ચંદ્રોદય ખટ માસ રે, જ્ઞાની૦
તલકૂટ કૃષ્ણ ભખે એક ભાજને, એક શય્યાએં નિંદ વિલાસ રે. જ્ઞાની૦ ૧૮.
તો નિયમા સુત સંતતિ પામે, એમ સાંભળી કરતા તેહ રે; જ્ઞાની૦
માસ ગયા ખટ પુત્ર ન પ્રગટ્યો, એક દિન મુનિ આવ્યા ગેહ રે. જ્ઞાની૦ ૧૯.
દંપતી પૂછતાં મુનિ બોલે, થશે પુત્ર અનોપમ એક રે; જ્ઞાની૦
પણ મિથ્યાત ગલી નવ લેશો, ધરજો જિન ધર્મની ટેક રે. જ્ઞાની૦ ૨૦.
જૈન ધર્મ સેવે સુત પ્રગટ્યો, તે તુમચો તાત કહાય રે, જ્ઞાની૦
આલોયા વિણુ દંપતિ મરણે, બોકડો ને બોકડી થાય રે. જ્ઞાની૦ ૨૧.
શ્વાન શુકર હંસ વૃખભ ને હરણાં, બહુ જોનિ જુગલપણે જાય રે; જ્ઞાની૦
કીર જુગલ નંદનવન રમતાં, લેઇ ખેટ તે પંજર ઠાય રે. જ્ઞાની૦ ૨૨.
મુનિ વયણે તે ખેટ સુલોચન, શુક જુગલ ઠવે વન એક રે; જ્ઞાની૦
ફરતાં ઇહાં જિન મંદિર દેખી, જાતિ સમરણે જાગ્યો વિવેક રે. જ્ઞાની૦ ૨૩.
તુમ કર બેસી મરણની વેળા, સુણી સદ્દહતાં નવકાર રે; જ્ઞાની૦
નૃપ ધરણેંદ્ર પ્રિયા પદ્માવતી, પામી ઉત્તમ અવતાર રે. જ્ઞાની૦ ૨૪.

તુઝ દ્રઢધર્મા જોવા કારણ, રચિયો એ સવિ ફંદ રે; જ્ઞાની૦
કહે ધરણેંદ્ર સુણો વચ્છ સઘળું, સાચું ભાખે મુણિંદ રે. જ્ઞાની૦ ૨૫.
નૃપમંદિર કરી રત્નની વૃષ્ટી, ધરણેંદ્ર ગયા નિજ ઠામ રે; જ્ઞાની૦
બારે વ્રત ઉચ્ચરી નૃપ રાણી, મુનિ વંદી ગયાં નિજ ધામ રે. જ્ઞાની૦ ૨૬.
દીન દુઃખી ઉદ્ધાર કરંતાં, મંત્રીશું નૃપ ગંભીર રે; જ્ઞાની૦
દશમી ઢાળ એ પાંચમે ખંડે, પૂર્ણ કહે શુભવીર રે. જ્ઞાની૦ ૨૭.

દોહરા.

મંત્રીશ્વર સમકિત લહી, પાળંતાં વ્રત બાર;
ભક્તિ કરે નવનવ પરે, તેડી ઘર અણગાર. ૧.
લક્ષ્મીવતીની સાન્નિધે, સાસય બિંબ અનેક;
જાત્રા કરતા તીર્થની, ધરતા ધર્મની ટેક. ૨.
નીરતિ ચાર વ્રત પાળિને, પૂર્ણ કરી નિજ આય;
દેવ મહર્દ્ધિક પાંચમે, સરગે સુખભર જાય. ૩.
શોક ધરે બહુ ભૂપતિ, કેતે દિવસે તેહ;
તસ સુત સહસમતી કર્યો, મંત્રિપદે ગુણગેહ. ૪.

ઢાળ ૧૧ મી.

(વીરજિણંદ જગત ઉપગારી—એ દેશી.)

એક દિન પોસહ કરીને બેઠાં, રત્નશેખર ઘર માંહિ જી;
સામંત સર્વ પટાવત બેઠા, પોસહ લેઇ ઉચ્છાહિ જી;
ધન્ય નરા જે દૃઢ વ્રત પાળે. એ આંકણી. ૧.
એણે અવસર અરિ સૈન્ય મળીને, લૂંટતા પુર ગામ જી;
બુંબ પડી વળી નગરને બાહેર, હુઓ કોલાહલ તામ જી. ધન્ય૦ ૨
સામંતાદિક પોસહ છંડી, પોહતા લેઇ હથિયાર જી;
રાયને સર્વ કહે હઠી રાજા, હય ગય અરિ અપહાર જી. ધન્ય૦ ૩.
પણ રાજા નવિ ધ્યાનથી ચળિયો, તવ અરિ સૈન્ય પલાય જી;
પારણા વેળા સામંત ભેળા, સઘળી વાત સુણાય જી. ધન્ય૦ ૪.
એક દિન અરિ જીતણે નૃપ ચલીયો, રત્નવતી રહી ગેહ જી;
પોસહ અહોરત્તો લેઇ બેઠી, નિશિ કાઉસગ્ગ ધરેહ જી. ધન્ય૦ ૫.

એણે અવસર તસ દેવ પરીક્ષા, રાયતણું કરી રૂપ જી;
આવી રાત્રે કહે સુણો રાણી, તજી પોસહ ધરિ ચૂપ જી. ધન્ય૦ ૬.
તુઝ રાગે હું આવ્યો પાછો, અંતર ધરીય સનેહ જી;
કામજ્વર તાપેંથી સમાવો, દેઇ આલિંગન દેહ જી. ધન્ય૦ ૭.
સામંતાદિક વાટ તે જોશે, જઇશું પાછલિ રાત જી;
રાણી કહે સુણ નૃપ વ્રતધારી, કોણ તમારી જાત જી. ધન્ય૦ ૮.
એક ગુરૂ મુખ વ્રત ઉચ્ચરીને, નાવે કેહતાં લાજ જી;
નરય તિરી ગતિ દુઃખ બહુ લહિએં, કરતાં એહ અકાજ જી. ધન્ય૦ ૯.
આજ તુમારે અમ કોણ સગપણ, ધર્મનું સગપણ એક જી;
ચઉદસ પોસહ હું ન વિરાધું, જો મળે દેવ અનેક જી. ધન્ય૦ ૧૦.
એણી પરેં ધીરજ મન વચ દેખી, રીસ કરી ગયો રાય જી;
રત્નવતી રહી ધ્યાન ધટામેં, આતમ રામ રમાય જી. ધન્ય૦ ૧૧.
રવિ ઉદયેં પોસહ પારીને, પૂજે જિન અરિહંત જી;
આવી નૃપ સુણી વાત તે સઘળી, કૌતુક ચિત્ત લહંત જી. ધન્ય૦ ૧૨.
રાજા અષ્ટમી વાસર નિગમી, રાત્રિ પોસહ કીધ જી;
નિશીથ વેળા રતનવતીએં, આવી આલિંગન દીધ જી. ધન્ય૦ ૧૩.
રાય કહે ન ઘટે તું સતીને, હું પર નર છું આજ જી;
રાણી કહે આલોયણ લેશું, દેખી વળી મુનિરાજ જી. ધન્ય૦ ૧૪.
માહરૂં વચન કદા નવિ લોપ્યું, આ ભવ માંહી નરેસ જી;
પોસહ તજી રમીએં આજ રાત્રિ, નહીં તો મરણ કરેશ જી. ધન્ય૦ ૧૫.
મૌનપણું કરી ધ્યાન ધરંતા, રાયે દીધી પૂંઠ જી;
તવ પરનરશું રતનવતીનો, સંગમ રાયે દીઠ જી. ધન્ય૦ ૧૬.
ધ્યાન થકી જબ ન ચલ્યો રાજા, તવ હુઓ મંત્રી સરૂપ જી;
દેવ પ્રત્યક્ષ થઇ કહે મુઝને, ઓળખો છો કાંઇ ભૂપ જી. ધન્ય૦ ૧૭.
રાય કહે તુમે મંત્રી અમારા, ક્યાંથી આવ્યા આજ જી;
દેવ કહે પંચમ દેવલોકેં, ભોગવીએં સૌમ્રાજ્ય જી. ધન્ય૦ ૧૮.
જેહવાં પ્રભુએ વખાણ્યાં તેહવાં, દંપતી દીઠાં દોય જી;
પ્રથમ પરીક્ષા રતનવતીની, બીજી તુમારી હોય જી. ધન્ય૦ ૧૯.

પણ વનમાં વિદ્યાસાધકને કેમ હણ્યો જો. ૩.
સાધક હણીયો પૂછે છે શે કાજ જો,
પરની વાત કરંતાં નાવે લાજ જો;
પર ઘરની વાતોએ જીવે નંદકી જો. નિં૦ ૪.
નહિ હમ નંદકિ નહિ નંદકિ મા બાપ જો,
અમ કુળમાંહે નંદકીની નહિ છાપ જો;
ચટકો કેમ લાગ્યો રે સાચું પૂછતાં જો. ૫.
સાચું પૂછો તો શું સગપણ લાગે જો,
મરમની વાતે મોટા ઉત્તર માગે જો;
નહિતો વિણ કામે પૂછેવું નવી ઘટે જો. ૬.
વિણ કામે નવિ જાવું કોઇને ઘેર જો,
સહેજે મરમની વાતે પ્રગટે ઝેર જો;
સગપણ વિણ નવી બોલી શકીએ એવડું જો. ૭.
સગપણ શું લાગે છે બોલો અમને જો,
એવડું જે દુઃખ લાગે દિલમાં તમને જો;
અંતરનો ઘા લાગ્યો માલમ કેમ પડે જો. ૮.
સાધક એ મુઝ વૃદ્ધ સહોદર થાય જો,
નિરપરાધી હણીયો દેઇ ઘાય જો;
એ વાતે ક્ષત્રીની લાજ વધે નહીં જો. ૯.
સાચું કહ્યું પણ ફરતાં નદિય કનાર જો,
તરૂ લટકંતી લીધી એક તરવાર જો;
વંશ જાળ કાપંતાં સાધકને હણ્યો જો. ૧૦.

કેવળી તો જાણે છે સર્વ વિચાર જો,
પણ બાંધવ નાવે પાછો નિરધાર જો;
વાત સુણી બેહુ બેહેની સ્નાન કરી રહ્યાં જો. ૧૩.
વિણુ અપરાધી હણતાં હું થયો શંક જો,
પણ એ વાતેં નથી અમારો વાંક જો;
ગુનહો કરો બકસિસ વેરાણું ટાળવું જો. ૧૪.
વેર નથી તુમ સાથેં કાંય કલેશ જો,
અમ દિલમાંહે વસીયો ગુરૂ ઉપદેશ જો;
બાંધવથી પ્રીતમ અધિકો હોયે નારીને જો. ૧૫.
પ્રીતમ કોણ તુમારે કન્યા વેશ જો,
સુણીયો સદ્‌ગુરૂ પાસે શો ઉપદેશ જો;
તુમે બેહુ બેહેની નામ ઠામ અમને કહો જો. ૧૬.
મુઝ બાંધવ વિદ્યાધર કેરો રાણો જો,
મિત્ર સેનાને વચને તમેં સહુ જાણો જો;
કામ અજુગતું કરિને કપટે પૂછવું જો. ૧૭.
કપટ ઘણાં તો નારી માંહે પેઠાં જો;
વળી કોઇ દિન તુમને નજરે નવિ દીઠાં જો;
નારી અગોચર દેખી કેમ વિસવાસીએં જો. ૧૮.
વિશ્વાસી નિષ્કપટી છે જગ સાર જો,
નારી વિના નર હાલીનો અવતાર જો;
બીકણ ભડકણ નર તે અણવિસવાસીયા જો. ૧૯.
ભડકણ બીકણ અમને જાણ્યા કેમ જો,
નવનવિ વાત વદંતાં વિઘટે પ્રેમ જો;
સાચાં બોલાં માણસને પરતીજીએં જો. ૨૦.
જુઠા બોલ્યાનો અમને છે નેમ જો,
મિત્રસેનાશું વચને દાખી પ્રેમ જો;
પુઠેથી ભડકીને નાઠા કેમ ગયા જો. ૨૧.
મિત્રસેના ગઇ અમને કરી સંકેત જો,

નાઠા અમે દેખી વિપરીત પ્રદેશ જો;
નારીશું ઝગડો નર ઉત્તમ નવી કરે જો. ૨૨.
પ્રેમ બન્યો તિહાં ઝગડાનું શું હેત જો,
મિત્રસેનાએ કીધો શો સંકેત જો;
સાચ કહો તો આગળ વાત પ્રકાશીએ જો. ૨૩.
ખેટસુતા આશકતે રાતી કેત જો,
હલવિ સહુ રેહેજ્યો નહીં તો ધનર્વેત જો;
ઉજ્જ્વલ ધ્વજ દેખીને દેશાવર ગયા જો. ૨૪.
મિત્રસેના મુખ સાંભળી બાંધવ વાત જો,
અમે બેહુ બેહેને નવિ ચિંત્યો ઉપઘાત જો:
જ્ઞાનીને વયણે રે ચિત્ત ઉપશામીયું જો. ૨૫.
અમે જાણ્યું જે નહીં અમ તુમ મેલાપ જો,
બાંધવ ઘાતે બેહુને થયો સંતાપ જો;
મિત્રસેનાએ ઉજ્જ્વલ ધ્વજ હલવ્યો નહીં જો. ૨૬.
ભાઇ મુઓ પણ વંછિત મેળો મેલી જો,
જંપે હરખી સોળ જણીની ટોળી જો;
હર્ષમદે મિત્રોએ ધનપતિ હાસવ્યો જો. ૨૭.
એક એક વચને સાચી વાત રસાળ જો,
છઠે ખંડે ભાખી પેહેલી ઢાળ જો;
શ્રી શુભવીર વધૂટો મેળો સહુ મળ્યો જો. ૨૮.

દોહરા.

વિદ્યુલ્લતાને કુંવર કહે, અમે વિદેશે જાત;
પછે અઢાર મળી તમે, કેમ જાણી તે વાત. ૧.
નાણા પાંણી જોર છે, ચતુર ન ચિંત્યો જાય;
પૂર્વ દિશિં વંછા કરે, પશ્ચિમ દિશિએ સધાય. ૨.
મન મેલાપા સંપજે, કાળે કાળે જોય;
તે પણ વસ્તુ સભાવથી, નિયતપણું જો હોય. ૩.
ઉદ્યમ પણ કરવો સહી, પણ એક પુણ્ય સહાય;
દૂર દેશાવર સજ્જનાં, વંછિત મેળા થાય. ૪.

ઢાળ ૨૭.

(ઝુંબખંડાની દેશી)

વિદ્યુલ્લતા કહે વીતી વાતો, સાંભળો આર્ય કુમાર;
મોહન રાય મેહર કરો,
મેહર કરો મનમોજ ધરો, જુએ વાટ તે નારી અઢાર; મોહન૦ એ આંકણી.
વિદ્યુન્મતિ આદે સવિ સહીયરો, બેઠી હુતી હુશીયાર. મોહન૦ ૧.
મિત્રસેનાએં વાત કરિ તવ, અમે બેહુ કીધ વિચાર; મોહન૦
જ્ઞાની વચન સાચું થયું સહીયરો, કંતેં સફળ અવતાર. મોહન૦ ૨.
એકમના થઈ મિત્રસેનાનેં, અમે મોકલી તુમ આણે; મોહન૦
હર્ખ દિવાની થઇ તે મંદિર, શ્વેત પતાકા તાણે. મોહન૦ ૩.
ઘડિય વિલંબી ગઇ નદી તીરેં, વન તરૂ ઠામે જોતી; મોહન૦
પણ નવિ દીઠા મીઠા મોહન, મંદિર આવી રોતી. મોહન૦ ૪.
પુછ્યા પછે તેણેં વાત પ્રકાશી, ભૂલ પડી મુઝ મોહોટી; મોહન૦
સંકેત વાત તદા સુણી બોલ્યાં, હાથે બગાડી બૂટી. મોહન૦ ૫.
મુઝ ભગિની હુકમે તુમ જોવા, હું ચલી દેશ વિદેશ; મોહન૦
મળિયો એક નિમિતીયો મારગ, તેણે કહી વાત વિશેષ. મોહન૦ ૬.
જોગી મળી મારગમાં ચારેં, તુઝ પતિ શું ધરે પ્યાર; મોહન૦
હું પણ ગઇ તેણે વન જિહાં જોગી, દીઠા નહીં ભરતાર. મોહન૦ ૭.
મેં જાણ્યું જે જોગી સંગેં, જોગી હુઆ અબધૂત; મોહન૦
હું પુર ગામ ગીરિવન અળગું, વળગું જાણે ભૂત. મોહન૦ ૮.
ગગન ચલત ગિરિશિખર નિહાળત, સિદ્ધ મળ્યો નર એક; મોહન૦
જોગાષ્ટાંગ સમાધિ વેળા, પુછ્યે જાગ્યો વિવેક. મોહન૦ ૯.
તે કહે કર્ણટરાયની બેટી, પરણી રમેં તે સાથ; મોહન૦
તે પુર જાતાં પથ વિચાલેં, જ્ઞાની મળ્યા મુનિ નાથ. મોહન૦ ૧૦.
મેં પુછ્યું તસ ચરણ નમીનેં, જ્ઞાની કહે સુણ વાત; મોહન૦
ધમ્મિલ કુંવર જઇ ચંપાએં, ટાળ્યો ગજ ઉતપાત. મોહન૦ ૧૧.
આઠ કુમારી ભયથી ઉગારી, આપે વરી રહ્યા ત્યાંહિ; મોહન૦
જ્ઞાની વચન સુણી ગગન ચલંતી, હું પણ આવી આંહી. મોહન૦ ૧૨.

અષ્ટાંગ યોગ | યમ-નિયમ આસન-પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર-ધારણા-
યોગનાં આઠ અંગ | ધ્યાન-ને સમાધિ એ-આઠ અંગ છે

આજ મનોરથ સઘળા ફળીયા, મળિયા પ્રાણ આધાર; મોહન૦
મુંહ માગ્યા આજ મેઘ તે વરસ્યાં, તરસ્યાં અમૃત ધાર. મોહન૦ ૧૩.
સુખીયા આગળ દુ:ખની વાતો, કરવી તે સવિ ફોક; મોહન૦
પરદુ:ખ વાતે દુ:ખ ધરે જે, વિરલા સજ્જન લોક. મોહન૦ ૧૪.
ચકવા ચકવી પ્રેમ વિજોગે, ન કરે નિશિએ નિંદ; મોહન૦
જગ નર નારી પ્રેમે વિલુદ્ધાં, નિર્ગમે રાત્રી આણંદ. મોહન૦ ૧૫.
સોળ સખી સાથે મુઝ ભગિની, દુઃખ ધરતી હશે ગેહ; મોહન૦
તુમ આણા લહિ દેશું વધામણિ, હર્ષિત થાશે તેહ. મોહન૦ ૧૬.
કુંવર કહે તમે તેડી લાવો, સઘળી આ વન માંહી; મોહન૦
વિદ્યુલતા તતક્ષણ તિહાં પોહોતી, દેતી વધાઇ ઉછાંહિ. મોહન૦ ૧૭.
તે સહુને કહી વાત તે સઘળી, તે સુણી કરત સજાઇ; મોહન૦
માતપિતાદિક ખેટ સુતાનાં, આવ્યાં પરિજન ધાઇ. મોહન૦ ૧૮.
સુંદર રત્ન વિમાન રચિને, ચંપાપુરી ઉદ્યાન; મોહન૦
કનકમયી એક મેહેલ બનાવી, ઉતરીયાં એક તાન. મોહન૦ ૧૯.
રાજા રહીયત દર્શન આવે, જાણી સુર સાક્ષાત; મોહન૦
દેવ નઇ જળ સ્નાને આવ્યા, કરવા પાતિક ઘાત. મોહન૦ ૨૦.
ધમ્મિલ કુંવર ચઢી વરઘોડે, ચોરી બાંધી વિશાળ; મોહન૦
ઉતરીયા સવિ સજ્જન સાખે, પરણી કન્યા અઢાર. મોહન૦ ૨૧.
ખેચરે ઉત્યા સર્વ વોળાવી, વરને કરે સત્કાર; મોહન૦
કનક રતન આદે બહુ દેઈ, રાત્રિ વસ્યા પુર બાહાર. મોહન૦ ૨૨.
રવિ ઉદયે વૈતાઢ્ય સધાવ્યા, આવ્યા કુંવર નિજ ગેહ; મોહન૦
રમણી તીસ રમે રંગ ભેળી, ધરતી પરસ્પર નેહ. મોહન૦ ૨૩.
ભાગ્યદિશા ભરપૂર વહે જસ, નહિ તસ ઘરમાં કલેશ; મોહન૦
જસ ઘર પુણ્ય દિશા પરવારે, તસ ઘર કલેશ પ્રવેશ. મોહન૦ ૨૪.
રંગભર રમણી રહે આણંદે, બાળક ઇચ્છા પૂર; મોહન૦
લઘુ ગુરૂ વિનય વહે તસ ઘરમાં, લક્ષ્મી વસે ભરપૂર. મોહન૦ ૨૫.
એક એકથી ઘર નજરો ચોરે; વ્યભિચારી નર નાર; મોહન૦
તે દેખી લક્ષ્મી લજ્જાણી, જાય રડી ઘર બાર. મોહન૦ ૨૬.

રાત દિવસ નર રોષ ભરાણો, રમણી ઉપર જેહ; મોહન૦
તસ મુખ સુખ લક્ષ્મી નવિ જોવે, સોવે ઢાંકી દેહ. મોહન૦ ૨૭.
વિકસિત નયન વદન હરખંતી, દેખી પતિ ઉજમાળા; મોહન૦
લચ્છી પ્રિયા ઘર ભેળાં મળીને, રમતી કરતી ચાળા. મોહન૦ ૨૮.
ધમ્મિલ મંદિર સ્ત્રી સવિ રમતી, એક એકને દેઈ તાળી; મોહન૦
તીસ અકર્મ ભૂમિને નિહાળી, લલના હરી લટકાળી. મોહન૦ ૨૯.
છઠ્ઠે ખંડે પુણ્ય અખંડે, ધમ્મિલ રાસ રસાળે; મોહન૦
શ્રી શુભવીરે વિવેકની વાતો, બોલી બીજી ઢાળે. મોહન૦ ૩૦.

દોહરા.

ઉજ્જ્વલ સુખ વિલસે તિહાં, શ્રી ધમ્મિલ કુમાર;
લોક કહે એ કુમરના, પુણ્યતણો નહિં પાર. ૧.
પુણ્યે પરણુતિ હોય ભલી, પુણ્યે રૂદ્ધિ સમૃદ્ધિ;
મનવંછિત મેળા મળે, પુણ્યે હુએ નવ નિદ્ધિ. ૨.
પુણ્યની વૃદ્ધિ કારણે, દિન દુઃખી ઉદ્ધાર;
દાન સુપાત્રે આપતા, ચૈત્ય મહોત્સવ સાર. ૩.

ઢાળ ૩ જી.

(મારા વાલા જી હો, હું રે ગઇ મહી વેચવા રે લો-એ દેશી.)

અન્ય દિવસ રસ રીઝમાં રે લો, (વિદ્યુન્મતિ) રતિ ખેલ; મેરે માલક હો,
વિમળસેનાં પ્રતે એમ કહે રે લો, ચતુર છો મોહન વેલ, મેરે માલક હો,
મેળો મળ્યો રે મજાુતશું રે લો. એ આંકણી. ૧.
એક અજુગતું તમે કર્યું રે લો, પીયુ પગપૂજન ધાર; મેરે૦
નારી સતીને પતિ દેવતા રે લો, સ્વામીથી સવિ શણગાર. મેરે૦ મેળો૦ ૨.
તેણે તુમે ઉચિત કર્યું ભલું રે લો, ન કરે જે ગરીબની નાર; મેરે૦
તેહ પતિને રોશે દિયો રે લો, નિજ પગ પાટુ પ્રહાર. મેરે૦ મેળો૦ ૩.
વિમળા કહે હસી હે હલે રે લો, એ શું મેં કીધ અકાજ; મેરે૦
પર નારી શોક્ય કરી વર્ણવે રે લો, નાવી પતિ થઇ લાજ. મેરે૦ મેળો૦ ૪.
વિદ્યુન્મતિ વળતું કહે રે લો, નરને હૃદય વસી જેહ; મેરે૦

નામેં વખાણે ગુણે કરી રે લો, નારીશું જસ સનેહ. મેરે૦ મેળો૦ ૫.
પણ તુમેં વેગેં પિયુ તાડીયો રે લો, રોષ કરી પરચંડ; મેરે૦
તે તુમ પગનો અમેં મળી રે લો, કરીએ કહો શો દંડ. મેરે૦ મેળો૦ ૬.
વિમળા હસી કહે તેહને રે લો, સુણજ્યો સવે હુશીયાર; મેરે૦
જો મેં પ્રીતમને પગે કરી રે લો, કીધો ન હોત પ્રહાર. મેરે૦ મેળો૦ ૭.
તો તુમેં સઘળી કુમારિકા રે લો, પરણુત કયો ભરતાર; મેરે૦
ચરણ અમારા પસાયથી રે લો, મુઝ પતિ તુમ પ્રિય સાર. મેરે૦ મેળો૦ ૮.
તેણે કારણ તુમે સહુ મળી રે લો, લેઇ કુસુમઘન સાર; મેરે૦
પૂજો ચરણ મુઝ ચંદને રે લો, ભાવેં લેઇ ઉપગાર. મેરે૦ મેળો૦ ૯.
સાંભળી સર્વ ખુશી થઇ રે લો, મૌનપણે રહી જામ; મેરે૦
હાસ્ય વિનોદની ગોઠડી રે લો, વાતે પૂરણ થઇ તામ. મેરે૦ મેળો૦ ૧૦.
વિદ્યુન્મતિ પિયુનેં કહે રે લો, કહો મુઝને પ્રિયકાર; મેરે૦
કોણ છે વસંતતિલકાં ઇસી રે લો, નામે ચતુર વર નાર. મેરે૦ મેળો૦ ૧૧.
કુંવર ભણે ભય પામીએ રે લો, કઇને ચઢે વળી રીશ; મેરે૦
એકથી બીહિના આવિયા રે લો, હવે વળી મળી ત્રીશ. મેરે૦ મેળો૦ ૧૨.
વિમળા હસિ કહે સાંહિબા રેં લો, દીસો ભીરૂક વિશેષ; મેરે૦
નિર્ભય હો તુમને સદા રે લો, બીહશો નહિ લવ લેશ. મેરે૦ મેળો૦ ૧૩.
સ્વસ્થ થઇને કહો કથા રે લો, હઇડાથી કાઢો બાર; મેરે૦
વાહાલેસરીને ન રાખીએ રે લો, બહુ દિન કારાગાર. મેરે૦ મેળો૦ ૧૪.
કુંવર કહે પ્રિયા સાંભળો રે લો, નયરી કુશાગ્રહ છેક; મેરે૦
જિતશત્રુ તેહનો રાજીયો રે લો, તેહની વેશ્યા એક. મેરે૦ મેળો૦ ૧૫.
નામે વસંતસેના અછે રે લો, તાસ સુતા ગુણવાન; મેરે૦
નામેં વસંતતિલકા ભલી રે લો, રૂપ કળા નિધાન. મેરે૦ મેળો૦ ૧૬.
મુઝને અતી પ્રિય તેહવી રે લો, હું છું અતિ પ્રિય તાસ; મેરે૦
કામ ભોગ રતિની કળા રે લો, જાણે વિશેષ વિલાસ. મેરે૦ મેળો૦ ૧૭.
વિદ્યુન્મતિ કહે વાલ્હમા રે લો, હોવે હુકમ જો હજૂર; મેરે૦
તો હું તિહાં જઇ જોઇને રે લો, આવું તે આણંદ પૂર. મેરે૦ મેળો૦ ૧૮.
ચેમે આવો જઇ સાંભળી રે લો, ચાલી ગગન તતકાળ; મેરે૦

અંડ છઠ્ઠે ત્રીજી કહી રે લો, શ્રી શુભવીરેં ઢાળ. મેરે૦ મેળો૦ ૧૯.

દોહરા.

વિયત ઝગતિ વીજળી, વિદ્યુન્મતિ મિત સાસ;
કુસગપુરે જઇ જોવતાં, દીઠું મંદિર તાસ. ૧.
વેશ જુવાન પુરૂષ તણો, ગણિકા યોગ્ય કરંત;
દ્રવ્ય સહિત ઘરમાં ગઇ, અદૃશ્ય રૂપ મહંત. ૨.
દીઠી વસંતતિલકા પતિ વિરહે કૃત કૃશ કાય;
તજી શણગાર જીરણ અતિ, ચીવર મલિન ધરાય. ૩.
બાંધી વેણી ધ્યાવતિ, ધમ્મિલને એક ધ્યાન;
નરદ્વેપી નારી પરેં, ન જુએ તેહ જુવાન. ૪.
તવ નરવેશ તજી કરી, થઈ નિજ રૂપે ત્યાંહી;
કહે તુઝ પાસેં મોકલી, ધમ્મિલ કુંવરે આંહી. ૫.
હું છું દાસી તેહની, ખબર કરેવા તુઝ;
પ્રેમેં પાઠવી તેણે તુમેં, કે શું કહો છો મુઝ. ૬.
એમ સુણી સહસા ઉઠીનેં, ગાઢ આલિંગન દેત;
રોમ રોમ હરખિત થઇ, સાદર સ્નેહ વદેત. ૭.

ઢાળ ૪ થી.

(સાબરમતિએં આવ્યાં છે ભરપૂર જો, ચારે ને કાંઠે માતા રમી વળ્યાં—એ દેશી.)

આસન ઢાળી વિદ્યુન્મતિને બેસારી રે,
પૂછે રે પ્રાણવલ્લભ માહરો કિહાં વસે;
મુઝનેં વિછોહી પિયુ પરદેશ નિવેશે રે,
ભોજન કેમ ભાવે રે તે કરતા હશે;
સંદેશો પામી રે દિલ દુઃખ ઉલ્લસે. ૧.
મહિલા મનમેળા રે મનના મન રમેં,
રૂપની છાયા રે રૂપેં ઉપસમે. એ આંકણી.
વિદ્યુન્મતિ કહે દુઃખની વેળા વીતી રે,
વાલ્હિમ વિશરામી રે ચંપાએં વસે;
થોડા દિનમાં કરશું તુમ પીયુ મેળા રે,

પણ આવી વેળા રે કેમ તુમ થઈ હશે;
વાતો મલ પ્રકાશો રે તો ચિત્ત ઉલ્લસે. મહિલા૦ ૨.

વસંતતિલકા બોલે નગરે વડેરો રે,
સુરેંદ્રદત્ત કોટિધ્વજ વ્યવહારીયો;
માત સુભદ્રા જાઓ પ્રાણ પિયારો રે,
મુઝ ધર ધટ માંહી રે ધમ્મિલ ધારીયો;
મોહે મુઝ મારી રે ચિત્ત ધન હારીયો. મહિલા૦ ૩.

માત પિતા તસ જબ સુરલોક સધાવ્યાં રે,
નાવ્યાં રે ધનનાં ભરણાં તે પછે;
તવ મુઝ માતા કહે એકાંતે તેડી રે,
છોડી કંત કાઢો રે એ નિરધન અછે;
પંખી પણ તજે રે તરૂ સુકયા પછે. મહિલા૦ ૪.

સુકાં નઈ સર છંડે હંસ ને ચકવા રે,
રાજ્યથી ઉતરીયો રાજા સેવકે;
નિર્ગંધ કુસુમે ભમરો પણ નવિ બેસે રે,
હરણાં પણ ન ભજે વન દાધે થકે;
આપણ જાત ભજીએ નર ધન આવકે. મહિલા૦ ૫.

તવ મેં કહ્યું ધન કોડ ગમે એણે દીધું રે,
વારધિ વન્હિ વેશ્યા સંતોષી નહીં;
પણ ધનવંત મૂરખ શું હું નવિ રાચું રે,
સાચું ચિત્ત લાગ્યું રે મુઝ એહશું સહી;
લક્ષણ ગુણ દેખી રે પ્રીત લાગી રહી. મહિલા૦ ૬.

મયૂર વિષે રત પીંછ કહે સુણ કેકી રે,
ચિરં તન વળગાં અળગાં મત કરે;
જો છંડીશ તો કૃષ્ણ મુગટ સિર ચઢશું રે,
પણ તું કળા કરીને રે વનમાં નહીં ફરે;
જગજનતા તુંને રે બાંડો ઉચ્ચરે. મહિલા૦ ૭.

તેમ માતા એ મુઝ તનનો શણગાર રે,

જીવંતાં ન છોડું રે હું એહનેં કદા;
સાંભળી મૌન રહી પણ છિદ્ર ગવેખે રે,
એક દિન સ્નાન કરી અળતો માગ્યો મુદા;
જીરણ ને નીરસ મા દેતી તદા. મહિલા૦ ૮.
હું બોલી અળતો નીરસ કેમ દીધો રે,
મા કહે એ ધમ્મિલ સરિખો લેખીએં;
ઇક્ષુ ખંડ નીરસ પીલ્યા મોકલીયા રે,
પૂછંતાં કહે રે પતિશું પરખીએ;
હું બોલી એ સંમ જગતે ન દેખીએ. મહિલા૦ ૯.
ઇચ્છાએં તલવટના તલ મંગાવ્યા રે,
તલપુળી તલ વિણ માએં મોકલી;
પૂંછંતાં કહે ધનતલ વિણ પતિ પૂળી રે,
હું બોલી પૂળી તો બાળણ વળી;
ધમ્મિલની મતિ રે કામે આગલી. મહિલા૦ ૧૦.
માય કહે દેવલ ઘર લીંપણ કરશે રે,
મેં કહ્યું રે કૃતઘ્ન તુંહિ વાયસ પરે;
મા પૂછંતાં મેં કહિ લૌકિક શાસ્ત્રે રે,
વરસી બાર દુકાળે રે ધિક્ ભેગા મળે;
વાત તે વિચારે રે જગ ભુખે મરે. મહિલા૦ ૧૧.
આપણને કોણ પિંડ દિએ એણી વેળા રે,
એહું પણ મીઠું રે નર માગી જમે;
ઘર ને ઘરાંણાં બાળક નારી વેચે રે,
સીંચે રે પેટવેઠ દિન નીગમે;
ઘર છોડી લજાલુ રે પરદેશે ભમે. મહિલા૦ ૧૨.
વિપ્ર વણિક પણ અસુર તણે ઘર દાસો રે,
ફાંસો ઝેર ખાઇ રે નર નારી મરે;
તિરી નર મંસ ભખંતાં જળ નવિ પાવે રે,
જાવે રે નેહી વિચ્છોહી દુઃખ શરે;

કોટિધજ મૂછાળા રે દીનપણું ધરે. મહિલા૦ ૧૩.
આપણુ કાકા કેણી પરે પેટ તે ભરશું રે,
તવ વૃદ્ધ કાગ બોલ્યો રે દુઃખ ધરશો નહીં;
જલધિતટે કાંયજળ દ્વિક ભાણેજા રે,
તેહની રે પાસે સવિ જઈશું સહી;
અશનાદિક દેશે રે જલધિ મત્સ્ય વહી. મહિલા૦ ૧૪.

મોકુલી કુલ જલધિતટ પોહોતા એમે રે,
પ્રેમે કાંયજળ બોલાવતા;
બહુ સન્માને નિત્ય જલધિ મત્સ્ય દેવે રે,
પીવારે મીઠાં જળ દેખાવતાં;
બાર દુકાળી કાકા સુખમાં કાઢતા. મહિલા૦ ૧૫.

થયો સુગાળ મુદિત જન મુદીર ઝરંતાં રે,
મોકલી દોય દ્વિકા રે ખબર કઢાવતાં;
ભાણેજને કહે અમને લોક તેડાવે રે,
ભાવે રે ભોજન ભક્તિ કરાવતાં;
પૂર્વજને પોષણુ શ્રાદ્ધ સરાવતાં. મહિલા૦ ૧૬.

કહે ભાણેજા સારસ જલધિ વાયસ રે,
કહે માતુલસે દુઃખે જાવું પડે;
કાક કહે નિત્ય ઉઠી તુમ પગ સાંમું રે,
ખાધાને સારૂ રે, નીચ નજર અડે;
અમને કેણે ઘાલ્યા રે એહવા સાંકડે. મહિલા૦ ૧૭.

કટુક વચન એમ બોલી પાછલી રાતે રે,
બલીભુગ પિંડ ભાગી રે નિજ દેશે ગયા;
તું પણુ માતા તેહવી ગુણુ હણુનારી રે,
હું તો ગુણુ પ્યારી રે જેથી સુખી થયા;
સાંભળી માય કપટે ગઈ આણી દયા. મહિલા૦ ૧૮.

અતિ રાગે રંગાણી સુઝને જાણી રે,
માતાએ મોહોટો ઓચ્છવ માંડીયો;

નાત વર્ગ સંતોષી મદિરા પોખી રે,
મુઝ પીયુને રણુ વગડામાં છોડીયો;
છંડી હેમ સિદ્ધિ લીધી કોડીયો. મહિલા૦ ૧૯.
તજી તંબોલ ને સરસ આહાર નિવારી રે,
વેણી બંધ જીરણુ ભુજંગ મૃતિ લતિ;
તાપસિણી જ્યું કાયાશોક કરંતિ રે,
હું ઘરમાંહે રોતી પીયર જશોમતિ;
એમ કુશળ પૂછંતાં મેં કહી છતી. મહિલા૦ ૨૦.
પણુ માહારો સંદેશો જઇને કેહેજો રે,
ઘરણીને પરણી છંડી વેગળી;
તેમ વળી નવનવી પરણી હશે કોઇ નારી રે,
તેહને રખે વીસારી રે મુકતાં વળી;
જો જાએ લાખા રે સાખા નં હું ચલી. મહિલા૦ ૨૧.
ઘર ને ઘરાંણાં વેચી માલ ખવારી રે,
પીયર દેહ ધારી રે અન માગી જમે;
સખી સહેલી પીતરીયા ભોજાઈ રે,
તેહનાં રે મેહેણાં પરણી નિત્ય ખમે;
પ્રીતમને સાબાશી પરદેશે રમે. મહિલા૦ ૨૨.
એમ વયણાં સુણી ખેચરી કહે રહો છાનાં રે,
જઇશું અમે રેહેજો તુમે દુઃખ પરિહરી;
એમ કહિ ગગન ચલી શુભવીરની પાસે રે,
ચોથી ઢાળ છઠ્ઠે ખંડે રસભરી;
ચતુરા ચિત્ત ચૂપે ગઇ ચંપાપુરી. મહિલા૦ ૨૩.

દોહરા.

વિદ્યુન્મતિ વેગે જઇ, ધમ્મિલ કુંવરને પાસ;
મૂળ ચૂલ માંડી કરી, સઘળી વાત પ્રકાશ. ૧.
તે સુણતાં દુઃખ ઉલસ્યું, નયણે નીર ભરાય;
પણુ વિમળાના ભયથકી, વચનેં નવિ ઉચ્ચરાય. ૨

વિદ્યુન્મતિ કહે નાથજી, મ કરો શોચ લગાર;
કુશગપુરેં જાવા તણો, જો હોયે દિલમેં પ્યાર. ૩.
તો બોલો નિર્ભયપણે, 'કુંવર' કહે છે પ્યાર;
પણ ઇચ્છા હોએ સર્વની, તો જાવું જયકાર. ૪.
એમ નિસુણી ખેચર સુતા, મેળવી સઘળી નાર;
નિજ નયરેં જાવા તણો, કીધો એક વિચાર. ૫.
કુંવર જઇ નૃપને કહે, જઇશું અમે નિજ દેશ;
રાય કહે કેમ રાખીએં, પરણાગત સવિશેષ. ૬.

ઢાળ ૫ મી.

(ત્રીજે ભવ વરથાનક તપ કરી—એ દેશી.)

કુંવર સજબાઇ કરી પુર બાહર, દેહેરા તંબૂ દેવે;
હય ગય રથ પાયક દલ સાથેં, વસ્તુ અવર વર લેવે રે;
પ્રાણી પુણ્ય તણી ગતિ દેખો, પુણ્ય જગતમાં વિશેષો રે. પ્રાણી૦
એ આંકણી. ૧.
કવિલરાય બેઠી વેળાવે, મળણાં સજ્જન સહુ લાવે;
દાસી દાસ દીએ બહુ સાથેં, હય ગય સુભટ ચલાવે રે. પ્રાણી૦ ૨.
રવિશેખર જુવરાજ મિલાપેં, દીએ ધન કંચન કોડી;
નવ શ્રેષ્ઠી સસરા ધન દેઈ, વળીયા નમી કર જોડી રે. પ્રાણી૦ ૩.
ખેટસુતાએં વિદ્યાબળેં રચીઓ, રત્ન વિમાન વિશાળ;
સર્વ પરિકર વાહન સૂધાં, બેઠાં થઇ ઉજમાળ રે. પ્રાણી૦ ૪.
દેવ વિમાન ઝરૂખેં બેઠી, વિમળાદિક સવિ નારી;
વન ગિરિ સર નદી ગામ વિલોકી, વાત કરે બહુ પ્યારી રે. પ્રાણી૦ ૫.
ક્ષણમેં કુશાગ્રપુરી વન ખંડે, ઉતર્યા હર્ષ વિશેષ;
વિયતચરી વિદ્યાધર લોકને, દૂર કિસ્યો પરદેશ રે. પ્રાણી૦ ૬.
દેરા તંબૂ દીયા વનમાંહી, રત્નવિમાન આકાશેં;
નગર લોક મળી કૌતુક જોતા, પામ્યા ચિત્ત ઉલ્લાસેં રે. પ્રાણી૦ ૭.
સુરેંદ્રદત્ત તણો સુત ધમ્મિલ, બહુ વરશે ઘર આવ્યા;
રાજસુતા વિદ્યાધર કુમરી, પરણી બહુ ઋદ્ધિ લાવ્યા રે. પ્રાણી૦ ૮.

એમ નિસુણી અરિદમણ તે રાજા, સન્મુખ આવી તામ;
પુર શણગારી નિજ ઘર તેડી, આપ્યું રેહેવા ધામ રે. પ્રાણી૦ ૯.
રત્નવિમાનની રચના દેખી, રાય હર્ષ બહુ પાવે;
ધમ્મિલ મંદિર હુકમેં તતક્ષણ, નૌતમ રાય કરાવે રે. પ્રાણી૦ ૧૦.
વેશ્યા વસંતસેના ઘર જાવે, તે પણ સન્મુખ આવે;
નિજ બેટીનેં વાત જણાવે, કુંવરનેં ભેળા મિલાવે રે. પ્રાણી૦ ૧૧.
મેઘમયૂરી ચંદ્રચકોરી, તેણી પરેં હર્ષ ભરાણી;
સ્નાન કરી શણગાર ધરીનેં, અંગોઅંગેં ઠરાણી રે. પ્રાણી૦ ૧૨.
વસંતતિલકા પુત્રી સમી ગણેં, શત્રુદમણ ભૂપાળ;
તેણેં નિજ રાજ્યનો ભાગ તે ત્રીજો, કુંવરનેં દીએં ઉજમાળ રે. પ્રાણી૦ ૧૩.
પ્રથમ સતી પરણી જે જશોમતિ, ધનવશુ શેઠની બેટી;
બેહુ કુલ ઉજ્જવલતા દેખાવી, જૈન ધર્મ ગુણ પેટી રે. પ્રાણી૦ ૧૪.
તેહને તેડવા કારણ પોતેં, માન વધારણ સારૂં;
જઇ કહે સર્વ ગયાં પણ તુમવડેં, ઇહાં કનેં નામ અમારૂં રે. પ્રાણી૦ ૧૫.
સસરા સાસુએં આદર દેઇ, નિજ પુત્રીને વોળાવે;
બેસી સુખાસનેં નિજ ઘર આવે, વિમળા ભક્તિ કરાવે રે. પ્રાણી૦ ૧૬.
ત્રીજેં દીસેં રાજ્યની લીલા, નૃપ અભિષેક કરાવે;
જોગીદત્ત વિદ્યાએં સાધ્યા, દેશ અવર વશ થાવે રે. પ્રાણી૦ ૧૭.
પ્રથમ જશોમતિ કરી પટરાણી, બીજી વિમળા રાણી;
વિદ્યુન્મતિ ને વિદ્યુલ્લતા દોય, ચઉ અભિષેક ઠરાણી રે. પ્રાણી૦ ૧૮.
વિમળસેનાના માત પિતાદિક, આવી તિહાં સવિ મળિયાં;
બેટી ભેટી દીએ બહુ સંપદ, કુંવર રજાએ વળીયાં રે. પ્રાણી૦ ૧૯.
આ ભવઅર્થે કીઓ ખટમાસી, આંબિલ તપ ફળ વાધ્યો;
સુરરમણી પામી, વંછિત સુખ સવિ સાધ્યો રે. પ્રાણી૦ ૨૦.
છઠ્ઠે ખંડેં પાંચમી ઢાળેં, કુંવર વસ્યા નિજ ધામ;
શ્રી શુભવીર રસિક લોકોત્તરા, ઘર પામે વિશરામ રે. પ્રાણી૦ ૨૧.

દોહરા.

એક દિન ધમ્મિલ રાયનેં, વસંતતિલકા એમ;
કહે ગત નિશિ વેષાંતરેં, રતિસુખ વિલસ્યા કેમ. ૧.

પણ મેં તુમનેં ઓળખ્યા, રતિ સંભોગનેં કાળ;
સાંભળી ધમ્મિલનેં મને, પ્રગટી અંતર ઝાળ. ૨.
ચિંતી કહે નારી પ્રતેં, તુમને વિસ્મય હેત;
હું આવ્યો વેશાંતરેં, બીજો નહીં સંકેત. ૩.
એમ કહી ચિંતે મુઝ સરૂપ, કરે કોઇ ધૂરત ફંદ;
મુઝ નારી અભિલાખીઓ, વિદ્યાધર મતિ મંદ. ૪.
પણ એ દુષ્ટને મારવા, કરવો કોઇ ઉપાય;
ચિંતિ ધર પરતો ભુવિ, સિંદૂર પૂજવ રાય. ૫.
ધમ્મિલ કર કરવાળથું, પૂઠેં ભ્રમણ કરંત;
દેખી તસ પદ પદ્ધતી, તે અનુસારે ચલંત. ૬.
ઘર પેસંતાં ધમ્મિલે, દીધો ખડ્ગ પ્રહાર;
દોય ભાગ કરી નાંખીયો, ગરતાં કૂપ મઝાર. ૭.
ભુવિ જળ શૌચ કરી ગયો, વિદ્યુન્મતિને પાસ;
પુરૂષ બધાં શંકિત મને, નિશિદિન રેહેત ઉદાસ. ૮.
એક દિન મંદિર ઉપવને, વૃક્ષ અશોકને પાસ;
પુઢવિ શિલા પટ ઉપરેં, બેઠો કરત વિખાસ. ૯.
પશ્ચાત્તાપ દવાનળે, તાપિત હ્રદય કુમાર;
ચિંતે કરવું નવિ ઘટે, હું શ્રાવક વ્રતધાર. ૧૦.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી.

(એક સમેં વૃંદાવનેં સામળીયા જી—એ દેશી.)

તેહ સમેં નવ જોબના, અતિ રંગીલી;
કુચ ફળ ભર નમી તન ડાળ, અપચ્છરરૂ પેરે અતિ રંગીલી;
ધીમે ધીમે ચરણ ઠવે, અતિ૦ ચમકંતી ચતુરા ચાલ. અપચ્છર૦
રક્ત વરણ સાડી ધરી, અતિ૦ મણિતિલક કપાલે હેજ; અપચ્છર૦
ચરણે ઝગત પીત કિંકણી, અતિ૦ કંચુક મણિ હીરા તેજ. અપચ્છર૦
લોચન કજ્જલતા ઝગે, અતિ૦ ઓષિધિપતિ સ્મેર વદન; અપચ્છર૦
બિંબાધર રદ ઊજલા, અતિ૦ દર્શનથી દેવ પ્રસન્ન. અપચ્છર૦
ચોવમહર્ઘા ભૂષણેં, અતિ૦ ભૂષન રાજિત તંબોલ; અપચ્છર૦

આવી ઉભી કુંવર છબી, અતિ૦ જોતાં રંગ લાગ્યો ચોળ. અપચ્છર૦ ૪.
વિનય કરી એમ બોલતી, મન મોહન જી;
મુઝ વાત સુણો ગુણધામ, મનડું મોહ્યું રે મનમોહન જી;
વૈતાઢ્યે દક્ષિણ દિશે, મન૦ છે નગર અશોક તે નામ. મનડું૦ ૫.
વિદ્યાધર નરરાજીયો, મન૦ તે નામે છે મહસેન; મનડું૦
ચંદ્રપ્રભા રાણી સતી, મન૦ બેહુ સુખીયાં પ્રેમ રસેણ. મનડું૦ ૬.
મેઘરથાભિધ તેહને, મન૦ છે પુત્ર ઘણો અવિનીત; મનડું૦
મેઘમાળા નામે સુતા, મન૦ હું નૃપની કુળવટ રીત. મનડું૦ ૭.
અન્ય દિને માતા પિતા, મન૦ કરે બેઠાં અંતર વાત; મનડું૦
પુત્ર કુલક્ષણ ઉઠીયો, મન૦ કરે કોપ્યો એક દિન ઘાત. મનડું૦ ૮.
છે પરદારા લંપટી, મન૦ નાવે એહનો વિશ્વાસ; મનડું૦
અંતે જો રાજા થશે, મન૦ તો કરશે સર્વ વિનાશ. મનડું૦ ૯.
ધુમ અગ્નિથી ઉઠીયો, મન૦ વાદળ ઘન પદવી પાય; મનડું૦
જ્વલન જનકને નાસવે, મન૦ ગાજંતો જળ વરસાય. મનડું૦ ૧૦.
તેમ દુર્જન બળ દૈવથી, મન૦ લહે લક્ષ્મી રાજ્ય વિશેષ; મનડું૦
પ્રાયે પિતા બાંધવ પ્રતેં, મન૦ કરે તર્જન ઘાત કલેશ. મનડું૦ ૧૧.
રૂહીયત પણ રાજી નહીં, મન૦ હું નહીં દીયું એહને રાજ્ય; મનડું૦
કોઇક નરરતિ આગળો, મન૦ ભોગવશે આ સામ્રાજ્ય. મનડું૦ ૧૨.
રાણી કહે સુણો નાથ જી, મન૦ કરો ધારી કાંઇ ઉપાય; મનડું૦
અહિ ડશી અંગુલી છેદિએ, મન૦ રહે જીવિત તો સુખ થાય. મનડું૦ ૧૩.
કહે નૃપ રાણી સાંભળો, મન૦ સુત દીઠે દાઝે દેહ; મનડું૦
વિદ્યાપન્નતી પૂછીએં, મન૦ સો ઉત્તર આપે તેહ. મનડું૦ ૧૪.
રાયેં વિદ્યા પ્રગટ કરી, મન૦ પૂછંતાં બોલી એમ; મનડું૦
સુત સાતે વ્યસની થયો, મન૦ શો એ ઉપર તુઝ પ્રેમ. મનડું૦ ૧૫.
પુત્રી જે મેઘમાલિકા, મન૦ થાશે તસ જે ભરતાર; મનડું૦
મેઘરથને જમને ઘરેં, મન૦ તે મોકલશે નિરધાર. મનડું૦ ૧૬.
તુઝ પદેં અન્ય રાજા થશે, મન૦ તેહથી વધશે તુઝ લાજ; મનડું૦
સુત ન દીએ સુખ જીવતાં, મન૦ તે પુત્ર નહીં અહિરાજ. મનડું૦ ૧૭.

એમ કહી દેવી અદૃશ થઇ, મન૦ કહી રાયે રાણીને વાત; મનડું૦
મુઝ માતા સુણી દુઃખ ધરે, મન૦ ગયું રાજ્ય ને પુત્રવિઘાત. મનડું૦ ૧૮.
મુઝ ઉપર રાગેં કરી, મન૦ વન ગિરિ પુર રમણિક ઠાય; મનડું૦
તિહાં જઇ ખેલે નિશિદિનેં, મન૦ પણ મુઝને નિત્ય કહી જાય. મનડું૦ ૧૯.
મુઝથી રહે નહીં વેગળો, મન૦ એહથી હું પણ ઘડી એક; મનડું૦
ભાઇ બેહેનને એહવો, મન૦ વરતે તે રાગ વિવેક. મનડું૦ ૨૦.
આજ થકી ત્રીજે દનેં, મન૦ નીકળિયો પૂછી એમ; મનડું૦
કુશાગ્રપુરેં અમેં જાઇશું, મન૦ તિહાં છે એક જણશું પ્રેમ. મનડું૦ ૨૧.
હજિય લગેં ઘર નાવીયો, મન૦ હું આવી નેહ ભરાય; મનડું૦
તવ મેં ઇહાં એમ સાંભળ્યું, મન૦ નૃપ ધમ્મિલેં ખડ્ગેં હણાય. મનડું૦ ૨૨.
રોષભરી આ વન ફરૂં, મન૦ તુમ દર્શન દીઠું આજ; મનડું૦
રોષ ગયો રાગી થઇ, મન૦ ઉભી સન્મુખ ધરી લાજ. મનડું૦ ૨૩.
અશરણું શરણુ હવે તુમેં, મન૦ સુરિ વચને ઝાલ્યો હાથ; મનડું૦
એમ કહીને ચરણે નમી, મન૦ મન ગમતો પામી નાથ. મનડું૦ ૨૪.
ગાંધર્વ વિવાહેં પરણીયા, મન૦ ઘર લાવે કુંવર ભલી ભાત; મનડું૦
બત્રીશ પ્રેમદા પ્રેમશું, મન૦ સુખ વિલસંતા દિન રાત. મનડું૦ ૨૫.
છઠ્ઠે ખંડેં એ થઇ, મન૦ સંપૂર્ણ છઠ્ઠી ઢાળ; મનડું૦
શ્રી શુભવીર વચન સુણી, મન૦ કરો વ્રત પચ્ચખ્ખાણ વિશાળ. મનડું૦ ૨૬.

દોહરા.

સુખ ભોગવતાં સ્વર્ગનાં, વીત્યો કેટલો કાળ;
વિમળસેનાયેં જનમિયો, ભૂસેવધિ સમ બાળ. ૧
જન્મોત્સવ બહુલો કિયો, દશ દિન નાટકશાળ;
દાન અતુલ દેતા વળી, ઘર ઘર તોરણ માળ. ૨.
સજન વર્ગ સંતોષીને, દિન દ્વાદશ જબ હુંત;
પદ્મનાભ પ્રેમેં કરી, તેહનું નામ દિયંત. ૩.
આઠ વરસનો જબ હુઓ, દેખી બુદ્ધિ વિશાળ;
માત પિતા હરખેં કરી, તવ ઠવિયો નિશાળ. ૪.
ઉદ્યમ ગુરૂ મેહેરે ભણ્યો, સુકળા શાસ્ત્ર અનેક;
જોવન વય પરણાવીયો, પ્રગટ્યો જામ વિવેક. ૫.

પુત્ર મિત્ર કાંતાદિકા, વિનયવંત પરિવાર;
સુખમાં કાળ ગમે સદા, સુગુરૂ મહિમ દિલ ધાર. ૬.
ધમ્મિલ નૃપ બત્રીશ પ્રિયા,એક દિન કરત વિચાર;
જિનવચનામૃત પીજીએં, જો આવે અણગાર. ૭.

ઢાળ ૭ મી.

(શીતળજિન સહજાનંદી—એ દેશી).

વાચંયમ વિનય વિલાસી, સહજાનંદ સુખના આશી;
અનુપમ આગમ અભ્યાસી, મુનિ સઘળા ગુરૂકુળવાસી.
સલૂણા સંત એ શીખ ધરીએં, ગુરૂભક્તિ સદા અનુસરીએ. સલૂણા૦
એ આંકણી. ૧.
સુંદર પરિકર પરિવરિયા, પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન ગુણ દરીયા;
અવધિ મન પર્જવ ધરીયા, વૈભાર ગિરિ સમોસરીયા. સલૂણા૦ ૨.
નામેં ધર્મરૂચિ સૂરિરાયા, કુશાગ્રપુરી વન ઠાયા;
વનપાળ વધામણી દેતા, જિતશત્રુ ધમ્મિલ હરખંતા. સલૂણા૦ ૩.
મંગલની ભેરી વજાવે, સહુ લોકને એમ સુણાવે;
પુણ્યે મેળા મળ્યા અણગાર, આવજો સહુ સજી શણગાર. સલૂણા૦ ૪.
નગરેં તોરણ બંધાવે, મારગ સઘળા સમરાવે;
પગ પગ છંટકાવ કરાવે, ફૂલપૂંજ સુગંધી બિછાવે. સલૂણા૦ ૫.
વળી ધૂપઘટા મહકંતી, પંચવર્ણી ધજા ઝળકંતી;
સજે સાહામૈયું સહુ ભેળા, જાણે નાવે ફરી આ વેળા. સલૂણા૦ ૬.
અષ્ટ મંગળ જળ ભરી ઝારી, હય ગય રથ ભટ શણગારી;
રથ બત્રીશ બેઠી નારી, તેમ રાય પ્રિયા રથ ધારી. સલૂણા૦ ૭.
વાડવ ક્ષત્રી ભટ જોહા, ઇભ્ય કૌટંબિક સંબોહા;
ઈશ્વર ધનવંત સમૂહા, શેઠ સેનાપતિ સથ્થવાહા. સલૂણા૦ ૮.
પટ્ટહસ્તી ચઢયા દોય રાજા, વીણા ભુંગળ તૂર અવાજા;
ચામર ધજ છત્ર ને તાલા, કેઇ ચાલે સિંહાસનવાળા. સલૂણા૦ ૯.
અસિ કુંત ધનુષ શરવાળા, ખંધ લેઈ ચલે લઘુ બાલા;

ઇગસય અઠ જોગી જટાળા, કેઇ બોલે મંગલમાળા. સલૂણા૦ ૧૦.
ઇત્યાદિક નરની ટોળી, ભરી ઝાલે ગલાલની ઝોળી;
વેશ્યા વર નાટક થાતે, ચકિનાણી તણા ગુણ ગાતે. સલૂણા૦ ૧૧.
જેમ સૂત્ર ઉવાઇ કહાવે, તેમ જિનપરેં મુનિને થાવે;
ગુણવંત સૂરિ ઉવઝાયા, બહુશ્રત ગીતારથ રાયા. સલૂણા૦ ૧૨.
ત્રણેને સાહામઇયાં થાવે, શિર કસબી દુશાલા ધરાવે;
નહીં બહુશ્રુતને કોઇ તોલેં, એમ રત્નશેખર સૂરિ બોલે. સલૂણા૦ ૧૩.
ગીતારથ સૂરિ સમાન, અંગ ત્રીજે લહે બહુ માન;
ગીતારથ વૃષભ કહાવે, પરમતવાદીને હઠાવે. સલૂણા૦ ૧૪.
બહુશ્રુત તનું શૌચ વહંતા, બહુમૂલાં વસ્ત્ર ધરંતા;
મલિનાં શુક્રમલ પરિહાર, કહે પ્રવચનસાર ઉદ્ધાર. સલૂણા૦ ૧૫.
કહે કોઇ તપસ્વી કેરૂં, સાહામૈયું કરવું ભલેરૂં;
તે મિથ્યા મન નવિકલ્પા, સિદ્ધાંતેં નથી કાંઇ જલ્પા. સલૂણા૦ ૧૬.
તપસી અજ્ઞાની ટોળે, વળગા મૂર્ખને બોલે;
ગુરૂકુળવાસેં એ સાચા, એમ ધર્મદાસ ગણિ વાચા. સલૂણા૦ ૧૭.
ગીતારથ મિશ્રા ચાર, નવિ ભાંખ્યો ત્રીજે વિહાર;
તે કરતાં ગીતાર્થ આણે, શ્રાવક કરતા સહુ ટાણે. સલૂણા૦ ૧૮.
સહામૈ યુંસજી સંચરીયા, વૈભારગિરિ ઉતરિયા;
ખંડ છઠ્ઠે સાતમી ઢાળેં, શુભવીર વિવેકી નિહાળેં. સલૂણા૦ ૧૯.

દોહરા.

ભૂપતિ ધમ્મિલ ઊતરી, દૂરથી કરત પ્રણામ;
અભિગમ સઘળા સાચવી, કર ધરી શ્રીફળ દામ. ૧.

દેઇ ત્રણ પ્રદક્ષિણા, ભેટ ધરી બહુમૂલ;
કર જોડી સ્તવના કરી, બેઠાં ચિત્ત અનુકૂળ. ૨.
બેઠી સઘળી પરખદા, ગુરૂસન્મુખ સુવિનીત;
રાણી બત્રીશ પણ તિહાં, હરખે ઉલ્લસિત ચિત્ત. ૩.
સુણવા વંછે ધર્મ તે, નૃપ ધમ્મિલ કુમાર;
ગુરૂ પણ તેહને દેશના, દીએ પુષ્કર જળધાર. ૪.

ઢાળ ૮ મી.

(હસ્તિનાગ પુર વર ભલું—એ દેશી.)

ચેતન ચતુરી ચેતના, તમે ચેતો ચિત્ત મઝાર રે;
મોહની મદિરા છાકમાં, નહિ લોકોત્તર સુખસાર રે. ૧.
નહિ લોકોત્તર સુખ સાર, કરો રૂચિ તત્વની, ગુણવંત રે;
ગુણવંત પ્રસંત ભદંત, સમય વેદી કહે, અરિહંત રે. એ આંકણી.
ગિરિસરિ દુપલના ન્યાયથી, કાકતાલીને દ્દષ્ટાંત રે;
નરભવ દુર્લભ પામીયો, નાવ ભુલું રતનદ્વીપ જંત રે. નાવ૦ કરો૦ ૨.
દેશ અનારજ જગ ઘણા, જિહાં ધર્મઅક્ષર નહીં હોય રે;
મણુઅ થયો એળે ગયો, શ્યો નરભવ પામ્યો સોય રે. શ્યો૦ કરો૦ ૩.
આરજ દેશે જનમ હુઓ, પણ આર્જે અનારજ હોય રે;
ભાષા આચાર વણિજ ક્રિયા, કુળ જાત વેશ ગામ જોય રે. કુળ૦ કરો૦ ૪.
કાંઇક પુણ્ય બળે કરી, લહે ઉત્તમ કુલ દુર્લભ રે;
અલ્પાયુ રોગે ગ્રહ્યો, કુળ પામે પણ શો અચંભ રે. કુળ૦ કરો૦ ૫.
પૂરણ પુણ્યે પામીએ, કુળ આયુ નિરામય દેહ રે;
પાંચે ઇંદ્રિય પરવડાં વળી, આજીવિકા સુખ ગેહ રે. વળી૦ કરો૦ ૬.
તે પણ પામ્યે દલહો, બહુશ્રુત ગુરૂનો સંજોગ રે;
ગામ નગર પુર જોવતાં, નહિ સઘળે મુનિનો જોગ રે. નહિ૦ કરો૦ ૭.
ભાગ્ય ઉદયથી ગુરૂ મળ્યા, ચઉઅંગે એ ધુર અંગ રે;
સાંભળવું સિદ્ધાંતનું, તે દુર્લભ ગુરૂને સંગ રે. તે૦ કરો૦ ૮.
આલસ મોહ પ્રમાદને, તજી ધર્મ સુણે એક ચિત્ત રે;
શ્રદ્ધા ભાસન રમણતા, ધરે સમકિત લક્ષણ નિત્ય રે. ધરે૦ કરો૦ ૯.
સમસંવેગાદિક ગુણે, વસીયો રસીયો શ્રુત ધર્મ રે;
તત્વરૂચિ થઇ સાંભળે, દોય ભેદે ધર્મનો મર્મ રે. દોય૦ કરો૦ ૧૦.
સર્વ દેશવિરતિ થકી, તિહાં સર્વ વિરત અણગાર રે;
ચરણ કરણ ગુણ ઉત્તરે, મૂળ ભેદે મહાવ્રત ધાર રે. મૂળ૦ કરો૦ ૧૧.
ભૂ જળ જલણ અનિલ તરૂ, એ થાવર પંચ પ્રકાર રે;
દુ તિ ચઉ પણિંદિ મળી, ત્રસ ભેદ કહ્યા એ ચાર રે. ત્રસ૦ કરો૦ ૧૨.

નવવિધ જીવની કાયની, તજે હિંસા મન વચ કાય રે;
કૃત કારિત અનુમોદના, એમ ભેદ એકાશી થાય રે. એમ૦ કરો૦ ૧૩.
કાલત્રિકે તસ વર્જતા, અરિહંતાદિક કરી સાખ રે;
બીજું મૃષાવાદ છંડતા, ભવભ્રમણાદિક ભય દાખ્ય રે. ભય૦ કરો૦ ૧૪.
સત્ય અસત્ય ને મિશ્રતા, એ દશવિધ તિગુણા ત્રીશ રે;
બાર ભેદ વ્યવહારના, મળી સર્વે એ બેંતાળીશ રે. મળી૦ કરો૦ ૧૫.
દ્રવ્યથી ખટ દ્રવ્ય આસરી, વળી ખેત્રથી લોગાલોગ રે;
દિન રાત્રિ કહિ કાળથી, ભાવથી રાગ રોષ સંજોગ રે. ભાવથી૦કરો૦ ૧૬.
સ્વામી જીવ ગુરૂ જિનથકી, અદત્ત ચતુર્વિધ હોય રે;
દ્રવ્યાદિકથી ચોગુણા, સોળ ભેદ એણી પરે જોય રે. સોળ૦ કરો૦ ૧૭.
કાળત્રિકે મન વચ તણું, એકસો ચુંઆળીશ ભેદ રે;
અબ્રહ્મ વર્જે મુનિવરા, જે ટાળે ભવભય ખેદ રે. જે૦ કરો૦ ૧૮.
દેહ ઔદારિક વૈક્રિએ, નવ વાડે ભેદ અઢાર રે;
દ્રવ્યાદિકથી ચોગુણા, ચિત્ત ધરતા તે અણગાર રે. ચિત્ત૦ કરો૦ ૧૯.
નવવિધ પરિગ્રહ છંડતા, પગ મંડતાં જયણા ધરંત રે;
કાળ બહુ છઠ્ઠે ગુણે, સાતમે થોવ કાળ વસંત રે. સાતમે૦કરો૦ ૨૦.
સર્પ જલણ ગિરિસાગરૂ, વ્યોમ તરૂગણ અલિ મૃગસૂર રે;
પદ્મ પવન ધરણી સમા, મુનિ ભાંખે અનુજોગ દ્વાર રે. મુનિ૦ કરો૦ ૨૧.
દેશ વિરતિધર થૂલથી, હિંસાનાં કરે પચ્ચખ્ખાણ રે;
પાંચ મોટકાં જૂઠનાં, પચ્ચખ્ખે થૂલથી વ્રત જાણ રે. પચ્ચ૦ કરો૦ ૨૨.
ત્રીજે અદત્તાદાનનું, ચોથે પરદારા નીમ રે;
ઇચ્છા પ્રમાણે થૂળથી, પરિગ્રહ નવવિધની સીમ રે. પરિગ્રહ૦કરો૦ ૨૩.
દિશિ પરિમાણે ગમન કરે, ભોગ ઉવભોગ નિયમ વિચાર રે;
કર્માદાન પન્નર તજે, અનર્થ દંડ પરિહાર રે. અનર્થ૦ કરો૦ ૨૪.
નવમે સામાયિક નિત્ય કરે, દશમે વ્રત સંખેપ થાય રે;
મંત્ર બળે જેમ વીંછીનું, કાંઇ ઝેર તે ડંકે જાય રે. કાંઇ૦ કરો૦ ૨૫.
ભંગા અસીતી ઓળખી, પોસહ કરતા શુભ ચિત્ત રે;
બારમે મુનિ ઘર તેડીને, પડિલાભી જમે ગૃહી નિત્ય રે. પડિલા૦ કરો૦ ૨૬.

પંચ પંચ સઘળે વ્રતેં, જાણી તજવા અતિચાર રે;
રથ બેસી મારગ કટે, તેમ એ વ્રત મુક્તિ વિચાર રે. તેમ૦ કરો૦ ૨૭.
એકવીશ દ્રવ્ય ગુણ ઉત્તરા, વળિ પણતીસમ ગુણ સાર રે;
ભાવથી સત્તર જે ધરે, તે પામે ભવનો પાર રે. તે૦ કરો૦ ૨૮.
દાન શીયલ તપ ભાવના, તિહાં દાન ગૃહીને વિશેષ રે;
તે પણ ભાવેં ફળ દીએ, અમૃતાનુષ્ઠાન અશેષ રે. અમૃતા૦ કરો૦ ૨૯.
દાન દીયંતાં સાધુનેં, વરભક્તિ વિશેષેં નાર રે;
પાંચ કોડી સોવન તણી, સુરવૃષ્ટિ કરે તસ દ્વાર રે. સુર૦ કરો૦ ૩૦.
નિશ્રા પ્રાતિવેશ્મિકકી, દેખી તેડે મુનિ ગેહ રે;
ખીર ખાંડ પડિલાભતી, ક્ષણ ક્ષણ જુએ ઊંચું તેહ રે. ક્ષણ૦ કરો૦ ૩૧.
પૂછંતાં મુનિનેં કહે, જે દીઠી વાત અશેષ રે;
આહાર સરસ તુમનેં દિયું, કેમ વૃષ્ટિ નહીં લવલેશ રે. કેમ૦ કરો૦ ૩૨.
તે કહે આ સરિખા મુનિ, તુઝ સરખી દાતા નાર રે;
વૃષ્ટિ ન થાએ દષદ તણી, વિણભક્તિ હૃદયમાં ધાર રે. વિણ૦ કરો૦ ૩૩.
ભાવેં દીયંતા બાકળા, લહ્યું કેવળ ચંદનબાળ રે;
જિનગુરૂ વિનયને તપ ક્રિયા, ફળ વીર્ય ઉલ્લાસ વિશાળ રે. ફળ૦ કરો૦ ૩૪.
કર્યો અંત કોડાકોડી સાગરે, જબ ગંઠીભેદ કરંત રે;
જ્ઞાન ક્રિયા તવ ફળ દીયે, પ્રણિધાન દિશા વિકસંત રે. પ્રણિ૦ કરો૦ ૩૫.
તસ કારણ શ્રુતજ્ઞાન છે, તે તો બહુશ્રુત ગુરૂ આયત્ત રે;
વિનયેં ગુરૂસેવા કરે, વિનયીને ગુણસંપત્ત રે. વિનયી૦ કરો૦ ૩૬.
નાહી ધોઇ નિર્મળ થઇ, જેમ દેખે આરીસે રૂપ રે;
ભાવ શોચ ગુરૂ દર્શનેં, પ્રગટેં નિજ આતમ રૂપ રે. પ્રગટે૦ કરો૦ ૩૭.
જ્ઞાનદશા ગુરૂથી હુવે, જ્ઞાનથી સ્થિતિ કર્મની નાશ રે;
કેવળી પણ અંતે લહે, જ્ઞાનઉપયોગેં શિવ વાસ રે. જ્ઞાન૦ કરો૦ ૩૮.
રવિ શશિ મણિ દીપક સમો, જ્ઞાન તે વિણ કિરિયા અંધ રે;
ઉગ્રવિહારી તપ તપે, તે જાણો જૂઠો ધંધ રે. તે૦ કરો૦ ૩૯.
પ્રભુકર દીક્ષિત છે ઘણા, પણ જ્ઞાની ગણ્યો પરિવાર રે;
સૂત્ર પયન્ના જેણેં રચ્યાં, તે ગણતી ચઉદ હજાર રે. તે૦ કરો૦ ૪૦.
જગનાટક જ્ઞાની જુએ, જેણે ચાખ્યો શિવ આસ્વાદ રે;

જ્ઞાન લેહેરમાં જે રમે, શિવરમણી કરે તસ યાદ રે. શિવ૦ કરો૦ ૪૧.
છઠ્ઠે ખંડે આઠમી, ઢાળ પૂર્ણ થઇ એ ખાસ રે;
શુભવીર વચન સુણી, લહો જયકમળ ઘર વાસ રે. લહો૦ કરો૦ ૪૨.

દોહરા.

એણી પરે દેઈ દેશના, જામ રહ્યા મુનિરાય;
તવ ધમ્મિલ તે વીનવે, વિનયે પ્રણમી પાય. ૧.
ભગવન કહો કોણ કર્મથી, માતપિતાદિ વિજોગ;
બાળપણે મુઝ કેમ થયો, વળી પામ્યા સુખ ભોગ. ૨.
ઠામ ઠામ ઋદ્ધિ મળી, રાજ્ય થયું શ્રીકાર;
ખેચર ભૂચર કન્યકા, એમ સુખ દુઃખ પ્રકાર. ૩.

ઢાળ ૯ મી.

(જીરે દેશના સુણી રઠ લાગશે—એ દેશી.)

જીરે સુરિ કહે સાંભળ રાજવી, જીરે પૂર્વ ભવતણી વાત;
જીરે આ ભયથી ત્રીજે ભવે, જીરે અનુભવિયાં અવદાત. ૧.
જીરે અજ્ઞાની પશુ આતમા, જીરે ન લહે પુણ્ય ને પાપ;
જીરે સ્રોતાવર્ત્ત ભવોદધિ, જીરે ડૂબ્યો લહે સંતાપ. જીરે૦ ૨.
સૂરિ કહે સાંભળ રાજવી. એ આંકણી.
જીરે જંબુદ્વીપ ભરતે પુરા, જીરે ભરૂઅચ્ચ શેહેર મઝાર;
જીરે શત્રુદમન રાજા તિહાં, જીરે ધારણીનો ભરતાર. જીરે૦ ૩.
જીરે તિહાં મહાધન ગાથાપતિ, જીરે નારી સુનંદા તાસ;
જીરે સુનંદ નામે સુત થયો, જીરે ઘર મિથ્યાત નિવાસ. જીરે૦ ૪.
જીરે આઠ વરસનો જબ હુઓ, જીરે મૂક્યો ભણવા તેહ;
જીરે નિજ કુળ ઉચિત કળા ભણ્યો, જીરે ભદ્રક સરળ સનેહ. જીરે૦ ૫.
જીરે કાળાંતરે પરૂણાગતે, જીરે આવ્યા પ્રાચીન મિત્ર;
જીરે તસ પરૂણાગત કારણે, જીરે ભોજન કરત વિચિત્ર. જીરે૦ ૬.
જીરે શેઠ સુંનદને એમ કહે, જીરે જઇ શૌનિકને ગેહ;
જીરે લાવો પરૂણા કારણે, જીરે સુંદર મંસ સનેહ. જીરે૦ ૭
જીરે અતિથિ સહિત સુત નિકળ્યો, જીરે સાથે લીધા દામ;
જીરે મંસ ન મળિયું તસ ઘરે, જીરે ન મલ્યું બીજે ઠામ. જીરે૦ ૮.

જીરે વાર્યો સુનંદે નવિ રહ્યો, જીરે ગયા માછીને ધામ;
જીરે પાંચ મીન લીયાં જીવતાં, જીરે આપી પરઠયા દામ. જીરે૦ ૯.
જીરે નદીય કિનારે આવતાં, જીરે મત્સ્ય સુનંદને દેઇ;
જીરે દેહ શૌચ કરી આવશું, જીરે ઘર જાજો એ લેઈ. જીરે૦ ૧૦.
જીરે અતિથિ કહી શૌચેં ગયો, જીરે તડપ્ફડતાં તે દેખ;
જીરે કુંવરેં જળે વેહેવરાવીયાં, જીરે કરૂણા સુનંદ વિશેષ. જીરે૦ ૧૧.
જીરે પૂછે પંથી અતિથિ મળ્યો, જીરે તે કહે જળ મેહેલાત;
જીરે ખેદભર્યો ઘર આવીને, જીરે શેઠને કહી સવિ વાત. જીરે૦ ૧૨.
જીરે શેઠ પૂછંતાં સુત કહે, જીરે કૂપ પાહવ્યા જળ મધ્ય;
જીરે ક્રોધેં ભર્યો શ્રેષ્ઠી કહે, જીરે તેણે દામે તુઝ વધ્ય. જીરે૦ ૧૩.
જીરે વાર્યો સજનેં પણ નવિ રહ્યો, જીરે મિથ્યાત્વી વિકરાળ;
જીરે ડંડ કપાળેં આ હણ્યો, જીરે મરણ લહ્યો તતકાળ. જીરે૦ ૧૪.
જીરે મધ્યમ ભાવેં તે મરી, જીરે વિષમવલયગિરિ માંહી;
જીરે વિષમ કંદરા પલ્લિનો, જીરે મંદર રાજા ત્યાંહી. જીરે૦ ૧૫.
જીરે તસ વનમાલા વલ્લભા, જીરે દંપતી પ્રીતિ અતીવ;
જીરે નામેં સરલ તસ સુત થયો, જીરે તેહ સુનંદનો જીવ. જીરે૦ ૧૬.
જીરે જોવન વેળા જાગતો, જીરે મરણ ગયો તસ તાત;
જીરે પલ્લિપતિ પદ થાપીયો, જીરે મળી તસકર સંઘાત. જીરે૦ ૧૭.
જીરે એક દિન શસ્ત્ર ધરી ગયો, જીરે પાલ્યથકી નહીં દૂર;
જીરે મારગથી ભૂલા નરા, જીરે કૃશતનુ તેજ પ્રચૂર. જીરે૦ ૧૮.
જીયે જિહાં તિહાં ફરત નિરાયુધા, જીરે દેખી ગયો તસ પાસ;
જીરે સરલ કુંવર સરલે નમે, જીરે ધર્મલાભ દિએ તાસ. જીરે૦ ૧૯.
જીરે સરલ કહે તમે કોણ છો, જીરે રેહેવું જવું કીએ દેશ,
જીરે તે કહે અમે અણગાર છુ, જીરે થાનક ધર્મ વિશેષ. જીરે૦ ૨૦.
જીરે જાવું સૌરઠતીરથેં, જીરે ભૂલા પડ્યા અમેં આજ;
જીરે સરલ કહે એણે મારગેં, જીરે જાઓ સુખેં મહારાજ. જીરે૦ ૨૧.
જીરે પણ કહો ધર્મ તણો વિધિ, જીરે મુનિ કહે સુણીએ કુમાર;
જીરે ધર્મ તે પરને ન દુખ હુએ, જીરે એમ કહી કરત વિહાર. જીરે૦ ૨૨.
જીરે પલ્લિપતિ પાલ્યેં ગયો, જીરે એક દિન ગામને ઘાત;

જીરે વાડ સહિત તે નિકળ્યો, જીરે ગામ વને રહ્યા રાત. જીરે૦ ૨૩.
જીરે તિહાં મુનિ વચન તે સાંભર્યું, જીરે પરદુઃખે ન રહે ધર્મ;
જીરે લૂંટી માલ તસ્કર ભખે, જીરે મુઝ શિર હુએ પાપ કર્મ. જીરે૦ ૨૪.
જીરે તેણે ગામ ઘાત તે નહીં કરૂં, જીરે ન રહું ચોરને લાર;
જીરે ચિંતિ ચોર ધાટી તજી, જીરે છંડી નિજ હથિયાર. જીરે૦ ૨૫.
જીરે મુનિવાસિત નગરે ગયો, જીરે લોભ મત્સર પરિવાર;
જીરે જીવ ઉપર કરૂણા ધરે, જીરે કરે આતમ ઉદ્ધાર. જીરે૦ ૨૬.
જીરે ભદ્રકભાવે તે મરી, જીરે તું ધમ્મિલ અવતાર;
જીરે જીવદયા ધર્મે કરી, જીરે પામ્યો ઋદ્ધિ ઉદ્ધાર. જીરે૦ ૨૭.
જીરે પિતૃવિયોગવ્યસનથકી, જીરે ગુરૂવચને તપ કીધ;
જીરે મંત્રી રમણી નૃપ સંપદા, જીરે તપથી અટ્ઠ મહાસિદ્ધ. જીરે૦ ૨૮.
જીરે એમ સુણી ધમ્મિલ પામીયો, જીરે જાતિસ્મરણ નાણ;
જીરે કર જોડી ઊભો થઇ, જીરે કહે સવિ વાત પ્રમાણ. જીરે૦ ૨૯.
જીરે છઠ્ઠે ખડે એ કહી, જીરે નવમી સુંદર ઢાળ;
જીરે શ્રીશુભવીર મુનીસરે, જીરે દિયો ઉપદેશ રસાળ. જીરે૦ ૩૦.

દોહરા.

સાંભળી એમ ધમ્મિલ કહે, સુખ દુખ કર્મ વિચાર;
અહો અહો ભવનાટકે, નાચ્યો જીઉ સંસાર. ૧.
ભવદાવાનળ ઝાળમાં, દાઘો વાર અનંત;
તિહાં તુમે શીતળ છાંયડી, મળીયા મુઝ ભગવંત. ૨.
ભવજળધિમાં ઝહાઝ સમ, દીયો સંજમ મહારાજ;
ગ્રહણ આસેવન શીખથી, સિઝે વંછિત કાજ. ૩.
રાજ્યભાર સુતને ઠવી, જશોમતિ વિમળા સાથ;
ધમ્મિલ સંજમશ્રી વરે, ધર્મરૂચિ ગુરૂ હાથ. ૪.

ઢાળ ૧૦ મી.

(રહીયો રે આવાસ દુવાર—એ દેશી.)

વંદીને વળીયો સવિ પરિવાર, તિહુ જણ ગુરૂની સાથે વિચરતાં જી;
ગુરૂરતનાધિક વિનય વિશેષ, રેહેત સમાધિ તત્ત્વ વિચારતાં જી. ૧.

રક્ષક ષટવ્રતને ષટકાય, પાંચ ઇંદ્રિયો વિષયથી નિગ્રહે જી;
લોભને નિગ્રહે નામ નિગ્રંથ, કરણવિશુદ્ધિ ખંતિ ગુણે રહે જી. ૨.
સંજમ જોગે રંગિત ચિત્ત, ભાવ વિશુધ્ધેં પડિલેહણ કરે જી;
અકુશળ મન વચ કાયનો રોધ, પરિસહ ઉવસગ્ગથી ચિત્ત નવિ ડરે જી. ૩.
ચરણ કરણ દોય સિત્તરી સાર, શાસ્ત્ર અભ્યાસ કરે ઉદ્યમ ભરે જી;
નવકલ્પી કરે ઉગ્ર વિહાર, દોષ બેંતાલીશ આહારના પરિહરેં જી. ૪.
વેયણ ગુરૂ વેયાવચ્ચ હેત, ઇરીયા સમિઇ વળી પ્રાણને ધારણે જી;
સંજમ કિરિયા જ્ઞાન નિમિત્ત, આહાર કરે છે મુનિ ખટ કારણે જી. ૫.
રોગપીડિત ઉપસર્ગને કાળ, બ્રહ્મપાલન મદનોદય ગાળણે જી;
જીવદયા અણસણ તપ હેત, આહાર ત્યજે છે મુનિ ખટ કારણે જી. ૬.
પ્રવચન માતા આઠ કહાય, પંચસમિએં મળી ત્રણ ગુપ્તિ ધારતા જી;
ઇચ્છા મિચ્છાદિક દશ ચક્કવાલ, સામાચારી આચારી પાળતા જી. ૭.
અનાચિરણ બાવન પરિહાર, દશવૈકાલિક સૂત્રેં જે કહ્યાં જી;
સત્તર અસંજમ કિરિયા પણ વીશ, વીશ અસમાની ઠાણ દૂરે રહ્યાં જી. ૮.
સંત પ્રસંત તથા ઉપશાંત, સર્વ સંતાપે વર્જિત મુનિવરા જી;
અમમ અનાશ્રવ ને છિન્ન ગ્રંથ, નેહનો લેપવિખેરણ સુંદરા જી. ૯.
શંખની પેરે નિરંજન નાથ, જીવ પરે અપ્રતિહત ગતિ વરે જી;
નિરાલંબનતા જેમ આકાશ, અપ્રતિબદ્ધ વિહારી પવનપરેં જી. ૧૦.
શારદજળ પરેં હૃદય છે શુદ્ધ, પંકજ દળ પરેં નિરૂપમ લેપતા જી;
કૂર્મ પરેં ગુપ્તેંદ્રિય સાધ, ખડ્ગ વિષાણ પરેં એક જાતતા જી. ૧૧.
પાખી પરેં પરિકર નિર્મુક્ત, ભારંડ પક્ષી પરેં અપ્રમત્તતામેં જી;
ગજપરેં કર્મ અરિ પ્રતિ શૂર, વૃષભની પરેં જાત પરાક્રમેં જી. ૧૨.
સિંહ જ્યું પરિસહ જંતુ અભીત, મેરૂપરેં ઉપસર્ગેં નહિ ચલે જી;
સાગર પરેં ગંભીર સ્વભાવ, ચંદ્રપરેં જગવલ્લભ શીતલેં જી. ૧૩.
જ્ઞાનતપે કરી રવિસમ તેજ, જાત્ય કનક જ્યું દીપે ગતમલે જી;
વસુમતિ પરેં સવિ ફરસ સહંત, તેજ હુનાશન ધ્યાન ન તે ઝળહળેં જી. ૧૪.
નહિ પ્રતિબંધ મુનિને રે ક્યાંહી, દ્રવ્યાદિ ભેદેં તે ચઉવિહ કહ્યો જી;
દ્રવ્ય સચિત્તાચિત્ત મિશ્ર ભાવ, ખેત્રથી ગામ નગર અટવી રહ્યો જી. ૧૫.
કાળથી સમાયાદિક દીહકાળ, ભાવથી પાપસ્થાન અઢાર છે જી;

સમ તૃણ મણિકંચન ને પાષાણ, સુખ દુઃખ ઇહ પરલોક ન પ્યાર છે જી. ૧૬.
ભવ્યકમળ પડિબોહણ સૂર, કર્મશત્રુ નિર્ઘાતન ઉઠીયા જી;
એણી પરે સંજમ વ્રત ચિરકાળ, પાળંતાં તિહું જણ શિવ ઉત્કંઠીયા જી. ૧૭.
એક માસ કેરૂં અણુસણ કીધ, ધર્મ સુધ્યાને આયુ પૂરણ કરી જી;
અચ્યુત સ્વર્ગે ધમ્મિલ જાય, ઇંદ્રસામાનિક સુરસંપદ વરી જી. ૧૮.
જશોમતિ વિમળા તિહાં સુર થાય, બાવીસ સાગર આયુ પુરણ કરી જી;
મહાવિદેહે રાજવી કુળ પુણ્ય સંજોગે તિહું જણ અવતરી જી. ૧૯.
ભોગવી સુખ સંસાર વિલાસ, ચારિત્ર લેઇ તપ કરશે મુદા જી;
કેવળ પામી કરશે વિહાર, અવિચળ સુખ વરશે શિવ સંપદા જી. ૨૦.
છઠ્ઠે ખંડે દશમી એ ઢાળ, ચરણ કરણ ગુણ રસિક કલ્લોલસી જી;
શ્રીશુભવીર વિવેકીને ચિત્ત, ખટરસ ભોજન સીર તંબોલસી જી. ૨૧.

દોહરા.

એ ધમ્મિલ નૃપની કથા, પૂરણ થઇ સુપ્રમાણ;
સાંભળી ઉલ્લસિત ભાવશું, કરજ્યો વ્રત પચ્ચખ્ખાણ. ૧.
એમ નિસુણી પ્રભુદેશના, ઉઠે શ્રેણીક રાય;
ત્રિસલાનંદન વંદીને, હરખે નિજ ઘર જાય. ૨.
કુમતતિમિરને ટાળતા, વર્દ્ધમાન જિન ભાણ;
ભવિક કમળ વિકસાવતા, વિચરે મહિયલ ઠાણ. ૩.

કળશ.

(તૂઠો તૂઠો રે—એ દેશી.)

ગાયો ગાયો રે મહાવીર જિનેશ્વર ગાયો;
લોકાલોક પ્રકાશક સાહિબ, જગનો તાત કહાયો;
રાજ્યગૃહીપુર ગુણસિલ ચૈત્યે, ધમ્મિલચરિત્ર સુણાયો રે.
મહાવીર જિનેશ્વર ગાયો. એ આંકણી. ૧.
અનભિલાપ્ય અભિલાપ્ય અનંતા, ભાગ અનંત ઉચ્ચરાયો;
સાંભળી સોહમસ્વામી ગણધર, તે શવિ સૂત્રે રચાયો રે. મહાવીર૦ ૨.
સૂત્રપરંપર ચાલ્યું આવ્યું, પંચાંગી સમુદાયો;
આચારજ વાચક વર પંડિત, શાસ્ત્ર ઘણાં વિરચાયો રે. મહાવીર૦ ૩.

પણ દ્વાદશ વરશી દુર્ભિક્ષે, વસતિ ગામ ગમાયો;
તેમ મુનિ પાઠ પઠન સ્મૃતેં ધારણ, બહુ ગદ્ય અલ્પ ઠરાયો રે. મહાવીર૦ ૪.
જેમ જેણે સાંભર્યું તેમ તેણે રચિયું, શંકિત શાસ્ત્ર લહાયો;
ભવભવ ભીરૂને સર્વ પ્રમાણિક, બહુ શ્રુત વયણે ઠરાયો રે. મહાવીર૦ ૫.
પૂરવધર અવધિ મન કેવળી, કળીજુગમાં તસ હાણી;
શાસ્ત્ર ઘણાં શંકિત મતિ થોડી, બહુશ્રુત વચન પ્રમાણી રે. મહાવીર૦ ૬.
વસુદેવહિંડી રચી અતિ મોહોટી, તિહાં એ ચરિત કહાયો;
પૂરવ સૂરિવર પંડિત બીજે, ધમ્મિલ ચરિત રચાયો રે. મહાવીર૦ ૭.
પણ એક વાત મળે નહીં જોતાં, ભિન્ન ભિન્ન રચનાયો;
પ્રાકૃત ગદ્ય પદ્ય સવિ જોઈ, સુંદર રાસ બનાયો રે. મહાવીર૦ ૮.
બહુશ્રુત સુવિહિત નયણેં જોશે, તવ શ્રમ સફળો થાયો;
ગ્રંથેં ન કુશળ સુશળ મતિ બોલેં, માણેક મૂલ ન પાયો રે. મહાવીર૦ ૯.
જેમ કપિ ગુંજા પુંજ કરીને, અગ્નિજ્યું શીત મટાયો;
પણ નર દક્ષ કપિકુળ સંગે, શીતાર્તે નવિ જાયો રે. મહાવીર૦ ૧૦.
પંડિત રચના બાલી સહેલેં, અજ્ઞાન ગર્વ ભરાયો;
કંચુકી કારણેં નંદે કુશાંગી, જાણે ન ગર્ભ ભરાયો રે. મહાવીર૦ ૧૧.
પંડિત આગે શ્રોતા રાગે, સુણજો શાસ્ત્ર સવાયો;
વિસ્તરશે વટશાખા પુણ્યની, પંથગ શીતળ છાયો રે. મહાવીર૦ ૧૨.

પ્રશસ્તિ:

તપગચ્છ કાનન કલ્પતરૂપમ, વિજય દેવ સૂરિરાયા જી;
નામ દશોદિશ જેહનું ચાવું, ગુણી જન વૃંદે ગવાયા જી;
વિજયસિંહ સૂરી તસ પટધર, કુમતિ મતંગજસિંહો જી;
તાસ શિષ્ય સુરપદવિ લાયક, લક્ષણલક્ષિત દેહો જી. ૧.
સંઘ ચતુર્વિધ દેશવિદેશી, મળિયા તિહાં સંકેતેં જી;
વિવિધ મહોત્સવ કરતા દેખી, નિજ સુરિપદને હેતેં જી;
પ્રાયેં શિથિલપણું બહુ દેખી, ચિત્ત વૈરાગેં વાસી જી;
સૂરિવર આગેં વિનય વિરાગેં, મનની વાત પ્રકાશી જી. ૨.
સૂરી પદવિ નવિ લેવી સ્વામી, કરશું કિરિયા ઉદ્ધાર જી;
કહે સૂરી આ ગાદિ છે તુમ શિર, તુમ વશ સહુ અણુગાર જી;

એમ કહી સ્વર્ગ સધાવ્યા સૂરિવર, સંઘને વાત સુણાવી જી;
સત્યવિજય પંન્યાસની આણા, મુનિગણમાં વરતાવી જી. ૩.
સંઘની સાથે તેણે નિજ હાથે, વિજયપ્રભુસૂરિ થાપી જી;
ગચ્છનિશ્રાએ ઉગ્ર વિહારી, સંવેગતા ગુણ વ્યાપી જી;
રંગિત ચેલ લહી જગ વંદે, ચૈત્ય ધજાઓ લક્ષી જી;
સૂરિ પાઠક રહે સન્મુખ ઉભા, વાચક જસ તસ પક્ષી જી. ૪.
મુનિ સંવેગી ગૃહી નિર્વેદી, ત્રીજો સંવેગ પાખી જી;
શિવ મારગ એ ત્રણે કહીએ, ઇહાં સિદ્ધાંત છે સાખી જી;
આર્જ સુહસ્તી સૂરી જેમ વંદે, આર્યમહાગિરિ દેખી જી;
દો તિન પાટ રહી મરજાદા, પણ કલિજુગતા વિશેખી જી. ૫.
ગૃથિલજલાસી જનતાપાસી, નૃપ મંત્રી પણ ભળીયા જી;
સત્યવિજય ગુરૂ શિષ્ય બહુશ્રુત, કપૂરવિજય મતિ બળીયા જી;
તાસ શિષ્ય શ્રીખિમાવિજય બુધ, વિદ્યા શક્તિ વિશાળી જી;
જાસ પસાયે જગતમેં આવો, કપૂરચંદ ભણશાળી જી. ૬.
તાસ શિષ્ય શ્રીસુજસવિજય બુધ, તાસ શિષ્ય ગુણવંતા જી;
શ્રી શુભવિજય વિજય જસ નામેં, જે મહીમાંહે મહંતા જી;
પંડિત વીરવિજય તસ શિષ્યે, રચના રચી સુરસાળ જી;
ધમ્મિલ ચરિત ઇતિસ્તત વીખર્યાં, મેહેલી કરી ફૂલમાળ જી. ૭.
વિજયદેવેંદ્ર સૂરીસર રાજ્યેં, દેવી ભવીકંઠ પ્રસિદ્ધિ જી;
રાજનગરમાં રહીય ચોમાશું, રાસની રચના કીધી જી;
સંવત(૧૮૯૬)અઢારશેં છન્નું વરસેં,શ્રાવણ ઉજળી તીજે જી;
આ ભવમાં પચ્ચખ્ખાણ તણું ફળ,વરણવી જયું મન રીઝે જી. ૮.
ત્રણ હજાર ને ષટશત ઉપર, શ્લોકની સંખ્યા ધારો જી;
દક્ષ પરીક્ષક નર જો સુણશે, તો શ્રમ સફળ અમારો જી;
જે ભાવે એ ભણશે ગણશે, શ્રવણ ધરી સાંભળશે જી;
શ્રદ્ધાભાસન તત્ત્વરમણ રસ, સિંચત વ્રત ફળશે જી. ૯.
દેહ નિરામય સ્નેહી સુખાશ્રય, અશન સુધામય કરશે જી;
મંદરીએ પગ પગ ઝળકંતી, ચપળા કમળા ઠરશે જી;
પુત્ર પવિત્ર કલત્ર વિચિત્રા, નેત્રાનંદે વિચરશે જી;

વાજી રાજી વિરાજિત બંધુર, સિંધુર ચઢી સંચરશે જી. ૧૦.
રતન મેહેલમેં સેહેલ કરશે, સજ્જન સુભટ પરિવરશે જી;
જિનગુરૂ ગીત જ્ઞાન નૃત શાળા, મંગલિક માળા વરશે જી;
ભવ તરશે હરશે સવિ પાતક, સ્નાતક પદ અનુસરશે જી;
સુખભર શિવ સુંદરી વરમાળા વિમળા કંઠે વરશે જી. ૧૧.

इति श्रीमत्तपागच्छीय संविज्ञ सुज्ञ पंडित श्री १०८ पंडित श्रीशुभविजय गणिशिष्य पंडित श्रीवीरविजय गणिभिर्विरचिते श्रीधम्मीलनृपचरित्रे प्राकृतप्रबंधे षष्ठः खडः समाप्तस्तत्स-माप्तौ च धम्मिलकुमार रासोयमपि परिपूर्णः

શ્રી ચંદ્રશેખરનો રાસ.

દ્રુતવિલંબિત વૃત્ત.

ચતુર ચિત્ત સરોજ વિકાસકમ્, જનિ જરા મરણોદ્ભવ નાશકમ્;
અખિલ વિશ્વ વિલોકન ભાસ્કરમ્, જયકરં પ્રણમામિ જિનેશ્વરમ્. ૧.
પરમ મંત્રમિમં સ્મરણે નયત્, શ્રુત મહોદધિ પારગતોસ્મ્યહમ્;
પ્રતિદિનં પ્રજપામિ જયાવહમ્, શુચિતરં શુભવૈજય નામકમ્. ૨.
જયતિ મે જનની વિજયાભિધા, હૃદય પદ્મસુસદ્મનિ સંસ્થિતા;
ગહન શાસ્ત્રપથં વિકટં મયા, ઝટિતિલંઘિન વાન્વિધ્વવત્. ૩.
વિધિસુતામભિનસ્ય સરસ્વતીમ્, વિબુધ વૃંદ સદેષ્ટ વિદાયિનીમ્;
રસિક પ્રાકૃતબંધ કથામિમામ્, વિરચયામિ મહોદય હેતવે. ૪.

ખંડ ૧ લો.

દોહરા.

શ્રી સંખેશ્વર પાસજી, નામથી વિઘન પળાય;
પ્રિયમેલક પરમેશ્વરૂ, નમિ પદ્માવતિ માય. ૧.

ઇષ્ટદેવ સમરણ કરી, વ્રત ફળનો અધિકાર;
જીમ શ્રુત સાગરે વરણવ્યો, તિમ કહું પર ઉપગાર. ૨.
કોસંબી પુરી પરિસરે, સમવસર્યા જીન વીર;
રતનગઢે દીઇ દેશના, ધ્વનિ જળધર ગંભીર. ૩.
દુવિધ ધરમ શિવ સાધને, સર્વ વિરતિ અણગાર;
દેશ વિરતિ સુખ પંથ છે, શ્રાવકનાં વ્રત બાર. ૪.
અતિથિ વિભાગ ચરમવ્રતેં, દિએ શ્રાવક મુનિ દાન;
ઉચિતાદિક બહુ ભેદમાં, અભય સુપાત્ર પ્રધાન. ૫.
આ સંસારરહિત થકો, વિકસિત રોમ વદંન;
ભક્તિ વશેં મુનિ દાનથી, પરભવ સુખ સંપન્ન. ૬.
ન્યાયોપાર્યન ધન થકી, અશન વસન અણગાર;
સુર સુખ ભોગવી તે નરા, શિવ સુંદરી ભરતાર. ૭.
શાલિભદ્ર આદે ઘણા, તરિયા ઇણ સંસાર;
વળી અચરિજ ચરિતે હુઆ, ચંદ્રશેખર નૃપ સાર. ૮.
પ્રેમે પૂછે પરખદા, તે કુણ રાજકુમાર;
જગતગુરૂ તવ ઉપદિશે, સુંદર તસ અધિકાર. ૯.

ઢાળ ૧ લી.

(રસિયાની દેશી.)

સયલદ્વીપ સાગરવલ આકૃતિ, પરિકર જાણું રે વિશાળ; સલુણા૦
જંબુદ્વીપ જગતિ ચઉ દ્વારસ્યું, સમવ્રત સોવન થાળ. સલુણા૦ ૧.
વીર વચન અમૃત રસ પીજીએ, રીઝીયે ગુણીને રે નામ; સલુણા૦
દ્વીપ ઝાઝ થીર નાંગર નાંખિનેં, રહ્યો ગુણી જન વિસરામ. સલુણા૦ વીર૦ ૨.
જલ દ્વી લવણ વિચાલેં એ રહે, કંચન ગિરિ થંભ રુપ; સલુણા૦
ચૂલા ચઉમુખ ચૈત્યેં ચિત હરા, જુએ જગતનાં રે રૂપ. સલુણા૦ વીર૦ ૩.
જ્યોતિષ ચક્રપતિ સમકિત ધરા, નિત પ્રદક્ષણા દેત; સલુણા૦
આશા મોહોટી એ ઉદ્યમ કરે, કોઇ દિન વિરતીને હેત. સલુણા૦ વીર૦ ૪.
સાતે ખેત્ર તિહાં ત્રણ ધર્મનાં, અમર યુગલનાં રે ઠામ; સલુણા૦
ધર્મરાગ ભદ્રક નરનારિયો. સ્વર્ગ જતાં વિશરામ. સલુણા૦ વીર૦ ૫.

તિહાં આ દક્ષણ ભરત મનોહરૂ, કાસી દેશસું ઠામ; સલુણા૦
વારણ અશિ દો નદીય વચેં વશી, વણારસીપુરિ નામ. સલુણા૦ વીર૦ ૬.
ધનવંતા વેહેવારી વસેં ઘણા, શિલ્પીનો નહિ પાર; સલુણા૦
દાનભોગી વિવેકી વરનરા, સુખીયા વરણ અઢાર. સલુણા૦ વીર૦ ૭.
સ્વર્ગ વીમાન જ્યું મંદીરમાં લીયે, દેવે રીસાવી રે નારી; સલુણા૦
પુર શોભા જ્યોતિ જ્યોતે સજી, અપછરના અવતાર. સલુણા૦ વીર૦ ૮.
ઝાઝવટી વેપાર કરે બહુ, વાણિજ્ય અડસય જોડિ; સલુણા૦
દેશવિદેશી ક્રયવિક્રય કરે, લાભ લહે લખ કોડિ. સલુણા૦ વીર૦ ૯.
વેશ્યા વિનયવતી વસતી ઘણી, સુંદર મંદિર ચિત્રામ; સલુણા૦
ઈભ ઘરે રથ હાથી ઝૂલતા, જિન મંદિર સુર ધામ. સલુણા૦ વીર૦ ૧૦.
મઠ બહુલા વિદ્યા અભ્યાસનાં, વળિ વસતીના રે ગામ; સલુણા૦
શોભા કેતી કહું એ નયરની, તલ પડવા નહિ ઠામ. સલુણા૦ વીર૦ ૧૧.
પાસે દેવ નદી ગંગા વહે, માને સુરનર સર્વ્વ; સલુણા૦
જિહાં મુનિવર બહુલા મુક્તિ ગયા, માનું પુણ્યની પર્વ્વ. સલુણા૦ વીર૦ ૧૨.
મહસેન નામે રાજા રાજતો, હય ગય સૈન્ય સામ્રાજ્ય; સલુણા૦
ચોર પીશુન શત્રુતિમિરેં રવી, ન્યાયે પાળે રે રાજ્ય. સલુણા૦ વીર૦ ૧૩.
રતનવતી નામે પટરાણી છે, શિયળ સતીમાં રે ખ્યાત; સલુણા૦
રૂપે રતિપતિ પ્રેમરસેં ભરી, બીજી રાણી રે સાત. સલુણા૦ વીર૦ ૧૪.
એક દિન પટરાણી રયણી સમે, સુપને પુનિમનો ચંદ; સલુણા૦
દેખી જાગી ગુણ જિન ગાવતી, મૌક્તિક શૈક્તિકાનંદ. સલુણા૦ વીર૦ ૧૫.
ધર્મ કરંતી ગર્ભનેં નીરવહેં, સંઘ વચ્છલ નિત્યમેવ; સલુણા૦
ભક્તિભરેં ગુરૂ ઘર પધરાવતી, પુજંતી ગુરૂદેવ. સલુણા૦ વીર૦ ૧૬.
જીવ અમાર પડહ વજડાવતી, વનજળ ક્રીડાયે રમંત; સલુણા૦
ઉત્તમ ગરભેં માયનેં ઉપજે, દોહોલા રાય પુરંત. સલુણા૦ વીર૦ ૧૭.
અધમ માત લાહલા ઠીકર ભખેં, ઘરમાં ચોરીનેં ખાય; સલુણા૦
પરનંદા કલહેં રાતી રહેં, પરઘર રોવાનેં જાય. સલુણા૦ વીર૦ ૧૮.
નવ માસાંતર પુત્ર જનમ થયો, ઘર ઘર ઓછવ થાય; સલુણા૦
ચંદ્રશેખર અભિધાન સજન ભૂઆ, સુપન પ્રમાણે ઠરાય. સલુણા૦ વીર૦ ૧૯.
જિમ ગિરિ કંદરમાં સુખભર વધે, નિરભય કેસરી બાળ; સલુણા૦

સાય મનોરથ સાથે સુત થયો, આઠ વરસ સુકુમાળ. સલુણા૰ વીર૰ ૨૦.
ચંદ્રશેખરના રાસ રસાળની, પેહેલી ઢળકતી ઢાળ; સલુણા૰
શ્રી શુભવીર રસિક શ્રોતા ઘરે, હોજ્યો મંગળ માળ. સલુણા૰ વીર૰ ૨૧.

દોહરા.

તિણે અવસર માતા પિતા, ચિંતે ચિત્ત મઝાર;
રાજ્યપદેં એ યોગ્ય છે, લક્ષણવંત કુમાર. ૧.
વિદ્યા વિણ શોભે નહિ, શસ્ત્રવિના ભટ જાતિ;
પય વીણ ગૌ નદિ જળ વિના, ચંદ્ર વિના જિમ રાતિ. ૨.
એક નગર એક રાજવી, મુરખમાં શિરદાર;
રાજ ચલાવે મંત્રવી, ભૂપ કચેરી મઝાર ૩
એક દિન રાજકચેરીયેં, આપ્યું આસન ભરાલ;
ટોળુ નૃપનું નાચતું, ગાવે ગીત રસાળ. ૪.
દાસી હજુરી રાયની, બેસે ભૂપતિ પાસ;
ભૂલ ચૂક બતલાવતી, કાંને ધરી મુખવાસ. ૫.
રાગરંગ કરિ પૂછતા, ભૂપને નર્તકિ જામ;
દાસી વયણે નૃપ કહે, રાગતણું તે નામ; ૬.
રાગ અલાપિ પૂછતા, નર્તકી નૃપને જામ;
દાસિ કથિત રાજા કહે, પચમ રાગ તે તામ. ૭.
કાર્યવશ્યે દાસી ગઈ, મંદિરમાં લહિ લાગ;
નૃપ કહે નર્તકી પૂછતાં, એ સહિ છદ્મ રાગ. ૮.
દાસી આવી ઉતાવળી, કહે એ ગોડી રાગ;
કલ તું રાય સભા વચેં, બોલે મૂર્ખ પ્રવાદ. ૯.

ભાષા.

હે દાસી !
એહિ રાગ તો ગોડી, પણ જો તુમ ના યાત દોડી;
બંદા વીસતલક ચઢતે, પણ નાંહિ પીછે વળતે.

પુનઃ દોહરા.

ઇમ સુણિ સર્વ સભા હસી, એ મુરખની રીત;

નાટકિયા નાઠા સવેં, જાણી મુરખની ભીત. ૧૦.
તે માટે એ કુમરનેં, વિદ્યા ભણવા હેત;
પંડિત પાસેં મૂકિએ, નરનેં વિદ્યા નેત. ૧૧.
ર્ત જોઈ- દિન સુદ્ધિ શશિ બળ લહી, ભણવા મૂકયો બાળ;
શાસ્ત્રકળા બહુ છાત્રસ્યું, શીખે એક નિંશાળ. ૧૨.

ઢાળ ૨ જી.

(ચોરી વ્યસન નિંવારીએ-એ દેશી)

એણે નગરે વેહેવારિયો, ધનસાગર રે નામે ધનવંત કે;
પ્રીતિવતી નારી સતી, દોય નંદન રે તસ છે ગુણવંત કે;
સુગુણ સનેહી સાંભળો. એ આંકણી. ૧.

તે ઉપર એક ઇચ્છતાં, થઇ પુત્રી રે રૂપ લાવણ્ય ધામ કે;
સાત વરસની સા થઇ, ગુણવંતી રે ગુણસુંદરી નામ કે. સુગુણ૦ ૨.
ચંદ્રશેખર ભણતો જિહાં તિહાં મુકી રે ભણવા સા બાળ કે;
બુદ્ધિ ઉદ્યમ ગુરૂ યોગથી, દોય શીખે રે કળા શાસ્ત્ર વિશાળ કે. સુગુણ૦ ૩.
ચાર વરસ ભણતાં ગયાં, એક દિવસે રે મધ્યાનની વેળા કે;
છાત્ર સરવ પેહેલાં ગયાં, કુંઅર કુંઅરી રે થયાં મઠમાં ભેળાં કે. સુગુણ૦ ૪.
શાસ્ત્ર વિનોદ કથા રસેં, રસ લાગો રે બેહુ જણને ત્યાંહિ કે;
પૂછે કુમરી કુમરનેં, તસ ઉત્તર રે આપેં ઉછાંહિ કે. સુગુણ૦ ૫.
મસ્તક ગંગા દેખીને, શિવ ઉપર રે ગૌરી ધરી ખેદ કે;
પિયુ કંઠે ચુંબન કરે, સ્યે કારણ રે કહો તેનો ભેદ કે. સુગુણ૦ ૬.
ગૌરી સપત્ની દુખેં ભરી, ધિયા મરણે રે વિષ ચુસે શિશ કે;
કુમર પડુત્તર સા સુણી, અંતરસ્યું રે ચિત ધરતી પ્રેમ કે. સુગુણ૦ ૭.
ચતુર મળે જો ચતુરને, કુમરી રે હોય ગુણની ગોઠ કે; વાતો
રીઝ રસેં ભવ નિરવહે, કાંઇ કેહેણી રે નવી આવે હોઠ કે. સુગુણ૦ ૮.
કુંઅર વદેં પરવશ સુતા, પશુવર પરણી જાવે પરદેશ કે;
મનગમતા મેળા તજી, મુરખશું રે નિત્ય કરતી કલેશ કે. સુગુણ૦ ૯.
સા કહે હું તમને વરી, વર બીજો રે વરવાનો નેમ કે;

તિણ સમે છાત્ર મળ્યા સહુ, પાઠ દેવે રે પંડિત ધરી પ્રેમ કે. સુગુણ૦ ૧૦.
શાસ્ત્રકળા ગુણ આમળા, દિન કેતે રે દોય સિખ્યાં સાર કે;
એક દિન સહિ વયણે કહ્યો, નિજ માયને રે વિવાહ વિચાર કે. સુગુણ૦ ૧૧.
શેઠે જણાવ્યું રાયને, નૃપ માની રે લિએ લગન તિવાર કે;
ઓછવ કરી પરણાવિયાં, ગુણસુંદરિ રે સહુ રાજકુમાર કે. સુગુણ૦ ૧૨.
નપદત્ત વાસી ભુવન વસેં, સુખ સ્વર્ગનું રે વિલસે નૃપ પુત્ર કે;
નામેં કપાલિક એકદા, એક આવ્યો રે યોગી અબધૂત કે. સુગુણ૦ ૧૩.
આસિસ દેઇ વિનય કરી, એકાંતે રે કરી કુમરને સાન કે;
વાત કહે કપટેં નમી, જેમ ચિત્ત કરે નમે ચોર કબાન કે. સુગુણ૦ ૧૪.
વિદ્યા વિશ્વ વસી કરી, સાધતાં રે ગયાં વરસ તે સાત કે;
ઉત્તર સાધકતર વિના, ભૂત વ્યંતર રે બહુ કરત વિઘાત કે. સુગુણ૦ ૧૫.
તેને પણ મેં અવગણી, મૂલ સેવન રે એ સઘળું કીધ કે;
કૃષ્ણ ચતુરદશિ રાત્રીયેં, સમસાને રે કરવી છે સીદ્ધ કે. સુગુણ૦ ૧૬.
તિણે તુમને કરું વિનતી, આ પ્રાર્થના રે કરવી નહીં ભંગ કે;
ઉત્તર સાધક જો હવો, થાય વિદ્યા રે સિદ્ધિ તુમ સંગ કે. સુગુણ૦ ૧૭.
ચંદ્રશેખરના રાસની, એ બીજી રે કહિ સુંદર ઢાળ કે;
શ્રી સુભવીર કહે હજ્યો, નીત શ્રોતા રે ઘર મંગળ માળ કે. સુગુણ૦ ૧૮.

દોહરા.

સાંભળિ નૃપ સુત ચિંતવે, કરવું એહનું કાજ;
આગે પણ ઉપગારમેં દેત દેહ ધનરાજ. ૧.
નિરગુણ પરગુણ નવી લીયેં, સ્વારથ રસિયા જેહ;
આશા ભંજક ભૂતલેં, ભારભૂત નર તેહ. ૨.
પ્રીત કરી પાળે સદા, પરદુઃખ દુખિઆ અન;
વિરલા પરકારજ કરા, કૃતગુણ જાણગ ધન્ય. ૩.
યોગીજીને કુઅર કહેં, એ કરસ્યું તુમ કામ;
ઉત્તર સાધક મુજ થકે, કુણ લેવે તુઝ નાગ. ૪.
નવ દિન અંતર ચઉદસેં, આવીશું તુમ ગેહ;
સાંભળિને યોગી ગયો, રહ્યો વનાંતર તેહ ૫.

ઢાળ ૩૭.

(કોઈ લ્યો પરવત ધુંધલો રે લો;—એ દેશી.)

મંત્રી સુત તિણે અવસરે રે લો, કુમરને પૂછે વાત રે; ચતુર નર
યોગી ધુરત નિર્દય નરા રે લો, નીચસ્યું શી એકાંત રે; ચતુર નર. ૧.
નીચસ્યું નેહ ન કીજીએં રે લો, દ્રાખ જ્યું જાંબૂ પાસ રે; ચતુર૦
કસ્તુરીનો ગુણ ગળે રે લો, દીજે હીંગનો વાસ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨.
વળતું કુમર કહે ઇસ્યૂં રે લો, નહિ સંગતિ એમ કીધ રે; ચતુર૦
પર ઉપગાર પણે કરી રે લો, વિદ્યા કરાવું સિદ્ધ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૩.
ઉપગાર કરતાં નીચને રે લો, મંત્રી વદે ઘટે સાખ રે; ચતુર૦
શીતેં ઠર્યો હંસ ધર્યો રે લો, ઉદરે કાપી પાખ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૪.
કુંઅર કહે જે વચન દિયું રે લો, પાલવું મ કરો ખેદ રે; ચતુર૦
ઉંચ નીચ ઘર ચંદ્રમા રે લો, કરત ઉદ્યોત ન ભેદ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૫.
ચઉદશ દિન તે આવિયો રે લો, યોગી બીજોરૂ હાથ રે; ચતુર૦
ખડગ સાઈ કુમર ચલ્યો રે લો, રાત્રેં યોગીની સાથ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૬.
વીર વેશ નિરભયપણે રે લો, પોહોત્યો નૃપ સમશાન રે; ચતુર૦
યોગી એ મંડલ રચી રે લો, મેલે બહુ બળિદાન રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૭.
દુષ્ટ દેવી પૂજન કરી રે લો, ભાખે કુમરને તેહ રે; ચતુર૦
શિખાબંધ મસ્તક કરૂં રે લો, રક્ષા કારણ તુજ દેહ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૮.
રાય ભણે નિરભય રહો રે લો, તિખિ મુજ તરવાર રે; ચતુર૦
શિખ્યા બંધ મુજ ખપ નહિ રે લો, સત્ય વડો સંસાર રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૯.
ખેંચિ ખડગ નૃપ સુત ખડો રે લો, ચિંતે યોગી તામ રે; ચતુર૦
છળ કરીને હણું એહને રે લો, ગાફલ દેખું જામ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૦.
મુદ્રા ધ્યાન ધરી કરે રે લો, વિદ્યા સાધન મંત્ર રે; ચતુર૦
મણુઅ મૃતક પાસે ઠવી રે લો, તસ મુખ હવન કરંત રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૧.
તિણે સમે વિદ્યાવ્યંતરી રે લો, તનુ ઉન્નત વિકરાળ રે, ચતુર૦
કડ કડ દંતે ગાજતી રે લો, ચો કર કાતી કપાળ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૨.
દેખિ કુમર એમ ઉભસી રે લો, ખડગે ધ્રુજવી તેહ રે; ચતુર૦
ભય લહિ ભક્ષણ માગતિ રે લો, યોગી ક્રોધારૂણ દેહ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૩.

લેઇ ખડગ કહે બાળકા રે લો, તુજ હાથે સુણ ગુઝ રે; ચતુર૦
નિજ મસ્તક દિયો દેવિને રે લો, સુરી કરે મસ્તક તુજ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૪.
શત્રુ જગત તુમને નમે રે લો, રવિ સમ પ્રગટે રૂપ રે; ચતુર૦
કુંઅર કહે સુણ જોગટા રે લો, તું ભિક્ષુક અમે ભુપ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૫.
નિર્દય પાપી તુજ હણી રે લો, દેવિને દિયો ભોગ રે; ચતુર૦
સુરિ સંતોષવતી હુવે રે લો, જાય જગતનો રોગ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૬.
યોગીયે ઘા ખડગે દીયો રે લો, કુંઅરે બચાવી લીધ રે; ચતુર૦
ઉચ્છલી સિંહપરે ચઢ્યો રે લો, કુમર યોગીને ખંધ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૭.
મૃતકે નૃપ ચરણે ગ્રહી રે લો, આકાશ નાંસ્યો ઉછાલ રે; ચતુર૦ નાંખ્યો
ગગન ચલંતિ ત્રિલોચના રે લો, દેવીએ કુંઅર નિહાલ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૮.
કાતી ખડગ લેઈ તીહુ જણા રે લો, ભૂતળ ઉભાં દીઠ રે; ચતુર૦
જક્ષણીએ ભટ પાઠવી રે લો, હણીયો યોગી હેઠ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૧૯.
જક્ષણી નૃપને લેઇ ગઇ રે લો, રત્નગિરિને શૃંગ રે; ચતુર૦
ક્રીડા મંદિરમાં જઇ રે લો, આસન ઠવિ કહે રંગ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૦.
કિડા નીમિતે ઇહાં કર્યાં રે લો, કનક મેહેલ મનોહાર રે; ચતુર૦
ત્રિલોચના નામે રહું રે લો, દાસ સખિ પરિવાર રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૧.
તુમ રૂપ રગે મોહી રહી રે લો, થઇ ધણિઆતિ આજ રે; ચતુર૦
પ્રેમરસેં રસ કેળવ્યો રે લો, છાંડી તન મન લાજ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૨.
કામને બાણેં હું હણી રે લો, તુમ વિણ શરણ ન કોય રે; ચતુર૦
પુરૂષોત્તમ બળિયો ધણી રે લો, પુન્યવતીને હોય રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૩.
એ પરીકર સવી માહરો રે લો, તે તવ કિંકર યોગ રે; ચતુર૦ દાસ
જનમ લગે લીલા કરો રે લો, મન ગમતા સુખ ભોગ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૪.
તપ જપ કષ્ટ કરિ મરે રે લો, પામે ન સુખ તે બાલ રે; ચતુર૦
નરભવમાં સુર સુખ મળ્યું રે લો, તુમચો ભાગ્ય વિશાળ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૫.
નિશિ દિન કર જોડિ રહું રે લો, સુણ શુભવીર દયાળ રે; ચતુર૦
ચંદ્રશેખરના રાસનીરે લો, એ કહી ત્રીજી ઢાળ રે. ચતુર૦નીચસ્યું૦ ૨૬.

દોહરા.

કુંઅર સુણી મન થીર કરી, કહે દેવીને એમ;

મેં સદ્ગુરૂ પાસે લિયો, પરનારીનો નેમ. ૧.
શક્તિ અગાધ છે દેવનેં, જો કરે કમ વિઘાત;
પર્વત ડોલે વાયુથી, તરૂવરની શી વાત. ૨.
મોહે મન માણસ તણાં, મુંઝાણાં સંસાર;
વિરમ્યા વિષય કષાયથી, તે ગુણ મણિ ભંડાર. ૩.
કૃત્યાકૃત્ય હિતાહિતેં, કામ વિવશ નરનાર;
ન સુણે ન જાણે દેખતા, અપજસ મસિ વિસ્તાર. ૪.
કામાંધ તે સુખ ગણે, વિષય વિપત્તિ નિધાન;
ધતુરિત નર લોહને, દેખે કનક સમાન. ૫.
જાય વિષય વિષ સર્પનું, ગરૂડી મંત્ર જિનેશ;
રાખ્યો અહનિશ હૃદયમા, સદ્ગુરૂનો ઉપદેશ. ૬.
ત્રિહું અક્ષરે તુમ નામ છે, દેખણ લોચન જ્ઞાન દોય;
તૃતિય લોચન જુઓ, નામ સફળ તો હોય. ૭.
તુષ્ટ થઇ દેવી કહે, તુમ વચ મત્ર બલેણ;
મોહ મહા વિષ મિટ ગયો, ધર્મ લહ્યો અચિરેણ. ૮.
તું મુજ બાંધવ ધર્મનો, તુંહિ ગુરૂ તુંહિ દેવ;
કામ પડે સંભારજો, કરશું નિત તુમ સેવ. ૯.
વાત કરંતાં સાંભળ્યો, શબ્દ મધુરતા તેણ;
કુંઅર કહે કુણ એમ ભણે, કોકિલ કંદર વેણ. ૧૦.
સા કહે ચંદ્ર ગુફા વસેં, કરતા શાસ્ત્ર ઉચ્ચાર;
ઉપવાસી ચઉમાસના, ચાર ચતુર અણગાર. ૧૧.
કુમર કથનથી મેળવ્યો, વાંદી બેઠો જામ;
શ્રુત સુણતાં નિશિ નિર્ગમે, દેવી વીસર્જી તામ. ૧૨.

ઢાળ ૪ થી.

(જુઓ જુઓ અચરિજ અતિ ભલું—એ દેશી.)

મુનિ શાસ્ત્ર ભણે ગૃહિ દાનનાં, તિહાં પાત્ર દાન સુવિશેષ હો;
ઉત્તમ મધ્યમ મુનિ શ્રાવકા, અનુકંપા દાન અશેષ રે.
જિન મતવિણ પાત્ર ન પામીએ. એ આંકણી. ૧.

તવ પુછે કુમર મુનિરાજને, દાન લૌકિક દેવે પ્રચુર હો;
સજ્યા ઘર બ્રાહ્મણને દિયે, સંક્રાંતિ ગ્રહણ શશી સુર હો. જિન૦ ૨.
તેનું ફળ શાસ્ત્રે શું કહ્યું, વદે સાધુ સુણો મહિ કંત હો; રાજા
દેવ શર્મા બ્રાહ્મણ શ્રીપુરે, પ્રિયા જિનમતિ જિનમતવંત હો. જિન૦ ૩.
મૃત સજ્યા ગવિ ગુરૂ ગહુરી, પાપ ઘટ તલ દાન વિશિષ્ટ હો;
સંક્રાંતિ ગ્રહણ દિન આપતાં, જિનમતિએ નિજપતિ દિઠ હો. જિન૦ ૪.
સા ભણે એ દુરગતિ દાન છે, એ કુગુરૂ તણો ઉપદેશ હો;
મિથ્યાતની વાણી ડાકણી, આ ભવ પરભવ સંકલેશ હો. જિન૦ ૫.
દાયક ગ્રાહક દુરગતિ વરે, તુજ ન ઘટે પાપનો ખેલ હો;
ઉપદેશે પણ નવિ ભિંજિયો, જળધરથી જિમ મગસેલ હો. જિન૦ ૬.
મરિદેવ પુરે કરહો થયો, ખાય કંટક વેહનો ભાર હો;
પ્રિયા જૈન ધર્મ ભાવે કરી, રમાપુર માંહે અવતાર હો. જિન૦ ૭.
નૃપ અમર પ્રિયા કમળાવતી, તસ પુત્રી સુરૂપા નામ હો;
સુખ ભરયોવન વય પામતી, ચઉસઠ કળાનું ધામ હો. જિન૦ ૮.
સ્વયંવર મંડપ મળિયા તિહાં, લક્ષ્મી પુરી ધન ભુપાળ હો;
ને દેખી સુરૂપા રીઝશું, તસ કંઠે ઠવે વરમાળ હો. જિન૦ ૯.
સોઇ લગન જનક પરણાવિને, વોળાવે દેઇ બહુ દામ હો;
વર કન્યા ચલંતાં સૈન્યસ્યું, ઉત્તરિયા શ્રીપુર ગામ હો. જિન૦ ૧૦.
નિજ સૈન્ય સુખે ભારે ભર્યો, ઉંટ મુરછાણો તિણી વેર હો;
થઇ ઉભો આંસુ ધારથી, તે આરડતો ફેર ફેર હો. જિન૦ ૧૧.
તિણે વનમાં જ્ઞાન ધરા મુનિ, રાય રાણી નમે ધરિ નેહ હો;
પુછતાં પુરવ ભવ કહ્યા, દેવશર્મા જિનમતિ એહ હો. જિન૦ ૧૨.
મુનિ વયણને શ્રીપુર દેખિને, દોય જાતિ સમરણ લહંત હો;
સુરૂપા આવી કહે ઉંટને, રહે છાનો પોકાર કરંત હો. જિન૦ ૧૩.

દોહરો.

કર દામ કર કરકયડો, ભાર ઘણો ઘર દૂર;
તું દાના હું વારતિ, રાહુ ગલતે સુર.

પૂર્વ ચાલ.

સ્વરૂપા મુખથી માર્ગે જાતાં, સુણી જૈન ધરમ ઉપદેશ હો;
ઇટ અંતે અણસણ આદરી, સૌ ધરમે થયો સુરવેશ હો. જિન૦ ૧૪.
સુરૂપા પણ અંતે અણસણી, તે દેવની દેવી થાય હો;
જે પુરવ રાગે રંગિઆં, તે રાગ દિશા નવિ જાય હો. જિન૦ ૧૫.
તિહાંથી ચવિ નર ભવ પામિને, લહિ ચરણ મુગતિ પદ પાય હો;
નબળે દાને નબળી મતિ, ભાખે મુનિવર સુણ રાય હો. જિન૦ ૧૬.
રવિ ઉદયે મુનિ નમિ ચાલતાં, ગિરિ વન તરૂ શોભા દિઠ હો;
એક ચઇત્ય ધજા દેખી કરી, ધરિ હરખ ઉતરિઓ હેઠ હો. જિન૦ ૧૭.
નિશિહિ કહિ પેઠો મંદિરે, દેખિ મરૂદેવા નંદ હો;
વિધિ જોગે જિન વંદન કરી, ગુણ ગાતાં લહે આણંદ હો. જિન૦ ૧૮.
ચંદ્રશેખર રાયના રાસની, કહિ ચોથી ઢાળ રસાળ હો;
શુભવીર વચન સુણતાં થકાં, નિત લહિએ મંગળ માળ હો. જિન૦ ૧૯.

દોહરા.

જિન વંદી વનમેં ગયો, સરવળ દેખી વિશાળ;
મુખ શુચિ જળફળ ખાઇને, બેઠો સરવર પોળ. ૧.
ભવજળ તરવા કારણે, આવી દો વર નાર;
જળ ભરી બેહેડાં શિર ધરી, કરતી કલેશ અપાર. ૨.
એક કહે હું આગળ ચલું; તું મુજ પુંઠે ચાલ;
એક કહે હું આગળ ચલું, તું મુજ પુંઠે ચાલ. ૩.
કુંઅર કહે કુણ જાતિ છો, શે કારણ હુએ કલેશ;
એક કહે નર સાંભળો, માહારી વાત વિશેષ. ૪.
લોહકારની જાતિ હૂં, ગુણમંજરિ મુજ નામ;
મુજ પતિ વિજ્ઞાને ભર્યો, રાજદ્વાર બહુ મામ. ૫.
વિસ્મય લહિ નૃપ પૂછતો, નામ કિશ્યું વિજ્ઞાન;
સા કહે મુજ ભરતારનું, રવિશેખર અભિધાન. ૬.
મચ્છ કરે એક લોહનો, ગગન પંથે જાય;
જળધિ મણિ મુગતા ગળી, પાછો નિજ ઘર આય. ૭.

તે નિસુણિ અપરા તિહાં, બોલી ગર્વ ભરેલ;
મુજ પતિ વિદ્યા આગળે, એ સવી બાળક ખેલ. ૮.
નૃપ પુછંતાં બોલતી, સ્વામી મુજ રથકાર;
સુરદેવ વિદ્યાનિધિ, રતિસુંદરિ ભરતાર. ૯.
અશ્વ ઘડે તે કાષ્ટનો, બેશી ચલત આકાશ;
જોઈ જગત આ શિવપુરે, ફરિ આવે ખટ માસ. ૧૦.

ઢાળ ૫ મી.

(રામચંદ્રકે બાગમેં ચંપો મોરી:રહ્યો રી–એ દેશી)

સાંભળી રાજકુમાર, કહે તુંમે દોય ભલી રી;
તુમ પતિ દો વિજ્ઞાન, જાતાં જોડી મળી રી. ૧.
વળગી અંગુલી દોય, સમગતી ચાલો રમી રી;
જાઓ હશી નિજ ગેહ, એ અમ વાત ગમી રી. ૨.
ઉકત રીત ચલી દોય, પુઠે કુમર ચલે રી;
લોહકાર ઘર જાત, રવિશેખરનેં મલે રી. ૩.
પામી આદર માન, પુછી વાત સહિ રી;
તિણે પણ લહિ પુણ્યવંત, સાચી વાત કહી રી. ૪.
દેખી લક્ષણવંત, રાખે તેહ ઘરે રી;
લેઇ અમુલખ લોહ, મચ્છ સ્વરૂપ કરે રી. ૫.
પૂછે અપવર કીધ, નર દો યમાં વે સહી રી;
પવન કિલિ દિએ પુંઠ, શુભ દિન વેળા લહી રી. ૬.
બિહુ જણ પેઠા માંહી, ઉડ્યા પંખી પરે રી;
જોવા નવ નવાં ગામ, ખેચર પદવી વરે રી. ૭.
પોતા જળ નિધિ મધ્ય, માંનું ગર્ભે રહે રી;
ગલ્લરંધ્રે તે મીન, જળ તળ મોતી ગ્રહે રી. ૮.
મચ્છ ગળે લઘુ મચ્છ, તેણિપરે પેટ ભરે રી;
મુકત ધનુશર તેમ, મીનસ્યું આવે ઘરે રી. ૯.
નંચી કિલિકા લીધ, મોતી શ્રેણિ પડી રી;
પુછે નૃપ આ સિદ્ધ, વિદ્યા કયાંથી જડી રી. ૧૦.

તે કહે સિદ્ધા દેવી, પુજી એક મને રી;
કુંચી બે વિદ્યા સાથ, બક્ષિશ કરી અમને રી. ૧૧.
પણ નર રાયની ભીત, મોહોટી માથા શરે રી;
જાણે જો ભૂપાળ, મોકલે જમને ઘરે રી. ૧૨.
તે નિસુણી નૃપ નંદ, કહે સુખ માંહે રમો રી;
જબ મુજ પ્રગટે રાજ્ય, તવ તું બંધુ સમો રી. ૧૩.
નૃપ સુત પાટવી જાણ, વિદ્યા તાસ દિએ રી;
વિનય નમી કરજોડ, સાંગોપાંગ લીએ રી. ૧૪.
નૃપ કહે રેહેજ્યો મિત્ર, ચિંતાજાળ કટી રી;
આ મુજ વચન પ્રમાણ, દેશું પ્રધાન વટી રી. ૧૫.
જાઈશું અમે પરદેશ, એમ કહિ પંથે થયો રી;
લેઇ મુગતા દસ શેર, રથકાર ગેહેં ગયો રી. ૧૬.
મુક્તા ઠવે તસ થાળ, રતિસુંદરિ તે લીએ રી;
કુંવરને તવ સુર દેવ, બહુ સનમાન દિએ રી. ૧૭.
વિશ્વેવશિ નહિં કુણ, પુરિએ વદન અદે રી;
પિષ્ટ મુખેથી મૃદંગ, મધુરી વાણી વદે રી. ૧૮.
ઉત્તમ રાસ રસાળ, પાંચમી ઢાળ ભણી રી;
દાતા જગત શુભ વીર, મેઘની ચાહ ઘણી રી. ૧૯.

દોહરા.

કહો કુણ દેશથી આવીઆ, મુજ મંદિર મહારાજ;
પ્રગટ્યાં પૂરવ ભવ કર્યાં, પુન્ય અમારાં આજ. ૧.
સુરદેવ કહે તે કહો, જે અમ સરશું કામ;
વળતું કુમર ભણે હસ્યું, કાશી વણારશી ઠામ. ૨.
ઉત્તમ પર વિજ્ઞાન કળા સુણી, આવ્યો છું તુમ પાસ;
ભમિ ભમરો આવી ઠરે, પામી નલિન નિવાસ. ૩. કમ
એમ સુણિ કાષ્ટ તુરંગ ઘડી, ઉપર કુમર ચઢાય;
કુંચિ બિહું ગમ ના ગમી, દેઇ કિધ વિદાય. ૪.
દેશ ફરિ એક માસમાં, પંખિ પરેં આકાશ.

પાછા વળિ આવી રહે, રથકારક આવાસ. ૫.
કૌતક દેખી નૃપ સુતે, વિનયે વિદ્યા લીધ;
સેનાપતિ પદ તુજ દિયો, એણીપરેં વચન જ દીધ. ૬.
નિકળિયો તસ ઘરથકી, પ્રમુદિત રાજ કુમાર;
નિશિ વિશરામ તરૂ તળે, દેખી વડ વિસ્તાર. ૭.

ઢાળ ૬ ઠી.

(કેસરવર્ણો હો કે કાહાઢી કસુંબો મારા લાલ–એ દેશી)
સવિતા સુતો હો કે વરૂણ દિશાએ, મારા લાલ;
વડતલ સુતો હો કે કુમર નિશાએ; મારા૦
ભય નિરવાણ હો કે નૃપ સુત જાગે, મારા૦
ઉદ્યમ કરતાં હો કે દાળિદ્ર ભાગે. મારા૦ ૧.
મધ્ય નિશાએ હો કે પથ ચલંતા, મારા૦
બે નર આવી હો કે પાય નમંતા; મારા૦
હરખ ધરીનેં હો કે પાસે બેઠા, મારા૦
મીત્ર પુરવના હો કે કુમરે દીઠા. મારા૦ ૨.
તેને પુછે હો કે કિહાંથી આવ્યા, મારા૦
કિએ દેશાવર હો કે દોય સધાવ્યા; મારા૦
તવ તે બોલે હો કે નૃપ સાંભળિએ, મારા૦
દેશાવર હો કે નાવ નિકળીએ. મારા૦ ૩.
પણ સંધ્યાએ હો કે તુમ વિણ આયે, મારા૦
ધરિ અસિ હાથે હો કે યોગી સાથે; મારા૦
ચલિઆ જાણિ હો કે તુમચે તાને, મારા૦
સઘળે જોયા હો કે વળિ દિન રાતે. મારા૦ ૪.
સુદ્ધિ ન આવી હો કે કાંઈ તુમારી, મારા૦
રાય ને રાણી હો કે બહુ દુઃખ ભારી; મારા૦
તે સુણિ ચિંતે હો કે તુમચી નારી, મારા૦
સાથ સહેલી હો કે વાત વિચારી. મારા૦ ૫.
બુદ્ધિ બળિઆ હો કે દોય વહેરા, મારા૦

મિત્ર ભલેરા હો કે મુજ પતિ કેરા; મારા૦
જઇ દેશાંતર હો કે ખબર તે જોશે, મારા૦
મેળો કરશે હો કે જ્યાંહાં તે હોશે. મારા૦ ૬.
એમ ધારીને હો કે બેહુ મોકલિઆ, મારા૦
પૂર વન જોતાં હો કે રણમાં મળિઆ; મારા૦
સો શત જોજનની હો કે અટવી મોહોટી, મારા૦
તુમ મળવેથી હો કે તે થઇ છોટી. મારા૦ ૭.
અંગોઅંગે હો કે ભેટી મળિઆ, મારા૦
પ્રેમની વાતે હો કે રસમાં ભળિઆ; મારા૦
પણ પથીને હો કે નિદ્રા ભેટે, મારા૦
નિંદ વિસામે હો કે શ્રમ સવિ મેટે. મારા૦ ૮.
બિહુ જણ સૂતા હો કે નૃપ જાગંતા, મારા૦
તે તરૂ ઉપર હો કે વાત કરંતાં; મારા૦
દંપતી વ્યંતર હો કે પ્રેમ ગરીઠ્ઠ, મારા૦
વંતરી પૂછે હો કે કુણ એ હેઠ્ઠ. મારા૦ ૯.
તવ સુર બોલે હો કે નર વઇપુત્તા, મારા૦
એને મળિઆ હો કે એ દોય ધુત્તા; મારા૦
વણિક ને વાડવ હો કે એ બેહુ જાતી, મારા૦
મીત્રપણાથી હો કે થાય અરાતી. મારા૦ ૧૦.
ઘાસની અગની હો કે વાદળ છાયા, મારા૦
વેશા સંગાતે હો કે વણિકની માયા; મારા૦
જળજ વૃષ્ટી હો કે નીચની સેવા, મારા૦
જળ પરપોટા હો કે તુલ્ય ગણેવા. મારા૦ ૧૧.
વણિક જગતમાં હો કે ત્રણ ભલેરા, મારા૦
ગર્ભાવાસે હો કે ચિત્ર કરેલા; મારા૦
મરણ થએલો હો કે ત્રીજો કહીએ, મારા૦
અવર ભરૂસે હો કે કબહુ ન રહિએ. મારા૦ ૧૨.
તિમ વળિ ભિક્ષુક હો કે બ્રાહ્મણ ભૂડો, મારા૦

દાન મૃત્યકના હો કે કેળવે કૂડો; મારા૦
ધનપતિ નરના હો કે મરણુજ વછે, મારા૦
એક દિન નાપે હો કે તાસ નીભ્રંછે. મારા૦ ૧૩.
એક દિન જમણે હો કે તિગદિન લાંઘણુ, મારા૦
માગણુ જનમાં હો કે નઅળો માગણુ; મારા૦
તરણુથી હલકો હો કે તુરની જાતી, મારા૦
તેથી હલકો હો કે વિપ્ર વિજાતી. મારા૦ ૧૪.
પવન ન ફરસે હો કે રખે મુજ આગે, મારા૦
માગણે ટેવે હો કે કાંઇક માગે; મારા૦
વિપ્ર સુદત્ત હો કે વણિક નરોત્તમ, મારા૦
એ દોય મીત્ર હો કે દુખનો સંક્રમ. મારા૦ ૧૫.
કુમર સુણંતાં હો કે તે દોય જાગે, મારા૦
સવિતા ઉદયે હો કે ચલિઆ આગે; મારા૦
રણમાં દીઠો હો કે વાઘ હરામી, મારા૦
બિહુ જણ નાઠા હો કે તસ ભય પામી. મારા૦ ૧૬.
નૃપ એક બાણે હો કે વાઘને હણતો, મારા૦
મીત્ર ન દીઠા હો કે રણમાં જોતો; મારા૦
ફરતાં દીઠું હો કે એક સરોવર, મારા૦
કમળે સેવિત હો કે હંસ યુગલવર. મારા૦ ૧૭.
ચિહું દિસ પાલે હો કે તરૂવર ઘેરા, મારા૦
ઉપર માળા હો કે પંખિ કેરા; મારા૦
જાબુ દ્રાહાડિમ હો કે રાયણ રંભા, મારા૦ કેળ
જામ રામ ફળ હો કે ફુલ કસુંભા. મારા૦ ૧૮.
કિંશુક કુસુમે હો કે રાતી ધરની, મારા૦
આંબે કોયલ હો કે ટહુકા કરતી; મારા૦
સુંદર શોભા હો કે કુમર નિહાળે; મારા૦
ફળ લેઇ આવે હો કે સરોવર પાળે. મારા૦ ૧૯.
સ્નાન કરીને હો કે તે ફળ ખાવે, મારા૦

વરૂણ દિશાએ હો કે સુરજ સધાવે; મારા૦
પૂરવ દિશાએ હો કે વનમાં સુંદર, મારા૦
કામદેવનું હો કે ઝળકે મંદિર. મારા૦ ૨૦.
ધિરજ ધરીને હો કે એ કુણ જાતે, મારા૦
તિહાં જઇ બેઠો હો કે કુમર તે રાતે; મારા૦
ઢાળ એ છઠી હો કે લીલ વિલાસી, મારા૦
શ્રી શુભવીરે હો કે તેહ પ્રકાશી. મારા૦ ૨૧.

દોહરા.

યક્ષાલય ઉપર ચડ્યો, અપવર દેખી એક;
શયન યોગ્ય સમ ભૂતલી, મુદિત થયો અતિરેક. ૧.
દોય કમાડ જડી કરી, ભુંગળ સાંકળ સાજ;
યક્ષ શરણ સુતે થકે, ચિંતે મિત્રનું કાજ. ૨.
સત્ય વચન વ્યંતર તણું, મિત્ર ગયા દોય રાંક;
કર્મ જાતિ સંભાતિએ, અવર ન બીજો વાંક. ૩.
પણ ઉત્તમ નર સંગ્રહેં, ફરિ ન કરે તે દૂર;
પુનરપિ મેળો જો મળે, તો હોએ સુખ ભરપૂર. ૪.
દોખાકર કુટિલા કૃતી, અંગ કલંક ધરાય;
અસ્ત સમય લહી મિત્રનો, નિજ મુખ ઉજ્જ્વળ થાય. ૫.
ચંદ્ર એસ્યો પણ પ્રેમથી, શિવ ધરિયો નિજ સિસ;
નાગ ન કંઠથી પરીહરે, કોઇ દીન ન કરે રીસ. ૬.
એમ ચિતવતાં કુંવરને, રાત ગઇ ધડિ બાર;
મંદિર બાહિર જે બન્યો, તે સુણજો અધિકાર. ૭.

ઢાળ ૭ મી.

(હું તો મોહી છું તમારા રૂપને રે લો—એ દેશી.)

[...]ંતાઢ્ય શ્રેણીએ ઉપની રે લો, યોવન વય સમ રૂપની રે લો;
[...]ન્યાઓ વિદ્યાધર તણી રે લો, જ્યોતે જગી રૂપની મણી રે લો. ૧.
[...]ચોસઠ પ્રેમે એકતા રે લો, માનું ચોસઠ હરીની સુતા રે લો;
[...]ારી રૂપે નહી માનવી રે લો, જાણે સર્ગથી રીસવી રે લો. ૨.

વ્રન દેવતાએ નુતરી રે લો, ટોળી આકાશથી ઉતરી રે લો;
ચાર દેવ ચોરી ગયા રે લો, બ્રહ્મા મુરખ મતિએ થયા રે લો.
જરસાએ કર કંપે સહી રે લો, સૃષ્ટિ તિણે સરખી નહી રે લો;
અપવાદ હરણ મેઢી ચઢી રે લો, ચોસઠ એકાંતે ઘડી રે લો.
રંભા સચી મૃદુ તાહરી રે લો, ચિંતાએ નિંદ્રા ગઇ પરી રે લો;
રૂપ રતિ પ્રીતિકો હરે રે લો, અંગ વિના સ્મર થઇ ફરે રે લો.
દેવ દુષ્ય ભુષણ ધરી રે લો, રંગ મડપ આવી ઠરી રે લો;
ચંપક માળા છે વડી રે લો, નાટક હુકમ કરે ખડી રે લો.
સંગીત બદ્ધ કરી સુંદરી રે લો, વીણા મૃદંગ તાલ ઝલ્લરી રે લો;
વાજિંત વાજે બહુ પરે રે લો, જુએ કુમર રહી ઉપરે રે લો.
રાગ સારંગ રસ રીતશું રે લો, રીજ્યો કુમર નિજ ચિત્તસ્યું રે લો;
નૃત્ય વીસર્જિ સવે રમી રે લો, જક્ષને જઇ ચરણે નમી રે લો.
હાથ જોડિ કરિ માગિયો રે લો, સુંદર વર અમને દિઓ રે લો;
મંડપમાં આવી રહે રે લો, ચંપક માળા તવ કહે રે લો.
વસ્ત્ર ભૂષણ અહિંઆ મેલીએ રે લો, સરોવર જઇ જળ ઝીલિએ રે લો;
એમ સવિ એક મતે થઇ રે લો, સ્નાન કરણ સરસી ગઇ રે લો.
ચંદ્રશેખર મય ઉતરી રે લો, વસ્ત્ર આભૂષણ લેઇ કરી રે લો;
મંદિર માંહિ થિર થઇ રે લો, દેઇ કમાડ સુતો જઇ રે લો.
નાહિને જલ ક્રીડા કરી રે લો, આવી મંડપ સહુ સુંદરી રે લો;
ચેલ ભુષણ નવિ દેખિને રે લો, દ્વાર જડ્યાં અવલોકિને રે લો.
ચતુરા કહે ચિત શું લગિ રે લો, રેરે પુરૂપ અમને ઠગી રે લો;
પણ એ ચિરાદિક વામસ્યો રે લો, નહિ તો મરણ ગતિ પામશો રે લો.
નૃપ સુત ઉત્તર ના દિએ રે લો, તામ સકળી કહે બાંધિયે રે લો;
પાદપશું લટકાવિયે રે લો, જલદી જલે જંપાવીયે રે લો.
કેતી કહે શીઆળીયે રે લો, કાષ્ટ અગ્નિ કરિ બાળીયે રે લો;
સાંભળી નૃપ સુત ના બીહે રે લો, ચંપકમાળા તવ કહે રે લો.
ઉત્તમ પરધન ના લિએ રે લો, નિચ લિએ તો ફરિ ના દિએ રે લો;
કોઇને અમે નવિ ભાળવ્યાં રે લો, લેઇ ઉત્તમ તમે બાળવ્યાં રે લો.

બાળા વચન નબળાં સુણિ રે લો, મનમાં નવી આણે મહાગુણી રે લો;
ગળે પડે તો કાંઇ ના સરે રે લો. ૧૭.
કુંઅર દયા ધરી ઉચ્ચરે રે લો, અમને કહ્યાથી કહો શું થશે રે લો;
કોઇક લેઇ નાઠો હશે રે લો, શીઆળ આડાં ન ઉતરે રે લો. ૧૮.
સા ભણે સિંહ નજર કરે રે લો, રાત થોડિ નેં વેશ છે ઘણા રે લો;
બોલ કિસ્યાં કહિએ ઘણા રે લો, તે વર ચીજ આપું અમે રે લો. ૧૯.
જે રે મુખે માગો તમે રે લો, નિજ અપરાધ ખમાવિને રે લો;
કુમર કમાડ ઉઘાડિને રે લો, કાંઇ ન મુખ માગી લિએ રે લો. ૨૦.
તાસ ચીજ તેહનેં દિએ રે લો, ખેચરી ચિત્તમાં ઉત્તર્યો રે લો;
ભાગ્યશાળી લક્ષણ ભર્યો રે લો, રાજાનો નંદન એ સહિ રે લો. ૨૧.
ચિંતે હૃદય વસ્તુ ગ્રહિ રે લો, દેઇ કહે મહીમા જુવો રે લો;
ખડગ રતન મણી કંચૂઓ રે લો, ચક્રી સમા જન ગાવશે રે લો. ૨૨.
ખડગે અજય પદવી થશે રે લો, રંભા રૂપની રૂજા જુવો રે લો;
પટરાણી દિયો કંચૂઓ રે લો, ભાવી વાત જ્ઞાની સરે રે લો. ૨૩.
અમ તુમ મેળા અવસરે રે લો, બેશી ચલી વૈમાનમાં રે લો;
એમ કહી સહુ નિજ થાનમાં રે લો, ઢાળ રસિક જનનેં ગમી રે લો. ૨૪.
શ્રી શુભ વીર કહે સાતમી રે લો,

દોહરા.

રવિ ઉદયે કુંઅર ચલ્યો, સમરંતો નવકાર;
શુન્ય નગર એક દેખિયો, તેહિજ અટવિ મઝાર. ૧.
ફરતી તસ નવ વાડિયો, નહિ માણુસ સંચાર;
કોસીસં કરી સોહતો, સુંદર પુર પ્રકાર. ૨.
શરણ કરિ અરિહંતનું, પેઠો નયર મઝાર;
મેહેલ અનોપમ મારગે, સુન્ય પડયા બેઝાર. ૩.
હાટની શ્રેણિ ઉઘાડિયો, નર તિરિનું નહિ નામ;
ધાન્ય વિવર ધન ભાજનેં, ભરિત નિહાળે ઠામ. ૪.
નવ નવ કરત વિચારણા, કિમ સુનું પુર એહ;
રાજ પંથે જાતાં થકાં, દીઠું ભુપતી ગેહ. ૫.
ધૈરજ ધરિ ઉપર ચઢયો, પોહોત્યો સપ્તમે માળ;

દેખે ચિત્ર વિચિત્રતા, સુંદર ભુમિ વિશાળ.
કનક ઘટિત એક ઢોલિયો, સૂર સજ્યાથી અનૂપ;
તસ ઉપર મંજારિકા, દીઠી શામ સ્વરૂપ. ૭.
ઓસીસે દોય ડાબડી, અંજન રક્ત ને શ્વેત;
રક્તાંજિત નયનાં લહી, શ્વેતાંજન કરે નેત. ૮.
તવ રંભા સમ કન્યકા, થઇ બેઠી ધરી લાજ;
નમ્ર વદન આસન દિએ, કહે બેસો માહારાજ. ૯.
નૃપ સુત બેસી પૂછતો, એહ કિશો ઉતપાત;
તવ વળતી સા એમ ભણે, નિસુણો મુજ અવદાત. ૧૦.

ઢાળ ૮ મી.

(દેખો ગતિ દૈવની રે—એ દેશી.)

નગર કનકપુર એહ છે રે, રાય જિતારી નામ;
જયમાળા રાણી સતી રે, લવણીમ લિલા ધામ.
કરમ ગતિ કારમી રે, સુખ દુખ કર્મ કરંત. કરમ.
એક અંગજ એક અંગજા રે, રતિસુંદરી નામ તાસ;
રૂપ કળા રતી જો જુઓ રે, આ બેઠી તુમ પાસ. કરમ.
એક દિન તાપસ તપ કરે રે, માસ માસ ઉપવાસ;
આવી વસ્યો વન ખંડમાં રે, ભક્તિ કરે જન તાસ. કરમ.
મહિપતિએ મહીમા સુણીરે, તાપસ વંદન જાત;
અમ ઘર કાલે પારણું રે, કરવું રહિ પરભાત. કરમ.
એમ કહિ નૃપ ઘર આવિયો રે, સકળ સજાઇ કીધ;
તાપસ તેડી આછવે રે, આસન બેસણુ દીધ. કરમ.
તાત હુકમ પરિ વેખણે રે, હું ગઇ તાપસ પાસ;
દેખી ચલ્યો ચિત્ત કામથી રે, કરતો હૈડે વિમાસ. કરમ.
આ કુમરી આલિંગને રે, સફળ હોવે અવતાર;
આ ભવ એળે ગમાવતા રે, તપસીને ધિક્કાર. કરમ.
બાળ રાંડ કલીવ તાપસા રે, નારિ અંતે ઉર જાણુ;
હય મંદુરા સાંકળાં રે, નિશ દિન મૈથુન ધ્યાંન. કરમ.

ભોજન કરી નિરલજ કહે રે, રાયને કર્યું બહુ માન;
સાચું પણ તમે જો દિયો રે, અમને કન્યા દાન. કરમ. ૯.
સાંભળી નૃપ રોષે કહે રે, રેરે અધમ પાપિષ્ટ;
દેશ વીડંબક તપ કરી રે, જાતિ હિણમતિ દુષ્ટ: કરમ. ૧૦.
એમ નીભ્રંછીને કાહાઢિયો રે, ગતવન આરત વિશેષ;
માળિ પાસ ચીવર લહી રે, માલણ નોકરી વેશ. કરમ. ૧૧.
કુમરીને મંદિર ગયો રે, છાબ લેઇ ભરિ ફુલ;
દાસીયે ઓળખી કાહાડીયો રે, મુખપર નાંખી ધૂળ. કરમ. ૧૨.
તોયે નિરલજ લાજ્યો નહિ રે, છંડી નારી વેશ;
ખાન પાન તપ છંડીને રે, ધરતો ચિત્ત ક્લેશ. કરમ. ૧૩.
રાત્રે ચડયો મુજ મંદિરે રે, વંશે ચડે જિમ નટ;
સુભટ પોહરીએ ઝાલિયો રે, બાંધ્યો બંધની ઘટ. કરમ. ૧૪.
નિશિ નવિ દેખે વાયસા રે, દિવસે ન દેખે ઘૂક;- ઘુડ
અહનિશ કામી આંધળો રે, મોહોટી કામની ચૂક. કરમ. ૧૫.
રાય હજુરે આણીયો રે, સુભટે સુણાવિ વાત;
નૃપ હુકમે ધર્યો સુણીયે રે, એણિ પેરે પામ્યો ઘાત. કરમ. ૧૬.
નિચ જાતિ રાક્ષસ થયો રે, જોઇ વિભંગે તેહ;
ખિણ ખિણ છળ જોતો ફરે રે, મુજપર લાગ્યો નેહ. કરમ. ૧૭.
એણે અવસર આકાશથી રે, વિદ્યાધર મુનિ રાય;
ઉતરીયા ચૈત્ય સન્નિધે રે, ભૂપતી વંદન જાય. કરમ. ૧૮.
ધર્મ સુણી નૃપ પૂછતો રે, મુજ પુત્રી ભરતાર;
કુણ હોશે, કહો નાથજી રે, જ્ઞાની વદે તેણિ વાર. કરમ. ૧૯.
કાશીપતિ મહસેન સુરે રે, ચંદ્રશેખર ગુણવંત;
ત્રિખંડ ભોક્તા તે થશે રે, તુજ પુત્રીનો કંત. કરમ. ૨૦.
પણ સુણિ તાપસ તે મરી રે, રાક્ષસ વ્યંતર થાત;
દિન તિજે તુમ નયરિએ રે, સર્વનો કરશે ઘાત. કરમ. ૨૧.
કરૂણા નજરથી ઉતરી રે, તુમને જણાવી વાત;
ધર્મ લાભ કહિ મુનિવરા રે, ગગને કિયો ઉતપાત. કરમ. ૨૨.

રાયે કરી ઉદ્ઘોષણા રે, નવિ રેહેશો ઇહાં કોય;
આજ નિશાએ નાસજો રે, રાક્ષસનો ભય હોય. કરમ. ૨૩.
જો જાશો તો જીવશો રે, અમે પણ જઇશૂં આજ;
જીવતાં જગ જોઇશૂં રે, તુમ સાથે સાત્રાજ. કરમ. ૨૪.

यतः ॥

सानोथ्य मंत्री दयिता सरस्वती, मृत्युंगता सा नृपकौतुकेना ॥
वाणारसी प्राप्य स एव योगी, जिनन्नरोभद्र शतानि पश्यति ॥ १ ॥

પૂર્વચાલ.

લોક સવે નાઠા નિશિ રે, મુજ જનકાદિ સમેત;
રાક્ષસે લેઇ મુજને ઠવી રે, ગિરિ વન કુંજ નિકેત. કરમ. ૨૫.
શૂન્ય નગર દેખી કરી રે, દિન કેતે ચલિ તેહ;
પાણી ગ્રહણ કરવા ભણી રે, મુજને ઠગી મુજ ગેહ. કરમ. ૨૬.
આજ લગન દિન જોઇને રે, કરણ સામગ્રી હેત;
મૃજ મંઝારી કરી ગયો રે, ચ્યાર ઘડી સંકેત.' કરમ. ૨૭.
ચંદ્રશેખર પણ નાવિયા રે, દૈવે દિયો રહ ઘાત;
મૃળ થકી માંડી કહી રે, મુજ વીતકની વાત. કરમ. ૨૮.
ચંદ્રશેખરના રાસની રે, એ કેહી આઠમી ઢાળ;
શ્રી શુભવીરના નામથી રે, ભય જાશે પાતાળ. કરમ. ૨૯.

દોહરા.

કહે કુમરી દાખો તુમે, ઈહાં આવ્યા કુણ કામ;
જિમ અમ જીવ સુખી હુવે, દેશ ગામ તુમ નામ. ૧.
જ્ઞાની વચન જુઠું નહીં, પણ એ દૈવ દુરંત;
તનુ છાયા ઓલંઘવા, નહિ સમરથ બળવંત. ૨.
વામ નયન મુજ ફરકિયું, તુમ દરશનથી જેણ;
હું સતિ સતીની નંદના, પુછું તમને તેણ. ૩.
કુમર કહે તે સવિ કહ્યો, મુળથી મુજ અધિકાર;
જ્ઞાની વયણજ સત્ય છે, જુઠો દૈવ વિચાર. ૪.
કુમરી હરખી તે સુણી, રોમ રોમ વિકસંત;

સા કહે કુસુમાંતર રહો, અવસર નર બળીવંત. ૫.
મંજારી કરિ કુસુમમાં, રહે અંતરગત તેણ;
મણ નાણી મણ નાણીસ્યું, ભજે સૂત સંદેહ. ૬.

ઢાળ ૯ મી.

(ધવળ શેઠ લેઇ ભેટણું—એ દેશી.)

ઇણે અવસર રાક્ષસ તિહાં, આવિ ધરિ બહુ પ્યાર રે;
શ્વેતાંજને કુમરી કરી, પુછતો તેણિવાર રે. ૧.
પુણ્યે જય કમળા વરે, નર સુખ લીલા પાવે રે;
દુષ્ટમતિનું ચિંતવ્યું, કદિય સફળ ન થાવે રે. પુણ્યે. ૨.
માણસ ગંધ કીસી ઇહાં, સા ભણે એહ તમાસો રે;
હું માણસ ગંધ માહરી, લઇને કાંઇ વિમાસો રે. પુણ્યે. ૩.
ગંધ મણુઅ ન ખમી શકો, તો મુજસ્યું શો રાગ રે;
કોઇ દિન રૂસો તો ભખો, માહારે રમાડવો નાગ રે. પુણ્યે. ૪.
પ્રીતિ કશી પરજાતની, એક અજા એક વાઘ રે;
પ્રીત પરાણે જે હુવે, તે નિશિદિન મન વાધ રે. પુણ્યે. ૫.
નિસુણી પલાદ તે કોપિયો, કહે જાણ્યું નર રાગી રે;
તો પ્રથમજ ભક્ષણ કરૂં, રાગ દશા ગઇ ભાગી રે. પુણ્યે. ૬.
કુમર તદા ઉઠી કહે, શી ઇચ્છા કૃત વ્યર્થે રે;
સ્ત્રીહત્યાના પાતકી, મુજ અસિધારા તિર્થે રે. પુણ્યે. ૭.
નહવરાવી નિર્મળ કરૂં, લોકની ભાવઠ ભાગે રે;
પાપીને હણતાં થકાં, પુણ્ય ઉદય બહુ જાગે રે. પુણ્યે. ૮.
રાક્ષસ સુણી ક્રોધે ચઢ્યો, તાડજ્યું રૂપ બનાવે રે;
ખેચરી દત તરવારશું, ઢાલ ગ્રહી નૃપ ધાવે રે. પુણ્યે. ૯.
ઝુઝંતા દોય દેખીને, રતિસુંદરિ ભય પાવે રે;
સમરે કુમર ત્રિલોચના, તે બહુચરી કરે આવે રે. પુણ્યે. ૧૦.
દેવી ભટે રાક્ષસ હણ્યો, તે શતખંડજ થાવે રે;
દેવ યોનીથી જીવીયો, નાર કિમ લે સુર ધાવે રે. પુણ્યે. ૧૧.
રાક્ષસ નાઠો ભય લહિ, તન પીડિન મન કલેશે રે;

દેવી સુભટના મારથી, લવણોદધિતલ પેસે રે. પુણ્યે. ૧૨.
વ્યંતર ભટ પાછા વળ્યા, કુમરને દેત વધાઇ રે;
ત્રિલોચના નમિને કહે, મોહોટી ધર્મ સગાઇ રે. પુણ્યે. ૧૩.
રાય પ્રજાશું તેડીઆ, નિર્ભય નગર વસાવે રે;
કુમરે વિસર્જિ ત્રિલોચના, રત્નાગીરીએ સીધાવે રે. પુણ્યે. ૧૪.
ચંદ્રશેખર નમે રાયને, નૃપ પણ હઠડે ભેટે રે;
કહે અમ પુણ્યે આવિયા, તુમ વિણ કુણ દુખ મેટે રે. પુણ્યે. ૧૫.
રતિસુંદરિ દાસિ સુખે, તાતને વાત જણાવે રે;
ઓછવ કરી બહુ પ્રેમશું, પુત્રી નૃપ પરણાવે રે. પુણ્યે. ૧૬
કુંઅરને રાજ્ય અરધ દીએ, કરમોચનની વેળા રે;
સુખ વિલસે સસરા ઘરે, મન ગમતા મન મેળા રે. પુણ્યે. ૧૭.
રમતા સોવન સોગટે, કોઇ દિન વન જન ક્રીડા રે;
ભાગ્ય દશા જસ જાગતી, નહીં તસ તન મન પીડા રે. પુણ્યે. ૧૮.
ખેટ સુતા દત કંચુઓ, રતિસુંદરિને આપે રે;
રંભા રૂપ તિણે બન્યું, ઇંદ્રાણી કરી થાપે રે. પુણ્યે. ૧૯.
રાય હજુર કચેરિએ, કરતા શાસ્ત્રની વાતો રે;
દો ગુંદકસુરની પરે, નિર્ગમતા દિન રાતો રે. પુણ્યે. ૨૦.
નવમી ઢાળ એ રાસની, પુરણ ખડે આખી રે;
દુઃખ ભંજન જન રંજની, શ્રી શુભવીરે ભાખી રે. પુણ્યે. ૨૧.

કળસ.

વાત વિનોદે રચના ઘણી, ચંદ્રશેખરને રાસે ભણી;
ખંડ પ્રથમ એ પુરણ કર્યો, શ્રી શુભવીર વચન રસ ભર્યો. ૧.

इति श्री-तपगच्छाधिराज भट्टारक श्री विजयसिंह सुरिसंतानीय संवेगी शिष्यरत्न पंडित श्रीयशविजयगणिशिष्यरत्न पंडितश्री शुभविजयगणिशिष्यभुजि शिष्य पंडित श्री वीरविजयगणी विरचिते चंद्रशेखर चरित्रे प्राकृत प्रबंधे त्रिलोचना मिनलामिताश्वविद्याग्रहण राक्षसपराजयेनरतिसुंदरी पाणीग्रहणाख्य ॥

ખંડ ૨ જો.

દોહરા.

જય જય તું જગદીશ્વરી, જગદંબા જગત્રાય;
અહિરીહા મુખકંજવાસિની, વિદુખા માત કહાય. ૧.
તું ત્રિપદિ ત્રિપુરા તથા, તું ત્રિરૂપમય દેવ;
શક્તિ સરૂપે ખેલતી, નવનવ રૂપ ધરેવ. ૨.
જે ત્રિભોવનમાં ત્રિહુપદે, તે સવિ તુમ આકાર,
નિત્ય અનિત્ય તથા વળી, નિત્યાનિત્ય વિચાર. ૩.
અભિનવ આદિ શક્તિ તું, તિહુકાળે થિર ભાવ;
તે સરસતિ નમિને નમું, મુજ ગુરૂ પ્રબળ પ્રભાવ. ૪.
પ્રથમ ખંડ અખંડ રસ, પૂરણ હુઓ સુપ્રમાણ;
બીજો ખંડ કહું હવે, સુણજો ચતુર સુજાણ. ૫.
શ્રોતા જાણની આગળે, વક્તા વચન પ્રમાણ;
સ્વાતી જળ શુક્તિ મુખે, મુક્તાફળ બંધાણ. ૬.
ઇક્ષુ ક્ષેત્રે મેઘ જળ, પય સાકર સંકાસ;
ત્રણ્ય સભા શ્રોતા તણી, નંદી સૂત્ર પ્રકાશ. ૭.
તે માટે ચિત્ત સજ કરિ, સુણજો શ્રોતા લોક;
દક્ષ હસ્યે તે રીઝસ્યે, જિમ રવિ ઉદયે કોક. ૮.
એક દિન દંપતી બેહુ જણા, જળ ક્રીડા સંકેત;
તુરંગ રથે ચઢી નીકળ્યા, સાથે સુભટ બહૂ લેત. ૯.
પુર પરિસર જર્ણુંનદી, તટ તરૂ શ્રેણી વિશેષ;
એક તરૂ તળે તે ઉતર્યા, શીતળ છાયા દેખ. ૧૦.
રતિસુંદરી કંચુક પમુહ, ભૂષણ મેહેલી ત્યાંહિ;
જળ ક્રિડા બહુ વિધ કરે, નિજ પતિશ્યું ઉછાંહિ. ૧૧.

ઢાળ ૧ લી.

(જુઓ અગમ ગતિ પુણ્યની રે—એ દેશી.)

રાગે રંગત રતિસુંદરીરે, ક્રીડા કરે સહનાથ રે;
રેવા નદી જળ ઝીલતાં રે, જિમ કરણી ગજ સાથ રે.

રાગે રંગિત રતિસુંદરી રે. (એ આંકણી.) ૧.
તે હવે કોલાહલ થયો રે, સુભટ દિશોદિશ ધાય રે;
બાણ ગગન મલતાં ઝબે રે, દારૂ અવાજા થાય રે. રાગે૦ ૨.
શાખા મૃગહી કણુ કરે રે, દંપતી ચિતડો હલાય રે;
નદીતટ આવી પૂછતાં રે, કુમરને ભટ ઉચરાય રે. રાગે૦ ૩.
સાહિબ જળ ક્રીડાવશે રે, જોતાં ભટ પરીવાર રે;
કંચુક કપિ એક લેઇ ગયો રે, પુંઠે પડ્યા અસવાર રે. રાગે૦ ૪.
તે પણ પાછા આવિઆ રે, દીઠો કપિ નહિ કોય રે;
વાત સુણી વળખી થઇ રે, રાણી તિંહાં ઘણું રોય રે. રાગે૦ ૫.
કુમર પ્રિયાને એમ કહે રે, જાઓ તમે સવિ ગેહ રે;
કંચુક સાતે માસમાં રે, આવશું લેઈ તેહ રે. રાગે૦ ૬.
એમ કહિ કુમર સધાવિઆ રે, ચંદ્ર નાડિ સર જોય રે;
શબ્દે સકુન પંખિ તણા રે, તે પણ સુંદર હોય રે. રાગે૦ ૭.
સિંહજ્યું મારગ માહાલતો રે, ચઢ્યો એક ગિરિ શૃંગ રે;
બહુ વિધ કૌતક દેખતો રે, વનફળ જળ સર સંગ રે. રાગે૦ ૮.
વૃક્ષ અશોક ઘટા તળે રે, દીઠો સાધક એક રે;
માનપણે ઉભો રહ્યો રે, કુમર ધરિય વિવેક રે. રાગે૦ ૯.
જાપ પુરો કરિ તે વદે રે, ભલે પધાર્યા આજ રે;
આકૃતિએ ગુણવંત છો રે, લક્ષણથી નર રાજ રે. રાગે૦ ૧૦.
કુમર ભણે મુજને કહો રે, જે અમ સરખું કાજ રે;
આગે ઉત્તમ ઉપગારમેં રે, દીધાં દેહ ધન રાજ રે. રાગે૦ ૧૧.
તે કહે હું વિદ્યા ધરૂં રે, દિયે કામિત ગુરૂ રાય રે;
મંત્ર સાધન વિધિએ કરૂં રે, કોઇ સુર કરે અંતરાય રે. રાગે૦ ૧૨.
ઉત્તર સાધક નર વિના રે, મન રહે નહી ઠામ રે;
તીણે કરૂં તુમ વિનતિ રે, અવધારો ગુણ ધામ રે. રાગે૦ ૧૩
કુમર કહે સાધો સુખે રે, ચિત્ત કરી થિર થોભ રે;
ઉત્તર સાધક મુજ થકા રે, કુણ કરે તુજ ખોભ રે. રાગે૦ ૧૪
કુમર પ્રબલ પૂણ્યે કરી રે, વિદ્યા થઇ તસ સિદ્ધ રે;

ઉત્તમ પુરૂષ જે આદરે રે, તે હોવે નવ નીચ રે. રાગે૦ ૧૫
ગૌરી પન્નત્તિ સ્વગામિની રે, રૂપ પરાવર્તકાર રે;
વિદ્યાધર પ્રેમે દિએ રે, કુમરને વિદ્યા ચાર રે. રાગે૦ ૧૬.
કુમર ચલ્યો ગિરિ ઉપરે રે, ખેટ ગયો નિજ ઠામ રે;
પર્વત શિખરે દેખિયું રે, કાળિ દેવીનું ધામ રે. રાગે૦ ૧૭.
નર દોય રોતા સાંભળી રે, મંદિરે પોહોત્યો રાય રે;
દીઠા તિહાં નિજ મિત્રને રે, ચંદન ચરચિત કાય રે. રાગે૦ ૧૮.
જોગી દોય જપિ મંત્રને રે, બિહુ શિર ઠવતા ફૂલ રે; ઝુકતા
અદશ રહી નૃપ ચિંતવે રે, કાંઇ કરે પ્રતિકૂળ રે. રાગે૦ ૧૯.
મૂંડમાળ ગળે ધારણી રે, દુષ્ટ નજર વિકાળ રે;
મહિષ ઉપર બેઠી થકી રે, કાળીકા દેવી નિહાળ રે. રાગે૦ ૨૦.
રંગી રૂધીરે ભૂતલા રે, આગે અગનિનો કુંડ રે;
હવન કરેવા ઉઠિઆ રે, ધરિ અસિ યોગી પ્રચંડ રે. રાગે૦ ૨૧.
તે દોય રાંકને એમ કહે રે, ઇષ્ટ દેવનું કરો ધ્યાન રે;
ખડ્ગે હણી શિખીમાં ધરી રે, માતને દેઉં બળીદાન રે. રાગે૦ ૨૨.
તે કહે જૈન ધરમ રૂચિ રે, ચંદ્રશેખર ભૂપાળ રે;
તાસ ધરમ સર અમ કરે રે, સેવકની સંભાળ રે. રાગે૦ ૨૩.
યોગી કહે અમે ઓળખ્યો રે, અમ ગુરૂનો હણનાર રે;
પણ ગુરૂએ ગગને ધર્યો રે, હજુઅન ભૂ પગ ચ્યાર રે. રાગે૦ ૨૪.
ભૂત ભક્ષણ વેંહેચી લીયો રે, તે તુમ સી કરે સાર રે;
સાંભળી સિંહજ્યું ગાજિયો રે, બોલે રાજકુમાર રે. રાગે૦ ૨૫.
રેરે પાપિ જોગટા પાપણી રે, સુરી તુજ માત રે;
નિત નિત નિર્બળ નર ગ્રહી રે, ભક્ષ કરે કરિ ઘાત રે. રાગે૦ ૨૬.
વળિ તુમ ગુરૂએ વાટડી રે, કરૂં મેળાવો આજ રે;
ગગન ફૂરંત મેં પામીઓ રે, જિમ પખીને બાજ રે. રાગે૦ ૨૭.
જોગી સુણી સનમુખ થયા રે, કુમરે ગ્રહી તવ દોય રે;
દેવી દેખંતા નાખિઆ રે, ભસ્મ હુતાશને હોય રે. રાગે૦ ૨૮.
દોય મિત્ર લેઇ નીકળ્યો રે, સરોવર સ્નાન કરંત રે;

નૃપ પૂછંતાં તે કહે રે, સાંભળો અમ વરતાંત રે. રાગે૦ ૨૯.
વાઘ ભયે નાઠા અમે રે, જોગી મળ્યા પાપ જોગ રે;
પૂછ્યે કહ્યો અમે મૂળથી રે, તુમ અમ જોગ વિયોગ રે. રાગે૦ ૩૦.
તવ દોય કહે તુમને દિયું રે, સોવન સિદ્ધિ કરાય રે;
લોભે અમે તસ વંશ પડ્યા રે, મધમાંખીને ન્યાય રે. રાગે૦ ૩૧.
દેવી ભુવન ભેગા મળ્યા રે, નાથે દિયા અમ પ્રાણ રે;
પાપીએ જે ચિંતવ્યું રે, આપે લહ્યું નીરવાણ રે. રાગે૦ ૩૨.
તિહું જણ રણ ઓલઘતા રે, દેખી અનોપમ ગામ રે;
વન પરિસરે વિશરામતા રે, યક્ષાલય શુભ ઠામ રે. રાગે૦ ૩૩.
બીજે ખંડે એ કહી રે, પેહેલી ઢાળ રસાળ રે;
શ્રી શુભવીર રસિક જનો રે, સુણજો થઇ ઉજમાળ રે. રાગે૦ ૩૪.

દોહરા.

ગામ લોક શ્રીફળ ગ્રહી, અસન વસન નૈવેદ;
લેઈ જતા નર એકને, પુછે કુમર તે ભેદ. ૧.
તે કહે કિંશુક વન વચેં, કરતી તપ ઉદ્દામ;
રૂપવતી સતિ જોગણી, તેનું જસોમતિ નામ. ૨.
અવધી જ્ઞાની તેહ છે, તસ વંદન જન એહ;
ભક્તિ ભરે તિહાં જાય છે, હરવા મન સંદેહ. ૩.
ઇમ નિસુણી નૃપ મિત્રશું, ગયા જસોમતિ પાસ;
ચરણ નમી કરિ બેસતાં, પામી મન ઉલ્લાસ. ૪.
યોવન વય તુમ ઝગમગે, લક્ષણ લક્ષિત દેહ;
પૂછે લઘુ વય કિમ તપો, બીજો વળિ સંદેહ. ૫.
એમ નિસુણી સા ઉચરે, મુજ વૈરાગનિવેશ;
એક ઉત્તર દેતાં થશે, તુમ ચિતડું ગુણો કલેશ. ૬.
કુમર ભણે માતા કહો, સઘળો એ અવદાત;
કલેશ શમે તુમ વચનથી, વળિ લહિએ સુખસાત. ૭.

ઢાળ ૨ જી.

(સોના રૂપાકે સોગટે સૈયાં ખેલત બાજી—એ દેશી.)

જોગણુ કહે સૂણુ રાજવી, સંસાર અટારે;
મોહે મુંઝ્યા માનવી, ગુણ વાણી ન ધારે. મોહે૦ ૧.
ગુરૂવાણીથી વેગળા, સો નુગરા કહાવે;
તપ જપ સાધન ધર્મનાં, ફળ તે નહૂ પાવે. તપ૦ ૨.
સૌવીર નામે દેશ હે, સુભગાપુરિ વાસિ;
ચિત્રસેન રાજા બળિ, દુર કોશ હે ખ્યાશી. ચિત્રસેન૦ ૩.
તિનકુ રાણી આઠ હે, જસોમતી અળઘેરી;
વિનય કુશળ એક પુત્ર હે, દોય બેટી ભલેરી. વિનય૦ ૪.
નૃપ સાથે લીલા કરે, તે સાતજ રાણી;
રાયે માનિ સો રાણીયો, દૂજી ભરે પાણી. રાયે૦ ૫.
લઘુ રાણી નિજ મંદિરે, રેહેતી ભરશોગે;
માન વિહુણી લોકમેં, નહીં નિંદ વિયોગે. માન૦ ૬.
સગજન મુક્ત વિદ્યાર્થિ, રોગી નેં સરોશી;
પરદારા સંગિ લોભિયા, વિરહી નેં વિદેશી. પર૦ ૭.
એ એમ નિદ્રા ના લહે, મેં બિ યું રેહેતે;
હમ દુઃખ સમ વિભાગિએ, દોય નયનાં રોતે. હમ૦ ૮.
બાળ ચોર વૈદ પ્રાહુણા, નૃપ ધૂરત વેશા;
પર પીડા નહૂ જાણતે, હોત બહુત કિલેશા. પર૦ ૯.
નર નિજ સ્વાધીન નારિયો, પર લલના લોટે;
પુરણોદક સર્વ છતે, કાક કુંભજ બોટે. પુરણો૦ ૧૦.
કોશિક દિવસે ન દેખતે, વાયસ નિશિ વેળા;
નિશિ દિન કામી અંધ હે, કરે નીચસેં મેળા. નિશિ૦ ૧૧.
એક દિન માતંગી મળી, ગાય ગીત રસાળા;
હાવભાવ લટકા કરે, વળિ નયનકા ચાળા. હાવ૦ ૧૨.
દેખી રાજા મોહિયો, રૂપ કંઠ નિહાળી;
જન્મ દાંણું નિર્મળ નહિ, વળિ વર્ણે કાળી. જન્મ૦ ૧૩.

પંકા શંકા તન ધરી, ભણે લોક હજુરી;
સૌગંધિક ગુણ દેખકે, લિએ નર કસ્તુરી. સૌગંધિક૦ ૧૪.
નિશિ માતંગી ભોગવી, નૃપ નિચ નિહાળા;
દિલ વૈરાગે ભેદિયો, મટિ મોહકી ઝાળા. દિલ૦ ૧૫.
જૈન મુનિ વનમાં સુણી, ગઇ સખિયાં સાથે;
સેંચી વયણ સુધારસે, કરિ શિતળ નાથે. સેંચી૦ ૧૬.
દિક્ષા દુક્કર જૈનકી, હમુ નહી પળાય;
સંસાર ખૂરા છોરકે, મેંને યોગ ધરાય. સંસાર૦ ૧૭.
સમકિત મુલ વ્રત પંચ એ, મેરે દિલમેં છપાય;
જૈન જ્ઞાન તપ ધ્યાનથી, ઓહી નાણ ઉપાય. જૈન૦ ૧૮.
યોગીપણે વનવાસમેં, પાંચ વર્ષ તે જાતાં;
અબ સુનહો તુમ રાજવી, પ્રીયા કંચુક બાતાં. અબ૦ ૧૯.
એક દિન રાજ કચેરીમેં, પરદેશી આયા;
ભુપ ભણે અચરીજ કહો, કોઇ ગામે દેખાયા. ભુપ૦ ૨૦.
સો કહે કનકપુરી ધણી, જીતારિ કહાવે;
તસ બેટી રતિસુંદરી, રૂપ રંભા ગાવે. તસ૦ ૨૧.
દેવે દિઓ એક કંચુઓ, કહું શોભા કેતિ;
ગ્રહમંડળ ગગને રહી, જોવે તસ જ્યોતી. ગ્રહ૦ ૨૨.
રાય સુણી સુર મિત્રકું, બળિદાને બોલાયા;
કંચુક હરણકી બાતસેં, ઉનકું સમજાયા. કંચુક૦ ૨૩.
સુર કપિ રૂપ બનાયકે, નઇ તરૂપર ગાજી;
હરિ કંચુક દેઇ ગયા, કીયા રાયકું રાજી. હરિ૦ ૨૪.
કંચુક દેખી ભૂપતિ, દિલમેં યું થાવે;
કંચુકધર કાન્તા કશી, પુન્યવંત પાવે. કંચુકધર૦ ૨૫.
મુજ ભાગ્યે એ ભામની, જો દૈવ મિલાવે;
તવ હમ જન્મ સફળ હુવે, જોડિ જુગતિ થાવે. તવ૦ ૨૬.
મિત્ર દેવ બોલાયકે, ફેર કામ ભળાયા;
નૃપનેં તીર જર યું ભણે, કયા ફોગટ માયા. નૃપનેં૦ ૨૭.

ફણિધરકી મણીકો ગ્રહે, સતિ સીલન ભંજે;
ઉસમેં કોઈ નફા નહી, સતિ સુરસેન ગંજે. ઉસમેં૦ ૨૮.
રાય ભણે એક બેર તું, ઈનકું ઈહાં લાણા;
હોનાર હોય સો હોયગા, ખુશી વા પછતાણા. હોનાર૦ ૨૯.
તવ તે સુર રતિસુંદરી, સુતિ સજ્યા લેવે;
નિરભાગીકું શેવધી, યું ભુપકું દેવે. નિરાભગી૦ ૩૦
શિયળ અખંડે સા રહે, ધર પાસે પનોતિ;
તુમ રૂપ પટે આ લેખકે, કરે ભોજન જોતી. તુમ૦ ૩૧.
શ્રી શુભવીર કુંઅર સુણિ, યોગણુ પદ પુજી;
લલિત પદે ભણી ઢાળ એ, ખંડ દુજે દુજી. લલિત૦ ૩૨.

દોહરા.

યોગણુ વયણુ સૂણિ ઇસા, હરખિત હૂઆ વિશેષ;
પણુ કાન્તા હરણે કરી, પામ્યો ચિત્ત કલેશ. ૧.
તસ ઉપાય વિચારિને, કેહે યોગણુને તામ;
વિદ્યા વિધિ તુમ નજરથી, સિજે વંછિત કામ. ૨.
જોગણુ અનુમતિ પામિને, જયમંડળ બળિદાન,
બેટક ચિત્ત વિધિ સાચવી, બેઠા કરિ એક ધ્યાન. ૩.
ઉત્તર સાધક બિહુ રહ્યા, યોગણુની આસીશ;
પૂન્ય બળે સિદ્ધિ થઇ, સાધત દિન એકવીસ. ૪.
રચિત વિમાને બેસિને, પરણુમિ યશોમતી પાય;
સુભગાપુરી વન ખંડમાં, મિત્ર સહિત તે જાય. ૫.
હવે રતિસુંદરી દેખીને, ચિત્રસેન ભુપાલ;
રૂપે મોહ્યો એણિ પેરે; વચન વદે સુકુમાર. ૬.
તુમ હમ મેળા મેળવ્યા, દૈવે સરખી જોડિ;
પ્રેમે અમ સાથે રમો, પુરવંછિત કોડિ. ૭.
સા કહે તું કુણુ રંક છે, મુજ પતિ સિંહ સમાન;
સિંહની નારી સિંહ વિણું, ન ભજે આર કુઠામ. ૮.
સાંભળી એમ એક મંદિરે, રાખી તાસ નરેશ;
નિત્ય પ્રત્યે ઓળંધ કરે, નવ નવ વચન વિશેષ. ૯.

ઢાળ ૩ જી.

(કેરબાની દેશી.)

પ્રેમે પનોતી પધારિયાં, દિલ હરનેવાળી; કયૂંરે રંગીલી નહુ માનતી. દિલ૦
સુણુહો રાજાકી બેટી, તુમ હમ પુન્યે ભેટી, આનાકાની અબ કયૂં કરે; દિલ૦
સાત રાણીને શિરે, મેં તુજે રાખું ધરે, દુનિયાં સભી તુજ પાંઉ પડે. દિલ૦ ૧.
દાસ દાસી હજુરા, એ સભી સેવક તેરા, હુકમ તુમારા ન લોપે તે; દિલ૦
સબહિ રાણિ હમેરી, ભક્તિ કરેગી તેરી, તુમ આણા શિર રોપતે. દિલ૦ ૨.
રાજ એ તુમ સંગી, સેના એ ચતુરંગી, આણા ફેરાવું સવિ દેશમાં; દિલ૦
મેં ભી કરત સેવા, ખ.બો.મિઠાઇ મેવા, તેલ સુગંધિ ધરો કેશમેં. દિલ૦ ૩.
હમકું એક સુરે દિઓ, કંચુક તુમ લિયો, રત્ન ભૂષણ સવીલાસમેં; દિલ૦
તુંહિ વિદેશી વરી, તે તુજ પરીહરી, ભટકત દેશ વિદેશમેં. દિલ૦ ૪.
ચિત્ત ખુલાસે રહો, કેહના હોવે સો કહો, નિચિ નજર કરી કયું રહો; દિલ૦
સુંદરી બોલે ઇશું, લોક વિરૂદ્ધ કિશું, ઉત્તમ કબહુ નયું કહે. દિલ૦ ૫.
હોવે દાસીકા જાયા, ઓર ધંતૂર ખાયા, દીવાનો પણ યું ના કહે; દિલ૦
ધિગ ધિગ તેરી જાત, ક્ષત્રિ ના માત તાત, તેરા વચન સતિ ના સહે. દિલ૦ ૬.
અપજસ જગ લિયો, કુમળે કલંક દીનો, મશી કુરંચક પુરવજ મુખો; દિલ૦ ભ
સતિકી લાજ લેવે, તે નર જીવ ખોવે, આ ભવ તે ન રહે સુખે. દિલ૦ ૭.
કિયા મનોરથ મનકા, અબ્રહ્મચારી નરકા, કબહુ સફળ હોવે નહી; દિલ૦
તેં મુજ અપહરી, લૂચત કેશ હરી, માહાલત નહીં જગમાં રહી. દિલ૦ ૮.
મેરે પ્રિતમકે આગે, સિંહ નજરસે ભાગે, છાગ સરખે તુમ ભુપતિ; દિલ૦
કંચુક પિયુ દિયા, ચોરી એ તુને લિયા, ચોરીકા માલ હૂવા છતી. દિલ૦ ૯.
સુરગિરી પવનેં ધ્રુજે, જીવ અભવ્ય બૂજે, લોક અલોકમેં જાવતિ; દિલ૦
રવિ શશી ચાર ચૂકે, જલધિ મરજાદા મૂકે, હું તુજ હાથ ન આવતી. દિલ૦ ૧૦
એમ સુણી રાય ધાવે, એ અબ કહાં જાવે, ચિઠ્ઠી ધાગા કરી વશ કરૂં; દિલ૦
ખાનપાન દિયું ઘડિ ઘડિ ખબર લિયું, જિયું તિયું કરૂં મન પાંસરૂં. દિલ૦ ૧૧
ચિત્રપટે આલેખી, રૂપ પતિનું દેખી, પંચ કલવ પતિકું દિયે; દિલ૦
પાણીકો પ્યાલો ધરે, પિછે ભોજન કરે, મારીતર હેતઉદાશિએ. દિલ૦ ૧૨

મિત્ર દોનું વનવાસે, ચંદ્રશેખર પાસે, પુરીજન તાકું પૂછતે; દિલ૦
વાત સકળ જડી, તિહું એકમત ધડી, વિદ્યાબળે નિશિ જાવતે. દિલ૦ ૧૩.
મેહેલ સત્તમ માળે, આપ પ્રિયા નિહાળે, પંટ ઉર સુતિ બેહાલસે; દિલ૦
ખિણ ખિણ વિરહે તપે, નામ પ્રભુકા જપે, ચિત્ર જુએ એક તાલસે. દિલ૦ ૧૪
મિત્રકું બાત કહી, આપ અદસ રહી, તે દોય આરીત બોલતા; દિલ૦
સુણુહો રાજાકી સુત, ગુણવંત અદભુત, અમ દોય તુમ પદ ઢૂકતા. દિલ૦ ૧૫
અમ દો સેવક કહું, તુમ પતિ સંગ રહું, દેવ સાનિધ ઈહાં આવિએ; દિલ૦
હુકમ દિયા હે નાથે, ચલો હમેરી સાથે, તુમ માત તાત મીલાવિએ. દિલ૦ ૧૬.
કિસકાએ રૂપ પટે, સનીકું નાહે ઘટે, અન્ય પુરૂપ કો પેષણો; દિલ૦
બોલે સતી યૂં વાચા, જો તુમે બિહું સાચા, પટમેં કહો રૂપ કુણ તણો. દિલ૦ ૧૭.
હમ દિલ સાખિ ભરે, તુમ સવિ વાત કરે, નહીતર મુખ નહી દેખણો; દિલ૦
તવ દોય પટ જોવે, કહે અમ સ્વામિ હોવે, સા સુણિ હર્ખ લહે ઘણો. દિલ૦ ૧૮.
કુંઅર પ્રગટ ભએ, વિયોગ પિંડ ગએ, ચાર ચતુર નયનાં ઠરે; દિલ૦
બીજે ખંડે ઉછાંહે, ત્રીજી એ ઢાળ માંહે, શ્રી શુભવીર મેળા કરે. દિલ૦ ૧૯.

દોહરા.

કુંઅર ભણે સુંદરી સુણો, દુખ વેળા ગઈ દૂર;
થોડા દિન આ મંદિરે, રેહેજ્યો આનંદ પૂર. ૧.
એ દોય મિત્રજ તુમ કને, મળશે અવસર દેખ,
તુમ અમ મનસુખા તણી, કેહેશે વાત વિશેષ. ૨.
એમ કહિ તિહું જણ વન ગયા, સુખભર વીતી રાત;
ઉદ્યમભર તે ઉઠિયા, લહી નિરમળ પરભાત. ૩.
જળ ભાજન ભરિ શિર ધરી, દેખી આવતિ નાર;
પંથ સરે તે ચાલિઆ, દીઠું સરોવર પાળ. ૪.
તસ તટે એક વડ વૃક્ષ છે, વિપુલ શિતળ લહી છાય;
વેશ કરી યોગી તણો, બેઠા ધ્યાન ધરાય. ૫.

ઢાળ ૪ થી.

(સહીયર પાણી સંચર્યા યમુના કે તીરે. હાંહાંરે યમુના૦—એ દેશી.)

નૃપ અબધુત હુઆ ગુરૂ; દોય ચેલા પાસે; હાંહાંરે દોય૦

મૌનપણે ગુરૂધ્યાનમાં, રહી વયણ ન ભાસે. હાંહરિ રહી૰ ૧.
મોહોટી જટા વડ ડાળસેં, બાંધિ જપ કરતા; હાંહરિ બાંધી૰
કુંડ અગનેં ચેલા બિહૂ રે, હુત દ્રવ્યજ ધરતા. હાંહરિ હુત૰ ૨.
વાત નગર નારી કરે, પ્રભુ આપ પધાર્યા; હાંહરિ પ્રભુ૰
નરનારી આવી નમે, તસ કામ સધાર્યા. હાંહરિ તસ૰ ૩.
કોઇ પતિ વશ કરવા ભણી, નિજ શોકને સાલે; હાહરિ નિજ૰
કોઇ અંગજ અરથી થઇ રે, તસ ચરણ પખાળે. હાંહરિ તસ૰ ૪.
કોઇ મૃતવચ્છા દોષથી, કોઇ રોગી આવે; હાંહરિ કોઇ૰
મન ગમતા ભોજન કરી, કોઇ પ્રેમે લાવે. હાંહરિ કોઇ૰ ૫.
શિવ ધર્મી કેઇ સ્ત્રી નરા, લેઇ ફૂલ વધાવે; હાંહરિ લેઈ૰
હવન વિભુતિ શીર ધરી, કામ કરિ ગુણ ગાવે. હાંહરિ કામ૰ ૬.
વેશા વૃધા તિણે સમે, દરબારથી આવે; હાંહરિ દરબાર૰
શિર ફરસંતા ગુરૂ પગે, નવ યોવન થાવે. હાંહરિ નવ૰ ૭.
રમઝમ કરતિ પ્રેમશું, દરબારમેં આવે; હાંહરિ દરબાર.
વાત કહિ નૃપ પૂછતાં, યોગી ગુણ ગાવે. હાંહરિ યોગી૰ ૮.
તે દેખી નૃપ આવિયો, નમી શીષ્યનેં ભાસે; હાંહરિ નમી૰
તુમે યોગીશર કીહાં થકી, આવ્યા એણે વાસે. હાહરિઆવ્યા૰ ૯.
શીષ્ય કહે અમે શુરગિરી, ઉપર વન ફરતે; હાંહરિ ઉપર૰
બાર વરસ ભોજન વિના, ગુરૂજી તપ કરતે. હાંહરિ ગુરૂજી૰ ૧૦.
દેવ દેવિ રવિ ચંદ્રમા, ગુરૂ હાજર રેહેવે; હાંહરિ ગુરૂ૰
નૃપ કંચુક ધરનારિનિ, સવિ વાતજ કેહેવે. હાંહરિ સવિ૰ ૧૧.
તુમ ગુરૂ પાસે મોહની, હોય તો કોહો અમનેં; હાંહરિ હોય૰
જે જે માગો તે દીએ, ગુરૂ છાંનું તમનેં. હાંહરિ ગુરૂ૰ ૧૨.
વશ કરવિ એક નારિ છે, નહિ કારજ દુજું; હાંહરિ નવિ૰
નજર કરે ગુરૂ મુજ પરી, રયણે પગ પુજું. હાહરિ રયણે૰ ૧૩.
શીષ્ય ભણે શુણ રાજવી, અમ ગુરૂ નિર્લોભી; હાંહરિ અમ૰
તુમ ભાગ્યે ગુરૂ જો કરે, રંભા રેહે થોભી. હાંહરિ રંભા૰ ૧૪.
વસ્તુ અધિક ગુરૂથી નહી, હમ કયા તુમ દેવે; હાંહરિ હમ૰

એમ કહી વિનવે થકે, ગુરૂ વચન કરેવે. હાંહાંરે ગુરૂ૦ ૧૫.
હમ તુમ મંદિર આયકે, કરૂં કામ સવેરા; હાંહાંરે કરૂં૦
હમ વચને જો થીર રહે, તો હોય ભલેરા. હાંહાંરે હોય૦ ૧૬.
નૃપ મંદિર જઇ ગોપમેં, ખટ્ મંડળ કીધાં; હાંહાંરે ખટ્૦
ધુપ નૈવેદ્દ કુસુમ ભરે, બળિદાન પ્રસીધાં. હાંહાંરે બધી૦ ૧૭.
હોંહોં ફુટ સ્વાહા જપે, પદ્માસન બેઠે; હાંહાંરે પદ્મા૦
આડંબર બહુલા કરી, દીન ચોથે ઉઠે. હાંહાંરે દીન૦ ૧૮.
મુ કેશ એક દેઇ કહે, માદળિએ રખના; હાંહાંરે માદળિ૦
નારી સવિ વશ હોયગી, મિટ ગઇ તુજ ઝંખના. હાંહાંરે મિટ૦ ૧૯.
પણ એ નારી જે કહે ઓએ રીતે ચલનાં; હાંહાંરે એ૦
જ્યાંહાં જાવે ઉહાં જાનદે, નવિ કરની ખલના. હાંહાંરે નવિ૦ ૨૦.
નિત નિત રાગ વધત હુવે; એમ દિન એકવીશે; હાંહાંરે એમ૦
કર જોડી રહેગી સદા, સુણ વિશ્વાવીશે. હાંહાંરે સુણ૦ ૨૧.
યોગીકે ધ્વર હે બડે, મત શંકા લાવો; હાંહાંરે મત૦
હમ તો રમતા રામ હે, ફેર વનમેં જાવે. હાંહાંરે ફેર૦ ૨૨.
રાય કહે દિન દસ લગે, હમ દરસન દેના; હાંહાંરે હમ૦
યોગિ કહે અમે વશ નહી, તેરિ ખાતર રેહેના. હાંહાંરે તેરી૦ ૨૩.
એમ કહેતાં ગગને ચલ્યા. નૃપ ઉંચું જોતાં; હાંહાંરે નૃપ૦
માહા વિદ્યા ભંડાર એ, એમ સહુને કેહેતાં. હાંહાંરે એમ૦ ૨૪.
રાતે રતિસુંદરી કણે, દોય મિત્ર તે જાવે; હાંહાંરે દોય૦
વાત બની તે સવી કહી, પછી એમ સમજાવે. હાંહાંરે પછી૦ ૨૫.
રાયશું મીઠી વારતા, કરજો જેમ રીઝે; હાંહાંરે કરજો૦
મુજ બાધા મૂકયે થકે, તુમ કારજ સીઝે. હાંહાંરે તુમ૦ ૨૬.
ઇત્યાદિક સાવિ શીખવી, ગયા કુંવરની પાસે; હાંહાંરે ગયા૦
બીજે દિન સુંદરી તણે, ગયો નૃપ આવાસે. હાંહાંરે ગયો૦ ૨૭.
ઉઠી સા આદર દિએ, કરે વાત તે મીઠી, હાંહાંરે કરે૦
નૃપ જાણે યોગી સ્વરે, કરી સાચી ચીઠી. હાંહાંરે કરી૦ ૨૮.
રાય ભણે તમે જે કહો, મંછા કરૂં પુરી; હાંહાંરે મંછા૦ ૨૯.

સા કહે સુરગિરી જાતરા, બાધા છે અધૂરી. હાંહાંરે બાધા૦ ૨૯.
જો ઇચ્છા પૂરી કરો રે, તો રેહેશું હજૂરી; હાંહાંરે તો૦
ચિંતે નૃપ યોગી વિના, એ વાત ન પૂરી. હાંહાંરે એ૦ ૩૦.
નૃપ જઇ યોગીને નમિ, કહે યાત્રા કરાવો; હાંહાંરે કહે૦
યોગી કહે ઘડી દોયમેં, યાત્રા કરી આવો. હાંહાંરે યાત્રા૦ ૩૧.
રચિ વૈમાન નરેશને, કહે સો જઇ બેસો; હાંહાંરે કહે૦
સુંદરીને નૃપ કહે કરો, વૈમાને વાસો. હાંહાંરે વૈમાને૦ ૩૨.
સા ભણે હું નવી એકલી, જઉં યોગી સાથે; હાંહાંરે જઉં૦
રત્નભુષણ પુત્રી બિહું, દિયો જો સંગાથે. હાંહાંરે દિયો૦ ૩૩.
મુજ કંચુક દેઇ પગ નમી, તુમ સાથ ચલીજે; હાંહાંરે તુમ૦
તો ચલું યાત્રા નહીં તદા, અસનાદિ તજીજે. હાંહાંરે અસ૦ ૩૪.
કંચુક આદે દેઇ નમી, નૃપ સજવા જાવે; હાંહાંરે નૃપ૦
શીષ્ય કહે ફોકટ હમું, નવિ સાથ ચલાવે. હાંહાંરે નવિ૦ ૩૫.
કોટી મુલ દોય હાર નૃપ, તસ દીએ કામાધિ; હાંહાંરે તસ૦
વૈમાને સહુને ઠવી, નિજ કારજ સાધી. હાંહાંરે નિજ૦ ૩૬.
નૃપ આવ્યા પેહેલાં ચઢી, ગગને એમ બોલે; હાંહાંરે ગગને૦
રાજાદિક સુણજો સહુ, મન ભુલો ભોળે. હાંહાંરે મન૦ ૩૭.
નૃપ કન્યા દોય અપહરી, જઇશું પૂર બાહારે; હાંહાંરેજઇશું૦
રણ સંગ્રામે આવજો, ક્ષત્રીવટ ચારે. હાંહાંરેક્ષત્રીવટ૦ ૩૮.
સાંભળી કોલાહલ થયે, નૃપ સુભટજ આવે; હાંહાંરે નૃપ૦
ચંદ્રશેખર વિદ્યા બળે, સહુને થંભાવે. હાંહાંરે સહુને૦ ૩૯.
કનકપુરે જઇ સાસરે, કન્યા દોય ઠાવે; હાંહાંરે કન્યા૦
લગન લેઇ બિહુ મિત્રને, કન્યા પરણાવે. હાંહાંરે કન્યા૦ ૪૦.
બીજે ખંડે એણિ પેરે, કહો ચોથી ઢાળે; હાંહાંરે કહો૦
શ્રી શુભવીર કહે સુણો, શ્રોતા ઉજમાળે. હાંહાંરે શ્રોતા૦ ૪૧.

દોહરા.

કુંઅર કહે નિજ મિત્રને, જાઓ તમે નિજ દેશ;
પીતર અમારા આમ ઘરે, કરતાં હોશે કલેશ. ૧.

ખબર અમારી કાઢવા, મોકલીયા તુમ દોય;
જઇ પાછા અમ વારતા, કરત સુખી સહુ કોય. ૨.
દેશાંતર દેખિ કરી, સાધિ વંછિત કામ;
રાજ રિદ્ધ લેઇ આવશું, માત પિતાને ગામ. ૩.
એમ કહિ ધન દેઇ બહુ, કુંવર વિસરજે જામ;
હાર દોય દોય રમણિને, ભૂષણશું દિએ તામ ૪.
પરિકરશું વૈમાનમાં, બેસારી ભલિ ભાત;
કાશીપુરી ગંગાતટે, મૂકિ વળ્યા પ્રભાત. ૫.
પગ પાળે પાછા વળ્યા, જોતાં વનગિરિ ઠામ;
સિંહ તણિ પરે મલપતો, પામ્યા સુંદર ગામ. ૬.
એક વનેં યક્ષાલયે, હૃદય ધરી અરિહંત;
નિશિથ સમ્રય સૂતાં સુણે, નારી રૂદન કરંત. ૭.
મન ચિંતે દુખ ભર થકે, રોતી કુણ એ નાર;
દુખિઆનું દુખ ભાગવું, એ ક્ષત્રી આચાર. ૮.
ઇમ ચિંતિને ઉઠિયો, શબ્દ તણે અનુસાર;
પિત્રવનેં ઉભો જઇ, દેખી સુંદર નાર. ૯.

ઢાળ ૫ મી.

(કુંવર ગંભારો નજરે દેખતાં જી–એ દેશી.)

સાહસિક વંત શિરોમણિજી, બુદ્ધિ ધીરજ બળ ભૂર રે;
ઉદ્યમ પ્રાક્રમ જસ હુવે જી, દૈવ રહે તસ દૂર રે. સાહસિક૦ ૧.
ચંદ્રશેખર કરૂણા નિધિ જી, દેખી રૂપની રેખ રે;
દિવ્ય ભૂષણ શુર સાટિકા જી, ભાલ તિલક સવિશેષ રે. સાહસિક૦ ૨.
કુંઅર કહે સુણ સુંદરી જી, રૂદન કરે શે કાજ રે;
વનમાં રહિ કિમ એકલી જી, નિજ કુળ વટ તજી લાજ રે. સાહસિક૦ ૩.
સા ભણે સુણ લઘૂ બાળકા જી, તુજને કહે શું થાય રે;
તનની વાત બાહિર પડે જી, દુખ કશું નવિ જાય રે. સાહસિક૦ ૪.
બોલે કુંઅર લઘુ ગુરૂ તણું જી, બોલવું એ અસરાળ રે;
શલ્લા રતન અંતર જુઓ જી, ગાય વાળે તે ગોવાળ રે. સાહસિક૦ ૫.

ભજે કુલિસગિરી મોટકા જી, અંકુશ ગજ વશીકાર રે;
તજે અધિક તે ગુરૂ કહો જી, દીપક હરે અંધકાર રે. સાહસિક૦ ૬.
સા કહે તુમ વચને કરી જી, થઇ પરતિજ મુજ સાર રે;
પાછે સીથ ચાંપી લીયો જી, જાણિ એ ભટ આકાર રે. સાહસિક૦ ૭.
વાત સુણો એક માહારી જી, આ નગરે અમ વાસ રે;
મુજ પતિ નૃપ સેવા કરે જી, નિશ દિન રેહેતો પાસ રે સાહસિક૦ ૮.
શાસ્ત્ર રમણીને ભૂપતિ જી, થિરપણે કદી નવ હોય રે;
વાત પિશુન મુખ સાંભળી જી, રીસે ચડયો નૃપ સોય રે. સાહસિક૦ ૯.
હુકમ કરી કોટવાળને જી, સુળી ધરો મુજ નાહ રે;
અસન કરાવા નિશિ સમે જી, આવી ઇહાં ઉછાહ રે. સાહસિક૦ ૧૦.
ઉચી સુળી પોંહોતી નહી જી, હું અબળા બળ રોય રે;
મુખ દેખી ભોજન કરૂં જી, ખંધ ચઢાવે કોય રે. સાહસિક૦ ૧૧.
ઇચ્છા પુરણ મુજ શિર ચઢી જી, થિર થઇ કરો કહે રાય રે;
ખંધ ચઢી તવ સા તિહાં જી, કાતીએ કાપી મંશ ખાય રે. સાહસિક૦ ૧૨.
મંશ તણો ખંડ એક પડ્યો જી, કાપંતા નિજ ખંધ રે;
કુંઅર તે લેઇ નાસા ધરે જી, મંશ મૃતક દુરગંધ રે. સાહસિક૦ ૧૩.
તવ ઉંચું જોઇ ચિંતવે જી, હે હૈ વંતરી કોય રે;
છલ કરીને મુજ મારવા જી, ફંદ રચ્યો એ સોય રે. સાહસિક૦ ૧૪.
કુંઅર વદે રે પાપણી જી, જાણ્યું તુજ ચરિત્ર રે;
બંધથી નાખી ભુતળે જી, હિંસક અસુરિ અપવિત્ર રે. સાહસિક૦ ૧૫.
ખડગ ગ્રહી જબ ઘા દિએ જી, નાઠિ લેઈ શરિર રે;
ગગને જતાં કુંઅરે ગ્રહિ જી, ખિંચિ લિયું તસ ચીર રે. સાહસિક૦ ૧૬.
સૂર મંદિર સૂતો જઇ જી, ચાલ્યો ઉઠી પરભાત રે;
જરણા પરણા ઉતરી જી, ચિત્રકૂટગિરિ જાત રે. સાહસિક૦ ૧૭.
તિહાં એક વનની કુંજમાં જી, દીઠો જૈન પ્રાસાદ રે;
કલ્પતરૂ મરૂ ભુમીએ જી, દેખી લહે આલ્હાદ રે. સાહસિક૦ ૧૮.
શાંતિનાથ પ્રભુ દેખિને જી, વંદ્યા ધરિય વિવેક રે;
રંગ મંડપ જબ આવિઆ જી, તવ દીઠો નર એક રે. સાહસિક૦ ૧૯.

કુંઅર પૂછંતાં તે કહે જી, મણિચુડ ખેટ નરેશ રે;
તસ સુત હું શંખચૂડ છું જી, ગુરૂ સુણી ઉપદેશ રે. સાહસિક૦ ૨૦.
જાત્રા જતાં ઇહાં આવિયો જી, ચૈત ઓલંધ્યો અજાણ રે;
આકાશથી હું ભૂઇ પડયો જી, વિદ્યાની થઇ હાણ્ય રે. સાહસિક૦ ૨૧.
કુંઅર કહે શંખચૂડને જી, વિદ્યા લિઓ મુજ પાસ રે;
સાધો કહીને સધાવતા જી, વિદ્યા ફરી દેઇ તાસ રે. સાહસિક૦ ૨૨.
ખેટ વિમાન રચિ કરી જી, કુંઅરનો લહી ઉપગાર રે;
વિદ્યા વિધી બહુ રૂપણિ જી, દેઇ ગયો ગિરનાર રે. સાહસિક૦ ૨૩.
બિજે ખડે રાસની જી, એ કહી પંચમી ઢાળ રે;
શ્રી શુભવીર કુંઅર તિહાં જી, સાધી વિદ્યા વિશાળ રે. સાહસિક૦ ૨૪.

દોહરા.

સિંહ અને વળી પાંખર્યો, તિમ લહી વિદ્યા સાર;
મલપંતો મારગ ચલ્યો, એકણુ પીંડ કુમાર. ૧.
સાથ લેઇ પરિકર ઘણે, વરીયો એક સથવાહ;
પરવત નીકટ સરોવરે, ઉતર્યો દેખી સુછાંહ. ૨.
સારથપતિ ચિંતાતુરે, બેઠો તંબૂ ગેહ;
પૂછંતાં કહે કુમરનેં, છે અમ ચિંતા એહ. ૩.
ભિલ્લની પાલિ ગિરિ વચે, વસતા સબર અનેક;
ભીમ નામને પલ્લિપતી, લુટંતા અતિરેક. ૪.
ખબર વિના આવી ચઢ્યા, હવે કુણુ કરવું કાજ;
તે ચિંતા ચિતમાં વશી, ઇહાં કિમ રેહેશે લાજ. ૫.
કિહાં જાઉં કુંઅર ભણે, જવું કરણાટક દેશ;
નૃપ કેહે નિર્ભય થઈ રહો, માં ધરો ભય ભિલ્લેશ. ૬.
કેસરીસિંહની આગળે, સબરા હરણુ સમાન;
શેઠ વદે તુમ નજરથી, જિમ રવિ તિમિર વિતાન. ૭.
શેઠ વસુદત્ત ચિંતવે, ધૈર્ય બળી નર એહ;
નમિ તેડિ સહ ભોજને, રાતિ વસ્યા ધરિ નેહ. ૮.

ઢાળ ૬ ઠી.

(સુણ મેરી સજની રજની ન જાયે રે—એ દેશી.)

લોક સકળ નિંદ્રા અનુસરતા રે, શેઠ સુભટશૂં ચોકી ફરતા રે;
ભિલ ઘણા ગિરિથી ઉતરતા રે, વાનરપરેં કિકિઆટા કરતા રે. ૧.
એક પોહોર રાત્રિ જબ જાવે રે, મેઘ નિરજ્યું તિર વરસાવે રે;
સબર તિમિરભર ચિહુ દિશ ધાવે રે, ધૂઅડ જ્યૂં ધૂધવાટા કરિ આવે રે. ૨.
દેખિકાર દિલ કંપાવે રે, બળિઆ સૂભટ તિહાં જુઝાવે રે;
બહૂલી બળતી મશાલો કરતા રે, ભટ જૂઝંતાં પગ નવિ ઠરતા રે. ૩.
કાળા ભીલ્લ ને કાળી રાતે રે, બાવળ બદરી કંટક જાતે રે; બોર
તે સાથે રણ કરિ ભટ જૂઝે રે, દેખી શેઠ તે ઉભા ધ્રુજે રે. ૪.
પલ્લિપતિ ભીમસેન તે આવે રે, સબર ઘણાને રણમાં લાવે રે;
શેઠના સૂભટ રણેથી તુટે રે, ભિલ્લ હકાર્યાં સાથનેં લૂટે રે. ૫.
ચંદ્રશેખરને શેઠ જણાવે રે, તવ તે રણ મેદાને આવે રે;
કુંઅર ઉપર ભીમ બાણ તે સાંધે રે, નાગપાસથી નૃપ તસ બાંધે રે. ૬.
બહુ રૂપણી વિદ્યા ફેરવતા રે, રૂપ કપી જળ લાખ તે કરતા રે;
એક એક ભિલ્લને ચાંચમેં લેતા રે, ગગને ઉડી તે સવિ જાતાં રે. ૭.
ભૂતળ ભીલ રહ્યો નહિં કોઈ રે, સાથપતિ હરખ્યો તે જોઇ રે;
થિર કરિ લોકનેં રાતિ ગમાવે રે, પલ્લિપતિ સહ પંથે જાવે રે. ૮.
સઘળા પંખિને સંહારિઆ રે, ભિલ્લ દશોદશ ઝાંખરે પડિઆ રે;
ખંડિન દેહે નીજ ઘર પામે રે, પંખી દેખી ધ્રૂજતા ધામે રે. ૯.
ત્રીજે દિન કાંતિપૂર આવ્યા રે, સાથ સહૂ વનમાં ઉતરાવ્યા રે;
વિમળસેનપૂર સ્વામી આવે રે, મુક્તાફળે કુંઅરનેં વધાવે રે. ૧૦
બોલે બાંધવ અચરીજ કીધું રે, પુન્યતણું ફળ પરીઘલ્લ લીધું રે;
કીધો બહુ જનને ઉપગાર રે, મારગ વેહેતો થયો સુખકાર રે. ૧૧
એમ કહિ તુરંગ ચઢાવી તેહ રે, બહુ ઓછવશૂં લાવ્યો ગેહ રે;
નેહ ધરી કેતા દિન રાખે રે, પલ્લિપતિનેં કુંઅર તે ભાખે રે. ૧૨
જો જીવીતની આશા રાખો રે, તો તસ્કરપણું દુરે નાંખો રે;
આપો પાકા તાસ જમાન રે, ફરિ ન કરવું એ તોફાન રે. ૧૩

દેઈ જમાન તે નિજ ઘર જાવે રે, શેઠ રજા લેઈ પંથ સધાવે રે;
રાજા કુંઅરની ભક્તિ કરતા રે, દિન દિન તેહજ અધીકા ધરતા રે. ૧૪.
શ્રી શુભવીર કુંઅરશું મેળા રે, કરતા નવ નવ ભોજન ભેળા રે;
ચંદ્રશેખરનો રાસ રસાળ રે, બીજે ખડે છઠ્ઠી ઢાળ રે. ૧૫.

દોહરા.

એક દિન રાજકચેરીએ, કુંઅરને નૃપ પૂછંત;
વિદ્યા રત્નનિધિ તમે, દેશ વિદેશ ફરંત. ૧.
મુજ માતુલ સુભગાપુરે, ચિત્રસેન છે રાય;
તસ કન્યા દો અપછરા, યોવન વય જબ આય. ૨.
એક યોગી દોય શિષ્યશું, આવી કિયો વનવાસ;
ત્રણ્યે ધુર્ત્ત શિરોમણી, રાયે કીયો વિશ્વાસ. ૩.
વેશ્યા તસ્કર અગનિ જળ, ઠગ ઠક્કર સોનાર;
એતાં નવિ હુવે આપણાં, મંકડ બહુ બિલાડ. ૪.
વિશ્વાસે તે યોગિયા, લેઇ ગયા નિગ નાર;
ગામ ગામ ગિરિ જોવતાં, ન પડિ ખબર લગાર. ૫.
જો જાણો વિદ્યાબળે, ભાખો અમને તેહ;
કન્યા લેઇ ઘર આવિએ, જાય હૃદય સંદેહ. ૬.
તવ વળતું કુંઅર કહે, અપહરિ કન્યા દોય;
વરચિંતા ટાળી અમે, પરણ્યા બાંધવ દોય. ૭.
રાય ભણે એ ક્ષત્રિનો, નહિ રૂડો આચાર;
પરનારી પરધન ભણી, અપહરવું નિરધાર. ૮.
કુંઅર કહે કન્યા તણા, સહસ ગમે ભરથાર;
જંબુવતી રૂખમણિ હરી, કૃષ્ને ક્ષત્રિ વિચાર. ૯.
પણ તુમ માતુલ વર પ્રિયા, હરતાં ગઇ તસ જાત;
મેં શઠશું શઠતા કરી, સાંભળજો તે વાત. ૧૦.

ઢાળ ૭ મી.

(સુતારિના બેટા તુંને વીનવું રે લો, મારે ગરબે માંડવડા લાવજો—એ દેશી.)

વયરિતું વચન નવિ વિસરે રે લો, અરિ કંટકની ગતિ દોય જો;

બળપાદ ત્રાણે સુખ ભાગીએ રે લો, નહિતો દૂર તજીએ સોય જો. વયરી૦ ૧.
લક્ષ્મીપુર અજીત નરેશરૂ રે લો, શેઠ ધનદ કરે નૃપ કામ જો;
દયાધરમ તિર્થં ધન વાવરે રે લો, ગુરૂદેવ ગુણે વિશરામ જો. વયરી૦ ૨.
શ્રીમતિ વેશ્યા નૃપ સંસદી રે લો, કરે એક દિન નૃત્ય ઉદાર જો;
દાન માન નૃપતિ મંત્રિ દીએ રે લો, પણ શેઠ ન આપે લગાર જો. વયરી૦ ૩.
લોક બોલે તું સર્વને રંજતી રે લો, પણ ધનદત રંજ્યો જાય જો.
સુણિ ચિંતે ચતુર હૂં તો ખરિ રે લો, લેઉ ધન કરિ કોટિ ઉપાય જો. વયરી૦ ૪.
વળિ નૃત્યે રીજ્યો નૃપ એમ કહે રે લો, મુખ માગે તે આપું તૂજ જો;
ભણે સા નિશિ સુપનં શેઠ કહ્યો રે લો, લાખ દ્રવ્ય અપાવો મૂજ જો. વયરી૦ ૫.
ભૂપ ભાસે શેઠ ધન આપિએ રે લો, ભણે શેઠ દીએ મહારાજ જો;
ઘર જઇને શોકાતુર ચિંતવે રે લો, કિમ રે'શે કચેરિએ લાજ જો. વયરી૦ ૬.
શૂક પૂછે શેઠ મુખથી સુણી રે લો, સુખદક્ષ મતિ દીએ તાસ જો;
લાખ મુલનું રત્ન લેઇ કરિ રે લો, ગયા શેઠ નરેશર પાસ જો. વયરી૦ ૭.
આદર્શ મુખે મણિ ધારીને રે લો, ભણે શેઠ વેશ્યાને એમ જો;
પ્રતિબિંબ રતન કર લિજિએ રે લો, વદે વેશ્યા લેવાએ કેમ જો. વયરી૦ ૮.
ભણે મંત્રિ સુપન પ્રતિબિંબમાં રે લો, નહીં ફેર ઇહાં લવલેશ જો;
ગઇ વળખિ ઘરે જનથી સુણ્યો રે લો, શુકરાજનો એ ઉપદેશ જો. વયરી૦ ૯.
અન્યદા વેશ્યા નૃપ રીઝવી રે લો, કહે શેઠનો શુક દિયો મૂજ જો;
શેઠ પાસેથી રાયે અપાવિઓ રે લો, લેઇ નિજ ઘર ગઇ અબૂજ જો. વયરી૦ ૧૦.
લાખ દ્રવ્ય ગયો તુજ બુદ્ધિએ રે લો, ફળ દેખાડું તુજ પ્રત્યક્ષ જો;
પાંખ છેદિને દાસીને કહે રે લો, કરો શાકપાકમાં ભક્ષ જો. વયરી૦ ૧૧.
કહિ વેશ્યા ગઈ સખિને ઘરે રે લો, ગઇ દાસી કામવશ બાર જો;
શુક હરખ્યો ભયે છાનો ચલી રે લો, એક પાંખે રહ્યો ખાળદ્વાર જો. વયરી૦ ૧૨.
આવિ દાસી જોતાં નવિ દેખિઓ રે લો, મંસ લાવી પકાવે શાક જો;
આવિ વેશ્યા ભોજન કરતી વદે રે લો, શુક પાપિનો એ ભલો પાક જો. વયરી૦ ૧૩.
સુણિ સૂડો ભયે મન ચિંતવે રે લો, જો જાણે તો હણશે એહ જો;
ખાળ મધ્યે અન્નાદિક ખાવતા રે લો, સજ પાંખ સહિત થઇ દેહ જો. વયરી૦ ૧૪
શૂક ચિંતે વયર વાળું સહિ રે લો, કરિ બુદ્ધિ પ્રપંચ વિચાર જો;

જિમ સિંહને કૂપમાં પાડિયો રે લો, શશકે કરી બુદ્ધિ ઉદાર જો. વયરી૦ ૧૫.
ચિત ધારિને શૂક ઉડિ ગયો રે લો, જઇ વિસ્તુમંદિર કરે વાસ જો;
નિત વેશ્યા તિહાં મુંજરો કરે રે લો, પછે જાય નૃપતિઆવાસ જો. વયરી૦ ૧૬.
એક દિન વેશ્યા હરિ મંદિરે રે લો, કરી નાટક માગે એમ જો;
મુજ વૈકુંઠનાં સુખ દિજિએ રે લો, મને વૈકુંઠ ઉપર પ્રેમ જો. વયરી૦ ૧૭.
હરિ પુંઠે રહી શુક ઉચરે રે લો, મુજ વાકયનો જો વિશ્વાસ જો;
જીહાં દેવ દેવિ સેવા કરે રે લો, તે વૈકુંઠે તુજ કરૂં વાસ જો. વયરી૦ ૧૮.
ભણે વેશ્યા હરિથી ન વેગળી રે લો, શિર મુંડાવિ હરિ કહે આવ જો;
પછે મંત્ર દીયું તે જપો ધરે રે લો, રૂંડમાળા ગળે એક રાત જો. વયરી૦ ૧૯.
પછી નાચ કરી નૃપ આગળે રે લો, કહો જઇશું અમે વૈકુંઠ જો;
પછે નાચ કરત રાજમારગે રે લો, ગિત ગાતાં મનોહર કંઠ જો. વયરી૦ ૨૦.
બહુ લોકે વરિ ઇહાં આવજે રે લો, તુજ હવું વૈકુંઠ નિવાસ જો;
મંત્ર આપો વદે સા સહુ કરૂં રે લો, સુણી મંત્ર દીએ શૂક તાસ જો. વયરી૦ ૨૧.
ૐાં રૂંઢમુંડમુંડ ગડબડ ગોટી થાઓ મોહોટી નારાયણાયનમઃ ફુટફુટ સ્વાહા.
લેઇ મંત્ર ધરે મુંડાવિને રે લો, કરિ કિરિયા હરી ઘર આય જો;
નમી વંદિ કરી હરી પૂજતાં રે લો, કહે વૈકુઠ ચલો હરિ રાય જો. વયરી૦ ૨૨.
શૂક વૃક્ષે ચઢી તવ બોલિઓ રે લો, જિમ સાંભળે બાળગોપાળ જો;
રેરે મુંડા વૈકુંઠ રહ્યું વેગળું રે લો, ગયા વાળ ને થઇ વિકરાળ જો. વયરી૦ ૨૩.
શઠ સાથે અમે શઠતા કરૂં રે લો, દેઉ સયણુને માન વિશેષ જો; સજ્જનને
મુજ પાંખો વિછેદન તેં કરિ રે લો, તો મેં તુજ મસ્તક કેશ જો. વયરી૦ ૨૪.
શૂક ઉડિ ગયો શ્રેષ્ઠિ ઘરે રે લો, કરી ધર્મ ગયા દોય સર્ગ જો;
પિતા પુત્ર થઇ નર ભવ લહિ રે લો, હણિ કર્મ ગયા અપવર્ગ જો. વયરી૦ ૨૫.
કહે ચંદ્રશેખર સુણિ ભૂપતિ રે લો, સુણિ વાત ન રાખશો રોષ જો,
ખંડ બિજાની ઢાળ એ સાતમી રે લો, શુભવીરનો નહીં કાંઇ દોષ જો. વયરી૦ ૨૬.

દોહરા.

કુંઅર કથા કહી ચિંતવે, ઇહાં રેહેવું નહીં સાર;
એ નૃપ માતુલ કન્યકા, સમરે રિપુ હરનાર. ૧.
જિમ દ્વિજ સુત સમરણ કરે, પૂંછ છેદ અહિ શેષ;

ભાગે મનસી પ્રીતડી, તિણે જાવું પરદેશ.
ઇમ ચિંતિ દક્ષિણ દિશે, કુંઅર ચલ્યા પરછન્ન;
ગિરિ પુર જોતાં પામિઆ, વિંધ્યાચળ ઉપવન.
ઉષ્ણકાળ ભૂતળ તપે, તપતો રવિ આકાશ;
કુંઅર તૃષાકુળ વન ગહન, પેઠો ધરી ઉલ્લાસ,
મુક્તાફળ જળકણતતી, પંકજ ભ્રમર ઉછાંહ;
ક્ષિર જળધી લઘુ બંધુ સમ, સરોવર દીઠું ત્યાંહ.
શ્રમ તપતાપિત પંથીને, તરત ન પીવું નીર;
કર પદ મુખ નવિ ધોઇએ, કરવું ન સ્નાન શરીર.
એમ ચિંતિ વિસમી ઘડી, સ્નાન કરે જળપાન;
વૃક્ષ લતામાં જક્ષ ઘર, પેઠો કરિ બહુ માન.
જક્ષ શિરે મુક્તામયી, અરિહંત પડિમા દેખ;
ઉદક પખાલ કુસુમ દીજે, પૂજા કરત વિશેષ.
સર સન્મુખ દ્રષ્ટી ગઇ, ચૈત્યથિ વળતાં તાસ;
જળથી ઝળકે વિજળી, પ્રગટયો જાસ ઉજાસ.
કુંઅર વિલોકિ ચિંતવે, કોઇક કૌતક એહ;
યક્ષાલય પાછળ રહી, જોવે પરછન્ન દેહ.

ઢાળ ૮ મી.

(શીરોહિના સાળું હો કે ઉપર યોધપૂરીની ઢાળ છે—એ દેશી.)

સરોવર જળથિ હો કે નારિ નિસરી,
રૂપ અનોપમ હો કે તેજે ઉદ્યોત કરી;
ભૂષણ ચિવર હો કે ઝબકત અંગ ધરી,
કુંઅર તે દેખિ હો કે ચિંતે ચિત હરી.
સાગરપુત્રી હો કે વા વિદ્યાધરી,
સિદ્ધ વનિતા હો કે ઇંદ્રની અપછરી;
નાગ કુમારી હો કે અથવા વ્યંતરી,
વનની દેવી હો કે ત્રિલક્ષણ ભરી.
નયન કટાક્ષે હો કે નૃપ ચિંતા ઉતરી,

તેહની પૂઠે હો કે વળી એક નિસરી;
દેવપુજાપો હો કે દોય કરમાં ધરી,
યક્ષને ચૈત્યે હો કે ગઇ અવનત કરી. ૩.
દેખી પુજા હો કે કમળે આચરી,
સખિને પૂછે હો કે કિણે પૂજા કરી;
સા કહે પૂજીત હો કે સબરાને સબરી,
સા ભણે ભીલની હો કે નહીં પૂજા ખરી. ૪.
તિણે કોઇ ઉતમ હો કે નર મન સંવરી,
પુજા કીધી હો કે જિન હૃદયે ધરી;
ભુતળ રજમાં હો કે પગ શ્રેણી પરી,
સંખકજાંકુશ હો કે લક્ષણ રેખ ઠરી. ૫.
વાત કરંતી હો કે પૂજા પરહરિ,
કનકને કળશે હો કે સુરભી જળ ભરી;
જિન નવરાવી હો કે પૂજે પ્રેમ ધરી,
કર ધરિ વીણા હો કે ગીત સુકંઠ વરિ. ૬.
નાદે રીઝયો હો કે કુંઅર પ્રગટ થયો,
ઉઠી કુંઅરિએ હો કે તસ આદર દીયો;
સૂરિ સાધરમિક હો કે લહિ નૃપ નતી કરે,
તવ લજવાણી હો કે તસ આસન ધરે. ૭.
બેસી પૂછે હો કે તુમે કુણ જાતિ છો,
એ સરોવરમાં હો કે વા વનમાં વસો;
યક્ષ દેવ થઇ હો કે કિમ જિન શિર ધરે,
સુણિ તે નારિ હો કે કુંઅરને ઉચરે. ૮.
જગનદત્ત દ્વિજ હો કે માકંદી પુરે,
દાળિદ્ર રાજા હો કે નિવસે તાસ ઘરે;
પ્રિયમતિ નારિ હો કે દુખમાં કાળ ગમે,
તસ મુખ આગે હો કે નંદન તેર રમે. ૯.
સોમ લઘુ સુત હો કે જ્યારે જન્મ થયો,

દ્વાદશ વરશી હો કે તામ દુકાળ થયો;
દાનની બુદ્ધિ હો કે લોકમેં દૂર ગઇ,
સ્ત્રી સુત વંચી હો કે ખાય એકાંત જઇ. ૧૦.
ધાન તે એંઇઠું હો કે મીઠું તેહ કરે,
બાળક નારી હો કે વેચી પેટ ભરે;
ઘર ને ઘરાણાં હો કે ધાન ને તુલ્ય દિએ,
પેટની વેઠયો હો કે કરિ દિન નિગમિએ. ૧૧.
ઘર તજિ લાજે હો કે જઈ પરદેશ ફરે,
વિખ ફાંસો હો કે નર ને નારિ મરે;
નર તિરિ મંશજ હો કે ખાતાં ત્રાસ નહિ,
વિપ્ર વણિક જન હો કે અસુરના દાસ સહિ. ૧૨.
મિત્ર વિછોહી હો કે જાયે ભૂખ સરે,
મોહા મૂછાળા હો કે દીનપણું ધરે;
માતપિતા સુત હો કે ચઉદે મરણ કરે,
સોમ લઘુપર હો કે કરૂણા લોક ધરે. ૧૩.
ભિક્ષા વૃત્યે હો કે કાળ તે દૂર હરે,
યોવન વેળા હો કે દૂખે પેટ ભરે;
જૂગટિઆને હો કે ટોળે નિત્ય રમે,
સમશાન મોદક હો કે લાવિ નિત્ય જમે. ૧૪.
સૂરી આશાપૂરી હો કે દેહરે રાતિ ઠરે,
હેઠી નાંખી હો કે સુરિનિ પૂઠપરે;
આટો મર્દન હો કે દીપક ધૃત લેઈ,
ભોજન કરતો હો કે સુરિ શિર પગ દેઇ. ૧૫.
સોમની ઉપર હો કે એક દિન ક્રોધ ભરી,
રસના કાહાડી હો કે દીર્ઘ ભયંકરી;
સોમ તે ઉપર હો કે થૂથૂકાર કરે,
પાછિ રસના હો કે સુરિ નવિ સંહરે. ૧૬.
લોક પ્રભાતે હો કે દેખી ભય ધરતા,

ચિંતે નગરે હો કે આપ મંગળ કરતા;
લોક મળીને હો કે તસ નૈવેદ્ય કરે,
તો હે દેવી હો કે જીભ ન સંહરે. ૧૭.
સોમ લોકને હો કે કહે મુજ જો આલો,
શત સોનઈયા હો કે તો હરૂએ ચાલો;
સંત એક પરઠી હો કે તિહાં રહે નિશિ ભરે,
કહે દેવીને હો કે રાંડ એ શું કરે. ૧૮.
પાખંડ છંડી હો કે જીભ તે સમવરૂ,
આ મુસળશૂં હો કે નહિતો ચૂરણ કરૂં;
દેવી બીહીની હો કે રસના સંહરે,
દેઈ સોનૈયા હો કે પુરજન હર્ખ વરે. ૧૯.
પામી ઉપાય હો કે એક દિન દેવિ ઘરે,
પથ્થર મોહોટો હો કે લેઈ એમ ઉચરે;
ચૂર્ણ કરીશું હો કે તુજ મુર્તિ તણું,
નહિતર મુજને હો કે આપો દ્રવ્ય ઘણું. ૨૦.
ભય પામિને હો કે દેવિએ હાર દિયો,
હવે જો માંગીશ હો કે જાણજે પ્રાણ લિયો;
હાર લેઇને હો કે જાતો હર્ખવડે,
હાર સોનૈયા હો કે હાર્યો જૂગટડે. ૨૧.
ચાલ્યો વિદેશે હો કે ધન આશા ભાવે,
કે તે કાળે હો કે વધ્યાટવિ પાવે;
ભિક્ષાવૃત્યે હો કે ચિંતે ભવ ગયો,
સુખનો દાહાડો હો કે હજીઅ ન કાંઇ થયો. ૨૨.
ભુખ તરસમાં હો કે ઉષ્ણ ઋતુ કાળે,
અટવિ ભમતાં હો કે સર એક નીહાલે;
જળ ગળિ પીને હો કે વનફળ ખાવતો,
લવંગલતા ઘર હો કે દેખી જાવતો. ૨૩.
તિહાં લઘુ પડિમા હો કે રત્નની જ્યોતિ હશી,

પ્રથમ જિણુંદની હો કે દેખી ચિત્ત વશી,
બીજે ખંડે હો કે આઠમી ઢાળ અશી,
શ્રી શુભવીરની હો કે વાણિ અમ્રતશી. ૨૪.

દોહરા.

સોમદેવ મન ચિંતવે, માકંદી પુરી માંહી;
દીઠી હતિ પડિમાં ઇશી, આજ વશી દિલ માંહિ. ૧.
એહવા દેવ ન સેવીઆ, પરભવમાં એક ચિત્ત;
ભીખંતાં આ ભવ ગયો, વ્યસને ન પામ્યો વિત્ત. ૨.
કોઈ સખા ઇન મુજ થયો, એકણુ પીંડ ભમંત;
કરૂણા કરી પરમેશ્વરે, દરશન દીધ એકાંત. ૩.
તાપસપરે આ વન રહી, કરૂં સેવા દિલ ધાર;
ભક્તિ વશે ભગવાન છે, ઊતારે દુખપાર. ૪.
નામ ગોત્ર નથિ જાણુતો, પણ એ પ્રભુ નિરધાર;
જળ કુસુમે પૂજ્યા પછે, કરશું ફળ આહાર. ૫.
ઇમ ચિંતિ પ્રભુને કહે, સાહીબ હું છું અજાણુ;
સર વનફળીત સુથાનકે, છે તુમચુ રેહેઠાણુ. ૬.
તો મુજને તુમ સેવના, ફળશે નિશ્ચય એહ;
એમ કહિ પ્રભુ ઉંચાસને, બેસારી ધરી નેહ. ૭.
નિત્ય પુજીને એમ ભણે, ચિંતામણિસમ દેવ;
તુમ પુજન ફળ જે હુવે, તે મુજ ફળજ્યો સેવ. ૮.

ઢાળ ૯ મી.

(માહારી અંબાના હેઠ, ભર્યો રે સરોવરે હેલ્યો લે છે રે—એ દેશી.)

સોમદેવ કરે જિન સેવ, પણ અરિહાને ન ઓળખે રે;
ભદ્રક પણે ભક્તિ કરેવ, વનફળ માધુરતા ભખે રે;
નિશિદિન પ્રભુ ધરતો ધ્યાન, વન વસતો તપશી પરે રે;
જાણે પામ્યો પરમ નિધાન, મારા પ્રભુ રણે કો હરે રે. ૧.
એમ કેટલો કાળ ગમાય, વિષયવેળા ગઈ વિસરી રે;
એક દિન અતિઅહાર કરાય, મીઠાં વૃક્ષફળ સમવરી રે;

ચઇ પેટ પીડ માહા શૂળ, પણ મનથી પ્રભુ ન વિસરે રે;
તિણે મરણ થયું અનુકૂળ, ધ્યાન સમાધિ અંત્યે વરે રે. ૨.
ચયો પ્રથમ નિકાએ યક્ષ, વ્યંતરની રાજધાનિએ રે;
લહે અવધિ નાણ પ્રત્યક્ષ, રત્નશેખર નામે જાણિએ રે;
તિણે આવિ ઇહાં નિજ દેહ, અગન દહી સોચ તનુ કરે રે;
જિન આગળ વંદી તેહ, કર જોડી એમ ઉચરે રે. ૩.
દુનીયાએ કીધો દૂર, થાનક હાસ્યનાં લોકમાં રે;
ભટકંતો દેશ વિદેશ, હું રેહેતો બહુ શોકમાં રે;
પામ્યો સૂરની ઠકરાઇ, તે ઉપગાર પ્રભુ તુમ તણા રે;
એમ કહિ પૂજી જગનાથ, ચૈત્ય કરાવે સોહામણા રે. ૪.
નિજ પડિમા કરી થાપંત, ઉપગારિ પ્રભુ શિર ધરે રે;
જિનશેખર બીજું નામ, લોક માંહે તે ખ્યાતિ કરે રે;
હું કર્મ કરી છું તાસ, કનકપ્રભા નામ માહરૂં રે;
કહ્યું છે મુજ પૂજજો નાથ, સુંદર કામ એ તાહરૂં રે. ૫.
રત્નશેખરને આ દેશ, જિન ભગતિ ઇહાં આવતી રે;
લેઇ પુજાપો કરી સેવ, દાસીસ્યું ઘર જાવતિ રે;
વળી હું બહુલે પરિવાર, આવું ઉજળી પાંચમે રે;
કરૂં ઓચ્છવ પૂજી નાથ, ભુતેષ્ટા દોય આઠમે રે. ૬.
રત્નશેખર બહુ પરિવાર, આવે દરશન કારણે રે;
નીજ મુર્તિ મુગટપર નાથ, દેખે ધ્યાનની ધારણે રે;
પ્રભુ ભક્તિ કરતાં મૂજ, કેતા વાસર વહિ ગયા રે;
ચંદ્રશેખર સાંભળી વાત, મન માંહે હરખિત થયા રે. ૭.
કહે કુંઅર મહા અચરિજ, મોહોટા નાથ નીહાળિઆ રે;
તુમ મુખ સુણતાં આ વાત, નયન કાન સફળા થયા રે;
માગો ઇચ્છા અનુસાર, બોલે સુરી તે તુમને દીયું રે;
ભણે સો જિનમેળા પ્રાંત, કાંઇ નથી જે માગી લિયું રે. ૮.
સા વદે તુમ જાવું દૂર, અટવિ પંથ વિખમો અછે રે;
કહિ કરથિ ઉતારી દીધ, વિઘનહરા જડિ એક છે રે;

લેઇ દક્ષણ દિશ ઉદ્દેશ, જોતો ચલે તરૂવન ગિરી રે;
મુકતા ફળ જળ કલ્લોલ, રેવા નદી વચ્ચેં ઉતરી રે. ૯.
ચાલંત નદી ઉપકાં, ભીની રેત સુકોમલી રે;
વાતાચૂ વિમળ પદ શ્રેણ, મધ્યે નારીપદ એક છે રે;
દેખી મન ચિંતે રાય, દિસે કૌતક આગળે રે;
પગલાં અનુસારે જાય, શીઘ્રપણે જઇ ભેગો મળે રે. ૧૦.
સસલાં હરણાં કપિ વૃંદ, ટોળું દીઠું જતું મોજશું રે;
મધ્યે નવ યોવન નરિ, રૂપવંતી ચલે રીઝશું રે;
ને તાપસણિને વેશ, વલકલ પેહરીને ચાલતી રે;
એણીકા નામ ઠરાય, અંગ સુકોમળ માલતી રે. ૧૧.
તસ આગળ સૂડો એક, ચાલે શાસ્ત્ર ભણ્યો ઠર્યો રે;
શુક સારીકા પરિવાર, જિમ ગુરૂ શીષ્યશું પરવર્યો રે;
ચિત ચિંતે દેખિ કુમાર, કૌતક આ નવિ વિસરે રે;
ઉપસમ પામી પશુ જાતિ, તાપસણીની સેવા કરે રે. ૧૨.
તરૂ હેઠે લતા ઘર પાસ, તે સરવે મળી બેશીયાં રે;
જઈ ભૂપ ભણે હે નારિ, તે પશુઆં કીમ ઇચ્છિયાં રે;
માણુસ ભયે ચંચળ નેત્ર, નાસંતાં શુક ઉચરે રે;
નહીં સ્વાપદ એ નરજાતિ, છે મનમાં ભયશું ધરે રે. ૧૩.
પંથ શ્રાંત સમાગત તેણ, આગત સ્વાગત કિજીએ રે;
તવ લાજ ધરી પૂછંત, પણ ભયથી તનુ ધ્રૂજીએ રે;
કયાંથી આવ્યા કિએ દેશ, જાઓ ક્ષણ ઉપવેસિએ રે;
તરૂ પલ્લવ બેશી કુમાર, કહે અમે દૂરથી આવિએ રે. ૧૪.
જવું દક્ષણ ઉતર પંથ, સુણિ શુક વાકયે સા જાવતી રે;
વનમાં મીઠાં ફળ સાર, જળ સાથે લેઇ આવતી રે;
ખાઇ પીવિ સમંત કુમાર, એણિકા શુકશું તિહાં રે;
બીજે ખંડે નવમી ઢાળ, શ્રી શુભવીરે ભાખી ઇહાં રે. ૧૫.

દોહરા.

કુંઅર કહે તમે કુણ છો, કિમ રહો પશુઆં પાસ;

લઘુ વય તાપસ વ્રત ધરે, વૈરાગે વન વાસ. ૧.
તવ સનમુખ સા નવિ જુવે, ન દિએ ઉત્તર જામ;
રાજકીર તવ કુંઅરને, ઉત્તર દેવે તામ. ૨.
સુણિ ઉત્તમ એમ સ્વામિની, તુમથી બહુ લજવાય;
વળિ સંગતિ પશુ પક્ષિની, તિણે નરથી શંકાય. ૩.
પણ અચરિજ સુણવા ભણી, પૂછયા પ્રાર્થન રંગ;
તસ ઉત્તર જો નવિ મળે, તો હોય પ્રાર્થન ભંગ. ૪.
તિણે તુમને માંડી કહું, મૂળ થકી અધિકાર;
ગુણિના ગુણ સુણવા ભણી, સજ્જનને બહુ પ્યાર. ૫.

ઢાળ ૧૦ મી.

(સાબરમતિએ આવ્યાં છે જળ પૂર જો, ચારેને કાંઠે માતા રમિ વળ્યાં—એ દેશી.)

નદી નર્મદા દક્ષણ ત્રટે વિભાગે રે,
દેવાટવી નામે મહા અટવી વચે;
એક વડનો તરૂ શાખ પ્રશાખ વિશાળ જો,
તે વડમાં બહુલા શુક માળા રચે;
તેહમાં એક મોટો શુકરાજ મચે. ૧.
જ્ઞાનીના મેળા મળવા દોહીલા,
મૂરખના મેળા પગ પગ સોહીલા. એ આંકણી.
તે શુક સુડીને સુત જન્મ્યો રૂડો રે,
સુડો રે યોવન વય મોહોટો ભયો;
ઉષ્ણ રૂતુને કાળે જળ અન પામે રે,
તાળુ કંઠ સોસે તિમ તરસ્યો થયો;
તરૂતળ શિત છાયા દેખિ તિહાં ગયો. જ્ઞાની. ૨.
આહેડી શુક ઝાલીને લેઈ ચાલ્યો રે,
પલ્લિપતિને જઇ તેણે ભેટ જ કર્યો;
રૂપે રૂડો સુડો નીલ નિહાળી રે,
રાજકિર નામ કરિ પંજર ધર્યો;
તેણે ભરૂઅચ ભૃગુ નૃપને ઘર મોકલ્યો. જ્ઞાની. ૩.

રાજકિર તે હું શુક અહીંયાં બેઠા રે,
રાજસુતા મદનમંજરી એક છે;
તેહને રમવા કારણ મુજને આપ્યો રે,
તેણિએ શીખાયો મુજ વિવેક છે;
થોડે દિન શાસ્ત્ર મતિ અતિરેક છે. જ્ઞાની. ૪.

થાવર જંગમ વિષે વિચિકિત્સા શીખ્યો જો,
હય હસ્તિ પુરૂષ સ્ત્રિ લક્ષણુ ભર્યો;
નીતિ શાસ્ત્ર ભણાવી કર્યો ઉપગાર જો,
જૈન ધરમ પામી હું ભવજળ તર્યો;
એક દિન દેવ વૃંદ તે વનમાં ઉતર્યો. જ્ઞાની. ૫.

મુનિ કેવળ પામ્યા તસ ઓસ્છવ કરતા રે,
વનપાળક રાયને વાત જણાવતો;
કેવળ પામ્યા સ્વામી તુમારા તાત જો,
સાંભળીને રાજા વંદન જાવતો;
મુજ સાથે પુત્રીને પણ લાવતો. જ્ઞાની. ૬.

તિણે સમે આવિ નમિ વિદ્યાધર દોય જો,
પૂછંતા ભગવન સા કા એણિ પરે;
ભૃગુ નૃપ વિચમેં ખેટને કહે સા કુણ જો,
તે કહે જીનવંદી સમેતશિખર ગિરે;
વળતાં ને જતાં શત્રુંજય ગિરિવરે. જ્ઞાની. ૭.

રેવા નદિ દક્ષણ કુળ મૃગ ટોળામાં જો,
નારી એક દિઠિ યોવન મદભરી;
રે બાળા એકાકી રણ કિમ ભટકો જો,
મીઠાશે બોલાવિ રણમાં ઉતરી;
પણ અમને ન જોયા નાવ કાંઇ ઉચરી. જ્ઞાની. ૮.

ભયથી પશુઆંશું નાઠી જાય જો,
અમને રે જોતાં અદશ થઇ વળી;
લહી વિસ્મય આકાશ અમ ચાલંત જો,

સંશયભર આ વન દીઠા કેવળી;
સા કા એમ પુછ્યું જ્ઞાનીને મળી. જ્ઞાની. ૯.
એક સમયમાં જાણે તિકાલિક ભાવ જો,
તે વળિ સૂત જાણે પંડિત બાળના;
તે આગે શો વાત તણો વિસ્તાર જો,
મા આગે મુસાળ તણિ શી ચાલના;
સા કા એમ પૂછી સંશય ટાળના. જ્ઞાની. ૧૦.
કેવળિ ભખે ખેટ સુણો તે વાત જો,
ઉજેણીપૂરી વચ્છાભિધ રાજિઓ;
વર્ધમાન સુત શ્રીમતિ પુત્રિ તાસ જો,
જયપુર રાજસુત સિંહ કુંવર તે પરણિયો;
વ્યસની જાણિ જનકે દેશવટો દિયો. જ્ઞાની. ૧૧.
સિંહ ને શ્રીમતિ વશિયાં જઇ એક ગામ જો,
પ્રેમભર્યાં દંપતિ કાળ ગમાવિએ;
શ્રીમતિ બાંધવ લહિ વૈરાગ વિશાળ જો,
જય ભૂષણ મુનિ પાસે દિક્ષા લિએ;
ગીતારથ થૈ વિચરે એકાકિ એ. જ્ઞાની. ૧૨.
માસખમણુનેં પારણે તે વીચરંત જો,
શ્રીમતિને ગેહે ગયા મુનિ ગોચરી;
દુરથી દેખિ સા મન ચિંતે એમ જો,
મુજ બાંધવ રાજ્ય તજી દિક્ષા વરી;
ધૂતારે ધુત્યો પાખંડે કરી. જ્ઞાની. ૧૩.
ચિર દરશન ઉતકંઠીત મન હરખતી જો,
ધરે તન ભીડિ વળગી સા નેહે ભરી;
તસ પતિ આવત ચિંતે ચેષ્ટા દેખિ જો,
ઊભી કોઇ નરતું આલિંગન કરી;
નારી જાત રાખિ ન રહે પાંશરી. જ્ઞાની. ૧૪.
ક્રોધે ભર્યો કરે મુનિનો ખડગે ઘાત જો,

સા દેખી નિજ બાંધવને મારિયો;
મુસળ દેઇ કપાળે કંતને માર્યો જો,
સિંહે નારિ મારિ ખડ્ગે ઘા દિયો;
સાધુ સમાધિ પામિ મરિ સરગે ગયો. જ્ઞાની. ૧૫.
સો ધરમે સાગર આયુ ભવ છંડી જો,
ભરૂઅચ્ચ ભૂપ થઇને તે હું કેવળી;
સિંહ મરીને પેહેલી નરકે પાંહોતો જો,
ક્રોધ ભરી ગઇ નરકે નારિ વળી;
રત્નપ્રભાયે સાગર આયુ બિહુ મળી. જ્ઞાની. ૧૬.
દસ વિધ વેદન છેદન ભેદ ન પામે જો,
પામે રે રિખિ હત્યા પાપ જ કરી;
બીજે ખંડે દસમી ઢાળ રસાળ જો,
અંતે ક્રોધ કરતાં શ્રીમતિ દુઃખ વરી;
શ્રી શુભવીર વયણાં જો નવ ચિત ધરી. જ્ઞાની. ૧૭.

દોહરા.

જે મુનિની નિંદા કરે, હેલે બહુ શ્રુતવંત;
મુનિ હત્યા પાપે કરી, પામે મરણ અનંત. ૧.
તિમ અંતે ક્રોધ જ કરે, જાય સમાધી દૂર,
પરમાધામી વશ પડે, પામે કલેશ પડૂર. ૨
સિંહકુમર હત્યા થકી, શ્રીમતિ ક્રોધ ભરાય;
એકજ નરકાવાસમાં, સાગર આય ખપાય. ૩
જ્ઞાની વિણુ કુણુ વાત એ, જાણે કરે ઉપગાર;
ચંદ્રશેખર શુકને ભણે, કહો આગળ અધિકાર. ૪

ઢાળ ૧૧ મી.

(ઉંચા મેહેલ ચણાવો ઝરૂખે માળિઆ, માહારા લાલ—એ દેશી.)

કેવળી કહે સુણુ ખેચર નરકથી નીસરી, માહારા લાલ.
સિંહકુંઅર નંદિપુર બ્રાહ્મણ ભવ કરી; માહારા લાલ.
તપસિ ત્રિદંડિ અલ્યા યૂં મરણે ગયો, માહારા લાલ.

જ્યોતિષ ચક્રે ક્રોધ ભર્યો નિરજર થયો. માહારા લાલ. ૧.
કોઇક કેવળી પાસે નિજ પરભવ સુણ્યો, માહારા લાલ.
ક્રોધે ભર્યો મન ચિંતે પ્રિયાએ મુજ હણ્યો; માહારા લાલ.
દુરાચારણિ નારિ એ કિહાં જઇ ઉપની, માહારા લાલ.
હવે તે સુણજો વાત શ્રીમતિ નારી તણી. માહારા લાલ. ૨.
કોઇ ભવાંતર પુન્ય ઉદયથિ તિએ મળી, માહારા લાલ.
પાપતણા ફળ ભોગવિ નરકથી નીકળી; માહારા લાલ.
બાંધવ મુનિ દરશનથી નરગતિમાં ગઇ, માહારા લાલ.
પદ્મપુરે નૃપ પદ્મતણી કન્યા થઇ. મહારા લાલ. ૩.
દેખિ વિભંગે સિંહદેવ જનમી જિકા, માહારા લાલ.
લેઇ નાંખિ વંધ્યગિરિ વન બાળિકા; માહારા લાલ.
નિર્દય પાપીને નહિ કરૂણા એક ઘડી. માહારા લાલ.
કિસલય કોમળ પત્રે પુન્યથકી પડી. માહારા લાલ. ૪.
શીતળ પવનનિ લેહેરે સજક થૈ હતી, માહારા લાલ.
દુશ્મન ચિંત્યું ન થાય રતિ જસ જાગતી; માહારા લાલ.
એક સગર્ભા હરણિ તિહાં તવ આવતી, માહારા લાલ.
કન્યા પાસે પ્રસવ થયો પેટ વેદનવતી. માહારા લાલ. ૫.
જાણે જણ્યાં દોય બાળ મેં સા આર્જવવતી, માહારા લાલ.
એહુને ધરી સ્તન નિચિ પડી ધવરાવતી; માહારા લાલ.
મોહોટાં કર્યાં દોય બાળ તિણે થાનક રહી, માહારા લાલ.
કન્યા પુન્ય પસાય થયો ભય કો નહીં. માહારા લાલ. ૬.
હરણાં વાનર બાળકશું ભેળી રમે, માહારા લાલ.
વનફળ ખાતી યોવન પામી તિમ ભમે; માહારા લાલ.
વન કુંજે ઘર શયન વિશાળ શિળા તળે, માહારા લાલ.
દેખી સંબરી અંગ ધરી પૂરે વલકલે. માહારા લાલ. ૭.
પંખિ પશુ સંગે રહે મણુઅથી નાસતી. માહારા લાલ.
તે તુમે દિઠિ મ્રગ ટોળામેં જાવતી; માહારા લાલ.
કેવળી કેહે એમ પરભવની એ સહોદરી, માહારા લાલ.

વિદ્યાધર દોય કેવળીને પૂછે ફરી. માહારા લાલ. ૮.
સ્વામિ કહો એ સમકિત પામશે કે નહીં, માહારા લાલ.
જ્ઞાની વદે આ ભવ સમકિત લેશે સહી; માહારા લાલ.
ખેટ ભણે કુણ એહનો ધર્મગુરૂ થશે, માહારા લાલ.
મુનિ કહે મુજથી કીર એ શુકથી પામશે. માહારા લાલ. ૯.
ચંદ્રશેખર નૃપ નંદ એણિ નામ ટાળશે, માહારા લાલ.
મદનમંજરી મૃગ સુંદરી દોયને પરણશે; માહારા લાલ.
મદનમંજરી કેવળી એમ મુખથી સાંભળે, માહારા લાલ.
સત્ય વચન દાદાનું કરણ મુજ મોકલે. માહારા લાલ. ૧૦.
તવ સુણ ઉત્તમ રાજકીર હું નીકળ્યો, માહારા લાલ.
વન ગિરિ ભમતાં રેવાતટ તસ જઈ મળ્યો; માહારા લાલ.
મૃગટોળે ભમતી આ દિઠિ એણિકા, માહારા લાલ.
શુક જાણિ મુજશું ધરે પ્રેમ એ બાળિકા. માહારા લાલ. ૧૧.
ભક્ષાભક્ષ વિવેક મણુઅ વ્યવહારમાં, માહારા લાલ.
જૈન ધરમ સમજાવી સમકિત સારમાં; માહારા લાલ.
પુરવ ભવની વાત સુણાવી અદભૂતા, મહારા લાલ.
પદ્મરાય પુત્રિ તું નહીં હરણી સુતા. માહારા લાલ. ૧૨.
પૂરવ ભવ પતિ વયરિએ વનમાં તજી, માહારા લાલ.
ભટકે કિશૂં વનવાસ પશૂ ભેળાં ભજી; માહારા લાલ.
યોવન વય વહિ જાય અરણ્ય જિમ માલતી, માહારા લાલ.
આ વનવાસ તજી નર વાસ કરો રતી. માહારા લાલ. ૧૩.
મદનમંજરિના મેળા કરાવું મોજમાં, માહારા લાલ.
ગીત વિનોદ તજી શું રેહેવું રોઝમાં; માહારા લાલ.
ચંદ્રશેખર પણ મળશે પુન્ય દિશા બળે, માહારા લાલ.
કેવળી વયણ ન જુઠું જો મેરૂ ચળે. માહારા લાલ. ૧૪.
રાજાની થઇ રાણિ સુખે લિલા કરો, માહારા લાલ.
ગુરૂમુખ ધર્મ સુણિ પરભવ સફળો કરો; માહારા લાલ.
એમ સુણિ સા કહે મુજને આ વન સુંદરૂં, માહારા લાલ.

ફાસુ મુળ ફળ પત્ર પડ્યાં લક્ષણુ કરૂં. માહારા લાલ. ૧૫.
ચંપળ વિષય ખળ સંગતિ રેહેવું લોકમાં, માહારા લાલ.
વળી સંયોગ વિયોગે વસવું શોકમાં; માહારા લાલ.
એમ કેહેતિ રહે છે પશુમેં નત જે ગ્રહ્યું, માહારા લાલ.
શુક વદે નર તમે પૂછ્યું તે મેં સવિ કહ્યું. માહારા લાલ. ૧૬.
નૃપ કહે ઉઠશું તુમ સાધર્મિક વંદિને, માહારા લાલ.
એણીકા ભણે રાજ ન જાવો છંડિને; માહારા લાલ.
વન તપ કરતાં સમકિતધર શ્રાવક મળ્યા, માહારા લાલ.
જિન પુજન વનવાસ મનોરથ મૂજ ફળ્યા. માહારા લાલ. ૧૭.
થઇ મધ્યાનની વેળા જળમંજન કરો, માહારા લાલ.
વન ચૈત્યે આદિશર પૂજા અનુસરો; માહારા લાલ.
અમે પણ જિન પુજા કરશું વિધિએ ખરે, માહારા લાલ.
એમ કહિને બિહુ જણ જૈ જિન પૂજા કરે. માહારા લાલ. ૧૮.
નિશિહિ પ્રમુખ ત્રિક સાચવિને નીસરે, માહારા લાલ.
રાજ્ય કીર દરશિત તરૂ ઘરમાં સંચરે; માહારા લાલ.
એણિકા જળ ફળ લાવીને ભેટ જ ભરે, માહારા લાલ.
ખાનપાન ખિણ વિસમી એણી ઉચરે. માહારા લાલ. ૧૯.
સામુદ્રિક ભણિ તુમ લક્ષણ શુભ દેખીયાં માહારા લાલ.
લોહચમકપરે મુજ ચિતડાં સંહરિ લિયાં; માહારા લાલ.
એમ કહિ ભાષા કળા નીતિ શાસ્ત્ર કથાવતી, માહારા લાલ.
એણીકા તિહાં કીર કુંઅર મન રજતી. માહારા લાલ. ૨૦.
એણિ કહે તુમ દેશ જાતિ કુળ વંશ સ્યો માહારા લાલ.
સાધર્મિક આગે કેહેતાં અંતર કિશો; માહારા લાલ.
કુંઅર ભણે કાશીપતિ પુત્ર પિછાણજો, માહારા લાલ.
કેવળી વયણથિ નામ અમારૂં જાણજો. માહારા લાલ. ૨૧.
સુણિ વિસમિત શુક એણીકા આનંદિયાં, માહારા લાલ.
સમરિ કુંઅરે ત્રિલોચના દેવિ આવીયાં; માહારા લાલ.
વાત સુણિ વર ભૂષણ વસ્ત્ર મંગાવતી, માહારા લાલ.
મૃગસુંદરી ધરિ નામ એણીને પેહેરાવતી. માહારા લાલ. ૨૨.
વિરચી વિમાન સરવને લાલે પદ્મપુરે, માહારા લાલ.
આગળ જઈ નૃપ પદ્મને શુક વાત જ કરે; માહારા લાલ.

રાજા રાણી સજ્જન સન્મુખ આવીયાં, માહારા લાલ.
નયનાશ્રુ પીતરે પુત્રી નવરાવીયાં. માહારા લાલ. ૨૩.
ખોળે બેસારી માય હૃદય ભેટી મળે, માહારા લાલ.
જનમ વિયોગના મેળા ખિણમાં ના વળે; માહારા લાલ.
માત સુતા જનકાદિક બહુ પરે, માહારા લાલ.
ત્રિલોચના સમજાવિ લાવે તસ ઘરે. માહારા લાલ. ૨૪.
દિએ બહુ માન કુંઅરને નૃપ ભેળા જમે, માહારા લાલ.
ધૂપ દીપ નૈવેદ સુરીને મન ગમે; માહારા લાલ.
જનમોચ્છવ કરે ઘરઘર તોરણ ભેટણાં, માહારા લાલ.
બંધિખાનાં છોડી દિએ દાન જ ઘણાં. માહારા લાલ. ૨૫.
રાજકિર ભરૂઅચ ભ્રગુરાયને જઇ કહે, માહારા લાલ.
વાત સુણી શુક મુખથી હરખ ઘણો લહે; માહારા લાલ.
રાય સુતા લેઈ સાથ પદમપુર આવતા, માહારા લાલ.
પરમોચ્છવ કરી વરકન્યા બિહૂ પરણાવતા. માહારા લાલ. ૨૬.
કુંઅરને હય ગય કંચન ગામ બહૂ દિયાં, માહારા લાલ.
દેવિ ત્રિલોચના કુંઅરે વિસરજન કિયાં; માહારા લાલ.
છળ કરતાં સુરીનું લિઉં ચિર તે મોકલે, માહારા લાલ.
ત્રિલોચના રતિસુંદરીને આપી ચલે. માહારા લાલ. ૨૭.
કામદેવ રતિપ્રીતિશું જિમ સુખ વરે, માહારા લાલ.
કુંઅર ભુજાલ વિશાળ તિહાં લીલા કરે; માહારા લાલ.
પૂરણ બીજે ખંડ એ ઢાળ અગીઆરમી, માહારા લાલ.
શ્રી શુભવીરની વાણિ ચતુરને ચિત ગમી. માહારા લાલ. ૨૮.

ચોપાઈ.

ખંડ ખંડ જિમ ઇક્ષુ ખંડ, ચંદ્રશેખરનું ચરિત્ર અખંડ;
શ્રી શુભવિજય ગુરૂથા લહ્યો, બીજો ખંડ તસ શીષ્યે કહ્યો. ૧.

इति श्री तपागच्छाधिराज भट्टारक श्री विजयसिंह सूरि-संतानीय पंडित श्री शुभविजय गणिशिष्य भूजिष पंडित वीरविजय गणिभिर्विरचिते चंद्रशेखर चरित्रे प्राकृत प्रबंधे कंचुक सहप्रिया-वालन कन्याहरण विद्याग्रहण मदनमंजरी मृगसुंदरी पाणिग्रहण वर्णनो नाम द्वितीय खंडः ॥

ખંડ ૩ જો.

દોહરા.

શ્રી શુભવિજયજી મુજ ગુરૂ, સુરગુરૂ સમ વિખ્યાત;
સમરંતા સુખ સંપજે, જપતાં અક્ષર સાત. ૧.
બીજો ખંડ અખંડ રસ, પૂરણ હુવો મન રંગ;
ત્રીજો ખંડ કહૂં હવે, સુંદર શ્રોતા સંગ. ૨.
જો શ્રોતાજન મંડળી, વક્તા સનમુખ દત્ત;
ચંદ્ર થકી અમૃત ઝરે, કૈરવ વન પરત્યક્ષ. ૩.
મૂરખ શ્રોતા આગળે, વકતાનો ઉપદેશ;
પાઠક વયણ સુણિ કરે, વ્રથા ચિત્ત કલેશ. ૪.
વિપ્ર ભણે વ્રથા તમે, સમજી રૂવો છો કેણ;
મુજ પાડુ આરડિ મુઉં, રમ્રૂ તુમ પ્રગટે તેણ. ૫.
પડિકમણે ઠાઉં દેવશી, હું પણ ખીમસિ ઠાઉં;
ઝઘડે પડિકમણા વિના, બિહુ કહે નિજ ઘર જાઉં. ૬.
અંધા આગે આરશી, કરણ બધિર પુરગાન;
મૂરખ આગળ રસ કથા, એ ત્રણ્યે એકજ તાન. ૭.
તિણે નિદ્રાદિક પરિહરિ, સુણજો શ્રોતા દક્ષ;
જાણ. હશે તસ રીઝવું, બાણી ન ભૂલે લક્ષ. ૮.
એક દિન ભૃગુ નૃપ કુંઅરને, ભણે ભરૂઅચ મહારાજ;
આવો તો વંછિત ફળે, પુન્ય અમારાં આજ. ૯.
તે સુણી મૃગસુંદરિ કહે, રેહેજ્યો પિતરનિ પાસ;
જનમ વિયોગ મટ્યા પછે, સાસરે કરજો વાસ. ૧૦.
એમ કહિને સવિ સૈનશું, ભૃગુ નૃપ કુંઅર ચલંત;
રાજ્યકીર પંજર ધરી; ભરૂઅચ પુર આવંત. ૧૧.
મદનમંજરી વર દેખવા, લોક ઘણા હુંશિઆર;
તિણે નગરી શણગારિને, આવ્યા રાજદ્વાર. ૧૨.
વાસ ભુવન સુરભવનસમ, દીધું રેહેવા તાસ;

દંપતિ તિહાં સુખભર રહે, કરતાં લીલા વિલાસ. ૧૩.
એક દિન કુસુમોદ્યાનમાં, વિજયસેન સુરિરાય;
સમવસર્યો મુનિમંડળે, પૂરવધર કેહેવાય. ૧૪.
વનપાળક મુખથી સુણિ, કુંઅર નૃપાદિક જાય;
સુરિ વંદિ દેશના સુણે, બેસી યથોચિત ઠાય. ૧૫.

ઢાળ ૧ લી.

(ઇડર આંબા આંબલી રે—એ દેશી.)

ધરમ પરમ ગુરૂ ભાખિયો રે, તત્વ રતનત્રયી સાર;
દુરગતિ પડતાં પ્રાણીને રે, ધરમ પરમ આધાર.
સુગુણ નર સમજો હૃદય મઝાર. ૧.
ધરમાવના પશુ પ્રાણિઆ રે, રોળે આ સંસાર;
સર્ણ વિહૂણા પરભવે રે, દુખિઆ દિન અવતાર. સુગુણ૦ ૨.
દાન શિયળ તપ ભાવના રે, સમકિત મૂળ વ્રત બાર;
મનવચકાએ સેવતાં રે, સ્વર્ગગતિ અવતાર. સુગુણ૦ ૩.
દાનાદિક ગુરૂ ભક્તિથી રે, સુખસંપદ શું વિશાળ;
ચિત્રસેન પદ્માવતી રે, વરિ શિવ વહૂ વરમાળ. સુગુણ૦ ૪.
ચંદ્રશેખર વિનયે કરિ રે, પુછે પરણમિ પાય;
તે પુન્યશાળી કુણ થયો રે, કહિએ કરિ સુપસાય. સુગુણ૦ ૫.
સૂરિ ભણે આ ભરતમાં રે, નામે કલિંગક દેશ;
વસંતપુર પાટણ ધણી રે, છે વિરસેન નરેશ. સુગુણ૦ ૬.
રતનમાળ રાણી સતી રે રૂપવંતી ગુણ માળ;
ચિત્રસેન તસ પુત્ર છે રે, દાતા વીર દયાળ. સુગુણ૦ ૭.
બુદ્ધિસાર મંત્રિસરૂ રે, વિનયી ન્યાઇ મતિવંત;
રાજકાજ ધૂરંધરૂ રે, ગુણમાળાનો કંત. સુગુણ૦ ૮.
રતનસાર સુત તેહને રે, જ્ઞાયક શાસ્ત્ર અનેક;
સુશિલ સત્ય ગુણે જયો રે, ધરતો વિનય વિવેક. સુગુણ૦ ૯.
રાય સચિવ દોય પુત્રને રે, પ્રીતિ રાગ વિશેષ;
નિરંકુશ નૃપ સુત ભમે રે, નગરે ઉદભટ વેશ. સુગુણ૦ ૧૦.

રૂપવંતી પૂર નારિયો રે, રંજન કરતો તાસ;
ધન આપી ક્રીડા કરે રે, લેઇ જાય વનવાસ. સુગુણ૦ ૧૧.
પ્રજા લોક ભેગા મળી રે, વિનવતા જઇ રાય;
ચિત્રસેન ચિત્રક જિસ્યો રે, દુનિયાને દુખદાય. સુગુણ૦ ૧૨.
પુત્રપરે પાળિ પ્રજા રે, સાહિબ તુમે ધરિ નેહ;
તુમ સુત જગ ઉનમાદથી રે, રહિએ કિણિપરે ગેહ. સુગુણ૦ ૧૩.
સુણિ નૃપ વચન સુધારસે રે, સિંચિ વિસર્જ્યાં તેહ;
ચિંતે નૃપકુળ ઊજળે રે, મશિ કુર્લંક સુત એહ. સુગુણ૦ ૧૪.
રહિયત ઉદ્વેગે કરી રે, જાય વિદેશ નિદાન;
કંચનને શું કિજિએ રે, જેહથી ટૂટે કાન. સુગુણ૦ ૧૫.
આવ્યો કુંઅર નૃપ આગળે રે, બેઠો કરિય પ્રણામ;
બીડાં ત્રણ અવળે મુખે રે, રાજા આપે તામ. સુગુણ૦ ૧૬.
ચિત્રસેન વિસ્મય લહે રે, એહ કિસ્યો ઉતપાત;
ચિંતા ચિતમાં વ્યાપતી રે, જાણે વજરનો ઘાત. સુગુણ૦ ૧૭.
રાય કૃતાંત સમો કહ્યો રે, રૂઠ્યો કરત વિનાશ;
એમ ચિંતિ બીડાં ગ્રહીરે, પોહોતો જનની પાસ. સુગુણ૦ ૧૮.
બીડાં ત્રણ તાતે દીયાં રે, શું કરવું હવે કાજ;
મા કહે દૂરે ટળો રે, તુમથી ગઇ અમ લાજ. સુગુણ૦ ૧૯.
એમ કહિ અંગજ મોહથી રે, રત્ન દિએ તસ સાત;
સંબળ દેઇ માતા કહે રે, રેહેશો નહિ પરભાત. સુગુણ૦ ૨૦.
ખડગ ઢાલ લેઇ નિકળ્યો રે, ચરણ નમી નિજ માત;
મિત્રને મળવા કારણે રે, રત્નસાર ઘર જાત. સુગુણ૦ ૨૧.
ત્રિજે ખંડે એ કહી રે, ઢાળ પ્રથમ રસ લેશ;
શ્રી શુભવીર કુંઅર તણો રે, પુન્ય ઉદય પ્રદેશ. સુગુણ૦ ૨૨.

દોહરા.

વાત સુણાવિ મિત્રને, કહે જઇશૂં પરદેશ;
ભુજબળથી લક્ષ્મી લહી, કરશું સકળ વિશેષ. ૧.
મુજ અવગુણ દેખી કરી, તાતે ન રાખ્યો હજૂર;

વ્યાધી વ્યસની વિષધરા, આગણથી સવિ દૂર. ૨.
આજ નિશાએ ચાલશું, સુખભર રેહેજો આંહિ;
મુજ માતાની સેવના, કરજયો નિત ઊછાંહિ. ૩.
રત્નસાર એમ સાંભળી, બોલે થઈ ઉજમાળ;
મિત્ર વિયોગે દેહ એ, ધરિએ કેતો કાળ. ૪.
સુખ દુખ માંહિ સખાઇ જે, તે જગ મિત્ર કહાય;
તુમ સાથે અમે આવશું, દેહ જિહાં તિહાં છાય. ૫.
કાર્યાકાર્ય વિચારણા, કરવી મિત્રને કામ;
પ્રીત કરીને જલાંજલી, દેશું સ્નેહને નામ. ૬.
બિહુ જણ એક મતો કરી, નિશિએ નિકળિયા દોય;
શાબ્દ શકુન શાસ્ત્રે કહ્યાં, તે પણ સુંદર હોય. ૭.

ઢાળ ૨ જી.

(તમે વસુદેવ દેવકીના જાયાજી લાલજી લાડકડા—એ દેશી.)

ભણો શાસ્ત્રે શકુન વિચાર જી, ચતુરો ચિત ચેતો.
સુણો લેશ થકી અધિકાર જી; ચતુરો ચિત ચેતો.
આપય વીસર્જય ગચ્છ જી, ચતુરો૦
સુખે જાઓ નિસુચ નિગચ્છ જી. ચતુરો૦ ૧.
કરો સિદ્ધિ શબ્દ એ રૂડા જી, ચતુરો૦
વદે વિપરિત સાતએ ભુંડા જી; ચતુરો૦
તેલ મર્દન વમન મુંડાવે જી, ચતુરો૦
કરી મૈથુન રોતો જાવે જી. ચતુરો૦ ૨.
મછ પય મધ તક્ર ને દારૂ જી, ચતુરો૦
તેલ ખાઇ ગામ ન ધારૂ જી; ચતુરો૦
પન્નગ દેખી મંજાર જી, ચતુરો૦
કરિ કલહ રજુસ્વાળા નારિ જી. ચતુરો૦ ૩.
ઘર બળતે વૃષ્ટી અકાળ જી, ચતુરો૦
શબ સુતક સ્ત્રિ પેટ બાળ જી; ચતુરો૦
કરિ સ્નાન રીસ મન ધારિ જી, ચતુરો૦

કરિ આક્રોસ નારિને મારી જી. ચતુરો૦ ૪.
કહે કોઇ જશો કિહાં ખાસ્યો જી, ચતુરો૦
વળગે વસ્ત્રે નવિ જાશો જી; ચતુરો૦
કંટક ભાગે પગ ઠેસ જી, ચતુરો૦
મળે સનમુખ વિરૂએ વેશ જી. ચતુરો૦ ૫.
જાય અન્ન તજી થઇ સૂરો જી, ચતુરો૦
ઘર ઓચ્છવ મેહેલી અધૂરોજી; ચતુરો૦
કેશ છૂટે નગન ને યોગી જી, ચતુરો૦
ઇંધણ ભૂખ્યો ને રોગી જી. ચતુરો૦ ૬.
અંધ કૂબજા વંધ્યા કાણો જી, ચતુરો૦
દ્વિજ ધોબિ ને કુળ હિણો જી; ચતુરો૦
સન્મુખ આવંતાં ભુંડા જી, ચતુરો૦
હવે શુકન કહીશું રૂડા જી. ચતુરો૦ ૭.
કુંભ કન્યા દધિ ફળ ફૂલ જી, ચતુરો૦
કટીસૂત નારી અનુકૂળ જી; ચતુરો૦
વચ્છ સંયુત ગૌ મદ્ય મંસ જી, ચતુરો૦
કરિ તુરગનો રથ પરસંસ જી. ચતુરો૦ ૮.
નિર્ધૂમ અગનિ સિદ્ધ અન્નજી, ચતુરો૦
ધ્વજ મચ્છ યુગલ અવિપન્ન જી; ચતુરો૦
વેશ્યા માટી ગુરૂ ભુપ જી, ચતુરો૦
નાપિત કર અરિસો અનૂપ જી. ચતુરો૦ ૯.
કર દંડ જૈન મુનિ વેશ જી, ચતુરો૦
પંચ પરમેષ્ટી નિવેશ જી; ચતુરો૦
ખરશામ ચડી વામ બોલે જી, ચતુરો૦
કૌશિક વાયસ શિયાળે જી. ચતુરો૦ ૧૦.
પરભાતે તેતર વામ જી, ચતુરો૦
અપરાહ્‌ને દક્ષણુ ઠામ જી; ચતુરો૦
ચીબડી કપિ દક્ષણુ વાચા જી, ચતુરો૦

તિમ નીલ ચાસ પણ સાચા જી. ચતુરો૦ ૧૧.
મૃગ દક્ષણ શુભ પ્રભાતે જી, ચતુરો૦
સંધ્યાએ ડાબાં જાતે જી; ચતુરો૦
એક છીંકા કુતર કાન જી, ચતુરો૦
ગામ જાતાં ન મળે ધાન જી. ચતુરો૦ ૧૨.
શુદ્ર છગ દોય વેશ્યા નાર જી, ચતુરો૦
નવ નારી ને ક્ષત્રિ ચાર જી; ચતુરો૦
ત્રણ બ્રાહ્મણ ભેગા જાવે જી, ચતુરો૦
ફરિ નિજ ઘર વાસ ન આવે જી. ચતુરો૦ ૧૩.
દોય મિત્ર શુકુન શુભ દેખિ જી, ચતુરો૦
ચાલ્યા વર પંથ ગવેખિ જી; ચતુરો૦
દિન કેતે અટવી પોહોતા જી, ચતુરો૦
સંધ્યાએ તરૂતળ સુતા જી. ચતુરો૦ ૧૪.
નૃપ સુત શ્રમ નિદ્રા લાગે જી, ચતુરો૦
નિશિ રત્નસાર તિહાં જાગે જી; ચતુરો૦
દેવગીત સુણી મન ભાવે જી, ચતુરો૦
પછે કુંઅરને તેહ જગાવે જી. ચતુરો૦ ૧૫.
કહે કુઅર રહો મિત ઈહાં જી, ચતુરો૦
દેવ ગાય જશું અમે તિહાં જી; ચતુરો૦
મંત્રિ ભણે ભય નિશિ વેળા જી, ચતુરો૦
આપણ બિહુ જઈએ ભેગા જી. ચતુરો૦ ૧૬.
નહીં ભય ક્ષત્રિની જાતે જી, ચતુરો૦
કહી કુંઅર ચલ્યા દોય રાતે જી; ચતુરો૦
આદીશ્વર ચૈત્યે આવે જી, ચતુરો૦
જાહાં કિન્નર સુરગિત ગાવે જી. ચતુરો૦ ૧૭.
અઠાઈ ઓછવ મન સાચે જી, ચતુરો૦
સુર સુરી સંગિતબદ્ધ નાચે જી; ચતુરો૦
વિધિયુક્ત પ્રભુને નમિને જી, ચતુરો૦

સાધર્મિક વિનય કરિને જી. ચતુરો૦ ૧૮.
દોય બેઠા દેવ વિચાલે જી, ચતુરો૦
મંડપે એક પુતળી ભાલે જી; ચતુરો૦
રૂપે રંભા અવતારે જી, ચતુરો૦
મોહ પામ્યો રાજકુમાર જી. ચતુરો૦ ૧૯.
ગયા દેવ તે પાછલી રાતે જી, ચતુરો૦
કુંઅર ન ચાલે પ્રભાતે જી; ચતુરો૦
જોતાં તૃપ્તિ નવિ હોવે જી, ચતુરો૦
ભણે મિત્ર કિશું રૂપ જોવે જી. ચતુરો૦ ૨૦.
કહેશો કુણ રંભા નારિ જી, ચતુરો૦
ઘડી પુતળી જસ રૂપ ધારી જી; ચતુરો૦
તે કન્યા મુજ પરણાવો જી, ચતુરો૦
નહિતો ચય કાષ્ટ રચાવો જી. ચતુરો૦ ૨૧.
મિત્ર જંપે કિશું આ બોલો જી, ચતુરો૦
ચીતમાં કાંઇ વાત ન તોલો જી; ચતુરો૦
ભરો નભકજ લેવા બાથ જી, ચતુરો૦
મેરૂ શિખર પસાર્યો હાથ જી. ચતુરો૦ ૨૨.
ચંદ્રશેખર રાસ રસાળ જી, ચતુરો૦
ખંડ ત્રિજે બીજી ઢાળ જી; ચતુરો૦
મળે પુન્ય ઉદયની વેળા જી, ચતુરો૦
શુભવીરને વંછિત મેળા જી. ચતુરો૦ ૨૩.

દોહરા.

ઇણે અવસરે વનખંડમાં, ચઉ નાણિ મુનિરાય;
રયણિ રહ્યા જાણી કરી, બિહુ જઇ વંદે પાય. ૧.
ધર્મ સુણી નમિ વિનયથી, પૂછે મંત્રિ તામ;
કુણ કન્યા અનુમાનથી, એ પુતળીનું કામ. ૨.
મુનિ જંપે કંચન પુરે, વિશ્વ કરમ અવતાર;
ગુણસિરિ નારીશું રહે, ગુણદત એક સુત્રધાર. ૩.

તસ લઘુ નંદન પાંચમો, ગુણવંત સાગર નામ;
જૈન ધરમ રાતો સદા, સકળ કળાનું ધામ. ૪.
પતિ ચિંતાનુગામિની, કામિનિ છે તસ એક;
પતિવ્રતા વ્રત ધારણી, સત્યવતી સુવિવેક. ૫.

ઢાળ ૩ જી.

(હાંરે હું તો જળ ભરવાને ગઇ'તી યમુના તીર જો—એ દેશી)

હાંરે હવે રતનપુરે પદ્મરથ રાજા નામ જો,
તસ પદ્માવતી બેટી પેટી ગુણ તણિ રે લો;
હાંરે ચોસઠ કળાગમ વરસતી સરસતી ઠામ જો,
ચરણ તણિ ચંચળતા ગઇ નયણાં ભણિ રે લો. ૧.
હાંરે નિજ ઉદર અલઘુતા ગઇ કુચ દોય ઉતંગ જો,
રમત ખેલ વિરમી સ્મર કિડા મન વશી રે લો;
હાંરે લઘુ બાળ કાજ હરિ લાજ ધરી ઉછરંગ જો,
વિનિમય યોવન વય વિકસી વલ્લિજિસિ રે લો. ૨.
હરિ એક દિવસે રાજકચેરી માંહી તેહ જો,
ધરિ શણગાર જનક અંકે ઉપવેશતી રે લો;
હરિ નવ યોવન દેવી રાય ધરી બહુ નેહ જો,
ચિંતે મુજ પુત્રી સમ કુણ હોશે પતિ રે લો. ૩.
હરિ કુળ શીલ રૂપ વય વિદ્યા દેહ સનાથ જો,
સાત ગુણે વર જોઈ નિજ દેઉં સુતા રે લો;
હરિ પરદેશી નિરધન રોગી મૂરખ સાથ જો,
મોક્ષાર્થિ સુરને ન દીયું એ અદ્ભુતા રે લો. ૪.
હરિ પુત્રી ગુણ રંજિત નૃપસુત રૂપ અનેક જો,
ચિત્રપટે મંગાવી સખિયોશું સુચે રે લો.
હાંરે તે કુંઅરી દેખી માને સહુ અવિવેક જો,
સ્નિગ્ધ ઘટે નવિ ભેદે જળ તિમ નવિ રૂચે રે લો. ૫.
હાંરે એમ રૂપ નિભુંચ્છી બહુ નર કેરાં તેહ જો,
પુરૂષ દ્વેષણી થઇ તેહથી પદ્માવતી રે લો;

હાંરે તવ રાણી દુખભર રોતી નંદની નેહ જો,
સજજન સાથે દુખ ધરતો વળિ ભૂપતિ રે લો. ૬.
હાંરે કંચનપુરથી સાગર નામે સુતાર જો,
નિજ નારિશું યાત્રા કારણુ આવતો રે લો;
હાંરે શ્રી શાંતિનાથની પૂજા કરિ વિસ્તાર જો,
વંદન કરિ કાઊસગને ભાવન ભાવતો રે લો. ૭.
હાંરે તિણિ વેળા પદ્માવતી કન્યા સવિ સાથ જો,
આગળ ભટ નર વેષ ધરી નારી તણા રે લો;
હાંરે હક હકારવ કરતા નરને અસિ હાથ જો,
ભય પામિ દિશિ ચારે નર નાઠા ઘણા રે લો. ૮.
હાંરે તવ સૂત્રધાર અંધારી મધ્ય પઇઠ જો,
સા દેખી વ્યામોહ્યો તે ચિંતા કરે રે લો;
હાંરે સુરનાગ ખેચર કન્યાથી અધિક એ દીઠ જો,
વિધિએ રૂપ બનાવ્યૂં પણુ દુષણુ ધરે રે લો. ૯.
હાંરે થઇ પુરુષ દૂષણી તિણે નિર્થક અવતાર જો,
પુત્ર વિના કુળ દિપક વિણુ મંદિર યથા રે લો;
હાંરે વિણુ રાજા નગરી શશી વિણુ નિશિ અંધાર જો,
કંત વિના સ્ત્રિ રૂપવંતિ શોભે તથા રે લો. ૧૦.
હાંરે પદ્માવતિ જિન વંદિને ગઇ નિજ ગેહ જો,
સાગર પણુ યાત્રા કરિ નિજ નગરે ગયો રે લો;
હાંરે તિણે પૂતળી કીધી પદમાવતિ સમ એહ જો,
જ્ઞાની વયણુ સુણિ ચિત્રસેન હરખિત થયો રે લો. ૧૧.

હાંરે તવ મંત્રિ મુનિને પુછે એ મુજ મિત્ર જો,
વિણુ દિઠ એ ઉપર રાગ દીશા ધરે રે લો;
હાંરે જંપે મુનિ સુણિએ પૂરવ ભવ વિચિત્ર જો,
ભવ પલટાએ રાગ દીશા નવિ ઓશરે રે લો. ૧૨.
હાંરે આ ભરતે ચંપાપુરિ છે દ્રાવિડ દેશ જો,
તિહાં ચંપા વન તરૂ ફળ પત્રે અલંકરૂ રે લો;

હારે તિહાં રમતાં ચકવા સારસ હંસ વિશેષ જો,
કમળે શોભિત સરોવર નિર્મળ જળ ભર્યું રે લો. ૧૩.
હારે એક દિવસે તિહાં કોઇક સારથવાહ જો,
સરતીરે મધ્યાને સાથરયૂં ઊતરે રે લો;
હારે કરિ સ્નાન સરોવર જિન પુજી ઊચ્છાહ જો,
ભોજન વેળાએ અતિથિ મન સાંભરે રે લો. ૧૪.
હારે જોતાં ગોચરિએ માસ તપે અણગાર જો,
વિનય કરિ તેડિ ભક્તિ પડિલાભતાં રે લો;
હારે તરૂ ઊપર બેઠાં હંસી હંસ તે વાર જો,
દેખિ અનુમોદન શુભ પુન્ય ઊપાવતાં રે લો. ૧૫.
હારે તે હંસી આસન પ્રસવા જાણિ હંસ જો,
તે વનમાં વડ ઉપર કદિ માળો રહે રે લો;
હારે ઇંડાં ઠવિ સેવિ બાળ થયા દોય હંસ જો,
ચુણ લાવિ પોખંતાં રાગ ઘણો વહે રે લો. ૧૬.
હારે તેહવે દાવાનળ ઝાલે વન દાહંત જો,
તાપાકુળ થઇ હંસ તે હંસલિને કહે રે લો;
હારે જળ કારણ જા તું હું બાળક રાખંત જો,
હંસિ ભણે માતા વિણ બાળક નહિ રહે રે લો. ૧૭.
હારે હું રાખું છું જળ લાવો એમ સુણિ તેહ જો,
સર જઇ ચંચુ ભરિને હે મારગે વહે રે લો;
હારે તાપાકુળ હંસિ ચિંતે નર નિસ નેહ જો,
મૂજ મુકિ નાઠો કાયર તે કિમ રહે રે લો. ૧૮.
હારે નિર્દય પાપી જગ પુરૂષની જાતિ અશેષ જો,
મુખ નવિ જોવું પડશો આ ભવ પરભવે રે લો;
હારે ચિંતવતાં લાગિ અગનનિ ઝાળ વિશેષ જો,
માળો બળતાં ત્રણ્ય તણાં મરણ જ હુવે રે લો. ૧૯.
હારે કરિ દાન પ્રશંસા મુનિ દર્શનપર ભાવ જો,
રતનપુરે નૃપ પુત્રી થઇ પદ્માવતી રે લો;

હાંરે પછી આવ્યો હંસ તે દેખી બળીયાં દાવ જો,
સુત નારિ અતિ રાગે છાતી ફાટતી રે લો. ૨૦.
હાંરે મુનિ દર્શન દાન પ્રશંસાથી મરી તેહ જો,
રાજકુંવર તું ચિત્રસેન નામે થયો રે લો;
હાંરે છે ત્રીજી ઢાળ તે ત્રીજે ખંડે એહ જો,
શ્રી શુભવીર મુનિ જ્ઞાનિ જગમાં જયો રે લો. ૨૧.

દોહરા.

મુનિ મુખ પૂરવ સુણિ, જાતિ સ્મરણ લહંત;
હરખિત થઇ ચઉ નાણિને, પુનરપિ એમ પુછંત. ૧.
કિમ મળશે પદ્માવતી, મુનિ કહે પટરૂપ દેખ;
કરત ઇહાપો પામશે, જાતિ સ્મરણ વિશેષ. ૨.
તવ મળશે પદ્માવતી, ફળશે વંછિત કામ;
મુનિ વાણિ અમૃત સમી, સાંભળી ઉઠ્યા તામ. ૩.
ચિત્રસેન કહે સચિવને, પરણવું કિણિપરે થાય;
તે વદે રત્નપુરે જઇ, કરશું સર્વ ઉપાય. ૪.
એમ નિશ્ચય કરિ ચાલિયા, જોતા કૌતક સાર;
દિન કેતે બિહુ આવિયા, રતનપુરીને બાર. ૫.
વાપિ કૂપ તડાગ વર, દેવાલય નરનાર;
વન તરૂ વાડિ વિલોકતાં, પોહોતા નયર દૂવાર. ૬.
સંધ્યા સમયે બારણે, સૂરધન જય પ્રાસાદ,
એકાંતે સૂતા બિહુ, પામિ ચિત્ત આલ્હાદ. ૭.

ઢાળ ૪ થી.

(સત્તરમું પાનનું થાન—એ દેશી).

ધનંજય ચૈત્ય વિશાળ, ફરતું વનખંડ રસાળ;
શુકકેકી રમે સહ બાળ હો લાલ.
પુન્ય ઉદય ફળ જોજો. એ આંકણી. પુન્ય. ૧.
કાળી ચૌદશની રાતે, દોય મિત્ર કરંતાં વાતે;
રજનિ દોય પ્રહર તે જાતે હો લાલ. પુન્ય. ૨.

હારે તિહાં રમતા ચકવા સારસ હંસ વિશેશ જો,
કમળે શોભિત સરોવર નિર્મળ જળ ભર્યું રે લો. ૧૩.
હારે એક દિવસ તિહાં કોઇક સારથવાહ જો,
સરતીરે મધ્યાને સાથસ્યૂં ઊતરે રે લો;
હારે કરિ સ્નાન સરોવર જિન પુજી ઊચ્છાહ જો,
ભોજન વેળાએ અતિથિ મન સાંભરે રે લો. ૧૪.
હારે જોતાં ગોચરિએ માસ તપે અણગાર જો,
વિનય કરિ તેડિ ભક્તિ પડિલાભતાં રે લો;
હારે તરૂ ઊપર બેઠાં હંસી હંસ તે વાર જો,
દેખિ અનુમોદન શુભ પુન્ય ઊપાવતાં રે લો. ૧૫.
હારે તે હંસી આસન પ્રસવા જાણિ હંસ જો,
તે વનમાં વડ ઉપર કદિ માળો રહે રે લો;
હારે ઇંડાં ઠવિ સેવિ બાળ થયા દોય હંસ જો,
ચુણ લાવિ પોખંતાં રાગ ઘણો વહે રે લો. ૧૬.
હારે તેહવે દાવાનળ ઝાલે વન દાહંત જો,
તાપાકુળ થઇ હંસ તે હંસલિને કહે રે લો;
હારે જળ કારણ જા તું હું બાળક રાખંત જો,
હંસિ ભણે માતા વિણ બાળક નહિ રહે રે લો. ૧૭.
હારે હું રાખું છું જળ લાવો એમ સુણિ તેહ જો,
સર જઇ ચંચુ ભરિને હે મારગે વહે રે લો;
હારે તાપાકુળ હંસિ ચિંતે નર નિસ નેહ જો,
મૂજ મુકિ નાઠો કાયર તે કિમ રહે રે લો. ૧૮.
હારે નિર્દય પાપી જગ પુરૂષની જાતિ અશેષ જો,
મુખ નવિ જોવું પડશો આ ભવ પરભવે રે લો;
હારે ચિંતવતાં લાગિ અગનનિ ઝાળ વિશેષ જો,
માળો બળતાં ત્રણ્ય તણાં મરણ જ હુવે રે લો. ૧૯.
હારે કરિ દાન પ્રશંસા મુનિ દર્શનપર ભાવ જો,
રતનપુરે નૃપ પુત્રી થઇ પદ્માવતી રે લો;

હાંરે પછી આવ્યો હંસ તે દેખી બળીયાં દાવ જો,
સુત નારિ અતિ રાગે છાતી ફાટતી રે લો. ૨૦.
હાંરે મુનિ દર્શન દાન પ્રશંસાથી મરી તેહ જો,
રાજકુંવર તું ચિત્રસેન નામે થયો રે લો;
હાંરે છે ત્રીજી ઢાળ તે ત્રીજે ખંડે એહ જો,
શ્રી શુભવીર મુનિ જ્ઞાનિ જગમાં જયો રે લો. ૨૧.

દોહરા.

મુનિ મુખ પૂરવ સુણિ, જાતિ સ્મરણ લહંત;
હરખિત થઇ ચઉ નાણિને, પુનરપિ એમ પુછંત. ૧.
કિમ મળશે પદ્માવતી, મુનિ કહે પટરૂપ દેખ;
કરત ઇહાપો પામશે, જાતિ સ્મરણ વિશેષ. ઊહાપોહ ૨.
તવ મળશે પદ્માવતી, ફળશે વંછિત કામ;
મુનિ વાણિ અમૃત સમી, સાંભળી ઉઠ્યા તામ. ૩.
ચિત્રસેન કહે સચિવને, પરણવું કિણિપરે થાય;
તે વદે રત્નપુરે જઇ, કરશું સર્વ ઉપાય. ૪.
એમ નિશ્ચય કરિ ચાલિયા, જોતા કૌતક સાર;
દિન કેતે બિહુ આવિયા, રતનપુરીને બાર. ૫.
વાપિ કૂપ તડાગ વર, દેવાલય નરનાર;
વન તરૂ વાડિ વિલોકતાં, પોહોતા નયર દૂવાર. ૬.
સંધ્યા સમયે બારણે, સૂરધન જય પ્રાસાદ,
એકાંતે સૂતા બિહુ, પામિ ચિત્ત આલ્હાદ. ૭.

ઢાળ ૪ થી.

(સત્તરમું પાનનું થાન—એ દેશી).

ધનંજય ચૈત્ય વિશાળ, ફરતું વનખંડ રસાળ;
શુકકેકી રમે સહ બાળ હો લાલ.
પુન્ય ઉદય ફળ જોજો. એ આંકણી. પુન્ય. ૧.
કાળી ચૌદશની રાતે, દોય મિત્ર કરંતાં વાતે;
રજનિ દોય પ્રહર તે જાતે હો લાલ. પુન્ય. ૨.

ભુત વ્યંતર ને વેતાળા, યક્ષ દેવી કિંનર ભેળા;
માસ માસે મળે તિહાં મેળા હો લાલ. પુન્ય. ૩.
તે રાત્રે નાટક થાવે, વિણાનાદ મૃદંગ બજાવે;
ગિત ગાન મનોહર ગાવે હો લાલ. પુન્ય. ૪.
દેખિ કૌતકને કુમાર, ધરિ ધીરજ કર કરવાલ;
જઈ બેઠો દેવ વિચાલ હો લાલ. પુન્ય. ૫.
લહિ વિસ્મય સૂર પરિવાર, કુણ અદ્દભુત રૂપ કુમાર;
માંહો માંહિ પુછે તે વાર હો લાલ. પુન્ય. ૬.
ધનંજય કરે પ્રકાશ, અતિથિપણે અમ ઘર વાસ;
પરૂણાગત કરવી તાસ હો લાલ. પુન્ય. ૭.
પાણી વાણી મધુરાસન્ન, વળિ આદર સાથે અન્ન;
એ દિજે ચાર રતન હો લાલ. પુન્ય. ૮.
ભકિત માણસ ઘર ભાખિ, નહિ દેવને એ કાંઇ દાખિ;
પણ શકિત યથારથ આપિ હો લાલ. પુન્ય. ૯.
થઈ તુષ્ટ ધનંજય બોલે, સુણો કુંઅર નહી તુમ તોલે;
પણ માગો ઇચ્છા અમૂલે હો લાલ. પુન્ય ૧૦.
એમ યક્ષનું વયણ સુણિને, થઇ ઊભો કુંઅર નમિને;
તિહાં બોલે મધૂ રસ લીને હો લાલ. પુન્ય. ૧૧.
આજજન્મ સફળથયો મારો,આજનોદિન સફલોસારો;
દીઠો દેદાર તમારો હો લાલ. પુન્ય. ૧૨.
તેથી અધિકું શું માગું, તુમ ચરણે મુજ ચીત લાગ્યું;
તુમ દરશનથિ દુઃખ ભાગ્યું હો લાલ. પુન્ય. ૧૩.
સુર તૂઠ્યો કહે વર લેજ્યો, મુજ વયણ પસાએ જોજો;
સંગ્રામે વિજય તુજ હોજ્યો હો લાલ. પુન્ય. ૧૪.
વર પામી કુમર તે આવે, નિજ મિત્રને તરત જગાવે;
પછે સઘળી વાત સૂણાવે હો લાલ. પુન્ય. ૧૫.
દેવ દેવી નિજ ઘર જાત, રજનિ ગઇ હૂઆ પ્રભાત;
ચહૂટે દોય મિત્ર પ્રયાત હો લાલ. પુન્ય. ૧૬.

નૃપ નગરે પડહ વજાવે, નર જે કોઇ દક્ષ કહાવે;
સુજ નંદનિને સમજાવે હો લાલ. પુન્ય. ૧૭.
મંત્ર યંત્ર ને તંત્ર બનાવે, નર દ્વેષીપણું છંડાવે;
તસ રાયસુતા પરણાવે હો લાલ. પુન્ય. ૧૮.
વળિ રાજ અરધ તસ દેશે, જગ માંહે સુજશ વરસ્યે;
મંન વંછિત મેળા લેશે હો લાલ. પુન્ય. ૧૯.
કોઇ પડહ છબે નહી લોક, નિત્ય પડહ વજાવે ફોક;
રાજા મન ધારતો શોક હો લાલ. પુન્ય ૨૦.
ચિત્રસેન તે પડહ સુણિને, નિજ મીત્રસ્યું વાત કરીને;
વળિ જ્ઞાની વયણ સમરીને હો લાલ. પુન્ય. ૨૧.
ચિત્રકારને ઘર દોય જાવે, એક પટે રૂપ કરાવે;
વન સરવર પંખિ મેળાવે હો લાલ. પુન્ય. ૨૨.
વડ ઉપર પંખિ માળા, હંસ હંસલી બાળક ચાળા;
ફરતી લગી દીવની ઝાળા હો લાલ. પુન્ય. ૨૩.
રહી હંસી બાળની પાસે, ગયો હંસ ઉદકની આશે;
પડિ સા દવમાં શિશુ ત્રાસે હો લાલ. પુન્ય. ૨૪.
હંસચાંચ ભરી જળ આવ્યો, પ્રિયામરણે મોહે મુઝાવ્યો;
છાતિ ફાટિ શિખિ જંપાવ્યો હો લાલ. પુન્ય. ૨૫.
ચિત્રપટે સવિ આલેખી, દેખાવે લોક વિશેષી;
કરે વાત સકળ જન દેખી હો લાલ. પુન્ય. ૨૬.
કુંઅરિની સખિયો આવે, જોઇને તસ વાત સુણાવે;
પદ્માવતિ શીશ ધુણાવે હો લાલ. પુન્ય. ૨૭.
દાસીને કહે ઇહાં લાવો, નર દોય સુપટ દેખાવો;
મુજને જોવા મન ભાવો હો લાલ. પુન્ય. ૨૮.
સુણિને સખિયો તિહાં જાવે, ભણે સ્વામિની તુમને તેડાવે;
કહે સો ભયમાં કુણ આવે હો લાલ. પુન્ય. ૨૯.
વદે દાસી ભય નવિ ધરશો, ચિત્રસેન સુણિ મન હરષો;
ગયો ફૂંપની પાસે તરશો હો લાભ પુન્ય. ૩૦.

કુંપની લાલ

પદ્માવતિ પાસે આવે, સખિ હસને પટ દેખાવે;
જોતાં મનમાં લય લાવે હો લલ. પુન્ય. ૩૧.
ચિત્રસેન શું નજર વલોવે, ચિંતે નર ખેઃ એ ખોવે;
પરભવને રાગે જોવે હો લાલ. પુન્ય. ૩૨.
પણ ચિત ઠસ્યૂં પટ્ટ સાથે, હંસ હંસલી બાળ સગાથે;
વન દાવ જૂએ ધરિ હાથે હો લાલ. પુન્ય. ૩૩.
ચિંતે આમેં કિહાં દીઠું, જોઇએ તિમ લાગે મીઠું,
હંસ હંસી ચરીત ઉકિઠું હો લાલ. પુન્ય. ૩૪.
લહી મુર્છા નયણાં મીચે, દોય ભયથી નાહાઠા નીચે;
સખિયો શીતળ જળ સિંચે હો લાલ. પુન્ય. ૩૫.
મૂર્છા વળિ સખિયો ટેળે,લહિ જાય શરણ એમ બોલે;
જગ નહિં કોય પુરૂષને તોલે હો લાલ. પુન્ય. ૩૬.
જે દેખી મનડું હીસે, પટધર નર તે નવિ દીસે;
ઇહાં લાવો વિસવાવિશે હો લાલ. પુન્ય. ૩૭.
જોઇ સઘળે કેહેણી દાસી, પટ આપી ગયો તે નાશી;
સુણિ સા રહે ચિત્ત વિમાશી હો લાલ. પુન્ય. ૩૮.
ખંડ ત્રીજે નર ખેદ જાવે, ઢાળ ચોથી સરસ કહાવે;
શુભવીર વચન રસ ગાવે હો લાલ. પુન્ય. ૩૯.

દોહરા.

કુમરી વિમાસે ચિત્તમાં, અહો જગ પુરૂષ દયાળ;
ચાંચ ભરી જગ લાવીયો, જીવાડણ મુજ બાળ. ૧.
ત્રણ મૃતક દેખી કર્યો, પાવક જંપાપાત;
હું નર ખેદ કરી મુઇ, પણ નર જગ વિખ્યાત. ૨.
હંસ જીવપટ ધર હશે, જાણું છું મતિ સાર;
નહિતો પરભવ ચિત્ર એ, કોણ દેવે ચિત્રકાર. ૩.
મુજ ચિત ચોર એ કિહાં ગયો,મુજ મનમાં ન સહંસ,
સખિઓ લાવો એહને, પુછો તસ કુળ વંશ. ૪.
પરદેશીશૂ પ્રીતડી, કહે સખિ તુમ ન કરીશ;

આવ્યો તિમ જાશે વળી, ઊભી હાથ ઘસીશ. ૫.
એવા ધૂર્ત જગત ફરે, કરતા નવ નવા વેશ;
તુમ સમ આર્જવ પામિને, જૂઠ દિઓ ઉપદેશ. ૬.
ધૂર્તનું મૃતક ન વિસરશો, તે ઊપર એક વાત;
સાંભળતાં મતિ ઊલસે, હોય ન કબહિ વિઘાત. ૭.

ઢાળ ૫ મી.

(વાહાલોજી વાય છે વાંસળી રે—એ દેશી.)

જૂઠો મીઠો સંસારમાં રે, સાચો જગમાં ન સુહાય;
માન પરીક્ષક સાચને રે, જૂઠો જૂઠાને ગાય. જૂઠો. ૧.
વ્યવહાર પંથે સમાચરે રે, ન કરે તે જૂઠનો સંગ;
ધૂરત પાપે પેટ જ ભરે રે, તસ જૂઠા સાથે રંગ. જૂઠો. ૨.
વેશ્યા ચોર ને વાણિયા રે, પરદારક ને દ્યૂતકાર;
સ્વાર્થિ ધૂર્ત નિદ્રાળુઓ રે, એ જૂઠ તણા ભંડાર. જૂઠો. ૩.
ધુરત વાત મીઠી કરે રે, પાડે પેહેલો વિશ્વાસ;
હૈયડા માંહિ પેશી કરી રે, જાય દેઇ પછે ગળે પાસ. જૂઠો. ૪.
ખારોદકે તૃપ્તિ નહી રે, જૂઠ ધુરતની વાત;
સુણતાં ધર્મ દૂરે કરે રે, વળિ ધન જીવિતનો ઘાત. જૂઠો. ૫.
બાળક ચોર ને પારધિ રે, ગાંધી નૃપ નાગ ને તીડ;
વેશ્યા વૈદ્ય ધૂર્તાતિથિ રે, નવિ જાણે પરની પીડ. જૂઠો. ૬.
સુર્યપૂરે રતનાગર રે, નામ શેઠ અતિ ધનવંત;
અંગજ એક વિમલાભિધ રે, એક દિન દોય વાત કરંત. જૂઠો. ૭.
શેઠ વદે બહુ ધન આપણે રે, જો જાણે ચોર ને રાય;
વળિ પિત્રાઇ ચાડી કરે રે, એક દિવસે સઘળું જાય. જૂઠો. ૮.
તે માટે એકાંતે જઇ રે, ધન ગોપવવું ઘટમાન;
દ્રવ્ય વિના રામચંદ્રને રે, વશિષ્ટ દિઓ અપમાન. જૂઠો. ૯.
એમ ચિંતી પુત્ર પિતા મળી રે, ધન લેઇ ગયા સમશાન;
ધન ગાડતાં કહે પૂતને રે, કરો નજર થઇ સાવધાન. જૂઠો. ૧૦.
મધ્ય નિશીની વેળા ગઇ રે, નવિ કરશો શોર બકોર;

પરધન લેવા ફરતા ઘણા રે, જગ ધૂર્ત ધૃત ને ચોર. જૂઠો. ૧૧.
તવ સુત ચારે દિશિ જોવતો રે, નર સૂતો દીઠો એક;
બોલાવ્યો પણ બોલ્યો નહીં રે, પગ ઝાલી તાણ્યો છેક. જૂઠો. ૧૨.
પણ તે સાસ ઘૂંટી રહ્યો રે, તવ જાણ્યું મૃતક નીદાન;
શેઠ કહ્યાથી ખડ્ગે કરી રે, કાપ્યાં તસ નાક ને કાન. જૂઠો. ૧૩.
પુત્ર પિતા ધન દાટતાં રે, અહી નાણુ કરીશ વિશેષ;
મંદિર જઇને સૂતા બિહુ રે, ન રહિ શંકા લવલેશ. જૂઠો. ૧૪.
પાછળ ધૂર્તે ધન કાહાડિયું રે, ચિંતે ગયા નાક ને કાન;
પણ જો દ્રવ્ય ઘરમાં હશે રે, તો કરશે જગત બહૂ માન. જૂઠો. ૧૫.
કાળો કાણો ને કુબડો રે, જે નર અલંકરિયો આથ;
જગ કહે ભાઇ સોહામણા રે, પગ પગ નર ઝાલે હાથ. જૂઠો. ૧૬.
ધન સવિ લેઇ નિજ ઘર ગયો રે, વિલસ્યે વેશ્યાદિક સાથ;
ભેળા ખેળા કરતો ફરે રે, ઘણા મિત્ર તે વલગ્યા હાથ. જૂઠો. ૧૭.
એક દિન શેઠ ધન કાહાડવા રે, ગયા સુતશું લેવા રોક;
ખાલી ખાડો દેખી કરિ રે, દોય મૂકે મોહોટી પોક. જૂઠો. ૧૮.
લહિ મૂર્છા વળી રોઇ કરી રે, આવ્યા નિજ ગેહે રાત;
વાહાલી નિદ્રા ગઈ વેગળી રે, ચિંતાએ થયો પરભાત. જૂઠો. ૧૯.
બિહુ જણ ધારી નિરણય કિયો રે, નાક કાન ગયાં તે ચોર;
એહ નિશાનીએ ઝાલવો રે, નવિ કરવું અવશું જોર. જૂઠો. ૨૦.
નગરે જોતાં ગણીકા ઘરે રે, દીઠો વિલસંતો તેહ;
મહિપતિ માણસે ઝાલિઓ રે, મળી કીધીનિશાનીજેહ. જૂઠો. ૨૧.
ભુપ ભણે ધન કિમ લિયું રે, હસિ બોલે રાય હજૂર;
શેઠની પાસે મેં ધન લિયું રે, આપી કિંમત ભરપૂર. જૂઠો. ૨૨.
રાય કહે તેં શું આપિયું રે, કહે મેં દિયાં નાક ને કાન;
તે જો પાછા મુજને દીએ રે, કરિ દેવે હતાં તે સમાન. જૂઠો. ૨૩.
તો શેઠને ધન પાછું દિયું રે, નથી બીજી કાંઇ ભૂલ્ય;
વાત સુણી નૃપ બોલિઆ રે, હુઆ ધૂર્ત તમો દોય તુલ્ય. જૂઠો. ૨૪.
શેઠ ગયા નિજ મંદિરે રે, ગયો ધૂર્ત વેસ્યા ગેહ;

ધૂર્ત વાત સુણિ સ્વામિની રે, પટધરસ્યું ન ધરશો નેહ. જૂહો. ૨૫.
વાત વીનોદ અચરિજ ભર્યો રે, ચંદ્રશેખર રાસ રસાળ;
ત્રિજે ખંડે એ પાંચમી રે, શુભવીરે વખાણી ઢાળ. જૂહો. ૨૬.

દોહરા.

કુંઅરી કહે સખિ સાંભળો, વાત કહી તેં સાર;
પણ જાણ્યાવિણુ શું કરે, મુજ મન કેરો વિચાર. ૧.
ધૂરત તો ફરતા ઘણા, ધૂતે બાલિશ લોક;
સજ્જન રવિદર્શન વિના, મુજ ન હશે ચિત કોક. ૨.
નારિ ચરિત્રની આગળે, ધૂર્ત કળા અપ્રમાણ;
મહિલાએ મહિતળ વચ્ચે, રોળ્યા જાણ અજાણ. ૩.
તેમાં પણ સુશિલા સતિ, બુદ્ધિવતી જે નાર;
કનક કસોટીશે ઘસે, વરણવતા સંસાર. ૪.
જિમ જગ રૂપવતિ સતિ, ધૂર્તાદિક સંયોગ;
યોગિ કર્યાં જણ ચ્યારને, આપ વરી સુખભોગ. ૫.
કહે સખીયો અમને કહો, બુદ્ધિ પ્રપંચ વિચાર;
પદ્માવતિ વળતું કહે, તેહ તણો અધિકાર. ૬.

ઢાળ ૬ ઠી.

(સખરેમેં સખરી કુણ જગતકી મોહની—એ દેશી.)

સુણ હો સખિ લખી વાત પુરાણી ગ્રંથમેં,
સતિ કુમતિ ભેદ વિનોદ બડા ગુણ પંથમેં; હાં હાં બડા ગુણ પંથમેં,
મેરી જાન બડા ગુણ પંથમેં.
કુડ કપટકી બાતમેં દૂષણ ડોલતે;
વિધિ ઔર નિષેધ રાજાદંત એકાંત ન બોલતે. હાં હાં એકાંત. મેરી. ૧.
વિશ્વપૂરે ગુણસાગર નામે શ્રેષ્ટિ સુતા,
ગુણવંતિ ગુણાવલી નામ સતીવ્રત અદ્ભુતા; હાં હાં સતી.
રૂપ અનૂપ નિહાળત લઘૂતા ભઈ,
મેના ઔર રંભા ઉરવશી ઊર્ધ્વ ગતિ ગઇ. હાં હાં ઉર્ધ્વ. મેરી. ૨.
રાજપૂરે ધનવંત શેઠ ઘર સાસરા,

પરધન લેવા ફરતા ઘણા રે, જગ ધૂર્ત ઘૂત ને ચોર. જૂઠો. ૧૧.
તવ સુત ચારે દિશિ જોવતો રે, નર સૂતો દીઠો એક;
બોલાવ્યો પણ બોલ્યો નહીં રે, પગ ઝાલી તાણ્યો છેક જૂઠો. ૧૨.
પણું તે સાસ ઘૂંટી રહ્યો રે, તવ જાણ્યું મૃતક નીદાન;
શેઠ કહ્યાથી ખડ્ગે કરી રે, કાપ્યાં તસ નાક ને કાન. જૂઠો. ૧૩.
પુત્ર પિતા ધન દાટતાં રે, અહી નાણુ કરીશ વિશેષ;
મંદિર જઇને સૂતા બિહુ રે, ન રહિ શંકા લવલેશ. જૂઠો. ૧૪.
પાછળ ધૂર્તે ધન કાહાડિયું રે, ચિંતે ગયા નાક ને કાન;
પણ જો દ્રવ્ય ઘરમાં હશે રે, તો કરશે જગત બહૂ માન. જૂઠો. ૧૫.
કાળો કાણો ને કુબડો રે, જે નર અલંકરિયો આથ;
જગ કહે ભાઇ સોહામણા રે, પગ પગ નર ઝાલે હાથ. જૂઠો. ૧૬.
ધન સવિ લેઇ નિજ ઘર ગયો રે, વિલસ્યે વેશ્યાદિક સાથ;
મેળા ખેળા કરતો ફરે રે, ઘણા મિત્ર તે વલગ્યા હાથ. જૂઠો. ૧૭.
એક દિન શેઠ ધન કાહાડવા રે, ગયા સુતશું લેવા રોક;
ખાલી ખાડો દેખી કરિ રે, દોય મૂકે મોહોટી પોક. જૂઠો. ૧૮.
સહિ મૂર્છા વળી રોઇ કરી રે, આવ્યા નિજ ગેહે રાત;
વાહાલી નિદ્રા ગઈ વેગળી રે, ચિંતાએ થયો પરભાત. જૂઠો. ૧૯.
બિહુ જણ ધારી નિરણય કિયો રે, નાક કાન ગયાં તે ચોર;
એહ નિશાનીએ ઝાલવો રે, નવિ કરવું અવશું જોર. જૂઠો. ૨૦.
નગરે જોતાં ગણીકા ઘરે રે, દીઠો વિલસંતો તેહ;
મહિપતિ માણસે ઝાલિઓ રે, મળી કીધીનિશાનીજેહ. જૂઠો. ૨૧.
ભુપ ભણે ધન કિમ લિયું રે, હસિ બોલે રાય હજૂર;
શેઠની પાસે મેં ધન લિયું રે, આપી કિંમત ભરપૂર. જૂઠો. ૨૨.
રાય કહે તેં શું આપિયું રે, કહે મેં દિયાં નાક ને કાન;
તે જો પાછા મુજને દીએ રે, કરિ દેવે હતાં તે સમાન. જૂઠો. ૨૩.
તો શેઠને ધન પાછું દિયું રે, નથી બીજી કાંઇ ભૂલ્ય;
વાત સુણી નૃપ બોલિઆ રે, હુઆ ધૂર્ત તમો દોય તુલ્ય. જૂઠો. ૨૪.
શેઠ ગયા નિજ મંદિરે રે, ગયો ધૂર્ત વેશ્યા ગેહ;

હિરા માણુક મોતી ભર્યાં તુમસેં પ્રીતિ મળી; હાં હાં તુમ.
એક પૂર પરિસરે વન તરૂ હેઠ વિસામતી,
દેઇ વિસવાસ ને ભોજન કારણુ ભેજતી. હાં હાં કારણુ. મેરી. ૧૦.
વનપાળક તે દેખી વદે નૃપ આગળે,
યુવતી રૂપવંતી ભરી ધન એકલી ભાગળે; હાં હાં એકલી.
અંપટી સાંઢી સહ દ્રવ્ય નારી અણુાવહી;
કરભિ સહ ભૂપસેં બોલે હસંત ખડી રહી. હાં હાં હસંત. મેરી. ૧૧.
તુમકું સ્વયંવરનેકું હમુ ઇહાં આવિયા,
તુમે કાહેકું સેવક સાથ હમકું બોલાવિયા; હાં. હાં હમકું.
મંદીર દેઇ ઊતારી ખાનપાન મોકલે,
મન મેલણુ ખેલણુ તાકું બોલાવનસેં ચલે. હાં હાં બોલા. મેરી. ૧૨.
બોલે સતી રહો દૂર મેરી બાતાં સુણો,
કામદેવકે મંદિર યાત્રા કરણકું જાવણો; હાં હાં કરણુ.
તુમ મુખ દરશન સુખભર મેં પાયા સહી,
જાઈ રાજપુરે સોય મંદિર પુજું ખડી રહી. હાં હાં પુજું. મેરી. ૧૩.
કોટી મુલ્ય તુમ ભૂષણુ પેહેરી જાવણાં,
કરિ પૂર્ણુ અભિગ્રહ સિદ્ધ પિછે ઇહાં આવણાં; હાં હાં પીછે.
માલ સહીત કરભીકું ઉહાં કરણી ખડી,
કામદેવ ચરણુ રજ તિલક કરૂ પાએ પડી. હાં હાં કરૂ. મેરી. ૧૪.
રાય સુણી નીજ સૈન્યક સાથે મોકલે,
કરભિ કરિ અગ્ર સુખાસન બેસી ચલે; હાં હાં સુખાસન.
રાજપૂરિ નગરી વન સેના ઊતરે;
કરભિ ભૂષણુ સુગુણુાવળી ગઇ નિજ સાસરે. હાં હાં ગઇ. મેરી. ૧૫.
સૈન્ય વિલક્ષ જઇ નૃપને કહેતા વળી,
તુમે સાસરવાસો કરીને તસ ઘર મોકલી; હાં હાં તસ.
રાજ્ય તજી તસ મોહે નૃપ યોગિ થયો,
રાખ ચોળી ધરિ કર ઝોળી વનેચરમેં ગયો. હાં હાં વને. મેરી. ૧૬.
ભોજન લાવત ચોર ન દેખી સા વને,

જયવંત કુમારકે સાથ ગમે સુખ વાસરા; હાં હાં ગમે.
એક દીન સારથવાહ ધનાભિધ આવતે,
તસ ગેહ ઉતારા કીધ રહે ખટ માસ તે. હાં હાં રહે. મેરી. ૩.
ગુણાવળી રૂપવંત નંધાસેં દેખતે,
લગિ કામ નરેંદકી ચોટ ઊસેપર મોહતે; હાં હાં ઉસે.
માળણ દૂતી કે સાથ સદેવે કહાવતે,
સા નધાસે ન જોવે તાસ તથાપિ ઇહાંવતે. હાં હાં તથાપિ. મેરી. ૪.
આપકે દેશ જવાકી તૈયારી જબ રહે,
સોય તામ કહાવે તાસ અબે તૂં કયા કહે; હાં હાં અબે.
આજ મુકામ કરી તુજપર મરણો કીયો,
નહીતો અમ સાથ ચલો ધન માલ તુજે દીયો. હાં હાં ધન. મેરી. ૫.
દૂતીકા વયણ સુણિ કરી સા ચિંતે વસા,
કામી નર અંધ ન દેખે વાસર ને નિશા; હાં હાં વાસર.
દ્રવ્ય હરૂં મેં તાસ ઇસ્યા ફેર ના કરે,
યું ધારિ વિચારી વાત દુતિકું ઉચરે. હાં હાં દુતી. મેરી. ૬.
જાય ઊસે કહો એમ આવુંગી નિશા સમે,
હુઆ શેઠ ખુશી સુણિ વાત ચલ્યો સંધ્યા સમે; હાં હાં ચાલ્યો.
માળણ સાથ ગુણાવલી યક્ષ નમનં ગઇ,
દૂતીને વિસરજી ગેહ ઉસે ભેળી ભઇ. હાં હાં ઉસે. મેરી. ૭.
સાંઢિ ચઢિ ભણે શેઠકું મોય વિસ્મૃત હુઇ,
યક્ષનેકી સતાબીસે ઝાંઝર એક મેં ભુલ ગઇ; હાં હાં એક.
આ નેઊર બિન ન ચલુંગી તુમ લાઆ જઇ,
હઠ દેખી ગણ તસ ગેહ પિછેસે કયા હુઇ. હાં હાં પિછેસે. મેરી. ૮.
વન મધ્યે એક તસકર સા દેખી કરી,
રૂપ કેરે બાણે વિંધાણો રાગ દીશા ધરી; હાં હાં રાગ.
સાંઢિ ઉપર ચઢિ હલકારિ મારગ સરૂ,
સો કેહે ઝાલિ લગામ જોર મિલિ તું સુંદરૂ. હાં હાં મીલી. મેરી. ૯.
બોલે સતી મંન વંચ્છિત ભાગ્ય દિશા ફળી,

ઓઇ નારી ગઇ લઇ કોડ હમૂ તો લાજિયા; હાં હાં હમૂ.
સૈન્ય સુભટ જોતાં ગઇ સાસરે મોજમેં,
હમે યોગી હુવા તસ મોહે રહું રણુ રોજમેં. હાં હાં રહું. મેરી. ૨૪.

ચોથો વિચારે નારી મળી મુજ મહાસતી,
ભણે સોય સુણો હમુ યોગી હુવા નારી વતી; હાં હાં હુવા.
એમ કહિ ઉઠી જયંત નિજ ઘર જાવતે,
સહી નારી ગુણાવળી સાથ કે પ્રેમ-મિલાવને; હાં હાં પ્રેમ. મેરી. ૨૫.

સદ્ગુરૂ પાસે ધર્મ સુણિ વ્રત પાવતે,
દોય દંપતિ ગુરૂ ગુણભક્તિએ સ્વર્ગ સધાવતે; હાં હાં સ્વર્ગ.
ત્રીજે ખડે ઢાળ એ છઠ્ઠી સંવરી,
શ્રી શુભવીર વિનોદ વચન રસમંજરી. હાં હાં વચન. મેરી. ૨૬.

દોહરા.

પદ્માવતિ કેહે સુણ સખી, નહિ પટધર એ ધૂત;
કરિય પરીક્ષા પરણશું, મંન વંછિત વરજૂત. ૧.

દાસી મુખે નરપતિ સુણિ, હર્ષ લહે સવિશેષ;
સ્વયંવરા મંડપ રચે, કરી સામગ્રી અશેષ. ૨.

ગામ નગરના ભૂપને, તેડે કરિ બહુ માન;
રાજસુતાને સ્વયંવરે, આવો સપુત્ર સયાન. ૩.

રૂદ્ધિ સહીત આવ્યા સવે, રત્નપુરિ ઉદ્યાન;
ગોરવ તસ ભૂપતિ કરે, તૃણ અશનાદિ વિતાન. ૪.

થંભ ફૂટિકમય ઝગમગે, પૂતળી નાટારંભ;
પંચવરણ ચિત્રામણે, સ્વર્ગ વિમાન અચંભ; ૫.

પંક્તિ સિંહાસન શોભતિ, ચંદરૂઆ ચોસાળ;
ધૂપઘટા ગગને ચલી, દ્વારે કુસુમની માળ. ૬.

દેખી નૃપસવિ હરખિયા, મંડપ રચના સાર;
મહૂરત સર તિહાં આવિને, બેઠા સહુ પરિવાર. ૭.

તવ રાગે વાહ્યો તે પણ વન યોગિ બને; હાં હાં વન.
સાથપતિ લેઇ ઝાંઝર દૂતિ હાથસેં,
વન મધ્ય નિહાળી શોકે ભયો તે અનાથસે. હાં હાં ભયો. મેરી. ૧૭.
દૂતીકું દેઇ ઝાંઝર તે રોતે ગએ,
નિજ અંગ વિભૂતી લગાય દુખે યોગિ ભયે; હાં હાં દુખે.
નારી ગઇ સુણિ તસ ધવ વૈરાગ્યે ભળ્યો,
સગડી ધરી હાથ જયંત યોગીશ્વર થઇ ચલ્યો. હાં હાં યોગી. મેરી. ૧૮.
ચ્યાર યોગી થઈ ગામ વને ફિરતે ફિરે,
એક દિન વન સરોવર પાળે તે ભેગાં મળે; હાં હાં. પાળે.
પાઉ પરી એક એકકું અલ્લક બોલતે,
યોગિ:કુળ કેરા મંત્ર વિભૂતીકા બોલતે. હાં હાં વિભૂતી. મેરી. ૧૯.
ધુણિ લગાઇ શખાઇસેં રોટિ પકાવતે,
કેળ પત્ર સકોરે દાળસેં ભોગ લગાવતે; હાં હાં ભોગ.
હોકા પાણી લે કર ગાંજા ચડાવતે,
ભંગકો રંગ કાહાડિ કરિ એક એકકું પાવતે. હાં હાં એક. મેરી. ૨૦.
બાત કરંતા ભાઇ યોગ તુમે કિણે લિયા,
કુંણ ગુરૂ મિલિએ સાંઇ નામ તુમારા કયા દિયા; હાં હાં તુમારા.
સાથપતિ કહે ભાઇ મળી એક બાલિકા,
હિરા માણક મોતિ લે ગઇ તત્ર ધરિ ઝોળીકા. હાં હાં તસ. મેરી. ૨૧.
ધરકા નખોધ વાળ કર ભસ્મ લગાવતે,
તીણે નામ નખોધપુરી કહિ દુનિયાં ગાવતે; હાં હાં દુનિયા.
નારીસે ત્રાસત નાસત ધર ધર જાવતે,
માઇ માઇ કહિ કરિ ભિક્ષા લે કર ખાવતે; હાં હાં લેકર. મેરી. ૨૨.
ચોર કહે મેં સોર કરૂં કેઇ નારમેં,
મિજે મોહ લગાઈ ખરાબ કિયા સંસારમેં; હાં હાં કીયા.
કરબિ કે ઉપર પૈસા ભરેલા લે ગઇ,
વિશ્વાસે ભમાડી યોગિપણા અમ દે ગઇ. હાં હાં અમ. મેરી. ૨૩.
રાય ભણે સુણ ભાય અમો તો રાજિયા,

અસિ કર ધરી મિત્રને ભમતો રે, ચિત્રસેન ધનુષને નમતો રે. શોભા૦૧૩.
ધનુ વેદ કળાએ દક્ષ રે, સંભરતો ધનંજય યક્ષ રે; શોભા૦
તે શિઘ્ર સાન્નિધ્ય કરાવે રે; લીલાએ ધનુષ ચઢાવે રે. શોભા૦૧૪.
કુંવરી હરખિ તિણિ વેળા રે, તસ કંઠ ઠવે વરમાળા રે, શોભા૦
અજ્ઞાનકુળે નૃપ રૂઠ્યા રે, સાયુધે રણ કરવા ઊઠ્યા રે. શોભા૦૧૫.
રે રાંક તું નહિ નૃપ બાળ રે, તજ્ય કંઠ થકી વરમાળ રે; શોભા૦
ભણે કુંવર તમે શિયાળ રે, હું કેસરીસીંહનો બાળ રે. શોભા૦૧૬.
કન્યાની યાચના સારી રે, નવી માગી આવે નારી રે; શોભા૦
પરનારી તણા અભિલાખી રે, પાપ પંકિલ દુરગતિ દાખી રે. શોભા૦૧૭.
મુજ કર અસિ ધારા ગંગ રે, કરો સ્નાને નિર્મળ અંગ રે; શોભા૦
એણે બોલે મચ્યો સંગ્રામ રે, સૂર સાન્નિધ્યથી નાઠા તામ રે. શોભા૦૧૮.
વીરસેન વસંત પૂરિંદ રે, ચિત્રસેન જયો તસ નંદ રે; શોભા૦
અણચિંતી અમૃત તોલે રે, બિરૂદાવળી માગધ બોલે રે. શોભા૦૧૯.
સુણિ નૃપ સહુ વિસ્મય પામે રે, બળવંત લહી શિર નામે રે; શોભા૦
વિસ્તારી વિવાહ કીધો રે, પદમરથ કારજ સીધો રે. શોભા૦૨૦.
ગજ વાજિ રથાદિક દીધાં રે, ચિત્રસેન કુમારે લીધાં રે; શોભા૦
વળી જાચકને બહૂ દાન રે, રાય રાણાને બહૂ માન રે. શોભા૦૨૧.
વિલસે આવાસ ઉતંગ રે, રસભર પદ્માવતિ સંગ રે; શોભા૦
પરભવની વાત સંભારે રે, રાગ પૂરવનો ન વિસારે રે. શોભા૦૨૨.
ગીત ને નાટક જોતા રે, સુખભર વિત્યા દિન કેતા રે; શોભા૦
ખંડ ત્રિજે સાતમી ઢાળ રે, શુભવીર વચન રસાળ રે. શોભા૦૨૩.

દોહરા.

એક દિન મિત્રને ઇમ કહે, જઇશૂં હવે નિજ દેશ;
વ્યસન તજ્યાં સુખ સંપજ્યાં, સદગુરૂને ઉપદેશ. ૧.
માતા મન આશિશથી, પામ્યો રૂદ્ધિ વિશાળ;
મચ્છિ સમરણ માત્રથી, જળમાં જીવે બાળ. ૨.
નાગિણ આલિંગન કરે, પન્નગ હુએ અદ્ભુત;
કુર્મિ આલોકન કરે, તિણે જળ જીવે પૂત. ૩.

ઢાળ ૭ મી.

(સોગટડાં તેં માંડયાં સોળ રે—એ દેશી.)

મળી મંડપ માંહે કચેરી રે, છુટા નાંખ્યાં પુલ તે વેરી રે;
શોભા સ્વર્ગની રે.
કહે પદ્મરથ તે વેળા રે, નીભાઈ સર્વ મળ્યા ઈંહા ભેળા રે. શોભા૦૧.
મુજ ઘર એક ચાપ ઉદાર રે, નામ છે તસ વજ્જર સાર રે; શોભા૦
તસ પણછ ચઢી ન ત્રિલોકી રે, તે ઊપર દેવની ચોકી રે. શોભા૦૨.
કરિ પૂજા થાપ્યું કચેરી રે, જે ચઢાવે નર એક ફેરી રે; શોભા૦
પદમાવતિ પુત્રિ બાળા રે, તસ કંઠ ઠવે વરમાળા રે. શોભા૦૩.
સુણિ બોલે ગર્વભરેલા રે, એ કામ માંહે શી વેળા રે; શોભા૦
ધરિ પદમાવતિ શણગાર રે, સાથે સખિના પરિવાર રે. શોભા૦૪.
પાલખિએ બેસી ચલંતી રે, જાણે ઇંદ્રની પુત્રિ જયંતી રે; શોભા૦
હેમ કંબાકર ઝળકાર રે, ચલે આંગળ દાસી ચ્યાર રે. શોભા૦૫.
દોય પંખાએ પવન કરેવે રે, દોય તાંબૂલ બીડાં દેવે રે; શોભા૦
મંડપ છાયો અંધાર રે, તિહાં વિજળીનો ઝળકાર રે. શોભા૦૬.
વળિ સાથે સુભટ હજાર રે, મંડપ આવિ તિણું વાર રે; શોભા૦
પણ મનમાં ચિંતા એક રે, પટધરની રેહેજ્યો ટેક રે. શોભા૦૭.
એક બોલ્યો મંગળ પાઠ રે, સા શકુનનિ બાંધે ગાંઠ રે; શોભા૦
ઊતરી સખિયોને વિચાલે રે, પૂરવ ભવ કંત નિહાળે રે. શોભા૦૮.
એક દિશ દોય મિત્ર તે બેઠા રે, રાજપુત્રિએ નયણે દીઠા રે; શોભા૦
દાસી વચને નૃપનંદ રે, ધરિ ધીરજ ઊઠે આનંદ રે. શોભા૦૯.
લાટદેશનો રાય અંગધ રે, ચાપ દેખી થયો તે અંધ રે; શોભા૦
લજવાણો ગયોં અણુ ભાળી રે, સભા લોક હસે દેઇ તાળી રે. શોભા૦૧૦.
આવ્યો રાજા કરણાટ રે, નાગફણિએ પડયો ચત્તાપાટ રે; શોભા૦
જે જે નૃપ સુત ઉજમાળ રે, દેવ રૂઠયા સિખી કરે ઝાળ રે. શોભા૦૧૧.
નિચું જોઈ સવિ નૃપ બેઠા રે, મુનિરાજ્યૂં ધ્યાનમાં પેઠા રે; શોભા૦
હુઆ નૃપ ચિંતાતુર જામ રે, ચિત્રસેન ઉભો થઇ તામ રે. શોભા૦૧૨.
વદે મિત્રને ધૈર્ય પ્રચંડ રે, તુમ સાહજ ધરૂં કો ડંડ રે; શોભા૦

વડ એક મોટો વિસ્તર શાખ, ચિહુ દિશ સૈન્ય વસાયજી;
દંપતિ મિત્ર રહ્યા વડ હેઠે, પામિ શિતળ છાંયજી. પુન્ય૦ ૮.
સૈન્ય સુભટ સૂતા સંધ્યાએ, શ્રમ હર ગઇ મધ્ય રાતિજી;
દંપતિ સૂતાં ભર નિદ્રાએ, આવ્યે વ્યંતર જાતિજી. પુન્ય૦ ૯.
મિત્ર ખડ્ગ કર ચોકી ભરતાં, સાંભળતો તે વાતજી;
ગોમૂખ યક્ષ ચક્કેસરી દેવિ, વૃક્ષે વસે દિન રાતિજી. પુન્ય૦ ૧૦.
દેશે રાજ્ય કિંવા નહી દેવે, આ નરને નીજ તાતજી;
દેવિ પુછે તે યક્ષ ભણે એમ. એ છે વિષમી વાતજી. પુન્ય૦ ૧૧.
આપણો એ સાધર્મિક જાણિ, વાત કહૂં ઉપગારજી;
કુંવર ચલ્યા પછી માતા એહની, મરણ ગઇ નિરધારજી. પુન્ય૦ ૧૨.
માત સપત્ની વિમળા નામે, વશ્ય થયો તસ રાયજી;
ગૂણસેન નિજ સુત રાજ્ય થાપવા, કરતી બહૂલ ઉપાયજી; પુન્ય૦ ૧૩.
ચિત્રસેનને હણુવા કારણ, શીખવ્યો નૃપને એમજી;
આવે કુંવર તદા એ ઘોડો, બેસણ દેજ્યો પ્રેમજી. પુન્ય૦ ૧૪.
તુરંગથી ન મરે તો દરવાજે, યંત્ર પ્રયોગે કીધજી;
હેઠળ જાતાં પડશે ઉપર, થાશે મનોરથ સિધજી. પુન્ય૦ ૧૫.
તેથિ ન મરે તો વિશમોદક, એ ત્રણ આ વળી જાસજી;
નારી પ્રેર્યો શુવંશ રવૈયો, કરે દધીની છાશજી. પુન્ય૦ ૧૬.
ચોથી આવળી સજ્યા સૂતાં, ભય છે ભૂજંગનો દેહજી;
જો મૂકાશે મંત્રિ મતિથી. તો થાશે રાજા એહજી. પુન્ય૦ ૧૭.
કરી ઉપગાર વાત જો કેહેશે, તો નિજ પથ્થર રૂપજી;
રત્નસાર સુર વાર્ત સુણીને, ધારી ઠવે મન કૂપજી. પુન્ય૦ ૧૮.
પરભાતે સવિ સૈન્યશું ચલીયા, કરત અખંડ પ્રયાણજી;
આવ્યા નિજ પુર સાંભળી સનમુખ, આવે સજ્જન રાણજી. પુન્ય૦ ૧૯.
અશ્વથી ઉતરી તાતને નમતાં, દીયે આલિંગન રાયજી;
કૃત્રિમ સ્નેહે કુશળ તે પૂછી, દુષ્ટ તુરંગ ધરાયજી. પુન્ય૦ ૨૦.
મિત્રે બુદ્ધિ બળે કરી દૂરે, બીજે અશ્વે ચઢાયજી;
ઓચ્છવશૂં પોળ હેઠે આવત, હયમુખ દીએ મિત ધાયજી. પુન્ય૦ ૨૧.

તાત સ્નેહથી માતનો, લક્ષ ગુણો છે સ્નેહ;
ખેદ ભરી ગાળો દિએ, તોપણ ધૃતનો મેહ. ૪.
માતપિતા ચરણે જઇ, વિનયે નમું એક વાર;
માત તાત સેવન થકી, લહું શોભા સંસાર. ૫.
સસરા ઘર વસતાં થકી, નિરલજનો અવતાર;
પીયર ભલૂં નહિ નારીને, દૂર્બળ વર ભરતાર. ૬.
આપ ગુણે ઉત્તમ કહ્યા, મધ્યમ જનકને નામ;
અધમ કહ્યા માઉલ ગુણે, અધમ અધમ આ ઠામ. ૭.
રત્નસાર સુણિને જઇ, કહે નૃપને તે વાત,
ઉત્કંઠા અમને ઘણી, મળવા માત ને તાત. ૮.
રાય સુણિ મન ચિંતવી, રાણી સાથ વિચાર;
સામગ્રી સવિ સજ કરે, પૂત્રિશૂં ધરિ પ્યાર. ૯.

ઢાળ ૮ મી.

(વીર જીણંદ જગત ઉપકારી—એ દેશી.)

પુન્ય કરો જગમાં સહૂ પ્રાણિ, પણ સદ્‌ગુરૂ ઉપદેશજી;
ગુરૂ ઉપદેશે આ ભવ સુખિઆ, પરભવ નહી દુખ લેશજી. પુન્ય૦ ૧.
ચિંતે રાય જે પૂત્રી જાઇ, જાણો નેટ પરાઇજી;
ઘેંશ શિરામણ છાલીદુ જાણું, જેવું બદામનું નાણુંજી. પુન્ય૦ ૨.
કાંસાકુટ કરે ધનની ગણતી, પ્રાહુણે ઘર કરે વસતીજી;
રક્ત ચણોઠીનો અલંકાર, પુત્રિનો પરિવારજી. પુન્ય૦ ૩.
રાજા રાણિ કરત સજાઇ, દેતા દ્રવ્ય અપારજી;
વસ્ત્રાભૂષણ રત્ન દિએ વળી, હય ગય રથ પરિવારજી. પુન્ય૦ ૪.
નૃપ રાણી બેટીને ભાખે, હેત શિખામણ સારજી;
સસરા સાસુનો વિનય કરજો, દેવ સમો ભરતારજી. પુન્ય૦ ૫.
દેવ ગુરૂની ભક્તિ કરજો, પાળજો વ્રત નેમજી;
સજ્જ સાહેલી કરે મિલણા, પદ્માવતીશું પ્રેમજી. પુન્ય૦ ૬.
બોલાવી નૃપ પાછા વળિયા, કુંવર કરે પરીયાણુજી;
નવ નવ કૌતક જોતાં પામ્યું, મનોરમા ઉદ્યાનજી. પુન્ય૦ ૭.

વડ એક મોટો વિસ્તર શાખ, ચિહુ દિશ સૈન્ય વસાયજી;
દંપતિ મિત્ર રહ્યા વડ હેઠે, પામિ શિતળ છાંયજી. પુન્ય૦ ૮.
સૈન્ય સુભટ સૂતાં સંધ્યાએ, શ્રમ હર ગઇ મધ્ય રાતિજી;
દંપતિ સૂતાં ભર નિદ્રાએ, બોલે વ્યંતર જાતિજી. પુન્ય૦ ૯.
મિંત્ર ખડ્ગ કર ચોકી ભરતાં, સાંભળતો તે વાતજી;
ગોમૂખ યક્ષ ચક્રેસરી દેવિ, વૃક્ષે વસે દિન રાતિજી. પુન્ય૦ ૧૦.
દેશે રાજ્ય કિંવા નહી દેવે, આ નરને નીજ તાતજી;
દેવિ પુછે તે યક્ષ ભણે એમ, એ છે વિખમી વાતજી. પુન્ય૦ ૧૧.
આપણો એ સાધર્મિક જાણિ, વાત કહૂં ઉપગારજી;
કુંવર ચલ્યા પછી માતા એહની, મરણ ગઇ નિરધારજી. પુન્ય૦ ૧૨.
માત સપત્ની વિમળા નામે, વશ્ય થયો તસ રાયજી;
ગૂણસેન નિજ સુત રાજ્ય થાપવા, કરતી બહૂલ ઉપાયજી; પુન્ય૦ ૧૩.
ચિત્રસેનને હણવા કારણ, શીખવ્યો નૃપને એમજી;
આવે કુંવર તદા એ ઘોડો, બેસણુ દેજ્યો પ્રેમજી. પુન્ય૦ ૧૪.
તુરગથી ન મરે તો દરવાજે, યંત્ર પ્રયોગે કીધજી;
હેઠળ જાતાં પડશે ઉપર, થાશે મનોરથ સિધજી. પુન્ય૦ ૧૫.
તેથિ ન મરે તો વિશમોદક, એ ત્રણુ આ વળી જાસજી;
નારી પ્રેર્યો શુવંશ રસૈયો, કરે દધીની છાશજી. પુન્ય૦ ૧૬.
ચોથી આવળી સજ્યા સૂતાં, ભય છે ભૂજંગનો દેહજી;
જો મૂકાશે મંત્રિ મતિથી, તો થાશે રાજા એહજી. પુન્ય૦ ૧૭.
કરી ઉપગાર વાત જો કેહેશે, તો નિજ પથ્થર રૂપજી;
રત્નસાર સુર વાત સુણીને, ધારી ઠવે મન કૂપજી. પુન્ય૦ ૧૮.
પરભાતે સવિ સૈન્યશું ચલીયા, કરત અખંડ પ્રયાણજી;
આવ્યા નિજ પુર સાંભળી સનમુખ, આવે સજ્જન રાણજી. પુન્ય૦ ૧૯.
અશ્વથી ઉતરી તાતને નમતાં, દીયે આલિંગન રાયજી;
કૃત્રિમ સ્નેહે કુશળ તે પૂછી, દુષ્ટ તુરંગ ધરાયજી. પુન્ય૦ ૨૦.
મિત્રે બુદ્ધિ બળે કરી દૂરે, બીજે અશ્વે ચઢાયજી;
ઓચ્છવશું પોળ હેઠ આવત, હયસુખ દીએ મિત ધાયજી. પુન્ય૦ ૨૧.

તાત સ્નેહથી માતનો, લક્ષ ગુણો છે સ્નેહ;
ખેદ ભરી ગાળો દિએ, તોપણ ધૃતનો મેહ. ૪.
માતપિતા ચરણે જઇ, વિનયે નમું એક વાર;
માત તાત સેવન થકી, લહું શોભા સંસાર. ૫.
સસરા ઘર વસતાં થકી, નિરલજનો અવતાર;
પીયર ભલૂં નહિ નારીને, દૂર્બળ વર ભરતાર. ૬.
આપ ગુણે ઉત્તમ કહ્યા, મધ્યમ જનકને નામ;
અધમ કહ્યા માઉલ ગુણે, અધમ અધમ આ ઠામ. ૭.
રત્નસાર સુણિને જઇ, કહે નૃપને તે વાત,
ઉત્કંઠા અમને ઘણી, મળવા માત ને તાત. ૮.
રાય સુણિ મન ચિંતવી, રાણી સાથ વિચાર;
સામગ્રી સવિ સજ કરે, પૂત્રિશૂં ધરિ પ્યાર. ૯.

ઢાળ ૮ મી.

(વીર જીણંદ જગત ઉપકારી—એ દેશી.)

પુન્ય કરો જગમાં સહૂ પ્રાણિ, પણ સદ્ગુરૂ ઉપદેશજી;
ગુરૂ ઉપદેશે આ ભવ સુખિઆ, પરભવ નહી દુખ લેશજી. પુન્ય૦ ૧.
ચિંતે રાય જે પૂત્રી જાઇ, જાણો નેટ પરાઇજી;
ઘેંશ શિરામણ છાલીદુ જાણું, જેવું બદાગતું નાણુંજી. પુન્ય૦ ૨.
કાંસાકુટ કરે ધનની ગણતી, પ્રાહુણે ઘર કરે વસતીજી;
રક્ત ચણોઠીનો અલંકાર, પુત્રિનો પરિવારજી. પુન્ય૦ ૩.
રાજા રાણિ કરત સજાઇ, દેતા દ્રવ્ય અપારજી;
વસ્ત્રાભૂષણ રત્ન દિએ વળી, હય ગય રથ પરિવારજી. પુન્ય૦ ૪.
નૃપ રાણી બેટીને ભાખે, હેત શિખામણ સારજી;
સસરા સાસુનો વિનય કરજો, દેવ સમો ભરતારજી. પુન્ય૦ ૫.
દેવ ગુરૂની ભક્તિ કરજો, પાળજો વ્રત નેમજી;
સજ્જ સાહેલી કરે મિલણા, પદ્માવતીશું પ્રેમજી. પુન્ય૦ ૬.
બોલાવી નૃપ પાછા વળિયા, કુંવર કરે પરીયાણજી;
નવ નવ કૌતક જોતાં પામ્યું, મનોરમા ઉદ્યાનજી. પુન્ય૦ ૭.

પ્રભુ વાણી અમૃત સમી, સુણિ પામ્યા વિશરામ. ૫.
લહી વૈરાગ્ય ઘરે જઇ, મેળવી મંત્રી સાથ;
ચિત્રસેન પદ થાપિને, લિએ દિક્ષા પ્રભુ હાથ. ૬.
વિમળા પણ સંયમ લીએ, ગણિ સંસાર અસાર;
ચહણુ આ સૈવન શીખતાં, ભૂતળ કરત વિહાર. ૭.
ચિત્રસેન રાજા થયો, પાળે રાજ્ય મહંત;
પંચ સયાં મંત્રીશરે, રત્નસાહાર થાપંત. ૮.
દિન કેતે વિત્યે થકે, રત્નસાહાર કરે ચિત્ત;
આવળી ત્રણ વળી ગઇ, પણ નહિ હુવા નંચિંત. ૯.
કહે નૃપને પુન્ય જ કરો, પુન્યથી પાપ પળાય;
તુમ શિર કષ્ટ હે મોટકું, ટળશે તવ સુખ થાય. ૧૦.
તવ રાજા ગુરૂદેવની, ભક્તિ કરે એક ચિત;
જીવ અમાર પલાવતા, દાને દિએ બહુ વિત. ૧૧.
પણ મંત્રી નૃપ પાસથી, ન રહે ક્ષણ એક દૂર;
ભોજન પણ ભેગા કરે, રાત્રે ચોકી હજૂર. ૧૨.

ઢાળ ૯ મી.

(મજના વાલાની વિનતી રે—એ દેશી.)

અન્ય દીને મધ્ય નિશા સમે રે, સૂતા નિદ્રાએ રાયો લાલ;
મંત્રી ચોકી ભરતે થકે રે, દીઠી ચંચળ છાયા લાલ.
અમરની વાણિ અમોલ છે રે. ૧.
ઉર્દ્ધ નજર કરી જોવતા રે, દીઠો પન્નગ કાળો લાલ;
ખંડોખંડ મંત્રી કરી રે, ગુપ્ત કર્યો લેઇ થાળો લાલ. અમરની૰ ૨.
રાણી જંઘા ઉપર પડ્યો રે, રૂધિરનો બિંદુ એક દીઠો લાલ;
વસ્ત્રે મંત્રી લૂહતાં થકાં રે, જાગત દેખિ નૃપ રૂઠ્યો લાલ. અમરની૰ ૩.
મંત્રીને કહે શું કરો રે, મંત્રી વિચ્યારે ભય ભાંતે લાલ;
ઉતર શો દીઉં શંકા પડી રે, વધન દીને દ્રષ્ટાંતે લાલ. અમરની૰ ૪.
પથ્થર થાઉં સાચૂં વદે રે, જુઠે રાજા નવિ માને લાલ;
કૃત ઉપગાર દુરે કરી રે, દુર કરે કરિ અપમાને લાલ. અમરની૰ ૫.

પાછે પગે હય દૂરે જાતે, તતખિણુ પોળ પ્રતાપજી;
મહુરત વેળા પડયો દરવાજો, લોકતણો થયો ઘાતજી. પુન્ય૦ ૨૨.
પાપ પ્રગટ થઇ નર મુખ બોલે, રાયે કીધ ઉપાયજી;
ચિત્રસેન જીવ્યા તે સુંદર, સ્નેહી મિત્ર પસાયજી. પુન્ય૦ ૨૩.
નિજ ઘર આવી તાતને વિનયે, રંજે શંખ નિરાશજી;
નિર્મળ જળ ખારે વસ્ત્રાદિક, જાય ન ગળિને પાસજી. પુન્ય૦ ૨૪.
વિમળા માત નમી સુખ પૂછી, દંપતિ નિજ ઘર જાયજી;
તે દિન વિમળા નિજ ઘર જમવા, તેડે કપટ ધરાયજી. પુન્ય૦ ૨૫.
રાય સ્વજન કુંવરાદિક બેઠા, જમવા ધરી ઉલ્લાસજી;
રત્નસાહાર દોય મોદક લાવી, છાના રાખે પાસજી. પુન્ય૦ ૨૬.
પીરસવા રાણિ લેઈ થાળ, મોદક ભરીયા સારજી;
રાજા લઘુ સૂત ભેગા બેઠા, પીરસતી તિણિ વારજી. પુન્ય૦ ૨૭.
દોય મિત્ર ભેગા દેખીને, વિખ મોદક દિએ દોયજી;
મિત્ર દુર તજિ સાહાર તે ખાવે, જેરહ ધરિઆ સોયજી. પુન્ય૦ ૨૮.
ખટરસ પાક જમીને બેઠા, તાંબૂળ બીડાં ખાયજી;
વસ્ત્રાભરણુ લહી સનમાને, નિજ મંદિરિએ સધાયજી. પુન્ય૦ ૨૯.
પદ્માવતી સનમાની સાસુ, કરતી ગેહ વદાયજી;
શ્રી શુભવીરે ત્રીજે ખંડે, આઠમી ઢાળ કહાયજી. પુન્ય૦ ૩૦.

દોહરા.

એક દિન નિશી નૃપ ચિંતવે, અહો મુજ બુદ્ધિ પળાય;
કુલ અવતંસ સૂતો પરિ, કીધો મરણુ ઉપાય. ૧.
ધિગ ધિગ મુજ પૌરૂષપણું; ધિગ ધિગ રાજ્યવિલાસ;
સ્ત્રી વશ પુત્ર રતનતણો, ચિંતવ્યો ચિત્ત વિનાશ. ૨.
એમ વૈરાગ રસે ભર્યો, રવિ ઉદયે ભૂપાલ;
સમવસર્યો વનમેં તદા, વીર જીણુંદ દયાળ. ૩.
દેવે સમવસરણુ રચ્યું, તખત બિરાજે નાથ;
વનપાલક મુખ સાંભળી; આવે નૃપ સહુ સાથ. ૪.
વંદિ દેઇ પરદક્ષણા, બેઠા થયો ચિત ઠામ;

અનુક્રમે કોઈ આવશે રે, કરશે તે ઉપગારો લાલ;
તતખિણુ દાનશાળા કરી રે, આવે લોક હજારો લાલ. અમરની૦ ૧૮.
ખાખી યોગી જે જે કહે રે, તે તે કીધ ઉપાયો લાલ;
પણુ એક લેશ ગુણુ નવિ થયો રે, તવ નૃપ શોકે ભરાયો લાલ. અમરની૦ ૧૯.
બેસે ન રાજ્ય કચેરીએ રે, ગીત ને નૃત્ય ન સુહાવે લાલ,
દંપતિ દોય ચિંતા ભરે રે, દિવસ નીશા નવિ જાવે લાલ. અમરની૦ ૨૦.
એક દિન ચિંતે એ દેવની રે, માયા દેવ સમાવે લાલ;
જઈ વડ હેઠે કરી વિનતિ રે, કરૂણાએ કાંઈ એ બતાવે લાલ. અમરની૦ ૨૧.
ઇમ ધારિ શુભ વેળા લહી રે, ચાલ્યો રાય એકાકી લાલ;
દિન કેતે વડ પામિયો રે, રાત્રે સૂતો તે પાંકી લાલ. અમરની૦ ૨૨.
અતિ ચિંતાએ નિદ્રા નહી રે, દેવી યક્ષને ભાખે લાલ;
કુણુ દુખિયો નર એકલો રે, તવ સૂર ઉત્તર દાખે લાલ. અમરની૦ ૨૩.
મિત્ર વિયોગે એ દુઃખ ભર્યો રે, સા ભણે કીમ વિયોગી લાલ;
સો કહે પૂર્વે આવ્યા હતા રે, પત્નિ મિત્રશું ભોગી લાલ. અમરની૦ ૨૪.
તે દીન મેં તુજને કહી રે, એહને આવળી ચારે લાલ;
મિત્રે ટાળી તે આવળી રે, પણુ મેં ના કહી તે વારે લાલ. અમરની૦ ૨૫.
તે લોપી નૃપ આગળે રે, વાત કરી તિણે તે હો લાલ;
દેવનું વાક્ય ન અન્યથા રે, પથ્થરમય થઇ દેહ હો લાલ. અમરની૦ ૨૬.
તાસ વિયોગે સુતો ઇહાં રે, સુણિ દેવી તવ પુછે લાલ;
જિમ પાછો નર રૂપે હુવે રે, તે પ્રતિકાર કીસ્યો છે લાલ. અમરની૦ ૨૭.
જક્ષ કહે જે શિયળે સતિ રે, સુત ઉછંગે કર ફરસે લાલ;
તવ મંત્રી નર રૂપે હુવે રે, સૂણિ રાજા મન હરશે લાલ. અમરની૦ ૨૮.
ઉઠી પ્રભાતે માર્ગે ચાલ્યો રે, પોહોતો વસંતપૂર ગેહે લાલ;
હર્ષે લોક પદ્માવતિ રે, દેખી રાયને નેહે લાલ. અમરની૦ ૨૯.
ગર્ભવતી સ્ત્રી વાતજ સૂણી રે, દિન દો ચ્યાર હર્ષ ભરાવે લાલ;
શુભ વેળાએ સૂત જન્મ્યો તદા રે, દિન દસ ઓચ્છવ થાવે લાલ. અમરની૦ ૩૦.
ધર્મસેનાભિધ થાપતા રે, ધર્મપસાએ સુખ પાવે લાલ;
સજજન સાથે દીન બારમે રે, દાનશાળાએ નૃપ આવે લાલ. અમરની૦ ૩૧.

પાવૈને નવિ પાનો ચઢે રે, સો સો બાળક રોવે લાલ;
જન્મ લગે જો સેવા કરે રે, રાજા મિત્ર ન હોવે લાલ. અમરની૦ ૬.

यतः

काकेशौचं द्यूतकारेषु सत्यं ॥ क्लीबे धैर्यं मद्यपे तत्वचिंता ॥
सर्पे क्षांतिः स्त्रीषु कामोपशांतिः ॥ राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

પૂર્વ ચાલ.

સતનો બેલી છે સાહિબો રે, જૂઠાનો જમરાય લાલ;
સાચૂં બોલવૂં મુજ ઘટે રે, દીઠું જ્ઞાનીતું થાય લાલ. અમરની૦ ૭.
મંત્રી કહે સાચું ભણ્યા થકી રે, થાઇશ હૂં પથ્થર રૂપો લાલ;
રાય વદે જૂઠ એ વારતા રે, આડ ખણે નહીં કુપો લાલ. અમરની૦ ૮.
સત્વ ધરી તવ મંત્રી ભણે રે, પદ્માવતીશૂં આવંતા લાલ;
વડ હેઠે તુમે નિદ્રા વરી રે, દેવી દેવ બોલંતા લાલ. અમરની૦ ૯.
આવળી જીવિત થાતની રે, ચ્યાર સૂણી તુમ કેરી લાલ;
જનનિ જતાં તાત રીપૂ થયો રે, વિમળાએ ચિત ફેરી લાલ. અમરની૦ ૧૦.
સઘળી વાત માંડી કહી રે, તેહમાં અશ્વની વાતે લાલ;
જાનુ સમાણો પથ્થર થયો, રે, કટિસમ પોળ નિપાતે લાલ. અમરની૦ ૧૧.
નૃપ દેખે પણ હઠથી કહે રે, બોલે આગળ ચૂંપે લાલ;
વિખમોદક ત્રિજી ભણે રે; કંઠલગે પથ્થર રૂપે લાલ. અમરની૦ ૧૨.
તોપણ નૃપ બોલે ચોથી કહો રે, જબ અહિબિંદુ કહેવાણો લાલ;
પથ્થરની પડિમા થયો રે, દેખી ભૂપ મુરછાણો લાલ. અમરની૦ ૧૩.
મૂર્છા વળી તવ રોતો ઘણૂ રે, મિત્ર તણા ગુણ સંભારી લાલ;
એ વિણ રાજને શૂં કરૂં રે, વાત પુરી ન વિચ્યારી લાલ. અમરની૦ ૧૪.
મરણ શરણ હવે માહરે રે, વચન સૂણીને પટરાણી લાલ;
ચિંતે હાર્યાજ સકળ ગયૂં રે, લોકમેં હાંસી ને હાણી લાલ. અમરની૦ ૧૫.
કરિએ કાળ ઊલંઘના રે, નૃપને કહે શું વિમાસો લાલ;
રાંકપરે શું રૂદન કરો રે, અવળો નાંખીને પાસો લાલ. અમરની૦ ૧૬.
ફરિ ઉપાય સજ કીજીએ રે, મંડાવો દાનશાળા લાલ;
દેશી વિદેશી મત્રે ભર્યા રે, કાનફટા જોગી જટા લાલ. અમરની૦ ૧૭.

વિજયસેન સુરિ વંદિને, ચંદ્રશેખર ભૂપરાય;
ઘર આવ્યા સુરિ તેડિને, બહુ વિધ ભક્તિ કરાય. ૯.
એક દિન રાજ કચેરિએં, બેઠા કુંવર નરેંદ;
નર એક આવી તિણે સમે, કહે નમિ પદ અરવિંદ. ૧૦.
હું છું પદ્મરથ રાયનો, ભૃત્ય નામ હરિદાસ;
પદ્મપુરીથી મોકલ્યો, વિકટ કામ તુમ પાસ. ૧૧.
સંભ્રમ માળે ખેલતી, મૃગસુંદરી સખી સાથ;
અપહરિ વ્યંતર ખેચરે, લેઇ ગયો ગ્રહિ હાથ. ૧૨.
ગામ વનાંતર જોઇ વળ્યા, ન જડી શુદ્ધિ કાંહી;
સાંઢિ ચડી એક રાતમાં, હું આવ્યો છૂં આંહી. ૧૩.

ઢાળ ૧૦ મી.

(કામણગારો એ કૂકડો રે—એ દેશી.)

વનિતાશું ચિત વેંધીયૂં રે, વંઠી સાંભળી વાત;
વશા વશી જઇ વેગળી રે, વિષમી વજ્જરની ઘાત. ૧.
વિરૂઇ વેળા વિયોગની રે, વેધકને ન ખમાય;
વિજોગી વનમાં ફરે રે, જંપાપાત કરાય. વિરૂઇ૦ ૨.
જિમ ચકલો ચકલી બીહૂ રે, ઉષ્ણુ ઋતુને કાળ;
તૃખાવંત વિલોકતા રે, સેહેતાં તાપની ઝાળ. વિરૂઇ૦ ૩.
ઉદક વિના રજની ગઇ રે, પડિયો વાદળ ઠાર;
કુશાગ્રે જળ બિંદુઓ રે, દેખંતાં તિણિ વાર. વિરૂઇ૦ ૪.
પ્રેમ વિયોગે દોય ચિંતવિ રે, એક એકને કહે ત્યાંહિ;
તું પી તું પી કરતાં પડ્યૂં રે, પવને જળ રજમાંહિ. વિરૂઇ૦ ૫.
મરણ ગયાં દોય નિરાશથી રે, એ નરનારી વિયોગ;
ઇંદ્ર રિસાણિ મનાવતો રે, જો છે બહુલા ભોગ. વિરૂઇ૦ ૬.
ચંદ્રશેખર મન ધ્યાવતા રે, રણથી મળીયૂં રતન;
રાંક તણે ઘર પાઠવ્યૂં રે, ન કર્યૂં કાંઇ જતન. વિરૂઇ૦ ૭.
ભોજન સજ્યા આસન વસુ રે, રાજ્ય રમણી ઘર આય;
સુનાં મૂકતાં એટલાં રે, અન્ય અધિષ્ઠિત થાય. વિરૂઇ૦ ૮.

મંત્રિ મૂર્ત્તિ તિહાં લાવીને રે, રાણી સ્નાન કરંતી લાલ;
સૂત ઉછંગે ધરી બોલતી રે, પરમેષ્ટિ સમરંતી લાલ. અમરની૦ ૩૨.
સૂણુજો સૂર્ય વૈમાનિકા રે, વ્યંતર ને લોકપાળા લાલ;
મનવચ કાયા નિરમળપણે રે, જો મુજ શીળ ઝાકઝમાળા લાલ. અમરની૦ ૩૩.
નૃપ અરિ કેસરીની પ્રિયા રે, રાણી ચંપકમાળા લાલ;
શિયળ સુધારસ છાંટતાં રે, વિસમી પાવક ઝાળા લાલ. અમરની૦ ૩૪.
હું પણ એહવી જો સતી રે, તો મુજ હાથ ફરસંતે લાલ;
મંત્રી સાજા થૈ ઉઠજો રે, સજ્જન સર્વે વિકસંતે લાલ. અમરની૦ ૩૫.
સર્વાંગે ફરસે ઇમ કહી રે, ઉઠ્યા મંત્રી તે વેળા લાલ;
નર રૂપે જિમ નિદ્રા તજી રે, કરતા રાયને મેળા લાલ. અમરની૦ ૩૬.
ત્રીજે ખંડે નવમી કહી રે, શ્રી શુભવીરે એ ઢાળો લાલ;
ધર્મ થકી દુઃખ વેળા ટળે રે, પામે મંગળ માળો લાલ. અમરની૦ ૩૭.

દોહરા.

નોતન જન્મોચ્છવ કરે, દેતા જાચક દાન;
ચૈત અઠાઇ મહોચ્છવ, ધારતાં ધર્મનું ધ્યાન. ૧.
તિર્થ નમન ગુરૂ વંદના, પદમાવતિ સંગાથ;
સાસન જૈન પરભાવતો, મેળે શિવપુર સાથ. ૨.
મંત્રી સહીત લીલા કરે, પાળે રાજ્ય મહંત;
કેતો કાળ ગએ થકે, ત્રિહુ વૈરાગ્ય ધરંત. ૩.
મનોરમ વનમાં તિણે સમે, કેવળિ શ્રીદમસાર;
આવ્યા સુણિ વંદન ગયા, પામી હર્ખ અપાર. ૪.
કેવળી મુખ દેશના સુણિ, લહી સંસાર અસાર;
ઘર જઇ નિજ નિજ પુત્રને, સુંપે રાજ્યનો ભાર. ૫.
નૃપ મંત્રી પદમાવતી, બીજે પણ બહુ સાથ;
કરી ઓચ્છવ લેતા સવે, દિક્ષા કેવળી હાથ. ૬.
ત્રિહુ એક ધર્મ સખાઇઆ, જ્ઞાન ક્રિયા તપ સાર;
અચ્યુત કલ્પે ઉપન્યા, કરી તિહુ એક અવતાર. ૭.
સ્વર્ગથી ચવિ નરભવ લહી, લેશે પદ મહાનંદ;
ભાવી કથા સુણિ ચિત ધરો, ચંદ્રશેખર નૃપ નંદ. ૮.

કુંવર કહે રે પાતકી રે, પરનારી હરનાર;
રૂઠયો દૈવ તુજ ઉપરે રે, કુણ ઇહાં રાખણહાર. વિરૂઈ૦ ૨૩.
સાંભળી ખેચર ઉઠિયો રે, લાગ્યો યુદ્ધ પ્રચંડ;
કુમર અજેય ખડ્ગે કરી રે, કીધો ખંડોખંડ. વિરૂઇ૦ ૨૪.
વિદ્યાબળે એક રથ કરી રે, બેશી દંપતિ દોય;
કૌતક જોતાં ગગને ચલે રે, પોહોતાં પદ્મપુર સોય. વિરૂઈ૦ ૨૫.
રાજા રાણી સજન સહુ રે, ભેઠે સુતા જામાત;
ઘર લાવ્યા બહૂ ઓચ્છવે રે, પુછો સકળ કહી વાત. વિરૂઈ૦ ૨૬.
રંગરસે તિહાં લીલા કરે રે, સુખભર દંપતિ તેહ;
કોઇ દિન સોવન સોગટે રે, રમતાં ધરિ બહૂ નેહ. વિરૂઈ૦ ૨૭.
શાસ્ત્ર કથા ગીત ગાનમેં રે, કોઇ દિન નાટકશાળ;
દેવદુ ગુંદકની પરે રે, ભોગવે સુખ રસાળ. વિરૂઇ૦ ૨૮.
ચંદ્રશેખરતણા રાસનો રે, ત્રિજો ખંડ રસાળ;
શ્રી શુભવીરની વાણીએ રે, તેની દસમી ઢાળ. વિરૂઇ૦ ૨૯.

દોહરા.

એક દિન દંપતિ પરિકરે, પરીવરીયાં વન માંહિ;
કેળ કરંતા મોજશું, શીતળ વન તરૂ છાંયે. ૧.
મયુર કનકમઈ તિણે સમે, રમતો દેખી દૂર;
મૃગસુંદરિ મન મોહિયું, બોલિ આનંદપૂર. ૨.
મનમોહન મુજને દિયો, આણી એહ જ મોર;
રમવા કારણ દિલ લહ્યું, એ મુજ ચિતનો ચોર. ૩.
ચંદ્રશેખર તવ ચાલિયો, મયુરને લેવા કામ;
નાઠો મોર વનાંતરે, નૃપ પણ પૂંઠે તામ. ૪.
આંતરિયો તવ ઉડતાં, ઝાલ્યો મોર મહંત;
ઉપર અસ્વારિ કરી, તવ ગગને ઉડંત. ૫.
કુંવર વિચારે ચિત્તમાં, એહ કિશો ઉતપાત;
જોઉં કિહાં એ જાય છે, એ પક્ષી કુણ જાત. ૬.
વન ગિરિ ગામ ઓળંગિયાં, ક્ષણમાં કોસ હજાર;

એમ ચિંતિ નિજ ઘર જઇ રે, વાંત કરિ વિક્રિપાસ;
કરવા ગવેખણા એણી નરે, જઈસ્યૂં જ્ઞાનિને પાસ. વિરૂઇ૦ ૯.
ગગને ગયા ઘડી એકમાં રે, યશોમતિ યોગણી પાસ;
વંદિ નમિ પૂછત સા કહે રે, મ કરો ચિત્ત ઉદાસ. વિરૂઇ૦ ૧૦.
મનોવેગ વિદ્યાધરૂ રે, વિદ્યા સાધન હેત;
નારી પદ્મણી ખોળતો રે, ઠામ ઠામ ધરિ નેહ. વિરૂઇ૦ ૧૧.
તુજ નારી લહી પદ્મણી રે, હરીને ગયો હીમવંત
અદ્રિમાં ગુફામાંહી જઇ ઠવી રે, કહે તસ નિજ વૃતાંત. વિરૂઇ૦ ૧૨.
સાંભળ નારી નિર્ભય થઇ રે, સાધવિ વિદ્યા દોય;
નગન થઇ સન્મુખ રહો રે, જીમ અમ સિદ્ધિ હોય. વિરૂઇ૦ ૧૩.
અમોઘ બાણને મોહની રે, સિદ્ધ થશે દિન બાર;
પટરાણી તુજને કરી રે, વિલસીશું સંસાર. વિરૂઇ૦ ૧૪.
સુણી મૃગસુંદરી મહા સતિ રે, પામી ચિત્ત કલેશ;
ખેટને સા એમ ઉચરે રે, ધૈરજ ધરીય વિશેષ. વિરૂઇ૦ ૧૫.
લાવિ માત સહોદરી રે, નગન કરી એણે ઠાય;
વિદ્યા સાધિ કરો રાણીઓ રે, સહજ મેળાવા થાય. વિરૂઇ૦ ૧૬.
ફણિધરની મણી કુણ લિએ રે, વન્હીમેં ઘાલે હાથ;
કેસરી કેસરા કુણ ગ્રહે રે, હૂં રે સતી છું સનાથ. વિરૂઇ૦ ૧૭.
વાલ્હો વિદેશે નહી વેગળો રે, હરિ સમ મૂજ ભરતાર;
તુજ સરિખાં હરણાં ફરે રે, લંપટીને ધિકાર. વિરૂઇ૦ ૧૮.
પરમેષ્ટી મંત્ર મહા બળી રે, પાઠ સિદ્ધ મુજ પાસ;
જ્ઞાની ગુરૂજી પાસે લીયો રે, જેથી શત્રુ વિનાશ. વિરૂઇ૦ ૧૯.
જો મુજ સાથે તું બળ કરે રે, તો સતિ કેરે શરાપ;
બાળી ભસ્મ ક્ષણમાં કરૂં રે, રોશે પિયા મા બાપ. વિરૂઇ૦ ૨૦.
ખેટ સુણિને ક્રોધે ચઢી હું રે, બલી દીશાવે ભીત;
પણ સા નિશ્ચળ થઇ રહી રે, રાખી કુળવટ રીત. વિરૂઇ૦ ૨૧.
યોગણીનાં વયણાં સૂણિ રે, ચાલ્યો ચંદ્રકુમાર;
પલક માંહે ગુફામાં પોંચિયો રે, તત્ર દીઠી નિજ નાર. વિરૂઇ૦ ૨૨.

જો વંછો સુખ સંતતી, લક્ષ્મિના મેળા. વિસમય૦ ૯.
સ્વજના લક્ષ્મીરૂપ છે, નરને ઘર માંહિ;
રીસવતાં રીસાઇને, જાય અંતર દાહે. વિસમય૦ ૧૦.
નારિને ઘરથી કાહાડતાં; લક્ષ્મિને કાહાડી;
સુખ નવિ પામે તે કદા, વાવિ વિખની ઝાડી. વિસમય૦ ૧૧.
સંસાર દાહે ત્રણ છે, વિશરામની છાયા;
પુત્ર કલત્ર ને ગુણભર્યા, સજ્જનની માયા. વિસમય૦ ૧૨.
વળિ નિશિદિન નારી વડે, નહિં ઘરની ચિંતા;
ચાકર સંત સેવા કરે, પણ નિજ મવા હુતા. વિસમય૦ ૧૩.
જગમાં દુર્લભ નારિયો, ગુણ ત્રણ્યે વખાણી;
સહસ દૂષણ દૂરે તજો, એ પંડિત વાણી. વિસમય૦ ૧૪.
સુત ઉત્પતિ નારિથી, ઘર ભાર ઉઠાવે;
પતિમરણે ભેગી બળે, તસ કિમ દૂહવાવે. વિસમય૦ ૧૫.
સરસ અશન દિએ કંતને, લુખું પોતે ખાવે;
દુખની વેળા સખાઇ છે, પણ દૂર ન જાવે. વિસમય૦ ૧૬.
તે સ્ત્રિ જો બળતી રહે, નહિ પુત્રના મેળા;
વેપારે લાભ ન નીપજે, રેહે દળદર વેળા. વિસમય૦ ૧૭.
વેર હૂવે અતિ આકરૂં, બહૂ ભવ દુખ પાવે;
વીર પ્રભૂને વ્યંતરી, શિતળ જળ છંટકાવે. વિસમય૦ ૧૮.
જે નર ઘરનારી તજી, કરે પરઘર મેળા;
ધન હાણી પ્રિયા સવી, તસ વંઠી વેળા. વિસમય૦ ૧૯.
એક ગામે એક રાજવી, તસ પુત્ર ભલેરો;
ખચ્ચર ઘોડી જનમિયો, ઘર મોહોટો વછેરો. વિસમય૦ ૨૦.
નામ ઉજાગરો તેહનું, ઘરે બાંધ્યો આવે;
મધુભટ વિપ્ર તે ગામમાં, પરીકરશું રેહવે. વિસમય૦ ૨૧.
ઊંધ નામે મહીલિ ઘરે, મણ દૂધ કરંતી;
તસ ઘૃત વિક્રયતા વશે, આજીવી ચલંતી. વિસમય૦ ૨૨.
ઘૃત વેચણ દરબારમાં, એક દિવસે જાવે;

યમુના નઇ જળધિ લહી, નાંખે તાસ મઝાર. ૭.
કુંવર તરી કઠિ જઇ, કરતો ચિત્ત વિચાર;
ખિણ સંયોગ વિયોગ મઇ, સુતધર કહો સંસાર. ૮.
મથુરાપુરિ દેખણ ગયા, તિહાં જિન ચૈત્ય નિહાલ;
પંચ અભિગમ સાચવી, વંદ્યા જગત દયાળ. ૯.
એક શ્રાવક મુખથી સુણિ, તિહુ નાણી અણગાર;
મનોરમ વનમાં આવિયા, વંદન જાત કુમાર. ૧૦.
વંદિ નમી મુનિને સ્તવી, બેઠા ધર્મ સૂણંત;
અવસર પામી વિનયથી, એણિ પરે પ્રશ્ન કરંત. ૧૧.

ઢાળ ૧૧ મી.

(થાંપર વારિ માંકા સાહીબા કાબેલ મત જાજો—એ દેશી.)

પૂછે કુંવર મુનિરાજને, કૂણ મોર રૂપાળો;
કનકમઇ પીછાં અંગે, ગતિએ લટકાળો. ૧.
વિસમય વાત ન વિસરે, જો ચતુર નિહાળે;
મધુર રસિક ફળ ઔષધિ, મુખમાં ઓગાળે. વિસમય૦ ૨.
દેખિ વને હૂં શિર ચઢ્યો, ઘડિ દોય ખેલાવ્યો;
નભ ચઢિ નઇ જળ નાંખિયો, ફરિ નજર ન આવ્યો. વિસમય૦ ૩.
જ્ઞાનિ કહે ભવ તેરમે, તું સુરપુર વાસી;
વસૂદત્ત નામે શેઠિયો, પ્રિયા ચ્યાર વિલાસી. વિસમય૦ ૪.
તેહમાં એક અણમાનિતિ, નવિ નજરે જોવે;
દુખભર રેહેતી વેગળી, દિન રાતે રોવે. વિસમય૦ ૫.
તપ જપ કષ્ટે ભવ ભમિ, થઇ વ્યંતર દેવી;
ભવ ભવ તે તુજને નડિ; ઘણી વાત શૂં કેહેવી. વિસમય૦ ૬.
મૃગસુંદરિશૂં દેખિને, આકાશે જાતિ;
પૂરવ વેર સંભારતાં, ભરિ ખેદે છાતિ. વિસમય૦ ૭.
મોર રૂપ કરી તુજ હરિ, સરિતામાં ધરિયો;
ખેદ ઘણો હંણુવા તણો, તુજ પુન્યે સરિયો. વિસમય૦ ૮.
ક્લેશ ન મરવો નારિશું, ઘરમાં કોઇ વેળા;

પામી અચંભ ખડગ જૂએ, દીઠિ રૂધિરની ધાર. વિસમય૦ ૩૭.
વંશ જાળ જોવે ફરી, ધુપ કુંડે ઘૃત પૂરે;
નર એક કર માળા રહી, પડયું મસ્તક દૂરે. વિસમય૦ ૩૮.
રૂધિર ઝરંતૂં દેખીને, કરે પશ્ચાતાપ;
વિણ અપરાધી મારીયો, કરતો મંત્ર જાપ. વિસમય૦ ૩૯.
હાહાકાર કરતો ગયો, વન ખંડ વિચાલ;
ઉભી દીઠી યોવના, વળગી તરૂ ડાળ. વિસમય૦ ૪૦.
સરોવર તીરે દેખિને, ચિત ચિંતે કુમાર;
વન રખવાળી દેવતા, વા વ્યંતર નાર. વિસમય૦ ૪૧.
અથવા જોવા ઉતરી, વિદ્યાધર બાળ;
ચંદ્રવન કાંતિ ઝઘે, હોઠ લાલ પરવાળ. વિસમય૦ ૪૨.
વા યમૂના જળ દેવતા, સરોવરમાં નાહી;
લીલ વિલાસે ખડી રહી, તરૂ શાખા સાહી. વિસમય૦ ૪૩.
એમ ચિંતી ધૈરજ ધરી, ગયો તેહની પાસે;
સો તસ દેખી મોહી રહી, ચિત્ત પ્રેમ વિલાસે. વિસમય૦ ૪૪.
વળિ ચિત્ત ચોરી ચિંતવે, નર રૂપે રૂડો;
પણ સતિ નારી ચિત્તમાં, એ ભાંડથી ભૂંડો. વિસમય૦ ૪૫.
રાજકુંવર ભૂલો પડયો, આવ્યો એણે ઠામ;
ન ઘટે મુજ તસ પૂછવું, કુણ દેશ ને ગામ. વિસમય૦ ૪૬.
પૂછે પડુત્તર આપશું, તે પણ ન વિશેષ;
ગુણિ જન પૂછ્યાં બોલતાં, સંતિ દોષ ન લેશ. વિસમય૦ ૪૭.
ચિંતી મૌનપણે રહી, નિંચિં નયનની વાસ;
ચંદ્રશેખર તિહાં આવિને, બોલાવે તાસ. વિસમય૦ ૪૮.
ઉત્તમ રાસ રસાળનો, ખંડ ત્રિજો વિશાળ;
શ્રી શુભવીરે તસ ભણિ, અગીઆરમી ઢાળ. વિસમય૦ ૪૯.

દોહરા.

કુંવર કહે સુણ સુંદરી, તૂં કુણ ઉત્તમ જાત;
ગામ નગર કિહાં વાસ તુમે, કુણ વળી માત ને તાત. ૧.

ધૃત દેઇ નાણું માગતો, તે દૂર રહાવે. વિસમય૦ ૨૩.
નાંખ્યા રૂકમ ઉંચા માળથી, અશ્વ લાદિમાં પડિયા;
વેણી લેઇને આપતાં, દ્વિજ નજરે ચઢિયા. વિસમય૦ ૨૪.
પૂછંતાં કુંવર ભણે ઇશું, લાદિ રૂકમ મઇ છે;
એહ વછેરા ભાગ્યથી, અમ લચ્છી ભઇ છે. વિસમય૦ ૨૫.
તે કહે બ્રાહ્મણને દિયો, તુમ પૂન્ય જ હોવે;
નૃપસુત કહે મહીષિ દીયો, અમે તુમ હરિ દેવે. વિસમય૦ ૨૬.
વિપ્ર લોભ વશ શેરભી, દેઇ લિએ વછેરા;
ઘર જઇ સેવા કરે, દાણો દેઇ ઘણેરો. વિસમય૦ ૨૭.
આજિવિકા મૂળથી ગઇ, ઘર દુર્બળ કીધો;
મંદમતિ ઉંઘ વેચીને, ઉજાગરો લીધો. વિસમય૦ ૨૮.
નારીશૂં રસ પ્રેમથી, જગ શોભા વાધે;
થિર ચિતે ગુરૂ સેવતાં, શું એ ધર્મ તે સાધે. વિસમય૦ ૨૯.
એમ જ્ઞાનિ વયણાં સુણિ, ઉઠી કુંવર સધાવે;
નઇ ઉપકંઠ તરૂ ઘટા, વન જોતો જાવે. વિસમય૦ ૩૦.
દૂર વનાંતર આવતા, દ્રાખ રાયણ મીઠી;
એક તરૂ ડાળે ઝૂલતી, તરવાર તે દીઠી. વિસમય૦ ૩૧.
કનક મૂઠ રતન જડી, લંબી અહી નારી;
ચિંતે કુંવર કોઇ ખેચરે, વનમાં વિસારી. વિસમય૦ ૩૨.
અથવા ખડગ આ વન ધરી, કોઇ સૂભટ પઇઠો;
એમ ચિંતી વનમાં ફર્યો, પણ કોઇ ન દીઠો. વિસમય૦ ૩૩.
આવિ ખડગ લેઇ જોવતો, જાણે મોતિનો હાર;
મેન રહિત કરી ઝગમગે, શ્વેત તેલની ધાર. વિસમય૦ ૩૪.
અળશી કુસુમસમ છે પ્રભા, વિજળી દૂર પેખ;
દેખી અચંભો પામિયો, લેઇ ખડગ વિશેષ. વિસમય૦ ૩૫.
જોવા પરિક્ષા તે ગયો, વાંકા વંસ છે થૂળ,
ગુલમ વિટાણા પરસ્પરે, ઘન વંશનાં મૂળ. વિસમય૦ ૩૬.
વૈશાખ ઠાણ કુંવર રહી, છેદે બળ સાર;

હરિબળને કહે દેઈ તાપો, તુમ આઠ કન્યા અમને આપો;
જો ન દિઓ તો થજો રણ કરવા, સજ્જ અમે રણ કરવા હરવા. સા૦ ૧૦.
સુણુ હરિબળ કહે માંગ્યુ ન મળશે, અમ પુત્રિ ઇચ્છાવર વરશે;
દૂત મુખે સુણિ મણિચુલ આવે, સૈન્ય શું યુદ્ધ કેરી જય પાવે. સા૦ ૧૧.
હરિબળ ગ્રહી નિજ પૂર જાવે, કારાગારમેં નિત્ય વસાવે;
એક દિન વિજયાપૂરિને બાર, આવ્યા ચૌ નાણિ અણગાર. સા૦ ૧૨.
રાણિ ગુણાવળી વંદન જાવે, દુઃખ ભરી ગુરૂને પ્રશ્ન કરાવે;
મુજ પુત્રિ આઠ ભરતાર, કુણ થાશે ભાગ્યવંત કુમાર. સા૦ ૧૨.
વળિ અમ પુન્ય ઉદય કીમ થાશે, મુજ પતિ શત્રુથી કિમ મુકાશે;
વળતું તસ ભાખે ચૌ નાણિ, રાણિ સુણે ચિત્ત ધૈરજ આણી. સા૦ ૧૪.
વિદ્યા વિહૂણા તુમ સુત દોય, ચંદ્રોદય વિણુ રજની જોય;
તે દોય બાંધવનો હણુનાર, જે નર તે હોશે ભરતાર. સા૦ ૧૫.
તુજ પતિને મુકાવશે તેહ, તુમ શત્રુનો કરશે છેહ;
નિજ તનુ છાયા લંઘે જેહ, ભાવિ ભાવ મટાવે તેહ. સા૦ ૧૬.
સાંભળીને ખેદ હરખ ભરાણિ, મુની વંદી ઘર આવી રાણિ;
એક સમે અમે ચોસઠ બાળ, કામદેવ ઘર કરિ નૃત્યશાળિ. સા૦ ૧૭.
સરોવર નાહી ચૈત્યે પેઠાં, તવ ભુષણુ વસ્ત્રાદિ ન દીઠાં;
ગુપ્ત રહ્યો નર ક્ષત્રી જાતે, વસ્ત્રાદિક તેણે લીધાં રાતે. સા૦ ૧૮.
પાછાં આપ્યાં તે અમે લેઇ, ખડગ રતનમણી કંચુક દેઈ;
કિધિ પરિક્ષા સાહસિક દેખી, ધાર્યું અમે કરૂં એહવો ગવેખી. સા૦ ૧૯.
અનુસારે લહુ તુમ જ એહ, કુંવર કહે અમે નહિં છું તેહ;
વળતું ભણે સા સુણું ચિત લાઇ, ચંપકમાળાના દોય ભાઇ. સા૦ ૨૦.
શત્રુ હઠાવન વળી ઉનમત્ત, વિદ્યા સાધન કરે નીમિત્ત;
યમુના કિનારે મેહેલ બનાવી, રાખી નિજ બ્હેનો ઇહાં લાવી. સા૦ ૨૧.
પદ્મણિ લાવિ ગિરિ દરી માંહે, વિદ્યા મનોવેગ સાધે ઉછાંહે;
સાધે વાયુ વેગ ઇહાં વંશ જાળે, ચંદ્રાહાસ્ય વિદ્યા ઉજમાળે. સા૦ ૨૨.
તે ખટ માસે સિદ્ધજ થાશે, તવ શત્રુને જીતણુ જાશે;
મોકલી મુજને ખબર જ લેવા, તુમ શું ઉભી વાત કરેવા. સા૦ ૨૩.

રહેવે તે સરોવર તટે, વન તરૂ કુંજ નિવેશ;
નિર્ભય ઊભી એકલી, યોવન બાળે વેશ. ૨.
મેં તું જાને વન દેવતા, જાણી આવ્યો પાસ;
ભૂપગ દગ ચળ જોવતાં, મણુઅ જાતિ વિશ્વાસ. ૩.
વળતું તવ સા એમ ભણે, સુણુ ઉત્તમ ગુણવંત;
મૂળ થકી વિવરી કહું, સઘળો અમ વિરતંત. ૪.

ઢાળ ૧૨ મી.

(સાહીબા મોતીડો અમારો—એ દેશી.)

મધુરસ બોલે અમૃત વયણે, વૈતાઢ્યે છે દક્ષણ શ્રેણે;
વિજયાપૂરિનો હરિબળ રાજા, જાતિ કુળે જસ બિહુ પખ તાજા;
સાહીબા મન ગમતા મેળા, દોહિલા મળવા એણિ વેળા;
ભાગ્યને વશ્ય મેળા. સા૦ ૧.
રાણી ગુણાવળી ગુણની પેટી, હોય સુત ઉપર આઠ છે બેટી;
અડશીધી જસ વેંહચી દીધી, સૃષ્ટી વિધાતે એકાંતે કીધી. સા૦ ૨.
વિકસિત વયણે ફુલ ખરંતાં, લોચન જેહના અમિય ઝરંતાં;
પૂર્વ દિશા સમ ચંપકમાળા, સાત દિશા સમ સાત વિશાળા. સા૦ ૩.
બેટ ચતુર નૃપ ચોવિસ જાણી, કન્યા મોહ તણી રાજધાની;
ચોવિસ કન્યા શ્રીપૂરરાય, ગગન ગતિ નૃપની કેહેવાય. સા૦ ૪.
કન્યા આઠે સહોદરી માહરી, તાત અમારો રાય જિતારી;
ચંદ્રાવળી હું આઠે વડેરી, ચોસઠ જણની એક કચેરી. સા૦ ૫.
એક દિન ચંપકમાળા બોલી, આપણ ચોસઠ જણની ટોળી;
બાળપણાનાં પ્રેમ વિલુધાં, ઠામ ઠામ વરને જો દીધાં. સા૦ ૬.
તો પછે મળવું ન હોય કદાપિ, તિણે ઉઠયો એક વાત જ થાપી;
વર વરવો સર્વને એક, જૈનમતી પૂન્યવંત વિવેક. સા૦ ૭.
શૂરવિર બહુ બુદ્ધિ બળિયો સેહેજે જાય ન અટકળિયો;
જીવે તિહાં લગે પ્રેમ નીવાહે, તે વર વરવો સહુને ઊછાહે. સા૦ ૮.
એકમતો કરિ ભેળાં જમિએ, વનજળ ક્રિડાએ નિત્ય રમીએ;
એક દિન શંખપુરિનો રાય, મણિચુડનો તિહાં દૂત તે આય. સા૦ ૯.

જીરે હય ગય સુભટ મળ્યા ઘણા, જીરે બોલે વચન રસાળ. ૧.
જીરે પુન્ય કરો જગ પ્રાણિઆ, જીરે પૂન્યે દાળિદ્ર દૂર;
જીરે મનવંચ્છિત મેળા મળે, જીરે પૂન્યે સુખ ભરપૂર. જીરે પૂ૦ ૨.
જીરે કરત પટાવત વિનતી, જીરે વૈતાઢ્યે રેહેઠાણ;
જીરે કુસુમપુરી વિમળાપુરી, જીરે અલકાપુરી સમ જાણ. જીરે પૂ૦ ૩.
જીરે રતન કનક ચૂલ બાંધવા, જીરે રાજ્ય કરે વર નિત્ય;
જીરે શ્રીમતિ ધીમતિ પટ પ્રિયા, જીરે અવર પ્રિયા ઘણી પ્રીત. જીરે પૂ૦ ૪.
જીરે પ્રીતિ પરસ્પર છે ઘણી, જીરે જીવન મચ્છ સરીસ;
જીરે કન્યા બિહૂ જણની મળી, જીરે ખટ શત ને છત્રીસ. જીરે પૂ૦ ૫.
જીરે ચૌમાસા દિન વિતતે, જીરે રાજકચેરી માંહિ;
જીરે શીતળજિન પધરાવીને, જીરે ઓચ્છવ આઠ દિન ત્યાંહિ. જીરે પૂ૦ ૬.
જીરે કાર્તિક વદ પંચમ દીને, જીરે વિદ્યાધર મુનિરાય;
જીરે ગગન મારગથી ઉતર્યા, જીરે વંદે સહૂ તસ પાય. જીરે પૂ૦ ૭.
જીરે દેવરચિત સિંહાસને, જીરે પ્રભૂ વંદી બેસંત;
જીરે રાય પ્રમુખ પ્રખદ ભણી, જીરે દેશના ધર્મ દિયંત. જીરે પૂ૦ ૮.
જીરે રતનચૂલ અવસર લહી, જીરે મૂનિને એમ પૂછંત;
જીરે અમ દોય બાંધવની સુતા, જીરે કોણ હોશે તસ કંત. જીરે પૂ૦ ૯.
જીરે કિમ મળશે કિમ જાણશૂં, જીરે કુણ થાનક મહારાજ;
જીરે ભૂચર ખેચર ભૂપતી, જીરે તવ ભાખે મુનિરાજ. જીરે પૂ૦ ૧૦.
જીરે દેવાટવિમાં સર તટે, જીરે સુતો તિલક તરૂ હેઠ;
જીરે બત્રિસ લક્ષણ કર પદે, જીરે છાયા અચ તનુ ઠેઠ. જીરે પૂ૦ ૧૧.
જીરે ખટ શત બત્રિસનો થશે, જીરે ભૂચર એક ભરતાર;
જીરે ક્ષત્રિ ત્રિખંડનો રાજવી, જીરે વિદ્યા બહૂ ભંડાર. જીરે પૂ૦ ૧૨.
જીરે માત્રવ ઉજળ પંચમી, જીરે લગન દિવસ ઉચ્છાહિ;
જીરે દસ ઘડી દિન ચઢતે થકે, જીરે જઇ જોજ્યો વન માંહિ. જીરે પૂ૦ ૧૩.
જીરે પૂરવધર કહી ઉતપત્યા, જીરે વિચર્યા પંથ વિહાય;
જીરે બેટ કન્યા મંડળી, જીરે લેઇ ઇહાં નિવસાય. જીરે પૂ૦ ૧૪.
જીરે આજ વાત તે સવિ મળી; જીરે થાઓ પ્રભુ અસવાર;

ચંદ્રશેખર સુણિ ચિંતે મનમાં, તે નર માર્યો મેં દરી વનમાં;
ધૈર્ય ધરિ નિજ ચિત્ત વિમાશી, તે આગળ દોય વાત પ્રકાશી. સા૦ ૨૪.
ચંદ્રાવળી સુણિ દુઃખ ધરે મોટું, ચિંતે હૃદય મુનીવચન ન ખોટું;
શ્રી શુભવીર વચન્ન રસાળ, ત્રીજે ખંડે બારમી ઢાળ. સા૦ ૨૫.

દોહરા.

ખિણભર ખેદ ભરી થકી, સા ચિંતે તિણિ વાર;
વિખમી કર્મ તણી ગતિ, વિખમો આ સંસાર. ૧.
કુંવર વદે સૂણ સુંદરી, મ ધરો મનમાં ખેદ;
જ્ઞાનીનું દીઠું હુવે, તિહાં નહિં કાંઇ વિભેદ. ૨.
સા કહે ઉત્તમ નર તુમે, રેહેજ્યો ઇહાં ખિણમંત;
ચંપકમાળાને જઇ, સંભળાવ્યું વીરતંત. ૩.
જો તુમપર રાગિ હશે, તો વેગે ધજ રક્ત;
મંદિર ઉર્દ્ધ હલાવશૂં, પિત્ત ધજાએ વિરક્ત. ૪.
રેહેજ્યો રક્તે થીર થઇ; પિત્તે જાજો દૂર;
એમ સંકેત કરી ગઇ, ચંપકમાળા હજૂર. ૫.
તસ સંકેતે દોય ઘડી, તદગત ચિત્ત કુમાર;
ઉપશમ ગુણ ઠાણે ચઢી, થોવશ્રરે અણગાર. ૬.
પિખિ તામ પતાકિકા, હાલતી દીઠી ત્યાંહિ;
જાણી વિરક્તા નારિયો, શીઘ્ર ચલ્યો વન માંહિ. ૭.
કેસરી સિંહ જ્યૂં મલપતો, વન ફળ કરત અહાર;
કેતે દિવસે પામિયા, દેવ અરણ્ય મજાર. ૮.
શીતળ જળ નિરમળ ભર્યું, સરોવર દેખી તામ;
જળ પીને નિદ્રા લીએ, તિલક તરૂ તલ ઠામ. ૯.
પૂન્ય મિત્ર બળ જાગતે, ન કરે અનરથ કોય;
વન રણ ગિરિ અરિ જળધિએ, પણ મનવંચ્છિત હોય.

ઢાળ ૧૩ મી.

(જીરે દેશના સુણિ રઢ લાગશે—એ દેશી.)

જીરે જાગ્યો કુંવર જિસ્યે તદા, જીરે દેખે રિદ્ધિ વિશાળ;

જીરે જાગતા ભૈરવ દેવનું, જીરે સુંદર ચૈત વિશાળ;
જીરે માનત માને તેહને, જીરે દિએ વંછિત તતકાળ. જીરે પૂ૦ ૩૦.
જીરે યાત્રિક પરદેશી જના, જીરે રેહવાના બહુ ઠાણ;
જીરે કુંવર નિહાળી નિશિ વસ્યા, જીરે કરતા તિર્થ વખાણ. જીરે પૂ૦ ૩૧.
જીરે સરોવર કૂપક વાવડી, જીરે પીધાં નિર્મળ નિર;
જીરે ત્રિજે ખંડે તેરમી, જીરે ઢાળ કહે શુભવીર. જીરે પૂ૦ ૩૨.

દોહરા.

વડ તરૂ હેઠે મુનિવરા, ચ્યાર રહ્યા છે રાત;
લધુ વય યોવન તપ કરે, ઉત્તમ ક્ષત્રિ જાત. ૧.
ચૌનાણી ગુરૂ પાસથી, ભણિયા સવિ સિદ્ધાંત;
કામ વિડંબણ ચૂકિયા, ઊપસમ શાંત પ્રશાંત. ૨.
ચંદ્ર કીરણ અમૃત ઝરે, ઉજળી પૂનમ રાત;
દેખી શ્રાવક શ્રાવિકા, આવે તજી પરતાત. ૩.
મુનિ વંદી હોળી મળી, કરતા ઓછવ ત્યાંહિ;
ચંદ્રશેખર તે સાંભળી, આવિ નમત ઉછાંહિ. ૪.
મુનિ મુખ અમૃતની છટા, પામી પૂછે એમ;
લધુ વય તુમ વૈરાગનું, કારણ પ્રગટયું કેમ. ૫.
મુનિ કહે આ સંસારમાં, વિરૂઆ વિષય કખાય;
રાગ વિવશ જગ જીવડાં, ચિહુ ગતિમાં રોળાય. ૬.
કુંજર ફરસેંદ્રિય વશે, બંધન પામે દીન;
ગજ પણ અજ સરિખા હુવે, મરે રસનાએ મીન. ૭.
ભમર સુગંધિ કમળથી, નયને જળત પતંગ;
હરણ મરણ શ્રવણેંદ્રિએ, એક એક ઈંદ્રિ પ્રસંગ. ૮.
પાંચે ઈંદ્રિ વશ પડ્યા, તેહની શી ગતિ હોય;
કામ વિવશથી વેગળા, સુખિયા જગમાં સોય. ૯.
નવિ પલટાએ રાશિથી, માર્ગિ કદિય ન હોય;
અભિનવ કામગ્રહ કહ્યો, સહુને દિએ દુખ સોય. ૧૦.
શિયળવતી શિયળે સતી, સુણતાં તસ દ્રષ્ટાંત;
ભવ તજી સંયમ શ્રી વરી, આવશે અમ વર્તાંત. ૧૧.

જીરે કહિ એમ અશ્વ રતન ધર્યો, જીરે કુંવર ચલ્યા તિણિ વાર. જીરે પૂ૦ ૧૫.
જીરે આગળ જાતી વધામણી, જીરે આવ્યા ગ્નનસુખ રાય;
જીરે જંગલમાં મંગળ ભયો, જીરે મોહેલ રચ્યા તિહાં જાય. જીરે પૂ૦ ૧૬.
જીરે ચોરી ચિહુ પખ ચીતરી, જીરે તેહજ રયણી માંહિ;
જીરે કરિ ઓછવ પરણાવતા, જીરે સઘળી કન્યા ત્યાંહિ. જીરે પૂ૦ ૧૭.
જીરે રસમંજરી ગુણમંજરી, જીરે તેહમાં વડેરી દોય;
જીરે વૈતાઢ્યે સહૂ તે ગયા, જીરે બિજે દીન સહુ કોય. જીરે પૂ૦ ૧૮.
જીરે ખેચર બહુ જોવા મળે, જીરે ખેચરી ગાવે ગીત;
જીરે નાટકશાળા નિત હૂવે, જીરે રાગ રંગ રસ રીત. જીરે પૂ૦ ૧૯.
જીરે સાસય ચૈત્ય જુહારતા, જીરે કરતા નવનવા ખેલ;
જીરે કુસુમ કદળી ઘર સ્ત્રી ગણે, જીરે રમતાં જળ વન કેળ. જીરે પૂ૦ ૨૦.
જીરે નંદીસર દ્વિપે જતા, જીરે સાથે રમણીના વૃંદ;
જીરે સાય પડીમા વંદતાં જીરે પામે અતિ આણંદ. જીરે પૂ૦ ૨૧.
જીરે મેરૂ પમુહ સાસય જિના, જીરે જાત્રા કરિ ઘર જાય;
જીરે બિહુ સસરા પાસે થકી, જીરે વિદ્યા બહુલ ગ્રહાય. જીરે પૂ૦ ૨૨.
જીરે પશુઆંમે નર ભવ કરે, જીરે નરને પશૂ અવતાર;
જીરે પર વિદ્યા છેદન તણી, જીરે એમ સવિ એક હજાર. જીરે પૂ૦ ૨૩.
જીરે નારીગણુ તિહાં સંઠવી, જીરે સુંદર નર પરિવાર;
જીરે પંચ તિરથ યાત્રા ભણી, જીરે ચાલ્યા વિયત કુમાર. જીરે પૂ૦ ૨૪.
જીરે સમત શિખર જઇ ઊતર્યા, જીરે વંદી વીસ જિણંદ;
જીરે શિતા નાળ નિહાળીને, જીરે મધુવન જાત નરિંદ. જીરે પૂ૦ ૨૫.
જીરે નંદન વન સમ મધુવને, જીરે મંડપ દ્રાખ રસાળ;
જીરે સીતાફળ દાડીમ તરૂ, જીરે જાંબુ ફળ હિતાળ. જીરે પૂ૦ ૨૬.
જીરે ફણસાં લિંબુ હરીતકી, જીરે રાયણુ ને સહકાર;
જીરે કદળી કુસુમ સુરભિ તરૂ, જીરે રામ જામફળ સાર. જીરે પૂ૦ ૨૭.
જીરે અંજીર નારંગ કર્મદા, જીરે કિંસુક ચંપક ફુલ;
જીરે કેતકી માલતી વિકસિયાં, જીરે પામિ તીર્થ અમૂલ. જીરે પૂ૦ ૨૮.
જીરે વડતરૂ મોહોટો એક છે, જીરે શાખા પ્રશાખા વિશાળ;
જીરે હંસ મોર શુક સારિકા, જીરે યુગલ વસે કરિ માળ. જીરે પૂ૦ ૨૯.

ભાગતિ રાત્રે અન્યદા, શિવા શબ્દ સૂણંત રે;
પતિ નિદ્રાભર મેલીને, જળઘટ હાથ લિયંત રે. રશિયા૦ ૧૪.
શિયળવતિ ઘરથી ગઇ, એકલી પુર બહારે રે;
સસરે દીઠી જાગતાં, વળિ આવી ઘણું વારે રે. રશિયા૦ ૧૫.
શેઠ કહે નિજ નારિને, સાંભળો વહુનું ચરિત્ર રે;
આજ ગઇ મધ્ય રાત્રિએ, પરઘર રમવા વિચિત્ર રે. રશિયા૦ ૧૬.
કુળ મર્યાદા ગણે નહીં, તું નહીં જાણે કાંએ રે;
મેં નજરે દીઠી સહી, પરનર ભોગ પલાયે રે. રશિયા૦ ૧૭.
નારિ કહે કહેશો નહીં, કોઇ આગળ એ વાત રે;
ઘરનું છિદ્ર પ્રકાશતાં, થાશે કોઇની ઘાત રે. રશિયા૦ ૧૮.
આયુ ધન ઘર છિદ્રને, ઔષધ મૈથુનવંત રે;
દાન માન અપમાન એ, નવ નર દક્ષ ગોપંત રે. રશિયા૦ ૧૯.
રવિ ઉદયે સુતને કહે, સાંભળ તુજ વધુ વાત રે;
જળ ભરવા મસલું કરી, આજ ગઇ મધ્ય રાત રે. રશિયા૦ ૨૦.
એક પ્રહર પરઘર રહી, આવી પાછી ગેહ રે;
મેં દીઠિ નજરે સહી, મ ધરો એહ શું નેહ રે. રશિયા૦ ૨૧.
પુત્ર વીનીતે માનીયું, તાતનું વચન પ્રમાણ રે;
એમ કહિ તાત ચરણે નમી, પોહોતો તે નિજ ઠાણ રે. રશિયા૦ ૨૨.
મનસૂબો કરિ શેઠ તે, વહુને કહે તુજ માત રે;
રોગે ગ્રહી મરવા પડી, આવી ખબર આજ રાત રે. રશિયા૦ ૨૩.
ચાલો તુમ સાથે ચલું, તેડાવે તુમ માય રે;
વયણ સુણિ સસરાતણું, માય મિલન મન થાય રે. રશિયા૦ ૨૪.
રથ બેશી દોય નીકળ્યાં, મારગ ચાલ્યાં જાય રે;
જળ વેહેતી નદિ દેખીને, રથથી બિહૂ ઉતરાય રે. રશિયા૦ ૨૫.
શેઠ ભણે વછ સાંભળો, મોજડી જળ વિણસેઇ રે;
પગ પાળે નદી ઊતરો, મોજડીયો કર લેઇ રે. રશિયા૦ ૨૬.
સાંભળી સારથથી ગ્રહી, મોજડી પગ દોય પેહેરી રે;
વાળી ખડા નદી ઊતરી, જૂળ મોજડીનું વખેરી રે. રશિયા૦ ૨૭.

ઢાળ ૧૪ મી.

(મન મળવા મુજ અલજ્યો—એ દેશી.)

નંદનપુર વર રાજિયો, અરિમર્દન ગુણ ધામ રે;
તિહાં રત્નાકર શેઠ છે, શ્રીદેવી પ્રિયા નામ રે. ૧.
રશિયા રસભર સાંભળો, સતિય તણા ગુણ સાર રે;
શત્રુપણું અમસ્યું કર્યું, પણ અમ તસ ઉપગાર રે. રશિયા૦ ૨.
શેઠે શક્તિ સુરી ભજી, તિણે પ્રગટ્યો સુત એક રે;
વિદ્યા શાસ્ત્ર કળા ભણ્યો, વિનયવંત સવિવેક રે. રશિયા૦ ૩.
અજિતસેન નામે થયો, પામ્યો યોવન વેશ રે;
પણ કન્યા નહીં એ સમી, જોઇ દેશ વિદેશ રે. રશિયા૦ ૪.
એક દિન દેશાવર થકી, વાણોતર ઘર આત રે;
એકાંતે કહે શેઠને, કન્યા કેરી વાત રે. રશિયા૦ ૫.
હું આવ્યો મંગળાપૂરી, દત્ત શેઠ વસે તિહાંઇ રે;
ભોજન કારણ તેડિયો, તિણે મુજને ઘર માંહિ રે. રશિયા૦ ૬.
દેખી મેં તસ અંગજા, કન્યા કુણ તણી એહ રે;
પુછંતાં મુજને કહે, અમ પુત્રી ગુણ ગેહ રે. રશિયા૦ ૭.
શિયળવતી અભિધાન છે, ચોસઠ કળા નિધાન રે;
થળચર પંખી જીવની, વાચાનું જસ જ્ઞાન રે. રશિયા૦ ૮.
પણ એ સરિખો વર નહીં, વરતે ચિત્ત કલેશ રે;
સુણી મેં મિત્રપણે કહ્યું, મ કરો ચિંતા લેશ રે. રશિયા૦ ૯.
અમ શ્રેષ્ટી સુત એ સમો, અજિતસેન તસ નામ રે;
મુજ સાથે નર મોકલો, જો કરવું હોય કામ રે. રશિયા૦ ૧૦.
સાંભળિ નિજ સુત મોકલ્યો, મુજ સાથે ધરિ પ્રેમ રે;
શેઠ સુણિને આદર દિએ, તે કરે તિલક તે ઠામ રે. રસિયા૦ ૧૧.
પરિકરસ્યું સુત મોકલે, તે જિનશેખર સાથ રે;
વરઘોડે ચડી ચોરિએ, ઝાલ્યો કન્યા હાથ રે. રશિયા૦ ૧૨.
શિયલવતિશું નિજ ઘરે, આવ્યા પરણી તેહ રે;
સુખમાં કાળ ગમે સદા, સસરા સાસુને નેહ રે. રશિયા૦ ૧૩.

ઢાળ ૧૫ મી.

(કપૂર હોવે અતિ ઉજળું રે—એ દેશી.)

વહુ સસરો રથ બેશીને રે, ચાલ્યા માર્ગ નિવાસ;
મગ ઉગ્યા એક ખેત્રમાં રે, દેખી પંથની પાસ રે.
રાજા સુણજો સતિ વડ ભાગ્ય, અમ પ્રગટે વૈરાગ રે. રાજા૦ ૧.
શેઠ ભણે આ ખેત્રમાં રે, થાશે મગ બહુ મૂલ;
સા ભણે હોશે ફોતરાં રે, ધાનની હોશે ધૂળ રે. રાજા૦ ૨.
વચન વદ્યાં તિહાં વહૂ રે, અવળી ને અવિનીત;
શેઠ ચલે ચિંતા ભરે રે, વહુ પરખે હિત ચિત રે. રાજા૦ ૩.
નર એક નજરે દેખીયો રે, લાગ્યા અંગ પ્રહાર;
શેઠ કહે આ સુભટ વડો રે, સા વદે રાંક એ ધાર રે. રાજા૦ ૪.
છંડી રથ પગ ચાલતાં રે, દીઠી વડની શ્રેણ,
શેઠ ચલે વડ છાંયડી રે, સા ચલે તાપસ રેણ રે. રાજા૦ ૫.
શિતળ છાંયે બોલાવતાં રે, પણ ચલતી દેઇ પીઠ;
ફરતી ચચળ હંસલી રે, બોલતી નજરે દીઠ રે. રાજા૦ ૬.
હરખભરે રમે એકલી રે, હસલી શેઠ વદંત;
સા ભણે શોકથી એ ફરે રે, રોતી વિલાપ કરંત રે. રાજા૦ ૭.
નર એક આવતો દેખીને રે, શેઠ વખાણે સોય;
સા કહે નહિ નર નારી છે રે, વેશ પુરૂષનો હોય રે. રાજા૦ ૮.
એક ગામે વન પરિસરે રે, યક્ષાલય રહી રાત;
રથ બેશી બિહુ જણ ચલ્યા રે, જવ પ્રગટયો પ્રભાત રે. રાજા૦ ૯.
કૂપકે જળ ભરતી સ્રિયો રે, દેખી ચકવી એક;
ઉંચ સ્વરે કરી બોલતી રે, ચકવાસહ અવિવેક રે. રાજા૦ ૧૦.
શેઠ કહે રવિ દેખીને રે, બિહૂ જણ હરખે લવંત;
સા ભણિ શોક ભરે બિહુ રે, કૂપકે રૂદન કરંત રે. રાજા૦ ૧૧.
પીહર ગામે હવે રહ્યું રે, વેગળું કોસ તે ચ્યાર;
પંથ વિચાલે દેખીયો રે, તરૂવર લિંબ વિશાળ રે. રાજા૦ ૧૨.
તેહ તળે રથ છોડીયો રે, ભોજન ભક્ષણ હેત;

રથ બેશી ચલતાં થકાં, દેખી નગર વિખ્યાત રે;
શેઠ ભણે આ શેહેરમાં, રહો સુખમાં આજ રાત રે. રશિયા૦ ૨૮.
સા કહે ઊજડ ગામ એહ, નહિ વસ્તિ લવલેશ રે;
સો ચિંતે પક જડ વહુ, હિત શિક્ષા હુએ કલશ રે. રશિયા૦ ૨૯.
હિત ઉપદેશે વાંદરે, સુગૃહિ નિગૃહિ કીધ રે;
ધારી એમ શેઠ તદા, ફરિ ઉપદેશ ન દીધ રે. રશિયા૦ ૩૦.
ચાલંતાં એક ગામડું, જિરણ કુટિર પંચાસ રે;
જોઇ સા વદે શેઠને, દેખો શેહેર આવાસ રે. રશિયા૦ ૩૧.
શિતળ છાયા વૃક્ષની, સુંદર માણસ જાતે રે;
રયણી એ વાસો વશી, ચાલિશું પરભાત રે. રશિયા૦ ૩૨.
એણે અવસર કૂપને તટે, જળ ભરવાને આઇ રે;
માતુલ પુત્રી દેખીને, તાતને દેતી વધાઇ રે. રશિયા૦ ૩૩.
માતુલ સનમુખ આવીને, તેડિ ગયો ઉછાંહિ રે;
અસન વસન ભક્તિ કરે, રાત વસ્યા સુખ માંહિ રે. રશિયા૦ ૩૪.
ચંદ્રશેખરના રાસનો, ત્રિજે ખંડ રસાળ રે;
શ્રી શુભવીરે તેહની, ભાખી ચૌદમી ઢાળ રે.

દોહરા.

મામો મામી હરખસ્યું, શિયળવતીને દેખ;
ભક્તિ કરે નવ નવ પરે, શેઠની વળી વિશેષ. ૧.
ભાણેજીને પૂછતો, પિતર ઘરે કિમ જાત;
સા કહે મુજ માતા રૂજા, કાલ સુણિ મેં વાત. ૨.
સો કહે મિથ્યા વાત છે, પણ મળો જઇ ઉછાંહિ;
પાછા વળતાં આવવું, મુજ સંભારી આંહિ. ૩.
શિયળવતી તે સાંભળી, કરતી ચિત્ત વિચાર;
રાતની વાત વિલોકીને, કપટ રચ્યું નીરધાર. ૪.
સાચી પણ અવસર વિના, વાત કરી વા ખાય;
જિમ સલ્યા સાયર તરી, ગીત કપી ગણુ ગાય. ૫.
ઊઠી પ્રભાતે ચાલતાં, મિલણા કરે સસ નેહ;
માતુલ વોળાવી વળ્યા, પંથ ચલંતા તેહ. ૬.

આંપી કરી ઘર આવીએ રે; વાત કહિશ પછે ત્યાંહિ રે. રાજા૦ ૨૭.
તેં અમને સુખિયાં કર્યાં રે, તું ઘર લક્ષ્મી રૂપ;
તું તુઠી થકી જે દિએ રે; તે ન દિએ વર ભૂપ રે. રાજા૦ ૨૮.
નિજ અપરાધ ખમાવિને રે, રથે બેસારી તેહ;
કુળ દેવીપરે પૂજતાં રે, સુખભર આવ્યા ગેહ રે. રાજા૦ ૨૯.
ચંદ્રશેખરના રાસનો રે, ત્રિજો ખંડ રસાળ;
શ્રી શુભવીરની વાણીએ રે, પન્નરમી કહી ઢાળ રે. રાજા૦ ૩૦.

દોહરા.

નિજ પતિની સુત આગળે, શેઠ કહિ સવિ વાત;
હરખ્યાં વળિ સુખિયાં થયાં, સતિયપણું કરિ ઘાત. ૧.
અવસર પામી પૂછતાં, નિશિથ સમય કિહાં જાત;
જળમાં પેહેરી મોજડી, નગરને ઉજડ ખ્યાત. ૨.
ગામને નગર તેં કિમ કહ્યું, ખેત્રે ભંગ નહી થાય;
સુભટને કાયર કિમ કહ્યો, શિતળ છંડી છાય. ૩.
રોતી હસી કિમ કહી, નરને કિમ કહી નાર;
ચકવા ચકવી રોવતાં, તરૂ તલે તજત આહાર. ૪.
એ એકાદશી પ્રશ્નનો, ઉત્તર આપો સાર;
પંડિતને પૂછયા વિના, પામે ન તત્વ વિચાર. ૫.
એમ નિસુણિ સતિ સાસુને, સસરો કંત સુણંત;
મૂળ થકી વિવરો કરી, કેહેતી હર્ખ ધરંત. ૬.

ઢાળ ૧૬ મી.

(મોરા વાલાજી હો હું રે ન જાઉં મહી વેચવા રે લો—એ દેશી.)
મોરી સાસુજી હો સસરો ન સમજે સાનમાં રે લો. એ આંકણી.
દિયર દેરાણી દિવાનિયા રે લો, તુમને કાં નવિ સાન; મોરી૦ સસરો.
જે કુળવંતી મોહા સતિ રે લો, રાત્રે ન જાયે રાન. મોરી૦ ૧.
સ્યોણિએ રણમાં એકલી રે, જાયે જો સહસની સાથ; મોરી૦
સતિને કાણુ લોપી શકે રે લો, જો દિલ ધાવે હાથ. મોરી૦ ૨.

બેઠા શેઠ તરૂ તળે રે, સા દૂર અસન કરેત રે. રાજા૦ ૧૩.
કરિ તરૂ મૂળ સોંચતી રે, શેઠ લિંબતળ શ્રાંત;
વાયસ એક સતિ આગળે રે, વાણી મધૂર વદંત રે. રાજા૦ ૧૪.
વાયસ વાણી સાંભળી રે, શિયળવતી ભણે એમ;
છાનો રહે તું મોકુલી રે, પશું વયણે નહીં પ્રેમ રે. રાજા૦ ૧૫.
સા કહે એકને વયણુ થયો રે, કંતની સાથે વિયોગ;
વળિ તુજ વયણું ચિત્ત ધરૂં રે, તો મળે પૂરણ ભોગ રે. રાજા૦ ૧૬.
પુછે શેઠ વચ્છ શું કહે રે, એ વાયસની જાત;
સા કહે સસરાજી સુણો રે, સત્ય વચન દુઃખ દાત રે. રાજા૦ ૧૭.
કુડકપટ છળ ભેદિયા રે, તેહને જુઠ સુહાય;
ગંગાજળસમ સજનાં રે, સત્ય વચન સુખદાય રે. રાજા૦ ૧૮.
કંટક તરૂ કરહા રૂચે રે, કરતા છંડી દ્રાખ;
મોંકુલિ કુળ પિચૂમંદ શૂં રે, તજી આંબા ફળ સાખ રે. રાજા૦ ૧૯.
શેઠ વદે સત્ય બોલિએ રે, ભૂલ ચૂક કરિ દૂર;
સા કહે લઘુ વય ત્રિનયથી રે, રહિ ગુરૂ ચરણ હજૂર રે. રાજા૦ ૨૦.
બાંધવ સાથે હું ભણી રે, કાકરૂતમુહ ગ્રંથ;
સુગુરૂ પસાએ મેં લહ્યા રે, પશુ પંખિ વચ પંથ રે. રાજા૦ ૨૧.
કાક કહે મુજને દિયો રે, ખાવા કરૂંબો ભક્ષ;
તો તુજને આપું સહી રે, કંચન વર દસ લક્ષ રે. રાજા૦ ૨૨.
શેઠ વચને તસ સા દિએ રે, કાક ભખી ભણે વાચ;
કરિર તરૂ તળ છે ચરૂ રે, કંચન કેરા સાચ રે. રાજા૦ ૨૩.
શિયળવંતિ વચને સુણિ રે, શેઠ ભણે શૂં સત્ય;
સા કહે શાસ્ત્ર ગીરા નહિ રે, હોયે કદાપિ અસત્ય રે. રાજા૦ ૨૪.
શેઠે ખણાવી ભુમિકા રે, લીધા ગણિ દસ લક્ષ;
શેઠ પ્રમોદ ઘણો ધરે રે, દેખિ કનક પરતક્ષ રે. રાજા૦ ૨૫.
રથમાં ઠવિ રથ વાળિયો રે, તવ સા ભણે સુણો તાત;
મુજ પીહર છે ઢુંકડું રે, પાછા વળિ કિમ જાત રે. રાજા૦ ૨૬.
તે કહે બેટા સાંભળો રે, વાંક ઘણો મુજ માંહિ;

માંડી કરી ઘર આવીએ રે; વાત કહિશ પછે ત્યાંહિ રે. રાજા૦ ૨૭.
તેં અમને સુખિયાં કર્યાં રે, તું ઘર લક્ષમી રૂપ;
તું તુઠી થકી જે દિએ રે; તે ન દિએ વર ભૂપ રે. રાજા૦ ૨૮.
નિજ અપરાધ ખમાવિને રે, રથે બેસારી તેહ;
કુળ દેવીપરે પૂજતાં રે, સુખભર આવ્યા ગેહ રે. રાજા૦ ૨૯.
ચંદ્રશેખરના રાસનો રે, ત્રિજો ખંડ રસાળ;
શ્રી શુભવીરની વાણીએ રે, પન્નરમી કહી ઢાળ રે. રાજા૦ ૩૦.

દોહરા.

નિજ પત્ની સુત આગળે, શેઠ કહિ સવિ વાત;
હરખ્યાં વળિ સુખિયાં થયાં, સતિયપણે કરિ ઘાત. ૧.
અવસર પામી પૂછતા, નિશિથ સમય કિહાં જાત;
જળમાં પેહેરી મોજડી, નગરને ઉજડ ખ્યાત. ૨.
ગામને નગર તેં કિમ કહ્યું, ખેત્રે મગ નહીં થાય;
સુભટને કાયર કિમ કહ્યો, શિતળ છંડી છાય. ૩.
રોતી હસી કિમ કહી, નરને કિમ કહી નાર;
ચકવા ચકવી રોવતા, તરૂ તલે તજંત આહાર. ૪.
એ એકાદેશી પ્રશ્નનો, ઉત્તર આપો સાર;
પંડિતને પૂછ્યાં વિના, પામે ન તત્વ વિચાર. ૫.
એમ નિસુણિ સતિ સાસુને, સસરો કંત સુણંત;
મૂળ થકી વિવરા કરી, કેહેતી હર્ખ ધરંત. ૬.

ઢાળ ૧૬ મી.

(મોરા વાલાજી હો હું રે ન જાઉં મહીં વેચવા રે લો—એ દેશી.)
મોરી સાસુજી હો સસરો ન સમજે સાનમાં રે લો. એ આંકણી.
દિયર દેરાણી દિવાનિયો રે લો, તુમને કાં નવિ સાન; મોરી૦ સસરો.
જે કુળવંતી મોહા સતિ રે લો, રાત્રે ન જાયે રાન. મોરી૦ ૧.
રયણિએ રણમાં એકલી રે, જાય જો સંહસની સાથ; મોરી૦
સતિને કોણ લોપી શકે રે લો, જો દિક્ષ ઘાલે હાથ. મોરી૦ ૨.

વ્યવહારથી શોભે નહીં રે લો, નિશ્ચય કોઈક વાર; મોરી૦
વિધિ નિષેધ નવિ બોલતા રે, એકાંત જિન ગણધાર. મોરી૦ ૩.
તુમ ઘર સુખ કરવા ભણિ રે લો, શિવાનો શબ્દ સુણંત; મોરી૦
મધ્ય નિશાએ હું ગઇ રે લો, ઘટ એક હાથ ધરંત. મોરી૦ ૪.
કુંભવડે સરિતા તરી રે લો, જળથિ મૃતક થળ કિધ; મોરી૦
કટિએ ભુષણ હીરે જડ્યા રે લો, તે સવિ ઘટમાં લીધ. મોરી૦ ૫.
મૃતક શિયાળ લેઇ ગયાં રે લો, હું રે આવી નિજ ગેહ; મોરી૦
ગુપ્ત ભુષણ દાટ્યાં હતાં રે લો, સાસુને દીધાં તેહ. મોરી૦ ૬.
શેઠ ખુશી થઇ બોલિયા રે લો, વહુએ કર્યો ઉદ્ધાર; મોરી૦
આળ દીધી મેં પાપીએ રે લો, ઘરજન સર્વ ગમાર. મોરી૦ ૭.
વહુ કહે નઇ જળ ઝાંખરાં રે લો, કંટક વેંધે પાય; મોરી૦
પછે મોજડી શા કામની રે લો, પંથ વિષમમેં રખાય. મોરી૦ ૮.
મોટે નગર નહિ સજના રે લો, જણ જણ પૂછે કુણ; મોરી૦
ઉજડ આપણા ચિત્તશું રે લો, માગ્યું મળે નહિ લુણ. મોરી૦ ૯.
ગામડે પણ મુજ માઉલે રે લો, કીધાં સુખિ એક રાત; મોરી૦
ગામ એ નગરથી મોટકું રે લો, પામ્યાં જિહાં સુખ સાત. મોરી૦ ૧૦.
કોમળસંબા લેઇ ગયો રે લો, જંતુ પડ્યા પ્રતિકુળ; મોરી૦
મૂરખ માલધણી મળ્યો રે લો, તિણે કહી ધાનની ધૂળ. મોરી૦ ૧૧.
સુભટ તે સનમુખ ઘા લિએ રે લો, કાયર પૂંઠે ઘાય; મોરી૦
તીણે રંક નર મેં કહ્યો રે લો, નાઠો કુટાયો જાય. મોરી૦ ૧૨.
વિષ્ટા કરે સ્ત્રિ મસ્તકે રે લો, વડપરે વાયસ હોય; મોરી૦
ભર્ત્તા મરે ખટ માસમાં રે લો, તાપે ચલત તિણે જોય. મોરી૦ ૧૩.
હંસ વિયોગે હંસલી રે લો, રોતી વચનભર શોગ; મોરી૦
વયણાં સુણી મેં ભાખિયું રે લો, જગતમેં ભુંડો વિયોગ. મોરી૦ ૧૪.
કોઇ કારણ વશ નારિએ રે લો, લીધો છે નરનો વેશ; મોરી૦
વામ સ્ત્રિ પગ આગળ ચલે રે લો, જાણિ મેં ગુરૂ ઉપદેશ. મોરી૦ ૧૫.
મુગતાહાર તારા ઝઘે રે લો, સ્ત્રિમુખ ચંદ નિલોક; મોરી૦
રાત્રિ ફેરિ ભ્રમણા ભજી રે લો, ચકવી રૂએ ધરિ શોક. મોરી૦ ૧૬.

કાક શકુની લિંબ રહે રે લો, વિટ અહી ગરલ નિપાંત; મોરી૦
તરૂ તળે અશન ન કીજીએ રે લો, એક દીન જીવિત ઘાત. મોરી૦ ૧૭.
શિયળવતી મુખ સાંભળી રે લો, હરખ્યા સહુ અતિરેક; મોરી૦
વિદ્યાનિધિ પદવી વરે રે લો, સ્વામિની કીધી છેક. મોરી૦ ૧૮.
માતપિતા સ્વર્ગે ગયાં રે લો, અજિતસેન પદ ઠાય; મોરી૦
ઘરમેં હુકમ સતિનો વહે રે લો, માન દિએ નરરાય. મોરી૦ ૧૯.
પાંચસે મંત્રિ નૃપે કિયા રે લો, ઓછો છે મંત્રિ એક; મોરી૦
એક દિન રાજકચેરિએ રે લો, પ્રશ્ન કરે નૃપ છેક. મોરી૦ ૨૦.
રાયને જે પગથી હણે રે લો, કીજે કિશો તસ દંડ; મોરી૦
ઉત્તર કોઇએ ન આપિઓ રે લો, વાત થઇ પરચંડ. મોરી૦ ૨૧.
શેઠ પૂછે નિજ નારિને રે લો, ઉત્તર સ્યો શ્રીકાર; મોરી૦
સા કહે તેહને દિજિએ રે લો, રત્નતણો અલંકાર. મોરી૦ ૨૨.
અજિતસેને નૃપને કહ્યો રે લો, ભૂપતિ તૂઠ્યો અપાર; મોરી૦
મંત્રિમાં મુખ્ય મંત્રિ કર્યો રે લો, સુંપ્યા સકળ અધિકાર. મોરી૦ ૨૩.
સિંહસામંતને ઝીતવા રે લો, રાય ચલ્યા બળ લેત; મોરી૦
મુખ્ય સચીવ સાથે લિએ રે લો, શેઠ પ્રિયાને વદેત. મોરી૦ ૨૪.
એકલી ઘર તું કયું રહે રે લો, મુષકને ભય મંજાર; મોરી૦
વિદ્યા નૃપની નારી તિહું રે લો, થિર ન રહે નિરધાર. મોરી૦ ૨૫.
સા કહે કદિય ન લોપિએ રે લો, રાય હુકમ અહનિશ; મોરી૦
હું રે સતિ સતિઓ શિરે રે લો, જાણજો વિશ્વાવિશ. મોરી૦ ૨૬.
ઈંદ્ર સમર્થ નહીં કદા રે લો, મુજ શિળ કરે વિસરાળ; મોરી૦
તુમને પ્રતિત જો ના હુવે રે લો, તો દેઉં ફુલની માળ. મોરી૦ ૨૭.
કરમાએ ફુલ માળા તણાં રે લો, તવ જાણજો પડી ચૂક; મોરી૦
કંઠ માળા ધરી નીકળ્યો રે લો, સૈન્યમાં પોહોતો નિસૂક. મોરી૦ ૨૮.
ખંડ ત્રિજે કહી સોળમી રે લો, ઢાળ રસાળ શું રીત; મોરી૦
શ્રી શુભવીર સતિતણી રે લો, સાનિધ સૂર કરે નિત્ય. મોરી૦ ૨૯.

દોહરા.

સૈન્ય પડ્યું કુસુમાટવી, અરિશૂં બન્યો સંગ્રામ;

મંત્રિ ગળે માળા લહી, પૂછે ભૂપતિ તાસ. ૧.
કુસુમમાળ નિત નવનવી, કંઠ ઠવો શે કાજ;
સો ભણે એ વાત જ કર્યે, આવે મુજને લાજ. ૨.
ભૂપ ભણે મુજ અંતરે, રાખવો ન ઘટે તુજ;
પ્રિત પટંતર જ્યાં હુવે, ત્યાંહાં નવિ કહિએ ગુજ. ૩.
અજિતસેન વળતું કહે, મુજ સતિ નારી પ્રભાવ;
ફુલમાળ વિક્ષી રહે, સરસ સદા સદ્દભાવ. ૪.
સાંભળી રાજા ચિંતવે, આ શી અદ્દભુત વાત;
સ્ત્રિ પુસ્તક ચોખાં નહી, તો કિમ સતિની ખ્યાત. ૫.
કરીય પરિક્ષા તેહની, કરશું પછે તે વાત;
લોભે જગત વશી હુવે, તો પ્રેમદા કુણ માત. ૬.
ચિંતવિ એમ એક મંત્રવી, નામે અશોક કુમાર;
શિયળવ્રતીના શિયાળને, ભ્રંશ કરી એક વાર. ૭.
આવો એમ કહિ મોકલ્યો, દેઇ કનક એક લક્ષ;
તે પોહોતો સતિ ઘરસમિપ, ગુપ્ત રહ્યો લહિ લક્ષ. ૮.

ઢાળ ૧૭ મી.

(લાલ લાલ જેસી તેરી અંખિયાં રે, જેસી જલતી મસાલ—એ દેશી.)

ઉદ્દભટ વેશે જોવતો રે, ખીણખીણ કેઇ વાર;
સતિયાં ઉપર નજરાં કરે, તે અશોક ગમાર.
ધિગધિગ વિષયી લોકને. ૧.
તંબોળ બીડાં દાસિકું રે, દેઇ ભેજંત સોય;
સાપિ ન લેવે પ્રેમસેં, ફેર નજરે ન જોય. ધિગ૦ ૨.
ચિંતે સતિ સિંહ કેસરા રે, લેણું ચાહત એહ;
નામ અશોક પણ શોકસેં, એહિ ધરતા હે નેહ. ધિગ૦ ૩.
મેં બિ નધાં ઉનસે કરું રે, જાને સાચોહિ પ્રેમ;
બુદ્ધિકા બળ કેતો કરે, ધઢ લેતાં હે કેમ. ધિગ૦ ૪.
મૂઢકું કુડસે દેખતી રે, બહિરાગસે નેત;
તવ સો દુતિકુ પાઠવે, સા એકાંતે વદેત. ધિગ૦ ૫.

ભદ્રેપતિ ગામાંતરે રે, ગણુ કીનો વિયોગ;
જાતી યોવન વયનિ ફળી; પિછે કયા સુખ ભોગ. ધિગ૦ ૬.
મંત્રિ અશોક તુમ ઊપરે રે, રાગ ધરતા હે ખાસ;
અવસર વેળા ન ભૂલણાં, કરો ભોગ વિલાસ. ધિગ૦ ૭.
સા ભણે કુળવંતિ નારિકું રે, નહીં પરનર સંગ;
લક્ષ તથાપિ ધન જો દિએ, તવ કરિએ બીરંગ. ધિગ૦ ૮.
દુતિ અશોકકૂં જા કહે રે, મેંને કણ્ઠે મનાઇ;
લાખ સોવન સતામિસે, દેન હોત સગાઇ. ધિગ૦ ૯.
લાખ દિયા લેઇ દુતિકા રે, દેઇ પાણિ લગીસ;
સા કહે પંચમ વાસરે, નિશિ આશા પુરીશ. ધિગ૦ ૧૦.
ધરમેં અવટ ખોદિ કિયો રે, ઉપર સજ્યા બિછાય;
શિયળવતી દીન પાંચમેં, નિશિ ઊનકું બોલાય. ધિગ૦ ૧૧.
તાંદુલ દેઇ ઊપવેશિયો રે, પડ્યો કૂપ મઝાર;
ખાનપાન ચોથે દિને, રહે ચોકી તે ચ્યાર; ધિગ૦ ૧૨.
કેતે દિને નૃપ ચિંતવે રે, હજુ ન આવ્યા અશોક;
નિજ ધર મોઝમેં જા રહે, હરામખોર હે લોક. ધિગ૦ ૧૩.
લાખ દેઇ રતિકેલિને રે, ફેર મોકલે રાય;
આ બી બડે કૂપમેં પડે, લાખ દ્રવ્ય ગમાય. ધિગ૦ ૧૪.
સુમતિ હરિદત આ રીતે રે, કૂપે મેળા મિલાય;
જય કરિ રાજા આવિયા, પણુ શંકા ન જાય. ધિગ૦ ૧૫.
કુપે પડ્યાં રાંકાં કહે રે, હમ કાઢો હિ બાર;
સા ભણે હમ કહ્યા જો કરો, હોવે છૂટક બાર. ધિગ૦ ૧૬.
અમે અથવા નૃપ પૂછતે રે, એવમસ્ત વદેત;
એમ શિખાઇ પિછે કંતને, સવિ વાત કહેત. ધિગ૦ ૧૭.
ગુપ્ત ભોજન કરિ રાયને રે, તેડે જમવાને તેહ;
ભૂપ અશન નહુ દેખતે, ભયા દિલમેં સંદેહ. ધિગ૦ ૧૮.
બહુ પરિકરસેં ભૂપતિ રે, બેઠે ભોજન હેત;
અવટે જઇ સતિ માગતી, બહુ ભોજન દેત. ધિગ૦ ૧૯.

ચ્યાર ભણે એવમસ્તુતે રે, રાજ વર્ગ સૂણંત;
રસવતિ ધરમેંસિ લાય કર, સખિ ભાણે ઠવંત. ધિગ૦ ૨૦.
ભોજન મન ગમતાં કરિ રે, નૃપ બેઠા સચિંત;
મંત્રિ તણે ધર દેવતા, જાણું ભોજ્ય દિયંત. ધિગ૦ ૨૧.
વસ્ત્ર અલંકાર રાયકું રે, લિયા જે લખ ચ્યાર;
દેઇ વિસરજે ભૂપકું, તવ પુછે વિચ્યાર. ધિગ૦ ૨૨.
સા ભણે અમ ઘરમાં રહે રે, યક્ષ દેવ તે ચ્યાર;
અસન વસન માગ્યાં દિયે, કરૂં પૂજા ઉદાર. ધિગ૦ ૨૩.
લક્ષ પસાય સતિકું દિયો રે, ગણિ બેહેન સમાન;
રાય ભણે હમ દિજીએ, ચ્યાર યક્ષનું દાન; ધિગ૦ ૨૪.
બોલે સતિ તુમ આધિને રે, અમ જિવીત પ્રાણ,
યક્ષ તણી શી વારતા, કરૂં ભેટ વિહાણ. ધિગ૦ ૨૫.
ભૂપ ગયો નિજ મંદિરે રે, હુઆ જામ પ્રભાત;
ચ્યારે નિકાલ્યા કૂપસે, જળ સ્નાન કરાય. ધિગ૦ ૨૬.
ચંદન કેસર લેપિને રે, ફુલ પૂજા વિશેષ;
વંશ કરંડ બંધીએ, રથ મધ્યે નિવેશ. ધિગ૦ ૨૭.
વાજિત્ર ગીત મહોચ્છવે રે, રાજદ્વારે ચલંત;
સનમુખ આએ ભુપતિ, નિજ ઘરમેં થાપંત. ધિગ૦ ૨૮.
નૃપ કહે રસવતિ ના કરો રે, ભોજ્ય દેવેગા યક્ષ,
વેળાએ પૂછ માગતે, દિયો ખટરસ ભક્ષ. ધિગ૦ ૨૯.
બોલત તે એવમસ્તુતે રે, કછુ દિયા ન ધાન;
ભોજન વેળા વહિ ગઇ, હુઆ ભૂખે હેરાન. ધિગ૦ ૩૦.
ખોળી કરંડમેં દેખિયા રે, મુખ ફાટાં કૃશાંગ;
નૃપ વદે એ ચઉ રાક્ષસા, નહીં યક્ષનું અંગ. ધિગ૦ ૩૧.
તે ભણે યક્ષ અમે નહીં રે, અમો તુમચા દિવાન;
શિયળવતીએ બનાવ્યા, રાંકા વિણુ ધાન. ધિગ૦ ૩૨.
દંપતિને નૃપ તેડિને રે, કરે બહુત પ્રશંસ;
સતકાર કરિ ઘર મોકલે, લહે ધર્મ નરેશ. ધિગ૦ ૩૩.

ચોનાણી મુનિ તિહાં આવિઆ રે, જઇ વંદે નરેશ;
ચો પણ ગએ લજ્જા ભરે, સુણિ ગુરૂ ઉપદેશ. ધિગ૦ ૩૪.
સતી પતી દિક્ષા લહી રે, ગએ પંચમ સ્વર્ગ;
નરભવ નૃપકુળ રાજવી, થઇ લહે અપવર્ગ. ધિગ૦ ૩૫.
વૈરાગ રંગે રંગીઆ રે, લિએ સંયમ ચ્યાર;
બહુશ્રુત હુઇ આએ ઇહાં, અમો સૌ અણુગાર. ધિગ૦ ૩૬.
કુંવર સુણી મુનિને સ્તવી રે, કરે ભક્તિ ઉદાર:
સંસારે સંગતિ સાધુની, લહે પુન્ય વિશાળ. ધિગ૦ ૩૭.
પૂરણ ત્રીજા ખંડની રે, કહી સત્તરમિ ઢાળ;
વીર કહે શ્રોતા ઘરે, હજ્યો મંગળ માળ. ધિગ૦ ૩૮.

ચોપાઇ.

ખંડ અખંડ મધુરતા ભરી, ત્રીજો ખંડ પુરણતા કરી;
શ્રી શુભવિજય ગુરૂ મુખ ઠરી, સાકર દ્રાખ સુધારસ જરી. ૧.

इत्याचार्य श्री सिंहसूरि संतानीय संवेगी शिररत्न पंडीत श्री शुभविजय गणीशिष्य भुजिष्य पं० वीरविजयगणिभिर्विरचिते चंद्रशेखर चरित्रे प्राकृत प्रबंधे चित्रसेन पद्मावति कथा कथन मृगसुंदरीहरणे खेटमारण द्वितीय खेटघातेन चंद्रहास्यखड्गप्रापन चंद्रावलि मुखात् खेटांगजा चतुःषष्ठी वार्ता श्रवण ६३६ खेटसुतापाणीग्रहण शाश्वत जिनयात्राकरण सहस्त्रविद्याग्रहण समेत द्वौचतुर्मुनि चरित्रे शियलवती प्रबंधवर्णनोनाम तृतीयखंडः ॥

ખંડ ૪ થો.

દોહરા.

સરસ વચન રસ વરસતી, મુખ તંબોળ રસાળ;
નયન યુગલ કજ્જળ કળા, કંઠે મુગતામાળ. ૧.
કાશમિર આરચા ભાલમેં, કટિ તટ કાંચિ ધરાય:
હંસાસન કંકણુ વલય, તિલક નૂપુર. પાસ. ૨.

પુસ્તક વીણા ધારણી, પરણમિ સરસતિ માય;
શ્રી શુભવિજય સુગુરૂ તણા, પ્રેમે પ્રણમી પાય. ૩.
ત્રીજો ખંડ અખંડ રસ, પુરણ થયો સુપ્રમાણ;
ચોથો ખંડ કહું હવે, સુણજો શ્રોતા જાણ. ૪.
જાણજ શ્રોતા આગળે, વકતા સફળ પ્રયાસ;
મુર્ખ સભામેં કવિ કળા, કુસુમ કુટંબી ગ્રાસ. ૫.
ક્ષુલ્લક કરથી ટોપરી, પડી સુણિ શબ્દ અગાઢ;
નિદ્રાએ ભરી દોકરી, કરે સદસિ હાડ હાડ. ૬.
હુંઘે તે સુંઘે મહી, ચુઘે નહીં રસ ઘુંટ;
સાકર દ્રાખને પરિહરી, કંટક રાતો ઉંટ. ૭.
વિકસિત નયન વદન કરી, પંડિત ગુણ પરખંત;
ભક્તિ રૂચી નિંદા તજી, શ્રોતા વિનય કરંત. ૮.
તે માટે સજ્જ થઇ સુણો, આગળ વાત રસાળ;
મુનિ નેમિ ચંદ્રશેખર સુએ, સુંદર ઠાણ નિહાળ. ૯.
રવિ ઉદયે ચલતા સર્વે, ગગને બેસિ વિમાન;
જિનવર ચૈત્ય નિહાળિને, ઉતર્યા રણ ઉદ્યાન. ૧૦.
વિમળ જિનેશ્વર વંદિને, કુંવર નિકળિયા બાહાર;
પાસે પંથ વિલાસમેં, દિઠા એક અણગાર. ૧૧.
કાઉસગ્ગ ધ્યાન દિક્ષા રહ્યા, વંદિ બેઠા જામ;
જયપુર રાજા એકલો, આવી પ્રણમે તામ. ૧૨.
તે દેખી મુનિ પારિને, કાઉસગ ઇમ બોલંત;
આવ્યા વક્ર સ્વેહર્યા, તવ તે નૃપ પૂછંત. ૧૩.

ઢાળ ૧ લી.

મધુબિંદુ સમો સંસાર, મુગ્રાણા માહાલતા—એ દેશી.)

ભર્યે વન વેળા સંજમ મેળા કિમ થયા,
હયો અશ્વે હું જાણ્યો કેમ કહીએ કરી દયા;
મુનિ ભાખે તુમારે નીમિતે અમે સંજમ લિયો,
હર્યા અશ્વ તે જાણું એમ પુછે આહી થયો.
મધબિંદુ વિષય રસ લેશ ભવકૂપે પડે,

સદ્ગુરૂનો સુણી ઉપદેશ વિમાને તવી સદે. એ આંકણી. ૧.

જિન વણિકની નારી નણદિ ઉદુર મચ્છર ભારી,
ઉદવેગ લહી તે નંદ વોળાવે સહોદરી,
કપટે શકટે બેસારી સ્વસુર ગેહે ધરી,
જાણી વાત લહી મૂળ ઘાત રોતી સુંદરી. મધ૦ ૨.

યતઃ

ઘહુનું ગાડલું તે ગોળની ગોળી,
મુંજડી ગાય ને વાછડી ગોરી;
આઇજિને ચિંતવ્યું તે બાઇજિને થયું,
સાલ્લા સાટે મુળગું ગયું.

પૂર્વ ચાલ.

મોહે મૂઝાણી સંસારિક કેરી ચેતના;
પાંચે વિષયારસ લીન નરકની વેદના;
યોવન મદ મચ્છર મદીરા છાકને મેં તજ્યો,
ઘરવાસ થકી વનવાસ લઘૂ વયમેં ભજ્યો. મધ૦ ૩.
ચંદ્રશેખર પુછે સ્વામિ કુણ એ ભૂપતિ,
થયો કિમ તુમે નિમિંત એહ ચરણ મહાવતી;
તવ બોલે મુનિવર એમ સુણો ખેચરપતિ,
મહીલાશું મુઝાણા મૂઢ વાત કહૂં છતી. મધ૦ ૪.
જયપુર નગરે જયરથ રાજા ત્યાંઇ વસે,
દત્ત મંત્રિ વડો છે તાસ મતિગુણ ઊલસે;
તસ પૂત્રિ અતિ રૂપવંતી શણગારમંજરી,
માતતાતનો બહુલ સ્નેહ રાજમદે ભરી. મધ૦ ૫.
વય પામિ જવાનિ દિવાનિ બની ઘર ખેલતી,
છે કુમારી પણ નર પંથ જાતાં વેધતી;
મરકટને મદિરા પીધ ને વૃશ્ચિક ડંશાયો,
શીશી ચેષ્ટા ન કરે એહ વળી ભૂત વળગિયો. મધ૦ ૬.
અસતિ જુએ પુંઠ ને કેડ હલાવત આલતી,

શણગારી રહે દિન રાત પુરૂષ હસાવતી;
જાય પરઘર નિશિ અંધારિએ પુરૂષ ધકાવતી,
એકલી ચહુટે ખડી પંથ પાન મંગાવતી. મધ૦ ૭.
નરને રાખે ગ્રહિ વસ્ત્ર ને દ્વારે ઊભી રહે,
ખેંચિ બાંધે કુચ બેર બેર વળી હાથે ગ્રહે;
મારી કાંકરી નટવિટ નર સંકેત જણાવતી,
ઉંચે હાથે આળસ દેત તાળી વજાવતી. મધ૦ ૮.
મોચણ કંદોઇ કુંભારણ નાઇ સોનારણી,
સખીયો કરી નિત ઘર જાત નર ખુંખારણી;
ઘણું રેહેતી પિહર નિજ તનુ નરને દેખાવતી,
કર ઉંચા કરી ઘરબાર બાળ ખેલાવતી. મધ૦ ૯.
મુખ મચકોડી કર કંકણ આસ્ફોટન કરે,
ડસે હોઠ બજાવે દંત અંચળે વા ધરે;
ઘર દેઇ બારણે સુતી ઝાંઝર ઝમકાવતી,
દેઇ ચૂંટી જગાવે કંત અંગ ધુજાવતી. મધ૦ ૧૦.
બાળ ચુંબી લગાવે કંઠ અધર શિર ઢાંકતી,
કરે કોગળા ઉભી ગોખ નરને છાંટતી;
એક દિન નિજ ગોખે ઉભી નજર ચિહુ દિશ જડી,
રયવાડિથિ વળિયો રાય તસ નજરે પડી. મધ૦ ૧૧.
રાગ લાગ્યો સચિવશું માગું કરી નૃપ પરણતો,
સાત ભૂમિ આવ્યા શેઠવંત નૃપ નિત જાવતો;
પટરાણીને કરી દૂર રમે તેહશું અતિ,
તસ અવગુણ નવિ દેખંત જાણે મહાસતિ. મધ૦ ૧૨.
શેઠ પુત્ર ધનંજય નામ મેહેલ અધ જાવતી,
દેય નયને નયન મિલંત પત્ર સા નાંખતી;
ચિઠિ વાંચિ કામાતુર તેહ ઘર જઇ ચિંતવી,
કરિ વનથિ સુરંગા એક તસ મેહેલે ઠવી. મધ૦ ૧૩.
ભૂમિ મધ્ય ગતાગત કરતી રમતી તેહશ્યું,

સુખ માને ધનંજય નારિ મળિ મુજ નેહસ્યું;
રયવાડિ ગયો નૃપ દેખે શેઠસ્યું ખેલતી,
સા તતખિણ નિજ ઘર જાય ગોખે બેસતી. મધ૦ ૧૪.
નૃપ શંકાએ ઘર જાતં તથાવિધ દેખતાં,
મન હરખ્યો વળિ દિન એક નાટક નાચતાં;
તિહાં પણ સા પરનર સંગે ભૂપતિ જોવતાં,
શંકિત ઘર દેખે તામ સજ્યાએ ઉંઘતાં. મધ૦ ૧૫.
નૃપ શંકા ટાળણ પ્રેમે વદે આંસુ ભરી;
એકલાં નવિ મુજ રહેવાય તુમે જબ જાઓ ઘરિ;
ધંતુરક ભક્ષી નરપરે નૃપ સાચું ગણી,
એક દિવસે દંપતિ જાત વન ક્રીડા ભણી. મધ૦ ૧૬.
નિશિ વેલડી મડપ સુતાં સા સરપે ડસી,
કીધા ઉપચાર અનેક મુર્છા નવિ ખસી;
જનતા મળે સા સહ કાષ્ટ ભક્ષણ ભૂપતિ કરે,
જતો જાત્રા ખેચર એક દેખી ઉતરે. મધ૦ ૧૭.
કરૂણાએ નિષેધી ભૂપને તસ જળ છાંટીયો,
મંત્રબળથી કરિ સા સજ સહુ ચિત હરખિયો;
સત્કાર કરી ખેચરને વિસર્જે નમિ કરી,
બિહુ સુતાં નિશિ વન માંહિ નૃપ નિદ્રા પરી. મધ૦ ૧૮.
તિહાં આવ્યો ધનંજય દેખિ સા એમ વિનવે,
નૃપ ઉંઘંતાં સુખ હેત ચલો દેશ પુર નવે;
સો ભણે સુણ ભોળિ નારિ નરેશર જીવતાં,
નવિ રહિ શકિએ પરદેશ પગેરૂ કાઢતાં. મધ૦ ૧૯.
સુણિ સા કર ધરિ તરવાર ભૂપાળને મારતી,
તવ લેત પડાવિ શેઠ ઉગાર્યા ભૂપતિ;
ચિત ચિંતે ધનંજય પાવકમાં પ્રેમે વસે,
કરિ પટરાણી હણે તાસ માહારી કિમ થશે. મધ૦ ૨૦.
વૈરાગ લહી જઇ દૂર અમે વ્રતધર થયા,

ગારમંજરિસ્યું રાય પ્રભાતે ઘર ગયા;
વંઠેલી સાથે વિલાસેં વર્ષ કેતા રહ્યો,
એમે સદગુરૂ સંગે ધ્યાન ગાંને ઓહી લહ્યો. મધ૦ ૨૧.
અરિ ભેટ કરી વક્રાંગ્વ હયો એ આવિયો;
સંયમનું નિમિત એ રાય મુંજને ભાવિયો;
ચંદ્રશેખર પૂછે નારી મેરી એ કિહાં જશે,
મુનિ બોલે નરક મંઝાર ભવ બહુલા થશે. મધ૦ ૨૨.
નૃપ પૂછંતો મુજ આગળ ભવ હોસ્યે કસ્યો,
જંપે મુનિ આ ભવ માહિ તમે મુગતિ જશો;
ખંડ ચોથે પેહેલિ ઢાળ સુણી ચિત ધારિએ;
શુભવીર વિવેકી લોક વિષય નિવારિએ. મધ૦ ૨૩.

દોહરા.

જયરથ કહે ભવ નાટકે, વિષયિને ધિક્કાર;
ગુરૂ ઉપદેશ લહ્યા વિના, રોળે આ સંસાર. ૧.
નારી અસારી રાગથી, મેં ભવની ફળ કીધ;
તુંમે મુંજને ઇંચિત દિયો, સાધુવંચ્છિત સિદ્ધ. ૨.
વિષય તરૂસમ સંસાર એ, તજવો મુંજ નિરધાર;
આપ સ્વારથ સાધશું, લેઇ સંજમ સાર. ૩.
પણ પટરાણી એક છે, વનમાળા અભિધાન;
ગુણવંતી દૂરે તજી, પામી કાચ નિધાન. ૪.
પણ તસ કન્યા હોય છે, રંઇ પીઇ સુંદરિ નામ;
રૂપકળા ગુણે આગળી, લધિણિમ લીલા ધામ. ૫.
પ્રાકૃત સંસ્કૃત શાસ્ત્રમાં, શબ્દવેધ અનેકાંત;
નિપુણ થઇ પણ નિપુણ વર, મળતાં સુખ અત્યંત. ૬.
ચતુરાને મૂરખ મળે, વિણ પરખ્યો ભરતાર;
જાય જનમારો ઝૂરતાં, તોડળ રાગ વિચ્યાર. ૭.
ચતુરા ચતુર મિલાવડો, અહર્નિશ કરતાં ગોઠ;
પય માંહે સાકર ભેળી, કથનિ નાવે હોઠ. ૮.

તે માટે મુજ પુત્રિએ, કીધિ પ્રતિજ્ઞા એમ;
પ્રશ્નોત્તર દિએ તસ વરૂં, બીજો વરવા નેમ. ૯.
તે પરણાવ્યા વિણુ લિઉં, જો હું સંજમ ભાર;
તો સંસારે હેલણા, કરતા અધમ ગમાર. ૧૦.
દયા કરિ મુજને કહો, કુણુ હોશે તસ કંત;
મુનિ કહે એ બેઠા ગુણી, ચંદ્રશેખર મતિવંત. ૧૧.
આવ્યું સૈન્ય તિણે સમે, પગલાને અનુસાર;
ઉઠી રાજા કુંવરને, વિનવે કરિય જુહાર. ૧૨.
દયા કરિ મુજ ઘર ચલો, મ કરો યાચનો ભંગ;
કુંવર વિચટે મોકલે, ખેટ હતા જે સંગ. ૧૩.

ઢાળ ૨ જી.

(સાંભળ રે તું સજની મોરી રજનિ કિહાં રમિ આવિજી રે—એ દેશી.)

નિજ પરિવાર વિદાય કરીને, નૃપશું કુંવર સધાવેજી રે;
બેશિ સુખાસન સૈન્યશું ચલતાં, જયપુર નગરે આવે. ૧.
જગ જયવંતાજી રે, પુન્યતણાં ફળ જોય. એ આંકણી.
રાજદ્વારે ઉતારો કરતાં, એક દિન રાજ સભાએજી રે;
મંત્રિ સેનાપતિ શેઠ પ્રમુખ સવિ, સજ્જન ભેળાં થાયે. જગ૦ ૨.
રાજા રાણી તખત બિરાજે, ગાયન નર ગીત ગાવેજી રે;
સોળ શણગાર સજી ગતિ પ્રીતિ, સખિયો સંયુત આવે. જગ૦ ૩.
જોશી પંડિત શાસ્ત્ર વિશારદ, સઘળી સભા પુરાણિજી રે;
પંચપચોલી તેર તિલંગ, આવ્યા ઉલટ આણી. જગ૦ ૪.
કન્યાએ પ્રશ્નો જે પૂછયા, ઉતર કો નવિ થાયેજી રે;
સૌ બોલે પરમન દ્રહ મોહોટો, તાગ કહો કુણુ પાવે. જગ૦ ૫.
તેજ જળામળ ભાણુ સરીખો, કુંવર સભામાં બેઠાજી રે;
તે દેખી દોય કન્યા અંગે કામ, અનંગી પેઠા. જગ૦ ૬.
કુંવરને પૂછે નજર હસંતે, સૌને અંતર પાડીજી રે;
ઘરડો બ્રાહ્મણુ શાસ્ત્ર ભણેલો, કરતા ખેતર વાડી. જગ૦ ૭.
જમના નામે ગ્રંથ ભણેલી, પુન્ય વિહુણી નારીજી રે;

ભરેલી, આવી તક સમારી. જગ૦ ૮.
પ્રશ્ન કર્યો તવ પતિએ, ખીચડી કિમ બહુ રાંધીજી રે;
આજ મધુરિ મા તક્ર થોડી, આજ સમાધી. જગ૦ ૯.
તાજી રે;
તળિલાંતાં જગ૦ ૧૦.
કહો કાંતાજી રે;
, પંથ ચલતશ્યું શ્રાંતા. જગ૦ ૧૧.
ઇહાં કિમ આવે છે, કુંડળ ન ધર્યાં કાનેજી રે;
પંથે નાપિતનું ઘર દીઠું. લિઓ આ ફળ બહુ માને. જગ૦ ૧૨.
પુર બાહિર બકરીનું ટોળું, કહો ગણિ સંખ્યા કેતીજી રે;
એ પંદરનો એકપદે ઉત્તર, પાલી નથી સા કહેતી. જગ૦ ૧૩.
કથિત પદ અરથ જ કરવા, યમુના તરી ઉતરવુંજી રે;
સુણો રાજકુમારી, પદ ઉત્તર ચિત ધરવું. જગ૦ ૧૪.
ની પાલી, ન જડી ઘરમાં ખોળીજી રે;
માં ન નિહુણી, તિણે રંધાણી બોહળી. જગ૦ ૧૫.
કર કંધુ બાવળની પાલી, વિણુ મીઠી શી છાસજી રે;
પાલી નથી આજ તાવચતુર્થની, તિણે મુજ તન સુખ વાસ. જગ૦ ૧૬.
ઘરે નવિ પાલી નામે પાડોશણ; મહિષિ સગર્ભા પાળીજી રે;
તનથિ હવણાં પાળિ છુરિ વિણુ, શાક કરૂં સ્યે મોળી. જગ૦ ૧૭.
પાલી શુનિ તસ ભક્ષણ પાલી, તે વિણુ પેટ દેખાવેજી રે;
પાલી નામ ખટપદી નથિ મસ્તકે, વેણિ સજિત નિત ભાવે. જગ૦ ૧૮.
દાનશાળાએ દાનની પાલી, આજ નથી નવિ દેતાજી રે;
ગાડિ મળિ બેશી આવી પગપાળી નથિ જિણે શ્રાંતા. જગ૦ ૧૯.
પાળી નથિ સરોવર તિણે ફાટયું, વર્ષા જળ ઇહાં આવ્યાંજીરે;
કર્ણલતિકા પાળી નથિ તેણે કુંડળ દો ન ધરાવ્યાં. જગ૦ ૨૦.
પાળી કહેતાં ચિન્હ લહ્યા વિણુ, નાપિત ઘર નવિ દિઠાજી રે;
પાળી તે ઉચ્છંગ નથિ તિણે કિહાં રાખું ફળ મીઠાં. જગ૦ ૨૧.
પાળી શબ્દે શ્રેણી કહિજે, તે નહી પ્રાતઃકાળેજી રે;

ઘરઘરથી બહુલી નિકળતી, અજ ગણુતી નવિ હાલે. જગ૦ ૨૨.
એમ પદ અર્થ સુણી દોય કન્યા, કુંવર ગળે વરમાળાજી રે;
ઠરતાં ફુલની વૃષ્ટિ ગગનથી, દેવ કરે ઉજમાળા. જગ૦ ૨૩.
દેવી દેવતા પરગટ આવી, સોવન ચોરી બનાવીજી રે;
અનુપમ ઓછવમોછવ કરિને, બેઉ કન્યા પરણાવી. જગ૦ ૨૪.
દેવદુષ્ય ચિવર ને ભૂષણુ, રત્નજડિત દિએ દેવાજી રે;
ભૂપતિ હય ગય રથ ભટ દેવે, દાસી દાસ કરે સેવા. જગ૦ ૨૫.
વાસ ભૂવનમાં સુખ વિલસતાં, દોગુંદુક સુર જેમજી રે;
દેવ ગયા અદ્રશ થઇ ગગને, જુએ કૌતક જન એમાં. જગ૦ ૨૬.
ચોથે ખંડે બીજી ઢાળે, સુંદર રાસ રસાળજી રે;
શ્રી શુભવીર વિવેકી દેવા, અવસર સમય નિહાળે. જગ૦ ૨૭.

દોહરા.

શણગારમંજરીને હવે, નૃપે તેડાવી હજૂર;
કહે તુમ ચરિત્ર સૂણી થયો, વૈરાગ અમ ભરપૂર. ૧.
માતપિતા ઘર જઇ રહો, સુખભર કુળવટ રીત;
એમ કહી એકલી મોકલી, ગુપ્ત વાત દોય ચિત્ત ૨.
ચંદ્રશેખર રાજા બિહુ, નવ નવ ગોઠ કરંત;
વાત વિનોદ છે શાસ્ત્રની, રસભર કાળ ગમંત. ૩.
ગીત ને શાસ્ત્ર વિનોદથી, સજ્જન કાળ ગમંત;
મૂરખ નિદ્રા કલહથી, વ્યસને દિન નિગમંત. ૪.
દોય ચ્યાર પંડિત મળે, ધર્મ વાત શુભ વાત;
દોય ચ્યાર ગદ્ધા મળે, વિકથા લાતોલાત. ૫.

ઢાળ ૩ જી.

(ચોપાઈની દેશી.)

એક દિન રાય ને ચંદ્રકુમાર, કેલ કરંત ચલ્યા પુર બહાર;
શિતળ જળ નદિ આવ્યું પૂર, લોક જૂએ બહુલા રહી દૂર. ૧.
તારૂ લોકની ન ચલે હામ, ઉછળે જળ કલોલ ઉદ્દામ;
જાણે વસુમતિ ડૂબાવશે, શ્રીફળ લેઇ પૂજન જન ધસે. ૨.

ખિચ્ર ચટી લેઇ પાત્ર ભરેલી, આવી તક્ર સમારી. જગ૦ ૮.
પંદર પ્રશ્ન કર્યાં તવ પતિએ, ખીચડી કિમ બહુ રાંધીજી રે;
આજ મધૂરિ મા તક્રે થોડી, તુજ તનુ આજ સમાધી. જગ૦ ૯.
સમશ્રવતિ પાડોશણુ ઘર છે, મહિષી સગર્ભાં જાતાજી રે;
કંકોઠાં શાકે કિમ આખાં, આજ તમે તળિલાંતાં. જગ૦ ૧૦.
આ કિંમ કુતરિ પેટ દેખાવે, વેણી સજી કહો કાંતાજી રે;
સત્રાગારે દાન દિએ છે, પંથ ચલતસ્યું શ્રાંતા. જગ૦ ૧૧.
પાણી પ્રચુર ઇહાં કિમ આવે છે, કુંડળ ન ધર્યાં કાનેજી રે;
પંથે નાપિતનું ઘર દીઠું. લિઓ આ ફળ બહુ માને. જગ૦ ૧૨.
પુર બાહિર બકરીનું ટોળું, કહો ગણિ સંખ્યા કેતીજી રે;
એ પંદરનો એકપદે ઉત્તર, પાલી નથી સા કહેતી. જગ૦ ૧૩.
યમુના કથિત પદ અરથ જ કરવા, યમુના તરી ઉતરવુંજી રે;
કુંવર કહે સુણો રાજકુમારી, પદ ઉત્તર ચિત ધરવું. જગ૦ ૧૪.
કણમાપુ કરવાની પાલી, ન જડી ઘરમાં ખોળીજી રે;
ખિચ્ર ચટીકામાં ન નિહૂણી, તિણે રંધાણી બોહળી. જગ૦ ૧૫.
કર કંધુ બાવળની પાલી, વિણુ મીઠી શી છાસજી રે;
પાલી નથી આજ તાત્રચતુર્થની, તિણે મુજ તન સુખ વાસ. જગ૦ ૧૬.
ઘરે નવિ પાલી નામે પાડોશણુ, મહિષિ સગર્ભાં પાળીજી રે;
તનથિ હવણાં પાળિ છુરિ વિણુ, શાક કરું શ્યે મોળી. જગ૦ ૧૭.
પાલી શુનિ તસ ભક્ષણુ પાલી, તે વિણુ પેટ દેખાવેજી રે;
પાલી નામ ખટપદી નથિ મસ્તકે, વેણિ સજિત નિત ભાવે. જગ૦ ૧૮.
દાનશાળાએ દાનની પાલી, આજ નથી નવિ દેતાજી રે;
ગાડિ મળિ બેશી આવી પગપાળી નથિ જિણે શ્રાંતા. જગ૦ ૧૯.
પાળી નથિ સરોવર તિણે ફાટયું, વર્ષા જળ ઇહાં આવ્યાંજીરે;
કર્ણલતિકા પાળી નથિ તેણે કુંડળ દો ન ધરાવ્યાં. જગ૦ ૨૦.
પાળી કહેતાં ચિન્હ લણા વિણુ, નાપિત ઘર નવિ દિઠાજી રે;
પાળી તે ઉછંગ નથિ તિણે કિહાં રાખું ફળ મીઠાં. જગ૦ ૨૧.
પાળી શબ્દે શ્રેણી કહિજે, તે નહી પ્રાતઃકાળેજી રે;

સાધુ કહે સુણ જયરથ રાય, એ સુર તુજ ગુરૂ બાંધવ થાય;
દેશવિરતિ લહિં દેવ એ હુઓ, શ્રાવક ધર્મનો મહિમા જુઓ. ૧૭.
અવધિ નાણેં તુજને દીઠ, વિષય પ્રમાદે રક્ત વિશીઠ;
રખે સહોદર નરકે જાય, પ્રતિબોધન લાગ્યો અમ પાય. ૧૮.
ઘણા દિવસ તુમ ગેહે રહી, દોય સુતા પરણાવી સહી;
કન્યાદાન વિશેષે દિયો, બાંધવ જાણી નચિંતો કિયો. ૧૯.
દેવ કહે સંજમ સાધશો, તો અમથી પણ સુખિઆ થશો;
સાંભળી એમ નૃપ દિક્ષા લિએ, વેશ ઊપાધિ સઘળી સુર દીએ. ૨૦.
ગુરૂકુળવાસે બહુશ્રુત થયા, કામ વિડંબણ ચૂકી ગયા;
કેવળ પામી વિચર્યાં બહૂ, સાદિ અનંત વર્યાં શિવ વહૂ. ૨૧.
જયપુર આવિ દેવ કુમાર, રાજ્યે નૃપસુત થાપ્યો સાર;
દેવ અદ્રશ થયો તિણિવાર, કુંવર ગયા નિજ મેહલ મઝાર. ૨૨.
રૂપ કુંવરનું દેખી વિશાળ, કવિ ઉપમા દેવે તતકાળ;
મકરધ્વજ રહે સર્ગ મઝાર, તેહને છે રતિ પ્રીતિ નાર. ૨૩.
કામદેવ વંઠ્યો જગ ભમે, દેવ નરાતિરી ઘર ઘર રમે;
અંગ વિહૂણો પંડિત કહે, એ સાથે ઘર કિમ નીરવહે. ૨૪.
રતિ પ્રીતિ પતિ કલેશે કરી, રોશભરી ઘરથી નીસરી;
ખીર સમુદ્રે ઝંપા કરી, જયરથ રાજકુળે અવતરી. ૨૫.
અનગ તાસ વિયોગે ભર્યો, નંદનવનં જઇ બહુ તપ કર્યો;
કાશી તિર્થ લહ્યો અવતાર, કામદેવ રૂપ ચંદ્રકુમાર. ૨૬.
ચંદ્રશેખરને રાસ રસાળ, ચોથે ખંડે ત્રીજી ઢાળ;
શ્રી શુભવીર વચન રસભર્યાં, શ્રોતા લોક સુણિ ચિત ઠર્યાં. ૨૭.

દોહરા.

સુખ વિલસંતાં કુંવરને, આવ્યો વર્ષા કાળ;
વાદળ ગર્જારવ કરે, વીજળિઓ ઝળકાર. ૧.
શામ ઘટા ગગને ચઢી, વરસંતો જળ ધાર;
વસુધા નવપલ્લવ થઇ, મોર કરે ટહૂકાર. ૨.
પંખિ માળા તરૂવરે, પંથિ નિજ ઘર જાય;

કુંવર નૃપ જોવે તિણે સમે, સરિતા પૂર તદા ઉપસમે;
રાય ભણે નર એકને ત્યાંહિ, નાવા વર એક લાવો આંહિ. ૩.
તે પણ લાવ્યા બેઠા દોય, નદિ જળક્રીડા કરતા સોય;
નદિ પુર સનમુખ જળમાં એક, દિવ્યાભરણ વિભૂખિત છેક. ૪.
નર જાતો દેખિ નૃપ ભણે, એહને ઝાલિ લિયો આપણે;
નાવ હંકારી જિમ જિમ ધાય, તિમ તિમ તે નર દૂરે જાય. ૫.
રાયતણે મન વિસ્મય થયો, કુંવર કહે સૂર ક્ષોભ ન ભયો;
કેટલો પંથ તે નાવા ગઇ, તવ ઉભો રહ્યો તે થિર થઇ. ૬.
તે નરની પુઠે નૃપ રહી, વેણિ ડંડ નિજ હાથે ગ્રહી;
ઉંચે ખેંચીને લાવિયો, તવ કેવળ મસ્તક આવિયો. ૭.
અંગ ઉપાંગ ન દિઠું જિસે, મસ્તક જળમાં નાંખ્યું તિસે;
પુનરપિ શિર સંયુત દેખિયો, પણ દોય મસ્તક યુત તે થયો. ૮.
લહિ વિસ્મય શંકા મન વશી, દેવ વિના શક્તિ નહિ ઇશી;
કુણ તમે છો પૂછે ભૂપ, એક શિર કહે અમે દેવ સ્વરૂપ. ૯.
બિજું શિર કહે તું કુણ થાય, નૃપ વદે હું નગરિનો રાય;
નર ભણે નૃપ થઇ વિણ અન્યાય, મુજ વીણા ગ્રાહ કિમ ખેંચાય. ૧૦.
ધર્મી તપસી એકલિ નાર, વૃધ અનાથ ને દુર્બળ બાળ;
તાસ પરાભવે નૃપ રખવાળ, દયાવંત પંચમ લોકપાળ. ૧૧.
રાજા અન્યાયે અનુસરે, તાસ બૂમ કુણ આગળ કરે;
સાંભળી નૃપ ધમ્મિલ મુકિયો, તવ તે નર ગજ રૂપે થયો. ૧૨.
ઊપર નૃપ અસ્વારી થયા, ચંદ્રશેખર પણ સાથે ગયા;
વારણ ઉત્પતિયો આકાશ, સસરો જમાઇ બેઠા પાસ. ૧૩.
લોક સવે વાચા ઊચરી, જાય જમાઇ સ્વસુર અપહરી;
કૌતક જોતાં સર્વ નગરી, એક વને સામેજ ઊતરી. ૧૪.
હસ્તી ગયો બિહુને તિહાં ઠવી, દોય જૂએ વન લીલા નવી;
ધર્મઘોષ દેખી મુનિરાય, વંદિ બેઠા શીતળ છાંય. ૧૫.
પુછે ગુરુને સંશયભર્યાં, સ્વામી અમને કુણે સંહર્યાં;
ગજ રૂપે ઇહાં મુકિ ગયો, તવ તે દેવ પ્રગટ પણ થયો. ૧૬.

ઢાળ ૪ થી.

(ઘોડી તો આઇ થારા દેશમાં મારૂજી ॥ પરણી દે પાછી વાલ હો નણદીરા વીરા ॥ ચાસચુ નહીં બોલું મારૂજી—એ દેશી.)

ચંદ્રશેખર પૂરે સાયુધે રાજાજી, વાણી હુએ આકાશ હો;
ગુરૂ લોપીને વંછિત નહીં ફળે રાજાજી,
ભુતેષ્ટા રાત્રિ સમે રાજાજી, ભિષ્મ અટ્ટ કીયો હાસ હો. ગુરૂ૦ ૧.
ઉત્તર સાધકને ભખું રાજાજી, અથવા સાધક ભક્ષ હો; ગુરૂ૦
વર કહે પથ્થર ભખો રાજાજી, પગ પગ પડીયા લક્ષ હો. ગુરૂ૦ ૨.
। સિંહને ન ભખે કદા રાજાજી, મુજપર ઈંદ્રિ નિરાશ હો; ગુરૂ૦
જીતવાની શી કથા રાજાજી, ફરિ થઈ વાણિ આકાશ હો. ગુરૂ૦ ૩.
ર હેતે મુરખ મરે રાજાજી, દેવ ન જીત્યા જાય હો; ગુરૂ૦
જિય રહે તું વેગળો રાજાજી, અપરાધ વિણ કોણ ખાય હો. ગુરૂ૦ ૪.
જગિરિ ઔષધી ચોર હો રાજાજી, નિશ્ચય હણુસ્યું તાસ હો; ગુરૂ૦
વર સુણી હશિને કહે રાજાજી, ફોગટ બળ પરકાશ હો. ગુરૂ૦ ૫.
ો રાજાજી, વીરપણું જુઓ મુજ હો; ગુરૂ૦
રાજાજી, દેખું દેવપણું તુજ હો. ગુરૂ૦ ૬.
વર સુઅર રૂપ ક્રૂદ્ધ હો; ગુરૂ૦
મચ્યું બહુ યુદ્ધ હો. ગુરૂ૦ ૭.
કંપ હો; ગુરૂ૦
ંપ હો. ગુરૂ૦ ૮.
હો; ગુરૂ૦
હ હો. ગુરૂ૦ ૯.
ંધ હો; ગુરૂ૦
ંદ હો. ગુરૂ૦ ૧૦.
વાસ હો; ગુરૂ૦
ીલ હો. ગુરૂ૦ ૧૧.
ન્યાય હો; ગુરૂ૦
ધાય હો. ગુરૂ૦ ૧૨.

ખેતી કરતાં કરસણી, સુખિયા સુખ વિલસાય.
ચિત્રશાલીએ તિહૂ જણાં, ખેલંતા સુખવાસ;
વર્ષા વિત્યે આવિયો, શારદ આસો માસ.
દંપતિ રમતાં એક દિને, સોગટબાજી વિશાળ;
નગર તણી રચના જુએ, બેઠાં સપ્તમ માળ.
તેહવે ગગનથિ ઊતર્યો, તાપસ એક જુવાન;
કુંવરે આદર બહુ દિયો, તે દિએ આશિષ દાન.

પૂછે કુંવર કિહાં થકી, આવ્યા કહો કુણ કાજ;
જોઇએં તે માગો વળી, નવિ ધરસ્યો કાંઇ લાજ.

વળતું પરિવ્રાજક કહે, ભદ્રદત્ત મુજ નામ;
વિશ્વદત્ત મુજ ગુરૂ તણું, ગંગાતટ વિશ્રામ.
ગુરૂદત્ત ઔષધિ કલ્પ છે, ઓળખાણ મુજ સાર;
મલયકૂટ ગિરિ ઉપરે, છે તે વિવિધ પ્રકાર.
સાધન વિધિ મેં બહુ કરી, નવિ થઇ સિદ્ધિ લગાર;
ખેત્રપાળ કરે વિઘન તે, એ ગિરિનો રખવાળ.

શત જોજન પયલેપથી, ગુરૂ ફરતા આકાશ;
ગુરૂ આજ્ઞાએ હું કરૂં, જોજન એક સરાસ.
એક એક ઉતપાતથી, વસુધા માંહિ ભમંત;
જસ ક્રિર્તિ તુમચી સુણી, આવ્યો આશ ધરંત.

શત જોજન ગિરિ દૂર છે, સાધન છે દિન સાત;
અષ્ટમિ આદ પૂરણ દિન, કૃષ્ણ ચતુર્દશી રાત.
કૃષ્ણ ચતુર્થી આજ છે, જો ચાલો મુજ સાથ;
વિશ્રામે પોહોંચી શકું, જો ઝાલો મુજ હાથ.
કુંવર કહે જાઓ સુખે, સાતમ નિશિ તુમ પાસ;
આવિશું એમ વચન તે, લેઇ ગયો આકાશ.

નારીને કહી સાતમે, ગિરિ જઇ મળિ કહે એમ;
મુજ સાનિધ નિર્ભય જપો, મુનિ પણ જપતો તેમ.

ઢાળ ૪ થી.

(ઘોડી તો આઇ થારા દેશમાં મારૂજી ॥ પરણી દે પાછી વાલ હો નણદીરા વીરા ॥
ચાસચુ નહીં બોલું મારૂજી—એ દેશી.)

ચંદ્રશેખર ફરે સાયુધે રાજાજી, વાણી હુએ આકાશ હો;
ગુરૂ લોપીને વંછિત નહીં ફળે રાજાજી,
મુતેષ્ટા રાત્રિ સમે રાજાજી, ભિષ્મ અટ્ટ કીયો હાસ હો. ગુરૂ૦ ૧.
ઉત્તર સાધકને ભખું રાજાજી, અથવા સાધક ભક્ષ હો; ગુરૂ૦
કુંવર કહે પથ્થર ભખો રાજાજી, પગ પગ પડીયા લક્ષ હો. ગુરૂ૦ ૨.
મૃગ સિંહને ન ભખે કદા રાજાજી, મુજપર ઇંદ્રિ નિરાશ હો; ગુરૂ૦
તુજ જીતવાની શી કથા રાજાજી, ફેરિ થઈ વાણિ આકાશ હો. ગુરૂ૦ ૩.
પર હેતે મુરખ મરે રાજાજી, દેવ ન જીત્યા જાય હો; ગુરૂ૦
તજિય રહે તું વેગળો રાજાજી, અપરાધ વિણ કોણ ખાય હો. ગુરૂ૦ ૪.
સુજગિરિ ઔષધી ચોર હો રાજાજી, નિશ્ચય હણસ્યું તાસ હો; ગુરૂ૦
કુંવર સુણી હશિને કહે રાજાજી, ફોગટ બળ પરકાશ હો. ગુરૂ૦ ૫.
અદશ થઇ ગગને લવો રાજાજી, વીરપણું જુઓ મુજ હો; ગુરૂ૦
યુદ્ધ કરો ઇહાં ઊતરી રાજાજી, દેખું દેવપણું તુજ હો. ગુરૂ૦ ૬.
ક્રોડ રૂપ ધરી ઊતર્યો રાજાજી, કુંવર સુઅર રૂપ ક્રૂદ્ધ હો; ગુરૂ૦
ઘૂર ઘુરાવે ગાજતા રાજાજી, બિહુનું બન્યું બહુ યુદ્ધ હો. ગુરૂ૦ ૭.
દંતિ નખે હણતાં બિહુ રાજાજી, ઊડે પડે ગિરી કંપ હો; ગુરૂ૦
દંતિ હણ્યો સુર ભાગતા રાજાજી, ગજરૂપ ધરતો અજંપ હો. ગુરૂ૦ ૮.
કુંવર કરી રૂપે જુજતો રાજાજી, નાઠો સુર થયો સિંહ હો; ગુરૂ૦
નૃપ સિંહરૂપે હારવ્યો રાજાજી, રૂપ પિશાચ ધરેહ હો. ગુરૂ૦ ૯.
ઊંચો તાડ થુલ જંઘ હો રાજાજી, પેટ ગુફા કૃશ ખંધ હો; ગુરૂ૦
કુદ્દાલરદ નયનાગ્નિભા રાજાજી, વટ શાખા ભુજ દૂંદ હો. ગુરૂ૦ ૧૦.
ફણિ મણિધર કંઠે ધર્યાં રાજાજી, મોગર કરકર વાસ હો; ગુરૂ૦
જંપે મુઢ કામુધા મરે રાજાજી, નહિ જસ મુજ હણ્યે બીલ હો. ગુરૂ૦ ૧૧.
નૃપ ભણે લઘુ ગુરૂ સ્યું કરે રા [illegible] કુશને ન્યાય હો; ગુરૂ૦
સુણિ સુર ક્રોધારૂણ થઇ રા [illegible] ટો ધાય હો. ગુરૂ૦

કુંવર સવાઇ તે રૂપે રાજાજી, યુદ્ધ ભયંકર કીધ હો; ગુરૂ૦
સહુસવ વિદ્યા સમરણ કરી રાજાજી, કુંવરે જીતી લીધ હો. ગુરૂ૦ ૧૩.
તેજ પરાક્રમ દેખિને રાજાજી, તુઠો કહે સુણુ સંત હો; ગુરૂ૦
તુજ માથે બલ કુણુ તણું રાજાજી, જાસ બલે બલવંત હો. ગુરૂ૦ ૧૪.
ચંદ્ર કહે ગુરૂ દેવનું રાજાજી, બલ સમકિત રૂપ ધર્મ હો; ગુરૂ૦
પરમેષ્ટી મંત્રે કરી રાજાજી, જીતું સુરાદિક પર્મ હો. ગુરૂ૦ ૧૫.
ધર્મ સુણી સુર બુજિયો રાજાજી, બોલે તજી મિથ્યાત હો; ગુરૂ૦
હું શ્રાવક પરભવ હતો રાજાજી, સુણિ મિથ્યાતની વાત હો. ગુરૂ૦ ૧૬.
વિરાધકપણે સુર થયો રાજાજી, તુમથી લહ્યો પ્રતિબોધ હો; ગુરૂ૦
બાંધવ મિત્ર ગુરૂ તમે રાજાજી, પામ્યો સમકિત શુદ્ધ હો. ગુરૂ૦ ૧૭.
કોઇક વર માગો મુદા રાજાજી, નૃપ કહે આપી એક હો; ગુરૂ૦
ઔષધી સાધકને સવે રાજાજી, તો રહે મારો ટેક હો. ગુરૂ૦ ૧૮.
સુર ભણે સાંભળ સાહીબા રાજાજી, એ છે ગુરૂનો ચોર હો; ગુરૂ૦
ધૂરત છલભેદી ઘણો રાજાજી, લંપટી હરામખોર હો. ગુરૂ૦ ૧૯.
જુઠો ગુરૂનો નંદકી રાજાજી, વિશ્વાસઘાતી એક હો; ગુરૂ૦
નીચ મુરખ સંગે ચરે રાજાજી, પંડિત શું નહી નેહ હો. ગુરૂ૦ ૨૦.

યતઃ

लोभी मच्छरिणोंगभूखकपरो नीचप्रसंगी सदा,
छिद्रान्वेषकवद्गुरोरविनयी द्वेषी गुरूणामपि;
धूर्त्तोसत्य प्रजल्प लंपटखलस्तेयी कुमार्गव्यपी,
तेषांयंत्रक मंत्रसाधनविधिःसिद्धंतिनो कर्हिचित्.

પૂર્વ ચાલ.

લઘુપણાથી મોટો કર્યો રાજાજી, ગુરૂએ ઉછેર્યો સાપ હો; ગુરૂ૦
અવિનય દેખી ઊપનો રાજાજી, ગુરૂને અગિન પરિતાપ હો. ગુરૂ૦ ૨૧.
ઔષિધી કલ્પ ગુરૂકને રાજાજી, છાનો ઉતારી લીધ હો; ગુરૂ૦
ગુરૂએ પરસન થઇ કદા રાજાજી, મંત્રાદિક નવિ દીધ હો. ગુરૂ૦ ૨૨.
મહા તપસી ગુરૂ લોકમાં રાજાજી, પૂજ્ય પદે કરી ગાય હો; ગુરૂ૦
ચંદ્રને વળગ્યો રાહુઓ રાજાજી, એમ સવિ લોક ઠરાય હો. ગુરૂ૦ ૨૩.

અહનિશિ ગુરૂને સેવતું રાજાજી, પૂરવ ભવને પાપ હો; ગુરૂ૦
ગુરૂ તજિ સ્વેચ્છાએ નીકલ્યો રાજાજી, ગુરૂને મટ્યો સંતાપ હો. ગુરૂ૦ ૨૪.
ભિક્ષા ભમે ચોરી કરે રાજાજી, ધૂતી હરે પરવિત્ત હો; ગુરૂ૦
ઘર કરી રાખી ભીલડી રાજાજી, તસ ઘર ભરતો નિત્ય હો. ગુરૂ૦ ૨૫.
ગુરૂ લોપી મહા પાપિયો રાજાજી, પંડિત એમ ઉપરાય હે; ગુરૂ૦
તુચ વચને મેં ઔષધી રાજાજી, દીધી પણ ન ફળાય હો. ગુરૂ૦ ૨૬.
ચોથે ખંડે ઢાળ એ રાજાજી, ચોથી ચતુરને શિખ હો; ગુરૂ૦
શુભ ગુરૂ વચનથી વેગળા રાજાજી, ઘરઘરથી માગે ભીખ હો. ગુરૂ૦ ૨૭.

દોહરા.

ગુરૂ દ્વેષી અતિ લોભીઆ, ધરે મિથ્યા મુનિ વેશ;
ગુરૂએ અયોગ્ય કરી તજ્યો, યોગ્ય નહિ ઉપદેશ. ૧.
કપટે લોકના ધન હરી, સબરી ઘર સંતાપ;
કરશે સો પૂરણ ધને, વેગે એહનો ઘાત. ૨.
જીમ અતિલોભે શ્રંગદત, પડિયો જલધિ - મઝાર;
ધરમ વિહૂણો દુર્ગતિ, પામ્યો બહુ અવતાર. ૩.
રાજકુંવર કહે તે કહો, કુણ એ દુરગતિ શેઠ;
દેવ વદે સુણો મૂલથી, કહું દ્રષ્ટાંત જ ઠેઠ. ૪.

ઢાળ ૫ મી.

(એણે અવસર તિહાં શું બનું રે—એ દેશી.)

રોહણપુર નગરે વસે રે, શ્રંગદત્ત એક શેઠ રે,
ચતુર નર, બત્રીસ કોડ સોવન ધણી હો લાલ;
તોહે વણીજ કરે બહુ રે, કરે પરાઇ વેઠ રે,
ચતુર નર, ધાસે ન કોયને ખાપણી હો લાલ. ૧.
નંદન ચ્યાર છે તેહને રે, તાસ વધૂ છે ચ્યાર રે,
ચતુર નર, શેઠ કૃપણ અતિશે ઘણો હો લાલ;
રાત્ર દિવસ નિદ્રા નહિ રે, લોભ તણો નહી પાર રે,
ચતુર નર, ધરમની વાત ન ચિત્ત રૂચે હો લાલ. ૨.
જૈન મુનિ ઘર નહિ કદા રે, દાન માન સનમાન રે,

ચતુર નર, પંથે દેખી દુર ટળે હો લાલ;
વસ્ત્ર જીરણુ વહુરો ધરે રે, ભોજન લૂખું ધાન રે,
ચતુર નર, પૂર્વે સગા નવિ ઘર જુએ હો લાલ. ૩.
...ણુ સરવણુ કાપડી રે, ભિક્ષાચરની જાત રે,
નર, ઘરમાં પ્રવેશ ન કો કરે હો લાલ;
અડકીએ અડકી જતાં રે, યષ્ટિયે કરત વિઘાત રે,
ચતુર નર, ત્યાગ ભોગ વારતા કશી હો લાલ. ૪.
પંચ દાન શેઠ નિત દીએ રે, હસ્ત કપોલ ને ગાલ રે,
ચતુર નર, દોય કમાડ ને અરગલા હો લાલ;
કરપી ત્રિહુ ઉપગાંરિયા રે, નૃપ ચોર અગ્નિઝાળ રે,
ચતુર નર, અદર્શ રૂપ સિદ્ધિ વરિ હો લાલ. ૫.
દાતા જસ કરપી વડે રે, વંછે દિવસ જબ રાત રે,
ચતુર નર, ફરસે ન ઘર જિમ મ્લેછનું હો લાલ;
યમ સમ દૃષ્ટિ ધન હરૂ રે, વક્રગતિ અહિ જાત રે,
ચતુર નર, અવગુણનો મેળો મળ્યો હો લાલ. ૬.
ઘરથિ ઘેંસ ભખ્ખિ નીશર્યો રે, વળગી ઘેંસ મુખ શ્વાન રે,
ચતુર નર, ઝાલી શેઠ લુશી લિએ હો લાલ;
લુહીને મુખ ધોવતાં રે, શ્વાન તે વળગ્યો કાન રે,
ચતુર નર, રૂધિર જરંત મુકાવિયો હો લાલ, ૭.
એક દિન ગગનથી યોગણી રે, ઊતરી ધરીય સ્નેહ રે,
ચતુર નર, ચ્યારે વહુ પાયે પડિ હો લાલ;
ભોજન ભક્તિ કરાવિને રે, પૂછતી તુમ અમ ગેહ રે,
ચતુર નર, સસરો દ્વાર કિમ આવિયા હો લાલ. ૮.
સા કહે ગગનથી ઊતર્યા રે, વિસ્મય પામી ચ્યાર રે,
ચતુર નર, ભક્તિ કરી રોઇ પડિ હો લાલ;
પુછે પુત્રિ કિમ રૂઓ રે, સા ભણે દુઃખ અપાર રે,
ચતુર નર, સા સુણિ કરૂણા ચિત ધરિ હો લાલ. ૯.
વિદ્યા આકાશગામિની રે, પાઠ સિદ્ધ તસ દિધ રે;

ચતુર નર, ભૂષણ દેઇ વિનયે ગ્રહિ હો લાલ;
યોગણુ ગગને ઉતપતી રે, એક મતો નિશિ કીધ રે, ૧૦.
ચતુર નર, કાષ્ટે ચઢી ચઊખે વહી હો લાલ.
દિન બેંદે નિશિ શ્રમ ભરે રે, નિદ્રા ભરપતિ જાણુ રે,
ચતુર નર, રયણુ દીવ જઇ ખેલતી હો લાલ;
શેષ નીશા ઘર આવિને રે, સૂતી નીજ નીજ ઠાણુ રે, ૧૧.
ચતુર નર, એણિપેરે દિન કેતા ગયા હો લાલ.
કાષ્ટ ઠાણુ ભ્રંશ દેખીને રે, જે ઘરને મુખ્ય દાસ રે,
ચતુર નર, જાગતો રાત્રિ વિલોગતો હો લાલ;
કાષ્ટ કોટરે એક દિન રહ્યો રે, વહુ સાથે આકાશ રે, ૧૨.
ચતુર નર, સોવન દ્વીપે જઇ ઠવે હો લાલ.
ચ્યાર જણી રમવા ગઇ રે, નવનવ ખેલ તે કીધ રે,
ચતુર નર, દાસ વિસ્મય લહિ નિકળ્યો હો લાલ;
તિણે પાછા વળતાં થકાં રે, દાય સોવન ઇંટ લીધ રે, ૧૩.
ચતુર નર, ઘર આવી સૂતો સુખે હો લાલ.
નિર્ધન ધન થોડે મળે રે, માને જગત તૃણભુતરે,
ચતુર નર, તિણે તે ગર્વરસે ભર્યો હો લાલ;
કામવશે પ્રેર્યો થકો રે, બોલે થઇ ઉનમત્ત રે, ૧૪.
ચતુર નર, શેઠની આણા નવિ ધરે હો લાલ.
શેઠ ઇસ્યું મન ચિંતવે રે, દાસની પાસે વિત્ત રે,
ચતુર નર, દ્રવ્ય છાક મદિરા જીસ્યો હો લાલ;
ઉત્તર ન દિએ પાંસરો રે, ફરતો ફરે ચલ ચિત રે, ૧૫.
ચતુર નર, મીઠે વયણે તસ પશુ કરૂં હો લાલ.
અવસર પામી પૂછતો રે, વચ્છ સુણો એક વાત રે,
ચતુરનર જાય ન કિમ પશુ ચારવા હો લાલ;
તે કહે હું પણ તુમ સમો રે, થોડે દિન વિખ્યાત રે, ૧૬.
ચતુર નર, ચારે પશુ ગોવાળિયા હો લાલ.
ચાર સેહેર સોવન અછે રે, નહિ કાઇની આશિયાળ રે,

ચતુર નર, પંથે દેખી દુર ટળે હો લાલ;
વસ્ત્ર જીરણુ વહુરો ધરે રે, ભોજન લૂખું ધાન રે,
ચતુર નર, પૂર્વે સગા નવિ ઘર જુએ હો લાલ. ૩.
બ્રાહ્મણુ સરવણુ કાપડી રે, ભિક્ષાચરની જાત રે,
ચતુર નર, ઘરમાં પ્રવેશ ન કો કરે હો લાલ;
ખડકીએ અડકી જતાં રે, યષ્ટિયે કરત વિઘાત રે,
ચતુર નર, ત્યાગ ભોગ વારતા કશી હો લાલ. ૪.
પંચ દાન શેઠ નિત દીએ રે, હસ્ત કપોલ ને ગાલ રે,
ચતુર નર, દોય કમાડ ને અરગલા હો લાલ;
કરપી ત્રિહુ ઉપગાંરિયા રે, નૃપ ચોર અગ્નિઝાળ રે,
ચતુર નર, અદર્શ રૂપ સિદ્ધિ વરિ હો લાલ. ૫.
દાતા જસ કરપી વડે રે, વંછે દિવસ જબ રાત રે,
ચતુર નર, ફરસે ન ઘર જિમ મ્લેચ્છનું હો લાલ;
યમ સમ દૃષ્ટિ ધન હરૂ રે, વક્રગતિ અહિ જાત રે,
ચતુર નર, અવગુણુનો મેળો મળ્યો હો લાલ. ૬.
ઘરથિ ઘેંસ ભખિ નીશર્યો રે, વળગી ઘેંસ મુખ શ્વાન રે,
ચતુર નર, ઝાલી શેઠ લુશી લિએ હો લાલ;
લુહીને મુખ ધોવતાં રે, શ્વાન તે વળગ્યો કાન રે,
ચતુર નર, રૂધિર જરંત મુકાવિયો હો લાલ. ૭.
એક દિન ગગનથી યોગણી રે, ઊતરી ઘરીય સ્નેહ રે,
ચતુર નર, આરે વહુ પાયે પડિ હો લાલ;
ભોજન ભક્તિ કરાવિને રે, પૂછતી તુમ અમ ગેહ રે,
ચતુર નર, સસરો દ્વાર કિમ આવિયા હો લાલ. ૮.
સા કહે ગગનથી ઊતર્યા રે, વિસ્મય પામી આર રે,
ચતુર નર, ભક્તિ કરી રોઇ પડિ હો લાલ;
પુછે પૂત્રિ કિમ રૂઓ રે, સા ભણે દુઃખ અપાર રે,
ચતુર નર, સા સુણિ કરૂણા ચિત ધરિ હો લાલ. ૯.
વિદ્યા આકાશગામિની રે, પાઠ સિદ્ધ તસ દિધ રે;

ચતુર નર, ભૂષણ દેઇ વિનયે ગ્રહિ હો લાલ;
યોગણુ ગગને ઉતપતી રે, એક મતો નિશિ કીધ રે,
ચતુર નર, કાષ્ટે ચઢી ચઊખે વહી હો લાલ. ૧૦.
દિન એંદે નિશિ શ્રમ ભરે રે, નિદ્રા ભરપતિ જાણુ રે,
ચતુર નર, રયણુ દીવ જઇ ખેલતી હો લાલ;
શેષ નીશા ઘર આવિને રે, સૂતી નીજ નીજ ઠાણુ રે,
ચતુર નર, એણિપેરે દિન કેતા ગયા હો લાલ. ૧૧.
કાષ્ટ ઠાણ ભ્રંશ દેખીને રે, જે ઘરનો મુખ્ય દાસ રે,
ચતુર નર, જાગતો રાત્રિ વિલોગતો હો લાલ;
કાષ્ટ કોટરે એક દિન રહ્યો રે, વહુ સાથે આકાશ રે,
ચતુર નર, સોવન દ્વીપે જઇ ઠવે હો લાલ. ૧૨.
ચ્યાર જણી રમવા ગઇ રે, નવનવ ખેલ તે કીધ રે,
ચતુર નર, દાસ વિસ્મય લહિ નિકળ્યો હો લાલ;
તિણે પાછા વળતાં થકાં રે, દોય સોવન ઇંટ લીધ રે,
ચતુર નર, ઘર આવી સૂતો સુખે હો લાલ. ૧૩.
નિર્ધન ધન થોડે મળે રે, માને જગત તૃણભુતરે,
ચતુર નર, તિણે તે ગર્વરસે ભર્યો હો લાલ;
કામવશે પ્રેર્યો થકો રે, બોલે થઇ ઉનમત્ત રે,
ચતુર નર, શેઠની આણા નવિ ધરે હો લાલ. ૧૪.
શેઠ ઇસ્યું મન ચિંતવે રે, દાસની પાસે વિત્ત રે,
ચતુર નર, દ્રવ્ય છાક મદિરા જીસ્યો હો લાલ;
ઉત્તર ન દિએ પાંસરો રે, ફરતો ફરે ચલ ચિત રે,
ચતુર નર, મીઠે વયણે તસ પશુ કરૂં હો લાલ. ૧૫.
અવસર પામી પૂછતો રે, વચ્છ સુણો એક વાત રે,
ચતુરનર જાય ન કિમ પશુ ચારવા હો લાલ;
તે કહે હું પણ તુમ સમો રે, થોડે દિન વિખ્યાત રે,
ચતુર નર, ચારે પશુ ગોવાળિયા હો લાલ. ૧૬.
ચાર સેહેર સોવન અછે રે, નહિ કોઇની આશિયાળ રે,

ચતુર નર, ધનવંત થયો એક રાતમાં હો લાલ;
મેવા મીઠાઇ જમાડિને રે, પૂછંતા તતકાળ રે,
ચતુર નર, વાત સકળ માંડિ કહી હો લાલ. ૧૭.
શેઠ અતિ લોભે કરી રે, ચિંતે જવું એક વાર રે,
ચતુર નર, વહુના ચરીત્ર વિલોકશું હો લાલ;
કાષ્ટ કોટર પેશી ગયો રે, તેહિજ રયણી મઝા -,
ચતુર નર, રયણદ્વીપ અળી ખેલતી હો લાલ. ૧૮.
શેઠ નિકળી વસુધા ખણે રે, રત્ન જડીયા એકવીસ રે,
ચતુર નર, વહુશું લેઇ ઘર આવિયો હો લાલ;
એક દિન સોવન દ્વીપમાં રે, કાષ્ટાંતર ઉપવીસ રે,
ચતુર નર, વહુ તો વહૂ રમવા ગઇ હો લાલ. ૧૯.
પાછળ નીકળી જોવતો રે, સોવન માટી દીઠ રે,
ચતુર નર, સરજળ શું ઇંટયો કરી હો લાલ;
કાષ્ટ કોટર ભરી લે સહૂ રે, શેઠ પ્રદેશ પઇઠ રે,
ચતુર નર, કષ્ટે કરી વળગી રહ્યો હો લાલ. ૨૦.
વન ફરી જળક્રીડા કરી રે, પાછી આવી ચાર રે,
ચતુર નર, કાષ્ટે ચડી ગગને ચલિ હો લાલ;
જલધિ વચાલે આવતાં રે, થયો અતિ ઘણો ભાર રે,
ચતુર નર, વેગે કાષ્ટ વહે નહિ હો લાલ ૨૧.
ધનસિરિ કહે વહૂરો સુણો રે, કાષ્ટ ન ચલે એક ધાર રે,
ચતુર નર, ચિંતિ લઘુ ત્રણ એમ ભણે હો લાલ;
બહુ કાલનું જીરણ થયું રે, નાંખો સમૂદ્ર મઝાર રે,
ચતુર નર, એક દિન સુખીર પવન ભર્યું હો લાલ. ૨૨.
વળગી અંગૂલી વ્યોમે ચલ્યો રે, આપણું નગર ન દૂર રે,
ચતુર નર, કાષ્ટ નવું વળિ લાવશું હો લાલ;
ચારે એકમતો કર્યો રે, સાંભળી શેઠ હજૂર રે,
ચતુર નર, ચિંતે વણખૂટે મુઆ હો લાલ. ૨૩.
વાહાલી ચઉ વહુરો સુણો રે, શેઠ કહે તજિ લાજ રે,

ચતુર નર, કાષ્ટ સમુદ્રે ન નાંખશો હો લાલ;
તુમ આભૂષણ કારણે રે, હું આણ્યો છું આજ રે,
ચતુર નર, બહુ કનકે કોટર ભર્યું હો લાલ. ૨૪.
ચારે વિમાસે ચિત્તમાં રે, દીઠો આપણો ખેલ રે,
ચતુર નર, છેડ્યો સાપ ન છોડિએ હો લાલ;
કેશ સમારણ મસ્તકે રે, નાંપે દીપું તેલ રે,
ચતુર નર, નવિન ભૂષણ આશા કિશી હો લાલ. ૨૫.
રોવું કુટવું નવિ પડે રે, ખારે જલે ખસ જાય રે,
ચતુર નર, ચિંતિ જળધિ તજિ ઘર ગઇ હો લાલ;
શૃંગદત્ત અતિ લોભથી રે, મરણ સમૂદ્રે થાય રે,
ચતુર નર, તિમ પરિવ્રાજકની ગતિ હો લાલ. ૨૬.
દેવ વચન સુણીને બિહૂ રે, પોત્યા સાધક પાસ રે,
ચતુર નર, તાપસને સુર એમ કહે હો લાલ;
ચંદ્રશેખર સુપસાયથી રે, ઔષધિ લિઓ સુવિલાસ રે,
ચતુર નર, ફળશે ગુરૂ ભક્તિ જિશી હો લાલ. ૨૭.
અવસરે મુજને સંભારજ્યો રે, કુંવરને કહિ ખેત્રપાલ રે,
ચતુર નર, ચાર ઔષધિ આપી ગયો હો લાલ;
ચોથે ખંડે પાંચમી રે, બોલી ઢાળ રસાળ રે,
ચતુર નર, શ્રી શુભવીર વિનોદથી હો લાલ. ૨૮.

દોહરા.

ઓષધી આપી સુરપદે, અમરે કુંવરને જેહ;
તાસ પ્રભાવ સુણો હવે, ભાખું વિવરી તેહ. ૧.
જંગમ થાવર વિષ હરે, જાય જનમના રોગ;
ઔષધિ નામ વિરોચની, પામે વંછિત ભોગ. ૨.
ચક્ષુ જનમની જસ ગઇ, દિવ્ય નયન હોય તાસ;
રસ ભરી પાટો બાંધતાં, બીજી બુદ્ધિ પ્રકાશ. ૩.
જીવ અજીવને શિર ધરે, વંચ્છિત બોલ દિયંત;
સજીવા બુદ્ધિ અજીવને, વન તરૂ ફળ વિકસંત. ૪.

તુરિય પશુ તિરજંચને, સુંઘે મણુ અકરંત;
પુનરપિ મણુઅને સૂંઘતાં, તિરજંચ રૂપ ધરંત. ૫.
ત્યારે ઔષધિ લેઇને, ઉતરિયા ગિરિ હેઠ;
ભૂતલ ચલતાં પામિયા, ભુત અટવી વન ઠેઠ.

ઢાળ ૬ ઠી.

(મદનમંજરી મુખ મોહિ રહ્યો—એ દેશી.)

તિહાં તરૂ શાખા અવલંબને, એક બાંધી હીંચોળા ખાટ;
હીંચતી દીઠી અપછરા, નૃપ ચિંતે કિસ્યો એ ઘાટ;
મોહની મુખરસ મોહી રહ્યો. એ આંકણી. ૧.
અનોપમ કુંવરી અમરી સમી, ચંદ્રવદની નયન વિશાળ;
ચંપક સમ તનુ વર્ણ છે, વળી અધર અરૂણ પરવાળ. મોહની૦ ૨.
ગજ કુંભ અંકુશ કુંડળ ધ્વજા, મેરૂ છત્ર કમલ ચક્ર જોય;
દસમો તુરંગ જસ કરતળે, તે સ્ત્રિ નૃપ રાણી હોય. મોહની૦ ૩.
હોય લક્ષણ હોય કરપદ તળે, થયો નિર્દ્ધન ઘર અવતાર;
પણ પટરાણી નૃપ ઘરે, હોય તોરણ ગઢ આકાર. મોહની૦ ૪.
મોર છત્ર રેખા હોય હાથમાં, સુર પુત્ર પ્રથમ જણે નાર;
મૃગ મીન નયનોદરતણું, મૃદુ ધનવંત હુએ ભરતાર. મોહની૦ ૫.
શિર રોમ સુંઆળા પાતળા, નાભિ દક્ષણ વલયે જાસ;
સુગોળ લાંબી કરાંગુલી, રૂપવંત પતિ ચિરવાસ. મોહની૦ ૬.
હસ્તા નિલવટ સાથિયો, પતિ ઘર ગજ ઘોડાશાળ;
મસ તિલ બહૂ ડાભે ગળે, સુત પ્રથમ જણે સા બાળ. મોહની૦ ૭.
ઉરૂ કેલ અરોમ પગ હાથ છે, સ્વેદ રોમ ને નિદ્રા અહાર;
અલ્પ વિનયી કટી પાતળી, ભાલ છે અર્ધચંદ્રકાર. મોહની૦ ૮.
ઉર ઉંચું પછિમ ભાગ પૂષ્ટતાં, પ્રિયા લક્ષ્મી ભરે ઘરબાર;
અધમ લક્ષણ હવે બોલીએ, પ્રતિપક્ષે ગુણનો પ્યાર. મોહની૦ ૯.
પ્રિયા સાથળ હોઠ પયોધરે, રોમ રાજી બહુલિ દૃત;
જસ મુખ પલિએ પંડુરૂં, વિધવાપણું શિઘ લહંત. મોહની૦ ૧૦.
પગ જંઘા જાડી જેહની, તે વિધવા અથવા દાસી;
કે દુખણી દારિદ્રણી, રામા હૃદયે વિમાસી. મોહની૦ ૧૧.

ચોપાઈ.

જેહને પુંઠે હોય આવર્ત્ત, તે મારે ભરતાર મહંત;
નાભિ તણા આવર્ત્ત વિચાર, માને દેવ સમો ભરતાર. ૧.
કટિ આવર્ત હુવે જેહને, તે છંદે ચાલે આપણે;
લંબ લલાટ ઊદર ભગ જાસ, સસરો દિયર કંત વિનાશ. ૨.
લમ્બ હોઠ જીભ કાળો છરો, પીળિ આંખ ને સાદ ઘોઘરો;
અતિ ગોરી અતિ કાલી નાર, નિશ્ચે વરજવી તે ઘરબાર. ૩.
હસતાં ગાલે ખાડા પડે, રામા રંગે પરનર ચડે;
ચાલંતા ભુકંપ અપાર, કામણ ઊચાટ ન કરનાર. ૪.
પાય તણી વિચલી આંગુલી, ટુંકી ભૂ સાથે નવિ મળી;
તે દો ભાગણિ જાણો સહી, અસતિ નારી શિરોમણી કહી. ૫.
અનામિકા પગની અંગુલિ, જાય કનિષ્ઠા પાસે મળી;
તે ટુંકી ને ઉન્નત રહે, કંત હણીને અનેરો લહે. ૬.
અંગુઠાને પાસે અડી, કે ટુંકી કે ઉંચા ચડી;
તે અંગુલિનો એહ વિચાર, નારી નવિ માને ભરતાર ૭.
કહિ કનિષ્ટા ચિંટાંગુલી, ઉન્નત ભુમિ ન ફરસે વળી;
જારનિ સાથે રમતી તેહ, મનમાં નવિ આણે સંદેહ. ૮.
અતિ ઉંચિ ને નિચિ વળિ, અતિ જાહિ ને અતિ પાતળિ;
અતિ રોગી અતિ વક્રા નાર, તે નારી તજિએ ઘરબાર. ૯.
વાયસ જંઘા નારી મ રાખ, ઘોઘર સ્વર ને પીળિ આંખ;
પરણી ઘર લાવે ઊચ્છાંહિ, પતિ મારે દસ માસ જ માંહિ. ૧૦.
અંગ અઘોર નાક વાંકડું, જાણે રોમ રાયતું થડું;
ઉભિ રાખી જીસીત્રા જુએ, એ વનિતા ઘર વેરણ હુએ. ૧૧.
પીળું વદન ને દેહ ભૂતડું, છાપર પગ ને મુખ સાંકડું;
રાય તણે ઘર જાઇ હોય, પણ દાસીપણું પામે સોય. ૧૨.
લાંબે દાંતે લાડી મળી, કાક સ્વર ને ઉછાંછળી;
હાથ પગે ટુંટી પાંગળી, મુછાલી રાંડે વેહેલી. ૧૩.
થોયર પગ અને થોબડી, બાંગડ બોલી ને બોબડી;

બાડી કાણી અધર મોકળી, બેઠું નાક મ પરણો વળી. ૧૪.
હડ હડ હસે ભૂંડણી જ્યું ભસે, દૂરગંધી પરસેવો જસે;
સુખ પામી જે દૂરે રહ્યા, નિરભાગી સ્ત્રિ લક્ષણ કહ્યાં. ૧૫.

પૂર્વ ચાલ.

ઊતંમ લક્ષણવતિ હીંચતી, ધર્યો વલકલ યોવન વેશ;
કુસુમ દડે રમતી થકી, થઇ કુંવરને ચિત્ત પ્રવેશ. મોહની૰ ૧૨.
ચતુરાએ ચતુર ચિત્ત ચોરીયું, ચોરની પરે નાઠી તામ;
કુંવર બોલાવણ આવતો, કુંવરીની પાસે જામ. મોહની૰ ૧૩.
વન તરૂ ઘેરે અદશ થઇ, તસ પગલે ચડ્યો કુમાર;
તાપસણી ફૂલ ચૂંટતી, કુંવરી સહ દીઠી ચ્યાર. મોહની૰ ૧૪.
પ્રણમી પૂછે આ બાલિકા, લઘુ વય તપ સાધે કેમ;
સા ભણે કુલપતિને જઇ, પૂછો અમ કહેવા નેમ. મોહની૰ ૧૫.
તવ વૃક્ષ અનેક નિહાળતો, દીઠી તપસી વસ્તી ત્યાંહી;
પાંચસેં તાપસ આશ્રમા, તિહાં પોહતો ચિત ઊછાંહિ. મોહની૰ ૧૬.
બેઠા સુઅર એક ટોળીએ, કરે સેવા તાપસ વૃદ;
વિસ્મય પામી તિહાં ગયો, દેખી તાપસ લહે આનંદ. મોહની૰ ૧૭.
આવો આંવો કુંવર સુત રાજવી, તુમ દરશને અમૃત નેત;
એમ કહિ સંભ્રમે ઊઠીયા, તપસી આલિંગન દેત. મોહની૰ ૧૮.
ધરિ પ્રીતિ બેસાર્યો આસને, તવ પુછે કુંવર કરિ પ્રેમ;
થઇ તપસી ક્રોડ સેવના, ક્યાં શું તમે છે નેમ. મોહની૰ ૧૯.
વળી સુઅર તમને નવિ હણે, કિમ પ્રતિબોધ્યો છે એહ;
અથવા મંત્રબળે કરી, વશ કરિ રાખ્યો ધરી નેહ. મોહની૰ ૨૦.
એ વાત સકલ અમને કહો; વળી આવતાં દીઠી એક;
બાલ કુંવારી તાપસી, કિમ પ્રગટ્યો તાસ વિવેક. મોહની૰ ૨૧.
તવ તપસી કહે એ વાતનો, છે મોટો અતિ વિસ્તાર;
ભોજન કરિ થિર થઇ સુણો, અમે કહિશું સકળ અધિકાર. મોહની૰ ૨૨.
એમ કહિ ગૌરવ બહુધા કરી, જળ સ્નાન કરાવે સાર;
ભોજન મીઠાં ફળ વળી, કદળી ફલ દ્રાખ રસાળ. મોહની૰ ૨૩.

રણુ ગો મહિષી પય પાયવી, પરમાન તાપસણિ દેત;
જમતાં અવર પંખા કરે, દિએ જલ કુસુમે વાસિત. મોહની૦ ૨૪.
પછે બેસાર વર આસને, તપસી વીરસેન જુવાન;
કહે પૂછી વાત સવે કહે, સૂણજ્યો મૂલચૂલ વિધાન. મોહની૦ ૨૫.
ચંદ્રશેખરના રાસમાં, ખંડ ચોથો છઠ્ઠી ઢાળ;
શ્રી શુભવીર કહે હજ્યો શ્રોતા ઘર મંગળ માળ. મોહની૦ ૨૬.

દોહરા.

વીરસેન કહે કુંવરને, કરમ ગતિ અસરાળ;
ચિંતિત ચિત મનોરથા, કરમ કરે વિસરાળ. ૧.
એક વનમાં તરૂ ઊપરે, માળો કરિ વિલસંત;
પંખિ કપોત કપોતિકા, બાલક દો પ્રસવંત. ૨.
કંતને કેહેતિ કપોતિકા, આવ્યો તુમ કુળ અંત;
વ્યાધચાપ સર સંધિ અધ,સકરો ઊર્ધ્વ ભમંત. ૩.
આહેડી સાપે ડશો, છુટયું ધનુષ્યથિ બાણ;
લાગ્યું સકરાને તદા, બિહુ પામ્યા નીરવાણ. ૪.
રવિ ઉદયે નિશિ નિરગમે. જઇશું કજ વિકસંત;
ભમર મનોરથ કોશગત, ગજ કજ આહાર કરંત. ૫.
તિમ અમ પ્રગટી વાત જગ,કેહેતાં આવે લાજ;
પણ સજ્જન પૂછે થકે, કેહેવું કરવા કાજ. ૬.

ઢાળ ૭ મી.

(સુંદર પાપ થાન તજો સોલમું—એ દેશી.)

સુંદર રાજપુરીના રાજીયો, સૂર્યકાંત અભિધાન હો;
સુંદર રૂપ ધીરજ બળ વૈભવે, શોભે શક્ર સમાન હો; ૧.
સુંદર વાત વિવેકી સાંભળો. એ આંકણી.
ત્રીશિખરો મણી તેહને, વીરસેન પ્રધાન હો.
સુંદર રાયને સ્નેહ અતિ ઘણો, જ્ઞાનિને જિમ જ્ઞાન હો. સુંદર વાત૦ ૨.
મંત્રી નૃપ આણા લહી, જાત્રા ગયા ગિરનાર હો;
સુંદર તિરથ સકલ પ્રણમી કરી, ખરચી દ્રવ્ય અપાર હો. સુંદર વાત૦ ૩.

વળતા વિજયપૂરે ગયા, ઉતરિયા ઉદ્યાન હો;
સુંદર તસપુર બળ રાજા તણો, જયમતિ નામે પ્રધાન હો. સુંદર વાત૦ ૪.
મલણા કરી ઘર તેડિયા, જમવા કારણ તેહ હો;
સુંદર વાત વિનોદે બેસતાં બેહુને બન્યો અતિ નેહ હો. સુંદર વાત૦ ૫.
અતિ આગ્રહ કરિ રાખિયા, પક્ષ લગે નિજ ધામ હો;
સુંદર નિજ ઘર કન્યા એક છે. રૂપાળી તસ નામ હો. સુંદર વાત૦ ૬.
યોવન વયતનુ જગજગે, વર ચિંતા દિન રાત હો;
સુંદર વીરસેન દેખી કરી, ધારી મનમાં વાત હો. સુંદર વાત૦ ૭.
પુત્રી દેઇ સગપણ કરૂં, વધશે પ્રીત અત્યંત હો;
સુંદર જયમતિ અવસર પામીને, મંત્રિશ્વરને વદંત હો. સુંદર વાત૦ ૮.
અમ પુત્રી પરણો તમે, જાચના કરવી ભંગ હો;
સુંદર એમ કહિ તિલક વધારતી, લગન લઇ મન રંગ હો. સુંદર વાત૦ ૯.
ઓછ્વ કરી પરણાવતાં, ગજ રથ ધન બહુ તામ હો:
સુંદર કર મોચન વેલા દિએ, રાજા પણ પૂર ગામ હો. સુદર વાત૦ ૧૦.
કેતા દિન તસ ઘર રહ્યા, રૂપાળો ભર નેહ હો;
સુંદર મંત્રિ કહે સસરા પ્રતે, જઇશું અમે હવે ગેહ હો. સુંદર વાત૦ ૧૧.
જયમતિ મહૂરત લેઇને, કરત સજાઇ જામ હો;
સુંદર રૂપાળી માંદી પડી, શૂળ રોગ કરિ તામ હો. સુંદર વાત૦ ૧૨.
માત પિતા ઔષધ કરે, તિમ તિમ પીડા વિશેષ હો;
સુંદર જીવ અભવ્યને ગુણ નહી, અરિહાનો ઊપદેશ હો. સુંદર વાત૦ ૧૩.
કપટ સ્વભાવિક નારીનું, કોવિદ કળિય ન જાય હો;
સુંદર તારા ગણ ગણતિકરા, નારિ ચરિત્રે મુંજાય હો. સુંદર વાત૦ ૧૪.
વીરસેનને એમ કહે, દભ ધરી મન માંહી હો;
સુંદર મુજ ભાગ્યે ઊત્તમ તમો, મળતાં વાધ્યો ઊછાંહ હો. સુંદર વાત૦ ૧૫.
પણ માંદી પડિ આ સમે, ઉપચાર લાગ્યો ન કાંઇ હો;
સુંદર સસરા સાસુને જઇ નમું, જો મુજ સાતા થાય હો. સુંદર વાત૦ ૧૬.
મન ઇચ્છા મનમાં રહી, એમ કહિ રૂદન કરંત હો;
સુંદર મંત્રિ સાચું સદ્દહે, રૂપે મોહ્યા અત્યંત હો. સુંદર વાત૦ ૧૭.

ભોજન છંડી સૂઇ રહે, ન સકે ઊઠી જામ હો;
સુંદર જયમતિ કહે જામાતને,રેહેસ્યો કેતા દિન આમ હો. સુંદર વાત૦ ૧૮.
સાતા થએ અમે કહાવશું, તેડી જજો તિણિ વાર હો;
સુદર વીરસેન સજિ સૈન્યશૂં, કરતા પંથ વિહાર હો. સુંદર વાત૦ ૧૯.
દૂર ગયા જબ જાણિયા, તવ થઇ સાજી તેહ હો;
સુદર નિજ ઘરના ગોવાળશૂં, લાગ્યો પૂરવ નેહ હો. સુંદર વાત૦ ૨૦.
કામ ક્રીડા રસ રંગશૂ, રમતી તેહની સાથ હો;
સુંદર ખટરસ ભોજન તસ દિએ, બોલાવે કહી નાથ હો. સુંદર વાત૦ ૨૧.
ઘાત મુજે સ્ત્રી ચરિતમાં, અવર રયું જાણો વાત હો;
સુંદર દોય વિષય આસક્તમાં, સુખ માને દિન રાત હો. સુંદર વાત૦ ૨૨.
તસ તાતે જામાતને, તેડાવ્યા તિણિ વાર હો;
સુદર રૂપે મોહ્યો આવિયો, વીરસેન પરિવાર હો. સુંદર વાત૦ ૨૩.
જયમતિ આદર બહુ દિએ, સા પણ પ્રણમે પાય હો,
સુંદર કહે સ્વામી સાતા થઇ, તે સહુ તુમ પસાય હો. સુંદર વાત૦ ૨૪.
પૂછે શ્યામમુખી થઇ, ચિંતે આવ્યો પિશાચ હો;
સુંદર કનક સમો ગોપાલ છે, કતને માને કાચ હો. સુંદર વાત૦ ૨૫.
બાહ્યથી નેહ દેખાવતી, કામ ક્રીડા રસ રંગ હો;
સુંદર પતિરંજન બહુધા કરે, જિમ ન લહે કાંઇ વ્યંગ હો. સુંદર વાત૦ ૨૬.
લિધું મહુરત જાવા તણું, તવ થઇ ઘેહેલી તેહ હો;
સુંદર મુખ લવરી બહુલી કરે, ભસમ લગાવે દેહ હો. સુંદર વાત૦ ૨૭.
હાસ્ય કરે શિર ધૂણતી, નયણે બિહાવે લોક હો;
સુંદર ભાજન ભાગતી ફોડતી, ધરતિ ખિણમાં શોક હો. સુંદર વાત૦ ૨૮.
ગુરૂ લઘુને ગાળો દિએ, વસ્ત્રે ન ઢાંકે અંગ હો;
સુંદર વિણ હેતુ રોવે હસે, ગાય ગીત નૃત્ય રંગ હો. સુંદર વાત૦ ૨૯.
ક્ષણમાં દક્ષ થઇ કહે, શું થયું મુજને એહ હો;
સુંદર સ્નાન કરી ભોજન કરે, ખિણમેં ચાળા તેહ હો. સુંદર વાત૦ ૩૦.
જનક ખેદભર ચિંતવે, કામણ વા વળગાડ હો;
સુંદર મંત્રિ વિદ્યાધર તેડિયા, જોવે કરિ આછાડ હો. સુંદર વાત૦ ૩૧.

દોષ દેવી દેવ ભૂતડાં, સાકિણી પ્રેત લગંત હો;
સુંદર હોમ હવન કરતા ઘણા, જ્યોતિષી ગ્રહ ચારંત હો. સુંદર વાત૦ ૩૨.
દેવ દેવી બહુ માનીયાં, પણ ન થયો ગુણ તાસ હો;
સુંદર દિન કેતે મંત્રિ ધરે, લાજ સ્વસુર કુળ વાસ હો. સુંદર વાત૦ ૩૩.
ચોથે ખંડે સાતમી, નારી ચરીત્રની ઢાળ હો;
સુંદર શ્રી શુભવીર વચન સુણી, છંડો એ જંજાલ હો. સુંદર વાત૦ ૩૪.

દોહરા.

પાર ન આવ્યો રોગનો, સાસરિએ રહેઠાણ;
રાયની આણા પાળવી, એક હાંસી ને હાણ. ૧.
વહુ પિયર નર સાસરે, સંજમિયાં સહવાસ;
એતાં હોય અળખામણાં, જો મંડે થિર વાસ. ૨.
રૂપવતી ને મહાસતી, પ્રિય વચ રાગ ધરાય;
તસ મહા કષ્ટ દશા પડી, દેખી મુજ ન સકાય. ૩.
જઇશું પાછા નિજ ઘરે, મુખ દેખાડીશ કેમ;
મિત્રાદિક હાંશી કરે, આવ્યા એમના એમ. ૪.
એકે દિશિ સૂઝે નહીં, પણ જાવું નિરધાર;
દૈવ નચાવે તિણિ પરે, નાચવું આ સંસાર. ૫.
સસરાને કહે જાઇશું, જબ ખરી સાતા થાય;
તવ કાલાંતર આવશું, એમ કહિ પથ ચલાય. ૬.
દિન કેતે નિજ પુર જઇ, રૂપે મોહ્યો તેહ;
કુળ દેવાદિક માનતા, પૂજા કરે સતિ નેહ. ૭.
સકુનિક જોશી લોકને, પંછી કરાવે જાપ;
સુખ માગ્યું તસ ધન દિએ, દષ્ટિ રાગનો વ્યાપ. ૮
પગપગ પૂછતો ફરે, કામગ્રહે પીડેલ;
કુકડવેલિને નરગહિલ, માને મોહન વેલ. ૯.
મિત્ર રવિદત્ત વણિકને, પૂછે નારી વિચાર;
તે ભણે પરનર લંપટી, નારિ ઉપર શો પ્યાર. ૧૦.
તુમ દેખત માંદી પડે, વળતાં હોવે સજ્જ;

રક્ત થઇ રહેશો નહિ, એ અસતી નિર્લજ્જ. ૧૧.
નારી ભમાડ્યા જે ભમ્યા, તે દુખિયા સંસાર;
અસતી ચરિત્ર કરે ઘણા, લેશ સુણો અધિકાર. ૧૨.

ઢાળ ૮ મી.

(ગોવાળીયા રમો મારગડો મેલ્હીને—એ રાગ.)

સુણ સજ્જન શીખામણ કહું, અતિ સરલપણું નહિ સાર;
રસીલા રમો રમણી રસ મેહેલીને. એ આંકણી.
તરૂ સરલ સકળ જન છેદતાં, તો કિમ કરિ માને નાર; રસીલા રમો૦ ૧.
કવિ વાંચે કથા ઊંઘે સભા, તે સવિ વક્તાનો વાંક; રસીલા૦
કિમ હોવે નારી પતિવ્રતા, જેહનો છે માંટી રાંક. રસીલા રમો૦ ૨.
ગુણ દેખી પરીક્ષા કીજીએ, શું કરિએ કુળ રૂપ જાતિ; રસીલા૦
સ્નેહાલીસ સંભ્રમ દેખીએ, વળિ જોવી જનમની રાતિ. રસીલા રમો૦ ૩.
ઉનમાર્ગી જતિ દ્વિજ મૂરખો, બાળરાજ ને કપટી મિત્ર; રસીલા૦
નારી ભરજોવન અન્યરતી, નરને નવિ ધરવા ચિત્ત. રસીલા રમો૦ ૪.
એક તિલકપુરે વાડવ વસે, નારાયણ નામે સાર; રસીલા૦
તસ કુલટા કોટિ કપટભરી, છે પદ્મા નામે નાર. રસીલા રમો૦ ૫.

યદુક્તં

अश्वप्लुतं माधवगर्जितं च ॥ स्त्रीणां चरित्रं भवितव्यता च ॥
अवर्षणचातिहिवर्षणवा ॥ देवो न जानाति कुतो मनुष्याः ॥१॥
एते वारिकणान् किराति पुरुषान् कर्षति नांभोधराः ॥
शैलाशाड्वलमुद्गमनांति न सृजंत्येपूनरानायकान् ॥
त्रैलोक्येतरवः फलानि सुवतेनैवारभंमेजनात् ॥
धातः कातरमाल पापी कुलटा हेतोस्त्वयार्कि द्रुतं ॥ २ ॥

પૂર્વ ચાલ.

એક દિન પરદેશે દ્વિજ ચલ્યો, રહિ નારી ઘર નિશંક; રસીલા૦
એક નરશું રંગરસે રમતી, ગમતી નિશિ શયન પલ્યંક. રસીલા રમો૦ ૬.
તસ પાડોસણ લાલી નામે, નિત શિખામણ દિએ તાસ; રસીલા૦
તું અવળા ખેલે ખ્યાલ ઘણા, કોઇ દિન હોય તુજ વિનાશ. રસીલા રમો૦ ૭.

પણ શિખ ન માને કોઇ તણી, જે વ્યસની થયાં નરનાર; રસીલા૦
ઓ તું પયપાનથી ઓસરે, શિર લાગે દંડ પ્રહાર; રસીલા રમો૦ ૮.
હોય વરસે પતિ ઘર આવિયો,સ્નાન ભોજન ભક્તિ વિધાય; રસીલા૦
કરિ બાળ નિશિ વેળા ચલી, નામ પિયર સુરાલય જાય. રસીલા રમો૦ ૯.
પૂર્વે સંકેતિત જાર તિહાં, મળિયા આવી એકાંત; રસીલા૦
સુત ભુમિ ઠવિ તેહની સાથે, રંગભોગ વિલાસ કરંત. રસીલા રમો૦ ૧૦.
સા કામાંધી પાછી વળતાં, રમે બાલક પડિમા સાથ; રસીલા૦
તજી પુત્રને પડિમા કર ગ્રહી, ઘર આવિ જુએ નિજ હાથ. રસીલા રમો૦ ૧૧.
તવ પૂછે પતિ પ્રતિમા કીસિ, સા બોલી વિચારી એમ; રસીલા૦
તમો દેશાવર જબ ચાલિયા, તવ મેં કરિ માનતિ પ્રેમ. રસીલા રમો૦ ૧૨.
સુરદેવ યક્ષને એમ કહ્યું, આવશે જ્યારે પ્રાણનાથ; રસીલા૦
સુરતિ મેળા કરશું જ્યારે, પૂજન કરશું પતિ સાથ; રસીલા રમો૦ ૧૩.
પણ આસુર થયું તમે શ્રમ ભર્યો, તિણે મેં જઇ પૂજન કીધ; રસીલા૦
પૂજારે ઘરાણે સુત લિયો, તુમ પૂજન પડિમા દીધ. રસીલા રમો૦ ૧૪.
તુમે પડિમાની પૂજા કરો, પછે જઇ સુત લાવું ગેહ; રસીલા૦
પાછી પડિમા તસ આપીએ, કરી વિપ્રે પૂજન નેહ. રસીલા રમો૦ ૧૫.
ઠવિ પડિમા પુત્રને લાવતી, જુઓ નારી ચરિત્ર અથાહ; રસીલા૦
દ્વિજ જાણે રાગી મહાસતિ, મુજ ઉપર શી છે ચાહ. રસીલા રમો૦ ૧૬.
વંઠેલીશું સુખ માનતો, ગયો એક દિન વનફળ કાજ; રસીલા૦
તિહાં થંભ પડ્યો એક કાષ્ટનો, દીઠા લીધો શિર સાજ. રસીલા રમો૦ ૧૭.
વળિ ગુચ્છ ફળ લેઇ ઘર આવિયો, રમે ઘરમાં જારશું નાર; રસીલા૦
બોલાવી આવી તતખીણે, ઘર મધ્ય છુપાડી જાર. રસીલા રમો૦ ૧૮.
દ્વિજ બેઠાં ઘરને બારણે, ચિંતાતુર ગઇ સખી પાસ; રસીલા૦
લાલીની શિક્ષા ચિત ધરી, થઇ ગેહલા રચિયો પાસ. રસીલા રમો૦ ૧૯.
મસ્તક ઉઘાડે નાચતી, વળી હસતી દેતી ગાળ; રસીલા૦
જિમ તિમ મુખથી લવરી કરે, ફરે ગાથા કહે દેઇ તાલ. રસીલા રમો૦ ૨૦.
કોઇ લાસી કહેતી બાપડી, તું અવળા ખ્યાલ મ ખેલ; રસીલા૦
અમ્મા જ્યાંહાથી લાગ્યો લાકડું, તિહાંનું તિહાં જઇ મેલ. રસીલા રમો૦ ૨૧.

દ્વિજ ચિંતાતુર વિસ્મય થયો, લક્કડ ભૂત વળગ્યું હરામ; રસીલા૦
લોક વયણે કાષ્ટ ઉપાડીને, ગયો મુકવા તે વન ઠામ, રસીલા રમો૦ ૨૨.
પદમાએ જાર નસાડીઓ, ભટજી આવ્યા નિજ ગેહ; રસીલા૦
દિન બીજે ચામૂડા ચૈત્યે, સા પૂજી કુસુમે તેહ. રસીલા રમો૦ ૨૩.
કર જોડીને એમ માગતી, મુજ કંતને કરજો અંધ; રસીલા૦
નિત નિત પૂજે જઇ એમ કહે, દ્વિજ ચિંતે શ્યો પ્રતિબંધ. રસીલા રમો૦ ૨૪.
ચામુડા પૂંઠે જઇ રહ્યો, દ્વિજ ગુપ્તપણે દેખંત; રસીલા૦
સા આવી કુસુમે પૂજતી, તવ સ્વર ભેદે સ વદંત. રસીલા રમો૦ ૨૫.
હે પદ્મા નિત્ય મુજ ભક્તિ કરે, હું તુઠી તું વર માગ; રસીલા૦
ભણે સા મુજ પતિ અંધ કરો, મુજ જારનો ફાવે લાગ. રસીલા રમો૦ ૨૬.
કહે દેવી પુત્રી સાંભળો, પતિને દેજો ધૃત શુદ્ધ; રસીલા૦
જીમ જીમ ધૃત ખાવે બહુ બહુ, તિમ તિમ થાશે તે અંધ. રસીલા રમો૦ ૨૭.
સુણિ ઘર જઇ નિત બહુ ધૃત દિએ, ભોજન માંહી ધરી પ્રેમ; રસીલા૦
તિમ દિન પ્રતે દ્વિજ કહે નારિને, નયને નવિ સૂઝે કેમ. રસીલા રમો૦ ૨૮.
ધરિ હર્ષ ચામૂંડા નિત પૂજે, દ્વિજ પણ ધૃતથી બળ સાર; રસીલા૦
એક દિન કહે અંધ થયા અમે, નવિ દેખાયે ઘરબાર. રસીલા રમો૦ ૨૯.
સા જારશું રમે નિત રંગરશું, નિશિ દિન આવે ને જાય; રસીલા૦
નિદ્રાભર નિશિ બહુ એકદા, દ્વિજ ડંડ લેઇને ધાય. રસીલા રમો૦ ૩૦.
ડંડે ડંડે કરીને હણ્યો, શબ નાખ્યું ગોખને હેઠ; રસીલા૦
ભણે નારિને એમ કરસ્યો ફરી, તુમને પણ કરશું હેઠ. રસીલા રમો૦ ૩૧.
એક દિવસે ભિક્ષા કારણે, આવ્યો યોગીસર એક; રસીલા૦
સા ભિક્ષા દેતાં મોહિ રહી, દેખી રૂપે અતિરેક. રસીલા રમો૦ ૩૨.
યોગી જાતાં સા સાતમે, માળે ચઢી જોવે તાસ; રસીલા૦
પૂર બાહીર ટેકરી ઊપરે, દીઠો યોગી રહેવાસ. રસીલા રમો૦ ૩૩.
નિશિ કંતને નિદ્રાવશ કરી, ગઇ રાત્રે સા તસ પાસ; રસીલા૦
પ્રાર્થન કરતાં યોગી ભણે, આવી પણ જાઓ નિરાશ. રસીલા રમો૦ ૩૪.
સા કહે શામાટે એમ વદો, ભણે યોગી તું પરનાર; રસીલા૦
અમે ઘરનારીથી વેગળા, વશિ તપ કરિએ સંસાર. રસીલા રમો૦ ૩૫.

સા પાછી ઘર આવી કરી, તરવારે કંત હણંત; રસીલા૦
યોગી પાસે જઇ એમ વદે, હું પર સ્ત્રિ નહિં તમે કંત. રસીલા રમો૦ ૩૬.
ભણે યોગી કીણિ રીતે કહો, મેં માર્યો વદે ભરતાર; રસીલા૦
સો ભણે તુજ મુખ જોવું ન ઘટે, જગમાં તું પાપિણિ નાર. રસીલા રમો૦ ૩૭.
વલખી પછી ઘર આવીને, કરે રોતી શોર બકોર. રસીલા૦
બહુ લોક મળ્યા તવ બોલતી, પિઉ મારી નાઠો ચોર. રસીલા રમો૦ ૩૮.
પરભાતે સતિ થઇ નીકળિ, સુતને ઠવી પીયરવાસ; રસીલા૦
ચેહમાં પતિશું ભેગી બળી, જુઓ નારીચરિત નર પાસ. રસીલા રમો૦ ૩૯.
ચોથે ખંડે કહી આઠમી, એ ઢાળનો લહિ આસ્વાદ; રસીલા૦
શુભવીર વિવેકી પ્રાણીયા, ધરજ્યો કૂલવટ મર્યાદ. રસીલા રમો૦ ૪૦.

દોહરા.

મિત્ર વચન હિત શિખનાં, ન રૂચ્યાં ચિત મજાર;
દ્રષ્ટી રાગ વશ પ્રાણીયા, માને નહિ સંસાર. ૧.
વિજયપુરે રૂપાળીનો, કહું સુણજ્યો અધિકાર;
વીરસેન ગયા પછે, આપે થઇ હુંશિઆર. ૨.
માતપિતા હરખિત થયાં, પણ પડખે બહુ કાળ;
જબ દ્રઢ નિરૂજા થાય સ્યે, તેડાવશું તતકાળ. ૩.
એણે અવસર એક યોગણી, આવી ભીક્ષા હેત;
રૂપાળી અતિ ભક્તિશું, સુંદર ભોજન દેત. ૪.
એમ નિત નિત ઘર તેડતિ, રીજવીને પૂછંત;
માય પસાય કરી દિયો, જિમ હુએ દુશમન અંત. ૫.
સુણી યોગણુ રાગે કરી, લોહનું વલયું કીધ;
અરક મધા યોગે ઘડી, મંત્રિને તસ દીધ. ૬.
એ વલયું નરનારિને, કંઠ ધરે કપિ હોય;
રૂપાળી લેઇ હરખશું, ગુપ્તપણે ઠવે સોય. ૭.
દિન કેતે જયમતિ હવે, તેડાવે જામાત;
આવ્યા આદર બહુ દિએ, સહુને હરખ ન માત. ૮.

ઢાળ ૯ મી.

(કરમ ન છુટે રે પ્રાણીયા—એ દેશી.)

રૂપાળીશું રે મોહિયો, વીરસેન પ્રધાન;
પીતલ સોવન સમ ગણી, કાચ તે હીરા સમાન. ૧.
ધિગધિગ વિષયી રે જીવને, રાંગ રમાડવો નાગ;
નારી નાગણ જે ડસ્યા, ગારૂડિ મંત્ર ન લાગ. ધિગ૦ ૨.
કામ ક્રીડા સમે કંતને, રીજવતી ભણે એમ;
વાહાલીને કરી વેગળી, દિવસ ગયા બહુ કેમ. ધિગ૦ ૩.
સ્વામી વિયોગ અગ્નિ બળી, અંતર દુખ ભરપૂર;
વિરહ વ્યથાએ રે દૂબળી; અન્ન ઊદક થયાં દૂર. ધિગ૦ ૪.
તુમ સરિખો પતિ પામીને, મુજ મન મોદ ભરાય;
લોક ભણે એ ઘેહેલી થઇ, ખિણ લાખીણી આ જાય. ધિગ૦ ૫.
મંત્રી સાચું તે સદ્દહે, વશિયો વશ થઇ તાસ;
ચાલો ઘર કેહે અન્યદા, જોઇ મહૂરત ખાસ. ધિગ૦ ૬.
પણ પ્રીતમ એક સાંભળો, અમ ઘર દક્ષ ગોપાલ;
માંગી લેજ્યો છે કામનો, સવિ કામે ઉજમાળ. ધિગ૦ ૭.
પંથે મારગ ભૂમિયો, શીઘ્ર પમાડશે ગામ;
ભકિતવંત સાહેબ તણો, ગોવિંદ એહતું નામ. ધિગ૦ ૮.
નીકળતાં મુજ તાતની, પાસે માગજો એહ;
લેઇ સાથે તે ચાલશું, માન્યું મિત્ર એ તેહ. ધિગ૦ ૯.
મહૂરત શિર સસરાદિકે, કીધો બહુ સતકાર;
વસ્ત્રાભૂષણ હય ગજે, દાશિ દાસ પરિવાર. ધિગ૦ ૧૦.
તિણે વેળા કહે મંત્રિજી, અનુચર અમ દિઓ એક;
ગોવિંદ ગોવાળ છે તુમતણો, અમ કામે શું વિવેક. ધિગ૦ ૧૧.
સાંભળી તેડિને તસ કહે, જા રે જમાઇની સાથ;
નિશિ દિન સેવા મ ભૂલજે, આજથી એ તુજ નાથ. ધિગ૦ ૧૨.
નિસુણી તે પણ હરખિયો, કહે તુમ વચન પ્રમાણ;
વેદે મન ગમતું કર્યું, કરતો સાથે પ્રયાણ. ધિગ૦ ૧૩.

રૂપાળીને રે ચાલતાં, વસ્ત્રાદિક અલંકાર;
આપી માતા પિતા દિએ, હેત શિખામણ સાર. ધિગ૦ ૧૪.
પતિવ્રતા વ્રત પાળજ્યો, ભર્ત્તા દેવ સમાન;
સસરા સાસુની સેવના, નણંદ દિયર બહુ માન. ધિગ૦ ૧૫.
જમજ્યો જમાડીને સર્વને, શોકય સહોદરી જાણ;
એમ અમ કુળ અજુઆળજ્યો, સ્ત્રિને લજ્જા મંડાણ. ધિગ૦ ૧૬.
પુત્રી સ્વૈરિણી જાણતાં, પણ શિક્ષા હીત આણ;
વરસ્યે ધન અતિજળ ભર્યો, ન જુએ ઠાણ કુઠાણ. ધિગ૦ ૧૭.
જોડી હાથ રૂપાળીકા, સીખ ધરે નમી માત;
વંચે જગતને જે વશા, તેહને કુણ માત તાત. ધિગ૦ ૧૮.
મલણા લેતાં તે ચાલતાં, પંથ શિરે હુશીઆર;
ચોલાવીને પાછા વળ્યા, સસરાદિક પરીવાર. ધિગ૦ ૧૯.
બહુ અસવારે રે પરિવર્યો, મંત્રી સાથ સામંત;
રૂપાળી રથ બેસતી, વેગે ગોપ હાંકંત. ધિગ૦ ૨૦.
ત્રીજે દિન નિશિ ઉતર્યાં, શંખલપૂરણક ગામ;
વન તરૂ સુંદર જોઇને, સૈન્યે કીધો વિરામ ધિગ૦ ૨૧.
ચંદ્ર કિરણ રજની જગે, ફરતાં જંપતી જામ;
તરૂતલ જાતાં પન્નગ ડસ્યો, નારી પડી તેહ ઠામ. ધિગ૦ ૨૨.
હાહાકાર મંત્રી તણો, સુભટ સવે તિહાં આય;
રાગે મંત્રી મુર્છા લહે, શીતળ જળે સજ થાય. ધિગ૦ ૨૩.
બોલે મંત્રી રેહા પ્રિયે, મેહેલી મુજ રણ માંહિ;
પ્રાણ આધારી તું કિહાં ગઇ, મરવું નિશ્ચય આંહિ. ધિગ૦ ૨૪.
રોતા સુભટ સકળ તિહાં, કેઇ કરતા ઉપચાર;
મંત્ર મણી જડી ઔષધે, ન પડ્યો ફેર લગાર. ધિગ૦ ૨૫.
ચેહ ખડકી લેઇ નારિને, મંત્રી બળવાને ધાય;
એણે સમે વનમાં સાધુ રહ્યા, કરતા સૂત્ર સજાય. ધિગ૦ ૨૬.
સાર સુણી મુનિ આવિયા, બોલે મ કરો રે દાહ;
ગારૂ લોવવાઈ સૂત્રંજ ગણે, આવિયો ગરૂડ ઉચ્છાંય. ધિગ૦ ૨૭.

દેવે નાગ બોલાવિયો, ખુશી લિયું વિખ તાસ;
સજ થઇ સહુ ચિતશું, મંત્રિ પામ્યો ઉલ્લાસ. ધિગ૦ ૨૮.
મુનિ ચરણેં નમી દંપતી, રાતિ વસ્યા વન માંહિ;
રવિ ઉદયે સહુ ચાલિયા, નારી ગળે ધરિ બાંહિ. ધિગ૦ ૨૯.
અરધે મારગ આવિયાં, દીઠાં નિરમળ નીર;
નઇ જળ વેહેતા પ્રવાહથી, તરૂ ગહ્વર સુસમીર. ધિગ૦ ૩૦.
ભોજન વેલા રે દેખિને, સૈન્યે ડેરા તે દીધ;
ભોજન સામગ્રી સહુ કરે, દંપતિ ભોજન કીધ. ધિગ૦ ૩૧.
રૂપાલી કહે કંતને, ચાલો નઇ તરૂ વૃંદ;
ક્રીડા કારણ એકલા, કરશું મેળા આનંદ. ધિગ૦ ૩૨.
સૂણી મંત્રી રથ જોડીને, સારથી સાથે ગોવાળ;
બીજા ભટ નઇતટ રહ્યા, લજ્જા ભય લહી તાલ. ધિગ૦ ૩૩.
દંપતિ નઇજળ ખેલતાં, રથ ગોવિંદને હાથ;
જળ ખેલી વન કંદરે, પેઠા કોઇ ન સાથ. ધિગ૦ ૩૪.
રથ ચઉદિશિ ગોપ ફેરવે, દંપતી ખેલે એકાંત;
એક પહોર જબ વહિ ગયો. ચિંતા સુભટ કરત. ધિગ૦ ૩૫.
હજિય લગે નવિ નીકળ્યા, આ અટવિ ભયકાર;
રમતા સુરંગરસે ભર્યા, ખમિએ કેતી તે વાર. ધિગ૦ ૩૬.
શંકિત ચિત સુભટ થઇ, ગોપને કરંત પોકાર;
તિહુ જણ માંહે એક જણે, ઊત્તર નાપ્યો લગાર. ધિગ૦ ૩૭.
સુભટ સવે વન પેસીને, પાદપ નઇ જળ જોય;
દંપતિ હય રથ સારથી, દીઠાં સુભટે ન કોય. ધિગ૦ ૩૮.
મંત્રિ ખડગ પડી ભૂતળે, લીધી શંકિત ચીત;
ગોપ ગવેખ્યો ન દેખિયો, જાણ્યું નબળું ચરિત. ધિગ૦ ૩
કરત વિકલ્પ સૂભટ મળી, જોતા પગલા તે માંહિ;
પંખિ પગજ્યું ન પેખિયા, સૌચત નિશિ રહ્યા તાંહિ. ધિગ૦ ૪૦.
ત્રીયામાં શત યામજ્યું, વીતિ પ્રગટયો વિભાત;
સૈન્ય શોકાતુર ચાલતાં, રાજપુરે સહુ જાત. ધિગ૦ ૪૧.

વાત બનિ કહી ભૂપતે, કરતા નૃપ બહુ ખેદ;
ગામ ઠામ ભટ મોકલ્યા, પણુ ન જડ્યો કાંઇ ભેદ. ધિગ૦ ૪૨.
બાળ સ્નેહી વિયોગથી, કરતો રાય વિલાપ;
મંત્રી કુટંબ રૂદન કરે, પ્રગટ્યા પૂરવ પાપ. ધિગ૦ ૪૩.
દિન કેતે હવે ભૂપતિ, થાપિ અવર પ્રધાન;
રાજ્ય કાજ સહુ ચાલવે, ગાવે મંગળ ગાન. ધિગ૦ ૪૪.
ચોથે ખંડે દેખાડિયો, નવમી ઢાળે અનંગ;
શ્રી શુભવીર વચન સુણી, છંડો કુલટાનો સંગ. ધિગ૦ ૪૫.

દોહરા.

વીરસેનને ભૂપતિ, સંભારે દિન રાત;
સમરંતાં ઉપગાર તસ, વીત્યાં વરસ તે સાત. ૧.
બાજીગર એક અન્યદા, ગીત કળા નૃત્યકાર;
વાનર ટોળું લેઇને, આવ્યો નયરિ મજાર. ૨.
રાજ કચેરીએ માંડિઉં, નાટક કપિનું સાર;
વાનર વાનરી નાચતાં, અંતરે હું હુંકાર. ૩.
વાજા વજાવે કપિ મળિ, મિલણું યુદ્ધ કરંત;
ચુંબન આલિંગન કરે, નવ નવ વેશ ધરંત. ૪.
રાજસભા રંજિત થઈ, દિએ નૃપ વંછિત દાન;
મુખ્ય કપિ વિકસિત નયન, રાયને કરતો સાન. ૫.
આંસુ ધારા વરસતે, ભૂપને ચરણુ નમંત;
વાર વાર પય વળગતો, વિસ્મય રાય લહંત. ૬.
નર વાચા નવિ દિસકે, ધિક પશુનો અવતાર;
દયા કૌતક વિકર્યા લિયું, ટોળું નિજ દરબાર. ૭.
શિક્ષા રક્ષા કારણે, અધિકારી ઘર દીધ;
અવસરે નાચ નચાવિને, ગ્રાસ અધિક તસ દીધ. ૮.
નવ નવ ભૂષણુ કપિ તણા, નિજ ઘર કરિ સોનાર;
ભેટ કરી જઇ રાયને, નૃપ કરે તસ સતકાર. ૯.
નિજ હસ્તે કપિ મુખ્યને, અંગ ધરે અલંકાર;

લોહ વલય તવ દેખિયું, કંઠ ધરંત જબ હાર. ૧૦.
નૃપ વચને તે સોનિએ, ભાગી કાઢયું જામ;
વિરસેન પ્રગટ્યા તદા, કરે નૃપને પરણામ. ૧૧.
વીરમય સર્વ સભા થઇ, તાસ કુટંબ મલંત;
મંત્રિ રોતો નવિ રહે, નૃપ તસ કંઠ લગંત. ૧૨.
થિર કરિ આસન થાપિયો, વાજે મંગળ તૂર;
નૃપ કહે આ અચરિજ કિસ્યો, તે ભણે રાય હજૂર. ૧૩.

ઢાળ ૧૦ મી.

(તોરણથી રથ ફેરવી હો લાલ—એ દેશી.)

વીરસેન કહે રાયને હો રાજ, કરમ ગતિ અસરાળ મેરે સાહિબા;
તિરિયપણું કરમે લહ્યું હો રાજ, કીધો તમે ઉદ્ધાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૧.
દાતા કૃપણને ધનપતિ હો રાજ, નીચ ઊંચ નરનાર; મેરે૦
ક્ષત્રિ વણિક દ્વિજ નૃપ પુરે હો રાજ, હું કરમે નૃત્યહાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨.
અગોચર સત મનોરથે હો, કવિ વયણે નાવંત; મેરે૦
આવે સ્વપનમાં કોઇ દિને હો, ખિણમાં દેવી કરંત. મેરે૦ તિરિય૦ ૩
સહુ સગ વિંટોળા વચ્ચે હો, વળગે જિમ વછ માય; મેરે૦
તિમ પૂરવકૃત કર્મ જે હો, કરતાને વલગાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૪
કરમ ગતિ મુજ સાંભળો હો, સુભટ મુખે સુણિ વાત; મેરે૦
નઇ અંતર વનગત લગે હો, કહું આગલ જે થાત. મેરે૦ તિરિય૦ ૫.
ગહન વને નૌતન પ્રિયા હો, જાણી સતિ સ્નેહાળ; મેરે૦
મીઠે વયણે મોહિયો હો, મલયાનીલ સુખકાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૬.
તરૂ પલ્લવ વર વેલડી હો, સુરભિ સુમન નવરંગ; મેરે૦
કોકિલા ટહુકા કરે હો, મુજ મન વ્યાપ્યો અનંગ. મેરે૦ તિરિય૦ ૭.
મીઠે વયણે તવ સા કહે હો, ખિણભર રમિયે સ્વામ; મેરે૦
આવો દ્રાખને મંડપે હો, તુમ અમ મન વિસરામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૮.
તસ વયણે બિહુ તિહાં ગયા હો, પલવ કરિય પથાર; મેરે૦
સુરત ક્રિડા સુખ ભજી હો, બેઠિ ચિત સવિચાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૯.
તે હવે તિહાં કપિ દેખિને હો, ભાખે મુજને એમ; મેરે૦

વાત બનિ કહી ભૂપતે, કરતા નૃપ બહુ ખેદ;
ગામ ઠામ ભટ મોકલ્યા, પણ ન જડ્યો કાંઇ ભેદ. ધિગ૦ ૪૨.
બાળ સ્નેહી વિયોગથી, કરતો રાય વિલાપ;
મંત્રી કુટંબ રૂદન કરે, પ્રગટ્યા પૂરવ પાપ. ધિગ૦ ૪૩.
દિન કેતે હવે ભૂપતિ, થાપિ અવર પ્રધાન;
રાજ્ય કાજ સહુ ચાલવે, ગાવે મંગળ ગાન. ધિગ૦ ૪૪.
ચોથે ખંડે દેખાડિયો, નવમી ઢાળે અનંગ;
શ્રી શુભવીર વચન સુણી, છંડો કુલટાનો સંગ. ધિગ૦ ૪૫.

દોહરા.

વીરસેનને ભૂપતિ, સંભારે દિન રાત;
સમરંતાં ઉપગાર તસ, વીત્યાં વરસ તે સાત. ૧.
બાજીગર એક અન્યદા, ગીત કળા નૃત્યકાર;
વાનર ટોળું લેઇને, આવ્યો નયરિ મઝાર. ૨.
રાજ કચેરીએ માંડિઉં, નાટક કપિનું સાર;
વાનર વાનરી નાચતાં, અંતરે હું હુંકાર. ૩.
વાજા વજાવે કપિ મળિ, મિલણાં યુદ્ધ કરંત;
ચુંબન આલિંગન કરે, નવ નવ વેશ ધરંત. ૪.
રાજસભા રંજિત થઇ, દિએ નૃપ વંછિત દાન;
મુખ્ય કપિ વિકસિત નયન, રાયને કરતો સાન. ૫.
આંસુ ધારા વરસતે, ભૂપને ચરણ નમંત;
વાર વાર પય વળગતો, વિસ્મય રાય લહંત ૬.
નર વાચા નવિ દિસકે, ધિક પશુનો અવતાર;
દયા કૌતક વિકય લિયું, ટોળું નિજ દરબાર. ૭.
શિક્ષા રક્ષા કારણે, અધિકારી ઘર દીધ;
અવસરે નાચે નચાવિને, ગ્રાસ અધિક તસ દીધ. ૮.
નવ નવ ભૂષણ કપિ તણા, નિજ ઘર કરિ સોનાર;
ભેટ કરી જઇ રાયને, નૃપ કરે તસ સતકાર. ૯.
નિજ હસ્તે કપિ મુખ્યને, અંગ ધરે અલંકાર;

દેખી દીન જાુ જોઈ રહ્યો હો, તવ સા ભણે ધરિ કોપ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૪.
રે મુઢ કપિ થઇ શુ જુએ હો, એકપખો શો નેહ; મેરે૦
પિશાચ થઈ કેડે પડ્યો હો, પામ્યો તસ ફળ એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૫.
જનમથી એ મુજ સાહિઓ હો, તનમન સુંપ્યા સનાથ; મેરે૦
ચોરપરે ચઉરી વિચે હો, તેં એક ઝાલ્યો હાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૬.
સ્વેચ્છાચારણી હું સદા હો, નહિ તુજ વશ રેહેનાર; મેરે૦
વિશ્વાસ દેવા કુટુંબને હો, તુજશું નેહ ઉપચાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૭.
રોગટ મદ ગ્રથીલ થઇ હો, કાઢ્યો તને દોય વાર; મેરે૦
જોગણિ દત મત્રે કરિ હો, કીધો તિરિ અવતાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૮.
શીખામણ લાગી હવે હો, ભટકો વાનર માંહિ; મેરે૦
અમે ધન લેઇ તાતનું હો, ભોગવશું સુખ છાંહિ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૯.
જારે કપિ શું જોઇ રહ્યો હો, રાય ગોવીંદ તુ રાંક; મેરે૦
ત્રિણ વાર શિક્ષા જડી હો, નથી અમારો વાંક. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૦.
એમ કહીં રથ જોડિયો હો, કોઇક દિશિ ઉદ્દેશ; મેરે૦
રીસે પ્રાણ ભરિ દોયને હો, નખે વિદાર્યાં વિશેષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૧.
ગોપે શિર અસિ ઘા દિયો હો, હું મુર્છિત ભૂપાત; મેરે૦
શિત પવન નિશિ ઉઠ્યો હો, જાણું ન પંથની વાત. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૨.
યુથપતિ હણિ હું થયો હો, વાનરનો શિરદાર, મેરે૦
બાજીગરે એક દિન ગ્રહ્યો હો, કુટપાસ રચનાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૩.
નિત્ય શિખાવી બહુ કળા હો, નચવી ગામોગામ; મેરે૦
તુમ પાસે આવ્યે થકે હો, પામ્યો નર ભવ ઠામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૪.
દસમી વીષમી એ કહી હો, ચોથે ખંડે ઢાળ; મેરે૦
શ્રી શુભવીર સુખી સદા હો, ન પડે જે મોહ જાલ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૫.

દોહરા.

સચીવ કથા સુણી નૃપ ભણે, ખેદ ન કરવો કોય;
ભાવિ પદારથ આગળે, ઉદ્યમ નિષ્ફળ હોય. ૧.
પણ તું પૂરણ આઉખે, આવ્યો નિજ ઘરવાસ;
રૂઠી નારી રાક્ષસી, જીવિતની શી આશ. ૨.

માંદી તજી તમે જમ ગયા હો, બીજી વાર ધરિ પ્રેમ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૦.
સજ થઇ તુમ વિરહથી હો, ખેદ ભરે રહું જામ; મેરે૦
મુજ ઘર ભિક્ષા કારણે હો, આવી યોગણિ તામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૧.
ગાઠિ ઔષધી બહુવિધા હો, દીઠી તેહની પાસ; મેરે૦
વિદ્યા વિધિ લહિ મેં દિયો હો, ભોજન ભક્તિ વિલાસ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૨.
આદરથી નિત આવતી હો, પ્રીતિ બની તે સાથ; મેરે૦
પૂછંતા મેં ભાખિયું હો, છે મુજ નેહી નાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૩.
મેળો કિમ હિન સંપજે હો, રોગ કરે અંતરાય; મેરે૦
એહવું કાંઇ દિલ ધરી હો, દંપતી સુખભર હોય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૪.
વળિ મુજ પિઉને કોઇનો હો, ઉપદ્રવ નવિ થાય; મેરે૦
તવ સા પૂરણ પ્રીતિયે હો, વયણે એમ ઉચરાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૫.
સરવ કામ હું કરિ શકું હો, મુજ શિર હાથ ધરંત; મેરે૦
કહે તુજ રોગ ન કદિ હુવે હો, વળી તુજ સુખિયો કંત. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૬.
પણ વન રણ અરિ સંકટે હો, વાઘ અહિ ભયનાશ; મેરે૦
હેતે વલય દેઈ એમ કહે હો, તુજ પતિ કંઠ વિનાશ મેરે૦ તિરિય૦ ૧૭.
મંત્રશું ગર્ભિત ઔષધિ હો, છે અવયવ લઘુ ખાસ; મેરે૦
શિવવંછું તુમને સદા હો, બીજી નહિ મુજ આશ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૮.
શીતળ વન નિદ્રા કરો હો, હું બેઠી તુમ પાસ; મેરે૦
વિઘન હરણ વલયું ઠવો હો, ઓસીસે સુખદાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૯.
પ્રેમ વચન રાગે જડ્યો હો, સાચું માની તામ; મેરે૦
સૂરત શ્રમ સુતો તદા હો, પામ્યો નિદ્રા જામ મેરે૦ તિરિય૦ ૨૦.
ઠવતી સા મુજ કંઠમેં હો. લોહનું વલયું તેહ; મેરે૦
સર્વધાતી પયડી કહી હો, વૈરણી નિદ્રા એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૧.
જાગ્યો કપિ રૂપે થયો હો, દીઠી કપિની દેહ; મેરે૦
ખેદ વલખ્યો ચિહું દિગે હો, જોતાં ન દિઠી તેહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૨.
મેં જાણ્યું ગઇ છેતરી હો, કીધો કપિ તિરિ પક્ષ; મેરે૦
મિત્રની શિખ ન શિર ધરી હો, ફલ પામ્યો પરતક્ષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૩.
તસ પગલે ધાઇ મળ્યો હો, બેઠી રમ સહગોપ; મેરે૦

દેખી દીન જયુ જોઈ રહ્યો હો, તવ સા ભણે ધરિ કોપ મેરે૦ તિરિય૦ ૨૪.
રે મુઢ-કપિ થઇ શુ જુએ હો, એકપખો શો નેહ; મેરે૦
પિશાચ થઈ કેડે પડ્યો હો, પામ્યો તસ ફળ એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૫.
જનમથી એ મુજ સાહિબો હો, તનમન સુંપ્યા સનાથ; મેરે૦
ચોરપરે ચઉરી વિચે હો, તે એક ઝાલ્યો હાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૬.
સ્વેછાચારણી હુ સદા હો, નહિ તુજ વશ રેહેનાર; મેરે૦
વિશ્વાસ દેવા કુટુંબને હો, તુજશું નેહ ઉપચાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૭.
રોગટ મંદ ગ્રથીલ થઇ હો, કાઢ્યો તને દોય વાર; મેરે૦
જોગણિ દત મંત્રે કરિ હો, કીધો તિરિ અવતાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૮.
શીખામણ લાગી હવે હો, ભટકો વાનર માંહિ; મેરે૦
અમે ધન લેઇ તાતનું હો, ભોગવશું સુખ છાંહિ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૯.
જારે કપિ શું જોઇ રહ્યો હો, રાય ગોવીંદ તુ રાક; મેરે૦
ત્રિજી વાર શિક્ષા જડી હો, નથી અમારો વાંક. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૦.
એમ કહીં રથ જોડિયો હો, કોઇક દિશિ ઉદ્દેશ; મેરે૦
રોસે પ્રાલ ભરિ દોયને હો, નખે વિદાર્યાં વિશેષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૧.
ગોપે શિર અસિ ઘા દિયો હો, હું મુર્છિત ભૂપાત; મેરે૦
શિત પવન નિશિ ઉઠ્યો હો, જાણું ન પંથની વાત. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૨.
યુથપતિ હણિ હું થયો હો, વાનરનો શિરદાર; મેરે૦
બાજીગરે એક દિન ગ્રહ્યો હો, કુટપાસ રચનાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૩.
નિત્ય શિખાવી બહુ કળા હો, નચવી ગામોગામ; મેરે૦
તુમ પાસે આવ્યે થકે હો, પામ્યો નર ભવ ઠામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૪.
દસમી વીષમી એ કહી હો, ચોથે ખંડે ઢાળ; મેરે૦
શ્રી શુભવીર સુખી સદા હો, ન પડે જે મોહ જાલ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૫.

દોહરા.

સચીવ વ્યથા સુણી નૃપ ભણે, ખેદ ન કરવો કોય;
ભાવિ પદારથ આગળે, ઉદ્યમ નિષ્ફળ હોય. ૧.
પણ તું પૂરણ આઉખે, આવ્યો નિજ ઘરવાસ;
રૂઠી નારી રાક્ષસી, જીવિતની શી આશ. ૨.

માંદી તજી તમે જાય ગયા હો, બીજી વાર ધરિ પ્રેમ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૦.
જ થઇ તુમ વિરહથી હો, ખેદ ભરે રહું જામ; મેરે૦
મુજ ધર ભિક્ષા કારણે હો, આવી યોગણિ તામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૧.
ગઠિ ઔષધી બહુવિધા હો, દીઠી તેહની પાસ; મેરે૦
વિદ્યા વિધિ લહિ મે દિયો હો, ભોજન ભક્તિ વિલાસ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૨.
આદરથી નિત આવતી હો, પ્રીતિ બની તે સાથ; મેરે૦
પૂછંતા મેં ભાખિયું હો, છે મુજ નેહી નાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૩.
મેળો કિમ હિત સંપજે હો, રોગ કરે અંતરાય; મેરે૦
એહવું કાંઇ દિલ ધરી હો, દંપતી સુખભર હોય મેરે૦ તિરિય૦ ૧૪.
વળિ મુજ પિઉને કોઇનો હો, ઉપદ્રવ નવિ થાય; મેરે૦
તવ સા પૂરણ પ્રીતિયે હો, વયણે એમ ઉચરાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૫.
સરવ કામ હું કરિ શકું હો, મુજ શિર હાથ ધરંત; મેરે૦
કહે તુજ રોગ ન કદિ હુવે હો, વળી તુજ સુખિયો કંત. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૬.
પણ વન રણ અરિ સંકટે હો, વાઘ અહિ ભયનાશ; મેરે૦
હેતે વલય દેઈ એમ કહે હો, તુજ પતિ કંઠ વિનાશ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૭.
મંત્રશું ગર્ભિત ઔષધિ હો, છે અવયવ લધુ ખાસ; મેરે૦
શિવવંછું તુમને સદા હો, બીજી નહિ મુજ આશ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૮.
શીતળ વન નિદ્રા કરો હો, હું બેઠી તુમ પાસ; મેરે૦
વિઘન હરણ વલયું ઠવો હો, ઓસીસે સુખદાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૯.
પ્રેમ વચન રાગે જડ્યો હો, સાચું માની તામ; મેરે૦
સૂરત શ્રમ સુતો તદા હો, પામ્યો નિદ્રા જામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૦.
ઠવતી સા મુજ કંઠમેં હો. લોહનું વલયું તેહ; મેરે૦
સર્વઘાતી પયડી કહી હો, વૈરણી નિદ્રા એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૧.
જાગ્યો કપિ રૂપે થયો હો, દીઠી કપિની દેહ; મેરે૦
એ દવ લખ્યો ચિહું દિગે હો, જોતાં ન દિઠી તેહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૨.
મેં જાણ્યું ગઇ છેતરી હો, કીધો કપિ તિરિ પક્ષ; મેરે૦
મિત્રની શિખ ન શિર ધરી હો, ફલ પામ્યો પરતક્ષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૩.
તસ પગલે ધાઇ મળ્યો હો, બેઠી રથ સહગોપ; મેરે૦

દેખી દીન જ્યુ જોઈ રહ્યો હો, તવ સા ભણે ધરિ કોપ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૪.
રે મુઢ કપિ થઇ શુ જુએ હો, એકપખો શો નેહ; મેરે૦
પિશાચ થઈ કેડે પડ્યો હો, પામ્યો તસ ફળ એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૫.
જનમથી એ મુજ સાહિબો હો, તનમન સુંપ્યા સનાથ; મેરે૦
ચોરપરે ચઉરી વિચે હો, તેં એક ઝાલ્યો હાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૬.
સ્વેછાચારણી હું સદા હો, નહિ તુજ વશ રેહેનાર; મેરે૦
વિશ્વાસ દેવા કુટુંબને હો, તુજશું નેહ ઉપચાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૭.
શેગટ મંદ ગ્રથીલ થઇ હો, કાઢ્યો તને દોય વાર; મેરે૦
જોગણિ દત મન્ત્રે કરિ હો, કીધો તિરિ અવતાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૮.
શીખામણ લાગી હવે હો, ભટકો વાનર માંહિ; મેરે૦
અમે ધન લેઇ તાતનું હો, ભોગવશું સુખ છાંહિ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૯.
જારે કપિ શું જોઇ રહ્યો હો, રાય ગોવીંદ તું રાંક; મેરે૦
ત્રિજી વાર શિક્ષા જડી હો, નથી અમારો વાંક. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૦.
એમ કહી રથ જોડિયો હો, કોઇક દિશિ ઉદ્દેશ; મેરે૦
રીસે ફાલ ભરિ દોયને હો, નખે વિદાર્યા વિશેષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૧.
ગોપે શિર અસિ ઘા દિયો હો, હું મુર્છિત ભૂપાત; મેરે૦
શિત પવન નિશિ ઉઠયો હો, જાણું ન પંથની વાત. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૨.
યુથપતિ હણિ હું થયો હો, વાનરનો શિરદાર; મેરે૦
બાજીગરે એક દિન અલ્યો હો, કુટપાસ રચનાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૩.
નિત્ય શિખાવી બહુ કળા હો, નચવી ગામોગામ; મેરે૦
તુમ પાસે આવ્યે થકે હો, પામ્યો નર ભવ ઠામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૪.
દસમી વીશમી એ કહી હો, ચોથે ખંડે ઢાળ; મેરે૦
શ્રી શુભવીર સુખી સદા હો, ન પડે જે મોહ જાલ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૫.

દોહરા.

સચીવ વ્યથા સુણી નૃપ ભણે, ખેદ ન કરવો કોય;
ભાવિ પદારથ આગળે, ઉદ્યમ નિષ્ફળ હોય. ૧.
પણ તું પૂરણ આઉખે, આવ્યો નિજ ઘરવાસ;
રૂઠી નારી રાક્ષસી, જીવિતની શી આશ. ૨.

માંદી તજી તમે જય ગયા હો, બીજી વાર ધરિ પ્રેમ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૦.
સજ થઇ તુમ વિરહથી હો, ખેદ ભરે રહું જામ; મેરે૦
મુજ ઘર ભિક્ષા કારણે હો, આવી યોગણિ તામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૧.
ગઠિ ઔષધી બહુવિધા હો, દીઠી તેહની પાસ; મેરે૦
વિદ્યા વિધિ લહિ મેં દિયો હો, ભોજન ભક્તિ વિલાસ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૨.
આદરથી નિત આવતી હો, પ્રીતિ બની તે સાથ; મેરે૦
પૂછંતા મેં ભાખિયું હો, છે મુજ નેહી નાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૩.
મેળો કિમ હિન સંપજે હો, રોગ કરે અંતરાય; મેરે૦
એહવું કાંઇ દિલ ધરી હો, દંપતી સુખભર ઠાય મેરે૦ તિરિય૦ ૧૪.
વળિ મુજ પિઉને કોઇનો હો, ઉપદ્રવ નવિ થાય; મેરે૦
તવ સા પૂરણ પ્રીતિયે હો, વયણે એમ ઉચરાય. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૫.
સરવ કામ હું કરિ શકું હો, મુજ શિર હાથ ધરંત; મેરે૦
કહે તુજ રોગ ન કદિ હુવે હો, વળી તુજ સુખિયો કંત. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૬.
પણ વન રણ અરિ સંકટે હો, વાઘ અહિ ભયનાશ; મેરે૦
હેતે વલય દેઈ એમ કહે હો, તુજ પતિ કંઠ ત્રિનાશ મેરે૦ તિરિય૦ ૧૭.
મંત્રશું ગર્ભિત ઔષધિ હો, છે અવયવ લઘુ ખાસ; મેરે૦
શિવવંછું તુમને સદા હો, બીજી નહિ મુજ આશ. મેરે૦ તિરિય૦ ૧૮.
શીતળ વન નિદ્રા કરો હો, હું બેઠી તુમ પાસ; મેરે૦
વિઘન હરણ વલયું ઠવો હો, આસીસે સુખવાસ, મેરે૦ તિરિય૦ ૧૯.
પ્રેમ વચન રાગે જડ્યો હો, સાચું માની તામ; મેરે૦
સૂરત શ્રમ સુતો તદા હો, પામ્યો નિદ્રા જામ મેરે૦ તિરિય૦ ૨૦.
ઠવતી સા મુજ કંઠમેં હો. લોહનું વલયું તેહ; મેરે૦
સર્વઘાતી પયડી કહી હો, વૈરણી નિદ્રા એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૧.
જાગ્યો કપિ રૂપે થયો હો, દીઠી કપિની દેહ; મેરે૦
ખે દવ લપ્યો ચિહું દિગે હો, જોતાં ન દિઠી તેહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૨.
મેં જાણ્યું ગઇ છેતરી હો, કીધો કપિ તિરિ પક્ષ; મેરે૦
મિત્રની શિખ ન શિર ધરી હો, ફલ પામ્યો પરતક્ષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૩.
તસ પગલે ધાઇ મળ્યો હો, બેઠી રથ સહઓપ; મેરે૦

દેખી દીન જયુ જોઈ રહ્યો હો, તવ સા ભણે ધરિ કોપ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૪.
રે મુઢ કપિ થઇ શું જુએ હો, એકપખો શો નેહ; મેરે૦
પિશાચ થઈ કેડે પડ્યો હો, પામ્યો તસ ફળ એહ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૫.
જનમથી એ મુજ સાહિબો હો, તનમન સુંપ્યા સનાથ; મેરે૦
ચોરપરે ચઉરી વિચે હો, તેં એક ઝાલ્યો હાથ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૬.
સ્વેછાચારણી હું સદા હો, નહિ તુજ વશ રેહેનાર; મેરે૦
વિશ્વાસ દેવા કુટુંબને હો, તુજશું નેહ ઉપચાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૭.
ફોગટ મંદ ગ્રથીલ થઇ હો, કાઢ્યો તને દોય વાર; મેરે૦
જોગણિ દત મંત્રે કરિ હો, કીધો ગિરિ અવતાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૮.
શીખામણ લાગી હવે હો, ભટકો વાનર માંહિ; મેરે૦
અમે ધન લેઇ તાતનું હો, ભોગવશુ સુખ છાંહિ. મેરે૦ તિરિય૦ ૨૯.
જારે કપિ શું જોઇ રહ્યો હો, રાય ગોવીંદ તું રાક; મેરે૦
ત્રિજી વાર શિક્ષા જડી હો, નથી અમારો વાક. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૦.
એમ કહીં રથ જોડિયો હો, કોઇક દિશિ ઉદ્દેશ; મેરે૦
રીસે ફાલ ભરિ દોયને હો, નખે વિદાર્યાં વિશેષ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૧.
ગોપે શિર અસિ ઘા દિયો હો, હું મુર્છિત ભૂપાત; મેરે૦
શિત પવન નિશિ ઉઠ્યો હો, જાણું ન પંથની વાત. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૨.
યુથપતિ હણિ હું થયો હો, વાનરનો શિરદાર; મેરે૦
બાજીગરે એક દિન ગ્રહ્યો હો, કુટપાસ રચનાર. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૩.
નિત્ય શિખાવી બહુ કળા હો, નચવી ગામોગામ; મેરે૦
તુમ પાસે આવ્યે થકે હો, પામ્યો નર ભવ ઠામ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૪.
દસમી વીષમી એ કહી હો, ચોથે ખંડે ઢાળ; મેરે૦
શ્રી શુભવીર સુખી સદા હો, ન પડે જે મોહ જાલ. મેરે૦ તિરિય૦ ૩૫.

દોહરા.

સચીવ બ્યથા સુણી નૃપ ભણે, ખેદ ન કરવો કોય;
ભાવિ પદારથ આગળે, ઉદ્યમ નિષ્ફળ હોય. ૧.
પણ તું પૂરણ આઉખે, આવ્યો
રૂઠી નારી રાક્ષસી, જીવિત ૨.

જેહ રમાડે નાગને, તે અગ્નિથી ન ડરંત;
જે વછનાગને નિત ભખે, ધંતુર કાંએ કરંત. ૩.
પ્રીત બની જસ જેહસ્યું, તે વિણુ તે ન રહંત;
રાગ ધરે તિહાં એકપખો, તે નર દુઃખ લહંત. ૪.
જેહનો મેળો જિહાં લખ્યો, તિહાં મળવું તસ જોય;
કુંવર સુદર્શનની કથા, સુણતાં અચરીજ હોય. ૫.

ઢાળ ૧૧ મી.

(ઝુમખડાની દેશી.)

ધનપુર નગરે નરસિંહ રાજા, પુત્ર સુદર્શન તાસ;
મનોહર મિત્ર સુણો;
દાનશાળે એ દાન દીએ નિત, તિણે થયો જગત પ્રકાશ. મનોહર૦ ૧.
નંદિ શેઠની નંદની પદ્મા, નામે રૂપની રેખ; મનોહર૦
શાસ્ત્રકળા ભણવા નિત જાવે, ઉદ્યમ જાસ વિશેખ. મનોહર૦ ૨.
દાનશાળાએ નૃપ સુત બેઠા, જાતાં દીઠી તેહ; મનોહર૦
દિલ ઉલસ્યું એક એકને દેખી, નયણે લાગ્યો નેહ. મનોહર૦ ૩.
કરપલ્લવિ કરિને સમજાવી, કુંવરે તેહ કુંવારી; મનોહર૦
દરવાજા બાહિર વડ હેઠે સંધ્યા વેળા ધારી. મનોહર૦ ૪.
મેળા એળા બહુ જણ આપણ, કરશું મળજ્યો ત્યાંહિ; મનોહર૦
ચતુરને ચતુરસ્યું વાત કરંતાં, સમજે બિહું સાન માંહિ. મનોહર૦ ૫
એમ સંકેત કરીને પરસ્પર, બિહુ જણ નિજ ઘર પેઠાં; મનોહર૦
કામનાં બાણુ પરસ્પર લાગત, ઘાયલ થઇને બેઠાં. મનોહર૦ ૬.
શણગાર સોળ ધરી પદ્માવતિ, લેઇ જલઘટ વટ જાવે; મનોહર૦
નૃપસુત પણ તંબોળ પ્રમુખ લેઇ, સંકેત થાનકે આવે. મનોહર૦ ૭.
પ્રેમરસે રસ વાત વિનોદે, સુતાં વડતલ જામ; મનોહર૦
વડ તરૂ કોટર પન્નગ ફરતો, પદ્માને ડશિયો તામ. મનોહર૦ ૮.
વિખ વેગે મૂર્છિત થઇ પદ્મા, અંગ સકળ થયું શામ; મનોહર૦
મૃતક સમી દેખીને સુદર્શન, રોતા ખેદ ભર તામ. મનોહર૦ ૯.
મધ્ય નિશા દારૂક કરિ ભેળાં, ચય કરિ માંહિ સમારી; મનોહર૦

દૂર તિલોકી અગની લેવા, તીહાં ગયો દુખ ભારી. મનોહર૦ ૧૦.
વન્હિ પ્રજ્વાલિત યોગી દેખી, પાત્રક માગ્યો જામ; મનોહર૦
બત્રિસ લક્ષણવંત કુંવરને, દીઠો યોગીએ તામ. મનોહર૦ ૧૧.
સોનાનો ફરસો કરૂં એહનો, એમ ચિંતી કહે યોગી; મનોહર૦
એ અપવિત્ર છે સમશાન અગ્નિ, નવિ લેવી સુણ ભોગી. મનોહર૦ ૧૨.
બેસો ઇહાં બીજી દેઉં આણી, અગ્નિ પણ સુણ વીર; મનોહર૦
રાત્રે ભૂતાદિક ઉપસર્ગ, રક્ષા કરૂં તો શરીર. મનોહર૦ ૧૩.
એમ કહિ દવરક કાળો મંત્રી, તસ ગળે બાંધી નિહાળે; મનોહર૦
નૃપ સુત સર્પ થયો તિણે વેળા, યોગી ઘટમાં ઘાલે. મનોહર૦ ૧૪.
ભૂતલ ખાડ કરિ ઘટ મેહેલી, ઉપર પથ્થર ઠાવે; મનોહર૦
ફરસો કરવા હોમને કારણ, ઔષધી લેવા જાવે; મનોહર૦ ૧૫.
મઠમાં ઔષધી જોતાં પન્નગ, ડંસ્યો મરણ લહે યોગી; મનોહર૦
તે હવે નગરે ઉપદ્રવ ચાલે, મરકી બાળક ભોગી. મનોહર૦ ૧૬.
સાકિણિ નિગ્રહ કરવા કારણ, ચિહુ દિસ સુભટ ફરંતા; મનોહર૦
વળિ રાજકુંવર ગયો તસ શોધન, રાયના સુભટ ભમંતા. મનોહર૦ ૧૭.
એણે અવસર પદ્માવતિ ચયમાં, કાષ્ટ ઘણાં નિશિ ખડકયાં; મનોહર૦
નગદમની જડી વેલડી પલ્લવ, સૂતાં તસ તનુ અડકયાં. મનોહર૦ ૧૮.
વિખનો વેગ ગયો તસ દૂરે, આનંદ પૂરે ઉઠી; મનોહર૦
કુંવરને જોયો પણ નવિ દીઠો, તવ જળ ભરવા પઇઠી. મનોહર૦ ૧૯.
જળ ઘટ શિર ધરિ પુરમાં પેસંતાં, પ્રત્યુષ વેળા કાળી; મનોહર૦
સાકિણી જાણી સુભટે બાંધી, બંધીખાને ઘાલી. મનોહર૦ ૨૦.
નયન પટે કર બાધી પ્રભાતે, રાય હજૂરે આણી; મનોહર૦
ભટ કહે સ્વામી મરકી ઝાલી, પેસતિ પુરમાં જાણી. મનોહર૦ ૨૧.
આકૃતિ સુંદર વેશ લહી નૃપ, ચિંતે ન મરકી દુષ્ટા; મનોહર૦
નયન પટાદિક બંધન છોડી, વચન મધુરસે પ્રષ્ટા. મનોહર૦ ૨૨.
સા ભણે તાતજી હું નહિ મરકી, નંદિ શેઠની બેટી; મનોહર૦
કામ વિશેષે જળ ભરવા ગઇ, દ્વાર જડ્યાં થઇ છેટી. મનોહર૦ ૨૩.
શેષ નિશાએ જળ ભરી આવંતિ, તુમ ભટે ઝાલી આણી; મનોહર૦

જેહ રમાડે નાગને, તે અગ્નિથી ન ડરંત;
જે વછનાગને નિત ભખે, ધંતુર કાંએ કરંત. ૩.
પ્રીત બની જસ જેહસ્યું, તે વિણુ તે ન રહંત;
રાગ ધરે તિહાં એકપખો, તે નર દુઃખ લહંત. ૪.
જેહનો મેળો જિહાં લખ્યો, તિહાં મળવું તસ હોય;
કુંવર સુદર્શનની કથા, સુણતાં અચરીજ હોય. ૫.

ઢાળ ૧૧ મી.

(ઝુમખડાની દેશી.)

ધનપુર નગરે નરસિંહ રાજા, પુત્ર સુદર્શન તાસ;
મનોહર મિત્ર સુણો;
દાનશાળે એ દાન દીએ નિત, તિણે થયો જગત પ્રકાશ. મનોહર૦ ૧.
નંદિ શેઠની નંદની પદ્મા, નામે રૂપની રેખ; મનોહર૦
શાસ્ત્રકળા ભણવા નિત જાવે, ઉદ્યમ જાસ વિશેખ. મનોહર૦ ૨.
દાનશાળાએ નૃપ સુત બેઠા, જાતાં દીઠી તેહ; મનોહર૦
દિલ ઉલસ્યું એક એકને દેખી, નયણે લાગ્યો નેહ. મનોહર૦ ૩.
કરપલ્લવિ કરિને સમજાવી, કુંવરે તેહ કુંવારી; મનોહર૦
દરવાજા બાહિર વડ હેઠે સંધ્યા વેળા ધારી. મનોહર૦ ૪.
મેળા ખેળા બહુ જણુ આપણ, કરશું મળજ્યો ત્યાંહિ; મનોહર૦
ચતુરને ચતુરસ્યું વાત કરંતાં, સમજે બિહું સાન માંહિ. મનોહર૦ ૫
એમ સંકેત કરીને પરસ્પર, બિહુ જણ નિજ ઘર પેઠાં; મનોહર૦
કામનાં બાણુ પરસ્પર લાગત, ઘાયલ થઇને બેઠાં. મનોહર૦ ૬.
શણગાર સોળ ધરી પદ્માવતિ, લેઇ જલઘટ વટ જાવે; મનોહર૦
નૃપસુત પણ તંબોળ પ્રમુખ લેઇ, સંકેત થાનકે આવે. મનોહર૦ ૭.
પ્રેમરસે રસ વાત વિનોદે, સુતાં વડતલ જામ; મનોહર૦
વડ તરૂ કોટર પન્નગ ફરતો, પદ્માને ડશિયો તામ. મનોહર૦ ૮.
વિખ વેગે મૂર્છિત થઇ પદ્મા, અંગ સકળ થયું શામ; મનોહર૦
મૃતક સમી દેખીને સુદર્શન, રોતા ખેદ ભર તામ. મનોહર૦ ૯.
મધ્ય નિશા દારૂક કરિ ભેળાં, ચય કરિ માંહિ સુઆરી; મનોહર૦

દૂર ત્રિલોકી અગની લેવા, તીહાં ગયો દુખ ભારી. મનોહર૦ ૧૦.
વન્હિ પ્રજ્વલિત યોગી દેખી, પાવક માગ્યો જામ; મનોહર૦
બત્રિસ લક્ષણવંત કુંવરને, દીઠો યોગીએ તામ. મનોહર૦ ૧૧.
સોનાનો ફરસો કરૂં એહનો, એમ ચિંતી કહે યોગી; મનોહર૦
એ અપવિત્ર છે સમશાન અગ્નિ, નવિ લેવી સુણ ભોગી. મનોહર૦ ૧૨.
બેસો ઇહાં બીજી દેઉં આણી, અગ્નિ પણ સુણ વીર; મનોહર૦
રાત્રે ભૂતાદિક ઉપસર્ગ, રક્ષા કરૂં તો શરીર. મનોહર૦ ૧૩.
એમ કહિ દવરક કાળો મંત્રી, તસ ગળે બાંધી નિહાળે; મનોહર૦
નૃપ સુત સર્પ થયો તિણિ વેળા, યોગી ઘટમાં ઘાલે. મનોહર૦ ૧૪.
ભૂતલ ખાડ કરિ ઘટ મેહેલી, ઉપર પથ્થર ઢાંકે; મનોહર૦
ફરસો કરવા હોમને કારણ, ઔષધી લેવા જાવે; મનોહર૦ ૧૫.
મઠમાં ઔષધી જોતાં પન્નગ, ડંસ્યો મરણ લહે યોગી; મનોહર૦
તેં હવે નગરે ઉપદ્રવ ચાલે, મરકી બાળક ભોગી. મનોહર૦ ૧૬.
સાકિણિ નિગ્રહ કરવા કારણ, ચિહુ દિસ સુભટ ફરંતા; મનોહર૦
વળિ રાજકુંવર ગયો તસ શોધન, રાયના સુભટ ભમંતા. મનોહર૦ ૧૭.
એણે અવસર પદ્માવતિ ચયમાં, કાષ્ટ ઘણાં નિશિ ખડકયાં; મનોહર૦
નગદમની જડી વેલડી પલ્લવ, સૂતાં તસ તનુ અડકયાં. મનોહર૦ ૧૮.
વિખનો વેગ ગયો તસ દૂરે, આનંદ પૂરે ઉઠી; મનોહર૦
કુંવરને જોયો પણ નવિ દીઠો, તવ જળ ભરવા પઇઠી. મનોહર૦ ૧૯.
જળ ઘટ શિર ધરિ પુરમાં પેસંતાં, પ્રત્યુષ વેળા કાળી; મનોહર૦
સાકિણી જાણી સુભટે બાંધી, બંધીખાને ઘાલી. મનોહર૦ ૨૦.
નયન પટે કર બાંધી પ્રભાતે, રાય હજૂરે આણી; મનોહર૦
ભટ કહે સ્વામી મરકી ઝાલી, પેસતિ પુરમાં જાણી. મનોહર૦ ૨૧.
આકૃતિ સુંદર વેશ લહી નૃપ, ચિંતે ન મરકી દુષ્ટા; મનોહર૦
નયન પટાદિક બંધન છોડી, વચન મધુરસે પ્રષ્ટા. મનોહર૦ ૨૨.
સા ભણે તાતજી હું નહિ મરકી, નંદિ શેઠની બેટી; મનોહર૦
કામ વિશેષે જળ ભરવા ગઇ, દ્વાર જડ્યાં થઇ છેટી. મનોહર૦ ૨૩.
શેષ નિશાએ જળ ભરી આવંતિ, તુમ ભટે ઝાલી આણી; મનોહર૦

ઇહાંલગે આવત હુઇ કલંકી, લોકે સાકિણિ જાણી. મનોહર૦ ૨૪.
વળી તુમ સંશય ભેળો ટળશે, તિણે મુજ ધીરજ કરાવો; મનોહર૦
દુક્કર ધીજ કરૂં રવિ સાખેં, અગ્નિ ભુજંગ મિલાવો મનોહર૦ ૨૫.
રાય હુકમ ભટ પન્નગ લેવા, ફરતા પુર વન જાવે; મનોહર૦
કાકાતાલી ન્યાયે મઠ જોતાં, તેહ જ પન્નગ લાવે. મનોહર૦ ૨૬.
ઇષ્ટદેવ સમરી સા ઘટમાં, કર ધરિ નાગ નિકાળે; મનોહર૦
ફુલ માળા પરે કંઠ ધરતાં, દોરો શામ નિહાળે. મનોહર૦ ૨૭.
ચિત ચકિતા સા શંકા ભરાણી, દોરો દૂર કરંતી; મનોહર૦
નૃપસુત પ્રગટયો સહુ જન દેખે, અભ્ર પડલ રવિ કાંતિ. મનોહર૦ ૨૮.
વિસમય પામી ભૂપતિ પૂછે, એકાંતે દોય લાવી; મનોહર૦
પાય છબાવ્યા તત્ર તે બિહુએ, સાચી વાત સુણાવી. મનોહર૦ ૨૯.
રાય વિચારી શેઠ તેડાવી, મોકલે તિલક વધાવી; મનોહર૦
પદ્માવતિ કરી ઓચ્છવ નિજ ઘર, લાવ્યા નૃપ પરણાવી. મનોહર૦ ૩૦.
ચંદ્રશેખરને રાસ રસાળે, ચોથે ખંડ વિલાસી; મનોહર૦
અગીઆરમી ઢાળે શુભવીરે, દૈવગતિ પરકાશી. મનોહર૦ ૩૧.

યત:

सुगज जंग विहंगम वंधनं ॥ शशिदिवाकरयोः ग्रहपीडनं ।
मतिमतां च निरीक्ष दरिद्रतां ॥ विधिरहो बलवानतुमें मातिः ॥१॥

દોહરા.

વીરસેનને નૃપ કહે, નિસુણિ સુદર્શન વાત;
ચિતથી ચિંતા પરિહરો, જો વંછો સુખ સાત. ૧.
નારી સુશીલા લાવશું, જોઇ જાત ખુનિયાત;
સુખ વિલસો ઘરમાં રહી, ન કદા હુંએ ઉતપાત. ૨.
એણે અવસર એક આવિયો નૈમિત્તિક શિરદાર;
લોક દેવ અભિધાન તસ, જ્ઞાન રતન ભંડાર. ૩.
પૂરવધર પરમાદથી, પડિ ગૃહી વેશ ધરંત;
વૃત્તિ નિમિત્ત બળે કરી, નહિ શ્રુત ધન વિણસંત. ૪.

રાજસભામાં આવિયો, નૃપ દિએ આદરમાન;
જ્ઞાની રાજાથી વડો, પામે જગ બહુ માન. ૫.
ભૂપતિ પૂછે તેહને, એમ મંત્રીની નાર;
ગોપની સાથે રથ ચડી, ગઇ કપિ કરી ભરતાર. ૬.
કિણે દેશે જઇ તે રહી, સકળ કહો તે વાત;
જો તુમ વિદ્યા છે ખરી, ટાલો સંશય વાત. ૭.

ઢાળ ૧૨ મી.

(ગજરામારૂજી ચાલ્યા ચાકરી રે—એ દેશી.)

જ્ઞાની જ્ઞાન ઉપયોગથી રે, સુત નજર કરી નિરધાર;
નિમીતીયો ભણે સાંભળો રે, કુલટા રૂપાળી નાર રે. કુલટા૦ ૧.
નઇ તટ જળ ઉભી રહી રે, વન તરૂથી લેઇ ફુલ;
નઇ જળ દેવી વધાવીને રે, ભણે માત હજ્યો અનુકૂળ રે. ભણે૦ ૨.
વલગણુ મુજ પીશાચનું રે, મેં તુમ સાખે કર્યું દૂર;
ગોવિંદશું તુમ સાનિધે રે, સુખ વિલસીશું ભરપૂર રે. સુખ૦ ૩.
એમ કહી વાંદરને તજી રે, રથ બેઠી ડાભડો લેઇ;
ધનુષ તીર તરકસ ગ્રહિ રે, ગોવિંદ તુરંગ ચલેઇ રે. ગોવિંદ૦ ૪.
દક્ષણ દિશિ ભણે ચાલંતા રે, પણ તેહ જ અટવી મજાર;
વડ તરૂ હેઠે ઉતરી રે, તરૂ ફળ કરત આહાર રે. વન૦ ૫.
સંધ્યા પડી રયણી રહ્યા રે, રથ સૂતી રૂપાળી નાર;
તસ ચિહું દિશ ચોકી ભરે રે, ગોવિંદ લેઇ તરવાર રે. ગોવિંદ૦ ૬.
મધ્ય નિશિ તિહાં ભિલ્લની રે, પડી ધાડ કરી કિકિયાટ;
રથ ચિહું દિશ વીંટી વળ્યા રે, નાસવાનો નહિ કાંઇ ઘાટ રે. નાસવાનો૦ ૭.
ગોવિંદ નાઠો એકલો રે, રથ વાળી ગયા ભીલ નેટ;
રૂપવતી સા દેખીને રે, કરી પલ્લિપતિને ભેટ રે. કરી૦ ૮.
ભૂષણ ડાભડો સહુ ગયો રે, રહિ રોતી એકલી તેહ;
પલ્લિપતિ કહે શે રૂઓ રે, તુમે રાજધણી ધરો નેહ રે. તુમે૦ ૯.
પલ્લિપતિ ઘર સા રહિ રે, દિન કેતા ધરી આનંદ;
એક દિન તસ ઘર આવિયો રે, ભિક્ષાવરતે ગોવિંદ રે. ભિક્ષા૦ ૧૦.

ભીખ દેઇ સમજાવિયો રે, રહ્યો ચંડિસુરિ ઘર નાથ;
રયણી સમે અમે આવસ્યું રે, લેઇ પલ્લિપતિને સાથ રે. લેઇ૦ ૧૧.
ગોપ સુણી સુરી દેહરે રે, જઇ રાત્રિ રહ્યો એકાંત;
રૂપાળી ઉદરે વ્યથા રે, શૂળ ચૂંકનો રોગ વરંત રે. શૂળ૦ ૧૨.
પોકાર કરતી બહુ પરે રે, ન શમે કિયા બહુત ઉપાય;
પલ્લિપતિ અતિ રાગશું રે, દુખ ધરતો ઘણું વિલખાય રે. દુઃખ૦ ૧૩.
તવ સા સહસા બોલતિ રે, સુણો ચંડિ દેવી એક વાત;
દુખ મટશે તો દંપતિ રે, કરશું પૂજા આજ રાત રે. કરશું૦ ૧૪.
એમ કેહતાં પીડા ટળી રે, લહે પલ્લિપતિ વિશ્વાસ;
તેહ જ રાત્રે બિહુ જણા રે, ગયા ચંડિકા આવાસ રે. ગયા૦ ૧૫.
પૂજા કરિ નમી સા કહે રે, લાવો ખડ્ગ દીયો મુજ હાથ;
અષ્ટાંગનતિ નીર્ભય કરો રે, કરૂં રતન જતન તુમે નાથ રે. કરૂં૦ ૧૬.
ખડ્ગ દેઈ શિર નામતે રે, માર્યો પલ્લિશ દેહ અસિ ઘાત;
ગોવિંદશું મળી ચાલતી રે, હરખે રણમાં લેઈ રાત રે. હરખે૦ ૧૭.
ખાવા પીવા ના મળે રે, અને ધિંગાણા બહુતેર;
નારી નદિ નિચ ગામની રે, તજી ભૂપ સમા સમશેર. તજી૦ ૧૮.
માત પિતાને વંચિને રે, જે લાવી હતી ધન કોડ;
વ્યસનીથી ધન વેગળું રે, રહ્યાં રણમાં રાંકની જોડ રે. રહ્યાં૦ ૧૯.
તોયે કૂલક્ષણ ના ગયું રે, કર્મહીણ ને અવળી રે બુદ્ધિ;
નીચમતિ નિચ સંગતે રે, કોઈ કાલે ન પામે શુદ્ધિ રે. કોઈ૦ ૨૦.
ચોથે દિન ચિફૂરા નદી રે, જળ વેહેતાં જિહાં ભરપૂર;
નદી તરૂતલ હેઠળે રે, દોય વશિયાં આનંદ પૂર રે. દોય૦ ૨૧.
નિદ્રા વેરણી વશ થયાં રે, જબ રયણી ગઇ એક યામ;
નઇ તટ શાર્દુલ આવિયો રે, ગયો ગોવિંદને લેઇ તામ રે. ગયો૦ ૨૨.
થરથર ધ્રૂજતી સા ચઢી રે, પાદપ શિર શાખા ધીર;
રોતી પશુ રોવરાવતી રે, વળી રાત્રિ ઘોર અંધાર રે. વળી૦ ૨૩.
તિણે સમે બીજે નઈ તટે રે, સનમુખ એક યોગી વસંત;
સુખ સુંદર પગે પાંગળો રે, લેઇ તંબૂર ગીત ગાવંત રે. લેઈ૦ ૨૪.

यतः

सुखिनि-सुखनिदानं, दुःखितानां विनोदे;
श्रवणहृदयहारी, मन्मथः साग्रदूतः;
रणरणकविधत्तः, वल्लभः कामिनीनां;
जयति जगति नादः पंचमश्चोपवेदः ॥ ॥ १ ॥

पूर्व-चाल.

કંઠ મધુર ગીત સાંભળી રે, રોતાં ચિત વેંધ્યું રે તાસ;
ઊતરી નઇ તરી સા ગઇ રે; ધુણી જળકત યોગી પાસ રે. ધુણી૦ ૨૫.
દેખી યોગીને મોહી ગઇ રે, કહે મરણ ગયો ભરતાર;
ચિત શાખે તુમને વરી રે, હવે આ ભવ તું આધાર રે. હવે૦ ૨૬.
યોગી ભણે સત્ય તેં કહ્યું રે, પણ હું છું પંગુળ દેહ;
કંત અવર કરો કામિની રે, પાંગુળ નરશું શો નેહ રે. પાંગુળ૦ ૨૭.
લોક અશન આણિ દિએ રે, પછે તુજ દેખી ઉભગંત;
સા ભણે ભૂષણ વેચીને રે, ખાઇશું ન કરો મન ચિંત રે. ખાઇશું૦ ૨૮.
તે પછે તુમને શિર ધરી રે, ગામ નગર જઇશું મહારાજ;
મધુર ગીતે લોક રીજશે રે, તજી લાજ ત્યાં મોટું રાજ રે. તજી૦ ૨૯.
નયન વચન રૂપ દેખીને રે, યોગીએ ઝાલ્યો રે હાથ;
સા કહે મુજ ભાગ્યે કરી રે, મુજ મળિયા મોહોટા નાથ રે. મુજ૦ ૩૦.
જળ લાવો તૂંબી ગ્રહી રે, અમ લાગી બહુત પિપાસ;
તુંબડું જળ ભરી લાવિને રે, દિએ હરખે રૂપાળી તાસ રે. દિયે૦ ૩૧.
તવ યોગી ટુકડા દિએ રે, દિન દોયના ઠીકર માંહિ;
ચાર નયન ભેગાં કરી રે, દોય ખાય પિએ ઉછાંહિ રે. દોય૦ ૩૨.
પાંચ વરસ ખરચી ચલી રે, પછે ભરણો લાવત એક;
માંહે બેસાડી યોગીને રે, શિર ધરિ ચાલે બહુ ટેક રે. શિર૦ ૩૩.
ગામ નગર ચહુટે ધરિ રે, નરમાદા ગાવે રે ગીત;
લોક સુણી તેહને દિએ રે, અશનાદિક વર કરી પ્રીત રે. અશનાં૦ ૩૪.
યોગી જુલમપૂરી તણી રે, થઇ યોગણી ઇચ્છા નામ;
ભાંગ પિએ હોકા ભરે રે, ફરે વન રહે ગામોગામ રે. ફરે૦ ૩૫.
વિષયીને સુખ નહિ કદા રે, કામી નર જગતનો દાસ;

કામી સગો નહી કોઇનો રે, કરે વિશ્વાસીનો નાશ રે. કરે૦ ૩૬.
નિમીતીયાના મુખ થકી રે, સુણી કુલટા કેરી વાત;
નૃપ સત્કાર કરી ઘણો રે, વિસરજ્યો નિમીતીયો જાત રે. વિસર૦ ૩૭.
ચોથે ખંડે બારમી રે, ઢાળ ભાખે શ્રી શુભવીર;
વિષયથી વસિયા વેગળા રે, તે પામ્યા ભવજળ તીર રે. તે૦ ૩૮.

દોહરા.

મંત્રી–નૃપ એમ સાંભળી, વિસ્મય પામ્યા ચિત્ત;
આ ભવ કામી દુખ લહે, પરભવ નરકની ભીત. ૧.
મંત્રી ભણે સુણ સાહીબા, પુરવે તમે કહિ વાત;
નવિ પરણી સુખ ભોગવો, લાવીશું ખુનિયાત. ૨.
તુમ બેઠા દુક્કર નહીં, જે કરવું મુજ કામ.
પણ હું ભય પામું ઘણો, નારિનું દેતા નામ. ૩.
સર્વ રમણી દૂરે તજી, તપ કરશું વન માંહિ;
ઇહ પરભવ સુખ પામસ્યું, જ્ઞાન આનંદ ઊછાંહિ. ૪.

ઢાળ ૧૩ મી.

(નદિ યમુનાકે તીર ઉડે દો પંખીયા—એ દેશી.)

મંત્રી વયણ સુણી રાય તિહાં મન ચિંતવે,
રાજ્ય તજી વનવાસ લિએ સુખ સંભવે;
સૈન્ય સબળ મુજ ગેહ સનેહિ એ સહી,
અબળા કૃત દુઃખ ઊદ્ધરવા શક્તિ નહિ. ૧.
આ સંસારે શરણ રહિત સવી જીવડા,
વિવિધ કરમ સંતાપે પીડ્યા બાપડા;
દેવ તિરિ અવતારને ચક્રિ નરક ભવે,
ઠાકર ચાકર ધનવંતો નિર્ધન હુવે. ૨.
સુભગ દોભાગી નિરોગી સરોગીપણું વરે,
રૂપવંત કદરૂપ સુખી દુખિયો કરે;
ભવ ભવ કર્મ નચાવે તિણિ પેરે નાચવું,
રહિએ સદા સુખમાં જગ ઠામ ન એહવું. ૩.

માતપિતાદિક સર્વથી સ્ત્રીને અધિક ગણે,
નારી આહેડી નર હરણા પાસે હણે;
રમણિને રાગે કાષ્ટ ભક્ષણ કીધા જીણે,
તે પતિને કપિ કીધ ખડ્ગે વાહ્યા તિણે. ૪.

એક રમણીથી મંત્રી દુઃખ પામ્યો ઘણું,
માહરે બહુ નારી નહિ ઉગરવાપણું;
એણિ પેર વૈરાગ રંગે રાજા વાશિયો,
તિણે સમે ભૂપને આવી બોલે દાસીયો. ૫.

શિર ધરિ ભરણે યોગી યોગણી આવિયાં,
ગાતા દેખી તાસ અમે ઇહાં લાવિયાં;
એમ કેહતાં સા આવી ટોપલો ભૂ ધરે,
નરમાદા ગીત ગાન મધુર કંઠે કરે. ૬.

મંત્રી કહે નૃપને નિમિતિયે જે કહી,
દેખો નજરે વાત એ આ સનમુખ રહી;
અંગિત આકારે કરિ મેં ઓળખી સહી,
કપિ રૂપ કરિ ગઇ મુજ તિણે એ ઓળખે નહીં. ૭.

રાય કહે તું પંગુને શિર ધરી કિમ ફરે,
પંગુ તજી ભરતાર અવર કિમ ના કરે;
સા વદે પંચની સાખે જે પીતરે દિયો,
હું રે સતી તેણે દેવ કરીને માનીયો. ૮.

પતિવ્રતા વ્રત ધર્મ ન લોપું હું કદા,
યાચના વૃત્તિએ કંત જમાડી જમું સદા;
શિયલ વિભૂષણ શોભા છે મુજ જેહવી,
સુરપતિ નરપતિને ઘર નારી ન એહવી. ૯.

એહને છંડી અવરશું નજર ન હું ધરું,
અલકનું ઘર ઉજ્જવલ કિમ મેલું કરું;
અશન વસન ભરપૂર દેઇ ભણે ભૂપતી,
સકલ સભાજન દેખો યોગણી મહાસતી. ૧૦.

પરણ્યો પ્રીતમ પેહલો વાહરો તસ કર્યો,
કરિ અસિધા થઇ નિર્દય રણુવગડે ધર્યો;
ગોવાળશું ગઇ પલ્લિપતિ ચૈત્યે હણ્યો,
ગોપ હણ્યો રણુ વાઘે તરૂ તંબુર સુણ્યો. ૧૧.
પાંગળો યોગી કિયો પતિ નિશિ નઇ જળ તરી,
ચ્યાર કિયા ભરતાર અવર મનમાં ધરી;
પતિવ્રતા વ્રત ધર્મ ભલો તું પાળતી,
નિજ કુલ અલક ધર અજુઆલણુ તું સતી. ૧૨.
મુખપર વસ્ત્ર ધરી પુર બાહિર નીકળો,
ભગુવો વેશ ધર્યો તિણે દંડ ન આકરો;
સુણી ચલી ગઇ ગામોતર લજ્જા અવઠાણી,
તિણે સમે દીએ વન પાલક નૃપને વધામણી. ૧૩.
સ્વામી ગોવિંદ જટી તાપસ ટોળે વર્યો,
તુમ પૂર બાહિર ઊત્તર વનમેં સમોસર્યો;
તાપસ ભક્તિ ભૂપ સુણી હરખિત થયો,
પટરાણી વીરસેનશું તિહાં વંદન ગયો. ૧૪.
નમતાં આશિષ પામી સુઠામે બેસતાં,
આ સંસાર અસાર ગુરૂ ઉપદેશતાં;
પૂર્વે વિરક્ત સુણિ થઇ અધિક ઊદાસીએ,
રાજ્યે ઠવી સુત મંત્રી નૃપ દિક્ષા લિએ. ૧૫.
પટરાણી પ્રતિબોધ લહી થઇ તાપસી,
વિધન ભયે નિજ ગર્ભ વાત ન કહિ કશી;
સોવન જટી ગુરૂ નામ દિએ નૃપને મુદા,
મિથ્યાત ધરમે તપ કરિએ તિહુ જણ સદા. ૧૬.
પાંચસે તાપસ ભેળા ગુરૂ આ વન વસે,
રાણી દિનદિન ગર્ભ વધે તન ઊલસે;
પૂછતાં સુણિ સાચું તપસ્વી હરખિયો,
સમયે સુલગ્ને સચિ સમ પુત્રી જનમ થયો. ૧૭.

તાપસી લાલતી પાલતી વર લક્ષણ ભરી,
કનકવતી ઠવ્યું નામ અતિ રૂપે કરિ;
આઠ વરસની થઇ મતિએ જિન સારદા,
તાતે સનેહે શિખાવી કળા ચોસઠ મુદા: ૧૮.
પલ્યંક વિદ્યા સધાવી સોવન જટી થાપિયા,
નિજ પાટે ગુરૂ ગોવિંદ સરગ સધાવિયા;
કુલપતિ સ્વર્ણ જટી પુછે તપસીને પાળતાં,
પલ્યંક બેસી અડસઠ તિરથ વંદતાં. ૧૯.
યોવન વય પામી નિજ પુત્રી દેખતાં;
સમવર જોવા પલ્યંક બેસી ગવેખતા;
એક દિન કોઇક રાજકુમરને જોઇને,
આવ્યા પલ્યંક બેસી સૂઅર રૂપ લેઇને. ૨૦.
દેખી ભય લહિ તાપસ નાસે દશો દિશે,
દંતીએ ભુમી લખીને સરવને વિશ્વસે;
દેઇ સરાપ કીયો મુજ સુકર નિરજરે,
ધર્મ તત્વનો જાણ આવે તો સજ કરે. ૨૧.
વાંચી વિચારે ધર્મ જાણ કો નહિ અમ સમા,
મંત્ર જંત્ર અમે કિધા પણ વિલયંગમાં;
સૌગત સાંખ્ય ઉપાય સવે નિષ્ફળ થયા,
બ્રહ્મ વને વૃધ તાપસ પાસે સવે ગયા. ૨૨.
તેહ વિભંગે નિહાળિ કહે દિન આઠમે,
આવશે તાત્વિક તે એ રૂપને અપગમે;
જાણિએ તાપસ લોકને ભાગ્યે ભાવિયા,
અષ્ટમ વાસર આજ તમે પણ આવિયા. ૨૩.
કુલપતિ રૂપ કરણ જો શક્તિ તુમ પુરે,
તો કરો એ ઉપગાર કદાપિ ન વિસરે;
ચોથે ખંડે ઢાળ રસાળ એ તેરમી,
શ્રી શુભવીર વિવેકી સભાને ચિત ગમી. ૨૪.

દોહરા.

વીરસેન મુખ એમ સૂણી, કુંવર કહે કરૂં કામ;
પણ સવિ તાપસ જૈન મત, ધરસ્યો કહો ધરિ હામ. ૧.
સુણિ સઘળા તાપસ ભણે. તુમે ગુરૂ તુમહિ જ વાચ;
કુલપતિ સાથે જૈન મત, આદરશું એ સાચ. ૨.
વસ્તુ મિલાવે કુંવર તવ, આડંબર બહુ કીધ;
હોમ અગ્નિ મંત્રાદિકે, ખેત્રપાળ બળિ દીધ. ૩.
તસ દત જડી સુંઘાવતાં, કુલપતી રૂપ કરંત;
તાપસ દેખી હરખતાં, નિજ ગુરૂ પાય નમંત. ૪.
કુળપતિ કુંવરને પ્રણમીને, કહે કીધો ઉપગાર;
ચિંતામણી સમ મુજ દિઓ, માણુસનો અવતાર. ૫.
નૃપ સુત તાપસ પૂછતાં, કહે કુળપતિ નિજ વાત;
ગિરિપર ચલત ગગન થકી, પલ્યંક સહ ભૂપાત. ૬.
જૈન મુનિ તિહાં ધ્યાનસર, ગિરિ સુર કરતો સેવ;
મુજ ગુરૂ માથે તું ચલે, ફળ પામે કહે દેવ. ૭.
સૂઅર રૂપ તારૂં હજ્યો, પલ્યંકમેં બખસાય;
દેવ સરાપે સુઅર બન્યો, આવ્યો હું એણે ઠાય. ૮.
પણ તે દેવે એમ કહ્યું, જે કરશ્યે મુળ રૂપ;
કન્યા દેજ્યો તેહને, તે છે મોહોટો ભૂપ. ૯.
તિણે પરણો મુજ કન્યકા, દિયો જિનમત ઉપદેશ;
તવ કુંવરે ઓળખાવિયો, દુવિધ ધરમ સુવિશેષ. ૧૦.
સુણી પ્રતિબુજ્યા તાપસો, અણુવ્રત સરવ ધરંત;
પછે સવિ તાપસણી મળી, ગીત ધવળ ગાયંત. ૧૧.
ખેત્રપાળ તિહાં આવિયા, સરવ સામગ્રી મિલાય;
કન્યા સણગારી કરી, ઓછવશું પરણાય. ૧૨.
પલ્યંક દિએ કરમોચને, સૂર કરે આવાસ;
કુંવર પ્રિયાશું તિહાં રહે, સુખભર મન ઉલ્લાસ. ૧૩.
ખેત્રપાલ અદ્રશ થયા, એક દિન સસમ માળ;
નિશિ અંબરથી ઊતરી, કન્યા રૂપ રસાળ. ૧૪.

પૂછે કુંવર તેહને, આવ્યાં તુમે કિણુ હેત;
નામ ઠામ તુમે કુણુ છો, સુણી સા એમ વદેત. ૧૪.

ઢાળ ૧૪ મી.

(છેલ છબીલા નંદના કુંવર છેલ જો—એ દેશી.)

રંગ રસીલા રસિયા સુણુ એક વાત જો,
દેશ વિદેશ જુઓ ફરતા દિન રાત જો;
પણુ હિમવંત ગુફાએ જાવું કિમ પડયું જો. ૧.
કુંવર કહે સુણુ છેલ છબીલી નાર જો,
કારણુ વિણુ પરઘર નવિ જાએ ગમાર જો;
કામ વિશે હિમાચલ એમ જાવું થયું જો. ૨.
જાવું થયું તો પરવત નંઇ વન ભાળ્યાં જો,
ચતુરપણે કરિ સુરવર ચૈત્ય નિહાળ્યાં જો;
મનુવેગ વિદ્યાધર સાધક કિમ મારિયો જો. ૩.
માર્યો તે મેં જાણી ખેટને ચોર જો,
નારિ હરિ તસ સુણિયો સોર બકોર જો;
મુકાવતાં થયો સામો ન તજી નારિને જો ૪.
એમ નારીયો કેઇ વિદ્યાધર લાવે જો,
ક્ષત્રિ ઘણા જગ છે પણ નવિ છોડાવે જો;
સગપણુ વિણુ નરરત્ન હણિ પાપ જ લિયો જો. ૫.
પાપ ન હોવે હણતાંને જો હણિએ જો,
મુજ પરણી તે નારિનું સગપણુ ગણિએ જો;
પશુ પંખી પણુ નારી પરાભવ નવી ખમે જો. ૬.
નવી ખમે તે જેહને એક જ નારી જો,
તમે બહુ પરણી ગામોગામ વિસારી જો;
તેહમાં ગઇ એક તે સંભારવી નવી ઘટે જો. ૭.
નવી ઘટે તો ઇંદ્રને ઘર નહિ ખોડ જો,
સતીયો ઝાઝી બાવિસ કોડાકોડ જો;
એક રીસાઇ મનાવે તસ શેં કારણે જો. ૮.

કારણ વશિ યમુના નદિય કનાર જો,
તમે ગયા'તાં તિહાં વન ખંડ મંજાર જો;
વંશ જાળમાં વિદ્યા સાધક કિમ હણ્યો જો. ૯.
કીમ હણ્યો પૂછો છો બીજી વાર જો;
પારકી વાતે રસિયા સહુ સંસાર જો;
પરનરની વાતો રે સતિયો નવિ કરે જો. ૧૦.
નવિ કરે સતિયો પરનરનો સંગ જો,
નજર મિલાવે વ્રતનો થાએ ભંગ જો;
લીંબની વાત કરે મુખ કડુઓ નવિ હુવે જો. ૧૧.
હોવે તુમ અણુગમતો અમ ઉપદેશ જો,
જાણું કાંઇક સગપણ લાગે વિશેષ જો;
પગ તળ બળતાં વિણ કો નવિ પૂછે ધણું જો. ૧૨.
ધણું પોકારે નિજ ઘર બળતું દેખી જો,
પરઘર બળતે પથે જોય ઉવેખી જો;
સગપણ અંતર દાહે તુમને પૂછિએ જો. ૧૩.
પૂછે ભલે તો ઉત્તર તમને દેસ્યું જો,
પણ બોલો તુમ સગપણ શું છે એહશું જો;
જે અંતરનો ઘા લાગ્યો તુમને અતિ જો. ૧૪.
અતિશે જન્મથી એશું રાગ ધરાય જો;
અઠસહોદરિ બાએ બે બાંધવ થાય જો;
માડી જાયા ભાઇ કહો કિમ વિસરે જો. ૧૫.
વિસરે નહિ પણ પુછણું આવિ શી વેળા જો,
એકલડાં ફરવું ને ઝેર ભરેલાં જો;
કુળવંતિ નારિને કહેવત છે એ કારણે જો. ૧૬.
કારણે ચાલ્યાં અમે સારી રાત જો;
વિદ્યાચારણ મુંનિ પણ રાત્રે જાત જો;
ખેચરી વિજળી ફરતાં કુણ વારી શકે જો. ૧૭.
વારી શકે એક નારિને ભરતાર જો,

વિજળી પુંઠે ગર્જારવ ભયકાર જો;
પુરૂષ જુઆરી નારી કુમારી નવિ ડરે જો. ૧૮.
નવિ ડરે તુમ સરખા નિર્દય જાત જો,
વિણુ અપરાધે હણ્યો થઇ ક્ષત્રી નાત જો;
વાત કહો તો સંશયથી ટળિયે અમો જો. ૧૯.
અમો ગયા યમુના વન ખંડ મંઝાર જો,
દિઠી તરૂ લટકંતિ વર તરવાર જો;
મેં જાણ્યું વિદ્યાધર કોઇ વિસરી ગયો જો. ૨૦.
વિસરિયો તે ફરી કિમ લેવા નાવે જો;
મણિ રયણે જડિ ખડગ અમુલ સુહાવે જો;
સ્વામિ એકાંત રહેલો એમ નવિ ચિંતવ્યું જો. ૨૧.
ચિંતવ્યું જોયું પણ નવિ દીઠો કોઇ જો;
લેઇ ખડગને ધાર પરીક્ષા જોઈ જો;
વંશનું મુળ કટંતાં સાધક શીર ગયું જો. ૨૨.
ગયું અમારૂં ન ગયું તમારૂં કાંઇ જો,
વાયુ વેગ ગયો મરી પરભવ તાંઇ જો;
પણ તુમ ચિતમાં નવિ કાંઇ પરિતાપતા જો. ૨૩.
તાપ ઊતાપ થયો મુજ પશ્ચાતાપ જો,
વિણુ અપરાધી મારી લીધું પાપ જો;
ચિંતા ઝાળ ઉઠી તે જાણે કેવળી જો. ૨૪.
કેવળી દીઠા સર્વ પદારથ થાવે જો,
પણ દોય ભાઇ ગયા તે પાછા નાવે જો;
આઠસહોદરી વાત સુણી રૂદન કર્યૂં જો. ૨૫.
કર્યું એ નબળું કામ થયો ઓશિયાળો જો,
પણ નથી વાંક અમારો ચિત્ત નિહાળો જો;
ભૂલ ચુક કરિ માફી વેર ન રાખવું જો. ૨૬.
રાખવું વેર નથી તુમશું ચિત્ત સાંખે જો,
જ્ઞાની ગુરૂના સંમરી વયણુ વિશેખે જો;

ભાઇ થકી સ્ત્રી વંછે કુશળ તે કંતને જો. ૨૭.
કંત તુમારે કીહાં છે કન્યા વેશ જો,
જ્ઞાની ગુરૂનો શો સુણિયો ઉપદેશ જો;
આઠસહોદરી બાંધવ કિહાં રહો છો તુમે જો. ૨૮.
તુમે જાણો છો સઘળી વાતો મનમાં જો,
ચંદ્રાવળિ મુખ સાંભળી જે મળી વનમાં જો;
નબળું કામ કરીને પુછો કૂડમાં જો. ૨૯.
કૂડ કપટ છળ ભેદ ઘણાં સ્ત્રી માંહિ જો,
નવી દિઠા કોઇ દિન તુમને વળિ કયાંહી જો;
જગત અજાણી નારી કિમ વિસવાસિએ જો. ૩૦.
વિસવાસી નારી છે કપટ ન લેશે જો,
વાંઢો નર પરઘર જઇ કોઇ ન પેસે જો;
અણુવિસવાસી નર ભડકણુ બીકણુ બહુ જો. ૩૧.
બહુ બિકણુ ભડકણુ અમને કિમ જાણો જો,
થોડું બોલો ન કરો તાણાતાણો જો;
પરતિત નવિ આવે તુમ જુઠા બોલડે જો. ૩૨.
જુઠા બોલ્યાનો અમને છે નેમ જો,
ચંદ્રાવળી વયણા સુણી ધરિયો પ્રેમ જો;
દોય ઘડિમાં નાઠાં કિમ નવિ થિર રહ્યાં જો. ૩૩.
રહ્યા અમે સા ગઇ હાથે દેઇ કોલ જો,
પછે ગયા તે દેખી અવળો બોલ જો;
નર મોટા મહિલાશું કિમ ઝગડો કરે જો. ૩૪.
ઝગડો કરતાં નિપજે અંતર હેત જો,
શો કીધો ચંદ્રાવળીએ સંકેત જો;
સાચ વદો તો અમે પણ અંતર ખોલિએ જો. ૩૫.
ખોલી ચિત્ત કહ્યું રાગીએ રક્ત હલાવ્યું જો,
તો રેહેવું ધજ પીળે દુરે જાવું જો;
દેખી ગયા ધજ હલાવ્યો પિત ચંદ્રાવળી જો. ૩૬.

ચંદ્રાવળી મુખની સુણી બાંધવ ઘાત જો,
પણ નવી ચિંતયો કોઇએ તુમ ઉપઘાત જો;
ગુરૂ વયણાં સંભારી ઉપસમ ધારિયો જો. ૩૭.
ધાર્યું અમે હણો બાંધવ પ્રગટ્યા ચોર જો,
વાત સુણી ભરખેદે પડિયો ઘોર જો;
મુઝ સંકેતે પીળો ધજ હલાવ્યો સહી જો. ૩૮.
સહિરે હરખી ચોસઠ જણની ટોળી જો.
ભાઇ મુઆ સહુને પતિ મેળો મળી જો;
હર્ખ દિવાની ચંદ્રાવળી ભૂલી ગઇ જો. ૩૯.
ભુલી ગઇ તો અમને લાભ વિશેષ જો,
નવનવ ગામ નગર દિઠા બહુ દેશ જો;
સાસય ચૈત્ય નિહાળિ બહુ યાત્રા કરી જો. ૪૦.
જાત્રા કરી તો ભલે કરી મહારાજ જો,
અમે પણ યાત્રા કરીને આવ્યાં આજ જો;
તુમ દરશન દેખીને મન વંછિત ફળ્યા જો. ૪૧.
ચોથે ખંડે ભાખી ચઉદમી ઢાળ જો,
એક એક ગાથા અંતર વચન રસાળ જો;
શ્રી શુભવીર કુંવરી આદે કુંવર પછે જો. ૪૨.

દોહરા.

રતિમાળને કુંવર ભણે, નહિ આમ એક જ ઠામ;
ખબર પડી કિમ અમતણી; આવ્યા તાપસ ગામ. ૧.
વળી યમુના વન મેહલમેં, ત્રેસઠ નવસેં ત્યાંહિ;
એકણ પીડે કિમ તમો, નિકળી આવ્યાં આંહિ. ૨.
કામદેવ મંદિર નિશિ, ચોસઠ કરી નૃત્યશાળ;
વિનયે નમિ વર માગતી, સુંદર ચંપકમાળ. ૩.
કંચુક ખડ્ગાદિક દિયાં, વળતાં વયણ વદંત;
જઇશું અમે નિજ મંદિરે, અવસરે મળશું સંત. ૪.
એમ કહિને તમે ઘર ગયાં, અમે ચાલ્યા પરદેશ;
તે દિન મેળા સંપજે, જે દિન લખિત વિશેષ. ૫.

ચિતહર ચોથે ખંડે ઢાળ; પંદરમી મુનિ સૂચવ્યાં;
ચિતહર શ્રી શુભવીરે તાસ, મેળા વધૂટા મેળવ્યા. ૨૮.

દોહરા.

રતિમાળા વયણાં સુણી, કનકવતી કહે એમ;
નર ભમરા ફરતાં ફરે, ઘર ઘર નવ નવ પ્રેમ. ૧.
પણ હું જૈન મતી થઇ, ન કરી યાત્રા એક;
સંપ્રતિ સિદ્ધાચળ તણી, યાત્રા કરાવો છેક. ૨.
તવ રતિમાળા કુંવરને, કહે ન કરૂં અંતરાય;
હું લઘુ એ ગુરૂ એહનની, ઇચ્છા સફળ કરાય. ૩.
દોય માસમાં આવીને, રેહેજો કુલપતિ ગામ;
વાટ જુએ સહુ માહરી, દેશે વધામણી તામ. ૪.
ભગનિ સવિ હરખિત કરી, જઇશું જનની પાસ;
વાત કહી સમજાવિને, કરશું શોક વિનાશ. ૫.
સ્વજન વરંગ ભેળા કરી, લાવું યમુના પાસ;
લગન સમય રહેશે સહુ, નિજ નિજ કરિ આવાસ. ૬.
દુગમાસાંતર તેડવા, આવશે ખેચર આંહિં;
તેહની સાથે પધારવું, બેસી વિમાને ત્યાંહિ. ૭.
નિશ્ચય કર કોલજ કરી, રાતિ વશી તિણે ઠાય;
પરભાતે જઈ વેગશું, એહનને દેત વધાય. ૮.
લેઇ કુંવર કનકાવતી, બેશી નિજ પલ્યંક;
જાત્રા કારણ ચાલીયાં, ગગને દોય નિશંક. ૯.
જાતાં ઊગ્રાટવિ વચ્ચે, છે વટવૃક્ષ વિશાળ;
અગ્નિ કુંડ દીઠો તિહાં, ધૂપ ઘટા લગી ઝાળ. ૧૦.
ઝગડા કરતાં એક દિશે, દીઠા યોગી આઠ;
અરચિત શિર લઘુ બાલિકા, તે પણ રોતી આઠ. ૧૧.
કૌતક દેખી ઊતર્યાં, કરી નારી નર રૂપ;
યોગી સર્વ બોલાવીને પૂછંતાં ધરિ ચૂંપ. ૧૨.

ઢાળ ૧૬ મી.

(રાગ ખંગાલ; કિસકે ચેલે કિસકે એ પૂત—એ દેશી.)

કુંવર ભણે તુમે યોગી જાત, કાહેકું કલેશ કરો દિન રાત;
શિષ્ય સાંભળો, મોટા રોગ કલહ કાચ કામલો. ટેક.
કલેશે વાસિત હૈ સંસાર, કલેશ રહિત ચિત્ત ભવ નિસ્તાર. શિષ્ય. ૧.
તુમકું નહિ જગ કોઇકી આશ, સંસાર છોર રહો વનવાસ; શિષ્ય.
સંસાર વિખયાભોગી ભોગ, દૂર તજી લિયા સુંદર જોગ. શિષ્ય. ૨.
ઝગડા કરતે તુમ કુણ કાજ, વેંહચી લેણા હૈ ક્યા રાજ્ય; શિષ્ય.
અંતર ખોલી બોલો તેહ, કુંવારિકા કીમ લાવ્યા એહ. શિષ્ય. ૩.
યોગી વિચ્યારે બેશી એકાંત, ન મળ્યો બત્રિસ લક્ષણવંત; શિષ્ય.
ઇનકું ભોળવી અંતર દેઇ, સોવન પુરસેં હવન કરેઇ. શિષ્ય. ૪.
ચિંતી કુંવરને ભાખે એમ, તુમ મુખ દેખી લાગ્યો પ્રેમ; શિષ્ય.
હમેરી પાસેં વસ્તુ આઠ, ચોપડીમેં હૈ તસ વિધિ પાઠ. શિષ્ય. ૫.
મંત્ર જાપ કિયા તે વિધિ જોત, ફળદાયક એકે નવિ હોત; શિષ્ય.
મિલિયા હમકું કપાલી એક, તીણે બતાયા એહ વિવેક. શિષ્ય. ૬.
આઠ કુંવારિકા હવન કરંત, આઠ દિશાકું ભોગ દિવ ત; શિષ્ય.
જાપ જપે અડ વસ્તુ સિદ્ધ, પ્રથમ કહેં કરો ભાગ પ્રસિદ્ધ. શિષ્ય. ૭.
તિન કિએ માગત ભાગ શ્રીકાર, ઓરકું આવે ભાગ ન સાર; શિષ્ય.
બાત લડાઇકી ભાખી એહ, ભાગ કરી દિયો અમને તેહ. શિષ્ય. ૮.
તુમ નજરે હોય હવન પ્રયોગ, તો સવી વસ્તુકા સીજે યોગ; શિષ્ય.
તુમ પિછે ઉત્તર સાધક જોત, સોવન પુરસો તતખિણ હોત. શિષ્ય. ૯.
તુમકું વંછિત દેઇ એમ, પિછે કરણા હમ પ્રેમ; શિષ્ય.
કુંવર ભણે દેખાવો વસ્ત, તે દિખે આઠે લાવી સમસ્ત. શિષ્ય. ૧૦.
પાવડી કંથા પાત્ર ને ડંડ, કંબા દુદુ છુટી અંચલ ખંડ; શિષ્ય.
ગુટકા લેઇ બોલાવી બાળ, સમઅડ વરસની છે સુકુમાળ. શિષ્ય. ૧૧.
નામ લખી કિયા યોગી દૂર, પૂછે કુંવારિયો કરિ હજૂર; શિષ્ય.
વિમળાપુરી ભણે તે હમ તાત, તાત રહે બ્રાહ્મણની જાત. શિષ્ય. ૧૨.
નૃપ સુણિ યોગીને વાંદર કીધ, આઠ વરસની અવધિ દીધ; શિષ્ય.
હુકાહુક કરતા વન જાત, કુંવરી પલ્યંક ધરી કુંવર પ્રયાત. શિષ્ય. ૧૩.

યણુ ગતવન દીઠો એક, વૃદ્ધ યોગી રોતો અતિરેક; શિષ્ય.
ઉતરી પૂછત બોલે વૃદ્ધ, મેં હુંઇણે વન યોગી સિદ્ધ. શિષ્ય. ૧૪.
અવિનિત ચેલા મળિયા દુષ્ટ, અડચીજ લેઇ ગણુ દેઇ કષ્ટ; શિષ્ય.
કુંવરે સુંણાવી વાત અશેષ, હરખ લહે ગુરૂ રાય વિશેષ. શિષ્ય. ૧૫.
સર્વ ચિજ દિએ કુંવર જ તાસ, કુંવરને દિએ ડંડ કંથા વાસ; શિષ્ય.
કંથા દિએ સત પંચ દિનાર, ડંડ કરે શત્રુ સંહાર. શિષ્ય. ૧૬.
પાઠ સિદ્ધ લેઇ વંદી ચલંત, વિમળાપુરી વનમાં આવંત; શિષ્ય.
દિએ શણગારી બાળા પ્રભાત,હર્ખે પિતર ઘરે સાંભળી વાત. શિષ્ય. ૧૭.
તિણે સમે પડહો વાજે ત્યાંહી, પૂછે કુંવર જન બોલે ઉછાંહી; શિષ્ય.
વસુ નૃપ પૂત્રી વિમળા નામ, અંધપણું પામી ગુણ ધામ. શિષ્ય. ૧૮.
નયન દિએ કોઇ તેજ પ્રકાશ, નૃપ દિએ કન્યા પુરસિરિ તાસ; શિષ્ય.
પડહ છબે સુણી તામ કુમાર, રાયે તેડ્યા નિજ દરબાર. શિષ્ય. ૧૯.
સજ કરી પરણી ઠવિ ત્યાંહિ, સિદ્ધાચળ દોય પહૂતાં ઉછાંહિ; શિષ્ય.
રીખભદેવ વંદી ભગવંત, લાખીણી એક પૂજા રચંત. શિષ્ય. ૨૦.
પૂજી પગલાં પંચ સ્નાત્ર, ધજા ધરે ઠવે ચામર છત્ર; શિષ્ય.
દેઇ પ્રદક્ષણા ગઢ ગિરનાર, જાત્રા કરી વળિયા નરનાર; શિષ્ય. ૨૧.
અનુક્રમે આવ્યા તાપસ ગામ, તેડવા આવ્યા ખેચર તામ; શિષ્ય.
તે સાથે ગયા જમુના તીર, જળ ઝીલી પિએ શીતળ નીર. શિષ્ય. ૨૨.
વધામણી ગઈ મેહેલ મજાર, ચંપકમાળા થઇ હુંશિયાર; શિષ્ય.
સજ્જન સન્મુખ તેડું કીધ, જાનીવાસે ઉતારો દીધ. શિષ્ય. ૨૩.
છસેં છત્રીસ બેટી તાત, સાંભળી આવ્યા સહુ એક રાત; શિષ્ય.
વરની તરપતે કરતા કામ, ચોરી ચીત્રી કન્યા ઠામ. શિષ્ય. ૨૪.
વરઘોડે ચઢી તોરણ સાહી, સાસુ પુંખી લિએ માહિરા માંહિ; શિષ્ય.
ચોરી એક રમે લાવો કીધ, ચોસઠ કન્યા દાનજ દીધ. શિષ્ય. ૨૫.
મંગળ વાજે પરણી ત્યાંહિ, આવ્યા વિજયાપુર ઉછાંહિ; શિષ્ય.
ચ.થે ખંડે સોળમી ઢાળ, શ્રી શુભવીર રહે સુખ વિશાળ. શિષ્ય. ૨૬.

દોહરા.

ચંદ્રજસા જસ ઝગમગે, વસંત વિજયપુર માંહિ;
ચોસઠ નારીશૂં રમે, વનજળ ક્રીડા ત્યાંહિ. ૧.

એક દિન સા સુગુણાવળી, કુંવરને કહે ધરિ પ્રેમ;
શત્રુ ઘરે સસરો રહે, નવી છોડાવો કેમ. ૨.
વળતું જંપે કુંવર તે, મ ધરો દુઃખ લગાર;
હરિબળ નિજ ઘર આવશે, મણીચુલ જમ દરબાર. ૩.
કુંવરે શિખાવી મોકલ્યો, દૂત ગયો તેણી વાર;
શંખપુરે મણિચૂલ નૃપ, પાસે કરત ઉચ્ચાર. ૪.
સુરનર જસ કીરતી કરે, કિન્નરી જસ ગુણ ગાય;
ભૂચર ખેચર તુમ સમા, પ્રણમે જેહના પાય. ૫.
હરિબળની અઠ કન્યકા, છપ્પન રાજકુમારી;
લીલાએ વરી જેહને, તેજે કિરણ હજારી. ૬.
શીતળતાએ ચંદ્ર સમ, ચંદ્રશેખર તસ નામ;
તિણે મુજને ઇહાં મોકલ્યો, કરણ તુમારૂં કામ. ૭.
હરિબળ રાયને તેડીને, તુમે ચાલો મુજ સાથ;
ચંદ્રશેખર ચરણે નમો, તુમે પણ થાશ્યો સનાથ. ૮.
સાંભળી મણિચુલ કોપિયો, બોલ્યો ધરી અભિમાન;
બાલ મતે તુજ મોકલ્યો, ચંદ્રશેખર નાદાન. ૯.
નટ વિટ શૂં ફરતો ફરે, જાણું ભસે એ શ્વાન;
પણ હવે હડકવા હાલિયો, આવ્યું મરણ નિદાન. ૧૦.
દૂતને હણવો નવી ઘટે, તિણે તું જા સુખમાંહિ;
જેહવું આવે નજરમાં, તેહવું કેહજ્યો ત્યાંહિ. ૧૧.
પાછો આવી દૂત તે, કુંવરને વાત કરંત;
કાને કડુઆ તે સુણી, સૈન્ય સકળ મેલંત. ૧૨.
સસરા સાળા બિહુ મળ્યા, ત્રિક અક્ષોહિણિ સંગ;
ઉચ્ચ ભુમી તટની તટે, જઇ દીએ તંબુ ઉત્તંગ. ૧૩.

યતઃ

सा सेनाक्षोहिणी नाम, खखाष्टैकद्विकैर्गजैः (२१८००) ॥ ६५४००
रथैश्चैवस्यो हयैस्त्रिघ्नैः, १९६२०० पंचघ्नैश्च ९८१००० पदातिभिः १४.

ઢાળ ૧૭ મી.

(કડખાની દેશી.)

મુદિત મંદાર વરમાલ મૌલીધરા, બંધૂરા સીંધૂરા રૂધ વિકસે;
ભટ વિકટકું કુભારૂણ વસન વિગ્રહાલંકૃતિ શસ્ત્ર પૂજંત નિકસે. મુ૦ ૧.
શંખપુર ભૂપ મણીચૂલ પ્રતિકૂલ થઇ, ચ્યાર અક્ષોહિણી સૈન્ય લેવે,
આવિયો નિકટ ભટ વિકટ રણભૂમિએ,ઝકટ કરિ દોય રણથંભ દેવે. મુ૦ ૨.
મણિચૂલ સૈન્યે રણજીત સેનાપતિ, ચંદ્રશેખર તણે વિજયમલ્લો;
દોય સેનાપતિ હુકમ ભટરણ મચે, જીમ નચે નટ્ટવા વાદિ મલ્લો. મુ૦ ૩.
ભેરીકા હલ પટહ નાદે દિશિ ગાજતે, વાજતે તૂર રણ સૂર ચડતા;
બંદી બિરૂદાવળિ બોલતે ડોલતે, અમલ આરોગતે સુભટ લઢતા. મુ૦ ૪.
હસ્તીએ હસ્તી તુરંગે તુરંગ રથ રથી, ખડ્ગે ખડ્ગગ્રહી કૂત ભાલા;
બાણે બાણાવળી દોય સૈન્યે મળી, યૂધ ચિરકાલ કરતા યુધાલા. મુ૦ ૫.
ક્ષણ શસ્ત્રે ભુજા ડંડ મુષ્ટી યુધે, ચરણ ચરણે હણે દંત કેશા,
નખ નખે મસ્તકે સુર નરકે ચના, મોખરે ભજતાં રથ વિશેષા. મુ૦ ૬.
ગિરિશિખરજ્યું ગદાધાતે ગજ નિપતતિ, અશ્વને પદ ગ્રહિ ખે ઊછાળે;
સુભટ મુર્છિત પડ્યા ગૃદ્ધ્રવ પક્ષાનિલે, સજ્જ થઇ યૂધ કરતાં સફાળે. મુ૦ ૭.
પતિત પતિ કરિ અશ્વરથ ભાગતે, રણ ભુદુશ્વર થઈ પ્રેત નાચે;
ભાગતું સૈન્ય લહિ ચંદ્રશેખર તણો,સૈન્યપતિ વિજયમલ ધનુષ ખેહેંચે. મુ૦ ૮.
સજ્જ તસ સૈન્ય ભટ વીર વલયા ધરી,આવતાં દેખી રણજીત ઊઠે;
દોય સેનાપતિ યૂદ્ધ કરતા લહી, ગગન વ્યંતરતણા દેવ તૂઠે. મુ૦ ૯.
સૈન્ય નિજ ભાગતે મણિચુલ ઊઠિયો, સ્વસુર સહ ચંદ્રશેખર સરોષે;
ધાવિયો સન્મુખે તીર તરકસ સંગ્રહી, વદતિ મણિચૂલ ક્રોધાભિવેશે. મુ૦ ૧૦.
અમ પ્રિયા આઠ યમુના તટે તસ્કરી, તસ્કરા જીવ લેતા ન મુકૂં;
ચંદ્ર કહે મેં વરી નારિ થઈ સીંહની,જંબુકા પાપી મરણે ન મુકૂં. મુ૦ ૧૧.
વદત ક્રોધે બિહુ દુર ધરારથ ચઢી, પણહ બાણ વરસે ઝગંતા;
ઉભય બાણાવળી ગગને મંડપ ભયો, અપર રણ ભટને છાયા તપંતા. મુ૦ ૧૨.
ભણત મણિચૂલ સ્વસુરાદિ પરબલ તપે, વાલુ કાંકરે તપી કિયતિ વેળા;
ચંદ્ર કહે વન્હિતાપિત અયસ ગોલકીસું,ન દહે તૃણ પુંજ ગંજી ભરેલા. મુ૦ ૧૩.
ભટ ભૂજા સ્કોટાગજ ગર્જ હય દેખીને, તુર્ય રવવીર હંક ગગન ભેદે;

સરધનુરથ ઊછેદે. મુ૦ ૧૪.
વીર ત્રિહુ ઊજળે સૈન્યપતિ બિહુ તદા, એક એક સરધનુરથ ઊછેદે. મુ૦ ૧૪.
રણજિત સૈન્યશું યુધ કરતો વીર, વિજયમલ સૈન્ય પણ નવિય થાકે;
યોગી દત ડંડ રથ થાપી મૂકયો તદા, શત્રુ સૈન્યાદિ ભટ ધૂળ ફાકે. મુ૦ ૧૫.
સુભટ નાઠા પડ્યા દેખિ મણિચૂલ સત, રૂપ કરિ કુંવરને વેંટી લેવે;
કુંવર પણ લક્ષ રૂપે બની શત ઘણા, ખંડ ભરિ ભૂત બળિદાન દેવે. મુ૦ ૧૬.
ચંદ્રશેખર તણો જગ જશ વિસ્તર્યો, ફૂલની વૃષ્ટિ કરિ સુર વધાવે;
ચંદ્રશેખર તણો જગ જશ વિસ્તર્યો, ફૂલની વૃષ્ટિ કરિ સુર વધાવે; સ્વસુર ચરણે જઇ શિર નમાવે. મુ૦ ૧૭.
વિજય મંગળ રવે શંખપુરિ સંચરી, સ્વસુર ચરણે જઇ શિર નમાવે. મુ૦ ૧૭.
તાતજી ચાલિએ ઘર જઈ મ્હાલિએ, એમ કહી હસ્તિ સિર તાસ થાપે;
હરિબળ રાયની આણ વર્તાવી તિહાં, પુનરપિ રાજ્ય તસ સુતને આપે. મુ૦ ૧૮.
વિજયડંકા કરિ વિજયપુર આવિયા સાસુએ મોતી થાળે વધાવ્યા;
ખેટ બહુ કન્યકા લાવી પરણાવતા, દક્ષણ શ્રેણી હુકમે જમાવ્યા. મુ૦ ૧૯.
અન્યદા આવી કહે દેવી ત્રીલોચના, સમતશીખર જતાં કાશી પોહતી;
નિશિ વરે દુખભરે સાંભળી મંદિરે, માત તુમ નારી મેં જાણી રોતી. મુ૦ ૨૦.
તે પાસે જઇ થિર કરી પુછિયું, તવ તુમ વિરહનું દુખ પ્રકાસ્યૂં;
મેં કહ્યું માસ એકમાંહે લાવુ ઈહાં, દુખ મ ધરસ્યો અમે ત્યાંહિ જાઈસ્યું. મુ૦ ૨૧.
નામે ત્રીલોચના હું તુમ સુત તણી, દેશ પરદેશ સાનિધકારી;
એમ કહી આવતાં રોતી મૃગસુંદરી, દેખી બોલાવી આસ્યાએ ઠારી. મુ૦ ૨૨.
વિરહ વલ્લભ તણો નારીને દુખ ઘણો, રજનિ દિન વન્હિવિણ દાહ પડતો;
શંકરે સમર દહ્યો વૈર શિવસેં રહ્યો, ભ્રાંતિએ રમણીને કામ નડતો. મુ૦ ૨૩.

યદુક્તિ:

जटानेयं वेणी कुसुमशिरसिनो शशिकला,
गले कस्तूरीयं न च जलधि जातं च गरलं;
इयंनांगे भूति प्रियविरहजाता धवलिमां,
पुरारातीभ्रांत्या कुसुमशर मां किं व्यथसि. १.

चंद्रश्चंद्र किरायते मृदुगतिर्वातोपि वा जायते,
माल्यः शूचि कुलायते मलयजो लेपस्फुलिंगायते;
रात्रिः कल्प शतायते विधि वशाद्देहोपि भारायते;
हाहं मे प्रमदावियोगसमये किं किं न दुःखायते. २.

पूर्व चाल

આવિ તુમને કહું આપ સુખમાં પાયા, માતનેતાત મેલ્યાં વિસારી;
શિઘ્ર વેગે ચલો પિત્રને જઈ મળો, રત્ન રતે પિતરને સૌખ્યકારી; મુ૦ ૨૪
સત્તરમી ઢાળ એ ખંડ-ચોથે ભણી, દેશી કડખા તણી રાગ વિશમી;
શ્રી શુભવીર સુણી ચિત્ત ઉત્કંઠિયો, નવિ વિસરે જનની ને જન્મભૂમી. મુ૦ ૨૫

દોહરા.

સાંભળી નયનાશ્રુભર્યો, ચિંતે ચિત્ત કુમાર;
હું આવિ નિત માબાપને, દુખદાયક ધિક્કાર. ૧
હરિબળ આદે સ્વસુર ઘણા, મેળવી પૂછે એમ;
મુજને વોળાવો તાકિદે, પિતરને મળિએ જેમ. ૨.
માતપિતાની રજા વિના, નીકળિયો પરદેશ;
પૂત્ર વિયોગે પિતરને, અહનિશ હોવે કલેશ. ૩.
તે માટે અમે ચાલશ્યું, મ કરો ઘડિય વિલંબ;
એમ કહી વર મહુરત લિયું, મળવાને નિજ અંબ. ૪.

ઢાળ ૧૮ મી.

(સાહેલાં હે–એ દેશી.)

સાહેલાં હે સાસુ હવે વડી તીન, બીજી પણ સાસૂ મળિ હો લાલ; સાહેલાં.
દીકરિયોને એમ, શીખામણ દેતી વળી હો લાલ. સાહેલાં. ૧.
સાસુ સસરા સેવ, પતિવ્રતા વ્રત પાળજો હો લાલ; સાહેલાં.
બેટ સુતા તજી ગર્વ, તાતનું કુળ અજુઆળજો હો લાલ. સાહેલાં. ૨.
સોકય સહોદરી તુલ્ય, જાણી રહો પ્રીતિ ઘણે હો લાલ; સાહેલાં.
ચંદ્રશેખરને એમ, સસરા મળી પ્રેમે ભણે હો લાલ. સાહેલાં. ૩.
પુત્રી જીવિત પ્રાય, તુમ હાથે થાપણ ઠવી હો લાલ; સાહેલાં.
સર્વસ્યું ધરજ્યો પ્રેમ, જો પણ પરણો નવી નવી હો લાલ. સાહેલાં. ૪.
એમ કહી ભૂષણ રત્ન, વસ્ત્રાદિક દિએ દાનમાં હો લાલ; સાહેલાં.
કુંવર સકળ સ્ત્રી સાથ, બેસે જઇ વૈમાનમાં હો લાલ; સાહેલાં. ૫.
નવશત ઉપર સોળ, ખેચરી પરણી સવી મળી હો લાલ; સાહેલાં.

અક્ષોહિણી એક સૈન્ય, દાસી દાસ પરિકર વળી હો લાલ. સાહેલાં. ૬.
મોકલે ઠામો ઠામ, ખેચર એકદસ દાસીયો હો લાલ; સાહેલાં.
મૃગસુંદરીને ગામ, મેલજ્યો ભૂચર નારિયો હો લાલ. સાહેલાં. ૭.
વેગે કુંવર ચલંત, બહુલ વિમાને પરિવર્યો હો લાલ; સાહેલાં.
પદ્મપુરે આવંત, મૃગસુંદરી મેળો કર્યો હો લાલ; સાહેલાં. ૮.
નિજ નિજ સૈન્યે મળંત, રતિસુંદરી આદે બહુ હો લાલ. સાહેલાં.
બીજા પણ તિહાં રાય. ભેટણાં કરિ નમતાં સહુ હો લાલ; સાહેલાં. ૯
દેવિ વિસરજી ત્યાંહિ, ત્રિલોચના કાશી ઘરે હો લાલ; સાહેલાં.
ભરૂઅચ રાય સમેત, ચાલંતા સવિ અંબરે હો લાલ. સાહેલાં. ૧૦.
કાશી વન પામંત, વધામણી નૃપને ગઈ હો લાલ; સાહેલાં.
મહસેન મુદિત નરેશ, આવ્યા સહુ ઉચ્છક થઈ હો લાલ. સાહેલાં. ૧૧.
જનકના નમતા પાય, ભૂતલ કુંવર ઊતરી હો લાલ; સાહેલાં.
નયરી વાણારશી તામ, શણગારી કરી સૂરપુરી હો લાલ. સાહેલાં. ૧૨.
રત્નવતી નિજ માય, પ્રથમ પ્રિયા ગુણસુંદરી હો લાલ; સાહેલાં.
ત્રીલોચના દિએ તાસ, રત્ન ભુષણ પેટી ભરી હો લાલ. સાહેલાં. ૧૩.
દિવ્ય બનાવી મેહેલ, ત્રીલોચના ગઇ નિજ ઘરે હો લાલ; સાહેલાં.
શણગારી ગજ રત્ન, બેસી પુરમાં સંચરે હો લાલ. સાહેલાં. ૧૪.
નૃત્ય મહોચ્છવ સાથ, રાજ કચેરીએ ઊતરે હો લાલ; સાહેલાં.
વિદ્યાધર સહુ સાથ, જમવાને ઘર નૂતર્યા હો લાલ. સાહેલાં. ૧૫.
જનની ચરણ સરોજ, નમતા કુંવર હરખભર્યા હો લાલ; સાહેલાં.
પુત્રને દેઇ આશિશ, માતા શિર ચુંબન કરે હો લાલ. સાહેલાં. ૧૬.
વહુરો પાય પડંત, સાસુને પ્રથમ પ્રિયા તણે હો લાલ; સાહેલાં.
નવ નવ ભેટ કરંત, પંથની વાત સકળ ભણે હો લાલ. સાહેલાં. ૧૭.
સાસુ વહુને દેઈ મેહેલ, સસરાદિકને વિસર્જતા હો લાલ; સાહેલાં.
ધન સાગર નિજ ગેહ, સર્વ વધૂને તેડતાં હો લાલ. સાહેલાં. ૧૮.
ગણિ નિજ પુત્રી સમાન, ખટરસ પાકે જમાડિયે હો લાલ; સાહેલાં.
વસ્ત્રાદિક બહુ માન, સાસરવાસો બહુ દિએ હો લાલ. સાહેલા. ૧૯.
સુરપરે સુખ વિલસંત, કેતો કાળ ગમાવતા હો લાલ; સાહેલાં.

રાજ્ય, મહસેન સ્વર્ગે સધાવતાં હો લાલ. સાહેલાં. ૨૦.
સંકેત, રવિશેખરને તેડાવતા હો લાલ. સાહેલાં.
કરી તસ મંત્રી સૂર, દેવ સેનાપતિ થાપતાં હો લાલ. સાહેલાં. ૨૧.
મંત્રી સેનાપતિ સૈન્ય, સાથે ડંડ રતન ગ્રહી હો લાલ; સાહેલાં.
ત્રણ્ય ખંડના રાય, સાધી ઘર આવ્યા સહી હો લાલ. સાહેલાં. ૨૨.
થાપી સોલપટ નારી, ભૂચરી અઠ અઠ ખેચરી હો લાલ; સાહેલાં.
સાસુને વશિ ચિત્ત, ચરિત સુણી મૃગસુંદરી હો લાલ. સાહેલાં. ૨૩.
ખિણ એક ન રહે દૂર, લાગ્યો રાગ અતિ તેહસ્યું હો લાલ; સાહેલાં;
નિજ હાથે શણગાર, સાસુ ધરાવે નેહસ્યું હો લાલ. સાહેલાં. ૨૪.
ભેળાં જમે કરે વાત, રત્નવતી મૃગસુંદરી હો લાલ, સાહેલાં.
માત સુતાથી અધિક, રાગ દિશા બની આકરી હો લાલ. સાહેલાં. ૨૫.
ચોથે ખડે એહ, ભાખી ઢાળ અઢારમી હો લાલ; સાહેલાં.
શ્રી શુભવીર વિનોદ, ગુણ સંગત ગુણીને ગમી હો લાલ. સાહેલાં. ૨૬.

દોહરા.

રાજ્ય નિકંટક પાળતા, બહૂલાં વર્ષ ગમંત;
એક દિન માળી સભાંતરે, આવી વધાઈ દિયંત. ૧.
વિમળનાથ સંતાનિય, વિમળમતી અણગાર;
કેવળ નાણી તુમ વને, આવ્યા મુનિ પરિવાર. ૨.
સાંભળી રાય વધામણી, દેઇ સજી તિણિ વાર;
હયગય રથસ્યું નીકળ્યા, નમત જ્ઞાન ભંડાર. ૩.
સરવ વધુસ્યું રત્નવતિ, સામૈયું સજી જાય;
કેવળી ચરણ નમી કરી, બેસે યથોચિત્ત ઠાય. ૪.
સુણવા વંછે ધર્મ નૃપ, ગુરૂ સન્મુખ સુવિનીત;
સુરિ પણ તેહને દેશના, દિએ નય સમય વદિત. ૫.

ઢાલ ૧૯ મી.

(ચિત્ત ચેતો રે–એ દેશી)

પ્રાણી જિનવાણી સુણી ચિત ચેતો રે,
જ્ઞાન દિશા દિલધાર; ચતુર ચિત્ત ચેતો રે.

મોહની છાકે જે છકયા, ચિત૦ તે રઝળે સંસાર. ચતુર. ૧.
સંસાર ચરમ જલધિ સમો, ચિત૦ શ્રોતા વરત વિભેદ; ચતુર.
ભૂજલ જલણુ અનિલ તરૂ, ચિત એ ભવ રસના છેદ. ચતુર. ૨.
નિષ્કામ નિર્જરા જોગથી, ચિત૦ વિગલ પણુ જાત; ચતુર.
નાસા નયન શ્રુતિ વિણુ ભમ્યો, ચિત૦ લહિ અજ્ઞાનનો ઘાત. ચતુર. ૩.
પંચેંદ્રિય તિરિ નારકી, ચિત૦ પરભવ દુખિયા દીન; ચતુર.
વિરાત હોન ગતી દેવની; ચિત લોભ વિષય આધીન. ચતુર. ૪.
દસ દૃષ્ટાંતે દોહીલો, ચિત૦ લહિ માનવ અવતાર; ચતુર.
ગિરિ સરિ દુપલના ન્યાયથી, ચિત૦ ચરમોદધિનો કરનાર. ચતુર. ૫.
તેર મોહાદિક તસ્કરા, ચિત૦ સંગે વળિ ફરિ જાય; ચતુર.
સુગુરૂ ગિરા નૌ લોકતાં ચિત૦ કેતા નયન ઠરાય. ચતુર. ૬.
ભક્તિએ ગુરૂ વયણાં સુણી ચિત૦ તત્વ રમણુતા થાય; ચતુર.
મિથ્યાત બંધ શિથિલ હુવે, ચિત૦ મોહનો છાક તે જાય. ચતુર. ૭.
સમકિત લક્ષણુ દિલ ધરી, ચિત૦ તત્વ ત્રયી ફરસંત. ચતુર.
દેશ સરવ વ્રત પોતામાં, ચિત૦ નિરતિ ચારે ચઢંત. ચતુર. ૮.
જ્ઞાન દિશાએ જોવતાં, ચિત૦ દેખે દોય તે પંથ; ચતુર.
હેય જ્ઞેય ઉપાદેયથી, ચિત૦ શ્રાવકને નિગ્રંથ. ચતુર. ૯.
જ્ઞાન ક્રિયા શિવ સાધને, ચિત૦ પણુ ક્રિયા નિર્દોષ; ચતુર.
દગ્ધ શ્રુતીય અવીધિ તજો, ચિત૦ અતિ પરવૃત્તિ પોખ. ચતુર. ૧૦.
નિશ્ચય નજર હૃદય ધરી, ચિત૦ પામે જે વ્યવહાર; ચતુર.
સ્વર્ગાદિક સુખ અનુભવી, ચિત૦ પામે ભવનો પાર. ચતુર. ૧૧.
દાન શિયળ તપ ભાવના, ચિત૦ ધર્મના ચ્યાર પ્રકાર; ચતુર.
તેહમાં મુખ્ય તે દાન છે, ચિત૦ જ્ઞાન દાન અણુગાર. ચતુર. ૧૨.
જ્ઞાનોપયોગે કેવળી, ચિત૦ શિવ સમયે સાકાર; ચતુર.
કર્મનો ક્ષય જ્ઞાને હુવે, ચિત૦ જ્ઞાની વડો સંસાર. ચતુર. ૧૩.
નવવિધ પૂન્ય ગૃહસ્થને, ચિત૦ બીજે અંગ વિચાર; ચતુર.
અશન વસન આદે કહ્યાં, ચિત૦ સંબંધી અણુગાર. ચતુર. ૧૪.
જિમ હરિ નંદન રાજવી, ચિત૦ દાન સુપાત્રે દીધ; ચતુર.

વ્રત ધરી સુર સુખ અનુભવી, ચિત૦ પરભવ રીદ્ધિ લીધ. ચતુર. ૧૫.
પૂછે નૃપ તુમ મુખ ચઢયો, ચિત૦ કુણુ હરિનંદ નરેશ; ચતુર.
ચઊવિહ વાણી એ કેવળી, ચિત૦ દેતા તવ ઊપદેશ. ચતુર. ૧૬.
હરી નંદરાય તિલક પૂરે, ચિત૦ રાણી છે તસ સાત; ચતુર.
સુભદ્રા ને ધારણી, ચિત૦ લક્ષ્મી લિલાવતી ખ્યાત. ચતુર. ૧૭.
વિંજયા જયા ને સુલોચના, ચિત૦ રાયને સહુસ્યું સ્નેહ; ચતુર.
સાતે રાણીસ્યું એકદા, ચિત૦ વન ક્રીડાગત તેહ. ચતુર. ૧૮.
તિણે સમે વનમાં સમોસર્યા, ચિત૦ ધર્મગોખ સુરિરાય; ચતુર.
પંચ સયાં પરીવારસ્યું, ચિત૦ નૃપ બેસે નમી પાય. ચતુર. ૧૯.
ધર્મ સુણી નૃપ રીઝીયો, ચિત૦ સમકિતસ્યું વ્રત બાર; ચતુર.
રાણીયો સાથે ઊચરી, ચિત૦ પૂછંતો તિણિ વાર. ચતુર. ૨૦.
હેતુ કિસ્યે સ્યા તપ કરે, ચિત૦ સુરિ ભણે અરિહા ધ્યાન; ચતુર.
મોહરાયને મારવા, ચિત૦ કરતા મંત્ર વિધાન. ચતુર. ૨૧.
મમતા માયા નિવારીને, ચિત૦ તપ તપતા ધરી હામ; ચતુર.
મણિ મોતિ કનકનાં ભૂષણાં, ચિત૦ સમથાપન તપ નામ. ચતુર. ૨૨.
કનકાવળી રતનાવળી, ચિત૦ મુક્તાવળી હોય મોય; ચતુર.
ચક્રવાલ એકાવળી, ચિત૦ સીંહ નિકળિયા દોય. ચતુર. ૨૩.
પડિમાધર આદે ઘણા, ચિત૦ જંગમ તીરથ એહ; ચતુર.
સાંભળી નૃપ ભક્તિ કરી, ચિત૦ સુરિ પધરાવ્યા ગેહ. ચતુર. ૨૪.
લક્ષ કનક ચરણે ધરે, ચિત૦ રાણીયો પણ લખ સાત; ચતુર.
પડિલાભ્યા મુની પાંચસે, ચિત૦ અશન વસન બહુ જાત. ચતુર. ૨૫.
પુણ્ય અનંતૂં બાંધિયું, ચિત૦ સાધારણ સહુ સાથ; ચતુર.
વનમાં વિસરજ્યા ઓચ્છવે, ચિત૦ વળિયા નમિ ગુરુનાથ. ચતુર. ૨૬.
શ્રાવકનાં વ્રત પાળતાં, ચિત૦ જીવદયા ધરી ચિત; ચતુર.
અતિથિ વ્રતે સુપાત્રને, ચિત૦ દાન દીએ બહુ નીત. ચતુર. ૨૭.
જીવ અપાર સ્વદેશમાં, ચિત૦ વીત્યા કેટલા કાળ; ચતુર.
આઊખે સહુ ઊપના, ચિત૦ સોહમ સર્ગે વિશાળ. ચતુર. ૨૮.
સૂલોચના ચવી સ્વર્ગથી, ચિત૦ ચંપાપુરી નૃપ ગેહ; ચતુર.

પુત્રી થઇ મુનિ સંદિધે, ચિત૦ લિએ દિક્ષા ધરી નેહ. ચતુર. ૨૯.
દેવી ત્રીલોચના તે થઈ, ચિત૦ ચરણ વિરાધક જેણ; ચતુર.
કાલાંતર રાજા ચવી, ચિત૦ ચંદ્રશેખર તમો તેણ. ચતુર. ૩૦.
ગુણસુંદરી રતીસુંદરી, ચિત૦ સુભદ્રા ધારણી જીવ; ચતુર.
ચંપકમાળા ખેચરી, ચિત૦ લીલાવતીનો જીવ. ચતુર. ૩૧.
લખમી ને જયસુંદરી, ચિત૦ એહેનો રતિ પ્રીતિ હોય; ચતુર.
પનર પ્રશ્નોત્તર કરી, ચિત૦ જે તુમે પરણ્યા દોય. ચતુર. ૩૨.
કનકાવતી તપસી સુતા, ચિત૦ થઇ વિજયાનો જીવ; ચતુર.
દેખી તમે વન હિંચતી, ચિત૦ લાગ્યો રાગ અતીવ. ચતુર. ૩૩.
પરભવ દાનાદિક થકી, ચિત૦ વિદ્યા રીદ્ધિ બનાય; ચતુર.
ગુરૂમુખ સુણી સાતે લહ્યા, ચિત૦ જાતીસમરણ ભાવ. ચતુર. ૩૪.
ચોથે ખંડે ઢાળ એહ, ચિત૦ ઓગણીસમી કહી ખાસ; ચતુર.
શ્રી શુભવીર નરંદને, ચિત૦ પ્રગટ્યો જ્ઞાનપ્રકાશ. ચતુર. ૩૫.

દોહરો.

એણીપેરે દેઈ દેશના, જામ રહ્યા મુનિરાય;
તામ નરેસર વિનવે, વિનયે પ્રણમી પાય. ૧.
ચરણ ધરણ શક્તિ નહીં, મુજને સુણો મહારાજ;
ઉચિત કરણ તિણે ઉપદિશો, જિમ સવી સીજે કાજ. ૨.
જ્ઞાની કહે સુણ રાજવી, આ ભવ ચરણ ન હંત;
દ્વાદશવિધ વ્રત પાળતાં, વળી મુનિ દાન દિયંત. ૩.
દેવલોક દશમેં જશ્યો, સકળ ધરમ સહકાર;
તિણે પનર પટરાણીયો, તે પણ ત્યાંહાં અવતાર. ૪.
નર શુર અંતર ભવ કરી, સાતમે ભવ શિવવાસ;
એણે સમે મૃગસુંદરી ભણે, ભૂપને ધરી ઉલ્લાસ. ૫.
આ સંસાર દાવાનળે, નહિ સુખનો લવલેશ;
મુનિ સુખિયા સંસારમેં, ચિત્ત વસ્યો ઉપદેશ. ૬.
હું નહિ રહું સંસારમેં, આંપો રજા એણે ઠાય;
સાસુ રત્નવતિ તદા, આવિ એમ ઉચરાય. ૭.

ઢાળ ૨૦ મી.

(સાહેલડિયાની દેશી.)

વચ્છ સુકોમળ લઘુ વયે, સુણો સુંદરી, સંયમ કીમ લેવાય; ગુણ મંજરી.
વદને મદન દશને કરી, સુણો૦ લોહ ચણા ન ચવાય. ગુણ. ૧.
કાચી પાંખે ઉડવું, સુણો૦ ધરવો મેરૂ ભાર; ગુણ.
તરવો અંતીમ જળનીધિ, સુણો૦ તેહવા મહાવ્રત ચાર. ગુણ. ૨.
સંયમ અવસર જવ થસ્યે; સુણો૦ પુત્રાદિક પરિવાર; ગુણ.
તમે અમે તવ લેઇસ્યું, સુણો૦ સાથે સંયમ ભાર. ગુણ. ૩.
મૃગસુંદરી કહે સાસુને, સુણો૦ કાળ ભમે તનુ છાય. ગુણ.
ડાભ અણી જળ બિંદુઓ, સુણો૦ ચંચળ નરનું આય. ગુણ. ૪.
સુખમાં વિઘન કરે નહીં, સુણો૦ સાચા સજ્જન નેહ; ગુણ.
પંખી પણ વરષા સમે, સુણો૦ સુંદર તરૂ કરે ગેહ. ગુણ. ૫.
સૂંબર વિણ નવિ સંચરે, સુણો૦ પંથે પંથી ગમાર; ગુણ.
નિશિ તરૂ મેળો પંખીનો, સુણો૦ પ્રાત દશો દીશ ચાર. ગણ. ૬.
જેમ તીરથ મેળો મળે, સુણો૦ જન વાણિજની ચાહ; ગુણ.
કેઈ ટોટો કેઈ લાભને, સુણો૦ લેઇ લેઇ નિજ ઘર જાહ. ગુણ. ૭.
પંથ શિરે પંથી મળે, સુણો૦ કરે પરસ્પર પ્રેમ; ગુણ.
રાતી વસે પ્રહ ઉઠ ચલે, સુણો૦ નેહ નિવાહે કેમ. ગુણ. ૮.
માત પિતા સુત બાંધવા, સુણો૦ મેળો સ્ત્રી ભરતાર; ગુણ.
નહિ કોઈ કોઇનો સગપણે, સુણો૦ સ્વારથિયો સંસાર. ગુણ. ૯.
ધન ઘર નારી વિસામણે, સુણો૦ સજ્જન ઠરે સમસાન; ગુણ.
ચયતનુ આખર એકલો, સુણો૦ પરભવ જાય નિદાન. ગુણ. ૧૦.
સંસાર માયા કારમી, સુણો૦ વિરૂઆ વિષય વિકાર; ગુણ.
જનમ જરા મરણાદિકે, સુણો૦ શરણ નકો સંસાર. ગુણ. ૧૧.
ભવ ભયથી હું ઉભગી, સુણો૦ લેસ્યું સંયમ સાર; ગુણ.
બળિયાને અવલંબતાં, સુણો૦ ઊતારે ભવ પાર. ગુણ. ૧૨.
નિશ્ચય લહી નૃપ સજ્જના, સુણો૦ ગુરૂ વંદી ઘર જાય; ગુણ.

તિરથોદક જળ લાવીને, સુણો૦ દિક્ષાભિષેક કરાય. ગુણ. ૧૩.
મૃગસુંદરી માત પિતા, સુણો૦ તેડાવે તિણીવારઃ ગુણ.
નિશિદિન વેગે ચાલતા, સુણો૦ સયણ વરગ પરિવાર. ગુણ. ૧૪.
સૈન્ય સહિત તે ઉતર્યા, સુણો૦ ગંગા નઈ ઉપકંઠ; ગુણ.
પુત્રીસ્યું માતા મળી, સુણો૦ રોતી મોકળે કંઠ. ગુણ. ૧૫.
મૃગસુંદરી કહે માયને, સુણો૦ આ ભવ કેરી સગાઈ; ગુણ.
ભવ ભવ સગપણ બહુ કર્યાં, સુણો૦ માતા સુતા શી નવાઇ. ગુણ. ૧૬.
માત પિતા સમજાવીને, સુણો૦ આવી સાસુ પાસ; ગુણ.
અઠ્ઠાઈ મહોચ્છવ જીનઘરે, સુણો૦ નાચ પુજા શુભવાસ. ગુણ. ૧૭.
શિબિકા સુંદર રચી, સુણો૦ લગ્ન દિવસ શ્રીકાર; ગુણ.
સામંત શેઠ પટાવતની, સુણો૦ ત્રણસેં છત્રીસ નાર. ગુણ. ૧૮.
ઘર ઘરથી ઓચ્છવ કરી, સુણો૦ આવી રાજદુવાર; ગુણ.
ચંપકમાલાદિક ધરે, સુણો૦ મૃગસુદરી શણગાર. ગુણ. ૧૯.
શાસનદેવી અપછરા, સુણો૦ ગાવે ગીત ઉછાંહિ; ગુણ.
સાસુ રોતી કર ધરી, સુણો૦ બેસારે શિબિકા માંહિ. ગુણ. ૨૦.
બહુ શિબિકાએ પરવરી, સુણો૦ જંગમ મોહનવેલ; ગુણ.
અષ્ટ મંગળ આગલ ચલે, સુણો૦ લોક જુએ રંગરેલ. ગુણ. ૨૧.
છાબ ભરી ઉપગરણની, સુણો૦ માંહે રહે લેઇ નાર; ગુણ.
ખેચરી દો ચામર કરે, સુણો૦ એક અરીસા ધાર. ગુણ. ૨૨.
પૂર્ણ કળશ જળ ઝારીયો, સુણો૦ ઊંચી કરી વિજયંત; ગુણ.
ઈંદ્ર ધજા પાવડી ધરા, સુણો૦ દાસી દાસ ચલંત. ગુણ. ૨૩.
લષ્ટિ કુંત ખડ્ગધરા, સુણો૦ ચામર ચાપ ને પાસ; ગુણ.
પુંગી ફળ તાંબુળ ગ્રહા, સુણો૦ ભાજન તૈલ સુવાસ. ગુણ. ૨૪.
ચિત્ર ફલક હાસી કરા, સુણો૦ મોર પીંછ વેહ નાર; ગુણ.
વીણા વાજિંત્ર ગાયના, સુણો૦ યોગી જટા ધરનાર. ગુણ. ૨૫.
કૌતકિ ચારણ હૂશીયા, સુણો૦ જય જય શબ્દ કરંત; ગુણ.
કુંતિલ હય ગય રથ ચલે, સુણો૦ ઇગ સય અડસવિ તંત. ગુણ. ૨૬.
ઘંટ ધજા તોરણ ધરા, સુણો૦ વાજે બહુ વાજિંત્રઃ ગુણ.

પગ પગ ગૂડી ઉછળે, સુણો૦ બીરૂદ પઢંતે છાત્ર. ગુણ. ૨૭.
રાજેશ્વર ઇભ્ય તલવરા, સુણો૦ શેઠ સેનાપતિ દૂત; ગુણ.
સહસ ગમે રથ સોકયના, સુણો૦ ચાલે ભટ રજપૂત. ગુણ. ૨૮.
કેતા નર કર વીંજણા, સુણો૦ પાત્ર નાચે રહી પાટ; ગુણ.
મુખ મંગળિક નરા ભણે, સુણો૦ મૃગસુંદરી ગુણ ઘાટ. ગુણ. ૨૯.
યાચક દાન અતુલ લિએ, સુણો૦ ધુપ ઘટા મહકંત; ગુણ.
કંસ તાલ ગ્રહી ધૂમતાં, સુણો૦ આગે નિશાન ઝગંત. ગુણ. ૩૦.
કાશી માંહી ચાલતાં, સુણો૦ જોતાં સુણતાં લોક; ગુણ.
કર જોડીને પ્રણમતાં, સુણો૦ નરનારીના થોક. ગુણ. ૩૧.
સાસુને ચંપકમાળા, સુણો૦ ઢાળે ચામર દોય; ગુણ.
ખેચર જણ મુગતા ફળે, સુણો૦ વધાવતા મુખ જોય. ગુણ. ૩૨.
દેવ દેવી ગગને જુએ, સુણો૦ પગ ધરવા નહિ ઠામ; ગુણ.
વરઘોડો જઇ ઊતર્યો, સુણો૦ જિહાં મુનિ વન વિશરામ. ગુણ. ૩૩.
રાયશીબિથી ઊતારીને, સુણો૦ કેવળીને વંદંત; ગુણ.
રત્નવતી ગદ ગંદ સ્વરે, સુણો૦ કેવળીને ભાખંત; ગુણ. ૩૫.
રાજ્યધાની ત્રણ ખંડની, સુણો૦ મધ્યે રત્ન એ નાર. ગુણ.
તુમ હાથે થાપણ ઠવી; સુણો૦ લેવા ચરણ હુશિયાર. ગુણ. ૩૬.
નિજ હાથે ઊતરતી, સુણો૦ ભૂષણ વસ્ત્ર અશેષ; ગુણ.
મહતરિકા સવી તે લિએ, સુણો૦ દેતી શુભ ઊપદેશ. ગુણ. ૩૭.
વેશ દિએ શાસન સુરી, સુણો૦ ઉચરે મહાવ્રત ચ્યાર; ગુણ.
વાસખેપ કરે કેવળી, સુણો૦ સાસુ આંસુ ધાર. ગુણ. ૩૮.
કેવળીને એમ વિનવે, સુણો૦ ઈહાં રહો પંચ રાત; ગુણ.
પલક કરી નથી વેગળી, સુણો૦ વિરહ ખમ્યો નવિ જાત. ગુણ. ૩૯.
મૃગસુંદરી ચરણે નમે, સુણો૦ ચંદ્રશેખર નૃપ સાથ; ગુણ.
કોઇ દીન દર્શન આપજ્યો, સુણો૦ નૃપ વદે જોડી હાથ. ગુણ. ૪૦.
સાસુ કહે વચ્છ સાંભળો, સુણો૦ તું દેહે સુકમાળ; ગુણ.
ફુલનો ભાર ન શિર ધરે, સુણો૦ કિમ વહો મેરૂ ભાર. ગુણ. ૪૧.
પણ તું ત્રિહુ પખ ઊજળી, સુણો૦ ચોથે ગુરૂકુળ વાસ; ગુણ.

દિક્ષા તુજ દુક્કર નહીં, સુણો૦ ઘણુ મુજ કીધ નિરાશ. ગુણ. ૪૧.
તું નિસનેહી થઇ ચલી, સુણો૦ મુજ તરછોડી હાથ; ગુણ.
જાઇશ ઘર કેમ એકલી, સુણો૦ ભોજન કરૂં કિણી સાથ. ગુણ. ૪૨.
નિરાગી થઈ નીકળ્યાં, સુણો૦ પણુ વરસે એક વાર; ગુણ.
રતનવતી મુજ સાસુ છે, સુણો૦ સંભારજ્યો ધરી પ્યાર. ગુણ. ૪૩.
આ વનમાં નથી આવવું, સુણો૦ શત્રુ સમ વન એહ; ગુણ.
જોતી ને રોતી વળી, સુણો૦ વહુરો શું ગઇ ગેહ. ગુણ. ૪૪.
પણ રતિ ન લહે એક ઘડી, સુણો૦ જઈ સમજાવે નરેંદ; ગુણ.
તોપણુ ભોજન નવિ કરે, સુણો૦ નાઠી નયણે નીંદ. ગુણ. ૪૫.
રાતિ સમે ચિત ચીંતવે, સુણો૦ ગઈ મૃગલી વનવાસ; ગુણ.
ભુમિ શયન શીત ભોજને, સુણો૦ નહિ કોઈ સેવક પાસ. ગુણ. ૪૬.
બાલપણે એ ગુણવતી, સુણો૦ દુક્કર સાધન કીધ; ગુણ.
વૃદ્ધપણે હું ઘર રહી, સુણો૦ અવસર ચરણ ન લીધ. ગુણ. ૪૭.
લીલા જવ અજ ભક્ષણે, સુણો૦ સૂકો ગાયને ઘાસ; ગુણ.
ગાય સવચ્છા સુખ ભજે, સુણો૦ પામ્યો છાગ વિનાશ. ગુણ. ૪૮.
ગાય સમી મૃગસુંદરી, સુણો૦ ફાસું ખાશે ધાન; ગુણ.
સ્વર્ગ તણાં સુખ પામશ્યે, સુણો૦ હું અજપરે દુખ ખાણ. ગુણ. ૪૯.
રાગ કરી અંતે તજી, સુણો૦ મુજને પડો ધિઃકાર; ગુણ.
રવી ઉદયે ભેગી મળું, સુણો૦ લેઊં સંજમ સાર. ગુણ. ૫૦.
ચિંતવી રાયને તેડીયા, સુણો૦ કહે સુણો મુજ વાત; ગુણ.
કરો સજાઇ ચરણની, સુણો૦ અમે ઇહાં આજ રાત. ગુણ. ૫૧.
એહ અમ હુકમ ન ફેરવો, સુણો૦ જો છો પુત્ર સુજાત; ગુણ.
ગામ વહુ સહુ જાગીયા, સુણો૦ પસરી સઘળે વાત. ગુણ. ૫૨.
પરભાતે ઓચ્છવ કરી, સુણો૦ માતાએ દિક્ષા લીધ; ગુણ.
પૂર્વ દિક્ષિત સહુ પરિકરે, સુણો૦ ગુરૂએ વડેરી કીધ. ગુણ. ૫૩.
ગુરૂકુળ વાસે વિચરતા, સુણો૦ તપ જપ જ્ઞાનને ધ્યાન; ગુણ.
બિહુ જણ સમ સંયમ ક્રિયા, સુણો૦ એક સુરત દોય કાન. ગુણ. ૫૪.
ઉપશમ શ્રેણીએ બિહુ ચઢ્યાં, સુણો૦ કાલાંતર કરી કાળ; ગુણ.

સર્વારથ સિધ્ધે ગયા, સુણો૦ પામ્યા સુખ વિશાળ. ગુણ. ૫૫.
નૃપ પણ પૂરણ આઉખે, સુણો૦ પામ્યા પ્રાણંત સર્ગ; ગુણ.
કેવળી વચને પામસ્યે, સુણો૦ ચરણ ધરી અપવર્ગ. ગુણ. ૫૬.
ચોથે ખંડે પૂરણ થયે, સુણો૦ વિસમી ઢાળ રસાળ; ગુણ
શ્રી શુભવીર વચને હર્ખ્યો, સુણો૦ ઘર ઘર મંગળ માળ. ગુણ. ૫૭.

દોહરા.

ચંદ્રશેખર નૃપની કથા, ભાખી શ્રી જીનવીર;
જીવ ભવિક સુણી વ્રત ધરી, પામ્યા ભવજળ તીર. ૧.
સભા વિસરજી લોક સહુ, પોહતા નિજ નિજઠાણ;
પ્રભુ પણ વિચર્યા ભૂતળે, ભવિકજ વિકસન ભાણ. ૨.

કલશ.

(તુઠો તુઠો રે મુજ સાહિબ જગનો તુઠો—એ દેશી.)

સેવો સેવો રે સંખેશ્વર સાહિબ સેવો,
પુરિસાદાણિ પાસ કહાવે; દુનિયાંમાં દેવ ન એવો,
સુરસેના જીતી લઘુ વયમાં; માય કહે ચિરંજીવો રે. સંખેશ્વર.
યાદવ લોકની જરા નિવારી, જબ પ્રગટ્યો જગદીવો;
રોગ વિધન હરવા સુખ કરવા, નામ સુધારસ પીવોરે. સંખેશ્વર.
સિદ્ધસેન સુરી વિક્રમ બોધન, અવર પ્રભૂ સ્તવન ખેવો;
શિવપીંડી ફાટી સ્તવન કરતાં, પાર્શ્વ પ્રભુ પ્રગટેવોરે. સંખેશ્વર.
જળનિધિ સુરવૈમાનિક પૂજી, કેતા કાલ નાગદેવો;
કાલ અસંખ્ય થયો પડિમાને, પણ મહિમા છે તેહવોરે. સંખેશ્વર.
જિન ગુરૂજનની સરસતિ સમરી, પાસજી પંચમ લેવો;
એ પાંચે પરમેષ્ટી પસાયે, ઉદ્યમ કૃત્ય સફળેવો રે. સંખેશ્વર.
રયણ કથા કોશે જ્ઞાનસાગર, સુરી રચનાએ ભરેવો;
અલ્પ લઘુત ચરિત મનોહર, દેખી ચિત ઉલસેવો રે. સંખેશ્વર.
ચરમ રતન ચક્રિ કર ફરસે, દ્વાદશ જોજન ચાવો;
હય ગય રથ ભટ સુખમાં માહલે, હોવે સૈન્ય જમાવોરે. સંખેશ્વર.
એણિ વિધિ શ્રુતપદ ઉક્તિશું યુક્તિ, ફરસને વિસ્તર થેવો;